~~C. 29. f.~~

c. 65. b.

VITT. EMANUELE

13-23. a. 3

Digitized by Google

Digitized by Google

TRACTATVS
DE SOCIETATIBVS,
QVÆ FIVNT
SVPER OFFICIIS
ROMANÆ CVRIÆ.

FRANCISCI CASTRACANII
Iuriſconſulti Clariſsimi Fanenſis.

Nunc denuo in lucem editus per Iacobum Maſcardum.

Sanctę Mariç de scala

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

ROMÆ,
Ex Typographia Iacobi Maſcardi. M. DC. IX.

SVPERIORVM PERMISSV.

Digitized by Google

Imprimatur, Cæſar Fidelis Viceſg.

Imprimatur.
Fr. Thomas Pallauicinus Magiſter, & Socius Reuerendiſſimi P. Fr. Ludouici Yſtella Sacri Palatij Apoſtolici Magiſtri.

Digitized by Google

PERILLVSTRI, ATQ. EXCELL. D. D.

DIOMEDI VARESIO
R O M A N O

SACRÆ CONSISTORIALIS AVLÆ
A D V O C A T O.

CVM mutuæ pecuniæ ratio facilis, in primisq. expedita multis ante annis excogitata, atque adinuenta frequentari in dies magis, ac magis videretur, ad eam rem Tractatum de Officiorum Societatibus ſuperioribus annis Franciſcus Caſtracanius Iuris vtriuſque cognitione ornatiſſimus valde vtilem compoſuit, & Sixto V. Pont. Max. dedicatum edidit. Nihil ad controuerſias, quæ inde exorirentur, decidendas, nihil ad obſeruandum, prouidendumq. nequid detrimenti acciperetur, ſubtilius, verius, vtiliusq. fieri potuit. Quanto autem omnium ſtudio, & cupiditate receptus ſit, ex eo intelligi poteſt, quod nullum apud Bibliopolas eius exemplum exſtet. Quamobrem mihi faciendum eſſe duxi, vt quod alij

Digitized by Google

monuiſſent, librum eum typis meis imprimerem. Singularis vero tua in me humanitas effecit, vt in tuæ ſpem gratiæ tibi potiſſimum inſcriberem, & ſub tui nominis ſplendore vulgarem. Spero fore vt officium hoc meum non iniucundum tibi accidat. Vale. Kal. Februar. M. DC. IX.

Perilluſt.& Excell.Dominationis V.

Humilis Seruus

Iacobus Maſcardus.

Digitized by Google

TRACTATVS
DE SOCIETATIBVS
QVÆ FIVNT SVPER OFFICIIS ROMANAE CVRIAE.
FRANCISCI CASTRACANII
Iuriſconſulti Clariſſimi Fanenſis.

SVMMARIVM.

1 *LEX quare neceſſaria.*
2 *Legiſlator facta hominum pro cauſa materiali aſſumit in legibus condendis.*
3 *Legum conditores conati fuerunt omnibus caſibus prouidere.*
4 *Legum conditores non omnibus caſibus prouidere potuerunt.*
5 *Lex vbi deficit, qualiter procedendum ſit.*
6 *Societates, quæ fiunt ſuper officijs Romana Curia ab alijs ſocietatibus differunt.*
7 *Deus ſæpe paruulo reuelat, quod maioribus non reuelauit.*
8 *Diuiſio operis tria operatur.*

PRÆFATIO.

ACtvs humani potiſſimã cauſam prębuerunt, vt leges
conditæ fuerint: niſi
1 enim actiones humanæ dirigẽdæ fuiſſent, iuris ſcientia non eſſet inuenta,
cum in tantum homines poſſent ratione regi, vt legum inſtitutis ſubijciendi non eſſent, ideſt exercitio legis, vt dicũt Abb. & Fely. in Procem. Rex pacificus: nam iura ex factis orta fuere, l. ſi ex plagijs. §. incliuio. ff. ad l. Aquil. & propter tranſgreſſores lex facta eſt diſtin. 4. per totam.
2 Hinc legiſta pro cauſa materiali facta hominum aſſumit, vt illa bene diſponat, ad bonum, & æquum temperet, & reducat, vt in l. 1. C. de Vet. Iur. enucl. & latè declarat Bald. poſt
3 Azo. in rub. de Iuſt. & Iure. Cum igitur legum conditores caſibus vrgentibus leges aptauerint, & cum eorum maxima prouidentia conati fuerint ſuper omnibus caſibus præteritis, & futuris prouidere, l. cum lex. ff. de legibus. c. 2. & c. fin. de conſt. vbi Doct. attamen ob magnã caſuum varietatem, cum plura ſint negocia, quàm vocabula, & cum conditio humana continuis exercitijs ſuſcipiat incrementum, l. legatis. §. ornamẽtis. ff. de
4 leg. 1. Non omnes caſus commodè diffinire potuerunt, hinc à Iuliano in l. neque leges, & in l. non poſſunt. ff.

Digitized by Google

de legibus, ſcriptum eſt; non potuiſſe omnia lege comprehendi, & Imperat. in l. 2. C. de Iur. Vet. enucl. inquit: non deſperamus quædã poſtea emergi negocia, quæ adhuc legũ laqueis non ſunt innodata; vnde ea, quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio, & nouis negocijs noua remedia
5 reperiri debent. Et ideo cum Iuriſconſulti de ſocietatibus, quæ modo fiunt ſuper officijs Ro. Cu. nil penitus ſtatuerint, quia tempore quo leges conditæ fuerunt, penitus incognitę erant, & leges ſituatę ſub titulo. ff. & C. pro ſoc. quæ de ſocietatibus lo-
6 quuntur, nihil cõmune fere habeant cum his ſocietatibus; non inutile forè exiſtimaui aliqua ſuper ijs ſocietatibus, quæ quotidie in Ro. Cu. & forſan alibi fiunt, adnotare, procedẽdo per rationes, ſimilia argumenta, & alios varios modos; vt docet Iuriſconſultus in d. l. Neque leges, cũ ſequen. & in l. de quibus, vbi Cyn. ff. eo. tit. & vbi hęc deficerent per opiniones, & ſententias noſtrorum maiorũ; iux. tex. egregium in l. ſi idem cum eodem in fin. & ibi Angel. ff. de iuriſdict. om. iud. & in c. 1. vbi Abb. de decim.

Materia eſt practicabilis; quia quotidie in foro verſatur, & noua; & omnia noua placere ſolent.

Sed quia rem nouam aggredior, ac labores multa correctione forte indigebũt: quia, vt inquit Imperator, omnia à princ. promulgata, maxima
7 poſtea indigent correctione. Rogo igitur benignum Lectorem, vt ſi quid boni inueniat, nõ mihi, ſed Deo Opt. Max. tribuat, qui ſæpe numero reuelat paruulo, quod maioribus nõ reuelauit; vt dicit tex. in l. 1. §. ſed neque. C. de Vet. Iur. enucl. Si quid verò imperfectum inueniat, benigneq. corrigat, ac emendet; ſatis enim mihi erit, ſi occaſionem forte, præbuero vt alij aptius, ac diffuſius has quæſtiones collectas, & alias inſuper pertra-
8 ctent, & reſoluant. Et quia, vt dicit Gloſſ. in procem. inſtit. §. igitur, in verbo eaſdem partitio, ſeu diuiſio operatũ animum legentis incitat, mentem intelligentis præparat, & memoriam reformat. Ideo hunc noſtrum tractatum in duas partes principales diuiſimus: in 1. parte videbitur, an officia Ro. Cu. vendi, ac alienari poſſint, & qualiter ſocietas ſuper dictis officijs contrahatur.

In ſecunda parte tractabitur, qualiter ſocietas ſuper dictis oficijs cõtracta diſſoluatur, & qualiter, & quãdo pecuniæ ſocietatis nomine ſumptæ, ipſi officiali acquirantur, & ſingulę partes ſuas habebunt quæſtiones, & declarationes accommodatas.

S V M M A R I V M.

1 *Officium ſumitur pro omni adminiſtratione, ſiue miniſterio.*
2 *Officij nomen eſt generale, & multis ſumitur modis.*
3 *Officiorum collatio ad Principem ſpectat.*
4 *Officia, quæ accepto pretio in Romana Curia concedi ſolent.*
5 *Officium Auditoris Cameræ pro pretio conceditur.*
6 *Officium Theſaurariæ antiquitus pro pretio concedebatur.*
7 *Officia multa in Romana Curia.*
8 *Officia militum Sancti Petri, & Sancti Pauli, & aliorum militum.*

PRO-

PROOEMIVM.

DIVINO ſubſidio ex corde ſemper inuocato,

Cum de ſocietatibus, quę fiunt in Ro. Curia ſuper officijs, tractaturus ſim: ſciendum eſt, quod in Cu. Ro. diuerſa ſunt officia, ſu-
1 mendo nomen officij pro omni adminiſtratione, aut miniſterio, ſiue habeat iuriſdictionem annexam, ſiue non, vt in l. legatis. §. ſi ex officio de leg. 3. & ibi Gloſ. & per Ancha. in c. 1. de conſuet. Bal. in rub. de ope, liber. Docto. in rub. de offi. eius, nu. 6. & Scriben. in rub. de officio de-
2 legat. vbi Dec. dicit, quod officium eſt nomen generale, & multis modis ſumitur, Abb. & Fely. in c. poſt ceſſionem, de probat. Bar. in d. §. ex officio. Corn. conſil. 76. lib. 3. Boer. deciſ. 149. Paul. Roma. in tracta. de penſio. cap. 7. vbi dicit, quod in Romana Cu. ſunt diuerſa officia, aliqua temporalia, aliqua perpetua, ſcilicet ad vitam officialis.
3 Quæ officia à Summo Pontifice cõceduntur, cum collatio officiorum ad Principem ſpectet, c. 1. quæ ſint regal. & ibi Bal. Et aliqua gratioſe, & libere, aliqua ad tempus, nonnulla ad beneplacitum, multa vero aliquo pretio recepto ad vitam officialis cõcedit, vt etiam per obitum Pontificis non vacent, vt in Clemen. ne Romani. §. eo tamẽ de elect. Spec. in tit. de officio ordi. de quibus officijs, & poteſtatibus plura habentur per Card. Zabarel. in d. §. eo tamen; & per Gomeſ. in procem. reg. cancell. & in com
4 pendio vtriuſque ſignaturæ: Hæc vero ſunt, officiũ camerariatus, quod pro pretio, Illuſtriſſimo, & Reuerendiſſimo Cornario datum, ac conceſ-
5 ſum fuit: officium quoque Theſaurariæ, de quo per Dec. conſ. 135. poſt num. 4. quod etiam antiquitus vendi ſolebat, vt teſtatur Cornel. tacit. lib. 11. annal. vbi inquit P. Dolobella cenſuit ſpectaculum gladiatorũ per omnes annos celebrari pecunia eorum, qui quæſturam adipiſcerentur; & ſic officium Quæſtoris ex ſententia Do-
6 lobellæ vendebatur. Officium etiam Auditoris Camerę, de quo habetur, in d. §. eo tamen, vbi Gloſ. & per Rotam deciſ. 336. in no. & per Egid. deciſ. 210. & 196. & 305. & 308. & per Caſſa. in Cathal. glo. mund. in 4. par. conſid. 14.
7 In ſuper officium Clericorum Cameræ de quibus per Dec. conſ. 404. Protonotariorum, Secretariorum, Cubiculariorũ, Contradictarũ, Summiſtæ, Abbreuiatorum, Correctorũ, Præſidentis, Collectorũ, Ianizzarorum, Plumbi, Notariorum, Curſorũ, & quam plura etiã officia ſunt in Curia Ro. quæ ſunt notiſſima omnibus qui in ea verſantur, & multa enumerantur in extrauag. ad regimen de prætend. in Pragmat. ſact. in tit. de cauſis. §. Romani, in verbo officiales; Caſſa. in d. tracta. in 4. par. conſid. 29. Gomeſ. in Proœm. reg. Cancell. & in reg. de publi. reſignat. q. 12. Paul. de Roma. in tracta. de penſio. fol. 21. nu. 11. Octau. Veſtr. in Rom. aul. act.
8 Sunt etiam alia officia, vt ſunt milites ſancti Petri, de quibus loquitur Rolan. à Valle conſ. 11. lib. 1. ſancti Pauli, ſancti Georgij, Pij, & Gilij. Menoch. conſ. 112. nu. 55. lib. 2.

Quæ omnia officia à Summis Pontificibus Romanæ Eccleſiæ neceſſa-

rijs ſumptibus magnopere vrgentibus, recepto pretio, ad vitam officialium vendita, ac conceſſa fueruut. Syxtus Quartus fortè primusfuit omnium Pontificum, qui non nullà officia erexit, ac illa vendere excogitauit, ac alia ab Innoc. 8. alia à Leone 10. & ſucceſſiue à ſuis ſucceſſoribus officia vendita fuerunt, vt Platin. & alij in eorum vitis tradiderunt, ac etiam quando vacant pretio conceduntur, ac venduntur ad vitam officialis ementis.

SVMMARIVM.

1 *Papæ poteſtas poteſtati legum ſubiecta non eſt.*
2 *Papa poteſt legibus poſitiuis derogare.*
3 *Papa poteſt officia etiam iuriſdictionalia ex cauſa vendere.*
4 *Papa Simoniam cōmittere non poteſt.*
5 *Papa non poteſt vendere ſpiritualia.*
6 *Papa poteſt vendere officia temporalia.*
7 *Officium emens à Papa Simoniam, nec ambitum committit.*
8 *Lex Iulia de ambitu ceſſat in Romana Cur.*
9 *Angelus parum honeſte loquutus fuit de Cur. Rom.*
10 *Simonia non eſt dare palam pecuniam Papæ pro officio.*
11 *Pœna dantium pecuniam alijs perſonis pro officio conſequendo.*
12 *Officiorum diſpoſitio eſt de regalibus.*
13 *Regalia poſſunt per Principem ſupremum alienari.*
14 *Papa poteſt non ſolum alienare officia, ſed etiam magnas ciuitates ex cauſa neceſſaria.*
15 *Miſera eſſet fortuna Principum, ſi nihil alienare poſſent.*
16 *Officia Rom. Cur. vendi ſolent.*
17 *Papa poteſt alienare illa, quæ ſunt ſolita alienari.*

CAP. PRIMVM.

NEc aliqua dubitatio cadere poteſt, Papam non poſſe de ſuis officijs ad libitum diſponere, cum notiſſimum ſit in Iure, ſupremam poteſtatem Papæ legum ipſarū
1 neceſſitati non ſubijci, c. nemo, c. cūcta. 9. q. 3. l. digna vox. C. de legibus. & propterea poſſe pro libito voluntatis ſuę, & etiam ſine cauſa leges poſitiuas tollere, & derogare, c. 2. de con-
2 ſtitut. lib. 6. cum illis non ſubijciatur, ſed illæ ipſi ſubſint, c. propoſuit, de cōceſ. præben. vbi omnes, c. filius, de teſtamentis, c. inter 33. q. 2. Fely. in c. 1. de conſtitut. in 4. fall. tradit Alex. conſ. 2. lib. 1. & omnes canoniſtæ in c. quæ in Eccleſiarum, de conſtit. habetur in clement. 1. vt lite pendente, illius enim eſt deſtruere, cuius eſt cōdere, l. eius eſt velle. ff. de reg. Iur. vbi Dec. plura adducit, eſt caſus in §. fin. inſtitut. de Iur. nat. gent. & Ciui. vbi Ang. Port. & Faber, & in l. pater ſeuerinam. ff. de condit. & demonſtrat. & in l. fin. ff. de legibus, & ideo in Papa eſt pro ratione voluntas, d. c. propoſito, & in l. 1. §. pueritiam, in verbo natus; vbi Gloſ. Bal. Angel. & Alber. collegunt. ff. de poſtulando.

Ex qua Pontificis poteſtate Bal. in l. Barbarius. ff. de officio præſidis: di-
3 cit, licere ſupremo Principi officia etiam recepto pretio alienare, & vēdere, non enim reperitur de iure diuino prohibitum, ſed tantum ciuili, cui Papa non ſubeſt, l. Princeps. ff. de legibus,

Digitized by Google

legibus, & ideò omnes ferè dicunt,
Papam ſua officia ſine peccato ven-
dere poſſe, ita tenēt poſt Bal. Guliel.
in c. Raynutius, in verbo duos habēs
filios, nu. 52. de Teſtam. in ſumm. An-
gelic. in verbo officialis, in ſumm. Sil
ueſtr. in verbo dignitas, in ſumma Ar
mill. in verbo officialis. Franc. Marc.
deciſ. 149. Caſſa. in cathal. glor. mūd.
in 1. part. in 60. conſid. pleniſſime
diſſeruit Dominic. ſup. d. art. 4.

Confirmatur per ea, quæ dicit An-
na. in c. 1. de ſimon. vbi quærit, an Pa
pa ſimoniam committere poſſit, &
4 diſtinguit, aut loquitur in ſimonia,
quæ de Iure diuino prohibita eſt,
prout eſt vendere ſacramenta, & tūc
ſi Papa illa venderet, ſimoniam com-
mitteret, aut loquitur in ſimonia, quę
eſt prohibita ſolummodò de iure po-
ſitiuo, prout eſt vendere beneficia,
tunc illa vendendo, ſimoniam mini-
me committeret, quia ipſe eſt ſupra
omne ius poſitiuum; quod etiam fir-
matur in ſumma Silueſtr. in verbo ſi-
moniam, & habetur per Dec. in conſ.
141. poſt nu. 2. per Iul. Clar. in lib.
5. ſententiarum in §. ſimonia. Et licet
Abbas in c. eſtirpandæ. §. quia vero,
de præben. & in c. 1. de ſimonia aliter
diſtinguat: quod ſi Papa aliquid re-
cipiat pro collatione beneficij haben
tis adminiſtrationem ordinis, vel
exequutionem clauium tunc com-
mittatur ſimonia, & iſtam dicit eſſe
communem opin. Fely. in d. c. 1. Gloſ.
in Pragm. ſanct. in tit. de annatis. Se-
cus ſi beneficium, vel officium nō ha-
bet exequutionem ordinis, vel admi-
niſtrationem clauium, vt ſunt hoſpi-
talia, & ſecundum aliquos, beneficia
ſimplicia, & aliæ adminiſtrationes tē
porales, vt ēt habetur, per Abb. Fely.
& Barb. in c. ex par. de officio deleg.

Ex his ſequitur, quod licet Papa
nō poſſit ſpiritualia vendere, quæ iu-
re naturali, vel diuino vendi non poſ-
5 ſunt d. l. ſi quinque, c. cum eſſent, de
ſimonia, vbi ſcriben. qua tamen in
re me refero ad Theol. & canon. &
habetur plenè per Couarru. in c. pec
catum, de reg. iur. in 6. in 2. par. §. 8.
& per alios ſummiſtas. Attamen, quā
tum attinet ad propoſitum noſtrum,
omnes conueniunt, Papā officia tem
6 poralia vendere poſſe, quia tunc non
dicitur domum Dei, nec ſpiritualia
vendere, ſed tantum temporalia offi-
cia, quæ licet iuriſdictionem annexā
habeant, attamen Papa illa vendere
cauſa neceſſaria poteſt, ſecundum
Thom. in Epiſ. ad Duciſſam Barbant.
vt habetur in ſumma Angelic. in ver
bo officialis, & tunc nec ſimoniam,
7 nec ambitum committere dicitur il-
le, qui emit officia, dummodo pretiū
Principi detur, in eo enim crimē am-
bitus, & ſimoniæ ceſſat, & ideò Ho-
ſtien. in c. 1. de ſimonia dicit, quod in
Curia Romana non committitur ſi-
monia, ſicut nec in Curia Imperato-
ris locum habet lex Iulia de ambitu,
& ideo Bar. in l. 1. ff. ad legem Iuliam,
8 de ambitu, dicit quod in Cu. Roma- 1
na ceſſat dicta lex Iulia de ambitu,
prout etiam firmat Cyn. in l. 1. C. eo.
vnde Angel. parum honeſtè loquitur
9 de Curia Romana, quia in ea graui-
ter ſimoniæ puniuntur: ſed non eſt 3
ſimonia dare pecuniam palam Pa-
10 pæ pro officio temporali habendo,
vt dicit Saly. in rub. C. eo. vbi aſſerit
quod hodie in Rom. Cur. ambitus
ceſſat. Quādo. n. datur pecunia Prin-
cipi pro officio, & honore conſequen
do, cum præſit legi, nec ſimonia, nec
ambitus committitur. Barba. in d. c.
ex parte, Matth. de Affli. in conſtit.
Neapol.

Digitized by Google

Neapol.lib.1.rub.93.poſt nu.5. Lud. in practica crimin.de empt.offi.Rol. conſ.84.num.12.lib.2.Aret.Inſtit.de publ.iud.§.ſum præterea.Secus ſi detur pecunia, ſiue pretium ei,qui ſtat ad latus Papæ, vel Principis, vel eis adiuuantibus pro conſequendo officio, tunc dantes, offerentes, & recipiẽtes aliquid pro officio conſequendo,illis qui ſtant ad latus Principis,
11 vel alijs perſonis, puniuntur pœna infamiæ, & centum ſcutorum, vt in l.1. ad l.Iul.de ambit.vbi Azo, dicit, quod illa lex habet locum, quãdo ali cui curiali, vel priuato pecunia pro officio conſequendo daretur; ſecus ſi ciuitati,vel Principi:& contra ambientes officia, vel aliquid dãtes pro officijs iuriſdictionalibus conſequendis,extant Bullæ nouiſſimæ æditæ per Pium Quintum, in quibus grauiſſimas imponit pœnas, quæ tamen, vt dicit Iul. Clar.in d. §. ſimonia. male forte obſeruantur.

12 Præterea diſpoſitio officiorum eſt de regalibus, tum quia ſuper regalibus fundata ſunt, tum quia habent exercitium iuriſdictionis,vt declarat Bald.in c.1. quæ ſint regalia; ſed re-
13 galia poſſunt per Principem ſupremum etiam in laicos alienari,c.1,quę regalia.Roman.conſ.271. nu.1. Iac. Mand.conſ.73. nu.1. igitur & officia alienare poteſt. Quinimo poteſt Pa-
14 pa non ſolum officia vendere, ſed ẽt magnas Ciuitates ex cauſa neceſſaria,Bald.in l.cum multa. C.de bonis quæ lib. & in c.bene dum.il.2.nu.23. de poſtul.Prælat. vbi Imol. quem refert,& ſequitur Iaſon, multa in propoſito cumulando in prælud. feudo, nu.77. vſque ad nu.81. Ruy.conſ.35. nu.31.lib.1.Oldr.conſ.94. vbi in fine dicit,quod miſera eſſet fortuna Prin-
15 cipũ,ſi nihil alienare,& donare poſſent. Dec.conſ.191.num.1. maxime ſi id faciat ex cauſa neceſſaria, quia tunc alienatio tenet,ac firma remanet,quæ forſan alias,ſecundum communes regulas,non valeret. Rom. in l.ſi verò, §.de viro, in 40.fallen.ff.ſol. matr.Pariſ.conſ.33.nu.23. lib.2. plenè Rol.a Valle conſ.1.lib.2. ſed officia Romanæ Curiæ a ſummis Pontificibus ex cauſa neceſſaria,& pro ne-
16 ceſſitatibus Sedis Apoſtolicæ fuerunt vendita, & venduntur, merito alienationes de iure ſubſiſtunt. Domin.Sot.in loco citato.

Poſtremo cum talia officia vendi ſolent,vt præſupponit Cyn.in l.extra territorium. ff.de iuriſd.omn.iud. in fi. Deci.conſi.175. poſt nu.4.& firmat Gomeſ.in reg.de infir.reſign.q.22.in fi. Sequitur quod Papa põt hodie talia officia alienare, ac pro pretio ad vitam ementis concedere, cum Papa
17 poſſit alienare ea,quæ vendi conſueuerũt.Aymon.conſ.54.Papa enim ſupra bonis eccleſiæ liberam diſponendi facultatem habet. Abbas,& Doct. in c. in præſentia, de probat latè Pariſ.conſ.103.lib.4.& Papam poſſe officia vendere, præſupponit Dec. d. conſ.175. poſt nu.4. vbi loquitur de officio Theſaurariæ,ac Sacriſtię. Laurent. Siluan. conſ.98. lib.2.ſub nu.9. vbi dicit Principem poſſe officiũ Poteſtariæ donare.

SVMMARIVM.

1 *Officia Ro. Cu. ad vitam emptoris conceduntur,nec ad hæredes tranſeunt.*
2 *Officia Ro.Cu. ſunt vacabilia.*
3 *Officia Ro. Cu. in manibus Papæ ad fauorem emptoris reſignantur.*
4 *Papa an poſſit vendere officia, vt poſt obitum*

obitum officialis per aliquod certum tempus non vacent.

5 *Papa quando poſſit ſucceſſorem obligare.*

6 *Succeſſor in Papatu quando contractũ prædeceſſoris obſeruare teneatur.*

7 *Papa ex conſuetudine non ſolet officia, niſi ad vitam emptoris alienare.*

8 *Regaliorum conceſſio per Papam facta, non præiudicat ſucceſſori.*

9 *Diſpoſitio officiorum eſt de regalibus.*

10 *Prælatus non poteſt diſponere de rebus futuris eccleſiæ in præiudicium ſucceſſoris.*

11 *Prælati non habent ſucceſſorem, & fructus debentur ei, qui ſubrogatur.*

12 *Colonus ſi quid anticipate ſoluit vltra vitam Prælati concedentis, damnum ipſe feret.*

13 *Collatio officiorum eſt de fructibus Papatus.*

14 *Papa non poteſt alienare, ſi per alienationem dignitas Pontificatus grauiter læderetur.*

15 *Miſera eſſet fortuna Principum, ſi nihil alienare poſſent.*

16 *Papa poteſt alienare, ac caſtra eccleſiæ donare ex cauſa legitima.*

17 *Papa poteſt officia concedere, vt ad hæredes tranſeant.*

18 *Papa poteſt diſponere de officijs, etiam in præiudicium ſucceſſoris.*

19 *Papa ſi non poſſet alienare, hominum commercio priuaretur.*

20 *Regulæ, quæ reuocant contractũ prædeceſſoris odioſæ ſunt.*

21 *Regula Adriani VI. de quibus officijs loquatur.*

22 *Princeps non poteſt alienare taliter, vt Principatum deformet.*

23 *Papa poteſt diſponere de rebus eccleſiæ.*

24 *Quicquid poteſt Princeps in Regno ſuo, Papa poteſt in eccleſia Monarchia.*

25 *Papa poteſt alienare, etiam non ſolita alienari, ſi dignitas non læditur.*

26 *Papa poteſt concedere vſumfructum de aliqua re monaſterij ad vitam.*

27 *Regalia poſſunt alienari, ſi ſolita ſunt alienari.*

28 *Papa quando poſſit præiudicare ſucceſſori.*

29 *Succeſſor non poteſt venire contra contractum anteceſſoris.*

30 *Papa non poteſt per legem nec ſibi, nec ſucceſſori præiudicare.*

31 *Contractus dignitatem afficit.*

32 *Papa poteſt Caſtra eccleſiæ donare, & infeudare, etiam ſine conſenſu Cardinalium, & hoc ex cauſa, vt dictum eſt.*

33 *Cui licet quod plus eſt, licet, quod minus eſt.*

34 *Prædia fiſcalia, ſeu Principis alteri locata in perpetuum, vel ad tempus, non poſſunt per ſucceſſorem auferri ab eo, cui ſunt locata.*

C A P. I I.

SED quia canonice talia officia in Ro. Curia ad vitam emptoris pro pretio conceduntur, vt per Paul. Caſtr. in l. omnimodo. §. imputari. C. de inoff. teſt. vbi loquitur de officio 1 ſcriptoriæ, quod ad hæredes non tranſmittitur, vt etiã adnotat. Ripa in l. in quartam. nu. 163. ff. ad legem falc. Crot. in l. frater a fratre, nu. 93. de cond. indeb. Rol. a Valle conſ. 1 lib. 2 2. Ideo officia, quæ venduntur, per obitum officialis vacãt, nec etiã ab ipſo officiali vendi poſſunt, eius vita durante, niſi cum conſenſu Papæ, 3 in manibus cuius ad fauorem emptoris reſignantur. Nico. de Vbald. in tract.

tract.ſucceſſ.ab inteſt.col.17.Gome. in regula de infirmis reſignan.quæſt. 22. in fine.

Vnde in dubium aliquando reuocatum fuit,an Papa poſſit officia vendere,& alienare,vt poſt obitum officialis per aliquod certum tempus nō
4 vacent, & ſi in tempore reſeruato vacarent,pretium receptum hæredibus officialis reſtitueretur, & aliqui negatiue reſpondebāt, & pro iſta parte primo adducebāt,quod hoc fuit prouiſum per regulam cancellariæ,tempore Adriani VI.& vltimo loco a Pio V. ſub die 19. Ianuarij 1565. renouatam. Papam non poſſe officia concedere, quod poſt obitum officialis non vacent, quam regulam eſſe conformem diſpoſitioni iuris ex pluribus demonſtrabant, Primo, quia licet ex contractu ſupremus Princeps obligetur, & ipſam dignitatem, ac
5 quemlibet ſucceſſorem in dignitate obligare poſſit, vt dicunt Doct. in l. digna vox,de legibus. Canon. in c.1. de probat. Attamen hoc eſt verum, quādo Papa agit id, quod ex officio, vel conſuetudine agere poteſt, vt tradit Bald.in l.1.in princip.ff de conſt. Princip. & ibi late Iaſon nu.12. aliàs autem non, quia ſucceſſor ab eo non
6 habet cauſam : igitur non tenetur illius contractus obſeruare, l.vectigalis.ff.de pignor. l. ſi quis domum. ff. locati, late per Oldr.conſil.94 col.2.
7 Sed Papa nec ex natura officij, nec ex conſuetudine officia alienat, niſi ad ementis vitam : ergo illa vendere non debet, nec facere poteſt, vt per obitum non vacent, quia ſucceſſori præiudicaret, & propterea per conſtitutionem generalem talem aliena-
8 tionem reuocare poteſt. Secundo facit, quia conceſſio regaliorum per Principem facta, etiam per contractus eius ſucceſſorem non ligat, niſi inquantum Princeps e conſuetudine de regalibus diſponit,vt per Bald. de pace conſtan. verſ. amplius cōſueuerunt.Fel.in c.1.de probat.vbi & Dec. Fel.in cap.ad audientiam, col.2.Soc. conſil.4.lib.3.& conſ.7.eod lib Ant. Rub.conſil.50. Goza.conſil.8.nu.45. Ruy.conſil.90.num.14.lib.1. Sed di-
9 ſpoſitio officiorum eſt de regalibus, vt dictum fuit ſupra, & declarat Bal. in c.1.quæ ſint regalia: ideo quod nō vacent per obitum officialis, ad præiudicium ſucceſſoris vendi non poſ-
10 ſunt. Tertio, quia Prælatus non habet facultàtem diſponendi de rebus futuris in præiudicium ſucceſſoris, vt adnot.Aluarot.poſt Bal.in c.1.qui ſucceſſ. feud. Bero. conſil, 116. lib. 1. nu.18.Rebuſ.in compend.alienat.rerum eccleſiaſt. nu.18. Boſſ. in tit.debit.delinq.ſol poſſ.nu.7.& 8. & ratio
11 eſt, † quia Prælati minime ſucceſſores dicantur, cum electione fiant, & fructus poſt obitum Prælati rite in ſucceſſionem electo debentur,c.relatum.de teſtib. c.præſenti. de off.ord. lib.1. Vnde licet Prælatus teneatur ſtare colono in caſu a iure permiſſo :
12 attamen quidquid anticipate colonus de fructibus ſoluit vltra vitam concedentis,ſibi imputandum eſt, vt dicunt Doct.in cap.fin.ne Prælat. vices ſuas:vbi Abb.nu.8. Gem.cōſ.10. Ang. conſ.245. nu.7. Alex.conſil.82. num.16.lib.2. & conſ.28.nu.2. lib.1. Port.Imol.conſ.161. nu.9. vbi plene.

13 Collatio autem officiorum eſt de fructibus Papatus, cum inde emolumenta percipiantur, vt ex illis Papa munificētiam ſuam exercere valeat, & ideo ſucceſſori præiudicare non poteſt, ne proueniendo ante tempus

ſupplan-

Digitized by Google

ſupplantare videatur ſucceſſorem, vt inquit Bal. in c. 1. col. 2. qui ſucceſſ. feud. da. poſſ. & multos alios, cumulat Ant. Gabr. in lib. commun. opin. lib. . . . q. 18. ver. item limit. Si enim liceret ſummo Pontifici pro tempore diſponere de fructibus ſui ſucceſſoris, vtique poneret falcem in meſſem alienam, & comederet menſam alteri debitam, & ante tempus os ſucceſſoris clauderet, quod facere non debet, nec poteſt.

In contrarium, quod Papa poſſit in venditione officiorũ, emptoribus concedere, ac indulgere, quod per certum tempus, etiam quod emptores decederent, officia non vacent, ſed ſuis hæredibus pretium reſtituatur, adducebatur. Quod licet Papa iura ſuę dignitatis alienare nequeat, ſed ea ſucceſſori conſeruare teneatur. c. intellecto, de iureiur. intelligi-
14 tur tamen de alienatione, per quam dignitas Pontificatus grauiter lęderetur, non autem de alienationibus leuioribus, vt ibi declarant Innocen. Abb. Imo. & communiter ſcribentes. Bart. in l. prohibere. §. plane. ff. quod vi, aut clam. Dec. conſil. 191. num. 1. Oldr. conſ. 94. Aym. conſ. 54. in princ. Rol. a Valle conſ. 6. nu. 50. lib. 3. Et ſi aliter diceretur, vt dictũ fuit in præ-
15 cedenti quæſtione, miſera eſſet fortuna Principum, ſi nil alienare, vel donare poſſent, vt dicit Oldrad. in d.
16 conſ. 94. in fi. Et Papam poſſe alienare, & caſtra donare voluit. Bald. poſt Innoc. in c. bonę, il ſecondo, de poſtulat. Prælat. Sequitur Iaſ. in prælud. feud. nu. 81. Alex. conſ. 1. lib. 5. Rolan. d. conſ. 6. nu. 50.

Secundo, quod Papa poſſit diſponere de officijs ad eum ſpectãtibus,
17 ac etiam concedere, †quod ad hæredes tranſeant, adnot. late Capic. dec. 221. nu. 1. per text. in cap. 1. de feud. guar. & guaſt. & in c. 1. de feud. non hab. pro nat. feu. vbi Bar. & ſcribẽtes.
18 Tertio, quod Papa poſſit per viam contractus de officijs etiam in præiudicium ſucceſſoris diſponere, firmãt Matt. de Afflict. decif. 101. Fel. in c. 1. de probat. col. 2. Succeſſor enim ligatur pactis, & conuentionibus initis a prædeceſſore. Rebuff. late in proœmio, de collat. in cõcor. col. antepen. Dec. in d. c. 1. de probat. Iaſ. conſ. 10. lib. 3. vbi refert communem opinio. Et ſi aliter diceretur, Princeps nõ inueniret, qui cum eo cõtra-
19 here vellet, & ſic hominum priuaretur commercio, nec in neceſſariis ſibi ſubuenire poſſet, vt dicit Ro. con ſil. 352. incip. quæritur. Bal. in l. Princeps. in fi. de legibus. Bero. conſ. 146. lib. 3. Soc. Iun. conſ. 94. lib. 2. nu. 2.

Vltimo, quod Papa ſit ſolitus diſponere de officiis vacantibus ad libitũ concedere, ad vitam etiam plurium perſonarum, vel etiam in perpetuum, ac illa vnire, vt non amplius vacent colligitur. Duo namque officia ſecretariatus vnita fuerunt: vnũ Hoſpitalis ſancti Spiritus, alterũ Eccleſiæ ſancti Euſtachii: & vnum fuit conceſſum ad vitam duorum, ſcilicet Epiſcopo Gentili, & eius nepoti; & gratis etiã officia cõcedere, prout conceſſum fuit Cardinali ſanctæ Floræ, & alijs perſonis; ac Pius IIII. fecit indultum, quod equites pij per obitum pro medietate non vacarent.

Ad contraria reſpondetur primo, quod regula reuocatoria tanquam odioſa non comprehendit iſtum caſum. Anch. conſ. 295. & 297. & Rom.
20 conſ. 498. Regulæ enim, quæ reuocant contractus factos per prędeceſſorem

Digitized by Google

ſorem, odioſę ſunt. Pariſ. conſ. 19. nu.
4. lib. 4. Dec. in c. quę in Eccleſiarum,
nu. 15. de conſtitutio. & dicta regula
21 loquitur de officiis vacaturis, nõ au
tem vacãtibus: & Papa poteſt in ven
ditione officiorũ alterare, & aliquã
nouam formam ponere, dummodo
dignitas Pontificatus grauiter non lę
datur: & alia iura, & deciſiones lo-
quuntur in Prælatis, non autem in Pa
pa, qui ſupremam, ac liberam pote-
ſtatem in rebus Eccleſiaſticis habet.
Vnde ego arbitror, Papam poſſe
vendere, & alienare officia, & in ven-
ditione reſeruare, ac indulgere, vt
per aliquod tempus, officium vendi-
tum, per obitũ emptoris non vacet,
vt factum fuit in vẽditione officii ca
merariatus a Pio IIII. bo. me. Card.
Vitellio; quia tunc non eſt proprie
alienare, cum ad ſucceſſorem officiũ
finito tempore rediturum ſit; tunc
enim forte non poſſet, quando omnia
officia Sed. Apoſt. alienaret, proprie-
tatem cauendo, & penitus abdican-
do omne dominium, & iuriſdictionẽ,
etiam ſuis ſucceſſoribus, & tunc di-
gnitas grauiter læderetur, forte non
poſſet omnia officia alienare libere,
quod in perpetuum ad ſucceſſores
emptoris tranſirent, vt adnot. Doct.
in d. c. intellecto. Iaſ. in vſibus feudo.
n. 77. vbi dicit, quod Princeps non po
22 teſt alienare taliter, quod Principa-
tum deformet; ſecus ſi alienat, reti-
nendo directum dominium, vel ſaltẽ
ſuperioritatem, tunc alienatio tenet
Foly. in c. ad audientiam, de præſcrip.
Iaſ. conſ. 10. lib. 3. nu. 2. Rolan. a Vall.
d. conſ. 6. nu. 50.
23 Et ſi Papa habet auctoritatem di-
ſponẽdi de rebus Eccleſiaſticis, vt ha
betur plene per Pariſ. in conſ. 103.
lib. 3. & per Bal. poſt Innoc. in d. cap.
bonæ memoriæ; vbi dicit, quod Papa
cum bona conſcientia poteſt donare
decimas, & Caſtella Eccleſiæ, & in c.
cum veniſſet de iudicijs, nu. 6. dicit,
quod Papa poteſt concedere Caſtrũ
Eccleſiæ in feudum; quidquid enim
24 poteſt Rex in Regno ſuo, Papa po-
teſt in Eccleſiaſtica Monarchia, Iaſ.
conſ. 10. lib. 3. col. penul. & ſicut olim
omnia a manu Regia gubernabãtur,
& ita hodie, quidquid Regi placet,
legis habet vigorem, & Papa poteſt
dare nouam formam ſuccedendi in
feudis. Pariſ. d. conſ. 103. nu. 7.
Nam cum officia Romanæ Curiæ
ſoleant a Pontificibus ad vitã emen-
tis alienari hoc Papa poteſt, etiam
25 quod dignitas læderetur: Sed quan-
do dignitas non grauiter læderetur,
poſſet illa alienare, etiam quod nõ eſ
ſent ſolita alienari, vt dicit Aymon.
conſ. 54. nu. 2. Papa igitur poterit in
alienatione officii apponere, vt non
vacet per aliquod tempus, caſu quo
emens intra illud tempus decederet,
quia ex hoc non multum ſucceſſori
pręiudicat, & ſi ratio pro prima opi-
nione aſſignata quod Prælatus non
poteſt præiudicare ſucceſſori, nec po
teſt ſupplantare ſucceſſorem, præue-
niendo ante tempus, haberet locum
in Papa, vtique non poſſet vendere
officia, niſi ad vitã ipſius Põtificis, &
tamen, cũ vendantur ad emptoris vi
tã ſucceſſori præiudicare poteſt, cum
emptor poſſit viuere vltra vitam ſuc-
ceſſoris: igitur talis ratio non habet
locum in Papa, vt per Paul. Caſt. cõſ.
229. viſis, & ponderatis omnibus lib.
26 1. vbi conſuluit Papam poſſe conce-
dere vſumfructum de aliqua re mo-
naſterii ad vitam, ſecus in aliis præ-
latis inferioribus, per ea, quæ adnot.
Matth. de Afflict. deciſ. 101. vbi dicit

quod

Digitized by Google

quod illa conceſſio valuiſſet, ſi fuiſſet de conſenſu capituli facta, multo fortius ſi de conſenſu Papæ. Paul. Caſtr. d. conſ. 229. in princ.

27 Et regalia etiã alienari poſſunt. Roman. conſ. 271. maximè ſi ſunt ſolita alienari. Claud. in tit. qui feud. dare poſſ. Ruyn. conſ. 91. lib. 1. ſi alienatio regalium non induceret notabilẽ diminutionem Principatus. Ruy. d. cõſ. 91. Beltr. conſil. 42. lib. 1. & propterea non obſtat, dum dicebatur, quod regalia non poſſunt alienari, quoniã
28 hoc procederet, quando Princeps in perpetuum regalia totius ſtatus alienaret, ſecus ſi particularia. Bald. in l. certarum. ff. de teſta. milit. vbi dicit, quod licet Imperator non poſſit donare Cotam Imperii, poteſt tamẽ donare certas Ciuitates, ſicut quotidie fieri videmus, quod Papa alienat, obligat etiã regalia, licet alienatio ſucceſſori præiudicare poſſet, nihilominus tenet, Paul. Caſtr. conſ. 106. Circa ea, lib. 1. & conſil. 414. lib. 1. in facto præſenti. Papa enim poteſt præiudicare ſucceſſori in preteritis perfectis, & ſic in contractu, alias Eccleſia non inueniret contrahentem ſecum, vt dicit Bald. in c. cum inter, de elect. & poteſ. num. 4. Et ſucceſſor non poteſt venire contra contractum anteceſſo-
29 ris. Bart. in l. prohibere. §. planè. ff. quod vi, aut clam. Bald. in cap. 1. de natu. feud. & in l. cum multa. C. de bonis quæ lib. Cyn. in l. digna vox. C. de legibus. Bald. conſ. 271. Caſus, lib. 1. latius conſ. 156. ſuper eo, quod quæritur, lib. 30. vbi loquitur de ſucceſſore creato per electionem. Oldra. conſil. 94. Alex. conſ. 124. lib. 1. Ioannes de Anal. conſil. 81. Paul. Caſtr. d. conſil. 229. vbi dicit, quod ſucceſſor Papæ non poteſt reuocare anteceſſoris cõtractum. Abb. in c. 1. de probatio.

Et propterea non obſtat, quod dicit Bal. in tit. de pac. conſt. quod contractus anteceſſoris non ligat ſucceſſorem, quia Bald. loquitur contra id, quod alibi tenuit, & iura per eum allegata non ſuffragantur, cum loquantur, quando prædeceſſor conderet legem, tunc non poteſt ſibi ipſi,
30 nec ſucceſſori legem imponere, a qua diſcedere non poſſet, l. ſi quis in prin. ff. de leg. 3. ſecus quando contrahit ita ipſemet Bal. in d. l. digna vox, prope finem illa iura declarat. Et licet ſucceſſor non habeat cauſam à præ-
31 deceſſore, tamen ſuccedit in ipſum ius dignitatis, & contractus afficit dignitatẽ, cuius eſt adminiſtrata, Paul. Caſtr. in d. l. digna vox. Bal. conſ. 426. Rex Romanorum lib. 1. Iaſ. conſ. 10. lib. 3. nu. 1. habetur plene per Natta conſ. 122. nu. 9. cũ ſeq. vbi dicit, quod propterea procedunt etiam in donatione facta à Principe: & ſic quando contractus procedit ex cauſa lucrati-
32 ua. Albe. in proœmio Digeſtorum. §. diſcipulis. Si igitur Papa poteſt Caſtra, & Ciuitates Eccleſiæ donare, ac infeudare, vt per Natta. conſ. 640. nu. 10. ac eius bona obligare, etiam ſine conſenſu Cardinalium. Paul. Caſtr. conſ. 414. in facto præſenti. lib. 1. cur
33 non etiam officium aliquod concedere? Cur licet, quod plus eſt, licet et quod minus eſt. l. non debet. ff. de reg. iur. probatur in l. 2. & in l. fin. C. de locat. præd. Ciuit. lib. 11. vbi habetur, quod prædia fiſcalia, ſeu Principis al-
34 teri locata in perpetuum, vel ad tempus non modicum, non poſſunt etiam per Principem auferri, quæ iura allegat, Paul. Caſtren. in d. conſ. 229. & introitus publicos poſſe vendi conſtat in ll. pen. C. de veſt.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Societates ſuper officijs Rom.Cur.quomodo, & qua de cauſa principium habuerunt.*

2 *Societates ſuper officijs Rom.Cur.quomodo fieri debeant.*

3 *Bulla Leonis ſuper ſocietatibus officiorum Rom.Cur.*

4 *In ſocietatib.partes debent eſſe æquales.*

5 *In ſocietate ſuper officijs, qui plus æris, & periculi ſuſtinet, plus emolumenti habere debet.*

6 *In ſocietate partes debent eſſe, vti conuentum erit.*

7 *In ſocietatibus ſuper officijs, fructus ſolent taxari ad rationem 12. pro centenario.*

8 *Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.*

9 *Inſtrumentum ſocietatis ſuper officijs qualiter formetur.*

CAP. III.

EX his venditionibus, ac emptionibus officiorum Ro. Cu. longo ab hinc tempore ortę ſunt ſocietates
1 ſuper dictis officijs. Volentes enim emere aliquod officium, aliquãdo cũ tantam ſummam pecuniarũ non habebant, vt integrum pretium Reuerẽdæ Cameræ perſoluere poſſent ab alio ſubſidium accipiebãt ex aliqua parte pretij, quo officium emere, ac illud exercere poſſent, & emolumen-
2 ta ac lucra ex officio prouenientia pro rata pretij dati, cum illo cõmunicarent ea conditione, vt & pecunias ipſas in ſocietatem recipientes, ſi illas dantes, aut ſinguli alij tunc ab eis nominati moriantur, ſortem principalem pecuniarum per eos in ſocietatem receptarum lucrentur: & contra, ſi officiales recipientes pecunias ad ſocietatem moriantur, eorũ hæredes, aut fideiuſſores ſortem receptam reſtituere teneantur, vt habe-
3 tur in Bulla Leonis X. ſuper ſocietatibus officiorum Ro. Cu. edita anno 1514. & ſic inter iſtos ſocietas contrahebatur, ac contracta cenſetur ſuper officio, vt in l. 2. C. pro ſocio, vbi Docto. Et licet de natura contractus ſocietatis ſit, vt partes æquales ſint,
4 Inſtit. de ſocietate, in princ. l. ſi non fuerit. ff. pro ſocio. l. quoties. §. hæredes. ff. de hęred. inſtit. tamen in hac
5 ſocietate æquitati conuenit, vt qui plus æris, & periculi ſuſtinet, plus emolumenti ſperet. arg. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. & acceſſoriũ ſuum principale ſequi debet. l. quẽadmodum, de agric. & cenſitis lib. 11. Bald. in l. 1. C. pro ſocio. nu. 16. Corn. conſ. 152. lib. 3. Cum etiam ſemper partes in hoc conueniant, vt pro ſumma data ſuper officio ratam fructus officij, ſolum conſequi valeat, & par-
6 tes in ſocietate erunt, vti conuentũ eſt, Pariſ. conſ. 82. nu. 69. lib. 1. qui fructus, cum plerumque ſint incerti offi-
7 cialis, qui accipit pecuniã, ſolet promittere ad rationẽ 12. pro centenario quolibet anno, quia veriſimiliter ad eandem rationem officia reddũt: & in ſocietatibus illud attendi debeat, quod actum eſt inter partes. Inſtit. de ſocietate. §. 1. §. illud, & §. de
8 illa, & nimirũ, quia cõtractus ex cõuentione partium, legem accipiunt reg. contractus, de reg. iur. in verſic. Hoſtien. in ſumma de vſuris. §. an aliquo caſu, verſ. Eſt tamen veritas. Dec. in l. ſi paſcenda, in 2. notab. C. de pactis.
9 Inſtrumentum autem huius ſocietatis

ſatis qualiter formetur, habetur in formulario inſtrumentorum, ac variorum proceſſuum Fel.229. quæ tamen forma quotidie alteratur cum nouis pactis, conuentionibus, ac clauſulis, de quibus infra dicetur.

SVMMARIVM.

1. *An contractus ſocietatis ſuper officijs licitus ſit.*
2. *Mutuans pecuniam ſuper officijs vſuram committit.*
3. *Papa licet vendere officia poſſit, non tamen illa emere licet.*
4. *Papa licet non ligetur, tamen delinquens cum eo ligatur.*
5. *Pecuniam ſi quis daret communitati, vt annuatim aliquid loco fructuum conſequeretur, vſura eſſet.*
6. *Monaſterio non licet dare pecuniam, vt in vita ſua ſexdecim quolibet anno habeat.*
7. *Vſura ſola ſpe contrahitur.*
8. *Contractus ſocietatis inducit votum captandæ mortis.*
9. *Pactum quod inducit votum captandæ mortis à lege reprobatur.*
10. *Societas dici non poteſt, vbi pactio ſit de certa annua, vel menſtrua quantitate ſoluenda.*
11. *Pecunia quando datur pro pecunia, vſura eſt.*
12. *Pecunia pecuniam parere non poteſt.*
13. *Pręſtatio annua vniformis eſt vſuraria.*
14. *Societas non eſt licita, vbi lucrum eſt commune, ſed non periculum.*
15. *Contractus ſocietatis contrahitur ad ſimilitudinem cuiuſdã fraternitatis.*
16. *Societas quid ſit.*
17. *Societas non valet, quando dans pecunias nullum damnum, vel periculũ ſubire vult.*
18. *Inæqualitas in ſocietate arguit ſuſpicionem vſurarum.*
19. *Societas ſupe. officijs Ro. Cu. pro licita, & honeſta habetur.*
20. *Conſuetudo, & vſus poteſt facere contractum licitum eſſe.*
21. *Faciens actum, qui communiter æſtimatur licitus, licet illicitus ſit, tamen illicitus non eſt.*
22. *Conſuetudo excuſat à pœna, non autẽ facit contractum illicitum licitũ eſſe.*
23. *Conſuetudo non poteſt inducere exercitium vſurarum.*
24. *Conſuetudo poteſt facere contractum licitum, quando dubitatur an contractus licitus ſit.*
25. *Papæ ſcientia multum operatur.*
26. *Pontifices plures ſocietates ſuper officijs permiſerunt.*
27. *Societates ſuper officijs propter periculum vitæ tollerantur.*
28. *Annuum redditũ ad vitã emere licet.*
29. *Pactum, quod poteſt ſe habere ad lucrum, & ad damnum propter dubiũ euentum, licitum eſt.*
30. *Vſura nõ eſt mutuare pecuniam Pontifici ſuper officijs.*
31. *Emere, & vendere ſunt correlatiua.*
32. *Si eſt permiſſum vendere, eſt permiſſum emere.*
33. *Statutum prohibens venditionem, prohibet etiam emptionem.*
34. *Lex pœnalis loquens de emptore, extenditur etiam ad venditorem.*
35. *Si licet dare pecuniam ſuper beneficio, licet etiam accipere.*
36. *In Correlatiuis diſpoſitum in vno, cenſetur diſpoſitum & in alio.*
37. *Venditio officiorum eſt prohibita de iure poſitiuo.*
38. *Papa vendens officium, emptorem diſpenſare cenſetur.*
39. *Papa concedens beneficium inhabili, videtur tacite ſuper illa inhabilita-*

te diſpenſare.

40 *Papa ſuper vſuris in particulari diſpenſare poteſt.*

41 *Contractus ob incertitudinem vitæ licitus reputatur, quamuis alias forſan illicitus eſſet.*

42 *Nil certius morte, nil incertius hora mortis.*

43 *Redditus mõnaſterij ad vitam concedi poteſt.*

44 *Spes longæ vitæ non eſt conſiderabilis.*

45 *Fructus in berba nõ valet, quantum frumentum.*

46 *Contractus licitus eſt, ſi datur Eccl. fundum, vt ab Eccl. toto tempore vitæ ſuæ alatur.*

47 *Votum captandæ mortis de per ſe non facit contractum illicitum.*

48 *Caſum, fortunamque aduerſam, ſperare, in ciuile eſt.*

49 *Præſumptio de voto captando, eſt de iure ciuili, alio iure ciuili tolli poteſt.*

50 *Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatura.*

51 *Certitudo lucri non eſt de genere prohibitorum.*

52 *Emptio annui redditus ad vitã valet.*

CAP. IV.

DVbitari tamẽ poſſet, an talis cõtractus ſocietatis licitus ſit, &
1 prima facie forte videbatur dicẽdũ, quod non, cum non ſit licitum mutuare pecuniam ſuper officijs, quia vſura eſt, vt habetur in ſumma An-
2 gel. in verbo officijs, adnot. Franc. Marc. dec. 749. Vnde aliqui dicebãt,
3 quod licet licitũ ſit Papæ officia vendere, non tamen licet illi emere, vt per Bal. in d. l. Barbarius: vbi dicit ſimoniam in Papa recipiente minime cadere, ſed bene in dante pecuniã. Abb. in c. eſtirpandæ. §. qui vero, ad fin. de præben. & in rub. de Simonia.
4 vbi dicit, quod vbi Papa non ligatur, ligatur tamen delinquens cum eo, in gloſ. pragm. ac. in tit. de annatis. Mutuans enim pecuniam ſuper officijs, ſi id facit ſpe lucri, quia dat, ex quo lucrum ſperat, cum alias minime daret, vſuram committit c. 1. c. 2. & c. 3. 14. q. 3. c. 1. c. conſuluit, extra de vſuris, & ideo Bal. in l. iuſiurãdũ. col. 31. ver. ſed iuſta præmiſſa quæritur, &
5 dicit, quod non valet contractus, ſi quis daret pecuniam communitati, vt annuatim loco fructuum aliquid conſequeretur, maxime ſi daret, vt quandocunq; repetere poſſet, vt ibi per Bal. verſ. aut ille, qui mutuat: vnde cum hoc cum Principe fieri nõ poſſit, multo minus cum priuato.

6 Secundo quia ſicut non licet dare pecuniam Monaſterio, vel Eccleſiæ, vt ab eis poſſeſſiones tenendas toto tempore vitæ ſuæ habeat, vt per Sylueſtr. in sũma, in verbo vſura; & propterea Rodulphus de Rodulphis in trac. de vſuris q. . . dicit, quod non licet dare cẽtum Monaſterio, vt det in vita ſua ſexdecim quolibet anno, & ſic non debet licere dare pecuniã ſuper officijs ad rationem 12. pro centenario: cum ſæpe homines ſperent viuere adminus vſque ad centũ annos. l. fi. C. de Sacr. ſanct. Eccl. & ſic amplius percipere de prouentibus,
7 quam ſit pecunia data, & ſola ſpe vſura contrahitur: ſed ille, qui dat pecuniam ſuper officio, dat illa intentione, vt 12. pro centenario cõſequatur, igitur contractus licitus non eſt. Federic. de Sen. conſ. 303.

Tertio talis contractus licitus reputari non debet, quia inducit votũ captandæ mortis; officialis enim, qui
8 pecuniam in ſocietatem ſuper eius officio

officio recipit cum pacto, quod ſi il-
le moriatur,pecuniam receptam lu-
9 cretur, vtique mortem illius deſide-
rabit,& pactum,quod inducit votum
captãdæ mortis à lege reprobatur,l.
fi. C.de pactis.l.ſtipulatio hoc modo
concepta. ff. de verb.oblig. vbi ſcri-
ben. hinc eſt, quod prohibetur pro-
miſſio præben.non vacant.c.2.de cõ-
ceſ.præben.lib.6.

Quarto cum in tali contractu ſo-
leat taxari fructus ad rationem 12.
10 pro cent.contractus illicitus reputa
ri debet, vbi enim pactio fit de cer-
ta annua,vel menſtrua quantitate,ſo
cietas dici non poteſt, ſed potius cõ-
tractus mutui ſub nomine ſocieta-
tis. igitur pro illicito habetur Paul.
Caſtr.conſ.55.Viſo inſtrumento pet.
lib.2. Alex. conſ.80. lib.3.nu.4. per
gloſ. in c. plerique. 14. q.3. ſequitur
Dec. conſ.123. per totum,vbi loqui-
tur, quando annuus redditus eſt ad
vitam conceſſus; quando enim pecu-
nia datur pro pecunia,vſura eſt. Bal.
11 conſ.133. lb.3.qui pariter loquitur,
quando cõceſſio eſt facta ad vitam.
Nam pecunia non poteſt pecuniam
12 parere, cum pecunia fructus non ſit.
l.vſur. pecunia. ff.de verb.ſignif. Vn-
de in ſocietate non poteſt taxari cer-
ta quantitas pro lucro.Bal.conſ.396.
lib.5.Alex.d.conſ.80.col.1.lib.3.præ-
13 ſtatio enim annua lucri vniformis
eſt vſuraria.Roma.conſ.520.

Quinto quia in tali contractu ſo-
let etiam apponi, quod damnum to-
14 tum ſit officialis: ideo contractus nõ
ſubſiſtit, quando in ſocietate lucrum
eſt commune,ſed non periculum ſor-
tis,ſocietas nõ eſt licita, ſed contra-
ctus ſapit vſurariã prauitatem.Bald.
in l.1. C.pro ſocio, q.9. vbi ponit de
his,qui dant pecuniam ad negocian-
dum cum pacto, quod ſaluum ſit ca-
pitale, & lucrum diuidatur, tunc nõ
eſt ſocietas. l. Lucius.ff.commodati.
Paul. Caſtr.d.conſ.55.Dec.conſ.123.
& conſ.116. col.1.& 2. De natura.n.
cõtractus ſocietatis eſt, quod partes
ſint equales damni, & lucri. l. ſi non
fuerit. ff. pro ſocio, & reg. naturalis
eſt,qui quatenus,quis lucrum ſentit,
eatenus de damno participare de-
bet. l. manifeſtum .§. ſed cum in ſe-
cundum. C.de furtis,ibi,vbi enim pe
riculum, & ibi lucrũ. Soc. conſ.265.
lib.2.& propterea nõ valet ſocietas,
quod periculum ſit vnius, & lucrum
commune. Abb.conſ.77. lib.1. plene
Couarr.lib.3. variarum reſolut. cap.
2.nu.3.vbi dicit, hanc eſſe communẽ
15 opin. Contractus enim ſocietatis cõ
trahitur ad inſtar cuiuſdam fraterni-
tatis,l.verum,in princ.ff.pro ſocio; ſi
autem lucrum, & damnum non eſt
commune, ſocietas dici non poteſt,
cum ſocietas ſit contractus vtroque,
citroque obligatorius lucrorum, &
16 damnorum communicatiuus. Bald.
conſ.120. lib. 1. & conſil. 396. lib. 5.
17 non valet igitur ſocietas, quod ille,
qui ponit pecuniam, nullum ſentiat
damnum, ſed ſolum recipiens, & lu-
crum commune ſit, c.3. gloſ. in d. c.
pleriſque.14.q.3.Abb.conſ.114. li. 1.
18 Io.Cephal.conſ.248. num.34. & in-
æqualitas arguit ſuſpicionem vſura-
rum in ſocietate. Aymo.conſ.145.n.
13. Guid. Papa q.186.Couarr.cap.2.
lib.2.variarum reſolutionum. Natt.
conſ.403. Domin.502. de iuſt.& iur.
lib.6.q.6.artic.2. vbi in fi.loquens de
huiuſmodi contractu, dubitat an li-
citus ſit.

Plura alia forte adduci poſſent ad
oſtendendum talem contractum ſo-
19 cietatis illicitũ eſſe, ſed quia in Ro.

Digitized by Google

Curia pro licito, & honeſto, & non reddente Vſurariam prauitatem habetur, & iudices aditi pro exequutione talium contractuum, dant illorum creditori exequutionem, non ſolum pro ſorte principali, ſed etiam pro fructibus; de eius validitate non eſt
20 dubitandum. Nam conſuetudo, & vſus facere poteſt, quod contractus ſit licitus, quando dubitatur an illicitus ſit. Vnde cum huiuſmodi contractus ſocietatis publicè, paſſim in Curia Romana frequententur, liciti cenſeri debent. l. qui ſit fugitiuus. §. apud Labeonem ibi, qui id facit, quod publice facere licere arbitratur. ff. de Edili. Edic. facit tex. in l. quid ergo ibi velis, quæ in regione obſeruantur. ff. de cont. vti. actio. tut. & in l. 1. in fin. ibi vſurarum modus ex more regionis. ff. de vſuris, & in l. & cõtraria ibi: eas tamen, quæ in regione frequẽtantur. ff. eod. & in l. apud Iulianum. §. in vſurarum. ff. de leg. 1. quę iura, & alia allegat Tiraq. de retract. conuen. ad fin. nu. 130. vnde Bar. in d. §. apud La-
21 beonem dicit, quod ſi aliquis facit aliquem actum, qui æſtimetur cõmuniter licitus, licet in veritate non ſit, non per hoc dicitur illicitus, nec vſurarius, ſequitur Cæpol. in tract. de ſimulatio. contract. num. 4. & nu. 97. Sed aliqui forte dicere poſſent, quod Bar. & ſequaces loquuntur quantum
22 ad id, vt qui actum facit, excuſetur a pęna, non autem vt contractus ſit licitus, vt ex eo agi poſſit, vt probatur in c. quia in omnibus, in prin. de vſuris, & ideo Ant. de Butr. in c. ad noſtram, col. 6. de empt. & vend. reprehendit Bar. ſi ſenſiſſet contractum licitum eſſe, & ex eo agi poſſe, ſed ſolũ operatur, vt non dicatur vſurarius, quo ad pœnam euitandam, vt dicit Cœpol. conſ. 13. in 3. dub. Alex. conſ. 39. lib. 3. Iaſ. in l. 3. §. iurari. ff. de iur.
23 iuran. Aym. conſ. 6. nu. 103. Conſuetudo enim non poteſt inducere, nec exercitium vſurarum permittere, vt habetur in Clemen. 1. de vſuris, in l. eos. §. intraiectitiæ. C. de vſuris. vbi Bal. late oſten. Ang. conſil. 90. Natta conſ. 498. nu. 24.

Hæc tamẽ vera ſunt, quãdo contractus clare vſurarius eſſet, adeo quod nõ poſſet dubitari quin ſit vſurarius, iſto caſu conſuetudo ſiue vſus regionis non poteſt facere, nec permittere contractum vſurarium, vt habetur in d. Clem. 1. & in his terminis loquuntur Anton. de Butr. Cœpol. Alexan. Iaſ. Ang. Aymon. & Natta conſ. 586. num. 10.

24 Sed vbi probabilis eſſet dubitatio, vtrum contractus eſſet illicitus, vel vſurarius, tunc ſi contractus eſt ſolitus fieri publice, & palam inter bonos, & legales viros, tunc talis contractus licitus iudicandus eſt, & ita procedit, quod Oldrad. ſcribit conſil. 207. in fin. loquens in quodam contractu, de quo dubitabatur, an eſſet vſurarius, vel ne, & dicit contractum ab omni ſpecie illiciti reddit alienũ ipſius Regni conſuetudo, & eum ſequuntur Iaſ. conſil. 153. col. 5. verſ. 7. facit, lib. 4. Abb. conſ. 15. quæritur an prædictus, verſ. quid vltra, lib. 1. Bald. in l. 1. q. 3. C. de his, quæ pœnæ nomine. Beltr. conſ. 1. col. 2. in fin. lib. 2. & probatur in c. niſi eſſent, in princ. vbi Abb. de præben. Natta d. conſil. 498. Strac. in tract. de mercatu. in 1. par. num. 37. Io. Cephal. conſil. 237. nu. 28. Anchar. conſ. 19. cui conſilio plures ſe ſubſcripſerunt.

Et tanto magis procedit in tali cõtractu ſocietatis, qui ita publice, & palam

Digitized by Google

palam fiūt, & de his à iudicibus Ro.
Curiæ ius redditur, etiam conſciẽtia
Romani Pontificis. Igitur per ſolam
ſcientiam, & patientiam Pontificis
25 valent, ac tenent, ac ſi à Pontifice cō
firmati eſſent. arg. l. qui patitur. ff. mã
dati. Multum enim operatur ſcientia
Papæ, vt in l. Barbarius. ff. de officio
prætoris; ita in ſimili arguit Guid. de
Iura. in trac. de iur. emphyt. nu. 7. imò
in bullis editis à Leone X. Paul. IV. &
Pio IV. ſuper officijs Ro. Curiæ, non
ſolum tales ſocietates non prohiben
26 tur, ſed expreſſe permittũtur forma,
& modo, prout eis habetur.

Sed etiam talis contractus de iure
licitus reputari debet, pręſertim pro-
pter periculum vitæ, quod ſubit dans
pecunias, cum illas det ſuper officio
ad eius, vel alterius vitã, & propter
tale periculũ, & incertitudinem, con-
27 tractus iſte à lege tolleratur. l. ſi ea
pactione. l. cum non frumentum. C.
de vſuris. gloſ. in c. nauiganti. de vſu-
ris. Bald. conſ. 133. lib. 3. in princ. &
cõſ. 292. lib. 5. Dec. conſ. 123. in prin.
& conſ. 450. nu. 1. & ex iſta ratione fe
re cõmuniter dicunt Doctores, quod
28 licet annuum redditũ ad vitam eme-
re. Siluestr. in verb. Vſura. 2. num. 5. &
hoc propter dubium euentum, quia
poteſt quis diutius, & citius mori;
ideo talis contractus licitus reputa-
tur. Cyn. & Bal. in l. ſi pater puellę. C.
de inoff. teſta. Saly. in d. l. ſi ea pactio-
ne. Specu. in tit. de Vſuris, in rub. Al-
beric. in l. iubemus nulli. col. fin. C.
de Sacr. Sanct. Eccl. Paul. Caſtr. Alex.
& Moder. in l. de fideicommiſſo. C.
de tranſact. Abb. in diſputatio. auge-
rio. 3. & 4. dubio Laur. & Rodulphis
in c. conſuluit; de Vſuris. Bal. conſil.
154. lib. 2. Cuman. conſ. 181. Roman.
conſ. 302. Ego, & conſ. 423. pro ple-
niori diſcuſſione 2. dubio in fin. Aret.
conſ. 151. Natta conſ. 498. n. 13. Abb.
in c. in ciuitate. nu. 7. de Vſuris. Cum
29 etiam regulariter pactum, quod po-
teſt ſe habere ad lucrum, & damnum
propter dubium euentum, ſuſpitio
vſurarum remouetur, & contractus
licitus reputatur; vt dicit Dec. poſt
multos, quos allegat in conſ. 4. nu. 6.
vt eſt tex. in d. l. de fideicõmiſſ. adhoc
illum allegat. Tiraquel. tract. 1. geni-
turæ q. 6. nu. 4.

Cum etiam talis contractus offi-
ciali damnoſum non eſt, quia tot fru
ctus ex officio percipit, quot ſoluere
promiſit illi, qui ei pecunias ſuper of
ficio dedit.

Non obſtant modo adducta in con
trarium. In primis, nõ eſt vſura dare
30 pecuniam Pontifici ſuper officio, vt
ex eo fructus percipiat, & ſuper hoc
Papa ſaltem in particulari diſpenſa-
re poteſt, vt per Simonet. deciſ. inci-
pien. in vna Romana Tabellionatus,
in 2. parte: & ideo vt dictum fuit, ſum
mus Pontifex poteſt eius officia ven-
dere, & alienare, igitur licet etiam il
la à priuatis emere. Primo ex natura
31 correlatiuorum; cũ vendere, & eme-
re ſint correlatiua, & vnum non po-
teſt eſſe ſine alio, & cum permiſſum
32 ſit Pontifici vẽdere, intelligitur etiã
conceſſum emere, vt habetur in l. fin.
C. de indic. vid. toll. vbi Bar. & in l. fi.
vbi, & Angelus. ff. de acceptilat. & in
l. fin. de exac. tribu. vbi Angelus in-
quit, quod prohibita emptione, intel
ligitur etiam prohibita venditio, &
ecõtra. Bal. in l. nemo martyres. C. de
Sacr. Sanct. Eccl. vbi dicit, quod ſtatu
tum prohibens venditionem, prohi-
33 bet etiam emptionem, & plene habe
tur per Hippo. in l. ſi quis viduam.
ff. de quæſtionibus nu. 10. cũ ſequen.

Digitized by Google

Abb. in procem. Grego. dicit, quod ſi ſtatutum imponit pœnam vendenti,quod illa pęna etiam habebit locũ in emente,vt eſt tex.in l.2. C.de Cupreſ.lib.11.vbi Bar.& in l.ſi ab eo.C. de legit.hæred. & in l.ſi conuenerit. ff, de pactis. Abb.in c. quia Clerici,
34 de iure patrona. vbi ait,quod lex pę nalis loquens de emptore,extenditur ad venditorem, & hanc dicit eſſe cõmunem theoricam legiſtarum ; & in his terminis idẽ Abb.in c.dilectus,in l.1. de Simon. dicit, quod vbi lex declarat, quod ſine aliquo vitio poſſit dari pecunia ſuper beneficio, cenſe-
35 ter etiã declarare, quod accipere liceat,& ita Paul. Caſtr.in d.conſ.289. præſens dubium,lib.1. in hoc propoſito arguit.

Et propterea contra opin.Abb.dũ in rubrica de Simon. dicit,quod dans ligabitur,non autem Papa accipiens:
36 obſtãt prædicta,quia in Correlatiuis diſpoſitum in vno, cenſetur diſpoſitũ in alio. Domin. in c.1.de tempo. ordin.in verſi.vbi inquit,quod ſi emens eximitur à gabella, erit & vendens, prout eum refert Fely. in rub. de Simonia 2. quia vt dictum fuit, vendi-
37 tio officiorum eſt prohibita de iure poſitiuo;quo caſu, ſi aliquis cum Papa contrahit,vel cũ alio de eius ſciẽtia, authoritas ſua purgat omne vi-
38 tiũ, & Papa eum diſpenſare videtur adeo,quod non ſolũ in aliquam pęnã non incurrit, ſed etiam officium emptum retinere poteſt.Silueſtr.in verbo Simonia 4. q. Armil. in verbo Simonia.n.6. Fely.in c.de cætero,de re iudic.in fin. Pariſ. de Put.in tractatu de ſindica. in verbo officialis. cap.9. nu.4.cõprobatur.Quia quando Prin-
39 ceps alicui inhabili officiũ, vel Papa beneficium concedit, videtur tacite ſuper illius inhabilitate diſpẽſare l.quidã, in fi. ff.de re iudic. vbi Alex. & in l. Barbarius.ff. de officio præfec. vbi Bal.nu.12. Iaſ.col.3. Roman.cõſ. 327.Rebuf.in ſua practica de diſpenſa.nu.5. Couarr.in c.peccatũ,de reg. iur.in 2.parte.§.8.nu.9.Cyn.in l.1.C. ad leg.Iul. de amb.dicit,quod nec in dantem cadit culpa, quia contrahendo cum Principe, Princeps videtur eum diſpenſare, & legem ſoluere,ſuper cuius reſidet poteſtatem ; cũ Pa-
40 pa etiam in particulari ſuper vſuris diſpenſare poſſit. Docto. in c. ſuper eo,de vſuris,& in l. 1.C.de Sum. Trini. Simonet. in d.deciſ.in vna Romana Tabellionatus.

Quem ad modum igitur licet emere,& dare pecunias ſuper officijs, ita quoque licet dare pecuniam officiali, & ſocietatẽ ſuper eius officio contrahere;& licet ille,qui dat pecuniã,
41 lucrum ſperet, tamen ob periculum vitę,tale lucrum licitum eſt ob incertitudinẽ vitæ,cũ poſſet ſtatim mori. Oldra. conſ.209. Roma.302. vbi dicũt,quod ratione incertitudinis,contractus tolleratur,Ancha.cõſ.30.nu. 9.& conſ.19.Abb.in c.in Ciuitate.de vſuris.nu.7.Nil enim eſt certius morte,& nil incertius hora mortis, l. nã
42 & ſi cum maior. ff. de cond.indeb.l. hæres meus. ff. de cond. & demonſtr. Vnde hodie naſci, cras mori poteſt. Omnes enim morimur,& quaſi aqua dilabimur c.non æſtimemus. 13.q.2. Bal.conſ.292.lib.5.

Vnde non obſtat,quod dicebatur, quod non licet dare pecuniam Monaſterio, vt quaſdam eius poſſeſſiones toto tempore vitæ ſuæ detinere poſſit,vel vt durante eius vita duodecim quolibet anno habeat. Quia contrariũ verius eſt,vt probatur in Cle-

men.

Digitized by Google

men. 1. de reb. Eccl. non alien. vbi Pa-
43 pa concedit, quod redditus monaſte riorum vendi, ac ad vitam concedi poſſint, ſi Eccl. expedit, & ibi adnot. Zabarel. per tex. in c. poſſeſſiones. 16. q. 1. & in c. 2. de his, quæ fiunt à Præla. & not. Silueſtr. in ſumma, in verbo vſura 2. in 13. q. Anchara. d. conſ. 30. & probatur in c. ad noſtram, de reb. Eccl. non alienan. in ducen. prout per Roma. d. conſ. 102. adnot. Innoc. in c. Ciuitate. de vſuris. Archid. in c. quicunque. 14. q. 4. Hoſtien. in ſumma de vſuris. §. an aliquo caſu verſ. 12. quando vendo fructus, & verſ. quid de his, qui emunt ab Eccl. Paul. Caſt. & Alex. in l. de fideicommiſſo. C. de tranſactio. Angel. & Saly. in d. l. ea pactione. C. de vſuris. Cyn. & Bal. in l. pater puellę. C. de inoff. teſta. Iaſ. in l. 1. C. de ſum. Trin. nu. 63. Et quamuis poſſibile eſſet ex longa vitæ duratione plures fructus percepturus eſſe, quam ſint pecuniæ datæ; nihilominus poſſibile etiam eſt in contrariũ pro-
44 pter ſuperuenientem mortem: vnde talis ſpes non eſt conſideranda, cum multis fortuitis caſibus ſubiecta ſit,
45 & propterea non valet tantum fructus in herba, quantum frumentum, l. fiſtulas. §. fruměta. ff. de empt. & vẽdit. & ita dicit Bal. in d. conſ. 133. lib. 3. col. fin. Et in ſimili videmus, quod
46 ſi aliquis dedit Eccl. fundum valentem mille, vt toto tempore vitæ ſuæ ab Eccl. alatur, & poſtmodum contingerit illum tãtum tempore ſuperuiuere, quod eius alimenta longe excedant pretium ſolutum, tamen contractus non dicitur fœneratitius, ſed licitus, & Eccl. lędi non dicitur, ratione dubij euentus; ſicut enim longo tempore vixit, ita etiam ſtatim mori potuiſſet. Hoſtien. in ſumma, de Vſuris. §. quid de eis. Oldrad. conſ. 207. vniuerſis. Io. And. in addit. ad Specula. in rub. de vſuris, in fi. Alex. in d. l. de fideicommiſſo. Io. de Anania in d. c. Ciuitate. Paul. Caſtr. conſ. 288. præſens dubium, lib. 1. nu. 4. Ratio igitur iſtius incertitudinis tollerãtiam cõtractus cauſat, & ab eo vſuram exclũdit. c. nauigãti, de Vſuris, l. ea lege, l. ſi ex pactione. C. eod. l. Soleo. C. de Vſuris: ibi non conſideratur, quod caſualiter contingit, & illud, quod habet in ſe potentiam plus, vel minus. Bald. conſ. 292. lib. 5. vbi plene.

Tertio non obſtat, quod dicebatur de voto captandæ mortis, quia non propterea contractus eſt prohibitus, ſi aliæ circunſtantiæ debitę ſeruẽtur;
47 aliter vſusfructus nunquam poſſet conſtitui, qui finitur morte. Inſtit. de vſufruc. §. finitur, & notatur in ſumma Silueſtr. in verbo vſurarii. nu. 5. & poſtquam de conſenſu dantis pecunia fuit appoſitum tale pactũ, ceſſat timor captãdæ mortis. Pariſ. cõſ. 26. nu. 114. li. 2. vbi etiam dicit, quod ſubſtitutiones, & fideicommiſſa non ſubſiſterent, ſi ratio iſta captãdæ mortis indiſtincte procederet. idẽ Pariſ. conſ. 1. nu. 121. lib. 3. & quemadmodum licitum eſt emere annuum redditum ad vitam, ita etiam licere debet pecunias ſuper officio dare, nec votum captandæ mortis conſiderari debet, cum ſit incertum, & in dubio potius eſt præſumendũ bonum, quam malũ exitum. l. merito. ff. pro Socio. Vnde tale votum incertum, & ſimpliciter pręſumptum, in conſideratio-
48 ne eſſe non debet; quia caſum, aduerſamque fortunam ſpectari, neque naturale, neque ciuile eſt. l. inter ſtipulantẽ. §. ſacrã. ff. de verb. oblig. adnot. in ſimili Guliel. in c. Raynutius,

B 4 de

de Teſtamen.in verb.duas habens filias, nu.201. & 203. vbi dicit; quod
49 præſumptio de voto captãdo, eſt de iure ciuili,quæ alio iure ciuili,vel cõſuetudine tolli poteſt. ibidẽ nu.195. vbi etiam oſtendit,quod pactum de futura ſucceſſione in pluribus caſibus tenet, & quemadmodum Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatu-
50 ra,vt in c. præpoſuiſti,de cõceſ. præben. & in c. ne captandæ, vbi Doctores eod.tit.in 6.ita poteſt permittere, vt tales fiant contractus.

Quarto non obſtat, quod fructus ad rationem 12.pro centenario,taxari ſoleant, quia nullo iure cauetur,
51 quod certitudo lucri ſit de genere prohibitorum, dummodo lucrum honeſtum ſit. l.2. C.de reſcin.vend. l.1. in fi.C.de ſentẽtijs,quæ pro eo, quod intereſt.Saly.in l.ſi ea pactione. C.de Vſuris.Natta cõſ.497.nu.12.Hinc videmus, quod valet emptio annui redditus ad vitam, ad rationem decem vel 12.pro cent.propter dubiũ euentum cum dans pecuniam citius mori poſſet, vt habetur per Bal. conſ.154. inſtrumentum ſic dicit lib.2. conſil. 133.lib.3. & 292. quia ex facto,lib.5. Cuma. conſ. 181. Roman. conſ.302. Iaſ. in l.1. nu.63. C. de ſumm. Trin. Natta cõſ.498.nu.14.vbi dicit,quod
52 poteſt emi redditus annuus, qui ſingulis annis reſpondeat ad decem pro cent. propter vitæ incertitudinem, quæ ratio ceſſat, vbi contractus eſt tranſitorius ad hæredes. Couarr.lib. 3.variarum reſolutionum.cap.9. nu. 7.relinquit in arbitrio iudicis,quando lucrum erit iuſtum;& cum officia Ro.Cu.ſoleant communiter fructare ad rationem 12. pro centenario, lucrum taxatum ad iſtam rationem,iuſtum erit, cum communis vſus prouinciæ attendendus ſit. ibi Couarru. & iſta opin. procedit etiam, ſi dans pecuniam ob eius longam vitã, multum vltra ſortem perciperet. Anchara. conſ.19. & ideo non obſtant not. per Dec.in d.conſ.123.quia loquitur contra prædictos Doctores, qui omnes loquuntur, quando lucrum erat taxatum,& tamen dicunt,quod contractus licitus reputatur,vt etiam habetur in ſumma Armil. in verbo . . nu.16. & in caſu Decij multa concurrebant, quæ in hoc contractu minime concurrunt.Bal.in d. conſ.133.in fin.tenet contrarium,quod imò contractus propter incertitudinem valet, & quod annuus redditus tam in pecunia,quam iure emi,& vendi poteſt l.iubemus.C.de Sacr.Sanct.Eccl. & clare idem Bal. in d.conſ.292. dicit, quod valet venditio annui reditus ad vitã emptoris propter incertitudinem, & quod talis contractus eſt ſimilis ementi fortunam, ſcilicet iactũ retis.l.ſi iactũ.ff.de actio.empt.

Vltimo non obſtat,quod in tali cõtractu apponi ſoleat,quod totũ damnum ſit officialis,quia vt inferius dicetur, propter periculum vitæ, talis etiam clauſula tollerari poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſocietatis ſuper officijs, vt validus ſit,plura concurrere debent.*
2 *Pius IV.bullam Pauli IV.ſuper ſocietatibus,quæ fiunt ſuper officijs Rom. Cu.annullauit,ac reuocauit.*
3 *Societates ſuper officijs debent fieri cum pactis licitis, & honeſtis.*
4 *Recipiens pecunias ad ſocietatem ſuper officio, officium habere debet.*
5 *Societas facta, vt dans pecuniam habeat 12. pro cent. ad vitam, ſi recipiens*

piens non habet officium, valida non eſt.

6 Emens oues ab illo, qui in veritate illas non habebat, vt ab eo habeat de illis annuum cenſum, contractus nō tenet.

7 Emptio, & vēditio ſine re non valet.

8 Dans pecuniam ex cōtractu ficto, lucrum conſequi non debet.

9 Societas licita non eſt, ſi pecuniæ datæ non cedunt ad commodum officialis, ſed alterius, qui officium non habet.

10 Contractus cenſetur factus in fraudē legis, quando alia tertia perſona ſupponitur.

11 Intentio contrahentium ſpectāda eſt.

12 Origo contractus, non titulus inſpicitur.

13 Veritas potius, quam ſcriptura inſpici debet.

14 Inſtrumentum non iudicatur ab eo, quod ſcriptum eſt, ſed ab eo, quod inter partes actum eſt.

15 Pecunia ex ſe lucroſa non eſt.

16 Non licet dare pecuniam Iſtio, vt reſpondeat, quemadmodum reſpondet alia pecunia mercatori data.

17 Non licet dare pecuniam mutuo, ſub nomine ſocietatis.

18 Solum periculum vitæ non facit contractum illicitum, licitum eſſe.

19 Intentio licita facit contractū licitum.

20 Bona fides excuſat, quamdiu durat.

21 Recognitio bonæ fidei ab eo, qui vere pecunias habuit, ſi ſit in præſentia illius, qui pecunias dedit, ei nocet.

22 Nemo alteri inſeruire cum damno ſuo tenetur.

23 Conſuetudo à crimine, & à pœna excuſat, etiam quod iniuſta ſit.

24 Conſuetudo facit licitum eſſe, quod alias illicitum eſſet.

25 Conſuetudo licet excuſet à pœna, non tamen excuſat apud Deum, nec à peccato.

26 Conſuetudo, quæ permitteret fænerari non valeret.

27 Papa non poteſt in vniuerſali Vſuram permittere.

28 Non licet pecuniam ex pecunia cum damno proximi recipere.

29 Contractus licitus reputatur, quando inter bonos viros frequentatur.

30 Societas ſuper officio emendo valet, & tenet.

C A P. V.

SED vt talis contractus ſocieta-
tis validus ſit, plura in eo concur
1 rere debent. Nam Leo X. ac Paulus
IV. in eorum bullis ſuper officijs Ro.
Cu. editis, inter alia ſtatuerunt, ne in
dictis ſocietatibus aliqua pacta, &
conuentiones illicitæ, & contra bo-
nos mores fierēt, & fieri non poſſent,
niſi coram eis, vel ſucceſſoribus in ſi-
gnatura proponerētur, in quibus pa-
cta, & conuētiones partium in ſocie-
tate factæ exprimerentur, & aliter,
quām ſic initæ non valerent, nec vi-
ribus ſubſiſterent, earumque prætex-
tu nullatenus agi poſſet. Pius IV.
poſtea per quandam eius bullā Pauli
IV. bullā, cum omnibus in ea appoſi-
2 tis clauſulis reuocauit, irritauit, an-
nullauit, & caſſauit, & pro irritis, an-
nullatis, & caſſatis haberi voluit, il-
lāq. penitus viribus tempore futuro
euacuauit, & ordinauit, ac ſtatuit,
quod officiales Ro. Cu. ſuper eorū of-
ficijs ſocietates quaſcunque, cum pa-
ctis tamen licitis, & honeſtis abſque
3 eo, quod in ſignatura proponerētur,
vel ſuper eis ſupplicationes expedi-
tę forent, facere poſſent, & vale-
rent, & ſic factæ exequutioni de-
mandari

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Digitized by Google

mandari a quocunq; iudici deberent.
Requiritur tamen imp.ex parte of
ficialis pecunias recipientis,quod ve
4 re aliquod officiũ habeat, ſuper quo
ſocietas contrahi vult;nam ſi ille,qui
recipit pecunias ad rationem 12.pro
5 cent.vel pro alia determinata sũma,
etiam ſub periculo mortis alicuius,
officium non haberet,contractus ſo-
cietatis licitus non eſſet,nec ſocietas
valide contracta eſſet:quinimmo ta-
les ſocietates factæ abſque officio,il-
licitę, & iniuſtæ forent, & eſſent, &
vſurariam prauitatem continerent,
nec eis exequutio danda eſſet, prout
Paul. IV. in eius bulla ordinauit,
& licet a Pio IV. talis bulla reuoca-
ta, & annullata fuerit,voluit tamen,
& ſolum permiſit, vt officiales ſocie-
tates ſuper eorum officijs contrahe-
re poſſent. Requitur igitur ad eſſen-
tiã huius ſocietatis, vt adſit officiũ,
ſuper quo ſocietas contrahi poſſit,&
ſit illius,qui pecuniam recipit, alias
ſocietas nõ valeret: vt habetur in sũ-
ma Armil.in verb.ſocietas.nu.27.vbi
6 dicit:ſi quis emit ab aliquo vaccam,
vel oues,quas in veritate non habet,
& eiſdem venditoribus emens dat in
ſoccitam ſub certa pẽſione; ſi emens
ſciuit,quod illas nõ habebat,contra-
ctus non tenet, quod idem adnot. in
verb.vſura, num.18. vbi dicit, quod
emens agrum, vel domum, quæ in
veritate non extant,ſed emit,ac ſi eſ
ſent,& locat cum annuo cenſu,vſura
eſt, quia lucrum conſequitur ex mu-
tuo, & ficto contractu, quando em-
7 ptor ſcit. Et quemadmodum ſine re,
venditio non tenet,l.nec emptio.l.do
mum emi.ff.de contr.empt.l.cum hæ
reditatem. ff.de hæred.vel actio.ven-
di.Ita etiam ſocietas ſuper officio va
lere non poteſt,ſi non adſit officium,
quia deficit materia,ſiue res ſubſtan-
tialis ipſius cõtractus,vt adnot. Bal.
8 in l.2.C.de contr.empt. Dãs enim pe
cuniam ex contractu ſimulato, & ſi-
cto, lucrum conſequi non debet,Ar-
mil. in verb. vſura,nu.18. facit,quod
dicit Domin.Sot.de Iuſt.& Iur.lib.6.
q.10.art.1.in tract.de camb. Sico. &
quod per Alex. præceptor meus Al-
ciat.adnot.conſ.3. lib.1. per totum.
Et propterea ſemper dubitaui,an ſo-
cietas licita ſit, quando ille,qui pecu
niam dat habet notitiam,& ſcientiã,
9 quod pecuniæ datæ in ſocietatem ſu-
per aliquo officio,ad commodum of-
ficialis non cedunt, ſed alterius, qui
nullum habet officium,quia talis cõ-
tractus tũc videtur factus in fraudẽ
legis, & vſurarium. Nam Titius,qui
vult dare pecuniam ad lucrum Seio,
qui cum illa accipere non poſſet, cũ
non haberet officium,procurauit Ga
ium officialem ſupponere,qui tãtum
nomen officij accommodaret, vt Ti-
tius ex ſua pecunia lucrum conſequi
10 valeret: talis enim contractus vide-
tur factus in fraudem legis,quia alia
perſona ſuppoſita eſt, cum qua vere
non contrahebatur,ſed cum Seio, cũ
quo talem ſocietatem coire non po-
terat,l.ſi ſpõſus.§. circa.ff.de donat.
inter vir.& vxor.Bal.conſ.399.lib.5.
nu.2.Initium, & intentio contrahen-
11 tium ſpectanda eſt,c. ſi Sacerdotes.
16.q.3.vbi gloſ.alleg.concordantes,
& nihil valere poteſt,quod agitur, ſi
ſimulate concipitur, Bal. conſ.400.
nu.6.lib.5.& non titulus contractus,
12 ſed origo inſpicitur.l.qui id,quod.ff.
de donatio. l.tutor. ff. de fideiuſſori-
bus. Nam ſocietas cum officiali, qui
nec pecuniam recepit, nec fructus ex
officio ſoluit,non poteſt dici contra-
13 cta; cum tantum nudũ nomen of-
ficij

Digitized by Google

ficij accommodauerit, cū veritas potius, quam ſcriptura inſpici debeat, l. 1. C. plus vale quod agit. & inſtru-
14 mentum non iudicatur ab eo, quod ſcriptū eſt, ſed ab eo, quod inter partes actum eſt, toto tit. C. plus valere. Abb. ad c. ad noſtrā, de emp. & vend. l. multum intereſt. C. ſi quis alteri, vel ſibi, vbi Bal. Veritas enim rerum per ſimulationem inſtrumentorum non vitiatur. Saly. in l. cum propria. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Nec etiam ſocietas dici poteſt contracta cum eo, ad cuius commodum pecuniæ ceſſerunt, quia nullum habeat officium, ſuper quo ſocietas ſubſiſtere poſſet, merito ab eo fructus pecuniæ recipere li-
15 citè non poteſt, quia pecunia ex ſe non eſt lucroſa. c. eijciens. diſt. 88. Bald. d. conſ. 133. verſ. in contrarium faciunt, not. per Alex. conſ. 80. lib. 3. nu. 8. vbi dicit, quod pecunia non poteſt lucrari, ſicut domus, vel equus, & quod pecunia pecuniam pariat, eſt contra naturam, vt late deducit Matth. de Afflict. in conſt. Regni Neapol. lib. 1. rub. 6. nu. 3. Alciat. d. conſil. 3. nu. 8.

Corroboratur ex notatis per Archid. Innoc. & Ioan. Andr. in cap. fin.
16 de vſuris, vbi dicunt, quod non licet dare pecuniam Titio cum pacto, quod teneatur de lucro, & damno reſpondere, ſecundum, quod alij centum dati Petro Mercatori reſpondebant, & lucrabantur, pari modo non licet dare pecuniam Titio ſuper officio Seij, vt reſpondeat, prout reſpondet Seius de dato officio, quia cū non ſit, nec poſſit eſſe ſocietas cum Titio, pecuniæ videntur datæ per modum
17 mutui, ſub nomine ſocietatis, vt per Dec. d. conſ. 123. Alex. d. conſ. 80. lib. 3. col. 1. Vnde ſi aliquid recepit a Titio vltra ſortē, vſurā eſt, dicēte Chriſto: mutuū date, nihil inde ſperantes, & in ſortem cōputari debet. Bal. cōſ. 479. lib. 1. Nec ex eo, quod ille, qui dat pecuniam, ſubeat periculum vi-
18 tæ, contractus licite reputari debet, quia hoc caſu periculū vitæ non excuſat, ex quo ſe obligauit ſoluere fructus officij, quod non habet. Summa Silueſtr. in verb. vſura, num. 36. & Armil. 37. Si enim ſolum vitæ periculum faceret contractum licitum eſſe, quilibet pecunias dare poſſet ad honeſtum lucrum abſque eo, quod officium alterius ſupponeret, quod minime licet, vt habet in dictis locis: hæc tamen procederet, quando dans pecunias in ſocietatem, ſciret, quod pecuniæ non cederent ad commodum officialis, ſed alterius, qui officiū non habet. Secus ſi eſſet in bona fide, quia crederet pecunias datas ad officialis
19 commodum cedere, quia tunc intentio fuit licita, contractus quoque licitus erit. Armil. in verb. ſocietas, nu. 27. vbi dicit, quod bona fides tunc excuſat, quamdiu bonafides durat.
20 Et in verbo vſura, num. 18. Vnde recognitio bonæfidei, quæ ſolet fieri incontinenti ab illo, qui vere pecunias habuit, cum officialis, cuius gratia, & intuitu ſocietatem ſuper eius officio contraxit, & officiale nil aliud in ſocietate haberet, niſi nudum nomē officij, de quo ſibi inſeruiuit, &c.
21 Si eſt facta ad præſentiam dantis pecunias, non eſt ei vtilis, ſed pernicioſa, cum non poſſit poſtea ignorantiā prætendere, quod pecuniæ datæ non cedunt ad commodum officialis, ſed alterius, cum quo ſocietas contrahi non poterat. Hiero. Gabriel. conſil. 63. nu. 9. lib. 2.

Sed quia tales contractus paſſim

ſunt,

fiunt, & admittũtur in Curia Romana,ea forte ratione,quia ille, qui dedit pecunias Titio ſuper officio Seij, erat paratus ea dare ſuper aliquo officio alicui officiali,ideo poteſt petere Titio ſuum intereſſe,hoc eſt, quod conſecutus fuiſſet, ſi ſuam pecuniam officiali dediſſet, cum non teneatur
22 ſeruire Titio cum damno ſuo, vt dicunt ſummiſtæ. Silueſtr. in verbo ſocietas, num.15. Armil.nu.23.& exactio fructuum,quando non tendit, vt extorqueatur vſura, ſed vt damnum euitetur, permittitur, c. ſi non licet. 23. q.1. l. naturalis. ff. de præſcript. verb.Natta.conſ.490.in fin. maxime ſi Titius,qui habuit pecunias ex illis, aliquod officium emiſſet, quod tantundem ei ex fructibus redderet, & cũ talis contractus in Curia frequen-
23 tetur, talis conſuetudo a crimine, & a pœna excuſat. Bart.in l.qui ſcit. §. apud Labeonem.ff.de ædil.edic.Dec. conſ.175. col. penul. vbi dicit, quod conſuetudo etiam iniuſta ,& inualida excuſat a pœna.Rolan.a Vall.cõſ. 75.lib.1.nu.41.cum ſequen. Roman. & Iaſ. in l.ſi certi conditio. §.ſi nummos.ff.ſi cert.pet.vbi dicũt,quod cõ-
24 ſuetudo facit eſſe licitum,quod alias illicitum eſſet:per tex.in l.ſi pignore. §.fin. ff.de pign.actio. vbi Bar.dicit, quod ne dum eſt in dolo, imò nec in aliqua culpa,qui facit illud,quod ſolitum eſt fieri, quamuis illicitum ſit, Crauet. conſil.48.in fin. & conſ.145. in fin.Pariſ.conſ.13.col.6.lib.1.Tiraquel. de retract. conuent. num. 127. cum ſequen.

Sed aduertendum eſt, quod licet conſuetudo excuſet a pœna, non ta-
25 men excuſat apud Deum,& a peccato,vt per Iaſ.in l.3.§.iuraſſ. col.pen. de iur.iuran. Aymo. conſil.9. col.22. verſ.præterea. Rolan. d.conſ.75. nu. 42. & per conſuetudinem non poteſt
26 id,quod eſt illicitum, effici licitum. Vnde ſi conſuetudo permitteret fœnerari, & contractus vſurarios exercere,non valeret. 1 Abb. & Ant.in c.fi. de conſuet. Bero. conſil. 166. lib. 1.
27 Quinimmo Papa non poteſt vſuram permittere,quia permitteret contra præceptum Diuinũ. c. per litteras,de reſtit. ſpoliat. c.ſuper eo. de Vſuris. Alex. conſ.53.nu.8.lib.6. & conſ.49. lib.4. Rolan. a Valle conſil.55.lib.2. num.15. Soc.conſil.164.viſa bulla. Matth.de Afflict. in conſtit. Neapol. rub.6. nu.26. lib.1. Couarr.ibi. 4.reſolutio. cap.1. nu.8. Specul. in tit.de legat. §.nunc breuiter. Ideo ẽt, quod 1 talis contractus in Papæ notitiã tranſiuerit,non propterea videtur tutus, quia ſaltem teneatur reſtituere fructus habitos,vel ſaltem in ſortem excomputare, quia contra prohibitio-
28 nem legis, & in damnũ proximi pecuniam,ex pecunia recepit.c.qui cõtra iur. mercatur. de reg.iur. in 6. c. peccatum. eod.tit. vbi Couarr. in 2. par.in princ. cap. cõſuluit. de vſuris, Alex. conſ.93.lib.6. vbi dicit,quod in foro contemptioſo ad reſtitutionem condemnari poteſt. Nec obſtat,dum dicebatur,quod ille erat paratus dare pecuniam officiali,quia ad hoc reſpondet Abb. in c. nauiganti, nu.13. de Vſuris,quod quilibet poſſet fingere,& dicere, quòd volebat dare pecuniam officiali,& ſub iſto colore pecunias ſub vſura mutuaret, remota tamen tali fraude ſecundum opin.multorũ talis contractus licitus reputatur. Dec.conſ.3.poſt nu.4. Silueſtr.in verbo vſura, nu.23. & ex iſta forſan 2 ratione, & quia in Curia frequentatur etiã inter bonos viros, ideo vſus admi-

admiſit, ac licitè iudicari poteſt, Cepol. conſil. 13. penul. col. Oldrad. conſ. 207. in fin. Iaſ. conſ. 153. lib. 4. verſ. 7. Facit Tiraq. poſt alios de retract. conuentiona. ad fin. num. 130. cum ſequen. In hoc tamen, & in alijs dictis, & dicendis, ſemper me remitto ad Theologos, ac ad determinationes Eccl. in omnibus, & per omnia: & ſic ſemper proteſtor. Valet tamē ſocietas ſuper officio emendo. vt in l. ſi fratres. §. ſi quis ſocietatē. l.
30 actione. §. item ſi ſocietatem. l. cum ſocietas. ff. pro ſocio, vt inferius etiam in alio loco dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis non poteſt recipere pecunias ſuper eius officio in ſocietatem vltra valorem officij.*

2 *Paulus IV. ordinauit, vt non poſſit accipere in ſocietatem ſuper officijs, niſi vſque ad dimidiam valoris officij.*

3 *Pius IV. reuocauit bullam Pauli IV. & vſque ad integrum valorem officij ſocietates fieri poſſe permiſit.*

4 *Pœna illius, qui accipit pecuniam ſuper eius officio vltra valorem officij.*

5 *Tempus factæ ſocietatis, non tempus emptionis officij conſiderandum eſt circa valorem officij.*

6 *Officia tantum valent, quanti communiter vendi poſſunt.*

7 *Societas in eo, quod vltra valorem officij datur, non ſubſiſtit.*

8 *Officialis non poteſt recuſare fructus ſoluere de pecunijs receptis vltra valorem officij.*

9 *Dolus non fit volenti, nec fraus ſcienti.*

10 *Culpa cum culpa, dolus cum dolo compenſari debet, limit. nu. 14.*

11 *In pari cauſa turpitudinis, melior eſt conditio poſſidentis.*

12 *Fructus ex pecunia non poſſunt percipi contra legem in præiudicium proximi.*

13 *Vſuræ ſunt prohibitæ recipienti, non autem ſoluenti. nu. 16.*

15 *Culpa non poteſt alteri imputari, ex qua commodum ſentit.*

17 *Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur ablatum.*

18 *Fiſcus eſt iniqui lucri acquiſiti, iuſtus ablator.*

19 *Ignorantia cauſat bonam fidem.*

20 *Bonæfidei poſſ. iuſtè fructus percipit.*

21 *Scientia ſi perueniret, fructus illegitimè perciperentur.*

22 *Ignorantia ſupina, & craſſa non prodeſt.*

CAP. VI.

Requiritur & ſecundo, quod officialis ſuper officio pecunias
1 in ſocietate, vltra valorem officij, nō accipiat, adeo quod ſi officium valet mille, nec in vna vice, nec in pluribus in ſocietatē vltra mille accipere debet, nec poteſt, prout habetur in bulla Pij IV. facta ſuper ſocietati-
2 bus officiorum Ro. Cu. & licet Paul. IV. in eius bulla prius ordinauerat ſocietates vltra dimidiā valoris officii, ſeu officiorū, minime fieri poſſe.
3 Tamen Pius IV. illā reuocauit, ac vſque ad valorem officii, & non vltra ſocietates fieri permiſit; & officialis tenetur ad requiſitionem ſeu ſocietatem cōtrahentis in ipſo contractu, ſpecialiter alias ſocietates cōtractæ, ſi quæ ſint ſuper eius officio, exprimere, & ſi eas falſo negauerit, vel nō
4 expreſſerit in totū, vel in partē pœnā priuationis officii, ſuper quo ſocietas facta eſt, ſine tamen præiud. creditorum, quatenus aliunde illis ſatis fieri

fieri non poſſit,ipſo iure incurrat, &
ipſe, & eius fideiuſſores teneantur
ſatisfacere illis, qui eorum pecunias
ſuper eius officio præſtiterunt.

Et hic dubitari poſſet ad conſide-
randum valorem officij, an debeat
inſpici pecunia ſoluta in emptione
officij, vel ad verum valorem, cum
ſæpe ex qualitate ipſorum, valor of-
ficiorum varietur,& ad verum valo-
5 rem,ſcilicet quantũ valebat tẽpore
cõtractus ſocietatis,inſpiciendũ fore
crederem per ea, quæ not. Barthol.
6 Veron. in tract. de ſimula. contract.
n.44.officia enim tantũ valent, quan
tum communiter vendi poſſunt, non
quantum empta fuere, l. pretia rerũ.
ff.ad l.falc.nec valet tantum emptũ:
igitur modo tantumdem valet.Alex.
conſ.72.nu.14.lib.1.

Qui igitur ſciret, aut aliquo modo
notitiam haberet, officialem ſuper
7 eius officio pecunias in ſocietate ha-
bere, & alias ſuper eodem officio vl-
tra eius valorem in vna vice, vel in
pluribus dare, in eo, quod excederet
ſocietas contracta non eſſet, & fru-
ctus de pecunijs vltra valorẽ datis,
illicite perciperet,& percepti in ſor-
tem imputari deberent, & officialis
pecunias vltra valorem officij acce-
ptas,ſuccedẽte morte naturali illius,
ſub cuius periculo vitæ datæ erant,
minime lucrari poſſet.

8 Sed officialis forte non poſſet recu
ſare fructus ſoluere, poſtquam ſcien-
ter pecunias vltra valorẽ officij ac-
9 cepit. Dolus enim nõ fit volenti, nec
fraus ſcienti. l.nemo videtur frauda-
re.ff.de reg.iur. l.cum donationis. de
10 Tranſact. c.ſcienti, de reg. iur. in 6.
& culpa cum culpa, & dolus cum do
lo compẽſari debet. Iaſ. in l.arenam.
C.de inoff. Teſtam. Alex. & Iaſ. in l.
viro, atque vxore.ff.ſolut.matr.cap.
impari, vbi Dy. de reg.iur. in 6. & ſi
fructus ſoluti fuerunt,repetere non
11 poſſet; cum in pari cauſa turpitudi-
nis, melior ſit conditio poſſidentis.
l.in pari,de reg.iur.l.3.& 4.ff.de cõd.
ob turp. cauſ. ideo talis exceptio po
terit ſolum ab hærede, & fideiuſſo-
ribus officialis, qui non fuerunt, in
aliqua culpa, opponi. Verum, quia
ſocietas vltra valorem officij coita
non eſt, officialis poſſet recuſare
12 fructus ſoluere illi, qui in præiudi-
cio animæ ſuæ, & contra legem per-
ciperent, cum iactura, & læſione
proximi. c. qui cõtra iura mereatur,
de reg.iur. l. quemadmodum. C. de
agric. & cenſi. lib. 10. l. in hoc natu-
13 ra. ff. de cond. indeb. vſuræ enim
ſunt prohibitæ recipienti,non autem
ſoluẽti,c.ſuper eo; vbi Doct. de vſur.
14 Corn.conſil.166.num.8.lib.4.& cul-
pa cum culpa non cõpenſatur, quan-
do vna eſt maior altera, quia tunc
maior attenditur, & de magis leui
non habetur conſideratio. l.1. §. la-
ta. ff. ſi menſ. falſ. mo. dix. l. ſi ſer-
uum.§.ſequitur,de verb.oblig.l.cum
par delictum.ff.de reg.iur. Cor.conſ.
157. num.2. lib. 2. ſed maior culpa
eſt in recipiente fructus ex pecunijs;
quam in ſoluẽte;igitur non poteſt al-
15 teri culpam imputare, ex qua com-
modum percipit. l. cum in fundo. §.
mulier. ff. de iu.do. Si vero officialis
pecunias vltra valorẽ officij ex cau-
ſa illicita pro luxuria, ludo, gula, &
16 huiuſmodi perciperet, & dans illas
ſciret, ambo mortaliter peccarent,
vt per Abb. in d.cap.ſuper eo. Silue-
ſtri. in verbo vſura. 7.& licet in pari
cauſa turpitudinis potiorem eſſe poſ
ſidentem, tamen fructus illegitime
dati,& percepti reſtitui debent,quia
contra-

Digitized by Google

contractus prohibitus eſt, & pecca-
17 tum nõ remittitur, niſi illicite abla-
tum reſtituatur, c. 1. 14. q. 6. c. pec-
catum. vbi late Couarr. de reg iur.
in 6. vel Fiſcus acquireret, qui eſt ini-
18 qui lucri acquiſiti iuſtus ablator, l.
Lucius. ff. de iur. Fiſc. Cy. in l. 2. C. de
cond. ob turp. cauſam, immo etiam
officialis officium amitteret, vt ha-
betur in bulla Pij IV. abſque tamen
præiud. illius, qui pecunias vltra va-
lorem officij ignoranter dedit, quia
ignorantia illũ etiam a perceptione
19 fructuum excuſaret, cum ex igno-
rantia reſultet bona fides. l. cum hæ-
res. ff. de diuer. temp. præſcript. l. ſed
20 & ſi lege. §. ſcitur. ff. de pec. hæred.
l. fin. ff. pro ſuo. & bonæ fidei poſſeſ-
ſor facit fructus ſuos. l. qui ſcit. §. 1.
ff. de vſu. l. bona fides tantum. ff. de
reg. iur. & ſufficit, quod dolo careat.
Alciat. in l. bonæ fidei emptor. ff. de
verb. ſignif. niſi tamen ignorantia eſ-
21 ſet craſſa, ſupina, & affectata, tunc
non prodeſſet. c. vt animarum, de
conſtitut. plene Tiraquel. de retract.
lignag. §. 35. glo. 4. num. 38. vel niſi
22 poſt ignorantiam ſcientia ſuperue-
niret, quod pecuniæ datæ excede-
bant valorem officij, tunc crederem
fructus non poſſe amplius poſt ſcien
tiam licite percipere. arg. l. qui bona
fide. §. tam diu. ff. de acq. re. do. Doct.
in c. fin. de præſcript. eſt Tex. in cap. ſi
virgo. 34. q. 2. & vtrum ſciuerit, vel
ignorauerit, iudex id arbitrari debet,
inſpecta qualitate perſonæ, & circun
ſtãtijs negotij, vt Abb. dicit in c. 2. de
cõſt. circa fi. debet autẽ ille, qui pecu-
nias in ſocietate præſtat, officialẽ in-
terrogare, an alias pecunias in ſocie-
tate ſuper eodẽ officio habet, ſi nega-
tiue reſpõderet, excuſandus eſt. gl. &
Doct. in l. Iul. ff. ad ſenat. conſ. Maced.

SVMMARIVM.

1 *Societas ſuper officijs, vt valeat vere, officiali pecuniæ ſuper eius officio dari debent.*

2 *Lucrum ex officio commune eſſe debet proportionaliter, vt ſocietas valida ſit.*

3 *Alia res pecuniarum loco in ſocietatem ſuper officijs dari poteſt.*

4 *Omnia ſunt licita, ſi non reperiantur prohibita.*

5 *Res ſi detur æſtimata, talis æſtimatio facit emptionem.*

6 *Res ſuccedit loco pretij, ſed contra, num. 11.*

7 *Debitum ex vna cauſa in aliam conuerti poteſt.*

8 *Pecunia emũtur officia, quæ ad iſtum effectum reperta fuit.*

9 *Res non ſuccedit loco pretij.*

10 *Vſus permiſit fieri ſocietates ſuper officijs, cum pecunia igitur in alia re cenſetur prohibita.*

11 *Pecunia ſi ſolutioni parata non ſit, contractus emptionis non poteſt conuerti in contractum ſocietatis.*

12 *In ſocietate ſuper officijs, non ſolũ requiritur conſenſus, ſed etiã pecunia.*

13 *Nuda conuentione non poteſt fieri conuerſio, niſi pecunia ſit ſolutioni parata.*

14 *Conuerſio de vno contractu in alium quando fieri poſſit.*

15 *Nouatio non inducitur, niſi expreſſe facta ſit.*

CAP. VII.

1 TErtio requiritur, quod vere pecuniæ dentur illi, qui vere officium habet, & officialis vere ex officio fructus percipiat, & lucrum ex offi-

officio ſaltem proportionabiliter cõmune ſit, & tunc contractus licitus erit. ſi non fuerit. ff. pro ſocio. Bald. conſ. 396. lib. 5. nu. 1.

3 Sed, quid ſi nõ pecuniæ, ſed alia res loco pecuniarum ſuper officio ad ſocietatem data ſit. Hieron. Gabriel. conſil. 80. reſpondit, ſocietatem valere, quando aliqua res loco pecuniæ data eſt, quia omnia ſunt licita, quæ
4 non reperiuntur prohibita. l. nec nõ. §. quod eis. ff. ex quib. cau. maio. l. ab ea parte, de probatio. maxime ſi res
5 daretur æſtimata, quia talis æſtimatio facit emptionem. l. quoties. C. de iur. delib. & ſic pretium eſſet datum in ſocietate, non autem res, d. l. quo-
6 ties. Saly. n. l. ſi pro mutua. C. ſi cert. pet. res enim ſuccederet loco pretij, vt per Specul. in tit. de Vſuris, verſ. pone vſurarius, &c. & debitum ex
7 vna cauſa in aliam conuerti poteſt. l. ſi ex pretio. C. ſi cert. pet. Docto. in l. ſingularia. ff. ſi cert. pet. Cuma. conſil. 160. Iaſ. conſil. 86. lib. 1. Corn. conſil. 241. lib. 3. in fi. Natta conſ. 316. nu. 2. Bal. conſ. 127. in fin. lib. 2.

Sed in contrarium dici poteſt, quod iſtæ ſocietates permiſſæ fuerũt,
8 vt ille, qui volebat emere officium, ſi non habet pretium, partem ſuper officio emendo accipere poſſet, & officia ſolum cum pecunia emuntur, quæ ad hunc effectum introducta fuit, vt in l. 1. ff. de contr. empt. vnde non videtur, quod alia res ſuper officio da-
9 ri poſſit, cum res non ſuccedat loco pretij d. l. 1. & in l. ſi ita fideiuſſorem. ff. de fideiuſſor. Bald. in l. mater. n. 15.
10 C. de rei vendic. & cum vſus permiſerit ſocietates in pecunia. Fab. Auorantio in ſua deciſ. anno 1555. in alia re cẽſetur prohibita. l. cum maritus. ff. de procuratoribus, maxime quia ſumus in materia prohibitoria, & ſuſpecta de prauitate vſuræ, ideo ſalubrius cenſeo, tenendum eſſe, hanc ſocietatem fieri non poſſe, niſi data pecunia, cum ſola pecunia, non autem alia res ſit inuenta propter commercium, & ea ſola cæteræ res æſtimantur, ac emuntur, vt habetur in d. l. 1. ff. de contr. empt. Saly. in l. Mater.
11 C. de rei vendicat. nu. 21. Nec obſtat, quod æſtimatio faciat emptionem, quia ſi pecunia ſolutioni parata non eſt, contractus emptionis non poteſt conuerti in contractu ſocietatis, vt per Docto. in d. l. ſingularia. per tex. in l. qui negocia. ff. mandati. vbi communiter dicunt Docto. quod vnus contractus non poteſt in alium conuerti in quo pecunia ſit neceſſaria, niſi illa ſit ſolutioni parata, & licet ſocietas ſolo conſenſu contrahitur. Inſtit. de actio. ex conſen. in princip. l. 2. de actio. & obligat. in princip. ta-
12 men in hac ſpecie ſocietatis etiam res, ſcilicet pecunia requiritur. l. 4. in princip. ff. pro ſocio. Nec obſtat tex. in d. l. ſi ex pretio, quia ibi debitum poteſt conuerti in mutuum ciuile, in quo non requiritur rei interuentus, ſecus in mutuo naturali, in quo requiritur pecunia, tunc nuda con-
13 uentione non poteſt fieri conuerſio, niſi pecunia ſit ſolutioni parata, dicit Paul. Caſtren. in d. l. ſingularia, in fine. Et licet in aliquibus contractibus poſſit fieri conuerſio etiam quod pecunia parata ſolutioni non
14 vt id procedit, vbi non requiritur pecunia, ſiue præſentia rei, ſed vbi pecunia requiritur, vt in hac ſocietate, tunc pecunia debet eſſe ſolutioni parata, vt conuerſio fieri poſſit. Corn. d. conſil. 241. col. fin. vbi præſupponit, quod in 1. contractu emptionis

ptionis pecunia interuenerit. Cuma. & Fulg. loquuntur in caſu d. legis, ex pretio ſcilicet in depoſito ciuili, vbi non requiritur pecunia, & vbi eſt fa-
15 cta nouatio, vt dicit gloſ. in d. l. ex pretio, quæ non inducitur, niſi expreſſe facta ſit. l. 1. & fin. ff. de nouatio. Vt ceſſet igitur omnis fraus, talis ſocietas debet fieri mediante pecunia, non in alia re, ne dicatur feciſſe, vt vulgariter dici ſolet, vn ſtocco, quod omni iure illicitum eſt.

SVMMARIVM.

1 *Societas ſuper officijs, vt licita ſit, debet fieri ad vitam dantis pecuniam, & ſi fieret cum conditione, vt ad hæredes tranſiret, non valeret.*

2 *Periculum vitæ facit contractum ſocietatis licitum.*

3 *Societas non debet fieri ſuper vita alterius, quam ipſius dantis pecuniam.*

4 *Senex præſumitur citius mori, quam iuuenis.*

5 *Pater præſumitur prius deceſſiſſe, quã filius.*

6 *Contractus ex intentione illicitus reputatur.*

7 *Actus iudicatur ex principali intentione.*

8 *Societates etiam ſuper vita alterius, quam dantis pecuniam, fieri poſſunt.*

9 *Mors eſt communis omnibus.*

10 *Nominatio debet fieri infra annum.*

11 *Incertitudo vitiat contractum.*

12 *Appellatio incerta niſi infra decem dies declaretur, non valet.*

13 *Nominatio eſt de ſubſtantia, quando ſocietas eſt facta ſuper vita perſonæ, nominando.*

14 *Clauſula, quod moriente perſona nominata, & interim ipſo N. cuius ſit effectus.*

15 *Notarius poteſt apponere in inſtrumento clauſulas ſolitas.*

16 *Clauſulæ, quæ ſolent de ſtilo Curiæ poni, debent ſubintelligi, ſi non fuerint expreſſæ.*

17 *Clauſulæ, quæ reſpiciunt ſubſtantiam actus, ſeu obligationem, à notario addi non poſſunt.*

18 *Notarius, poſtquam inſtrumentum eſt confectum, & copia data parti, non poteſt aliquid addere, nec etiam clauſulas ſolitas.*

19 *Contrahentes poſſunt contrahere, etiã ſub alia forma, quam conſueta.*

20 *Clauſulæ, quæ ponuntur de conſuetudine Notariorum, pro non appoſitis habentur.*

21 *Contrahentes debent intelligere clauſulas appoſitas in contractu, & Notarius eas declarare tenetur.*

22 *Ratificatio ex perceptione fructuum inducitur.*

23 *Ratificatio ex falſa cauſa non præiudicat, nec ad ignorata ſe extendit.*

24 *Fructuum repetitio datur ex capite nominationis non ſequutæ.*

25 *Societas, tacitè quando inducta cenſeatur.*

26 *Contractus ſub conditione celebratus, ruit conditione non adimpleta.*

27 *Nominatio ſi facta non fuerit infra tempus appoſitum, ſocietas non dicitur contracta.*

28 *Promiſſio ad tempus, poſt tempus cenſetur denegata.*

29 *Societas facta ſub vitæ periculo alicuius nominandi, ante nominationẽ ſocietas non dicitur contracta, & nu.*

30 *Societas cenſetur contracta cum illo, qui pecunias dedit ante nominationẽ.*

31 *Contractus factus nomine alterius, ſi ille ratum non habet, valet ad commodum contrahentis.*

32 *Nominatus nullam habet actionem,*

C nec

nec ad fructus, nec ad ſortem.

33 *Societas non eſt contracta cum non nominato.*

34 *Societas diſſoluitur per mortem illius, qui pecunias dedit.*

35 *Hæredes quando ſortem repetere poſſunt.*

36 *Officialis poſt mortem illius, qui pecunias dedit, non tenetur ſoluere fructus ſocietas.*

37 *Fructus ſoluti, ſoluta ſocietate, in ſortem comparantur.*

38 *Montium loca empta a Titio ſub nomine Sempronij, remanent Titij.*

CAP. VIII.

QVARTO requiritur, vt contractus validus, ac licitus ſit,
1 quod ille, qui dat pecuniam, periculũ eius vitæ ſubeat, vt eo decedente morte naturali, officialis pecunias receptas ſuperlucretur, & ſi talis contractus fieret cũ conditione, quod ad hæredes tranſiret, vel vt per mortem pecunias reſtitueret, contractus illicitus, ac vſurarius eſſet; periculum enim vitę quod ſubiit illi, qui dat pe-
2 cunias, facit contractum licitum, Ro. conſ. 102. nu. 3. Oldra. conſ. 209. Paul. Caſtr. conſ. 289. præſens dubium. nu.
4. lib. 1. & ſup. dictum fuit.

Sed an dans pecunias poſſit, non ſuper vita ipſius, ſed alterius, vt puta
3 filii, vxoris, vel etiam extranei, pecunias officiali in ſocietatem dare; & forte videbatur dicen. quod non; quia videtur vitam alterius eligiſſe, qui forte erat iunior, & robuſtior, & ideo ſperabat magis viuere, cum ſe-
4 nex citius præſumitur mori, quam iuuenis; alias videretur turbari ordo naturæ. l. nam & ſi parentibus. ff. de inoff. Teſtam. l. his, qui ex cauſa, in fi. ff. de fideicommiſſ. liber. Alcia. lib. 1.
5 præſumpt. 43. præſumpt. vnde pater prius præſumitur deceſſiſſe, quam filius. l. qui duos. §. cum in bello. ff. de reb. bub. l. cum puberem. ff eod. Paul. Caſtr. in conſ. 101. ad 1. quæſitum videtur reſpondendum. lib. 2. & ſic ſal-
6 tem ex intentione contractus illicitus reputari debet. Paul. Caſtr. conſil. 289. præſens dubium. nu. 4. lib. 1. cum
7 actus iudicetur ex principali intentione. l. ſi quis nec cauſam. vbi Bal. & omnes. ff. ſi cert. pet. l. rogaſti. eod. tit. Tiraq. plene de retract. ligna. §. 30. gloſ. 1. nu. 4. Docto. in l. ſi pater puellæ. C. de inoff. Teſtam.

Tamen paſſim in Curia contrarium ſeruatur, quod tales ſocietates
8 etiam contrahuntur ſuper vita nominandi ab illo, qui pecunias in ſocie-
9 tatem dat; & ratio eſt, quia mors eſt communis omnibus, iux. illud Horatij. Pallida mors æquo pulſat pede, pauperum tabernas, Regumque turres. Ita. n. moriuntur impuberes iuuenes, ſicut ſenes, mulieres, ſicut maſculi, & multoties prius impubes, quam pubes, propter debilem ætatem. d. l. qui duos. §. fin. l. ſi mulier. ff. de reb. dubijs. l. inter. ff. de pact. dotal. Bal. conſil. 145. lib. 5. & conſ. 155. lib. 4. punctus ſuper quo. Et ratione iſtius incertitudinis, admittitur talis nominatio, quæ facta, contractus tenet, ac licitus reputatur propter periculum
10 vitę nominati. Nominatio tamen fieri debet infra annum. iux. not. per Bald. in conſ. 150. lib. 1.

Sed an ante nominationem, ſi ſocietas erat contracta ſuper periculo alicuius perſonę nominandę, ſocietas cõtracta dicatur, vt officialis fructus ſoluere teneatur, & dicendũ eſt, quod non, quia ſi perſona non eſt nominata,

minata, ille, qui dat pecunias, perdere non poſſet, nec eſt igitur licitũ, vt fructus percipiat. Et ſi diceretur, quod illo interim, ſcilicet, ante factã nominationẽ, ſocietas cenſetur contracta cum illo, qui pecunias dedit, adeoque ſi decederet ante nominationem, officialis pecunias ſuperlucraretur, per ea, quę adnot. Bar. in l. fundum mihi cum venderes. ff. actio. empt. l. ſi quis vſumfructum. ff. de vſufr. lega. Alex. conſ. 232. col. 1. lib. 6. Bal. in l. 1. C. quando non petens partes. & in l. multum. C. ſi quis alteri, vel ſibi. Saly. in l. ſi patruus. nu. 3. C. commu. vtriuſ. Tab. de Mont. in tracta. de empt. & vend. par. 3. q. 12. nu. 19. vbi dicit, quod ſi nomine alterius, & ille ratum non habet, acquiritur mihi contrahenti, cum omnibuſque conditionibus, & qualitatibus, quæ cohęrent, ſi perſonę nominatę quęſitum eſſet; ita etiam dicẽt, eſt in propoſito ex quo ille, qui dedit pecunias, non nominauit, cenſetur ſub periculo eius vitæ pecunias dediſſe, vt ſocietas ſubſtineatur. l. fundus ille. ff. de contr. empt. l. ſecundum reſponſum. vbi Bal. & Ang. C. de contra. & commit. ſtipul. Dec. conſ. 543. nu. 3. Iaſ. in 1. ita ſtipulatus nu. 6. ff. de verb. oblig. Tamen contrarium dicent eſſe, cenſeo, quod ſocietas non ſit contracta, adeo quod ille, qui pecunias dedit, fructus ſocietatis ante nominationem percipere non poſſit,
11 poſtquam per eum ſtetit, in non nominando perſonam, ſuper cuius vitæ periculo pecuniæ ſtarent, & incertitudo vitiat contractum. l. Triticum. ff. de verb. oblig. l. ſtipulationum quædam, cum l. ſequen. vbi autem non apparet. ff. eod. tit. l. cum duo, & ibi gloſ. magiſtra. ff. de in diem adiectio. Bart. in l. quidam. ff. de reb. dub. plene per Hippo.
12 in rub. de probatio. num. 354. cum ſequen. Vnde ſi quis appellat ad plures iudices, vel alternatiue, app. eſt nulla tanquam incerta, niſi infra decem dies declaret, Hippo. ibi nu. 401. & quemadmodum venditio ratione incertitudinis vitiatur l. cum poſt. §. genere. ff. de iur. dot. l. ſi merces, in princip. ff. locati, Inſtit. de empt. & vend. §. pretium. Corn. conſ. 79. nu. 10. lib. 3. ita etiam talis ſocietas non facta eſſet nomin. tanquam incerta ſubſtinere non poteſt, cum
13 nominatio ſit de ſubſtantia, vt perſona ſit certa, ſuper cuius vitæ periculo pecuniæ datæ ſint. Bal. d. conſ. 150. Vnde donec non fuerit facta nominatio, ſocietas remanet ſuſpenſa. arg d. l. ſi merces. prout alius contract. conditionalis. Corn. conſ. 110. lib. 3. num. 2. max. quia ſtetit per eũ; igitur fructus petere non poteſt. facit tex. in l. pecuniam. C. de condit. ob cauſam. Corn. d. conſ. 110. nu. 5.

Vnde ad tollendum omnem difficultatem, bona eſt illa clauſula, quæ in contractu apponi ſolet, quod moriente perſona nominanda, & inte-
14 rim ipſe N. qui pecunias dedit, morte naturali, officialis pecunias datas ſuperlucretur ratione, & iſto caſu ſocietas tenet, quia pecunię datę ante nominationem ſtant ſub periculo ipſius dantis vitæ, & poſt nominationem ſub periculo vitæ nominati, adeo, quod ſi ipſe nominatus, durante ſocietate morte naturali decederet, officialis pecunias in ſocietatem ſuper eius officio receptas ſuperlucraretur.

Sed alias interrogatus fui, quid ſi talis clauſula à notario omiſſa fo-

C 2 ret,

ret, vel in inſtrumento non reperitur deſcripta, & officialis ſoluit fructus per aliquod tẽpus, abſque eo, quod nominatio facta fuerit, ſub cuius vitæ periculo pecuniæ ſtarent, an Notarius poſſit poſtea illam clauſulam apponere, vt ſocietas iam contracta ſubſtineatur, & fructus ſoluti licite recepti fuerint, & videtur poſſe, cum de ſtylo, & conſuetudine tam ipſius Notarij, quam aliorum, ſemper talis clauſula apponi ſoleat, & Notarius
15 ſemper cenſetur rogatus de clauſulis ſolitis, & conſuetis; & propterea poteſt illam etiam poſt de nouo apponere, & addere, vt plene habetur per Iaſ. in l. certi conditio. §. ſi nummos. ff. ſi cert. petat. & in l. vt liberis. C. de collation. & per Fely. in c. ex litteris, nu. 12. de fide inſtrumen. & in varijs alijs locis citatis à Tiraq. in ſuo tractatu de conſtit. in 3. parte in 31. limitat. num. 7. cum ſeq. & per Anton. Gabriel. lib. Commu. opin. de conſuet. concl. 3. Et tenentes hanc ſententiam, Notarium poſſe addere, & apponere clauſulas ſolitas, & conſuetas omnes fere præcipue mouentur.

Primo ex auctoritate Bald. in l. fi. C. de fideiuſſo. qui ex illo textu colligit, quod illud, quod quotidie ſolet apponi in inſtrumento, debet haberi
16 pro appoſito, & Notarius ſimpliciter intelligitur rogatus cum clauſulis conſuetis: ſed iſtud Bald. minime ex illo textu probatur, ſed potius contrarium ibi nu. dicitur, quod ex electione vnius rei creditor non præiudicatur, quin poſſit etiam aduerſus alium agere, & ratio allegatur, quia ſi id per pactum fieri poteſt, & ſolet quotidie fieri, ne ſimplicitas ſuſcipientium contractus poſſet, creditori præiudicare, lex ſtatuit id, quod per pactum fieri ſolet, vt auctoritate legis, creditor poſſet etiam agere contra alium, ſi. n. nominatus potuiſſet, illud pactum, quod in quotidiano vſu erat, apponere, ſimplicitas eius creditori nocere non potuiſſet, quia ſemper illud pactum apponi potuiſſet, & auctoritas legis neceſſaria non fuiſſet, ſed quia illud pactum omiſſum a Notario addere poſtea non poterat; igitur ad ſuccurrendum creditoribus, lex ſtatuit illud, quod per pactum in quotidiano vſu erat, ſemper locum haberet, & poſtea iuueni, quod idem conſiderauit, Soc. in l. Gallus. §. idem credendum, in fi. ff. de liber. & poſth. Nec eſt bona ſaluatio Socini, quod illa determinatio poteſt trahi ad alios caſus, quia hoc eſſet verum à perſona habente auctoritatem, & ſic a legiſlatore, vel a iud. qui poteſt procedere de ſimilibus ad ſimilia, ſecus a Notario, qui nullam habet auctoritatem: hoc etiam probatur in l. licet. C. locati: vbi periculum ſterilitatis ſpectat ad locatorem, niſi actum eſſet, vt ſpectaret ad conductorem, ſecundum morem regionis; ſed ſi nominatus poſſet addere clauſulas conſuetas, vtique ſemper periculum ſterilitatis ad conductorem, etiam quod actum non eſſet ſpectaret, cum Notarius cenſeatur rogatus de clauſulis ſolitis, tamen contrarium ibi deciditur.

Bal. etiam in l. huiuſmodi, in prin. ff. de legat. 1. ſolum dicit Notarium debere aptare inſtrumentum, de quo rogatur ſecundum formam conſuetam, & ſic loquitur dum inſtrumentum eſt in fieri, & in l. de conſuetudine. ff. de legibus. & in l. ſi quis ſub

condit.

condit. ff. de condit. & inſtit. ſolum remittit ſe ad not. in d. l. fin. & in l. quod ſi nolit. §. qui aſſidua. ff. de edilitio edic. ſolum dicit notarium debere apponere in inſtrumẽto ea, quæ ſunt de more, & conſuetudine, & ita in l. 1. ad fi. ſolut. matr. quod intelligendũ eſt, quando notarius conficit inſtrumenta, vel ſuam abbreuiaturam extendit, vt dicit idem Bal. in rubrica C. de fide inſtrum. nu. 22. & in l. contractus. eod. tit. ſecus vero poſtquam inſtrumentum extendit, tunc Bal. in rub. C. de his, quæ in fraudem cred. dicit notarium non poſſe clauſulas etiam ſolitas addere, nec apponere.

Secundo mouentur ex doctr. Bart. in l. ſi prius. §. placuit. ff. de aqua plu. arcen. vbi ait, quod notarius conficiens inſtrumentum, debet omnia ponere, quæ ex cõſuetudine veniunt. vt dixit in l. ex ea parte, de verb. obl. vbi dicit, quod vendens tenetur facere inſtrumentum ſecundũ ciuitatis conſuetudinem. & ſic Bar. ſi recte intueatur, in omnibus locis videtur potius loqui, quando inſtrumentum eſt in fieri, non poſtquam confectum eſt, vt habetur in l. de die. ff. qui ſat. dar. cog. num. 5. & in l. fin. ff. quæ in frau. cred.

Tertio mouẽtur ex not. per Canon. in c. cum M. de conſtit. vbi ferè communiter dicunt, quod clauſulæ, quæ ſolent de ſtylo Curiæ apponi, debent ſubintelligi ſi non fuerint expreſſe quod Barba. in c. 2. col. 2. de preca. declarat, non procedere in inſtrumẽtis, quæ non ſunt in fieri, vt habetur in addit. Abb. in d. c. cum M. vel dicta per Canon. procedunt, quando clauſulę conſuetæ concernunt ſolemnitatem, ſiue exequutionem, vel clariorem intelligentiã; tunc illæ a notairo addi poſſunt, ſecus ſi clauſulæ concernunt ſubſtantiam actus, ſeu obligationem, illę ſi expreſſe a partibus non fuerint, a notario addi, nec poni poſſunt, licet conſueta ſint, Fely. in c. ex litteris, n. 15. de fide inſtrumentorũ, vbi ita declarat omnes deciſiones, quę volunt notarium poſſe addere clauſulas conſuetas, & ſolitas. Bal. in l. cum fundus. in §. in commiſſariam. ff. de leg. commiſſ. vbi dicit quod ea, quæ ſunt ſolita apponi in contractu, non poſſunt apponi, ſi reſpiciunt obligationem per gloſ. ibi poſitam.

Et propterea in hac quęſtione mihi placet opin. illorum, qui dicunt,
17 quod dum contract. eſt in fieri, vel donec per notarium non fuerit extẽſum in breuiatura, & in ipſa extenſione, poſſe notarium apponere clauſulas ſolitas, & cõſuetas, quia prę ſumitur, quod de illis tempore ſtipulationis contractus, mentio facta fuerit, ſecus ex interuallo, & poſtquam fuit extenſum, vt dicit Bal. in rub. C. de reuoc. his, quę in fraud. cred. Barban. in c. quoad tranſlationem. col. 6. de officio deleg. & in d. c. cum M. & in d. c. 2. de preca. & conſ. 9. lib. 4. col. fin. Matth. de afflict. in conſt. Neapol. rub. 73. lib. 2. n. 17. Alex. in l. Gallus. §. idem credendum. ff. de liber. & poſthum. Pariſ. conſ. 43. nu. 43. lib. 1. Hippo. ſing. 123. lib. 3. firmat etiam Sarnen. deciſ. 87. maxime ſi copia parti data foret. Bal. in §. ex litteris. nu. 8. de fid. inſtr. vt per Soc. cõſ. 227. nu. 6. lib. 2. vel in iudicio productus fuerit Paul. Caſtr. conſ. 415. nu. 3. lib. 2. viſo examinato, & ideo non obſtat, quod dicit Alex. in conſ. 105. lib. 2. in fine, quia ipſe conſuluit, notariũ

Digitized by Google

poſſe extendere clauſulas ſolitas, & conſuetas, licet non ſint in abbreuiatura, non autem poſt extenſionem factam. Ripa conſ. 102. nu. 8. lib. 1. quia ſi in 1. extenſione hanc clauſulam nō appoſuit, videtur illam omiſiſſe, quia partes noluerunt eam adeſſe, ſed voluerunt, vt perſona nominaretur, ſub cuius periculo pecuniæ ſtarent, & tunc contracta eſſet ſocietas, & non prius, cum contrahentes poſſint etiã contrahere ſub alia forma, quam cõſueta. iux. not. per Angel. in l. licet. C. locati. & licet Iaſ. eum reprobat in d. §. ſi nummos. n. 16. tamen eum ſequitur, dum inquit, quod quando cõtractus reperitur celebratus ſub alia forma, ſtabitur litteræ, & non ſupplebitur a conſuetudine, quia in claris nō eſt opus coniecturis, nec in nominato præſumitur error, ſed potius talẽ clauſulam non appoſuiſſe, prout in aliis inſtrumentis, quia ita partes voluerunt, & Notarius licet incontinenti poſſit corrigere errorem ſuum, ſecus ex interuallo in iis, quæ pertinent ad partes circa ſubſtantiam cõtract. plene declarat Fely. in d. c. ex litteris. nu. 2. Soc. Iun. conſ. 150. lib. 3. nu. 6.

Et hæc maxime procederent, ſi vera eſſet illa ſententia, quod clauſulæ,
19 quæ apponuntur de conſuetudine Notariorum pro nō appoſitis, vt per Bar. & Bal. in l. ſi. in 6. q. ff. de iur. codi. Tiraq. in l. ſi vnquam. C. de reuocan. donat. & an hoc verum ſit nō intendo modo firmare. Sed ſi con-
20 trahentes clauſulas appoſitas in contractu intelligere debent, alias nihil operentur; vt per Bar. in l. fin. §. idem quæſit. ff. de cõdit. indeb. & per Alex. conſ. 42. ſuper præmiſſo. lib. 1. quomodo poſſunt apponi ſi ſtipulatæ tẽpore contractus non ſint, & ſi clauſulæ conſuetæ non ſint notæ partibus, non cenſentur cõſentire; vt Notarius eas apponat, vt dicit Purpur. in l. 1. C. de ſumma Trin. col. 15. Ant. Gabriel. in d. concluſ. 3. nu. 38. Nemo n. cogitare poteſt de eo, quod ignorat. l. mater, de inoff. teſta. & notat. in l. Clodius Clodianus. ff. de acqui. hæred. Aret. conſ. 11. nu. 6. Poſſet tamen per teſtes probari talem clauſulam tempore confectionis contractus ſpeculatam fuiſſe. Ruy. conſ. 164. num. 1. lib. 1. cum quilibet actus, & rei veritas ita per teſtes, ſicut per inſtrumentum probari poſſit. l. in exercendis. C. de fide inſtrum.

Nec ex eo, quod forſan creditor ab officiali fructus percepit, ſocietas ſaltem tacite, ſub periculo vitæ creditoris, facta, nec ratificata cenſetur, & ſi per perceptionem fructuum ra-
21 tificatio tacite inducatur, vt in l. Paulus reſpondit. ff. rẽ rat. hab. Alex. conſil. 117. viſo proceſſu. lib. 5. Dec. conſ. 232. nu. 5. & ſocietas etiã tacite contrahitur. Ruy. conſ. 92. in princip. lib. 1. quoniam fructus ab officiali ſoluti fuerunt, quia forte credidit nominationem factam fuiſſe; & ratificatio facta ex falſa cauſa, & ab ignorãte non præiudicat, nec ſe extẽdit ad ignorata. l. mater. C. de vendic. Iaſ. in l. nec his. §. hæres. nu. 9. ff. de acqui. hæred. Vt enim ſocietas, & ratificatio
22 inducta cenſeretur, neceſſe fuiſſet officialem habuiſſe ſcientiam, nominationem non fuiſſe factam, nec talem clauſulam in inſtrumento appoſitã, & nihilominus fructus ſoluiſſet, vt plene per Pariſ. conſ. 47. lib. 1. nu. 98. cum ſeq. Sed officialis veriſimiliter credere potuit, fuiſſe factam nominationem: igitur ei datur fructuũ
23 repetitio ex capite nominationis nõ ſequutæ,

Digitized by Google

ſequutæ. l. cum a te. C. de pactis inter empt.& vendit.notat Bar. & omnes in l.fin. de condi.cauſ.dat. Grat. conſ.77. nu.15. lib.1. & quod ex indebita cauſa ſolutum eſt, repeti po-
24 teſt. Roma.conſil.238. Nec ſocietas poteſt dici tacite contracta, quia non contrahitur ſola re, ſed conſenſu perficitur, vt probatur in l.ſi margarita. ff. pro ſocio. ibi, ſi animo contrahendi ſocietatem, id actũ ſit, not. Iaſ. conſil. 33. lib. 3. col.2. Ruyn. d. conſil.92.in fine. Verum conſenſus in officiali non adfuit, vt pecuniæ ſub periculo vitæ creditoris ſtarent, quia id actum non fuit, & conſenſus ad ignorata extendi non poteſt, & imputet ſibi creditor, ex quo non nominauit, & ex ſua culpa in omittendo nominationem, lucrum conſequi non potuit, cum forte ob aliquam fraudolentem cautelam nominare omiſerit, & fraus ei patrocinari non debet. l.nec extra dolo.ff.de dolo.C.ſedes c.ſeq.extr.de reſcript. & qui non facit, quod debet, præſumitur in dolo eſſe, l.dolo,ff.mandati.

Aliquando etiam dici ſolet, quod pecuniæ ſtent riſico vitæ, & perſonæ, ab A. creditore infra triginta dies nominan. & interim riſico dicti A. ſtarẽt, ſi nominatio infra illos triginta dies facta non fuerit; & A. poſt
25 triginta dies decedat, officialis pecunias minime lucrabitur; quia contractus ab aliqua cond. celebratus, conditione non adimpleta ruit. vt per Docto. in l. cedere diem. ff. de verb.oblig. Pariſ. conſ.12. num.140. lib.2.& conſ.31. num.17. lib.4. Vnde
26 non ſubſequuta nominatione, perinde eſt ac ſi ſocietas nunquam inita fuiſſet. l.neceſſario, in princ. ff.de peric.cõmo.rei.vend.l.pecuniam.& ibi Alex.num.4.ff ſi cert.pet. quia ceſſat cauſa, propter quã ſocietas permiſſa erat, cum amplius pecuniẹ non ſtent ſub periculo vitæ alicuius, ſolũ enim per triginta dies ſub periculo vitæ creditoris ſteterũt, quibus finitis, periculũ ceſſat; cum permiſſio, vel conceſſio facta ad tempus, poſt illud de-
27 negata intelligitur. l. ſtatu liber. ff. de ſtatu. l.1. Imperator. ff.de poſtul. l.pater filium. §. fundum. ff.de leg.3. gloſſ.in cap. decet. de reg.iur. in ſexto. faciunt not. in l. cum prætor. ff. de iudic. & in c. nonne, de præſumptio. & cum creditor contractum ex parte ſua non ſeruauerit, quia non
28 nominauit, cadit ab omni commodo conuentionis. l. ſi conueniat. ff. pro ſocio. l.quæro. §. inter locatorem. ff. locat. vbi Bart.

Sed an facta nominatione nominato, ſit acquiſita aliqua actio, adeo quod durante ſocietate, ipſe ad fructus agere valeat, & poſt mortem officialis ſortem datam repetere; & dicendum eſt, quod non, quia ſo-
29 cietas ſolum eſt contracta cum illo, qui pecunias dedit, non autem cum nominato, qui ſolum adiectus fuit, vt demonſtraretur perſona, ſub cuius vitæ periculo pecunias datas fore
30 vellet, & propterea nominatus, nec durante officio ad fructus, nec poſt mortem officialis, ad ſortem agere, nec repetere poterit, quia cũ eo nulla ſocietas contracta fuit. l.Iulianus. §. 1.ff.de verb.oblig.Bald.d.conſil.150. lib.1.in fin. Hieron.Gabriel.conſ.78. & ita etiã videtur determinaſſe Rota in vna Iſpalen. coram R.P.D.Rebuſterio die 13. Nouembris, & die 15. Decembris 1573. reprobata deci. Binurini.

Vnde ſi ille, qui dedit pecunias

Digitized by Google

cum quo vere ſocietas cōtracta fuit,
31 decederet, per eius mortem ſocietas ſoluta eſſet, & eius hęredes ſortem repetere poſſent, ſi nominatus viueret, nec hæredes illius, qui pecunias dedit ſuper officio, poſſent poſt mortem fructus exigere, quia per mortē ſocietas fuit deſoluta. l. adeo. l. ſi fratres. §. idem reſpondit, cum glo. ff. pro ſocio. Dec. conſil. 213. in princip. nec etiam hęredes poſſent petere aliquid ratione intereſſe, cum officialis non fuerit in aliqua mora, ſi de morte illius, qui pecunias dedit, nullam habuit ſcientiam; quinimo ſi fructus ſoluit poſt mortem, in ſortē
32 computari deberent, poſtquam ſoluit, quia credebat, ſocietatem durare, & pecunias receptas ſuper eius officio adhuc ſub periculo vitæ nominati permanere, & tamē per mortem illius, qui pecunias dedit, ſocietas diſſoluta erat, nec officialis pecunias receptas ſuperlucrari poteſt, cum nominatus adhuc viuat, & faciunt not. per R. P. D. Seraphinum in vna Romana Montium 5. Nouēb. 1562. vbi Domini firmarunt, quod ſi loca Montium emant a Titio, & ſub nomine Sempronij ponātur, nullum ius competit Sempronio locis deſcriptis ſub nomine ſuo, ſi Titius vſumfructum, & diſpoſitionem aliorum locorum ſibi reſeruauit, ſed ſpectat pleno iure ad emptorem, vel ipſo mortuo ad eius hæredes ſpectant, non autem ad nominatum, etiam quod morte ipſius vacarent, & ibi plene, & bene reſponſum fuit ad cōſ. 4. Soc. lib. 4. Bero. conſil. 178. lib. 2. Ruin. conſil. 182. lib. 1. quia a caſu ipſorum multa cōcurrebant, ex quibus apparebat, quod emens nomine alterius, voluit rem emptam donare, quæ minime in præpoſita ſpecie procedunt.

SVMMARIVM.

1 *Societas ſuper officijs Rom. Cu. vt valeat, ille, qui dat pecunias ad omne periculum officij ſtare debet.*

2 *Societas tunc valida eſt, quando lucrum, & damnum communicatur.*

3 *Officium ſi nil fructaret, vel Papa aliquot menſium prouentus retineret, officialis non tenetur ad ſolutionem fructuum.*

4 *Clauſula, quæ ſolet apponi in inſtrumento ſocietatis, quod rata promiſſa ſit libera, & immunis ab omnibus oneribus, quid operetur.*

5 *Talis Clauſula eſt contra naturam ſocietatis.*

6 *In ſocietate certa lucri quantitas taxari non debet.*

7 *Contractus quando claudicat, vſurarius reputatur.*

8 *Dans pecunias ſuper officio, ex quo periculum vitæ ſubit, poteſt nolle ſuſtinere alia pericula.*

9 *Pactum valet, quod vnus ex ſocijs dānum tantummodo ſentiat, & lucrum commune ſit.*

10 *Officialis etiam, quod ſuſcipiat periculum officij contractus, claudicare non dicitur.*

11 *Conductor equi, poteſt conducere equum, vt periculum ſpectet ad locatorem.*

12 *Pactum contra accidentalia contractus, valet.*

13 *Societates, quæ fiunt ſuper officijs Ro. Cu. non poſſunt dici ſocietates.*

14 *Pacta, quæ fiunt in ſocietatibus ſuper officijs ſunt contra naturam ſocietatis.*

15 *Contractus factus inter officialem, & illum, qui dat pecuniam ſuper officio potius*

Digitized by Google

potius eſt contractus innominatus, quam contractus ſocietatis.

16 *Contractus omnes de mundo, quos cõſuetudo de nouo inuenit, ſunt contractus innominati.*

17 *Contractus iudicatur ab effectu, non autem à verbis contrahentium.*

C A P. I X.

QVinto requiritur, vt talis contractus ſocietatis licitus ſit, ac ſine periculo animæ fieri poſſit, quod
1 ille, qui dat pecunias ad ſocietatem ſuper officijs, omne periculum dicti officij ſubeat, adeo quod ſi officialis ex officio fructus non perciperet, vel illam quantitatem, quã ſoluere promiſit, dans pecunias fructus minime recipere deberet, vel quantitatem ei promiſſam, ſed reducere ad illam quantitatem, quam vere officialis ex officio percepit per not. per Bald. in conſ. 396. lib. 5. Societas enim tunc valida arbitratur, quando damnum,
2 & lucrum communicatur, & vbi periculum non eſt commune, ſocietas appellari non poteſt. l. ſi non fuerit. in princ. & §. fin. l. cum duobus. §. ſaginariam. ff. pro ſocio. Couarr. lib. 3. variar. reſolut. c. 2. & 3. quando enim quis dat pecuniã ſuper officio, ſi non ſubit periculum officij, non erit contractus ſocialis, ſed vſurarius. c. vſura. 14. q. 3. Bald. in l. 1. C. pro ſocio. l. mutuis. ff. pro ſocio. & in ſumma Silueſtrina in verbo ſocietas, nu. 2. Couarr. in loco citato. Dec. conſil. 116. col. 1. in fin. & in l. ſi paſcenda. C. de tranſact. nu. 8. vbi dicit, ſi data ſit pecunia, ita quod ſaluum ſit capitale, & quod certa pars lucri debeatur, conuentio non valet. Abb. conſ. 114. lib. 2. Rom. conſ. 238. Alex. conſil. 80. lib. 3. Iaſ. conſ. 33. col. 3. lib. 3. & col. 4. Paul. Caſtr. conſ. 55. lib. 2. viſo inſtrumento prædicto.

3 Vnde ſi ex aliqua cauſa, officiũ nil fructaret, vel ſummus Pontifex aliquot menſium fructus retineret, crederem officialem non teneri pro dicto tempore ad ſolutionem fructuũ, & pariter ſi officium nõ redderet ad rationem duodecim pro centenario officialis, vel accipiens pecunias non teneretur, niſi prout officium reſponderet, ſeu fructaret. Sed quia in talibus contractibus ſemper ſolet appo-
4 ni clauſula; quam quidem ratã promiſſam, ſcilicet ad rationem 12. pro cent. voluit eſſe liberam, immunẽ, & exemptã ab omnibus oneribus, &c. ſup. omnia ceſſare videntur; ſed ta-
5 lis clauſula eſt contra naturam contractus ſocialis, cum in contractu ſo-
6 cietatis certa lucri quantitas taxari non poſſit. d. l. ſi non fuerit. ff. pro ſocio. Bald. conſ. 396. in fin. lib. 5. alias contractus claudicaret ſi periculum
7 ſolum officialis exiſteret, & quando contractus claudicat vſurarius reputatur. Archid. in c. vſura. 14. q. 3. Bald. conſ. 396. in fin.

Dici tamen poſſet, quod propter periculum vitæ, quod ſubit ille, qui
8 dat pecunias, contractus ſuſtinetur, etiã quod alia pericula ſubire nolit, & ſi non valet in vim contractus ſocietatis, valebit in vim pacti, cum valeat pactum, quod vnus ex ſocijs nullam partem damni ſentiat, lucrũ ve-
9 ro commune ſit. vt eſt gloſ. in §. de illa. Inſtit. de ſocietate, & in l. ſi nõ fuerit. ff. pro ſocio. referendo opin. Alberi. Et licet Quintus Mutius cõtra naturam ſocietatis, talem pactionem eſſe exiſtimauerit, tamen a Seruio reprehenſus eſt, cuius opinio præualuit,

luit, & opinionem Seruij ſequitur
Alberic.& eam ex multis comprobat
Hoſtien.in ſumma de vſuris.§.an ali-
quo caſu.verſ.quid ſi periculum, &c.
Contractus enim ex conuẽtione par-
tium legem accipiunt.l.1.§.ſi conue-
nit.ff.depoſiti. l.contractus quidẽ. ff.
de reg.iur.l.in emptionibus.ff.de pa-
ctis, & hanc opin. tenet etiam Ro-
man. conſ.475.nu.6.Nec ex eo,quod
officialis ſuſceperit in ſe periculum
10 officij, contractus eſt illicitus, nec
claudicare dicitur.Anchar.conſil.19.
nu. 2. Et quemadmodum ſi locarem
equum, & conuenirem, vt ad condu-
11 ctorem ſpectaret periculum, poſſem
nihilominus mercedem recipere. l.1.
C. locati. Ita etiam poteſt recipi fru
ctus ſocietatis,etiam quod ad officia
lem totum ſpectaret periculum, cum
12 pactum contra accidentalia contra-
ctus bene valeat. l.1.§.ſi conuenerit.
ff.de poſtulando.l.pacta conuenta.ff.
de contr.empt. l.paciſci. l.iuris gen-
tium.§.ſi paciſcar.ff.de pactis.c.vno,
de cõmodat. cum ſimil. Vnde debet
tenere talis conuentio, cum ſatis ho-
neſta,& licita videatur,cũ enim dans
pecunias ſubeat periculum vitę, reci
piens, alia pericula ſubire debet, &
propterea non obſtat, quod dicitur
de alijs ſocietatibus, in quibus dans
pecunias non ſubit periculum vitæ,
& propterea ſocietates,quæ fiunt ſu-
13 per officijs,parum, aut nihil commu
ne habẽt cum alijs ſocietatibus,ideo
de illis ad iſtas arguere non licet.

Et forte etiã dici poſſet,quod con-
tractus noſter non ſit proprie cõtra-
14 ctus ſocietatis, ex quo qui dat pecu-
niam currit periculum vitæ,vt ſi du-
rante ſocietate decederet, officialis
pecuniam receptam ſuper officio lu-
craretur,& officialis ſubit periculum
officij, quæ pacta ſunt contra naturã
15 contractus ſocietatis, in qua in om-
nibus ęqualitas ſeruanda eſt. d.l.ſi nõ
fuerit. Inſtit.de ſociet. in princ. ideo
iſte contractus potius erit cõtractus
16 innominatus, cum ſemper in dubio
debemus iudicare contractum inno-
minatum.l.1. ff.de æſtima. actio. l. ſi
gratuitam, in princ.de præſcrip.ver.
adnot.in ſimili Rom. conſ.302. nu.5.
Cur.in l.ſi paſcenda. C. de pactis, &
dicit Bald.in c.in cauſa, de cau. poſſ.
17 & propriet.num.5.quod omnes con-
tractus de mundo, quos conſuetudo
de nouo inuenit; ſunt contractus in-
nominati; & licet in contractu, ſiue
in inſtrumento dicatur,quod officia-
lis recepit in ſocietatem ſuper eius
officio,&c.tamen contractus iudica-
18 tur ab effectu,non autẽ a verbis con
trahentium, vt probatur in l. inſulã.
ff.de pręſcrip.verb. vbi dicitur, ſi in-
ſulam vendidi, vt aliam inſulam re-
ficeres, quamuis vſus in verbo, per
quod huiuſmodi conuentio ſignifice-
tur contractus venditionis; tamen,
quia ipſa conuentio habet in ſe effe-
ctum contractus innominati, do, vt
facias, igitur iudicabitur innomina-
tus,non autem venditio, & probatur
etiam in l.ſi rem.§.ſi cum vnum.ff.de
præſcr.verb. & in alijs pluribus iuri-
bus ad hoc allegatis per Roma. conſ.
509.col.1.vbi plene Aymo.conſil.20.
nu.5. Aret.conſ.10.nu.2. Guid.Papa
in his terminis.quæſt.186. Alex.conſ.
80.lib.3. Dec.d.l.ſi paſcenda. Abb.d.
conſ.114.lib.2.Matth.de Afflic.deciſ.
80.nu.8.Natta conſ.403.nu.4.

SVMMARIVM.

1 *Pecuniæ, quæ loco fructuum ſoluuntur ab officiali, non debent excedere*

veram quantitatem fructuum.

2 *Pecunia ad honeſtum lucrum in ſocietate dari poteſt.*

3 *Conuentio de certa quantitate lucranda in ſocietate non valet. nu. 5.*

4 *Intereſſe in pactum deduci poteſt, non tamen ſub certa quantitate.*

6 *Vniformis præſtatio facit contractum illicitum.*

7 *Fructus officiorum ſolent taxari ad rationem duodecim pro cent.*

8 *Contractus alias illicitus, ratione dubij, licitus reputari ſolet.*

9 *Taxatio ad rationem duodecim pro cent. quando tolerari poſſit.*

10 *Fructus officiorum poſſunt taxari ad rationem duodecim pro cent. quando fructus ſunt incerti, ratione incertitudinis. nu. 16.*

11 *Illud, quod habet in ſe potētiam plus, vel minus, non dicitur excedere modum.*

12 *Fructus ſi ſunt certi, non debent taxari ad rationem duodecim pro centenario. nu. 17.*

13 *Sententia Pau. Caſtren. quod in ter. l. curabit, potuit fieri taxatio ad rationem duodecim pro cētenario; licet minus fructus valeant, nō eſt tuta.*

14 *Taxatio fructuum debet fieri iuxta quantitatem fructuum.*

15 *Intereſſe debet taxari vſque ad valorem fructuum, quos emptor percepit, vel percipi poſſet.*

18 *Contra naturam ſocietatis eſſet percipere aliquid vltra valorem fructuū.*

19 *Societas contracta, vt conditio vnius ſit melior alterius, non eſt licita.*

20 *Pactum ab æqualitate alienum, non valet.*

21 *Vſura animas deuorat, & facultates exhaurit.*

22 *Vſura etiam in modico committitur.*

23 *Peccatum, quo ad intentionem, committitur in omni contractu.*

24 *Vſus tollerauit, quod etiam quādo fructus ſunt certi, taxatio fiat ad rationem duodecim pro cent.*

25 *Conſuetudo reddit contractum alienum ab omni ſuſpicione.*

C A P. X.

Sexto requiritur, quod pecuniæ loco fructuum per officialem durāte ſocietate ſoluendæ, non excedant veram quantitatem fructuum, ex officio percipiendorum. Contractus huiuſmodi ſocietatis permiſſus eſt, dummodo pecuniæ ſoluendæ, pro fructibus officij, non excedant quantitatem fructuū, ex officio percipiendorum, cum ad honeſtum lucrum pecunia in ſocietate dari poſſit. vt eſt glo. in c. plerique, in verbo, negociatorib. 14. q. 3. Doct. in cap. per veſtras, de donat. inter vir. & vxo. Iaſ. conſ. 33. lib. 3.

Non tamen valet conuentio de certa quantitate pecuniæ pro lucro recipienda. Car. Floren. in c. nauiganti, de vſu. in 4. q. Ancha. in c. peccati, de reg. iu. ver. ſexto quæro: vbi dicit lucrum ſperatum, & veriſimile de pecunia in pactum deduci non poſſe. Hinc eſt, quod licet intereſſe in pactum deduci poſſit, tamen ſub incerta quantitate, quæ poſt modum præſtanda eſt, non autem ſub certa quantitate, quia tunc fraudi ſuſpicio adeſſet. l. cum quis decedens. §. codicillis. §. Titia. ff. de leg. 3. not. Bald. in rogaſti. §. ſi tibi. ff. ſi cert. pet. Alberi. in l. 1. col. pen. & ibi Bald. col. 4. C. de ſumma Trinit. Alexan. conſil. 200. num. 8. lib. 6. Dec. conſ. 116. & conſ. 119. & conſil. 173. Aymo. conſ. 189. col. fi. & quod in ſocietate, non valeat

Digitized by Google

valeat conuentio de certa quantita-
6 te pecunia lucranda, voluerunt Iaſ.
d. conſ. 33. col. 2. Abb. conſil. 114.
lib. 2. & in d. c. per veſtras, col. 2. in fi.
verſ. nec etiam credas. Alex. conſ. 80.
lib. 3. vbi dicit, quod ſi recipiens pe-
cunias promittat annuatim ſoluere
duodecim pro centenario, talis pro-
miſſio non tenet, & ſolutum repeti
poteſt. ad not. etiã Ro. conſ. 500. quia
vniformis præſtatio facit cõtractum
illicitum. Ro. conſil. 520. Dec. conſ.
7 516. nu. 2. in ſocietate. n. certa quan-
titas pro lucro taxari non poteſt, in-
certa ſic. Bal. conſ. 453. in fi. lib. 3. Fe-
der. de Sen. conſ. 303. Io. de Ana. conſ.
93. & ibi Bologn. in additionib.

Mos, & vſus tamen Ro. Cu. in
huiuſmodi ſocietatib. quia fructus
officiorum ordinarii, & exord. ſunt
8 incerti, ad duodecim pro centena-
rio taxari ſolent, quia aliquando mi-
nus, & vt plurimum plus fructare
ſolent, & quod frequenter accidit,
9 conſiderari debet. l. non ad ea. ff. de
leg. & cõtractus alias illicitus, ratio-
ne dubii licitus reputatur. l. ſi ea le-
ge. C. de vſu. c. nauiganti. c. in ciuita-
te. vbi Abb. n. 2. de vſu. Ancha. in d. c.
peccati. in 11. & 13. q. Docto. in l. ſi
pater puellæ. C. de inofficio. Teſtam.
10 Roma. conſ. 302. vnde Taxatio. ad
rationem duodecim pro centenario
poteſt tolerari; quia ita communiter
conſuetum eſt percipi. Anchar. conſ.
402. verſ. quib. tamen non obſtan. fa-
cit tex. in l. ſancimus. §. pe. C. de do-
na. ibi incertus enim fortunæ exitus
hoc nobis ſuggerit. Oldra. conſ. 207.

Qui tamen mos, & vſus deberet
tantũ tolerari in ſocietatibus initis
11 ſuper officiis, quorum fructus ord.
vel exord. ſunt incerti, & vt plurimũ
ad rationẽ duodecim pro centenario
fructare ſolent, prout ſunt officia
Cancellariæ, & alia ſimilia, & licet
certa quantitas in pactũ deduci non
poſſit, tamen ſi taxatio veriſimilib.
coniecturis conueniat quantitati ta-
xatæ, valebit conuentio in vim pro-
bationis, vt tenent Bal. in l. ſi tibi, &
ibi Purpura. ff. ſi cert. pet. Dec. in c.
cum venerabilis. num. 14. ad fi. de ex-
cep. & propterea Doct. dicunt, quod
in materia l. curabit. C. de excep.
emp. fieri poſſe taxationem fructuum
a princ. vt late per Pariſ. conſ. 60. nu.
31. lib. 1. Cagno. in d. l. curabit, nu. 31.
Couarru. in lib. 3. varia. reſolut. cap.
1. verſ. 5. & c. 4. verſic. 7. illud enim,
12 quod habet in ſe potentiam plus,
vel minus non dicitur excedere mo-
dum. l. oleo. C. de vſu. vbi Bald. Sa-
ly. in l. ea pactione. C. eod.

Sed ſecus forte quando ſocietates
ſuper officiis, quorum fructus ſunt
13 certi, & vniformes contraherentur,
nec vnquam ad rationẽ 12. pro cent.
aſcendunt, vt ſunt officia equitum
piorum, & liliorũ, & alia ſimilia, tunc
huiuſmodi taxatio tanquam nimis
exceſſiua, & facta vltra valorem fru-
ctuum ex dictis officijs percipien-
dorum ad veram, & honeſtam ſum-
mam fructuum moderari, & reduci
deberet. d. c. per veſtras, & c. ſalu-
briter, de vſu. & habetur in d. l. cura-
bit, vbi Imp. dumtaxat inducit obli-
gationem reſtituere vſuras pretii nõ
ſoluti, iuxta fructuum perceptorum
14 quantitatem; ideo ſententia Paul.
Caſtr. in l. 2. C. de vſu. eſt pericu-
loſa, dũ firmat in ter. l. curabit poſ-
ſe fieri taxationem loco fructuum ad
rationem decem, vel octo pro cen-
15 tenario, licet fructus minus valeant,
ſi. n. huiuſmodi taxatio fit in recom-
penſationem fructuum percipiendo-

rum

Digitized by Google

rum,vt per Dec. conſ.119. debet illa fieri iuxta quantitatem fructuum ipſius rei, non autem ſecundum rationem eius , quod venditoris interſit , vt expreſſe probatur in d. l. curabit, in illis verbis,quas vſuras perceptorum fructuum ratio, &c. æquiſſime conſideratis a Couarru. in lib.3. var. lect.c.4. facit etiam Tex. in l.liberalitatis.§.fin. ff.de vſu, vbi Imperator decreuit , iniquum eſſe vſuras ab eo exigi, qui fructus non percepiſſet , & propterea a multis opinio Pau.Caſtr. reprobatur,vt per Natt.conſ.494. & idemmet Caſtren. in l.Iulianus. §. ex vendito.ff.de act.empt.intelligit l.curabit, quod poſſit peti vſura tamquã
16 intereſſe lucri ceſſantis,id eſt vſque ad valorem fructuum , quos emptor percepit,& quos percepiſſet vẽditor. Alex.conſ.69.nu.4.lib.1.ſed vltra valorem fructuum tractat de lucro , quod loco intereſſe peti non poteſt . Soc.conſ.133.nu.13.

Quod etiam probatur ex forma
17 contractus, fit enim taxatio ad duodecim pro centenario , quando fructus ſunt incerti ; & ratione incertitudinis admittitur taxatio, ſed quando ſunt certi ceſſat ratio a contrahẽtibus conſiderata de fructuum incertitudine. Vnde illa verba, quia fructus ſunt incerti,eſſent poſita in fraudem vſurarum,vt dicit Anchar.conſ. 257. col. 2. verſ. item pro duabus . Ideo vt via fraudibus obſtruatur, per quas facile ad vſuras peruenire poſſet. Gemin.in c.fi.de vſu. illa taxatio
18 admitti non debet,nec ille,qui pecunias præſtitit,debet aliquid minimũ, vltra valorem fructuum percipiẽdorum percipere. Abb.in c.ciuitate, in fin.verſ.ſed ſi aliquis. Roman.conſil. 238.verſ.vlt.inſpiciatur.Cuma.conſ. 181.col.2.vbi inquit,quod ſi pro emptione annui redditus percipiantur quinque pro centenario , nulla ſiniſtra ſuſpicio militat cum ex poſſeſſionibus ſic percipiãtur,quaſi innuat ſecus eſſe,ſi vltra quinque percipiantur. Veronen.in tract.de ſimulat.contract. in 3.præſump.verſ.3.modo,cõ-
19 tra naturã enim ſocietatis eſſet percipere vltra valorem fructuum , qui ſolum pro rata capitalis ęqualiter diuiduntur, l.ſi non fuerit,vbi glo. l.cũ duobus. §. in coeunda. ff. pro ſocio . Abb.conſ.78.col.2.lib.1.& conſ.114. lib.2.Rom.conſ.520.Io.de Ana.conſ. 93.Vnde ſi ſocietas contraheretur ta-
20 liter, quod vnius ſocij conditio eſſet melior,quam alterius,nõ eſſet licita, tuta. Corne.conſ.187.lib.3.in princ.
21 nec valeret pactũ ab ęqualitate alienũ.Saly.in l.Mutius.ff.pro ſoc. Corn. conſ.139.li.1. Societas enim eſt quædam fraternitas, l.rerum.ff. pro ſoc. & abhorret vſurariam prauitatem ,
22 quæ tamquam vorago animas deuorat,& facultates exhaurit,c.1.de vſu. in 6. & vſura committitur, etiam in
23 modico , quocunque nomine detur 14.q.3.c.1.2.& 3. & quoad intentionem peccatum committitur in omni
24 contractu. Abb.in d.cap.nauiganti, nu.6. Verum forſan propter vitæ in-
25 certitudinem , talem taxationẽ etiã in ſocietatibus ſuper officijs,quorum fructus ſunt certi,vſus tollerauit.iux. tex.in l.ſancimus.§.fi.de dona. Anch. in d.c.1. q. 8. de vſu. in 6. Zabar. in Clem.1.de vſu.nu.11. prout etiã tolleratur emptio annuum ad rationem duodecim pro cent. vt per Nat. qui alios citat in conſ.498.nu.13.& cum talis taxatio fuerit conſueta, & forſan obſeruata per annos 40. tamquã præſcripta permittitur , etiam quod reddi-

Digitized by Google

redditus officiorum diminutus fuerit, iux. not. per Zabar. in Clem. beneficiorum, de decim. nu. 6. quæ conſuetudo contractum alienum ab omni ſuſpicione illiciti, reddit. Oldr. d. cóſ. 207. in fi. & ſup. late dictum fuit, ſed quia tractatur de periculo animæ, bonũ eſſet, vt S.D.N. prouideret qualiter in hoc caſu licite, & cum bona conſcientia contrahi poſſet, interim me remitto determinationi Theologorum, qui in caſib. conſcientiæ quotidie verſantur.

SVMMARIVM.

1 *Contractus ſocietatis de communi obſeruantia in ſcriptis reduci ſolet.*
2 *Scriptura non eſt de ſubſtantia contractus.*
3 *Scriptura in aliquibus contractibus requiritur.*
4 *Cõtractus regulariter valet ſine ſcriptura, niſi aliud actum ſit. nu. 5.*
6 *Contractus ſocietatis per teſtes probari poſſet.*
7 *Scriptura ideo fit, vt quod actum eſt facilius probetur.*
8 *Inſtrumentum eſt probatio probata.*
9 *Partes per inſtrumentum efficacius obligantur.*
10 *Atteſtationes teſtium ſi in ſcriptura redactæ ſunt, an & quando habeant exequutionem paratam.*
11 *Teſtes qualiter deponere debeant, vt eorum atteſtationes habeãt exequutionem paratam.*
12 *Appellatio a mandato de extendendo obligationem ſecũdum dicta teſtium conceditur.*
13 *Inſtrumenti ammiſſio probatur per iuramentum cum alijs adminiculis.*
14 *Inſtrumenti ammiſſi tenor per teſtes probari poteſt.*
15 *Appodiſſa, quæ ſolet per Notarium fieri de ſocietate contracta, & ab officiali ſubſcripta de perdito inſtrumento an probet, & quando. nu. 18.*
16 *Appodiſſa huiuſmodi an exeq. paratam habeat.*
17 *Scriptura priuata non habet exequutionem paratam.*
19 *Subſcribens fateri videtur omnia ſupra deſcripta.*
20 *Notarius an poſſit cogi ad conficiendum inſtrumentum vigore appodiſſæ factæ ſuper ſocietate.*

CAP. XI.

Septimo de communi obſeruantię ſtylo ſemper huiuſmodi contra-
1 ctus ſocietatis in ſcriptis redigi ſolet, & a communi obſeruantia receden. non eſſet, l. minime. ff. de leg. non tamen ſcriptura eſt de eius ſubſtãtia.
2 l. pactum. C. de pact. & licet in multis caſibus ſcriptura requiratur, quos
3 enumerat glo. in c. 1. de cẽſ. vbi Doct. in 6. Spec. in tit. de Inſtru. editio. §. reſtat. Bal. in l. geſta. C. de rei vend. Iaſ. & Dec. in d. l. pactum. Guid. pap. q. 582. Hipp. de Mar. in rub. de prob. num. 19. tamen in omnib. aliis caſib. regulariter a leg. ſancitum eſt
4 valere contractum ſine inſtrumento. §. contractus. Inſtit. de empt. & vend. vbi Aret. l. cum res. C. de prob. l. cum in Inſtrumentis. C. de fid. inſtr. niſi tamen expreſſe dictum eſſet, contractũ
5 non val re, niſi ſcriptura fieret. Bart. in l. contractus. C. de fid. inſtru. not. in l. fin. C. ſi cert. pet. Aret. conſil. 160. Gozad. conſil. 1. lib. 1. num. 42. vel niſi apparere, partes voluiſſe de ſocietate confici inſtrumentum, vt per Pau. Caſtr. in d. l. contractus. Afflict. deciſ. 39. num. 4. Io. Cephal. conſil. 66. nu. 13.

Digitized by Google

nu.15. vbi vero non appareret, partes voluiſſe de contractus ſocietatis, inſtrumentum conficere, contractus ſocietatis teneret, licet de eo inſtrumentum factum non eſſet, & per Te-
6 ſtes probari poſſet, vt conſil. Roma. 106. viſo themate. prænarrato, & cum ſeq. Iaſ. in l. cũ proponas, la 1. C. de Tranſact. quia ad probationem, pares vires obtinentur teſtes, & inſtrumenta. l. in exercendis. de fid. inſtru. c. cũ Ioannes. extra eod. ideo fit ſcri-
7 ptura, vt quod actũ eſt facilius probetur, l. contrahitur. ff. de pigno. l. pœna. ff. de fid. inſtru. l. pactum, quod bona fide. C. de pact. Bald. in auct. hoc ius, c. de ſacroſanctæ, num. 6. cum in-
8 ſtrumentum, fit probatio prompta, liquida, patens, certa, euidentiſſima, indubitata, notoria, & euidens veritas, vt plene per Hippol. in rubr. de prob. num. 3. Tiraq. in retrac. lignag. §. 2. gl. 1. num. 20. quia per inſtrumen-
9 tum partes ſunt efficacius obligatæ. Roman. conſ. 121. col. 1. Bald. in l. his, qui acceſſionis. ff. de fideiuſſ. maxime ſi eſt in forma Cam. quia habet paratam excuſationem. Grat. conſ. 12. nu. 80. lib. 1. plene Ant. Galleſ. ad for. Cam. obligatio.

Sed ſi teſtes, qui de ſocietate deponunt, & eorum atteſtationes ſunt
10 redactæ in ſcriptura, & publicatæ, an huiuſmodi ſcriptura publicata habeat execut. paratam, & forte videtur dicen. quod ſic, per ea, quæ not. Ang. in l. vlt. C. de edi. diui Adr. tollen. & in l. pen. C. depoſit. vbi dicit, quod ſi ex ſtatuto inſtrumentũ pub. habeant exec. paratam, ſi de debito, inſtrumenta confectum non fuerit, ſed de eo per teſtes, qui fuerunt deducti in ſcriptura probaretur, nõ ſecus habebit talis ſcriptura exec. ac ſi inſtrumentum factum fuiſſet, & ibi recentiores ſeq. Alexan. conſ. 93. lib. 6. Matth. not. 5. nota, quod contractus. Fely. late in c. ſicut, col. 3. in 1. declar. ext. de re iud. Hippol. ſing. 484. ſi vera loqui.

Contrarium tamen videtur ſentire idem Angel. in l. ſi fideiuſſor, poſt princ. C. de fideiuſſ. vt aduertit Hippo. in d. ſing. 484. Iaſ. in d. l. fi. expreſſe opinionem Ang. reprobat, & contra eam tenet etiam ibi Pau. Caſtr. & Alex. num. 21. & fere communiter omnes Doct. Nonnulli tamen ſaluant opinionem Ang. quando teſtes ante litem conteſtatam examinari poſſunt, vel quando teſtes eſſent valetudinarij, ſenes, abſfuturi, vel tales, quod ad perpetuam rei memoriam examinare habetur, vt igitur per Ant. Galleſ. in tract. ad for. Cam. oblig. q. 2. in 3. par. num. 5. cum ſeq. & in illis etiam caſibus non ſufficeret, vt teſtes deponerent ſocietatem
11 initam fuiſſe, ſed neceſſarie eſſet, vt deponerent, quod in contractu omnia requiſita interuenerint, quæ neceſſ. erant in obligationib. in forma Cameræ, vt omnes in d. l. fin. præſupponunt, & vult Hippo. ſing. 484. & tunc oblig. de mand. iud. ſecundum dicta teſtium, & formam oblig. Cameralis extenderetur, vt habetur ibi
12 per Ant. Galleſ. qui etiam dicit, a mandato extendendi dictam oblig. appellari poteſt.

Si vero inſtrumẽtum ſocietatis deperditum fuiſſet, ammiſſio cuius per iuramentũ iunctis aliquibus admini-
13 culis probatur. Abb. conſ. 13. Alex. in l. huiuſmodi. §. ſi ita. ff. de leg. 1. in fi. Matth. de Afflict. deciſ. 330. num. 3. Hippo. in rub. de prob. nu. 127. Guid. propter q. 244. nu. 1. non tamen iuramento

mento Notarij. Alex. in l. prætor. §. prætor ait. ff. de eden. num. 13. tunc tenor ipſius inſtrumenti ſocietatis,
14 per teſtes probari poſſet. Bar. & Pau. Caſtr. in l. ſicut. C. de fid. inſtrum. & in §. aut ſi quis in aliquo. C. de eden. Fely. in c. ſicut, de re iud. Lanfranc. in c. quoniam contra, in verb. inſtrumentum, num. 41. Dec. conſ. 81. nu. 3. Affliſt. deciſ. 274. vbi etiam docet, qualiter teſtes deponere debeant. Io. Ceph. conſil. 170. teſtes ex q. examinandi ſunt, lite conteſtata, & parte citata. Boer. deciſ. 37. num. 9. etiam quod deponerent inſtrumentum deperditum in for. Cam. factum fuiſſe, non tamen poterit peti exeq. ex depoſitione duorum teſtium, quia non apparet originalis ſcriptura, quæ deducat rem in notorium, quod erat cauſa exeq. dandæ, vt iam diximus, & adnot. Bart. in l. 1. in fin. ff. de his quæ in teſtam. delen. Pau. Caſtr. in l. noſtrum. C. de teſtam. nu. 5. niſi eſſemus in caſib. in quibus teſtes ante litem cõteſtatam examinari poſſent. Ant. Galleſ. in loco iam citato.

15 Contracta ſocietate ſolet Notarius conficere appodiſſam in q. continetur, qualiter N. officialis ſocietatem contraxit ſuper ſuo officio cum N. duraturam per ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, reuocatio quindecim dierum a quo confeſſus fuit habuiſſe ſcuta centum reſtituenda ſtatim finita ſocietate, & ea durãte ſoluere fructus ad rationem duodecim pro cent. de ſemeſtre in ſemeſtre, & Titius, & Seius, vt plures, & pluraliter inſolidum acceſſerũt, cum oblig. in for. Cam. quæ appodiſſa ab officiali ſubſcribi ſolet, & in ſubſcript. fateri habuiſſe rata centum in numerata pecunia, quæ poſtea remanet penes illum, qui pecunias præſtitit. Dubitatum fuit, an de perdito inſtrumẽto, vel non reperto, an talis appodiſſa ſocietatem probet, & eius virtute N. qui pecunias dedit, illas ab officiali vna cum fructibus repetere valeat, & videtur dicen. quod ſic, ſi huiuſmodi per Iaſ. in l. admonendi, num. 88. ff. de iur. iuran. videlicet ſi officialis fateretur manu ipſius eſſe ſubſcriptam. l. Publia. ff. depoſ. Dec. in c. ſcripta, de fid. inſtr. num. 5. vel ſi per teſtes, qui eam ſubſcribere viderunt manu officialis ſubſcriptam fuiſſe probaretur, vel per comparationem litterarũ. l. ſcripturas. C. qui pot. in pign. habeantur. Auth. & ſi contractus. C. de fid. inſtru. Lanfran. in d. c. quoniam contra. de probat. in verb. inſtrumentum, nu. 47. Boer. q. 172. nu. 18. vel etiam ſi extaret ſtatutum, quod priuata ſcriptura etiam ſola debitoris manu ſubſcripta, per teſtes, vel comparationem, approbata plene probaret, vt eſt in Vrbe, ac in patria mea: & ſi ſtatutum huiuſmodi priuatæ ſcripturæ exeq. concederet,
16 exequẽda foret. Vnde ſi cauſa in Curia capitolina inter perſonas ſtatuto Vrbis ſubiectas, ſtatutum ſeruandum eſſet: ſi vero coram A. C. inter perſonas ſtatuto non ſubiectas, etiã quod talis ſcriptura priuata recognita probaret, non tamen exequenda eſſet, ſed via ord. agendum eſſet, quia ſcri-
17 ptura priuata etiam recognita non habet exeq. paratam, & ſi diceretur, quod talis appodiſſa potius eſt quædã fides Not. de ſocietate inita, quæ de per ſe non probat. Hipp. ſing. 471. niſi de contractu, ſiue inſtrumento ſocietatis appareat: quia fides nõ facit fidẽ. Auth. ſi quis aliquo. C. de eden. vbi Doct. & in l. ſi quis ex argentarijs.

rijs.§.prętor ait 1.ff.de ædeñ.dici poteſt, quod ex q. in appodiſſa plene
18 narratur factũ inter partes,& omnia in ſocietate requiſita adfuiſſe, plene probatur,etiam quòd inſtrumentum non appareret. l.optimam,de cõtra. & commit.ſtipu. Doct.in l.ſciendum. ff.de ver.oblig.vbi Alex.& Iaſ.citant antiquiores. Soc. conſ.266. in princ. lib.1.max.quia eſt ſubſcripta ab officiali, & licet ſolum dicat habuiſſe pecunias ſupra deſcriptas,videtur etiã fateri illas habuiſſe ex cauſa præcedenti, & expreſſa in appodiſſa, cum
19 ſubſcribens fateri videatur omnia ſupra deſcripta. Bart.in l.quæ dotis,in fi.ff.ſolut.mat. Alex.conſ.147.n.8.& in lib.2.ex tex.in l.plurib.ff. de verb. oblig.& ibi Ang. §.1. inſt.de contrahen. empt. multi alij ſunt tex. quos Iaſ. cumulat in l. ſi ita ſtipulatus. §. Chriſogonus.ff.de verb.oblig.

Sed an ille,qui dedit pecunias, potuit cogere Not.virtute d. appodiſſæ
20 ad conficien.inſtrumẽtũ in for.Cam. Spec. in tit. de inſtr. edit. §.3. dicit quod ſi probat inſtrumentũ eſſe deperditũ citata parte, iudex cauſa cognita poteſt mandare Not. vt inſtrumentũ de nouo reficiat.Bar.in l. nuptiæ.ff.de ritu nupt. dicit,quod Not. non poteſt inſtrumentũ reficere, niſi de conſenſu partium.ſeq. Iaſ. in l.ius autem ciuile.nu.17.de iuſt.& iu.Bar. poſt glo.in l. nam diuus. ff.de adopt. Boer. deciſ.37.nu.6. Paul. Caſtr.in l. ſi quis argentarius.§.fi.ff.de eden.dicit, quod ſi Not. antequam redderet inſtrumentum perdidit prothocollum, poteſt petere examinari teſtes ſuper contractu, & ſecundum eorum dicta prothocollum conficere, vt per Bar.in l.fi.ff.de tab. exhibẽ. Hip.ſing. 596. Vnde dicen. eſt,quod talis ſcriptura priuata per not. extendi non poteſt in for. Cameræ, niſi haberet omnes. illas qualitates, quas ponit Ant. Galleſ. in tract. ad form. Cam. oblig.q.2.in 3.par.nu.17.

SVMMARIVM.

1 *Societas cum quibus perſonis contrahi poſſit.*
2 *Officia Ro.Cu.a quibus perſonis emi, ac exerceri poſſunt.*
3 *Mulieres Officia Ro. Curia emere, nec exercere poſſunt.*
4 *Impuberes non poſſunt exercere officia.*
5 *Pupillus Notarius creari non poteſt.*
6 *Pupillus poſſet conſequi ſimplicem dignitatem.*
7 *Pupillus poſſet ob eius virtutem ad officium habilitari.*
8 *Pupillus poteſt conſequi officium militum S.Petri.*
9 *Pupillus cum debitis ſolemnitatibus poſſet ſuas pecunias in ſocietatem dare.*
10 *Mulier poſſet dare eius pecunias in ſocietatem.*
11 *Tutor poſſet pecunias pupilli, ſub vita pupilli in ſocietatem dare.*

CAP. XII.

HÆc autem ſocietas cũ omnibus perſonis; quæ conſentire,
1 ac obligari poſſunt,contrahi poteſt. Azo in ſum. C.pro ſoci. num.6. & in rub. C.de pact. Infans igitur,qui poteſtatem conſentiendi non habet; ſocietatem contrahere non poſſet, in eo etenim deficit conſenſus, qui eſt potiſſima pars ad contrahendam ſocietatem.Inſt.de oblig. quæ ex conſ. contra.in princ.l.conſenſus.in princ.

de act. & obligat. Pupillus vero cum
auctoritate tutoris hanc ſocietatem
inire poſſet. l.vt in conditionibus. ff.
2 pro ſoc. Non tamen omnes perſonæ
officia Rom.Cur. emere, ac exercere
valent, vt enim, inquit Vlpian. in
l.cum prætor.§.fi.ff.de iudic.quidam
lege impediuntur,quidam moribus,
quidam natura: vt ſurdus, mutus,
perpetuo furioſus, impubes, & qui
iudicio carent, moribus,vt fœminę,
non quia non habeant iudicium, ſed
quia moribus, & conſuetudine rece-
ptum eſt, vt fœminæ ab omnibus
3 officijs ciuilibus, vel publicis remo-
tæ ſint: idem Vlpian.in l.1.ff.ad Vel-
leian. & in l. fœminæ, & in §. impu-
bes. ff. de reg.iur. vbi Decius & Ca-
gn. rationem aſſignant; nempe in
fœminis propter honeſtatem, ne
virilibus officijs implicentur, & fun-
gantur, habetur in l.1.§. hoc ſext.ff.
de poſtul. Abb.in cap. dilecti, de ar-
bitr.notatur in l.fin.C.de recep. arb.
in impuberibus vero, quia iudicio ca
rent, quorum ætas quicquid vidit,
4 ignorat. l. 1. C. de falſ. monet. ideo
eis officium iudicandi ante 18. an-
num interdictum eſt. l. quidam con
ſulebat.ff.de iud.l.2.§.impuberes. ff.
de iur.immunit. vbi dicitur,quod im
puberes ad honores non admittun-
tur, etiam propter hominum penu-
riam.Bart.in l.impuberum.ff.de falſ.
vbi inquit,pupillum non poſſe creari
5 Notarium, quia notariatus publi-
cum officium eſt.

Sed hæc procedunt in officijs, &
dignitatibus cum adminiſtratione:
ſecus in officio,& ſimplici dignitate,
quæ adminiſtrationem non haberet,
6 tunc enim etiam pupillus habilis
eſſet, ideoque ad militarem dignita-
tem aſſumi poteſt. Dec. poſt alios
in l.fi. C. de milit. teſt. Cagn.in d. l.
fœminæ.Summus igitur Pontifex re-
ſignationes, ceſſioneſque officiorum,
quæ habent aliquam iuriſdictionem,
adminiſtrationemve in iſtis perſonis,
vt illud habeat in titulum, admitte-
re nõ ſolet, poſſet tamen Papa impu-
7 beres, & minores ad officia, ob eo-
rum virtutem, & prudentiã diſpen-
ſare,cum in nonnullis ingenium per-
currit ętatem: vt etiam ante tempus
ad honores,& dignitates cum admi-
niſtratione promoueri, eligique poſ-
ſunt,vt legitur de Pub. Scipion. qui,
& ſi adoleſcens eſſet, ante tempus
ædilitatem obtinuit,& 17.anno Ner-
ua filius de iure reſpondit.l.1.§.pue-
ritiam.ff. de poſtul. & idem dicit ibi
Ang. de Bart. & de Celſo adoleſcen-
te meminit iuriſconſultus in l. ſi ſer-
uum. §. ſequitur.ff. de verb.oblig. &
cum multis alijs exemplis oſtendit
8 Tiraquel. de iur. primogenit.in præ-
fat. num. 101. & nu. 177. in pupillis
vere reſignationes officiorum militũ
9 Sancti Petri, aliorumque militum,
paſſim admittit, vnde mulieres, pu-
pilli, cæterique alij, qui iudicio ca-
rent, poſſent cum debitis tamen ſo-
10 lemnitatibus eorum pecunias in ſo-
cietatem officiali præbere. Quinimo
etiam tutor,ſiue curator pupilli, pe-
cunias in ſocietatem ſuper aliquo
officio ſuper vita pupilli præſtare
poſſet, potius quam illas otioſas te-
11 nere, iuxt. not. per Bart. in l.tutor,
qui repertorium. §. ſi poſt. ff. de ad-
miniſtr.tutorum. Rom. ſingul. 179.
iure hodierno, nec tunc dicetur il-
las ſub vſuris præſtare, & ideo non
obſtant not. per Dec. in conſil.178.
col.fi.cum licitum ſit pecunias in ſo-
cietate ſuper officijs ponere: faciunt
not. per Socin. conſ. 2. lib. 1. & per

Rolan.

Rolan.a Val.conſ.49.nu.35.lib.1. Et ſi pecuniæ per mortem pupilli, vel alio caſu fortuito perderentur, periculum erit ipſius pupilli, & non tutoris, vt per Petrum de Vbald. in tractatu de duobus fratribus, in octaua parte, in 3.quæſt.

SVMMARIVM.

1 *Societas an poſſit cũ Iudæis contrahi.*
2 *Iudæi commercium cum Chriſtianis habere non debent.*
3 *Iudæi bona ſtabilia acquirere non poſſunt.*
4 *Iudæi non poſſunt emere, nec exercere officia pub.*
5 *Iudæi poſſunt emere iura introitus alicuius Prouinciæ.*
6 *Iudæi ſunt inhabiles ad honores, & dignitates.*
7 *Societas cum Iudæis, tamquam cum officialibus, contrahi non poteſt.*
8 *Iudæi an poſſint contrahi ſocietatem ſuper officio Chriſtiani.*
9 *Beneficium conceſſum Curialibus, nõ debet extendi ad Iudæos.*
10 *Iudæi ſunt peiores alijs infidelibus.*
11 *Omnia ſunt permiſſa, niſi prohibita reperiantur.*
12 *Iudæi poſſunt in aliquibus habere cõmercium cum Chriſtianis.*
13 *Societas cum Iudæis contrahi poteſt.*
14 *Immunitas conceſſa hominibus habitantibus in certo loco, etiam ad Iudæos ibi habitantes, extenditur.*
15 *Iudæi vtuntur iure cõi Romanorum.*
16 *Iudæi ſunt capaces, & participes ſtatutorum.*
17 *Iudæi cum Chriſtianis, & cum Eccl. contrahere poſſunt.*
18 *Iudæos Eccl. tollerat, & quare.*
19 *Societas cum Iudæis, quando prohibita ſit.*
20 *Iudæis eſt prohibitum exercere vſuras cum Chriſtianis.*
21 *Chriſtiani debent ſe abſtinere a Commercio Iudæorum.*

CAP. XIII.

1 NVnquid autem cum Iudæis huiuſmodi ſocietates coiri valeant? cum vt plurimũ ſint Chriſtianis infeſti.c. cum nimis,de Iudæis, & facultates Chriſtianorũ exhauriunt, c.quanto,de vſur. Ideo cum eis commercium habere non licet.c. nulla.
2 vbi Archidiac. diſt.54.c.& ſi Iudæos, c.ex ſpeciali. vbi Abb.c.ad hoc,de Iudęis. Iura, inquam, abhorrent familiaritatem Iudæorum cum Chriſtianis.cap.nullus.c.omnes.28.q.1.Cor. conſ.65. num.9. lib.2. hinc a ſummis Põtificibus,& præſertim a Paulo IV. & Pio V. interdictum eis fuit, poſſe bona immobilia emere,poſſidere, &
3 retinere,& cum Chriſtianis commercium mercimoniumve agere, ſed ipſis ſolum artem ſtracciariæ exercere permiſerunt. Quo fit, quod cum eis ſocietas illicita reputari debet.Imol. conſ.6.cum ſint ex alio grege, & alterius Sectæ, & de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos.c.multi. 2.q.1. c. gaudemus, de diuort. ab omnibus actibus legitimis repelluntur.c alieni.2.q.7.
4 Hoſtien.in ſum. de Iudæ.Non poſſunt igitur a Reuer.Camera, nec ab alio officia Rom.Cur. emere; cum officia publica Iudæi nec habere, nec exercere valeant.c.nullus.4.diſt.c.conſtitutus. 17. q. 4. ne ſub hac occaſione Chriſtianis iniuriã faciant.c.nimis.c. cum ſit.de Iudæis.l.fin.vbi Doct.C.de Iudæ. Ange. & alij in Auth. iuſiurandum, de præſt. ab his. Hinc eſt, quod Iudæus non poteſt eſſe Poteſtas, nec

Rector. Bar.in l.fi.C.de poſtul.nec in
aliqua ſcientia fieri Doctor. Bart. &
omnes in l.omnes.C.de Decurio.lib.
10.& in l.generaliter.§.fin.vbi Alex.
ff.de Decur.& in d.l.fin.C.de poſtul.
Iaſ.in proœm. ff. nec ſimiliter poteſt
eſſe Tabellio, nec Iudex. in d. Auth.
iuſiurandum,nec Aduocatus.Bart.in
d.l.fi. not.in c.nemo.iunct.gloſ.de pę
niten.diſt.1.Ioan.de Anan.in rub. de
Iudę.Tiraquel.de nobilit.q.66.num.
42.Et licet Iudæi poſſint iura introi-
5 tus alicuius Prouinciæ emere, tamen
pro eis exigendis Chriſtiani, & non
Iudæi præponendi ſunt,qui non a Iu-
dæis, ſed a Principe eligi debent, vt
6 habetur in c. cum ſpeciali, de Iudæ.
cum Iudæi officia publ.nec honores,
nec dignitates,neque adminiſtratio-
nes habere,exercereque valeant. d.l.
fi.C.de Iudæ. Hoſt.in ſum. de Iudæis.
Rom.ſingu.679. Matth.de Afflict. in
conſtitu.Regni.lib.1.rub.17. num.4.
Aym.conſ.73. nu.10. & conſ.35. nu.
17.Ancha.conſ.274. vbi conatur de-
fendere quendam Iudicem, qui con
ſenſerat, ac permiſerat quendam Iu-
dæum ad officia publica ſcrutinari.
7 Societas igitur cum Iudæis, tan-
quam cum officialibus coiri non poſ
ſet, cum officiorum ſint penitus inca
paces, & in hoc nulla videtur diffi-
cultas.

Verum an Chriſtianus poſſit no-
men ſui officij Iudæo accommodare,
vt ſuper eo pecunias in ſocietatem
accipere Iudæus valeat, & ſimiliter
an Iudæus poſſit dare pecunias
Chriſtiano in ſocietate ſuper eius
8 officio, ambigi poteſt, & forte vi-
debatur dicendum, quod non; hu-
iuſmodi ſane ſocietates ſolum ad cõ-
modum officialium, & Curialium
permiſſæ fuere, & in beneficijs ge-
neraliter conceſſis perſonæ odioſæ
comprehenſæ minime videntur. l.
Lucius.§. Lucius Titius. de legat.2.
Vnde beneficium conceſſum ad fa-
9 uorem officialium,& Curialium,non
debet extendi ad Iudęos, qui odioſi
dicuntur. cap. cum nimis, de Iudę,
c.nulla.54. diſt. c.conſtituit.97. q.4.
& tex.in l. fin.C.de Iudę.ipſos appel-
lat inſultantes fidei noſtrę, & peio-
res ſunt alijs infidelibus. c. non, nu.
10 1. q. 1. Ideo non comprehenduntur
in diſpoſitione fauorabili. Nat. con-
ſil.20.lib.3.

11 Sed cum omnia cenſeantur per-
miſſa, niſi prohibita reperiantur. c.
omnis.iuncta gloſ. diſt.3.l.nec non.§.
quod eis.ff.ex quib.cau.maio.l.ab ea
parte. de probat. Iudæis igitur per-
miſſum eſt commercium habere cum
12 Chriſtianis,niſi in ijs, quę prohibita
reperiuntur, vt habetur per Rom. in
conſ.489.nec Chriſtiani peccãt com-
municantes cum Iudęis in mercimo-
nijs,vt adnot.Abb. in d.c. poſt miſe-
rabilẽ.nu.3. per illum tex vbi in pœ-
nam interdicitur eis: communio er-
go regulariter interdicta non eſt; li-
cet enim Iudæo mercimonium face-
re inter fideles. Io. de Anan. in c. 1.
nu.9.de Iudæ. facit, quod dicit Ang.
in l. 1. ff. ad l. Iul. Maieſt.& in l.vti-
mur.ff.de ſepul.violat.quod ſi eſt cõ-
ceſſa ſecuritas vni cum ſocijs ſuis,in-
cluderetur etiam Hebręus.Ant.Cor-
ſet.in ſuis ſing.in verb.ſocietas.

13 Vnde licitum eſſet Chriſtianis cũ
eis ſocietatem coire.Soc.conſ.63.nu.
15.Boer.deciſ.369. nu.6. Corſet.ſin-
gul.incipien.an ſocietas. Tiraq. in d.
q.66. num.12. In actibus etenim hu-
manis nobiſcum Iudęi participant,
ſuntq. de eodem Ciuitatis corpore.
Bart. & Bald. in l. ſpadonem. §. iam

Digitized by Google

autem.ff.de excuſ.tut. Barb.conſ.63.
14 col.3.lib.4.Ideoque immunitas conceſſa hominibus certi loci, etiam ad Iudæos ibi habitantes extenditur. Alex.conſ.65.lib.5.nu.6. Soc.d.conſ. 63.col.pen. Nat.d.conſ.620.habentq. ea, quæ ſunt ciuium Romanorum, quantum ad hoc, vt illis legibus viuant. Bart.in ſummario. in l.Iudæos. C.de Iudæ. Imol.conſ.1. Rom.ſingul. 803.Nat.conſ.434. & conſ.620.nu.7. vbi late oſtendit, Iudęos vti iure com
15 muni Romano, vt etiam plene Rol. conſil.25. lib.3. Tiraq. vbi ſupra. Et ideo ſtatuta Ciuitatis etiã ad Iudæos extenduntur. Soc. d.conſ.63. & conſ. 71. nu.2. Doct.in d.l.Iudæos, ac ſunt capaces, & participes iuris legis, &
16 ſtatutorum. Alex. conſ.71.lib.7. Pariſ.conſ.2.lib.4.num.9.licitum eſt eis contrahere, quia conſenſum habent, & contractus ex conſenſu perficitur.
17 1.diſt.c.ius gentium. l.ex cõſenſu.ff. de act. & oblig. Hinc eſt, quod etiam cum Eccleſijs contrahere valent, vt conſuluit Io.Cald.conſ.3.de locat.ſequitur Io.de Ana.in c.quia ſuper his. nu.5.de Iudæ.ac redditus iuriſdictiones, etiam ſi regales ſint, emere poſſunt.d.c.hæc ſpeciali. vbi Abb. & Io. de Anan. Doct.in l.nemo.C.de Iudæ. Alex.de Neguo.conſ.96.
18 Et licet Iudęi Chriſtianis infeſti ſint, attamen Eccleſia ipſos tollerat in memoriam maximi fundamenti fidei noſtræ, & ad maius malum effugiendũ.l.die ſabbati.C.de Iudę.Inno. in c.ſuper his, de accuſ.Fely.in c.conſuluit.de Iudæ.& contumelias eis fieri inhibet.c.ſi quis Iudæi, de Iudæ.omnes igitur Principes eos tollerare debent, ſaltem, vt maiora mala euitentur; nempe ſi ipſi neceſſitatibus humanis non ſubuenirent, multi Chriſtiani vſurarij efficerẽtur. Paul.Caſt. conſ.580.col.1.Pariſ.d.conſ.2.Nat.& Roland.in d.conſ. & in his ſolum Iudęi non poſſunt habere commercium cum Chriſtianis, quæ expreſſe ſunt in dictis capitulis, & bullis. ad not. Hoſtien.in ſumma de Iudę.in cæteris vero nõ ſunt prohibiti cum Chriſtianis commercium habere. Roma. d. conſ.489. nec eis denegatur, quod ius humanæ ſocietatis concedit. 28.q.2. & notandum.
19 Societas cum eis erit prohibita, quando ad rem illicitam inita eſſet, per ea, quæ not. in l. quod autem, & in l.nec permittendum. ff. pro ſoc. & in hac ſpecie Imol. in præallegato conſ.6. loquitur, ſcilicet ſuper vſuris exercendis, quæ illicitæ ſunt. c. quia in nobis. de vſur. & in Auth. ad hæc. C. de vſur. etiam Iudæis cum Chriſtianis, vt cõcludit Io.Andr.in c.cum quæſtus, de vſur. Doct.in c.poſt miſerabilem. de vſur. late oſtendit Couarru.lib.3. var.reſol. cap.1. num.7.
20 Matth.de Afflict.in cõſtitutionibus. lib.1.rub.6.nũ.37. Io.de Anan.in d.c. quia ſuper his, vbi dicit, quod ſecundum communem opin. prohibitum eſt Iudęis, vſuras contra Chriſtianos exercere. Io.de Ana.in d. c.nu.9. Vnde Iudæi contrahere poſſunt cũ Chriſtianis, dummodo contractus licitus. Cal.& Ana.in locis citatis.Ant.Corſet.in d.ſing.in verb.ſocietas.

Et licet de his, quæ foris ſunt, nihil ad nos iudicare pertineat, intelligitur quoad ſpiritualia, & inconcernentia ſalutem animæ, & de eis tunc nõ curat Eccleſia, ſecus autem quoad alios actus humanos, de eis enim iudicat, cum legibus ſubiaciant, vt declarat gloſ.in d.c.ſępe.28.q.1.Abb.in d.c.gaudemus. Nat.conſ.620.

21 Conſulerem tamen, quod bonum eſſet abſtinere cum eis ſocietatẽ contrahere. Societas nempe eſt quædam fraternitas. l. verum. ff. pro ſoc. Sed inter Iudæos, & Chriſtianos nulla eſt fraternitas, quia ſolum Chriſtiani dicuntur fratres propter regenerationis lauacrum. c. nos ad menſam. 11. q. 3. Et ideo cum eis non eſt licita conuerſatio. gloſ. & Doct. in c. 1. de Iudæ. Corn. conſ. 65. circa fi. lib. 2 Sũt enim infames. Aymon. conſ. 73. num. 10. Pius igitur V. cum eis commercium habere ſanctè interdixit, quia dictum fuit: Malorum conſortia, mores alterius corrũpere. c. ſępe. 28. q. 1.

SVMMARIVM.

1 *Societas facta ſuper officio, per mortem finitur.*
2 *Societas non tranſit ad hæredes.*
3 *Officia Ro. Cu. conceduntur, vt ad hæredes non tranſeant.*
4 *Societas etiam per mortem ciuilem finitur.*
5 *Fiſcus, ſi ob delictum officialis, officium confiſcatur, tenetur illi, qui pecunias dederat ſuper officio, illas reſtituere.*
6 *Bona delinquentis tranſeunt in fiſcũ, cum omni onere.*
7 *Fiſcus loco hæredis habetur. nu. 12.*
8 *Fiſcus creditoribus delinquentis ſatiſfacere tenetur. nu. 13.*
9 *Dans pecuniam ad ſocietatem ſuper officio nullum ius habet in officio.*
10 *Officium non ſolum per mortem naturalem, ſed etiam ciuilem, ad Cameram redit.*
11 *Mors ciuilis morti naturali æquiparatur.*
12 *Mors, quando profertur ab homine, tunc mors ciuilis naturali non æquiparatur.*
13 *Exules habentur pro mortuis.*
14 *Patrimonium Eccleſiæ, & fiſcus non ſunt idem.*
15 *Reſtitutio, quæ fit per viam Iuſtitię, tranſit etiam ad bona alienata.*
16 *Fiſcus eſt durę ceruicis, & ſemper rigoroſus.*
17 *Fiſcus ſi detinet bona delinquentis, tenetur fideiuſſores delinquentis indemnes conſeruare.*

CAP. XIV.

Dictum fuit ſuperius, qualiter ſocietas ſuper officijs Rom. Cu. contrahatur; modo dicendum eſt, qualiter diſſoluatur: & in primis.
1 Certiſſimi iuris eſt, quod talis ſocietas per mortem finitur, & diſſoluitur, prout omnes aliæ ſocietates. l. nemo. l. adeo. l. ſi fratres. §. itẽ reſpõdit, vbi gloſſ. ff. pro ſocio. Bal. conſil. 448. lib. 4. late Cur. ſeni. cõſ. 52. Ideoque, ſi officialis decederet durante ſocietate, non eſt dubium, quod ſocietas diſſoluta eſſet. l. ſi ſocietatem.
2 ff. pro ſocio. Corn. plene conſ. 127. lib. 1. nec ſocietas ad hæredes officialis tranſiret. l. vtrum. §. in hæredem. ff. pro ſoci. tum, quia per mortem ſocietas ſoluitur. §. ſoluitur. Inſtit. de ſocietate. d. l. nemo. l. actorem. §. morte. ff. pro ſocio. l. furt. §. illud. ff. de his, qui not. infa. vbi gloſ. Dec. conſ. 213. col. 1. tum etiam,
3 quia officia Ro. Cu. ſunt perſonalia, & ad hæredes minime tranſeunt. l. 1. ff. de fideiuſſ. & commiſſ. vbi Bar. & Bal. in l. fi. §. ſed, & ſi quis. C. commu. deleg. Franc. Marc. deciſ. 626. num. 8. & deciſ. 617. in fin. Couarru. lib. 3. varia. reſolut. cap. 19. Talia nanque officia emuntur, ac conceduntur ſolum ad vitam ementis: ideo mor-

mortuo officiali ad Reuer.Cam.reddunt. Vnde tales ſocietates minime fieri poſſent, vt ad hæredes tranſirent.l.nemo poteſt. in princ. & in §. idem reſpondit.& in l.plane.§.pro ſocio.Dec.& Cur.in dictis conſ.

Hæredes igitur poſt mortem officialis non tenentur amplius fructus ſoluere, quia ſocietas finita eſt, ſed tantummodo illi, qui dedit pecunias, ſortem habitam reſtituere tenentur,etiam ſi eſſent in mora reſtituendi,tenerentur ad damnum,& intereſſe, iuxta formam obligationis, vt inferius latius dicetur.

Societas etiam facta ſuper officijs Rom.Cu. non ſolum diſſoluitur per mortem naturalem ipſius officialis, ſed etiã per mortẽ ciuilẽ: ideo quòd
4 ſi officialis eſſet bannitus cum confiſcatione bonorum, cum banniti loco mortuorum habeantur. l.1.§. filium. ff.de bono. poſſeſſ. contra tabu. tunc ſi officium ad fiſcum tranſiret, ſocietas finita eſſet.Inſtit.de ſocietate. §. publicatione.ff.pro ſocio.

5 Sed dubitari poſſet,an fiſcus, ſi ob delictum confiſcaret,ex quo ſocietas eſt diſſoluta, teneretur ſortem reſtituere illi, qui dedit pecunias ſuper officio confiſcato, & forte dici poſſet
6 quod ſic, quia quando ob delictum bona delinquentis confiſcantur, tranſeunt in fiſcum cum omni onere actiue,& paſſiue.l.1.§.an bona. ff.de iure fiſci.Goff.in l.1. & in l.vacantia. C. de bonis vacan. lib.10. Bart. in d.§. an bona.

Secundo, cum fiſcus loco hæredis habeatur, tam quoad onera, quam
7 quoad emolumenta. l.2. C.ad legem Iuliam de vi public. l. inter eos. §. fin.ff.de fideiuſſoribus, tenetur cre-
8 ditoribus delinquentis ſatisfacere, l.1. C.de poen.fiſca.credi. præfe. lib. 10.l.ſi marito.ff.ſolut. matr. Ripa in l.ex facto §.ex facto.ff.ad Trebell.ſed ille,qui dedit pecunias officiali ſuper eius officio, eſt pro ſumma ei data officialis creditor, igitur fiſcus dictũ creditum ſoluere tenetur.

Sed pro parte negatiua dici poſſet, quod fiſcus non tenetur,quia ille,qui dedit pecunias ſuper officio delin-
9 quentis, nullum ius, neque hypothecã ſuper officio habet,adeo quod ſi officium,per ceſſionem,vel alienationem in alium tranſiret, ille, qui dedit pecunias contra illum, ad quẽ peruenit officium, non poſſet agere, vt dicetur, pariter non poſſet agere contra fiſcum.

Secundo, quemadmodum ſi officium vacaret per obitum officialis rediret ad Cameram libere, & abſque aliquo onere ſoluendi pecunias
10 receptas ab officiali ſuper dicto officio, ita etiam quando vacat per
11 mortem ciuilem,quę morti naturali æquiparatur, quando eũdem effectũ operatur.Cyn.poſt Din.in l.Deo nobis,& ibi Bal.& alij. C.de Epiſcopis, & Cleric. Bart. Aret.& Scriben.in l. ex parte.§.inſulam. ff.de verb.oblig. Alex. conſil.1. lib.5. num.37. Socin. conſ.92. lib.1. Alex. in l. ex facto. §. ex facto.ff.ad Trebell. Rolan. conſil. 97. nu. 39. lib.2. eſt glo. in c. ſi propter tua debita, de reſcriptis lib. 6. in verb. vacauit, videlicet, morte, renunciatione, depoſitione,& tranſlatione, & in c.ſi Epiſcopus, de ſupplen. negli. Prælato. in verbo morte, Docto. in l. ſi deceſſerit. ff. qui ſat.dare cog.

Prima tamen opinio magis iuridica videtur, quia dato quod nullum ius,vel hypothecam habeat ille, qui

pecunias ſuper officio dedit, tamen
ſaltē actione perſonali agere poteſt
contra officialem, qui recepit pecu-
nias, & poſt eius mortem contra eius
hæredes, cū omnes actiones actiuæ,
& paſſiuæ ad hæredes tranſeant; ſed
fiſcus in bonis delinquentis confiſca-
12 tis fungitur loco hæredis, quia in eū
a lege, bona condemnati, iure ſucceſ-
ſionis transferuntur, plene per gloſ.
& Dyn. in l. non intelligitur. §. cum
ex cauſa. ff. de iure fiſci, & in l. 2. C.
ad legem Iuliam de vi. marito te-
netur ad ſoluen. ęs alienum, & om-
13 nes creditores hæreditarios, licet ſo
lum actionem perſonalem haberent;
& quando officium per mortem na-
turalem vacat, ad Cameram abſque
onere ſoluendi creditores redit, quia
cum tali pacto, & conditione a Ca-
mera habuit, vt per mortem natura-
lē vacaret, & ideo non potuit officia-
lis imponere aliquod onus in præiu-
dicium Camerę, quæ tractat de dam-
no euitando: ſi.n. non vacaret, ac non
libere rediret, cōtractus nimis Came
ræ dānoſus foret: ſed quando officia-
lis aliquod delictum committit, ob
quod omnia eius bona confiſcantur,
tunc officium non iure vacationis,
ſed iure ſucceſſionis transfunditur
in fiſcum a lege ex cauſa lucratiua,
merito tenetur ſoluere creditores
officialis. d. §. cum ex cauſa. Alex. in
l. 3. §. illud. ff. quod quiſque iuris, &
in l. ſi marito. ff. ſolut. matr. Boſſ. in
tit. de fiſco, num. 65. in tit. de bonis
confiſc. nu. 2. & iſto caſu mors ciuilis
non æquiparatur morti naturali. vt
eſt gloſ. & ibi Doct. in c. ſuſceptum,
de reſcript. lib. 6. vbi appellatione
mortis intelligitur de naturalis. Mo
der. in d. c. ex part. §. inſulā. ff. de verb.
oblig. Igitur per mortem ciuilem of-
ficium non redit ad cameram, ſed ſo-
lum per mortem naturalem. Gomeſ.
14 in reg. de impetr. benef. vacan. per
obit. q. 5. Rebuf. in reg. de infirm. be-
nef. reſign. gloſ. 11. Silueſtr. in ſum-
ma, in verb. mors, vbi habetur, quod
quando verbum mors profertur ab
15 homine, tunc mors ciuilis non ęqui-
paratur morti naturali. d. §. inſulam.
Vnde ſi officialis aliquod delictum
perpetraret, cuius pęna ſolum exiliū
eſſet, quo caſu mortuus dicitur, quia
16 exule habentur pro mortuis, d. l. 1.
§. filium. ff. de bonorum poſſ. contr.
tab. tamen officium non vacaret, nec
a fiſco confiſcari poſſet, & Reueren.
Camera, ſiue patrimonium Eccleſiæ,
17 & cam. fiſcalis non ſunt idem. Bald.
in l. 1. C. de iure Fiſci. Alber. in rub.
de iur. fiſci. Io. de Platea in rub. de
iur. fiſci. lib. 11. Lucas de Penna in l.
4. de numer. lib. 11. Matth. de Afflic.
in conſtit. Neapol. in præludijs. q. 15.
nu. 2. & propterea non eo modo offi-
cium tranſit in fiſcum ob delictū offi
cialis, quemadmodum ad Cameram
ob mortem naturalem redit: ideo de
vno ad aliud non valet argumētum;
ſi enim bannitus purgaret contuma-
ciam, & tanquam innocens a delicto
imputato abſolutus fuiſſet, vel a Prin
cipe gratiam, etiam quoad bona in-
corporata obtinuiſſet, officiū ei abla
tum a fiſco recuperaret. iux. not. per
Boſſ. in tit. de remiſſio. & ſola clemen
tia. nu. 3. vbi dicit, quod reſtitutio,
18 quæ eſt facta per viam Iuſtitię, tran-
ſit etiam ad bona alienata. Docto. in
l. Gallus. §. quid ſi tantum, de liberis,
& poſthu. vbi Iaſ. nu. 73.

Sed hæc forte de raro in facto ſuc-
cedunt, cum ſemper officialis, qui pe
cunias recipit, promittat, quod fini-
ta, & reuocata ſocietate, pecunias ſu
per

Digitized by Google

per eius officio nomine ſocietatis re ceptas reſtituere, cui promiſſioni fideiuſſores, ſeu expromiſſores ſemper accedere ſolent, contra quos ille, qui dedit pecunias, potius quam contra fiſcum ius ſuum experietur, cum fiſcus ſit duræ ceruicis, & ſemper rigi-
19 dus, nunquam, vel raro æquus exiſtat, vt dicit Bald. in l. exequutorẽ. C. de exequut. rei iudic. maxime, quia poſſet fiſcus rationabiliter dicere, officium per mortem naturalem officialis eſſe rediturum libere ad Cameram, & propterea aliquo onere grauari non potuiſſe, aliter fiſcus damnum ſentire poſſet: ſi enim officialis poſt bannum naturaliter decederet, officium ad Cameram libere rediret, & fiſcus pecunias ſolutas illi, qui eas dedit ſuper officio amitteret. Æquũ tamen eſſet, quod ſi officialis haberet alia bona, quæ fiſco fuiſſent applicata ob delictum, quod de dictis bonis tenerentur fideiuſſores, & expromiſſores indemnes conſeruare, ex
20 quo bona officialis detinet. l. res quę. §. res autem, vbi Bar. ff. de iur. fiſci. l. quoties in fin. ff. de nouat. Guliel. de Benedictis in c. Raynutius, in verbo. & vxo. nomine adela. num. 85 r. de teſtamentis, vel ſaltem de fructibus officij durante vita officialis, qui ad ipſum ſpectabant, iux. not. in l. Statius. §. Cornelio, de iur. fiſci. Boſſ. in tit. de pub. bono. nu. 38. & creditoribus ſatisfacere.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſores dati ab officiali de reſtituẽdo ſortem, reuocata ſocietate, an ſint obligati ſi ſocietas per mortem diſſolueretur. & nu. 7.*

2 *Et eſt dictio copulatiua.*

3 *Fideiuſſio eſt ſtricti iuris, & ſtricte intelligenda.*

4 *Fideiuſſor officialis non tenetur ad pœnam maleficij pro ipſo officiali, ſed ſolum ad damnum, & intereſſe Reipub.*

5 *Fideiuſſor, qui promiſit in vno caſu, ad alium non tenetur.*

9 *In contractibus magis attenditur mẽs contrahentium, quam verba.*

7 *Fideiuſſores ſemper videntur promiſiſſe omnia ea, quæ ſunt de natura illius obligationis, ſuper qua fideiuſſerunt. nu. 9.*

8 *Copula &, quando requirat concurſus omnium.*

10 *Societas morte finitur, nec ad hæredes tranſit.*

11 *Obligatio facta in vno caſu, extenditur ad alium ſimilem.*

12 *Iudex veritatem, non apices iuris attendere debet.*

CAP. XV.

Quoniam ſolent fideiuſſores, & expromiſſores aliquando promiſſioni factæ ab officiali de reſtituẽdo ſortem ſtatim finita, & reuocata
1 ſocietate accedere, dubitari poſſet, an ſolum videantur obligati, quando ſocietas eſt finita per reuocationem, non autem per mortem, quia dictio,
2 &, eſt dictio copulatiua. l. hæredi. §. Gaio. ff. de fun. inſtruc. l. cum vterq. ff. ne quis eum, qui. & ad veritatẽ copulatiuæ requiritur vtrumq. factum
1 eſſe. Iaſ. in l. ſi quis ita. ff. de verbo. oblig. in princ. Vnde cum ſolum expromiſſores, ſiue fideiuſſores acceſſerint, quando ſocietas eſt diſſoluta per reuocationem: non debent con-
3 ueniri, quando diſſoluta eſt per mortem, quia fideiuſſio eſt ſtricti iuris, cum

cum per ſtipulationem contrahatur. l.blanditius. ff. de fideiuſſoribus, & propterea non debet extendi vltra quam verba promiſſionis ſtricte ſumpta importent. l.quicquid aſtringendę.ff.de verb.oblig. l.in conuentionibus.ff.eod. & pro iſta opin. facit tex. in l.fideiuſſores magiſtratuū,in prin. iunct.glo.& in §.pro Aurelio. ff.de fideiuſſoribus, vbi fideiuſſor, qui pro
4 officiali Reipub. promiſit,ad pœnam maleficij pro ipſo officiali non tenetur, ſed ſolum ad intereſſe, & damnū Reipub. ad idem etiam facit,quia cū ea promiſſores, ſiue fideiuſſores promiſerint reſtituere ſortem finita ſocietate per reuocationem,ante illam diem non poſſunt efficaciter conueniri, quia ante illam diem ſtipulatio commiſſa non eſt. l.ſtipulationes non diuiduntur. §.ſi quis ita, vbi Iaſ.ff.de verb.oblig. l.cedere diem. ff. eod. Et generale eſt, quod ſi fideiuſſores ac-
5 cedunt in vno caſu, ad alium minime tenentur. gloſ. in l. quæro. ff. locati, vbi Doct.

Contrarium tamen credo de iure verius; in cōtractibus,ſi magis atten-
6 di debet mens,quā verba. l.ſi in venditione,& ibi gloſ.in verbo virtus.ff.
7 commu. præd. & ea promiſſores, ſeu fideiuſſores videntur promiſiſſe, ac acceſſiſſe ad omnia, quæ ſunt de natura illius obligationis,ſuper qua acceſſerunt, vt late oſtendit Alexan.in
8 conſ.34. lib.2.nu.3. & illa copula,&, ex quo eſt poſita inter plura,quæ non ſunt reſpectiue poſita, per modum accidentis,non requiritur concurſus omnium,ſed in vnoquoq. per ſe verificatur,vt in l.1. & ibi Bart.ff.de his, qui not. infam. plene Alex.conſil.64. lib.7.nu.3. & illa verba, & reuocata ſunt, ampliatiua, & oſtendunt alium modū finiendę ſocietatis. Alex. conſ. 25.lib.7.nu.15.Ideo dum fideiuſſores promiſſioni factæ de reſtituendo ſortem ſtatim finita ſocietate, & reuocata acceſſerunt, videntur promiſiſſe in omnem caſum, per quem ſocietas diſſolueretur, tam per reuocationē,
9 quam per mortem, cum fideiuſſores ſui natura dicantur accepti ad omnē caſum, qui venit ex natura rei, ſiue contractus.l.ſi quis pro eo. §.ſi nummos, vbi Paul. Caſtr. ff.de fideiuſſ. in addit.ad Bar.in d.l.quæro.Boſſ.in tit. de carcerato fideiuſſ.nu.54.Sed de na-
10 tura ſocietatis eſt, quod morte diſſoluatur cum ad hæredes non tranſeant.l.nemo poteſt.l.adeo.l.actione. §.morte.ff.pro ſocio, & ea diſſoluta, ſors ab officiali, vel ab eius hæredibus,vel fideiuſſoribus reſtitui debet, quod etiam procedit, ſi ſolum fideiuſſores, & expromiſſores ſortem reſtituere diſſoluta ſocietate per reuocationem promiſiſſent, nihilominus etiam ſi diſſolueretur per mortem,tenerentur, vt probatur in l.libertum. §. fin. de annuis legat. vbi ſecundum communē intellectum diſpoſitio collata in tempus, quo tutela finietur pubertate, ſortitur etiam effectum,ſi finietur morte,quia ſub iſto caſu pręmiſſo, comprehenditur etiam caſus æquipollens,ſic in propoſito,licet ſolum promiſerint in caſu,finita ſocietate per reuocationem, tamen ſub iſta promiſſione continetur etiam caſus æquipollens, ſcilicet,ſi etiam alio
11 modo ſcilicet morte ſocietas finita eſſet, cū etiam in contractibus oblig. facta in vno caſu, extenditur ad aliū ſimilem caſum.l.fin.§.fin.ff.mandati; & per iſtas, & alias rationes Alex. in d. conſ.34. reſpondit, quod fideiuſſores, qui promiſerunt, quod ſocius,fi-

Digitized by Google

nitis ſex annis, reddet de ſocietate rationem; intelligũtur etiam promiſiſſe in caſu, quo ſocietas ante ſex annos pro mortem diſſolueretur, & ibi reſpondent ad alleg. ſup. in contrarium, & propterea cum officialis teneatur reſtituere ſortem in omni caſu diſſolutæ ſocietatis, patitur, & fideiuſſores, ſiue expromiſſores, qui dictæ ſocietati, & omnibus in ea contentis, acceſſerunt, obligati ſunt, cum
12 Iudex veritatem non apicem iuris aſpicere debet. l. ſi fideiuſſor. §. quædam. ff. mandati. l. & ſi non cognitio. C. ſi contra ius, vel vtilitatem public.

SVMMARIVM.

1 *Societas per mortem officialis, & etiam per mortem illius, qui ei pecunias dedit ſub nomine ſocietatis, diſſoluitur.*

2 *Officialis pecuniam ſibi datam ſub nomine ſocietatis lucratur, ſi ille, qui eas dedit, durante ſocietate, obierit.*

3 *Mors, & ſi certa ſit, dies tamen mortis incertus eſt.*

4 *Mors dicitur caſus fortuitus, & an ſemper. nu. 5.*

6 *Contractus ſocietatis propter incertitudinem vitæ dantis pecunias, permittitur.*

7 *Papa permittendo huiuſmodi ſocietates fieri, diſpenſare videtur.*

CAP. XVI.

Qvemadmodum per mortem officialis ſocietas diſſoluitur, pa-
1 ri modo ſoluitur etiam per mortem illius, qui pecunias officiali ſub nomine ſocietatis dedit. Si enim durante ſocietate ille, qui pecunias dedit, decedat, ſocietas diſſoluitur: vt habetur per Alexan. conſil. 34. lib. 2. & in alijs locis ſupra citatis. Sed iſto caſu officialis pecunias receptas minime reſtituere tenetur: ita enim eſt de
2 natura iſtius ſocietatis, vt moriente illo, qui pecunias dedit, durante ſocietate, officialis pecunias receptas ſuper eius officio nomine ſocietatis, ſuperlucretur; & propter dubiũ euentum ex incertitudine vitę dantis pecunias, contractus licitus reputatur.
3 Mors, & ſi certa ſit, quia ſtatutum eſt hominibus ſemel mori. Paul. ad Hebræos cap. 8. & in cap. in Eccl. 13. q. 2. Tiraq. plenè de nobilitate. cap. 31. nu. 494. cum ſequen. dies tamen mortis eſt incertus. Lucas cap. 12. & eſt tex. in l. 1. ff. de connit. & demonſtr. & ſummi Dei eſt ortus, & interitus ho-
4 minis. Deut. c. 32. Ego occidã, & ego viuere faciam: & igitur mors dicitur caſus fortuitus. l. fin. in princip. C. de iur. dotium. Bal. in l. 1. in fi. C. qui non poſſ. ad liber. præue. vbi dicit fortuitum eſt prædecedere, naturale autem decedere. Sed ſi morti data eſſet occaſio, vel cauſa, tunc nõ diceretur caſus fortuitus. l. in rebus. ff. commodati, ibi ſine dolo, vel culpa. l. qui inſulam. §. qui. ff. locati. l. ſi ſeruus ſeruũ.
5 §. ſi mulier. ff. ad l. Aquiliam. Et quod mors ſemper ſit caſus fortuitus, eſt tex. in l. interdum. §. primo, vbi gloſ. & Doct. ff. de iudicijs, & in l. contractus, de reg. iur. adnot. Bald. in tit. de pac. conſt. verſ. diuina vocatione, & in l. quæ fortuitus. ff. de pignor. act. Barba. in c. fin de his, qui filij occid.
6 Vnde propter talem incertitudinem vitæ, & per conſequens lucri, & damni, tales contractus ſocietatis in Curia permittuntur. l. ſi ea lege. C. de vſuris. l. ſi de fideicommiſſo. C. de tranſactio. not. in l. ſi pater puellæ. ff. de inoff. teſta. Oldrad. conſil. 207.

Bal.

Digitized by Google

Bal. conſil. 292. lib. 3. & conſil. 18. & conſ. 410. lib. 1. Couarr. lib. 3. variar. reſolut. cap. . . nu. 3. ob id potiſſi-
7 mum, quia Pontifices paſſim admiſerunt tales ſocietates fieri ad vitam dantis pecuniam, vt eo decedente, durante ſocietate, pecuniæ ſint officialis, & propterea diſpenſaſſe videntur. gloſ. in c. gratia, in verbo de iure; de reſcript. in 6. arg. l. quidem conſulebat. ff. de re iudic. Abb. in c. Clerici, de vita, & honeſt. cleric. & in c. a nobis, in fin. de decimis.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecunias officiali ſub nomine ſocietatis, ſi decedat morte violenta, an officialis pecunias ſibi datas lucretur.*

2 *Verba debent intelligi verè, & naturaliter.*

3 *Mortui appellatione non venit violenter occiſus.*

4 *Donatio, quæ morte viri confirmatur, ſi vir ſibimet mortem contulerit, non confirmatur.*

5 *Mortis appellatione de naturali intelligendum.*

6 *Naturalis cauſa, non accidentalis eſt attendenda.*

7 *Statutum de lucro dotis, per mortem vxoris, non habet locum in morte violenta. nu. 18.*

8 *Mors poſita in conditione, intelligitur de naturali, non de violenta.*

9 *Verba debent intelligi immediate.*

10 *Verba ſunt reſtringenda, vt occaſio delinquendi tollatur.*

11 *Statutum non valet, ſi præbet occaſionem delinquendi.*

12 *Mors dicitur, quando anima ſeparatur a corpore.*

13 *Mors violẽta dicitur Iudicio Dei prouenire, ſicut naturalis.*

14 *Stipulatio in caſu mortis, ita vere dicitur in morte violenta, ſicut in morte naturali.*

15 *Mortis appellatione, etiam mors violenta continetur. nu. 18.*

16 *Donatio ne dum morte naturali, ſed etiam violenta confirmatur.*

17 *Lucrum, quod debetur vxori per mortem viri, ei debetur etiam ſi maritus occiſus fuerit.*

19 *Omnis mortuus non dicitur occiſus, ſed omnis occiſus dicitur mortuus.*

20 *Genus omnes ſuas ſpecies comprehendit.*

21 *Mors ciuilis differt a naturali.*

22 *Mors violenta idem operatur, quod naturalis.*

23 *Mors violenta apud Deum non dicitur fortuita.*

24 *Donatio morte violenta confirmatur, niſi donatarius cauſam illius mortis præbuiſſet.*

25 *Beneficium impetrans per mortem Titij, ſi fuit cauſa mortis Titij, beneficium non obtinebit.*

26 *Maritus occidens vxorem, ei ſuccedere non poteſt.*

27 *Præmium conſequens ex delicto alterius, illud habere non debet, ſi illud delictum fieri procurauit.*

28 *Statutũ dans præmium occidenti bannitum, illud conſequi non debet, ſi doloſe procurauit aliquem banniri, vt poſtea eum occidere poſſit.*

29 *Lucrum ex maleficio ſuo, vel culpa ſua quis conſequi non debet.*

CAP. XVII.

SEd dubitari poſſet quid, ſi dans pecunias non morte naturali, ſed
1 accidentali, & violenta decederet: an officialis pecunias receptas lucraretur,

retur,& videtur dicendum quod nõ,
quia verba, quæ ſolent apponi in cõ-
2 tractu, eo decedente, vel moriente
debent proprie, vere, naturaliter in-
telligi,prout verba intelligẽda ſunt,
l. non aliter. ff. de leg. 3. l. fin. C. de
his,qui veniam ætat.impet. Dec.cõſ.
271. Debent igitur intelligi de mor-
te naturali, non autem accidentali;
3 Mortis.n.appellatione non venit oc-
ciſus. l. 1. §. occiſorum, vbi Bar.di-
cit,quod ille proprie dicitur occiſus,
qui violenter mortuus eſt, non autẽ
naturaliter. ff.ad Silenianũ.§. in qua
actione. §.1. & in l. ait lex. in princ.
ad legem Aquiliam, & in l. cum hic
4 ſtatus. §.ſi maritus de donatione in-
ter virum, & vxo. vbi donatio, quæ
morte viri confirmatur, non confir-
matur ſi mortem ſibi maritus intule-
rit; & propterea communiter dicunt
Docto. quod appellatione mortis,
5 intelligitur de naturali. gloſ.in c. ſu-
ſceptum, de reſcript. in 6. Moder. in
l.ex parte.§.inſulam.ff.de verb.oblig.
6 Alex.cõſ.2.lib.1.vbi dicit,quod na-
turalis cauſa non accidentalis eſt at-
tendenda. l.qui habet, in princ. ff.de
tute.cap.requiſiſti.de teſta.Fely.rub.
de ſponſa.num.2. Gomeſ. in reg. de
impetran.benef. vacan. per obit. fa-
mi. Cardina. q 5. littera A. & belliſ-
ſime declarat Marius Salamonius in
l.Gallus.§. quid ſi tamen, de liberis,
& poſthu. Anchar. in Clement. 1. de
pœnit.& remiſſ. nu.10.

Secundo illa verba, eo decedente,
verificantur ſolũ in morte naturali.
l. ſi deceſſerit.ff.qui ſat.dare cog.Re-
buf. in ſua pract. in reg. de infir. be-
nef. reſign. gloſ. 11. pro quo facit,
quod dicit Marſilius conſ. 93. col. 2.
7 quod ſtatutum de lucro dotis per
mortem vxoris, non habet locum in
morte violenta, illata per maritum
vxori.Rolan.à Vall.in tract. de lucr.
dot.q.95.nu.4.Mors.n.poſita in con-
ditione ab homine,intelligitur de na
8 turali non inflicta. l. ab hoſtibus. §.
fin. ff. ſolut.matrim.Bald. conſ.148.
lib.4.nu.2.& conſ.254.lib.2.in princ.
Tertio, illa verba,eo decedente, vel
moriente,ſunt intelligenda immedia
9 te, prout verba intelligenda ſunt. l.
ſocium,qui. §.1. ff.pro ſocio. l.conſi-
lij.§.ſocij.ff.de reg.iur.Soci.in l.1.nu.
10. de verb. oblig. & ſic debet intel-
ligi de morte naturali immediata,
non autem de morte violenta, quæ
mediante facto hominis, prouenit.
Bart. in d.l.1. §.occiſorum;vbi dicit,
quod occiſus non dicitur mortuus
naturaliter.

Quarto ſuadetur, quia ſi per mor-
tem violentam, officialis ſortem ſibi
datam lucraretur,vtique daretur ma
teria delinquendi,quia officialis,aui-
ditate lucri,poſſet mortẽ illi, qui pe-
cunias ei dedit,machinari,& propte-
rea facienda eſt reſtrictio, vt ſolum
de morte naturali contrahentes in-
tellexerint; iux. l. conuenire. ff. de
pact. dota. & ea, quæ not. per Bart.
& Bal.in l.cum lex. ff.de legibus: vbi
10 dicunt, quod verba reſtringuntur,
vt occaſio delinquendi tollatur. Iaſ.
in l.3. ff.de iur. iuran. vbi dicit, non
valere ſtatutum, quando materiam
11 delinquendi præbet. Roland. a Vall.
in tract.de lucr.dotis,q.61.

12 Contrarium tamen verius dici
arbitror.Mors.n.dicitur,quoties ani
ma ſeparatur a corpore. l. ſi mater,
ibi vel aliter defunctus. C. de inſtit.
& ſubſtitutio. Bal. in tit.de pac.con-
ſtan.in ver.diuina vocatione.Archid.
in §. præſenti,de præben. & dign. ſed
per mortem violentam anima ſepa-
ratur

Digitized by Google

ratur à corpore igitur,& illa propria mors dicitur, vt etiam probat in l. hac ſcriptura. §. hoc ita, & in l. ait lex.& in l. ita vulneratus,in princ.ff. ad legẽ Aquiliam,& in c.ſtudeat. 50. diſtinctio. & in l.ſi tibi.C.de donatio. ante nuptias. & in l. inter, in princ. de conditio. & demonſtratio. vbi ſi dicatur,hæres meus, ſi moriatur Titius,ei centum dato: purum legatum eſt, quia non conditione, ſed modo ſuſpenditur, non poteſt .n. conditio non exiſtere ſi mors ſolum verificaretur in naturali non violenta, vtique poſſet conditio non exiſtere. adnot. Bald.conſ.8. lib.4.Matth.de Afflict.lib. 1.conſtitutio.rub.73. nu.57. ibi in additio.

Secundo violenta dicitur etiam prouenire iudicio Dei. gloſ. inſtit.de
13 cap. diminutio. in verbo commutatio, in fin. vbi dicit, quod ſiue pater moriatur naturaliter,ſiue interficiatur, ſemper iudicio Dei venit; vnde æquiparat mortem naturalem,& violentam ex vulneribus illatam. Fely. in c.fin.de accuſatio.Bal.in d.verbo. diuina vocatione.

Tertio facit, quod determinat Anchar.in Clemen.1.de pœnit.& re-
14 miſſ.vbi quærit,ſi ſtipulatus fui centum in caſu, quo Titius moriatur, qui fuit violenter occiſus, an erit locus ſtipulationi, & arguit ad partes, & tandem decidit eſſe locum ſtipulationi, & eum refert Barbat. in c. bonæ memoriæ, de poſtulat. Prælat. idem tenet Oldrad.in l.ex ea parte. §.inſulam ff. de verb. oblig.vbi Alberi. & idem Alberi. in l. gallus. §. quid ſi tantum. ff. de lib. & poſthumis,& in l.proinde,ad l.Aquil. Io.Faber inſtitut. de cap. diminut. §. 1. vbi etiam Aretin. Barba. in §. cato legis.4. ff.de verb. oblig. in additio. vbi pro iſta opin. allegat tex.in cap. audientia, extra de accuſa. vbi Hieron. loquitur de morte Abel.& tamẽ Abel occiſus fuit,& ſic etiam occiſus appellatur mortu. Io. de Anania in c.fin.extra de homici. Soci. conſ.62. num.12.lib.4.ideo quando fit mentio
15 de morte, intelligitur etiam de violenter illata. Bald. & in l.proinde. ff. ad leg. Aquil. Felyn. in c. fin. de accuſat. Bald. in l.vulneratus. ff.ad legem Aquil. & mortis appellatione, continetur etiam interfectio. l. qui duos. §. primo, de reb. dub. Barba. in cap. Raynutius, de teſtamen. Bald. in conſil.8. lib.4. Vnde ad effectum committendæ ſtipulationis, non refert quomodo quis ſit a vita exemptus, ſed ſolum conſideratur, an ſit exemptus. l. 1. §. cauſa. ff. de ædil. edic.Guliel.de Benedic. in d. c. Raynutius, in verbo, mortuo Teſtatore, de Teſtamentis. Ideo donatio
16 confirmatur morte, ne dum naturali,ſed etiam violenta.Bal.in l.ſi tibi. C. de donatio. ante nupt. & in l. res
17 vxoris.C. de donat.inter vir. & vxo. & lucrum, quod debetur vxori propter mortem viri, debetur etiam ſi maritus occiſus fuerit Matth.de Afflict.in conſt. Neapol.lib.3.rub.13.n. 12. per tex.in d. l. res vxoris,& in l. relegato,in fi ff.de interdict.& releg. Idem Afflict.lib.1. conſtitut.rub.73. nu.57.vbi vult illam conſtitutionem etiam habere locum, ſi notarius interfectus fuiſſet.

Et tenendo hanc partem tanquam veriorem,contraria nõ obſtant,quia
18 mors violenta naturalis proprie dicitur, vt probatur expreſſe in d. §. occiſorum. in verbo,quod ſi quis,vbi dicit,quod ſi quis veneno interfectus

ſit,

Digitized by Google

ſit, vindicta mortis eius non pertinet ad Sen.Con. idē probatur in §. ſequēti, vbi habetur, quod appellatione mortis venit etiā occiſio, & in d.l. qui duos. §. 1. vbi interfectus in bello dicitur mortuus, ad idē tex. in l. cū. §. ſi ambo. ff. de donatio. inter vir. & vxo. & in l. ab hoſtibus. ff. ſolut. matri. vbi pactum de lucrāda dote in caſu mortis vxoris, non habet locum ſi vxor ſit a marito interfecta, rationem aſſignat: quia non eſt æquum, virum ob hoc facinus dotem lucri facere, ex qua ratione infertur, quod ſi ab alia perſona occiſa fuiſſet, maritus dotem lucraretur. Nec obſtat tex. in d. §. occiſorum, & in l. qua actione, & in l. ait lex, quia fatendum eſt, quod appellatione occiſorum non veniant naturaliter mortui. tex. eſt, & ibi gloſ. & Bal. in d.l. proinde: vbi
19 habetur, quod omnis mortuus nō dicitur occiſus, ſed contra omnis occiſus dicitur mortuus, allegatur tex. Inſtit. ad l. Aquiliam, ex quo ſequitur quod mortuus prædicatur de omni genere moriendi, & proprie cum ge-
20 nus proprie compræhendat ſuas ſpecies. l. ſi quid eorum. §. inter emptū. ff. de legat. 3. Non obſtat tex. in d. §. ſi maritus, quia ille tex. procedit quoniā propter delictum publicum, & capitale bona delinquentis publicātur, & fiſco applicātur; & ideo non poteſt de ſuis bonis diſponere, quia eſt effectus ſeruus pœnę. l. eius, qui. §. primo, de teſtamen. Docto. in l. eius, qui. C. qui teſta. facere poſſ. Aliæ ve-
21 ro Doctrinæ procedunt in morte ciuili, quæ differt a morte naturali, & app. mortis naturalis nō venit mors ciuilis, ſed bene venit mors violenta, quæ operatur idem, quod mors na-
22 turalis. gloſ. inſtit. de cap. diminut. Bal. in d.l. res vxoris, & mors violen-
23 ta, licet quoad nos dici poſſit fortuita, tamē apud Deū nō dicitur fortuita, ſed præuiſa. Afflict. in d. cōſtit. rub. 73. nu. 57. lib. 1. Deus. n. ſæpe mortem citius, & cōtra naturā cōtingere permittit, noſtris exigentib. peccatis & demeritis. vt dicit gloſ. in c. quia forte, de appellat. & not. in c. qualiter, & quando, & ſecundo, de accuſatio.

Tamen hæc vltima opinio non procederet, quando fundans ſe in morte violenta, dediſſet cauſam mortis, tunc non procedit a pari, vnde licet morte violenta donatio confir-
24 metur, non tamen quando donatarius cauſam illius mortis præbuiſſet. Bal. in d.l. ſi tibi, ſequitur Fely. in d.c. fin. Hinc dixit ibi Fely. quod ſi quis
25 impetraret beneficium vacans, vel vacacurum morte Titij, licet veniat beneficium vacans morte violenta, vt per Docto. in c. ſuſceptum, de reſcriptis in 6. tamen ſi impetrans fuiſſet cauſa mortis Titij, nō valeret impetratio, nec beneficiū obtinere poſſet; ſequitur Rolan. à Valle in tractatu de lucr. dot. q. 61. nu. 10.

Hinc etiam dixit Bal. quem omnes ſequuntur, in l. 1. C. vnde vir. & vxor.
26 quod maritus occidens vxorem, perdit mero iure ius ei ſuccedendi: ſequitur & Dec. conſil. 525. & ratio eſt, quia qui occidit, videtur ſua culpa diuertiſſe: vnde nihil lucratur. l. conſenſu. C. de Repub. Bald. conſil. 11. lib. 5. Hinc etiam dixit Abb. in
27 cap. poſtulaſti, in vlt. col. de conceſſ. præben. quod ſi pro certo delicto per aliquem commiſſo ad certam perſonam eius bona peruenire debeant, ſi illa perſona procurauit illud delictū, eius bona conſequi non debet, ſubdens quoque, quod ſi ex ſtatuto

liceret

Digitized by Google

liceret impune bannitum occidere, quod doloſe procurans aliquem ban niri, vt eum poſtea occidere poſſit, non fruitur priuilegio impunitatis. cum Abb. tranſit Lanul. Dec. in l. ſi ab hoſtibus. §. ſi vir. ff. ſolut. matr. vbi dicit de facto habuiſſe in Ciuitate Senarum, & in Ciuitate Bononiæ. Guliel. de Benedic. in d. c. Raynutius, in verb. mortuo itaque teſtatore, nu.
19 166. Inconueniens enim eſſet, vt quis lucrum ex maleficio ſuo reportaret. l. relegatorum, in fin. de interdict. & ex malitia ſua, & improbitate reportaret commodum. l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt. l. itaque fullo. ff. de furtis, & ex ſua culpa, de iure punibili, conſequi non debet ſimul pœnam, & præmium. c. ſi quælibet. 22. q. 2. plura cumulat Rolan. a Vall. in d. q. 61. Guliel. de Bened. in d. cap. Raynutius, in verb. mortuo. nu. 25. 31. & 32. Propterea ceſſat, quod dicebatur pro cõtraria parte in 4. fundamẽto, quia ſi officialis delinqueret, nullũ conſequeretur lucrũ; ideo occaſio delinquendi minime conſiderari poteſt.

SVMMARIVM.

1 *Homines ſunt proni ad malum.*
2 *Auaritia eſt radix omnium malorũ.*
3 *Mors naturalis quando dicatur.*
4 *Mors ex varijs cauſis procedere poteſt.*
5 *Mortis naturalis & violentæ deſcriptio.*
6 *Mors naturalis, ex quibus cauſis contingat.*
7 *Mors naturalis dicitur etiam ſiquis ob lætitiam, vel dolorem obiret.*
8 *Mortuus naturaliter dicitur, qui in carcere, vel in itinere decederet.*
9 *Mors naturalis etiam dicitur, quando mulier in partu decedit.*
10 *Mulier prægnans valetudinaria dicitur.*
11 *Infirmitas quid ſit.*
12 *Mulieres ad id natæ ſunt, vt pariant.*
13 *Mulieres grauidæ plura habent priuilegia remiſſiue.*
14 *Mulier decedens in partu, dicitur naturaliter decedere.*
15 *Officialis, ſi pecuniam recepit in ſocietate ſuper vita alicuius mulieris, ſi illa in partu decederet, & quando non ſortem acquireret.*
16 *Cauſa impulſiua, & finalis diffinitio.*
17 *Ex dictio cauſam proximam denotat.*
18 *Cauſa proxima, non remota eſt attendenda.*
19 *Quod mulier ex partu deceſſerit liquide probandum eſt.*
20 *Medicorum iudicio ſtandum eſt, an mulier ex partu deceſſerit.*
21 *Medicis etiam ſine iuramento creditur.*
22 *Maritus ſi cauſa fuit, vt vxor in partu decederet, lucrum ex ſocietate non conſequitur.*
23 *Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi imputandum eſt.*
24 *Culpoſus ex ſua culpa commodum reportare non debet.*
25 *Culpa ſi non eſt ordinata ad caſum, conſiderabilis non eſt.*
26 *Statutum contra turbantes Ciuitatem intelligitur principaliter, non ſecundario.*

CAP. XVII.

AD tollendum tamen omne dubium, & quia homines ſunt pro-
1 ni ad malũ, vt habetur Geneſ. c. 6. in princ. & cap. 8. in fi. maxime propter
2 auaritiam, quę radix eſt omniũ malorum. c. nam concupiſcentiã, de con ſtitutio. c. bonorum. 47. diſt. c. quia radix

radix de pœnitentia diſtin.2. & auarus ſit inſatiabilis. gloſ. in d.c.bonorum;ideo non ſine ratione in contractibus ſimilium ſocietatum ſolet apponi clauſula; cum pacto expreſſo, & conuentione, quod N. moriente, huiuſmodi ſocietate durante,morte tamen naturali,& non violenter illata, vel inflicta ab homine,telo,ferro,vel veneno, vel alias quomodolibet violenter inflicta, officialis ſuperlucretur ſortem principalem datam, &c. Et tali conuentione, & reſeruatione plures quæſtiones oriri poſſent; pri-
3 mo quando quis dicatur decedere ex morte naturali,cum multi ſint modi, & caſus moriendi, & hominum anſietates innumeræ,& repentinæ mortes; vt in Auth. de conſanguineis, & vter.frat.§.ſi igitur,& Statius in Thebaide;Mille modis leti miſeros mors
4 vna fatigat; Ferro, peſte, fame, vinclis, ardore,calore; Mille modis miſeros mors capit vna homines; vt refert Guliel. de Bened. in d.c.Raynutius,in verbo,mortuo itaque teſtatore, nu.13. & 15. Ideo non poteſt ſub vna regula cõprehendi, vt dicitur de mora,l.mora,in princ. ff.de Vſuris.

Morsq.naturalis ſecundum Philoſophum in lib. de vita, & morte, vt
5 refert Guliel.in loco citato, nu.6. eſt quando eſt in ipſo animali;mors violenta eſt quando principium, ſcilicet corruptionis, extra fuerit,& ibi dantur exempla. Alij,mortem violentā, aut naturalem eſſe ſcripſerunt: violentam,quę ferro,vel igne,vel aliquo caſu infertur; naturalem, qua anima a corpore iam infecto ſeparatur; vnde Bal.in c.1. quibus mo.fęu.ammit. inquit, quod mortuus ſua morte dicitur,qui ab alio nō eſt occiſus. gloſ. in l.quæ ſub conditione. §.quoties.ff. de condit. & inſtit. Bald. in d.conſ.8. dicit, quod mors naturalis dicitur duobus modis; vno modo vt diſtinguitur contra accidentalem, & hoc modo mors violenta,non dicitur naturalis; alio modo prout diſtinguitur a ciuile, & iſto modo mors violenta dicitur naturalis; vel etiam dici poteſt,quod mors naturalis ſit illa, quę abſque facto hominis prouenit, vel ſi aliquod adfuit factum,non fuit ea intentione actum,vt mors ſequatur, & propterea ſi quis decederet ex intēperie aeris, vel partu, vel epidemia, mors naturalis diceretur.Bald.in l.1. C.de fruct.lit. expen. Vnde mors na-
6 turalis potiſsimum ex tribus contingit, videlicet ex infirmitate, ex ſenectute,vel ex alijs,varijs cauſis.Tiraq. de nobilit. cap.31.num.367.vbi plures allegat auctoritates medicorum, & nu.556. vbi ponit differentiam inter mortem naturalem,& accidentalem:poteſt etiam mors naturalis euenire ex improuiſo caſu, & ſubitaneo, iuxta illud Eccleſiaſt. c.9. Neſcit homo finem ſuum: ſed ſicut capiuntur piſces hamo, & aues laqueo: ſic capiuntur homines in tempore malo, ſcilicet in præmeditate, & præter intentionem. Foller. in ſua pract. crimin.in verbo,dentur capitola.nu.18. cum ſequen.

Mors etiā naturalis dicitur,quando quis propter nimiam lętitiam, vel
7 nimium dolorem,& cordis triſtitiam decederet, & de pluribus exemplis, qui de talibus,ac ſimilibus mortibus perierunt, habetur per Valerium Maximum lib. 9. de morte non vulg. & per Plin. naturalis hiſtoriæ lib. 7. c. 53.vbi etiam ponit,quod multi morte inſolita,ac repentina obierūt.Vnde idem Plin.eod.lib.c.3. cum exem-

E plis

plis Anacreontis Poetæ, qui acino
vuæ paſſæ obijt, ac Fabij Senatoris
Prætoris, qui in vno lactis hauſtu pi-
lo ſtrangulatus, memores eſſe fragi-
litatis humanæ docet.
8 Mortuus etiam naturaliter dice-
retur, ſi quis in carcere abſque ali-
qua violentia decederet, vt dicit Bal.
in l. 1. in fin. C. qui ad liber. procla.
non poſſ. idem ſi in itinere. Bald. &
Alex. in l. ſi pecuniam. §. ſi accepit. ff.
de condit. ob ca. dat.
9 Mors etiam naturalis dicitur, ſi
mulier decederet in partu, vt dicit
Bal. in d. l. 1. C. de fruct. & lit. expen.
mulier enim prægnãs valetudinaria
dicitur. l. 2. §. ſed ſi non propter. ff. ſi
10 quis cautio. Floria. in l. inuicti. ff.
de teſtibus, quod tamen diſplicet Fe-
lyn. in cap. quoniam, de teſtib. num. 6.
cum in d. §. ſed & ſi differentia con-
ſtituatur inter pręgnantem, & vale-
tudinariam, diffinitioque infirmitatis
mulieris grauidę non conuenit, infir-
mitas eſt habitus cuiuſcunque cor-
11 poris contra naturam. l. 1. §. ſed ſe-
cundum. ff. de ædil. edict. qui tamen
habitus contra naturam non ineſt
mulieri grauidę, cum mulieres ad id
12 natæ ſint, vt partus edant. l. quæri-
tur. §. 1. ff. de ædil. edic. cap. pudor. 32.
q. 5. mulieres tamen grauidæ plura
habent priuilegia, vt not. per Gloſſ.
13 & Doct. in l. prægnantis. ff. de pœnis.
& in l. Imperator. la 2. de ſtatu ho-
minum. Matth de Afflict. ſuper con-
ſtit. rub. 23. lib. 1. nu. 11. Marcus Mar.
ſing. 10.
Si pecuniæ igitur acceptæ ad ſo-
cietatem ab officiali ſuper vita ali-
cuius mulieris, ſi ipſa poſtea duran-
te ſocietate in partu decederet, of-
14 ficialis pecunias receptas ſuperlu-
craretur, quia morte naturali deceſ-
ſiſſe diceretur. Bald. in d. l. 1. De com-
muni tamen ſtylo ad practicã, quan-
do pecuniæ dantur, ſiue ponuntur in
huiuſmodi ſocietate, ſuper vita ali-
cuius mulieris, ſolet dici, quod N.
voluit pecunias eſſe poſitas ſuper vi-
ta, & periculo talis mulieris morte
ſua naturali, & non violenta in for-
ma &c. Nec ex partu, nec cauſa
partus. vnde mors, quæ prouenit ex
cauſa partus, licet naturalis ſit, ta-
men eſt excepta: ideo ſi mulier ex
15 partu, vel ex cauſa partus decede-
ret, ſtipulatio nõ eſſet cõmiſſa, vt offi
cialis pecunias nomine ſocietatis re-
ceptas, ex tali morte ſuperlucrare-
tur: determinauit Rota, vt per Orad.
in vna Romana ſociet. 27. Iun. 1569.
Requiritur tamen, quod partus eſ-
ſet cauſa finalis, non autem impul-
ſiua mortis, vt patet ex definitione
cauſæ finalis, & impulſiuæ, quam
ponit Abb. in c. poſt tranſlationem,
16 col. 5. de tranſlat. Prælat. & etiam
colligitur ex alia definitione. Bald.
in l. generaliter. col. 5. C. de Epiſco-
pis, & Cleric. dum inquit, quod cau-
ſa finalis eſt illa, propter quam ali-
quid principaliter conceditur; cauſa
autem impulſiua eſt illa, quæ occa-
ſionem aliquam remotam præſtat,
in qua non fundatur effectus: vnde
proprie non eſt de genere cauſarum,
quia cauſa remota non attenditur in
huiuſmodi ſtipulatione, maxime pro-
pter dictionem, ex, quæ cauſam pro-
17 ximam, & immediatam, & non re-
motam, & mediatam denotat. Bart.
in l. 1. §. ex incendio. ff. de incen. rui.
& naufrag. Alex. conſil. 49. nu. 3. lib.
3. Bart. Alex. Iaſ. & cæteri in l. non
dubium. C. de legibus, & regulari-
ter ſemper cauſa proxima, & imme-
18 diata attendi debet magis, quam re-
mota,

Digitized by Google

mota, & mediata. l.ſed ſi plures.§.in arrogato. ff. de vulg. & pupill. l. ſi mulier, in princ. & ibi gloſ. ff. rerum amota.Pariſ.conſil.127.lib.1.num.4. Soc.Iun.conſil.123. num.13. lib.3. & quando in aliquo actu duæ concurrunt cauſæ, quarum vna ſit immediata, & altera remota, tunc effectus attribuitur propinquæ, non autem cauſæ remotæ. Aymo. conſ.131. num.15. & conſil.163.nu.4.

Vnde ſi mulier decederet ante partum, vel poſt partum, non diceretur
19 ex partu deceſſiſſe, niſi hoc liquide probaretur, cum etiam ex alia cauſa obire potuiſſet; cauſa enim vbi requiritur ad eſſentiam actus, non ſufficit illam habere pro ſubſiſtente, niſi vere cauſa ſubſiſtere probetur. l. ſi forte. ff. de caſtr. pecul. alias ſemper dici poſſet mulierem grauidam ex partu deceſſiſſe: ſi autem caſus eſſet dubius, an mulier grauida, dum eſt in actu pariendi, vel poſt partum, deceſſerit ex partu, vel ex alia cauſa,
20 arbitrio medicorũ ſtandum eſſet, vt habetur in cap. ſignificaſti, de homicid. arg. l. 1. §. 1. ff. de ventr. inſpi. probatur per l. ſeptimo menſe. ff. de ſtatu homi.& per l.ſemel.C.de re milit.lib.12. Orad. in d.deciſ. Hinc dicunt Doct. peritis ſtandum eſſe, ac credi debere in arte ſua. Bart. in l.ſi in rixa. ff.ad legem Corneliam de ſicar. & medicis etiam aliquando ſine
21 iuramẽto creditur,vt dicit gloſ.in d. l.1. §. primo, & in l. inſiuran. C. de teſtibus,& ſi plures non reperirentur dicto vnius, ſtandum eſſet. Bart. in l.fin.col.fin.num.12.ff.ad legem Cornel. de ſicar.

Si tamen mulier, vel eius maritus, qui pecunias dedit, officiali cauſam
22 dediſſet, vt illa mulier decederet in partu, vel ex cauſa partus, vt quia procuraſſet abortum facere, vel aliquid ſimile, & propterea mors ſequeretur, tanquam à viro procurata, pecunias datas in ſocietatem amitteret, per ea, quæ adnot.Soc.conſil.188. lib.2. Hippo.in § & quia, num.16. in ſua practica, & in l. nihil intereſt. ff. ad legem Corneliam de ſica. Carer. in ſua practica, in §. homicidij, num. 74. & facit regula, quod damnum,
23 quod quis ſua culpa ſentit, ſibi ipſi imputet. c.damnum, de reg.iur.in 6. l. quod quis ex culpa. ff. eod. tit. eſt tex. in l.ſi dictum. §. ſi compromiſero. ff. de euict. dum negatur illum compromittentem, cuius facto euictio ſequuta eſt, non conſequi commodum duplex, & ſi pretium rei non amittat, & ibi gloſ. culpoſus enim
24 ex ſua culpa commodum reportare non debet. c. intelleximus: vbi Dec. de Iudicijs. Si tamen culpa mariti non eſſet ordinata ad mortem vxoris, conſiderabilis non eſſet.cap.quia diuerſitatem: vbi gloſ. de conceſſ. præben.l.non omne. de ſtatu liber.

Hinc generaliter dici poteſt, quod mors naturalis, etiam quod ex cauſa, vel culpa ipſius morientis, vel officialis, qui pecunias in ſocietatem recepit, proueniſſet, tamen ſi cauſa eſſet remota, & culpa non eſſet ordinata
25 ad caſum mortis, talem cauſam, nec culpam non eſſe conſiderabilem, vt de cauſa eſt tex.in l.ſed ſi plures.§.in arrogato. ff. de vulg. & pupill. & in l. ſi mulier, in princ. vbi gloſ. ff. rerum amot. Bald. in Authen.ex teſtamento, in 13. opp. C. de collat. vbi habetur, quod cauſa remota, & mediata non attenditur, ſed prox. & immediata. l.ſocium, qui. §.1. ff.pro ſocio. Soc. in l.1. de verb.oblig.num.

Digitized by Google

10 in quibuſcunque enim hominum actionibus ſemper cauſa immediata, non autem mediata, ideſt ſecundaria,& per occaſionem induƈta attenditur. Fely.in c.ſolitæ,de maiorit. & obed.Dec.in c.fin.de confir. vtili, vel inut.& rub. C. qui admitti. De culpa vero iam diƈtum fuit, quod ſi non eſt ordinata ad caſum mortis, non eſſet conſiderabilis, vt etiam adnot.Bart. in l.2.§.fin.ff.ſi quis cautionibus. Fely.in c.cum inter.nu.20. de exceptio. Ripa in c.1.de iudicijs.Bal.conſ.145. lib.3.nu.3. Vnde dicunt Doƈto.quod culpa ad caſum nõ ordinata non conſideratur,nec ad pœnam,nec ad præmium,nec ad damnum, nec ad commodum: vt in d.c. quia diuerſitatem, vbi Abb.& Doƈto. in d.l. non omne. & in diƈto c.intelleximus.Bar.in l.ſicut certo.§.inrerdum.ff.commodati. Rolan. a Vall. conſ.30. nu.29. lib.3. Bald.in l.1.§.huius ſtudij,in 3. col.ff. de iuſtitia,& iure.vbi dicit,quod ſta-
26 tutum faƈtum cõtra turbantes Ciuitatem,intelligitur principaliter, non ſecũdario, vel occaſionaliter, & eum ſequuntur Alex.conſ.113.in fi. lib.2. & conſ.1.lib.3.Iaſ.conſ.86.lib.3.

SVMMARIVM.

1 *Mors violenta,quæ dicatur.*
2 *Mors violẽta aliquando ex faƈto hominis,aliquando natura prouenit.*
3 *Officialis ſi eſt cauſa mortis violentæ, lucrum ex ſocietate nõ conſequitur.*
4 *Paria ſunt occidere,vel cauſam mortis præbere.*
5 *Præmium, & pœnam ex eadem cauſa,quis conſequi non debet.*
6 *Obligatio eſt reſtringenda,quando materiam delinquendi præberet.*
7 *Officialis ſi eſt cauſa violentæ mortis mediatæ non immediatæ, an ſortem ſuperlucretur.nu.13.*
8 *Homicidium imputatur ei, qui dedit cauſam proximam non remotam.*
9 *Conſilium dans ad maleficium punitur.*
10 *Nemo debet conſequi præmium ex ſua culpa.*
11 *Officialis mandans interfici illum, qui ei pecunias dedit ſuper eius officio, illas non lucratur.*
12 *Cauſa immediata quando nil agit in abſentia cauſæ remotæ, illa remota attenditur.*
14 *Delinquens perdit beneficium ſibi conceſſum.*
15 *Officialis ſi lapidem ex domo proijceret,& caſu occideret illum,qui ei dedit pecunias in ſocietatem, illas non acquireret.*
16 *Aliud eſt damnum non pati,& aliud lucrum non acquirere.*
17 *Officialis dans venenum illi,qui ei pecunias in ſocietatem dedit, ſi non conſtat ex veneno deceſſiſſe,an pecunias lucretur.*

C A P. XIX.

Mors autem violenta,vt diƈtum fuit, eſt illa, quæ ex ferro, ve-
1 neno, igne, vel ex aliquo alio accidenti violento prouenit, & iſta non proprie dicitur naturalis. Bald.conſ. 6. lib.4. & talis mors aliquando ex faƈto hominis, & aliquando ex faƈto
2 naturę, videlicet fulminis, vt dicit Boſſ. in tit.de diƈtis,num.10.ſi ex faƈto hominis, tunc ſi ex faƈto officialis, qui pecunias ad ſocietatem recepit, ſine dubio ſi officialis eſſet cauſa
3 mortis violẽtæ illius,qui ei pecunias dedit, vt quia eum interfecerit, vel interficere fecit, mandato, auxilio, conſi-

conſilio, aut fauore, vtique pecunias
non lucraretur, inconueniens enim
eſſet, vt ex delicto ſuo commodũ re
portaret.l.relegatorum. in fin. de in-
terdictis. c. ſi quilibet. 22.q.2.l.ſiue
hæreditaria. ff. de neg.geſt. & nil in-
4 tereſt vtrũ quis occidat, an cauſam
mortis præbeat.l.nihil intereſt. ff. de
ſicar.facit tex.in cap.1.de officio de-
leg.& in cap.ſicut dignum,de homic.
& propterea etiam quod in condi-
tione non eſſet appoſita illa clauſula,
& non violenta illata, & inflicta ab
homine,&c.attamen ſi officialis fuiſ-
ſet cauſa mortis violentæ illius, qui
ei dedit pecunias nomine ſocietatis,
minime illas lucraretur,ne ex eadem
5 cauſa quis præmium, & pœnam con-
ſequatur, contra dictam l. ſiue hære-
ditariam. Bald. conſil.254. lib. 2. in
princ. aliter talis conuentio materiã
delinquendi præberet. Ideo neceſſa-
6 rio facienda eſt reſtrictio. iux. legem
conuenire. ff. de pact. dotalibus, &
ea,quæ not.per Bald.& Bar. in l.cum
lex. ff.de legib.q.5.Rol.à Vall.in d.q.
61. in tract. de lucr.dot. Bald.conſil.
163. lib.4. num.5. vbi dicit,quod in-
ſtitutus ſub conditione mortis,inter-
ficiendo grauatum,non facit exiſtere
conditionem mortis. prout ſi hæres
occideret teſtatorem, ſucceſſione pri
uaretur. Paul.conſ.26.lib.3.

7 Sed quid, ſi officialis fuiſſet cauſa
mortis violentæ mediate, non autem
immediate,vt quia tantũ præſtitiſſet
conſilium ei, qui omnino erat factu-
rus homicidium in perſonam illius,
qui pecunias dedit,an ſortem lucra-
retur, & forte videtur dicendũ quod
ſic, quia cauſa immediata non me-
diata proueniente ex facto officialis
conſiderari debet, cum effectus ma-
gis attribuatur cauſę proximę,quam
remotæ. gloſ. in c. de cætero, de ho-
micid. vbi homicidiũ imputatur ei,
qui dedit cauſam propinquam,ſecus
8 ſi remotam,& cauſa remota delicti,
delictum nõ operatur. Bal.in l.ſiquis
non dicam rapere. col. 3. verſ. iux.
hoc incidenter cadit.

Contrarium tamen credo verius,
quia iſto caſu cauſa remota ex ſe ip-
9 ſa venit punienda: conſulens enim
obligatur,ſicut ille,qui facit.Bart.in
l.non ſolum.§.ſi mãdato. verſ.venia-
mus ad perſuaſorem. ff. de iniurijs:
vbi tenet, quod conſulens obligatur,
ſiue principalis erat alias facturus,
ſiue non, eſt tex. in c.fœlicis, de pœ-
nis in 6. Clemen. 1. eod.tit. Et licet
Doct.dicant,quod ſi alias erat factu-
rus conſulens mitiori pœna punitur.
cap.ſicut dignum. §.qui vero. de ho-
micid. gloſ.in §.ope. inſtit. de oblig.
quæ ex delict. l.1. §.perſuadere. ff.de
ſeruo corrupto. Bal.in l.ob hæc ver-
ba.ff.de his,qui not.infamia: vbi Al-
beric.dicit communem Doct. in c.1.
de offic.deleg. Iul.Clar.lib.5. ſenten.
q.85. tamen delictum eſt,quia conſi-
lium fraudulentum, etiam ſi damni
dati cauſa impulſiua fuerit, punitur.
Philip.Franc.in c.nullus, de reg. iur.
in 6. Cagno. in l.conſilij. de reg. iur.
in princ. merito ex tali delicto, ſiue
culpa, nec præmium, nec lucrum
10 conſequi debet: cum nemo ex ſua
culpa de iure punibili prẽmium con-
ſequi debeat. l.verum. §.tempus. ff.
pro ſocio. c.ſi quælibet. 22.q.2. Dec.
in c.cum inter,de except.nu.23. & d.
cap.intelleximus, de iud.nu.5.

Hinc etiam dici poteſt ſi officialis
mandaret vulnerari illum, qui ei pe-
11 cunias ad ſocietatem dedit, ſi man-
datarius eum occideret, lucrum con
ſequi minime deberet, cum mandan-

do in culpa fuerit, & euenire poſſe, vt occideretur, cogitare debuerit. c. fin.de homicid.in 6. l. qui occidit. §. in hac. ff. ad l. Aquil. Bald. in l. cum mandati. C. mand. qui enim cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur. cap.fin ext.de iniurijs, & in hoc caſu attenditur euentus,& caſus,qui ſubſequutus fuit, non autem caſus, qui fuerat præſuppoſitus. l. aut facta. §. euentus.ff.de pœn.

Idem etiam ſi officialis arma mutuaret, quia licet arma ſint cauſa remota,tamẽ ex quo ſine eis effectus ſequi non potuiſſet, & quando cauſa immediata nihil agit, in abſentia pri
12 mæ ſcilicet remotæ, illa remota attenditur. Bal.in l.nõ eo minus. nu.3. C. de accuſ. & propterea generaliter dici, ac concludi poteſt, quod quo-
13 ties officialis eſſet cauſa proxima, aut remota, vel impulſiua ad mortẽ violentam illius, qui ei pecunias ad ſocietatem dedit,eas lucrari non debet,nec poteſt; probatur ex l.penult. ff. de iur. dot. vbi iuriſconſultus reſpondit, ſocero non concedi priuilegium aduerſum generum, ne ab eo conueniatur, vltra quam facere poteſt, ſi ſocer ſpe dotis generum ad matrimonium contrahendum induxit,& cum ſciuerit ſe dotem præſtare non poſſe,id egit vt genero inſidiaretur,& probatur in l.vlt.§.fin.ff.quę in fraud.credit. & faciunt not. per Couarr.lib.2.variar.reſolut.c.16.nu.9.

Si enim officialis non poteſt dare mortem illi,qui ei dedit pecunias,vt eas lucretur, nec etiam poterit facere aliquem actum, ex quo mors ſequi poſſit, vt pecunias lucretur. iux. not. in l.Scia.quis. §.ea lege,de verb. oblig.Aymon.conſ.95.facit,quod dicit Soc. in l.Marcellus. §. res,quæ.ff.
14 ad Trebell. Nam delinquens debet perdere priuilegium ſibi indultum. l. ſed ſi ex ea parte.§.quamquã.ff.quod cum eo.l.relegatorum,in fin.ff.de interdic.& releg. l. auxilium. ff.de minor.ſi ergo perdit priuilegium, quod habet, a fortiori, ex eo delicto, quod non habet,lucrari non debet,ne commodum reportet ex ſua culpa, & malitia,contra. l.2.§.ſi quid tamen. ff.ſi quis cautio. d. l.ſi dictum. §. ſi compromiſero. ff. de euictio. & ibi gloſ. Marſ.ſing.263.

Officialis igitur,ſi proijceret lapidem ex domo ſua, & caſu illum, qui dedit pecunias ad ſocietatem occide
15 ret,non deberet pecunias lucrari,cũ illum occidere poſſe cogitare debuerit.d.l.qui occidit.§.in hac.ff.ad legẽ Aquil.& licet forte criminaliter puniri non poſſet,cum id acciderit pręter eius intentionem, & vbi culpa præcedit caſum, non tenetur de caſu, quando culpa non fuit ordinata ad caſum ſubſequutum. l.non omne. ff.de ſtatu liber.l.ſi alius.§.& alia cauſa.ff.quod vi,aut clam. Bar.in l.ſicut certo.§.ſed interdum ff.commodati. Bal.cõſ.145.caſus taliseſt,lib.3.tamẽ cõmuniter dicũt Doct. quod tenetur legis Aquilię,per tex.in l.capitulum. §.qui ob inimicitias, vbi ex negligentia eorum.ff.de pœnis. Ang.in tract. malef.in verb.incendiario,nu.6.& in emendatione damni ſolum culpa inferentis damni cõſideratur. l. quẽadmodum.§.ſi nauis. ff.ad leg.Aquil. l. ſi ſeruus.§.ſi quis.verſ. . . eod.tit.l. ſi vſusfructus.§.ſi pręteritis. ff. de vſufruct. Alex. in l. domo. ff. de leg.1. Dec.in c.cognoſcentes,nu.12. de conſtit. Gozad. conſ.27. per tot. vnde ſi tenetur pœna legis Aquiliæ,vt etiam notatur in l.qua actione. §. ſi quis in

collut-

coluctatione.ff.ad legem Aquil.& ibi gloſ.& Doct. vbi omnes dicunt,quod licet non puniatur, tamen ad damnū tenetur; multo igitur minus præmiū ſiue lucrum conſequi debet, nō enim ſunt paria damnum,ſiue pœnam non pati,& lucrum non conſequi. Rolan.
16 conſ.21.n.58.lib.2. & aliud eſt damnum pati, aliud lucrū omittere. Bar. in l. Titia, in 4. opp. de verb. oblig. Bald.conſ.182. lib.1. & fauorabilior eſt,qui agit de damno euitando,quā, qui de lucro captando.Bar.in l.ita ſtipulati.ff.de verb.oblig.facit.l.Proculus in fi.de dam. infecto,& in l.fin.C. de iur.& fac.igno.Corn.conſ.197.lib. 3.Soc.conſ.19.lib.3.col.4. Si igitur officialis ad damnum teneretur, præmium conſequi non debet.

Sed quid, ſi non conſtaret, quod ex illa cauſa mors ſequuta fuiſſet, vt
17 puta, quia officialis dedit venenum illi qui dedit ei pecunias,ſed non conſtat ex veneno deceſſiſſe, an officialis pecunias ſuperlucretur? & videtur dicen. ſuperlucrari debere, ex quo non conſtat ex veneno deceſſiſſe, vt expreſſe conſtare deberet, iux. tex. in l.1.§.item illud.ff.ad Sillan.l.ſi quādo,vbi Iaſ. C.vnde vi.Poſſet tamē potius dici ex veneno periiſſe, quia frequentius hoc accidit, iux. tex. in l. ſi venditam.ff.de peric. como.rei vend. & cogitationes noſtras accommodare debemus ad ea, quæ frequentius contingunt.Bal.in d.§.illud,& in cōſ. 37. in princ.lib. . . Tamen ego crederem ſtandum eſſe arbitrio medicorum per ea, quæ late a dnot.Boſſ.in tit.de delictis.nu.4.cum ſequen.

SVMMARIVM.

1 *Officialis occidens lege permittente illum,qui ſuper eius officio ſocietatem contraxit,an ſortem lucretur.*
2 *Occidens aliquem ad ſui defenſionem, pœnam non meretur.*
3 *Maritus occidens vxorem in adulterio repertam, lucrum dotis conſequitur.*
4 *Vaſallus offendens dominum,ſe defendendo,non punitur.*
5 *Officialis, ſi occideret illum, qui contraxit ſocietatem ſuper eius officio, poſtquam bannitus fuit,ſortem habitam lucrari debet.*
6 *Officialis intentio inſpicienda eſt.*

CAP. XX.

POſſet etiam dubitari,quid ſi officialis occideret illum, qui ei pe-
1 cunias dedit ad ſocietatē ſuper eius officio,iuſte,vel in caſu a lege,vel ſtatuto permiſſo, vt puta ſe defendēdo, vel quia inuenit illum cum ſua vxore,vel cum filia in adulterio, vel quia erat bannitus; & in iſtis,& ſimilibus caſibus a iure permiſſis crederem of-
2 ficialem pecunias habitas lucrari; qui enim occidit aliquem ad ſui defenſionem, maleficium non committit.Bal.in l.data opera, col.4. C. qui accuſ. poſſ. vim vi repellere,& ſe defendere, omnes leges, & omnia iura permittunt.l.ſcientiam.§.qui cū aliter.ff.ad l. Aquil. l. vim vi, de iuſt. & iure c. ſignificaſti,il 2. in fine, de homic.Et ne dum pœna temporali, ſed nec etiā pœna ſpirituali tenetur; vnde ſi Clericus,dum miſſam celebrat, ab aliquo aggreſſus fuerit,licitum eſt ei celebrationem dimittere, & defendendo occidere aggreſſorem, deinde ad altare redire,& celebrationē perficere. Abb.in c.Clerici,il primo de vita,& honeſt.Cleric.& in c.ſicut dignum,de homic.iſto enim caſu.occi-

ſus,videtur a ſe ipſo occidi. Abb.in d. c.Clerici. Bal.in l.fi.de rer.diuiſ.plene Bald.conſ. 111.lib.4.vbi etiam dicit, quod non valet pactũ, quòd non liceat ſe defendere, ideo dum excipitur de morte violenta, non debet intelligi de illa,quæ ei, qui dedit pecunias ex cauſa licita, & eo procurata prouenit. l. ſi ſerui veſtri. C. de noxal.Bald.d.conſ.111.nu.2. lib.4.procederent tamen prędicta,quando defenſio fuiſſet facta cum moderamine inculpatæ tutelæ: vt per Bald. in conſ.312.lib.4. vbi declarat, quando defenſio dicatur cum moderamine inculpatæ tutelæ.

Idem ſi occideret illum, qui dedit pecunias,repertum cum vxore,vel filia in adulterio. iux.terminos.l.Gracchus.C.de adult.l.marito.l.ſi adulterium.§.penul.l.patri.l.nec in ea.ff.de adult. Ang. de maleſi. in verbo.che hai adulterata:facit,quod communiter notant Docto.in l.ſi ab hoſtibus. §.ſi vir.ff.ſolut.matr.vbi dicũt, quod
3 ſi maritus occideret vxorẽ in adulterio repertam,conſequitur lucrum dotis conceſſum a ſtatuto, quia id facit lege permittente. Rip. in l.fin. C. de reuoc.donatio.q.23. Franc. Hercula. in tractatu de cautio. c.34.ad id etiã facit,quia licet vaſſallus ſub pęna pri
4 uationis fœudi, non poſſit dominum offendere,tamen non punitur ſi a domino aggreſſus ipſum offenderet, ſecũdũ gl.in c.1.hic finitur lex in fęud. facit. c.1. qualiter dominus proprie in fęud.facit,l.quod ergo. §.ſi hæres. de leg.1. Vbi licet debitor ſpeciei nõ liberetur interitu ipſius, ſi ipſe cauſam dederit,vt habetur in l. quod te. vbi Saly. ff.ſi cert.pet. tamen liberabitur ſi defendendo, vel in adulterio cum vxore,vel filia deprehenſum ſeruum legatum, vel alias debite occiderit. Guliel. de Bened.in c. Raynutius,in verb.mortuo teſtatore.nu.40. de teſtam.Et propterea etiam ſi ille, qui dedit pecunias fuiſſet poſtea bannitus, & ex forma ſtatuti occidi poſ-
5 ſit, ſi officialis eum occideret pecunias ad ſocietatem habitas ſuperlucrari deberet, quia id fecit lege permittente,intantũ quod non ſolum nõ poteſt puniri, ſed præmium a ſtatuto conceſſo conſequi debet,immo etiam eſt ſecurus in foro animę,etiam apud Deum, vt dicit Alex.in l.ſi plagij,in princ.ff.de verb.oblig. Petr.Dnen. in reg.68.limit.2.Quod etiam procedit, ſi officialis promiſiſſet eum non offendere,quia nec etiam tunc ad pœnam conuentam teneretur.Bart. in l.2.C. quando liceat vnica ſenten. iudi. ſeuindi.vbi Alex. in apoſtil. & in l. qui ſeruũ.ff.de verb.oblig.Barbat.in c.cũ M.Ferrarien.de conſtitutio. Rip.in l. fi. C.de reuocan.donat.nu.86.vbi dicit eſſe communẽ. Credo tamẽ,quod officialis intentio conſideranda eſſet,
6 ſi enim occideret animo lucrandi, ex tali praua intentione lucrum conſequi non debet, per ea, quæ adnot. Anchar.in repet.c.1.de conſtitut.vbi dicit, quod ingreſſus domum alicuius animo furandi,ſi ſurripiat ſcriniũ in quo erant litterę proditionis Ciuitatis,hoc patefacto non ſolũ non conſequitur præmiũ, ſed nec etiam vitat pœnam furti, quia intentio fuit lucrandi, & ex malitia ſua lucrum reportare non debet. l. ſiue hæreditaria. ff.de neg.geſt.l.itaque fullo. ff.de furt.faciunt not.per Bart. in l.ſi quis in graui.§.verum.ff.ad Syllan.& in l. nulla macula.C.de delato.lib.10. vbi Alex.

Si vero intentio non fuiſſet lucrãdi,

Digitized by Google

di, ſed occidendi hoſtem Reip. hoc caſu lucrum conſequi deberet. arg. l. 2. §. poſtea. de orig. iur. Fely. in c. 1. de præſumpt. Bald. conſil. 264. lib. 3. vbi pulchre: & in dubio potius præſumeretur cauſa lucrandi pecunias, quam cauſa occidendi hoſtem Reip. arg. c. omnes. 6. q. 1. Ant. Rub. in repetit. §. morte. l. non ſolum. n. 647. ff. de oper. nou. nuncia. Bar. in locis citatis.

SVMMARIVM.

1 *Mens contrahentium ſemper attendi debet. & nu. 17.*
2 *Beneficium impetrans per reſignationem cum clauſula, ſiue quouis alio modo, comprehendit omnem vacationem.*
3 *Clauſula, vel alias quomodocunque, comprehendit omnem mortem violentam declara ut nu. 14.*
4 *Dictio, vel, ponitur inter diuerſa.*
5 *Dictio, quoquomodo, eſt vniuerſalis, & comprehendit omnes caſus.*
6 *Dictio, quomodocunque, non recipit interpretationem reſtrictiuam.*
7 *Sermo vniuerſalis ab homine prolatus, non recipit interpretationem, nec reſtrictionem.*
8 *A verbis contractus recedendum non eſt.*
9 *Dictio, quomodocunque, ſolum comprehendit alios ſimiles caſus expreſſos. nume. 11.*
10 *Promiſſio generalis a lege recipit intelligentiam. nu. 18.*
12 *In contractu ſocietate quare apponatur illa clauſula, nõ tamen violenta.*
13 *Ratio, quæ ſola aſſignari poteſt, pro expreſſa habetur.*
15 *Generalitas verborum non extenditur ad caſum non prauiſum, nec a iure permiſſum.*
16 *Verba generalia non alterant diſpoſitionem, vt extendantur ad caſum diſſimilem, & habentem aliam rationẽ.*
19 *Verba generalia a ratione reguntur.*

CAP. XXI.

Sed ſuprad. & aliæ ſimiles quæſtiones forte procedere poſſent, quando in inſtrumento talis ſocietatis nõ adeſſet illa clauſula, quæ communiter apponi ſolet, quod interim N. decedente morte naturali, & nõ violenta illata, vel inflicta ab homine, telo, ferro, vel veneno, vel alias quomodocumque violenter inflicta. &c. Nam illa verba, vel alias quomodocumque, non debent eſſe ſine effectu operandi. l. ſi quando. ff. de leg. 1. Bald. in rub. de contr. empt. vbi dicit, quod nec etiam ſyllaba ſine effectu operandi in contractibus eſſe debet: ſemperq. etiam in contractibus mẽs contrahentium attendi debet. l. in
1 conuentionibus. ff. de verb. ſignif. l. fina. C. quæ res pign. obl. poſſit. gloſ. in d. l. in venditione. ff. commu. prædio. vbi cauſa verborum, & mens contrahentium inſpici debet. Dec. conſil. 555. colum. 1. & conſ. 697. col. 2. eſt etiam tex. in l. ſi ita ſtipulatus. §. Gryſogonus, de verb. oblig. ad fin. ibi plerunque enim in ſtipulationibus verba, ex quibus oritur obligatio, inſpicienda ſunt: at ex verbis colligitur. quod mẽs illius, qui pecunias dedit, fuit, vt tantum officialis lucraretur ſortem ſibi datam, ſi ipſe morte naturali decederet, non autem ſi ex morte violenta quomodocumque illata, vel inflicta; ad hoc facit, quãdo enim
2 quis impetrat beneficiũ per reſignationem, cum clauſula ſiue præmiſſo, ſiue quouis alio modo comprehendit omnem

omnem vacationem, vt tradunt Do-
mini de Rota. deciſ. 711. incip. nota
quod beneficia in anti. Dominic. &
alij.in c.ſuſceptum de reſcriptis in 6.
& ſic in caſu noſtro per illa verba
3 quoquo modo omnes caſus, per quos
mors violēta ſecuta fuiſſet, compre-
henſi videntur, & ſolum officialis po-
teſt lucrari ſortem ei datam in caſu
mortis naturalis. Dictio enim vel po
4 nitur inter diuerſa. l. ille aut ille. l.ſi
hæredes plures. ff. de cond. & inſtit. &
propterea illa clauſula vel alias &c.
comprehendit omnem mortem vio-
lentam, non autem caſus ſpecifica-
tos. Alex. conſil. 134. lib. 2. verſ. hoc
etiam apparet; vbi habetur, quod
clauſula generalis ſequens caſus ſpe-
cificatos non comprehendit. dictio
5 etiam quoquo modo in omni morte
violenta verificari poteſt l.ſi plures.
de leg. 3. Bar. in l. hoc articulo. col. 2.
de hære. inſtit. cum enim ſit dictio
vniuerſalis omnes mortes violentas
comprehendit, vulgata. l. Iulianus. ff.
de leg. 1. l. pediculis. §. Labeo. ff. de
auro. argen. legat. Immo talis dictio
vniuerſalis quoquo modo operatur,
vt in tali exceptione complectantur
omnes caſus, ex quibus mors violēta
ſequeretur, licet forte alias nō veni-
rēt. vt in l. 1. ver. quoquo modo. ff. de
teſta. milit. l. 1. §. quidam iūcta gloſ. in
verbo quoquo modo. ff. de fid. con. li-
ber. vbi habetur, quod propter illud
verbum quoquo modo, diſpoſitum
in prohibitione alienationis, exten-
ditur etiam ad alienationem factam
ex cauſa neceſſaria, quę non ſolet cō-
prehendi ſub ſimplici prohibit. l. pe-
to. §. prædium. ff. de leg. 2. Dec. conſ.
37. col. 2. & conſ. 137. col. 2. & conſil.
273. & conſ. 613. col. 1. Ruy. conſil.
20. lib. 1. Roland. conſil. 5. nu. 48. lib.
1. Alex. conſ. 30. in 6. dubio lib. 5. vbi
dicit, quod per talem dictionem
quoquo modo, veniunt etiam onera
ratione belli, quę alias non venirent,
vt dicit Saly. in l. ſerui. col. 3. C. de
noxa, & importat maiora, quam ſint
expreſſa. And. Sicu. conſil. 21. colum.
penul. & conſil. 35. colum. antepenul.
lib. 4. Iaſ. conſil. 6. lib. 3. Alex. conſil.
6 95. lib. 7. & iſta dictio quomodocun-
que, non recipit interpretationem
reſtrictiuam, quam ſine dicto verbo
diſpoſitio pati potuiſſet. Alex. conſ.
193. colum. fi. lib. 2. & conſil. 97. lib. 3.
Ruy. conſ. 109. lib. 1. & conſ. 77. lib. 2.
Iaſ. conſ. 124. lib. 4. col. pen.

Sermo enim vniuerſalis prolatus
ab homine non recipit interpreta-
tionem, nec reſtrictionem. l. genera-
liter. §. vxori, ff. de vſufruct. legat.
7 vbi Bar. Roman. conſil. 44. Dec. conſ.
301. nu. 2. Ruy. conſil. 96. col. penul.
lib. 1. & diſpoſitio vbi ſimpliciter, &
indiſtincte loquitur, nos diſtinguere
non debemus. l. 1. ff. de aleę luſu. Bar.
in q. incipien. Iudex. per imperitiam
nu. 2. & a verbis contractus receden.
8 non eſt Dec. in l. ſemper in ſtipula-
tionibus. ff. de reg. iur. & ad hoc plu-
res leges allegantur, videlicet l. ſti-
pulatus es, ibi ſecundum verba ſtipu-
lationis. ff. de fideiuſſoribus. l. ſanci-
mus. ibi niſi pacti tenor ad hoc re-
clamauerit. C. de fideiuſſore. l. vt
inter, ibi iuxta pacti tenorem. C. de
inutil. ſtipu. & alias plures ad id al-
legat And. Tiraq. in l. ſi vnquam, in
verbo libertus. nu. 6. & 7. C. de reuo-
can. donatio. Vnde cum contrahen-
tes ſolum caſum mortis naturalis ex-
ceperint, & in illo tantum caſu volue
rint officialem pecunias receptas ſu-
perlucrari, ſequitur, quod per alias
mortes contrarium voluerint, per re

gulam

Digitized by Google

gulam, l.cum prætor.ff.de iudicijs,&
c. nonne, de præſumptio. ſi enim per
mortes violentas, quæ ſine culpa
dantis pecunias, vel alias nec facto
officialis prouenirent, voluiſſent of-
ficialem ſortem ſibi datam ſuperlu-
crari, vtique expreſſiſſent, prout de
morte naturali, & cum non fecerint,
excluſæ non cenſentur, ſed ſub illa ge
neralitate verborum, vel alias quo-
modocunque cõprehendi voluerunt,
vt probant plura iura à Tiraq. alle-
gat. in d.l.ſi vnquam, in verbo liber-
tis.num. 3.

His tamen non obſtan.contrariam
ſententiam magis veritati amicam
tenendam eſſe cenſeo, quia illa clau-
ſula, vel alias quomodocunque &c.
non comprehendit caſum, quando
mors violenta procederet ex culpa
illius, qui ſub nomine ſocietatis pe-
cunias officiali præſtitit, ſed ſolum fa
cit alios ſimiles caſus expreſſos com
9 prehendere : nam fuerunt expreſſi
caſus a regula generali, quando quis
morte violenta, telo, ferro, vel vene-
no decederet; dum poſtea ſubiungi-
tur, vel alias quomodocunque infli-
cta, &c. ſcilicet, lapide, fuſte, pugno,
ſuffocatione, proiectione in flumen,
& ſimilibus, ab homine allatis abſ-
que tamen culpa, & facto dantis pe-
cunias, & abſque permiſſione legis.
Quælibet enim promiſſio, ſiue ſtipu-
10 latio intelligentiam a lege recipit;
vnde illa clauſula, vel alias violen-
ter illata, licet generalis ſit, ab illa
generalitate excipiuntur caſus a iu-
re except. iuxta doctr. Bart in l.quo-
dam cum filium ff de verb. oblig. vbi
ait, quod promiſſio, quod donans non
reuocabit donationem, recipit intel-
ligentiam iuris, ſcilicet non reuoca-
bit, niſi in caſibus a iure conceſſis,
facit l.libertus.ff.de oper.libert. Rip.
in l.ſi vnquam.C.de reuocan.in prin.
num. 11. vbi plene Tiraq. in fin.dicit,
quod in qualibet promiſſione, ſiue
oblig. ſemper intelligi debet, niſi ex
legitima cauſa, vel leg. permittente
eueniat, per not. per Bar. in l.ſocieta-
tem. §.arbitrorum.ff. pro ſocio. & li-
cet illa clauſula, vel alias quocunque
11 modo, non comprehendat caſus iam
ſpecificatos, ſed alios : tamen ſolum
comprehendit alios caſus ſimiles ex-
preſſis, non autẽ diſſimiles, aut maio-
res, vel grauiores, ſcilicet, ſed & ſi-
quis.§.quæſitum, vbi Docto. ff.ſiquis
cautio. l.fin. §.cui dulcia. ff. de vino,
trit.legat. cap.ſedes, de reſcript. vbi
Docto. & max. Felyn. prout in caſu
noſtro eueniret, ſi mortem violentã,
quæ ex facto, & culpa dantis pecu-
nias comprehenderet. Suadetur : nã
talis contractus ſocietatis permitti-
tur, & licitus reputatur propter vitæ
periculũ quòd ſuſcipit ille, qui pecu-
nias ad ſocietatẽ ſuper officio ad ſuã
vitã præſtat, alias ſi tale periculũ nõ
ſubiret, cõtractus minime licitus fo-
ret, vt ſup.dictũ fuit, ſed ne officialis
12 poſtea vitæ illius, qui ſibi dedit pe-
cunias inſidiaret, in cõtractu appo-
nitur illa clauſula, non tamen violen-
ta : & cum iſta ratio ſolum aſſignari
poſsit, pro expreſſa haberi debet, &
13 ab illa argui poteſt. gloſ. ſing. in l.
quamuis, vbi Bal. & alij. C.de fidei-
com. & plene habetur per Tiraq. de
retrac.ligna. §.27. in glo.1. num.19.
quæ ratio ceſſat, ſi dans pecunias ſi-
bimet mortẽ conſciſceret, vel culpã,
vel cauſam daret, vt ab alio interfi-
ceretur, & hi caſus veriſimiliter non
fuerunt a cõtrahentibus conſiderati,
cum de raro euenire ſoleant; ideo re-
manent ſub periculo mortis natura-
lis

Digitized by Google

lis cum etiam mors violẽta, naturalis etiam dicatur.dum poſtea excipitur de morte violẽta illata ab homine, ſub tali exceptione non comprehenditur mors violenta, quæ prouenit ab illo, qui pecunias dedit, vel à lege permittente, quia de illa veriſimiliter a contrahentibus cogitatum minime fuit. l.qui cum tutoribus, in fine. l.mater decedens. ff.de inoff.teſtam. & facit quod adnot. Bart. in l. qui Romæ. §.duo fratres. ff.de verb. oblig.& quamuis illa clauſula, quoquo modo, ſit apta comprehendere omnem mortem violentam, non ta-
14 men videtur cõprehendere mortem violentam incogitatam. l.ſi libertus. ff. de oper. libert. nota. in c. quintiuallis, de iureiuran. Bart. in d. l. ſi ſocietatem. §. arbitrorum. vnde qui ſuſcipit in ſe omne periculum, etiam cum iuramento non videtur, ſuſcepiſſe in ſe caſum non cogitatum, & inſolitum, ſecundum Bar.& communiter Scriben. in l. ſed ſi quis. §.quæſitum.ff.ſi quis cautio. Canon.in c.1. de depoſit. Alexan.conſil.28.lib.1. & conſ.31. lib.2. facit tex.in l.in oblig. generali. ff.de pignor. c. fin. de offic. Vica.lib.6. c.2. de pœn. eod.lib. late Iaco.Mandell.conſ.1. per totum.

Generalitas etiam verborum non extenditur ad caſum non veriſimili-
15 ter præuiſum, nec ad caſum de iure non permiſſum. Rip.in d.l.ſi.vbi etiã Tiraq. Io.Ceph.conſ.115.nu.6. lib.1. nec etiam extenditur ad ea, quæ ſunt diuerſa naturæ. Ægid.deciſ.328. Fel. in cap.ſedes, col.4.verſ.& pro hoc.de reſcrip.Diuerſum enim eſt, quod quis ab alio occidatur, vel quod ab eo, quod quis ſibi mortem conſciuerit, vel cauſam proximam ad mortem
16 dederit: verba etiam generalia, & vniuerſalia nõ alterant, nec ampliãt principalem conuentionem, ad effectum, vt conuentio facta in aliquibus caſibus, extẽdatur ad caſum diſſimilem,& habentem aliam rationẽ. per tex. in Clem.1.in fin.de conceſſ. præben.Dec.conſ.413.nu.7. & conſ.500. nu.9.& conſ.373.nu.14. Pariſ. conſil. 110.nu.102.lib.1.& conſ.75.num.35.
17 lib.2.Veriſimiliſq. etiam mens contrahentium magis attendenda eſt, quam verba. l.fin. C. quæ res pigno. oblig.poſſ.l.in conuentionibus. ff. de verb. ſignif. l. tale pactum. §. fin. ff. de pact.cap.inſpicimus,de reg.iur.in 6. & plene Tiraq. in l. ſi vnquam, in verbo,libertis,nu.58.C.de reuoc.donat.& ratio præfertur verbis.c.ſedulo.38.q.3.& de verbis non eſt curandum, ſed ratio attendi debet. Socin. conſ.35. col.3.lib.1. vnde cum ratio, ex qua mors violenta incepta eſt, nõ extendatur ad mortem violentã,quæ prouenit ex culpa illius, qui pecu-
18 nias dedit,vel ex permiſſu legis, igitur verba, & ſi generalia ſint,ad illas extendi minime debent, cum a iure communi interpretationem recip. l. quæro. §.inter locatorem. ff.locati.l. quidam cum filium. ff.de verb.oblig.
19 & a ratione reguntur. l. cum pater. §.dulciſsimis.de leg.2.l.mulier. ff.ſolut.matr. & ratio ampliat,ac reſtringit dictum. d. §.dulciſsimis, plene in l.fil.famil.§.diui.ff.de leg.1. & ex his patet, quod allegata ſup. in contrarium non obſtant.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecuniam in ſocietatem, ſi ſe ipſum interimeret, officialis ſortem lucraretur. & nu.15.*

2 *Incluſus intelligitur, quod nõ excipitur.*

Verba

3 *Perſona, ad quam loquimur, non intelligitur excepta in generali ſermone.*

4 *Verba indefinite prolata ſunt generaliter intelligenda.*

5 *Qui ſibi mortem conſciuerit, non dicitur occiſus, nec mortem violentam ei illatam eſſe.*

6 *Statutum dans prę miũ reuelanti bannitum, bannitus, ſi ſe ipſum reuelet, præmium non conſequitur, & nu. 8.*

7 *In generali ſermone perſonæ ſtipulantis non comprehenditur.*

9 *Inter agentem, & patientem differentia eſſe debet.*

10 *Verba generalia ad cauſam reſtringi debent.*

11 *Cauſa excluſionis mortis violentæ, quæ fuerit.*

12 *Perſona occiſi a perſona occidentis diſtingui debet.*

13 *Bona illius, qui ſibi mortem conſciuit, quando confiſcantur.*

14 *Officialis præfertur fiſco.*

15 *Ille, qui ſibimet manus intulit, puniendus eſt.*

16 *Mortuus repertus in puteo, non præſumitur, quod ipſemet ſe præcipitauerit.*

CAP. XXII.

PRopterea ſi mors violenta ab ip-
ſo, qui pecunias ſuper ſuã vitam
1 dedit ſuper officio, nomine ſocietatis
proueniſſet, vt quia ſe ipſum interfe-
ciſſet, licet generaliter mors violenta
excepta fuerit, & ideo videatur etiã
mors ab ipſomet illata comprehen-
ſa, quia quod non excipitur, intelligi
2 tur includi. c. ſi euangelica. 55. diſtin.
c. ex litteris, de iurepatron. Vnde in
præcepto, non occides, non intelligi-
tur exceptus ipſe, cui præcipitur. c. ſi
3 non. 23. q. 5. & perſona, ad quam lo-
quimur, nõ intelligitur excepta in ge
4 nerali ſermone. l. Paulus. §. fi. ff. de pi-
gno. & verba indiffinite prolata ge-
neraliter intelligenda ſunt. 31. q. 1. c.
ſi dormierit. Tamẽ in propoſito dicẽ-
dũ eſt officialẽ ſortem ei datam in ſo
cietatem lucrari, quia talis mors vio
lenta a ſe ipſo illata, comprehenſa in
excep. minime videtur, exceptio .n.
mortis violẽtę intelligitur de ea, quæ
infertur ab extraneo, non a ſe ipſo. l.
qui inſulam. §. colonus, vbi Bar. ff. lo-
cat. Bald. conſ. 395. col. 1. lib. 2.

Nam primo iſte non poteſt dici oc
ciſus, quia ille dicitur occiſus, qui vt
ab alio occiſus eſt, l. 1. §. occiſorũ. ff.
ad Sylla. verbum, occiſus, venit a ce-
do, cedis, vt probatur in l. ita vulnera
tus. ff. ad l. Aquiliam, ille enim qui ſe-
5 ipſum ſuſpendit, vel interficit non di-
citur occiſus, nec mortem violentam
fore ei illatam, ſed dicitur mortem
ſibi conſciuiſſe. l. 3. ff. de bon. eorum,
qui ſibi mortem conſciue. & facit,
quod dicit Bart. in l. 1. §. ſi tibi. ff. de
condict. ob turpẽ cauſam. Matth. de
Afflict. in conſtit. Neapol. lib. 1. rub.
27. nu. 30. hinc videmus, quod in iure
noſtro diſtincti ſunt tituli. ff. de ſica-
rijs, & ff. de his, qui ſibi mor. conſciue.

Secundo dum in exceptione dici-
tur de morte violenta, debet intelligi
ab alio illata, non autem a ſemetip-
ſo, per ea, quæ dicit Bar. in d. §. ſi tibi,
quod ſtante ſtatuto, de dante præ-
mium reuelanti bannitum, vel male-
factorem, non intelligitur de ipſomet
malefactore, ſi ſe ipſum reuelat. Bal.
in l. 3. C. de condit. ob turp. cauſam.
Lud. Roman. in l. ſi quis in graui. ff. ad
Sylla. Matth. de Afflict. vbi ſupra.

Tertio cum dicatur ab homine il-
lata, vtique non poteſt intelligi ab ip
ſo

Digitized by Google

6 ſo dante, tum quia in generali ſermo
ne perſona ſtipulantis non compre-
henditur. l. Paulus. §. fin. vbi gloſ.&
Bar.ff.de pignor.l.inquiſitio. C.de ſo
lution.vbi Bal.& Saly.Grammat.cõſ.
2. nu.13. poſt deciſ. tum quia debet
eſſe differentia inter agentem, & pa-
tientem, vt inquit Bero.in c.quæ in
7 Eccleſiarum.de conſtit.nu.122.& ibi
late Fely. & communiter dicunt Do-
cto. quod ſi ſtatutum concedit præ-
8 mium interficienti bannitum, ſi ban-
nitus ſe ipſum interficeret præmium
ſtatuti non conſequeretur, immo nec
euitaret pœnam de his,qui ſibi mor-
tem conſciuerunt,vt per Dec. in l.2.
C. qui teſtamen. facere poſſ. Curt.
Iun.conſ.182. Et licet mors violenta
9 generaliter excluſa fuerit, tamen ta-
lis excluſio debet ad cauſam eius re-
ſtringi. l.cancellauerat. ff. de his,qui
teſtam. delentur. ſed cauſa excluſio-
nis mortis violentæ fuit,ne officialis
10 vitæ dantis pecuniam inſidiaretur :
igitur debet reſtringi ad mortem vio
lentam,quæ proueniret aliunde , quã
ab ipſomet dante pecunias:cum etiã
verba in exceptione poſita, ad talem
mortem adaptari non poſſint, cũ di-
catur non violenta illata, vel inflicta
ab homine : nam iſta verba videntur
deſignare mortẽ violentam illatã, ab
alia perſona non a ſe ipſo, ita vt per-
ſona occiſi a perſona occidentis di-
ſtinguatur , vt in ſimili adnot. Corn.
conſ.195.lib.2.Dec.conſ.438.num.6.
Et licet ſe ipſum occidens puniatur ,
ac in præcepto,ne occidas, cõprehen
datur,eſt,quia nemo eſt dominus mẽ
11 brorum ſuorum, & ſi punitur,multo
magis non debet poſſe officiali præ-
iudicare .

Sed in hoc animaduertendum eſt ,
quia ſi dans pecunias ad ſocietatem,
ſe ipſum interficeret,propter cõſciẽ-
tiam alicuius perpetrati ſceleris, vt
de C. Licinio legitur apud Valerium
12 Max. lib.9. bona ipſius tunc ipſo fa-
cto confiſcarentur . l. 3. ff. de bonis
eorum,qui ſibi mor.conſciu.vbi Bar.
Iaſ.in l.2. num.2. C. qui teſtam.face.
poſſ. & propterea controuerſia tunc
eſſe poſſet inter fiſcum, & officialem,
quæ tamen ad fauorem officialis re-
13 ſoluenda eſſet , quia ſtatim pecuniæ
fuerunt irreuocabiliter acquiſitæ ipſi
officiali ob mortem dantis ſibi pecu-
nias ſuper vita ipſius,ex quo ſua cul-
da eas amiſit , & ideo fiſcus illas ap-
prehendere non poteſt tanquã illius,
qui ſibi mortem conſciuit, poſtquam
tunc non erat illius, ſed officialis ir-
reuocabiliter; ſed ſi ille,qui dedit pe-
cunias in ſocietatem officiali non ob
conſcientiam criminis , ſed tedio vi-
tæ ſe interficeret, vt de Annibale , &
de Catone legitur apud Valer. Max.
lib.3.vel de Empedocle,qui in ignem
ſe coniecit , vt dicit gloſ. in l. ſi quis
filio exhæredato. §.eius,qui,in verbo
iactationis , de iniuſto teſtam. vel ſi
ſe proiecit in flumen, vel veneno ,vt
in c. ex parte,il 2.de ſepul.& iſti etiã
à l. damnantur, vt in l.qui rei . §. ſic
autem diſtinguen.ff.de bonis eorum,
qui ſibi mor.conſciue.vbi ita legitur,
14 merito ſi ſine cauſa ſibi manus intu-
lit puniendus eſt , qui cùm ſibi non
pepercerit,multo minus alij parceret
habetur in c. diſplicet,verſ. noli ergo
iam dicere. 23. q.4. late in c. ſi non
licet , & in c. tu dixiſti , & in c. non
eſt noſtrum , & in c. placuit. 23. q.5.
plene Rolan. à Valle conſ.21.nu.15.
lib.3.Guliel.de Bened.in cap.Raynu-
tius , in verſ. ſi bona eius non publi-
cantur . Corn. conſ.195. lib.2. Dec.
conſ.438. Pariſ. conſil.155. lib. 4. &
propte-

Digitized by Google

propterea in his caſibus officialis ſu-
15 perlucraretur, ac ſi eſſet mortuus naturaliter, vt eſt tex. iuncta gloſ. in l. ſi quis filio exhæredato. §. proinde.ff. de iniuſto nupt. teſtam. facit tex.in l.ſi quis fugitiuus. §. idem interrogatus.verſ.nec eum quidem fugitiuum. ff. de ædil. edic. cum §. ſeq. Et in dubio quis tædio vitæ ſe interfeciſſe præſumitur.Bar.in l.fin.ff.de his qui ſibi mortẽ conſciue.Alex.& Dec. in d. l. 2. nec in dubio præſumitur, quod quis ſibi mortem intulerit, ſed
16 debet probari;vnde ſi aliquis repertus fuerit mortuus in puteo, nõ præſumitur,quod ipſe ſe præcipitauerit. Dec.in d.l.2.n.13.& in cõſ.438.& propterea ſi officialis diceret ſeipsũ in puteo proieciſſe,deberet hoc probare.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſi ſe defendendo occiderit illum,qui ei dedit pecunias ſub nomine ſocietatis, ſortem acquireret.*
2 *Promiſſio de non offendendo recipit ex mente legis conditionem, niſi promittens prouocatus fuerit.*
3 *Promiſſio indẽnitatis ab omni lite intelligitur,niſi lis ſua culpa euenerit.*
4 *In qualibet diſpoſitione intelligitur clauſula, rebus in eodem ſtatu permanentibus.*
5 *Conductor non tenetur de caſu proueniente ex culpa locatoris.*
6 *Damnũ in ſocietate ad ipſum ſpectat, cuius culpa contingit.*
7 *Officialis ex culpa ſibi dantis pecunias damnum ſentire non debet.*

CAP. XXII.

Hinc etiam dici poteſt,ſi officialis ſe defendendo,& abſque ta-
1 men inculpata tutela illum, qui ei pecunias dedit ſub nomine ſocietatis, interficeret, ſortem habitam lucraretur,vt ſupra dictum fuit,& probatur ex illa communi concluſione, quæ ſe
2 habet, quod promiſſio de non offendendo ex mente legis recipit conditionem,niſi is, qui ſpopondit,prouocatus fuerit. Bart. in l. 1. ff. ſi quadr. pau.fecíſ.dica.& in l.aut facta.ff.de pœn.& in l.verum,de furt.Bald.conſ. 195.lib.2.Alex.conſ.19.lib.1. & conſil. 115. lib.4. Corn.conſil.51. lib.1. & conſil. 42. lib. 2. Aymo. conſ.244. lib.2.Rip.in d.l.fi.C.de reuoc.donat. ita etiam in caſu noſtro exceptio de morte violenta,recipit tacitam conditionem ex lege, niſi mors violenta à dante pecunias peruenerit.

Secundo probatur per not. per Soc. conſil.70. lib.3. vbi dicit, quod
3 promiſſio facta indemnitatis ab omni lite mouenda alicui, intelligitur, niſi lis ſua culpa euenerit, ſeq. Cagno. in l.quod quis ex ſua culpa.ff.de reg. iur. & promiſſio de non offendendo, intelligitur, niſi culpa offenſi accedat. Bald.in l.2. C.de naut. fen. Bart. in d. l. 1. & in d. l.aut facta; & generale eſt, quod in qualibet diſpoſitione,ſiue legis mortuę,ſiue viuę,ſi-
4 ue hominis etiam vniuerſalis, & iuramento vallata intelligitur ſemper clauſula, rebus in eodem ſtatu permanentibus, & niſi culpa ſtipulatoris eueniat. l. quod Seruius. ff. de cõd.ob cauſam.l.fi.ff.qui ſat.dar.cog. c. quemadmodum, vbi Docto. de iure iur. Dec.conſil.35. num.6.& conſ. 352.nu.7. & propterea communis eſt concluſio, quod & ſi conductor in ſe
5 omne ſuſcipiat periculum, tamen nõ tenetur de periculo culpa locatoris euenientc. d. l. 2. l. qui officij. §. fin. ff. de

ff.de contr.empt.Rom.ſing.585.Rip. in tracta. de peſte, de priuil. contr. cauſam peſt.nu.87.

Tertio probatur ex regula vulgata, quod damnum ſua culpa contingens ſibi, & non alteri imputari quis debet. d. l. quod quis ex ſua culpa, vbi Doct.& in c.damnum,de reg.iur.
6 in 6.& expreſſe in ſocietate damnũ ad ipſum ſpectat, cuius culpa contingit.l.cum duobus. §. damna,ibi ſi dolo,vel culpa.§. quidam ſaginariũ. ff. pro ſocio. Petr. de Vbal.de ſociet. 8. par. princ. quæſt. 1. verſ. ſi autem culpa ſocij: facit tex. in l. qui fidem. ff. de tranſ. & in l.ſi ex legati, & in l. ſi verbum. ff.de verb. oblig. & in l. venditor, cum ſequen. ff. de peric. commod.rei vend. & in l.ſi pignus.ff. de pigno.actio.in l. maritus. §. ſi vir. ff. ſolut. matr. iniquum, ac iniuſtum
7 eſſet,vt officialis ex culpa dantis ſibi pecunias grauaretur, & ad reſtitutionem ſortis teneretur,contra l.ſiue hæred. ff. de neg.geſt.l.ex duobus, in fin. ff.eod.l.1.in princip.ff.de alienat. iud. mut. cauſa fac. l. ſi quis in ſuo. §. legis. C. de inoff. teſta.& refragatur iuri naturali. l. 1. C. vt nulli ex vic. lib. §.1. quoniam vero, in Auth. vt nulli iudic.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecunias officiali ſub nomine ſocietatis ſi proficiſcantur ad bellũ, ibidemque decedant; an officialis lucretur pecunias ſibi in ſortem datas.*

2 *Ad bellum proficiſcens, dicitur ſe periculo exponere.*

3 *Culpa non ordinata ad caſum, non nocet.*

4 *Dans operam rei licitæ, nil ei imputandum eſt.*

CAP. XXIII.

Sed quid ſi dans pecunias officiali ad ſocietatem, ad bellum profectus eſſet, ibique morte violẽta periret, dici forte poſſet officialem pe-
1 cuniam ſibi datam ſuperlucrari debere, cum talis mors culpa dãtis acciderit, quia in locum periculoſum, & ad bellum acceſſit, vbi ſolent homines facile ferro perire,iux.not.per
2 Anton. de Butr. in c. quia frequenter, vt lite non conteſta. Et de illo, qui vadit ad bellum loquitur Abb. in c. paſtoralis. §. præterea de officiali ordina. & idem de intrante in domũ peſtiferam; de quibus, omnibuſque etiam loquitur Bar.in tract.de teſta. verſ. mortuo. & in fi. de infam. Cardi. in Clem.1. in princip.& in fin. de pœn.

Sed contrariũ verius dicitur,quia etiam ſi dans pecunias eundo ad bellum in periculo vitæ ſe exponat, tamen quia talis culpa non eſt ordina-
3 ta ad cauſam mortis violẽtæ, ſed honoris;igitur talis culpa ei non nocet. Bart. in dict. l. 2. §.fin.ff.ſi quis cautio.& ſup. late dictum fuit;& ſi diceretur, quod etiam in ſuperiori caſu, quando dans pecunias fuiſſet occiſus ab officiali ſe defendendo, non fuit culpa ordinata ad illum caſum, reſpondetur, quod tunc dans pecunias amittit, quia culpa præceſſit caſum, & dabat operam rei illicitæ; & propterea ipſi imputãdum eſt. c.tua, etiam ibi not.de homicid. l.ſcientiã. §.fin. ff. ad legem Aquiliam, & not.
4 Bart.& alij in l.1. ff.de legibus, ſed ſi dans pecunias ad bellum acceſſit, nõ eſt ei aliquid imputandum,quia operam rei licitæ dedit, c. dilectus, de homic,

homic. l. ſi putator. ff. ad legem Aquil. §. item ſi putator. inſtit. eod. tit. qui enim dat operam rei licitæ, non eſt ei imputandum, ſi aliquid mali inde ſequatur. c. ſæpe. diſtinct. 50. c. de occiden. 33. q. 5.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecunias in ſocietatem, ſi acceſſit ad bellum, & per multos annos ſtetiſſet, quod nil de eo auditum ſit, an præſumatur mortuus ex morte naturali, vel violenta.*
2 *Mortuus præſumitur, qui ad bellum profectus eſt, vel in longinquas regiones, & de eo aliquod nouum non habetur, & non reperitur.*
3 *Mortuus præſumitnr poſt lapſum quinquennium ab illo tempore, quo de eius vita dubitatur.*
4 *Vxor tenetur expectare virum per quinquennium; poſtquam de eius vita dubitari cœpit.*
5 *Mors non præſumitur, niſi probetur. & nu. 12.*
6 *Vita præſumitur durare vſque ad centum annos, & nu. 8.*
7 *Mortuns non præſumitur, niſi de morte certus nuncius adſit.*
9 *Mortem probare tenetur, qui in ea ſe fundat.*
10 *Procurator quando teneatur probare vitam domini.*
11 *Vita potius, quam mors præſumitur.*
13 *Hæres dantis pecunias quando mortem probari teneatur illius, de cuius vita dubitatur.*
14 *Paria ſunt non eſſe, vel eſſe, & non apparere.*
15 *Hæres tenetur probare mortem, & qualitatem mortis.*
16 *Qualitas quando eſt cauſa actionis, illam agens probare tenetur. & numero 23.*
17 *Mors qualiter probetur.*
18 *Mors naturalis potius, quam accidentalis præſumitur.*
19 *Mors in homiue naturalis eſt.*
20 *Accidens debet probari per illum, qui in accidenti ſe fundat.*
21 *Mors ex pluribus cauſis accidere ſolet.*
22 *Hæres dantis pecunias in ſocietatem, mortem violentam probare tenetur.*
24 *Mors violenta quando præſumatur.*
25 *Viſus intrare in bellica clade, nec viſus exire; an præſumatur mortuus.*

C A P. XXIV.

Dvbitari etiam poſſet, quid ſi ille, qui pecunias officiali ſub
1 nomine ſocietatis dedit, ad bellum; vel trans mare, aut ad longinquas partes accederet, & per multos annos de eo nihil auditum eſſet, an præſumeretur mortuus ex morte naturali, vel violenta; iſta quæſtio poteſt diuidi in duas partes; prima eſt an præſumatur mortuus; ſecunda præſuppoſito, quod ita ſit, an præſumatur mortuus ex morte naturali, vel violenta.

Circa primum videtur dicendum, quod ſi dans pecunias ad bellum,
2 vel in longinquas partes iuit, & non reperitur, & de eo aliquid noui non habetur, mortuus præſumitur. per not. per Bart. in l. ſi certus. §. ſi vnius. ff. ad Syllan. & eſt tex. in l. fin. §. ſi quis in bello. ff. de infam. vbi Bart. & Bald. dicunt, quod præſumitur mortuus

F

tuus ille, qui fuit in bello, & poſtea non comparet, & non reperitur, nec viuus, nec mortuus, vt & adnot. Bart. Bal. & Ang. & omnes, in l. 2. §. ſi dubitetur. ff. quemad. teſtam. aper.
3 Bar. in tract. de teſt. ver. mortuum, & in tract. qualiter prob. mors. dicit, quod ſi per mundũ cœpit vagari iuuenis bellicoſus, ſi ab eo tẽpore, quo cœpit de vita eius dubitari, lapſum ſit, quinquennium ex hoc ſolum probatur, & præſumitur mortuus: quia
4 hoc Iuſtinianus in muliere volente tranſire ad ſecũda vota approbauit, ſi tanto tẽpore expectauit. l. vxor. C. de repud. Alex. conſ. 4. n. 18. lib. 2. Maranta. in l. eis poteſt. nu. 141. ff. de acqui. hæred. Soc. Iun. conſ. 26. lib. 2. & licet in muliere volente tranſire ad ſecundas nuptias per poſteriores leges derogatum fuerit: vt in Auth. hodie. C. de repud. & in c. in præſentia, de ſponſal. vbi Docto. id tamen eſt quantum ad Matrimonium, quæ eſt cauſa nimis grauis prçiudicij, cũ non poſſit in eodem ſtatu ſe poni, ſecus forſan eſt in alijs cauſis, & de iure Longobardorum, mors probatur, & præſumitur eo ipſo, quod ſtetit per triennium extra Prouinciam. Maran. in d. l. eis poteſt. nu. 147.

In contrarium tamen facit, quod mors cum ſit quid facti, nõ præſumi-
5 tur, niſi probetur. l. in bello. §. facti. ff. de capt. poſtlim. idque præſertim, cũ
6 vſque ad centum annos quis viuere præſumatur. l. fin. vbi Docto. C. de Sacr. ſanct. Eccl. l. nam vſusfructus, in fi. ff. de vſufruc. c. in præſentia, de ſpõſal. vbi Docto. gloſ. in l. 2. §. ſi dubitetur. vbi Bart. ff. quemadm. teſta. aper. & in l. ſed ſi de ſua. ff. de acqui. hçred. Dec. conſ. 204. nu. 4. & conſ. 535. vbi dicit communem. & Ang. in d. l. ſed ſi de ſua; tenet, quod non ſit neceſſarium vitam probare, quia ſatis probatur ex iuris præsũptione, quod quilibet vſque ad metam centum annorũ viuere prçſumatur. Corn. conſ. 251. lib. 1. Iaſ. in d. l. fi. vbi dicit communem. Alex. conſ. 27. lib. 7. & conſ. 1. lib. 5. Alci. præceptor meus de prçſumptio. in 1. reg. præſumpt. 44. & dicit Abb. in d. c. in præſentia. n. 4. quod
7 quis non præſumitur mortuus, licet habita diligenti inquiſit. ignoretur vbi ſit, niſi de morte certus nuncius non ſit, vt in d. cap. in præſentia, in fine, vel ſaltem talis præſumptio, quod quis vſque ad centum annos viuere prçſumatur, transfert onus probandi in eo, qui dicit aliquem mortuum eſſe. l. fin. in princ. ff. quod metus cauſa. Bar. in l. fi. quidem. ff. ſolut. matr.

8 Multi tamen dicunt, quod in d. l. fi. nec in alijs iuribus ſupra allegatis probatur, quod quis præſumatur viuere vſq; ad centũ annos, ſed tantũ, quod longiſſimæ vitç terminus hominum eſt meta centum annorum, vt declarat Aretin. in d. l. ſed ſi de ſua. Corn. conſ. 119. & conſ. 340. lib. 1. & conſ. 181. lib. 2. & 243. lib. 3. vbi clare declarat Dec. in l. fin. C. de çdict. diu. Adr. toll. & in c. cum delecta, de confir. vtil. vel inut. Pariſ. conſ. 86. in fin. lib. 4. Ruy. conſ. 189. nu. 14. lib. 1.

Quod etiam probatur per argum. a commu. accidentibus, quod in iure validum eſt. l. neque natales: vbi gloſ. C. de probat. l. quid ſi nolit. §. qui aſſiduè. ff. de ædil. edict. c. 1. vbi Abb. & alij de Cler. non reſiden. & a communiter acciden. videmus, quod pauci homines, & forſan nulli ad ætatem centum annorum perueniunt, vt dicit Alciat. in d. præſum. 44. vel ſaltem tale argum. a communiter accidentibus

bus transfert onus probandi in aduerſarium, vt dicit Roma. conſ. 397. Hippol. ſing. 1.

Sed talem quæſtionem ſic reſoluẽdã eſſe putarim. Si dans pecuniam ad ſocietatem ante diſceſſum procuratorem ad fructus exigendos, vel ad reuocandam ſocietatem, & ſortẽ repetendam reliquiſſet, ſi procurator fructus exigere, vel ſortem a principali repetere vellet, vtique poſſet, quamuis de vita ſui principalis notitia aliqua non eſſet, & ſi officialis de morte excipere vellet, cum id fun-
9 damentum ſuæ intentionis eſſet, mortem probare teneretur. Bart. in l. ſi quidem. ff. ſolut. matrimo. & in d. l. 1. §. ſi dubitetur. Socin. Iun. conſ. 26. nu. 4. lib. 2. & ſi diceretur, quod mandatum procuratoris eſt fundatum in vita domini, per mortẽ cuius extin-
10 guitur. §. item ſi adhuc inſtit. mandat. l. mandatum. C. eod. vnde cum vita domini ſit fundamentum intentionis ipſius procuratoris, illi videtur incumbere onus probandi vitam domini, vt in l. ſpadonem. §. qui abſolutus. ff. de excuſ. tuto, & in l. qui duos. §. cũ in bello. ff. de reb. dub. Alc. in d. præſumpt. 44. Replicatur, quod procurator non agit ex perſona ſua, ſed ſui principalis, qui viuus præſumitur, cũ potius vita, quã mors prę-
11 ſumatur, vt notatur in d. l. ſi quidem. & mors cum ſit facti, & facta non præſumatur, vt in ſimili dicit Bald. conſ. 145. nu. 5. lib. 5. igitur officiali
12 incumbit onus probandi mortem domini, cum ſit ſuum fundamentum ad excludendum procuratorem, non autem procuratori, qui de vita replicat; excipiens enim quantumcunque ſe fundaret in vita illam probare, non tenetur, vt dicit Soc. in l. inter virum. col. fi. verſ. 4. infertur. ff. de reb. dub. & ita intelligit gloſ. in d. §. ſi dubitetur.

13 Si vero filius, vel alius propinquus ipſius ſi dantis pecunias ſub nomine ſocietatis, tanquam hæres ipſius, de cuius vita ignoratur ab officiali ſortẽ repetere vellet ex eo, quod diceret mortuum eſſe illum, qui pecunias dedit, vtique cum ius ſuum ſit fundatum in morte, illã probare tenetur, cum nemo poſſit ſe gerere pro hęrede, viuente teſtatore. l. neminem. ff. de acquir. hæred. cum viuentis non ſit hæredi. l. 1. ff. de hæred. vel actio. vend. l. 2. §. interdum. de vulg. & pu-
14 pil. & paria ſunt non eſſe, vel eſſe, & non apparere. l. duo Titij, in fi. de teſtamen. tute. l. in lege, de contr. empt. Ille igitur, qui dicit ſe hæredẽ, probare debet de morte illius, cum ſit fundamentũ ſuæ intentionis. Bar. in d. l. ſi quidem. & Docto. in d. §. ſi dubitetur. Bald. d. conſ. 145. lib. 5. & non ſolum debet probare mortẽ, ſed
15 etiam fuiſſe mortuum ex morte violenta ab homine illata, iux. tenorem ſtipulationis, adeo, ut non ſufficeret ſimpliciter probare ipſum mortuum eſſe, ſicut in ſimili dicitur de eo, qui dicit ſe hæredem ex ſubſtitutione pupillari, debet probare caſum eueniſſe, & idem in omnibus ſimilibus. l. fin. C. de edict. diui Adria. toll. Bald. d. conſ. 145. num. 4. & generale eſt quoties qualitas, & cauſa actionis illam
16 agens probare tenetur. l. tribunus. l. Diuus. ff. de teſtam. mili. cum igitur ad effectum conſequendi ſortem requiratur, quod dans pecunias morte violẽta mortuus ſit, talis qualitas probari debet. l. matrem tuam. C. de probatio. l. cum actum. ff. de neg. geſt. quando enim parti incumbit proba-

F 2 tio

tio facti, & qualitatis: non ſufficit factum abſque qualitate probare. l. habebat. ff. de inſtit. C. ſi forte, de electio. in 6. Bald. conſil. 459. lib. 4. num. 11.

Illa tamen præſumptio, quod quis præſumatur viuere etiam ſi quod de eius vita ignoretur, per contrariam præſumptionem, vel ſuſpicionẽ orientem ex fama publ. vel ex dicto vnius teſtis tollitur iux. not. per Bar. in d. l. §. ſi dubitetur. & per Alciat. in d. præſumpt. 44. in fi. & per Corn. conſ. 251. lib. 1. vbi dicit, quod mortuus præſumitur, ſi aliquis fuit viſus in prælium
17 ingredi, nec exire viſus fuit, cũ mors in locis incognitis cũ difficultate probari queat, probatio per inditia euidentiſſ. ſufficit. vt habetur in l. conſenſu. C. de repud. l. præſenti. C. de his, qui deiec. vel effud. vt per Bal. in l. ſciant. C. de probat. Cyn. in Auth. hodie. C. de repud. & ideo teſtes de auditu hoc caſu probrarent. Thomas de Saluet. conſil. 50. inter conſil. crimin. in fol. lib. 1. & etiam per famam, vt per Bald. conſil. 398. lib. 2. vbi ponit exemplum illius, qui dicitur deceſſiſſe in loco multum remoto, vel in ſylua, vel in mari, vel in bello. Aliqui etiam dicunt, quod arbitrio iudicis relinquitur an mors probata ſit. Abb. in d. c. in præſentia. Tholoſ. deciſ. 316. arbitrium tamen Iudicis ex pluribus inſtrui debet, quæ adducuntur per gloſ. Bart. Saly. in d. l. ſi quidem. ff. ſolut. matr. Corſet. ſing. in verbo, mors. Alex. conſ. 115. lib. 4. & conſil. 4. num. 15. lib. 2. Caſſad. in conſuet. Burgun. in procem. Cappel. Tholoſ. deciſ. 312. Boer. deciſ. 288. Soc. Iun. conſil. 26. lib. 2. Natta. 241. Dec. conſil. 575. col. fin. Io. Cephal. conſil. 65. nu. 44. Cyn. & Ang. in Authen. ſed hodie. C. de repud.

Circa ſecundam quæſtionem; an ille, qui diſceſſit, & ad bell. vel in mare, vel in longinquam partem acceſſit, & de eo per multos annos aliquid minime auditum fuit: an mortuus ex morte naturali, vel violenta præſumatur; in dubio fuiſſe mortuum ex mor
18 te naturali, non autẽ accidentali arbitrarer; nam qualitas, quæ naturaliter ineſt homini, ſemper potius præſumitur. gloſ. & Doct. in c. his, qui fidem, & de ſponſ. gloſ. in cap. ſi forte, de electio. in 6. & non dicitur aliquid tale ex eo, quod contingere poteſt, ſed ex quo eſt, confert l. 1. ff. de tut. & curat. dat. ab his. l. 1. de officio eius, qui vicem alt. gerit. Mors enim
19 naturalis in homine à natura ineſt, quia ſtatutum eſt homini ſemel mori, quod autem homo ex morte violenta moriatur, nõ eſt per naturam, ſed per accidens, & contra naturam; igitur talis accidẽs probari debet per eum, qui in tali accidente ſe
20 fundat, cum ſemper natura eſſentialis attendenda ſit, non accidens. l. ſi quis nec. l. naturalem. §. apium. ff. de acqui. rerum domi. vbi Bart. & Alberic. dicunt rei naturam eſſentialẽ, & non accidens attendi; ideo ſi fiat mentio perfectæ ætatis, de naturali perfectione potius intelligendũ eſt, quam de accidentali. l. fin. C. de his, qui veniam ætat. impetr. facit quod adnot. Dec. in rubr. de eden. col. 3. vbi dicit, quod actus debet iudicari ſecundum eius communem naturam, non ex eo, quod aliquo caſu accidentaliter contingit, quia originalis natura eſt inſpicienda, non accidentalis. l. item veniunt. §. cum prædiximus. ff. de petit. hæred. facit tex. in l. 1. ff. de in litem iur. vbi ſi quæratur,

an

an illud, quod euenire poſſit, ſit in cõſideratione, ſit diſtinctio; an ſecundum naturam primordialem, vel accidentalem; adnot. Angel. in d. §. prędiximus. Bar. in §. ſacram. l. inter ſtipulantem. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quod caſus contingens communiter per naturam in conſideratione eſſe debet. per tex. in l. hęres meus. ff. de cond. & demonſtr. vbi dicitur, quod hora mortis eſt incerta. Natta conſ. 125. num. 2. Alex. conſ. 2. lib. 1. colum. 1. & quod potius præſumatur mortuus ex morte naturali, adnot. in ſimili Clemen. ſing. 52. Lucas de Penna in l. Princeps. C. de princip. agen. in reb. lib. 12. relati à Rolan. in
21 tract. de lucr. dot. q. 60. Et cum mors ex pluribus varijs cauſis euenire ſoleat, vt dicit Foller. in ſua pract. in verbo, dentur capitula, quod ſuffocauit nu. 18. Tiraq. de nobilit. cap. 31. nu. 452. igitur ei, qui dicit mortuum fuiſſe ex morte violẽta, incũbit onus probandi, cum etiam morte naturali in bello mori potuiſſet, ex crapula, ex labore, ex intemperie aeris, vel ex alijs infinitis cauſis, & multotiẽs etiã homines in eundo ad bellum morte naturali moriuntur, & propterea ei obſtat regula, quod non probat hoc eſſe. &c. Et propterea hæredibus dãtis pecunias incumberet onus pro-
22 bandi illum deceſsiſſe ex morte violẽta ab homine illata, ſi pecunias ab officiali repetere vellent, adeo quod minime ſatis eſset, ſimpliciter probare mortuum eſse, ſed neceſse etiã eſſet probare mortuũ eſſe ex morte violenta; cũ iſta qualitas mortis violentæ ſit cauſæ dandæ actionis, & vbicũque qualitas eſt cauſa dãdæ actionis, vel exceptionis, debet per agentẽ, vel excipientẽ probari. l. non ignorat. C. qui accuſa. non poſſunt. ponit Bald. in l. edicla, colum. 8. C. de eden. per tex. in l. prætor. §. docere. ff. de vi bon. rapt. Bart. in conſ. incipien. Bart. Ruffoli, & conſ. incipien. cauetur ſtatuto Gualdi. tamen ſi ille, qui dedit pecunias in ſocietatem, ad bellum, vel in aliquem alium locum periculoſum, vbi de facili occidi ſolent homines acceſsiſſet, cum de his, quæ fiunt in prelio, vel tumultu, clara haberi non poſſit probatio, vt eſt tex. cum gloſ. in l. ſi cum exceptione. §. in hac. ff. quod metus cauſa, ideo illa præsũptio, quod ex morte naturali, non accidentali mortuus præſumatur, poteſt per contraria indicia, & præſumptiones elidi, & tolli; nam ſi ille, qui dedit pecunias, reperiretur mortuus, & plura in ſuo corpore vulnera habere, ex illis vulneribus,
23 & ſic ex morte violenta mortuus præſumeretur. Angel. & Saly. in l. 1. C. de emendat. ſeruo. idem ſi iuuenis ſanus fuiſſet viſus intrare conflictum belli, & poſtea non exire, præſumeretur mortuus in illo conflictu
24 ex morte violenta, vt dicit Corn. conſ. 251. lib. 1. & notatur in l. quoties. vbi Bart. C. de naufra. lib. 11. & eodem modo ſi fuiſſet viſus intrare in aliquam ſyluam, in qua ſolẽt conuerſari latrones, vt dictum fuit, adnot. Cyn. in d. Auth. hodie. C. de repud. Sed hæc ſola præſũptio forte non ſufficeret, quod fuerit viſus intrare in bellicam pugnam, & non redire, quia id forte fuit, quia ab inimicis, vel latronibus captus fuit. c. cum per bellicam cladem. 34. q. 2. in c. dominus. de ſecun. nupt. ideo debent etiam alia concurrere, facit tex. in l. nõ omnis. §. à Barbaris. ff. de re iudic. adnot. Cyn. Ang. & alij, in Auth. hodie.

die. C.de repud. Bald.in conſ.77.lib. 3. & conſ. 398. lib. 2. Foller. in ſua pract.in verbo,detur capitula, quod ſuffocauit vxorem.nu.17.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſi vulneraret illum,qui ei dedit pecunias in ſocietatem ; an illas lucrari poſſet.*

2 *Officiali incumbit onus probandi non ex vulnere deceſſiſſe.*

3 *Mortuus ex vulnere quādo quis præſumatur.*

CAP. XXV.

Vlterius dubitari etiam poſſet,
1 quid ſi ille,qui dedit pecunias, fuit vulneratus ab officiali, vel ab alio, deinde poſt nonnullos dies decedat, an officialis pecunias habitas in ſocietate,ſuperlucretur: pro ſolutione plures caſus conſiderari poſſent; nam ſi liquido conſtaret dantem pecunias ex vulnere deceſſiſſe, officialis pecunias ſuperlucrari non poſſet: ſi vero conſtaret aperte,vulneratum omnino ex vulnere conualuiſſe, & ea agebat,quę ſani facere conſueuerunt, vel longo interuallo poſtea deceſſit, tunc quia ex noua cauſa non ex vulneribus deceſſiſſe prçſumeretur,vt dicit Bal.conſ.328.lib.2. officialis pecunias ſuperlucrari deberet; ſi vero eſſemus in dubio an vulnera fuerint mortalia,vel deceſſiſ
2 ſe ex vulneribus, vel ex alijs cauſis; iſto in caſu officiali incumberet onus
3 probandi, ex alia noua cauſa deceſſiſſe,cum in dubio mortuus ex vulneribus præſumatur. Bal.in c.1.in princ. quibus mod. feud.amitt. Ang. & Saly.in l.1.C.de emendatio. ſeruorum. Gome.in reg.de infir. reſignan.in 10. q.col.fin.plene Bald. conſ.136. lib.2. vbi declarat, quando vulnus dicitur mortale, vel non mortale, & quod quis præſumatur mortuus ex vulnere, habetur per Blanc. in ſua pract. crim.fol.mihi 130.num.68.cum pluribus ſequen.Matth.de Afflic.in conſtit.Neapol.rub.13. nu.12. Rebuff.in ſua practica.in reg.de infir.benef.reſignan. gloſ.11.

SVMMARIVM.

1 *Officialis occidens in colluctatione illum, qui cum eo ſocietatem contraxit; an ſortem ſibi datam lucretur.*

2 *Officialis occidens dantem ſibi pecunias in ſocietate in duello, illas lucrari non poſſet.*

3 *Officialis occidens dantem ſibi pecunias, eo etiam volente, illas non lucratur.*

CAP. XXVI.

1 Qvid ſi officialis occideret dantem ſibi pecunias ad ſocietatē in colluctatione, cum luctando exercerentur, & forte dici poſſet ſortem lucrari,cum tali caſu,nec etiam legis Aquil. teneretur, cum illud non inferendæ iniuriæ cauſa, ſed honoris, virtutis,& gloriæ fecerit.l.qua actione. §. ſi quis in colluctatione. ff. ad l. Aquil. Sed contrarium dicendū eſt; quia illa lex non ſolum eſt correcta de iure Canonico,per tex.in c.1. de tornea. ſed etiam de iure ciuili, per tex.in l.1.C.de gladiato.lib.11.Io.de Anania in rub. de Cleric. pugnan. & licet forſan aliquo caſu,ſaltē de conſuetudine,ſit licita colluctatio,quando ſaltem non eſt periculum,vt mors ſuccedat

ſuccedat, licet tunc a pœna excuſe-
tur, non tamen lucrum ſortis conſe-
qui debet; quia, vt dictum fuit, aliud
eſt non pati damnum, ſine pœnam, &
2 aliud lucrum non conſequi: & multo
magis procederet, ſi dans pecunias
interficeretur in duello, cum duellũ
ſit omni iure prohibitum, etiã ſi pro
experimento innocentiæ in defectu
aliarum probationum fieret, cũ mul-
tis ſub iuſto clypeo perire contingat.
c. 2. de purg. vulg. cum etiam dicatur
3 Deum tentare. c. monomachiam. 2.
q. 4. Idem etiam ſi officialis occide-
ret dantem ſibi pecunias eo volente,
cũ hoc etiam caſu puniatur. l. liber.
homo. ff. ad legem Aquil. Bart. in l. 1.
§. vſque adeo. ff. de iniur. c. contingit,
de ſent. excommun.

SVMMARIVM.

1 *Societas diſſoluitur per obitum illius, qui pecunias dedit ſub periculo vitę alterius, etiam quod perſona nominata ſuperuiuat.*

2 *Quis præſumatur prius deceſſiſſe, an perſona, quæ pecunias dedit, an perſona nominata.*

3 *Officiali incumbit onus probandi perſonam nominatam, durante ſocietate, obijſſe.*

4 *Prædeceſſiſſe aliquem, vbi eſt fundamentum intentionis alicuius, ei incumbit onus probandi.*

5 *Vxor an præſumatur viro prædeceſſiſſe, ſi ſimul perierint.*

6 *Impubes præſumitur puberi prædeceſſiſſe.*

7 *Filia non præſumitur matri prædeceſſiſſe.*

8 *Vxor præſumitur viro prædeceſſiſſe fauore lucri dotis.*

9 *Aliquem ex pariter mortuis, non præſumitur prædeceſſiſſe.*

10 *Donatio non confirmatur morte, ſi vir, & vxor ſimul obierint.*

11 *Pater præſumitur prædeceſſiſſe filio, niſi eſſet impubes. & nu. 12.*

13 *Senex præſumitur citius mori, quam iuuenis.*

14 *Officialis debet probare vxorem prędeceſſiſſe viro, ſi lucrum conſequi vellet.*

15 *Si officialis, & ille, qui pecunias dedit ſimul obirent, hæredi officialis onus probandi incumberet, officialem ſupra uixiſſe, ſi lucrum conſequi vellet.*

CAP. XXVII.

Datur etiam aliquando pecunia
in ſocietate non ſuper periculo
vitæ ipſius dantis, ſed alterius per-
ſonæ ab eo nominatæ, vt illa deſcen-
dente durante ſocietate, officialis pe-
cunias in ſocietate datas, lucretur;
& tunc etiam, quod pecuniæ ſtent
ſub periculo alterius vitæ, attamen,
vt ſupra diximus, ſocietas cum dan-
te pecunias, non autem cum nomi-
nato inita erit: vnde ſi dans pecunias
1 ante nominatum decederet, cum per
obitum ipſius ſocietas finita eſſet,
etiã quod poſtea nominatus obiret,
officialis pecunias lucrari minime
poſſet, cum dici non poſſit nomina-
tum, durãte ſocietate, deceſſiſſe, poſt-
quam per obitum dantis pecunias,
ſocietas iã finita erat. ſed quid ſi ille,
qui pecunias dedit, ac nominatus ſi-
mul obirent, vt incertum eſſet, quis
prius ipſorum ſpiritum emiſerit, an
tunc officialis pecunias lucretur: &
2 quæſtio non caret difficultate, quia
iuriſconſulti diuerſimode ſcripſerũt,
vnde maiores noſtri non parum la-

borarunt in inueſtigando rationem,
2 & mentem dictorũ iuris conſ. vt colligitur ex not. per Bart. in l. qui duos. §. in bello. & in §. maritus. & in l. quod pariter. vbi Soc. de reb. dub. Aret. conſ. 50. Alci. in reg. 1. præſumpt. 49. de præſumpt. Rol. a Val. in tract. de lucr. dot. q. 60. & latiſſime Couarr. cap. 7. lib. 2. variarum reſolut. & per alios, ab iſtis citatis.

Sed reſtringendo eorum dicta ſolum ad terminos quæſtionis noſtræ, ſic illam reſoluendam exiſtimarem; nam cum ſocietas fieri ſoleat cum pacto, quod moriente perſona nominata durante ſocietate, officialis pecunias in ſocietate habitas lucretur,
3 quod officiali onus probandi conditionem extitiſſe incumberet, nominatum nempe durante ſocietate deceſſiſſe, cũ ſit cauſa ſtipulationis committendæ, cum aliquem ex pariter morientibus ſuperuixiſſe in committenda ſtipulatione non præſumitur. l. quod pariter. ff. de reb. dub. ſecundum intellectum gloſ. communiter approbatũ. Vnde præſumendum non eſt, nominatum prius deceſſiſſe, vt officialis lucrum conſequi valeat, vbi enim ad lucri conditionem, aut alicuius rei acquiſitionẽ requiritur, aliquem altero ſuperſtite, mortem obijſſe, tunc vtroque ruina, incendio, vel naufragio ſimul extincto, ſi non conſtat, quis prius ſpiritum emiſerit, deficit conditio, & acquiſitio lucri, quia non poteſt dici nominatum exiſtente conditione, ſcilicet durante ſocietate, deceſſiſſe: iſta enim qualitas
4 cum ſit fundamentum intentionis officialis, vt lucrum conſequi valeat, ad eum id probare ſpectat. l. ſed & in illo. ff. de reb. dub. ſiue eſſet actor, ſiue reus. l. mater. C. de probat. c. auditis. de præſcript. Bart. in l. non ſolum. §. ſed probari. col. 2. ff. de oper. nou. nunciat. etiam ſi conſtat in negatiua, Innoc. & alij in c. ſuper his, de accuſ. Doct. in l. in illa. ff. de verb. oblig. Io. Botta. conſ. 80. nu. 8.

Nec huic concluſioni obſtat tex. in l. ſi duo. §. ſi maritus. ff. de reb. dub. vbi ſi maritus, & vxor ſimul perierint, ſtipulatio de dot. ſi mulier in matrimonio deceſſiſſet, locum habebit; & ideo Bart. ibi, & cæteri inferunt ſi ſtatutum diceret, quod muliere decedente in matrimonio vir certam partem dotis lucretur, ſi ſimul perierint habebit locum diſpoſitio ſtatuti,
5 vt per Rolan. in d. tract. vbi alios citat. Et probatur etiam in l. poſſeſſor. §. eodem, iunct. gloſ. ff. de relig. ſump. fune. vbi ſi eodem momento temporis vir, & vxor deceſſerint, in hæredẽ viri dandam eſſe actionem funerariã pro portione dotis, & gloſ. ibi dicit, pone talem pactionem fuiſſe, vt maritus dotis dimidiam lucraretur, ſi vxor deceſſerit in matriomnio, & dubio fuerit, an prius deceſſiſſet in matrimonio, an poſt, reſpondet, quod præſumitur prius mulierem deceſſiſſe, vt maritus lucrum conſequi valeat, & iſtam gloſ. dixit notabil. ibi Alber. quod præſumitur vxorẽ prius, quam maritum obijſſe, nempe quia mares ſunt robuſtiores fœminis, & dictum gloſ. approbant plures Doct. citatos à Tiraquel. in l. 1. connub. nu. 58. & omnes fere dicunt ob debilitatem ſexus, ſiue fragilitatem. Rom. in l. ſi cum dotem. in fi. ff. ſolut. mat. Anchar. conſ. 458. in fi. Hippol. in rub. de probat. nu. 416. quæ ratio etiam colligitur ex text. in l. qui duos. §. fi. ff. de
6 reb. dub. vbi pubere, & impubere ſimul pereuntibus, præſumitur impuberem

berem ob imbecillitatem, & debile corpus prius obijſſe.

Et licet Couarru. in d.cap.7. verſ. ſecundum infertur, dicat diſpoſitionem d. §. ſi maritus non procedere ea ratione, quod præſumatur vxorem prius mortuam eſſe, ſed ex eo, quod vxor ſuperſtes non fuerit, & reprehendat Accur. aliter dicentem in d.l. ſi poſſeſſor. §. eodem. Sed ipſe cum Acc. aſſentio, tum quia opinio Acc. videtur magis communiter approbata, vt per doct. citatos à Tiraq. tum quia in d.§.ſi maritus habetur, quod ſtipulatio locum habebit, ſi non probetur illam ſuperſtitem viro fuiſſe; & ratio, quia præſumptio eſt contra ſe, quia mulier præmori fingitur, vt dicit ibi gloſ. & in l.inter. ff.eod.tit. Luc.de Pen. in l. Princeps, in 44. caſu. C. de princip.agen.in reb. lib.12. quæ præſumptio ceſſat in l. quod pariter, vbi mater, aut quilibet extraneus ſtipuletur dotē ſibi reddi à marito, mortua vxore in matrimonio, ſi ſimul mater, & filia, extraneus, & vxor deceſſerint, non eſt locus ſtipulationi, nec ad hæredem ſtipulantis dos pertinet, quia lex hoc caſu non
7 præſumit filiam matri prædeceſſiſſe, imo contrarium præſumit, vt in l. cum pubere. ff. de reb. dub. niſi filia impubes eſſet. l. ſi mater. eod. tit. l. cum inter.ff.de pact.doc. Lex enim non præſumit ad fauorem extranei, quemadmodum ad fauorem mariti in reſtitutione, ſiue lucro dotis, cum ei debeatur ex tit. oneroſo propter matrimonij onera, vt per Rolan. in d.tract.q.4. & q.49.& ideo Bald.in l. ſi poſſeſſor, quæ ſequitur. Clemen.ſingul.53. quòd fauore ipſius lucri vxor præſum.mortua, in d §.ſi marit. Luc. de Pen. in d. l. Principes. 44. caſu.

Nec admittendam eſſe cenſeo differentiam, quod in d.§.ſi maritus.ſti-
8 pulatio ſit concepta vxore decedente in matrimonio, & in l. quod pariter, vxore præmoriente, vt Paul.Caſt. & alij adnotarunt: quia vtroque loco ſtipulatio fuit mortua vxore in matrimonio, nempe in d.§.ſi maritus, de dote per maritum lucranda, & in d. l.quod pariter, de dote matri reddenda, & vtroque caſu requiritur, vt ſtipulatio locū habeat, quod vxor præmoriatur. Vnde in d.§.ſi maritus, nō poſſet dici vxorem mortuam in matrimonio fuiſſe, niſi prius ipſam obijſſe præſumeretur fauore lucri dotis, cum impoſſibile fere ſit, vt eodē momento ſpiritum emiſerint, etiam ſi ruina, incendio, naufragiove perierint: immo veriſimile eſt cōtrarium, prout à cōmuniter accidentibus contingit, & conſiderat Corn. conſ.197. lib.4.col.fin. ſecus eſt in d.l.quod pa-
9 riter, vbi aliquem ex pariter mortuis prædeceſſiſſe non præſumitur: Vnde ſi non conſtat ſtipulatorem ſuperuixiſſe, Diuus Pius, ſtipulationem minime commiſſam fuiſſe, reſcripſit, cū non videatur alter alteri ſuperuixiſſe. d.l.ſed in illo.

Cæterum in donationibus a marito factis vxori, & econtra, quæ reſcinduntur, ſi donator ſuperſtes fuerit donatario præmorienti, alia fuit conſideratio ſi vir, & vxor ruina, naufra-
10 gio, & incendio, pariter moriantur, & non appāret quis prius ſpiritum emiſerit; tunc non confirmantur donationes, quia lex præſumat alterum prædeceſſiſſe, ſed quia verba orationis Diui Marci donationes annullāt, ſi prior deceſſerit, qui donatum accepit, vt Vlpian.conſideratio l.cum hic ſtatus. §. ſi ambo. ff. de donat. inter

vir.

Digitized by Google

vir.& vxo.quæ verba non poſſunt verificari, vtroque ſimul moriente, & ideo Paul. in d.l. inter. ff.de reb.dub. placuit,donationẽ valere,ſi non conſtat donatorem ſuperuixiſſe, qui rem condicere poſſit,cum hæredi non detur talis reuocatio.vt per Alcia.in d. præſumptione.nu.7.

Ideoque in quæſtione præpoſita incumbit officiali probatio cõditionem extitiſſe, ſcilicet nominatum durante ſocietate deceſſiſſe, vt lucrum conſequi valeat, maxime ſi præſumptio eſſet pro hæredibus illius, qui pecunias dedit, vt ſi ille, qui pecunias præſtitit, filium nominaret, ſub cuius vitæ periculo ſtare voluiſſet; tunc quia ex legis,ac naturæ præſumptione patrem prædeceſſiſſe,nec filiũ
11 ſuperuixiſſe præſumatur..vt in l. qui duos.§.in bello,& in §.fi.& in l.ſi mulier.ff.de reb.dub.vbi Labeo ait: humanius eſt credere filium ſuperuixiſſe; ideo officialis habet præſumptionem cõtra ſe,vt per Soc.in d.l.in bello.Aret.conſ.50.col.3. Bal.conſ.145. lib.5. cum etiam a communiter accidentibus, pater ſoleat filio præmori, argumentũq.a cõmuniter accidentibus eſt probabile, vt ſaltẽ onus probandi transferat in aduerſarium, vt ſignanter dicit Rom.ſingul.402. glo. in l.neque natalis.C.de probat.Hippol. ſingul. 1. Vnde cum præſumptio ſit pro hæredibus patris, ad officialẽ pertinet probare filium durante ſocietate obijſſe.Paul.Caſtr.conſil.101.
12 lib.1.in princ.Bal.cõſ.145.lib.5. nu. 3. & conſil.186. lib.4. ideo conditionem lucri eueniſſe: verum ſi filius impubes eſſet,ſecus dicendum foret, per tex. in d. l. cum pubere. ff. de reb.dub.

Idem quoque dicendum eſſet, ſi ille,qui dedit pecunias, eſſet ſenior illo, ſub cuius periculo lucrum pecuniarum ſtipulatum extitiſſet,ad officialem pariter ſpectaret probare, illum nominatum prædeceſſiſſe, tũ per ea,quæ dicta fuere, tum etiam quia habet præſumptionem contra ſe, cũ
13 præſumatur citius mori ſenex,quam iuuenis. vt in l.hæreditatem. ff. ad l. Falc. & ſi aliter dicetur, ordo naturæ turbaretur.l.nam,& ſi parentibus. ff. de inoff.teſtam.l.is,qui ex cauſa in fi. ff.de fideicom.hæred.Alciat.præſumptio.43.reg.1.pręſumpt.

Pariter dicendum cenſeo,ſi maritus daret pecuniam in ſocietatem ſuper vita vxoris; non poſſet officialis dicere vxorem in ſocietatẽ deceſſiſ-
14 ſe, cum præſumatur marito prædeceſſiſſe.vt in d.§.ſi maritus,quia ibi illa pręſumptio habet locum in lucro dotis, quod marito ex titulo oneroſo propter onera Matrimonij defertur, vt dictum fuit; ſecus erit in hoc lucro, quod officiali debetur ex titulo lucratiuo, in quo non eſt commiſſa ſtipulatio, niſi officialis probet conditionem, ex qua lucrum cauſatur, purificatam fuiſſe, nempe vxorẽ marito prędeceſſiſſe,vt dici valeat durãte ſocietate obijſſe, iuxta diſpoſitionem.d.l. quod pariter.

Omniaque prædicta locum etiam vendicarent, ſi officialis, & ille, qui pecunias dedit, varijs caſibus ſimul perirent, ſi ignoraretur, quis prius ip-
15 ſorum ſpiritum emiſiſſet, vt in l.qui ex liberis,in princ.ff.de bon. poſſ. ſecundũ tab.ad hæredes officialis eiuſmodi lucrum nõ pertineret,niſi probarent illum, qui pecunias dedit in ſocietate durante ſocietate deceſſiſſe, & conditionem extitiſſe, cum ad acquiſitionem huiuſmodi lucri non

præ-

Digitized by Google

præſumatur officialem ſuperuixiſſe, & illum, qui dedit pecunias durante ſocietate deceſſiſſe. d.l.quod pariter. vbi Bart. dicit, in diſpoſitione hominis non præſumi ex duobus ſimul mortuis, alterum præmortuum fuiſſe; & probatur in l.idem eſt. eod.tit. vbi ſi dubium fuerit mortuis legãte, & legatario, quis prius obierit, perit legatum, nec ad hæredes transmittitur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an lucretur pecunias receptas in ſocietatem, ſi ille, qui dedit, in flumine, vel in mari perierit. & num.*13.

2 *In ſtipulationibus id primum ſequitur, quod actum eſt.*

3 *Nauigatio periculoſa, & incerta eſt.*

4 *Non eſt in culpa, qui nauigando naufragium patitur.*

5 *Nauigatio quo tempore fieri debeat.*

6 *Culpa non imputatur ei, qui facit, quod alij faciunt.*

7 *Tenor ſtipulationis inſpiciendus eſt.*

8 *Prouiſio facta modo terminato ſuos non excedit terminos.*

9 *Prouiſio facta in vno caſu, non includit alium, immo penitus excludit.*

10 *Exceptio verba generalia declarat.*

11 *In ſocietate arbitrium boni viri verſatur, & quod aquum eſt, fieri debet.*

12 *Officialium fallacijs, & fraudibus occurrendum eſt.*

14 *Incendium culpa hominis euenire ſolet.*

15 *Sequentia declarant præcedentia, & è conuerſo.*

16 *Vna pars orationis aliam declarat.*

CAP. XXVIII.

QVæro etiam quid ſi ille, qui pecunias dedit naufragio, vel trã-
1 ſeundo flumine perijſſet, an officialis iſto caſu ſortem, ſuperlucraretur, & forte dicendum videtur, quod non, ex quo perijt morte violenta: quo in caſu ſtipulatio locum nõ habet, quia ita fuit inter partes conuentum, & in
2 ſtipulationibus, & contractibus id primum ſequitur, quod actum eſt. l. ſemper in ſtipulationibus, l. ſemper in ambiguis.ff.de reg. iur. & actũ videtur, quod ex verbis colligitur, cum quis videatur ſentire, quod verba ſonant. l.Labeo. §. idem Tubero. ff. de ſuppel. leg. l. nepos Proculo. ff. de verb. ſignif. ſed ex verbis colligitur, actum fuiſſe officialem ex morte violenta, ſortem lucrari non poſse, non poterit igitur, ſi mors ſequatur ex naufragio, vel ſuffocatione in flumine, ſortem ſibi in ſocietatem datam: & licet forte dici poſset talem mortem ex ſua culpa prouenïſse, cum na-
3 uigatio ſit periculoſa, & incerta.l.Ciuitas.ff.de off.rec.Prouinc.Bald.in c. paſtoralis.col.2.de off.ord. Hinc Cato ille Cenſorius dicere conſueuit, trium, quæ in vita egit, ſe pœnitere: primum, quod arcana fœminæ credidiſset: ſecundum, ſi qui dies ipſi abſque fructu effluxiſsent: tertium, ſi quopiam nauigio vectus eſset, quo pedeſtri itinere peruenire licuiſset: & alia etiã adducit Gomeſ.in reg. Cancell.de infir.reſignan. q.8.

Tamen talis culpa conſiderabilis non eſt, quia non fuit ordinata ad caſum mortis violentę. Vnde dicit Pau.
4 in l.vtiq. §.culpa.ff.de rei vindic.non eſſe in culpa, qui tempore congruo vltra

vltra mare nauigans, naufragium facit,& ideo excuſatur.l.quoties. C. de nauf. lib. 10. & ſi diceretur, quod id procedit ſi congruis temporib. mare ingreditur, videlicet à kal. Aprilis,
5 vſque ad kal. Octob. iuxta tex.in l. quoties, & in hoc caſu procedit d. §. culpa, alias ſi tẽpore prohibito,ſe in mari poſuiſſet, dici poteſt ſe in periculo poſuiſſet:& iſto caſu debet intelligi. l. 3. ff. de dona. cauſa mortis, ſed quia hodie omni tempore naui-
6 gatur, culpa ei imputari non debet, ex quo facit illud, quod alij faciunt, vel facere conſueuerunt. Bart. in l. ſi pignore.§.fi.ff.de pign.actio.Roman. conſ.349. nu.34. l.cum duob.§.fin.ff. pro ſocio.

Sed in fauorẽ officialis,ſi caſus occurreret, forte reſpondendum eſſet,
7 quia tenor ſtipulationis ſit diligenter inſpiciendus. eſt l.ſi quis ſtipulatus ſit ſtichum. ff. de verb.oblig. l.fideiuſſo. magiſtratuum. ff.de fideiuſſ. ſed ex tenore ſtipulationis apparet, partes conuenere, quod N. moriente morte naturali,non violẽta illata, vel inflicta ab homine, officialis ſortem ſuperlucraretur, vnde cum ſolũ caſu mortis violentæ illatæ, vel inflictæ ab homine exceptus ſit, aliæ
8 mortes violentæ non illatæ, vel inflictæ ab homine exceptæ minime cenſentur, quia prouiſio facta modo terminato ſuos non excedit ter. ſiue prouiſio ſit legis,ſiue hominis. l. cuicumque. §.non tamen omne. ff. de inſtit.l.ſi plures. ff. de exercit. l. qui aliena.§.libertos.ff.de neg.geſt.l.non hi. §. modus. ff.de tranſact.Bal.conſ. 51. lib. 5. num.2. Vnde cum ſolum fuerit excepta mors violenta illata, vel inflicta ab homine,illa mors violenta,quæ prouenit non ab homine, ſed iud.Dei,vel caſu fortuito,non eſt
9 excepta,prouiſio.n.in vno caſu facta non includit alium, immo penitus excludit. l. legata inutiliter. ff. de actio. legat. ac etiam incluſio vnius ſit excluſio alterius. vulg. l.cum prætor.ff.de iud.c.nonne,ext.de preſũpt.

Confirmatur, quia N. qui pecunias dedit,tantummodo caſum mortis violentæ ab homine illatæ reſeruauit: igitur quomodocumque mors aliter ſequeretur, officialem ſuper-
10 lucrari voluit: quia exceptio verba generalia declarat. l. nam quod liquide.§.fin.de pœn.leg.& in alijs caſib. non exceptis, declarat locum non habere, immo contrarium fore diſpoſitum, & ſeruan. l.quæſitum.§. deniq.ff.de fund. inſtruc. & ibi Bart. l.Tribunus. §. 1.& ibi Bald.ff.de milit. teſtam. tradit Socin.conſ.22. lib. 4. Ruy. conſ.41. num.9. lib. 1. Dec. conſ.247.num.8. Bart.conſ.50. num. 13.Gemi.poſt Lap.in c.quod ad agẽdum. de procur. in 6.vbi dicit, quod ſi do procuratori mãdatũ ad agen.cũ clauſula,quod omnia poſſit facere, quæ ego poſſem, excepto, quod non poſſet de calumnia iurare,iſta excep. operatur, quod omnes alios caſus expedire poteſt, etiam ſpirituale mandatum requirentes.Fely.in c.quoniã frequenter,in princ.vt lite nõ cõteſt.

Vel ſaltem caſus mortis violentæ non illatæ,vel inflictæ,ab homine remanet excluſus. & in diſpoſ.iuris cõmunis. l.commodiſſime. vbi Doct.ff. de lib.& poſthu.l.ſi extraneus.ff.de condit.cauſa data.l.ſi cum dotem,in princ.ff.ſoluto matr.ſed de iur.communi quando ſtipulatio eſt facta in caſu mortis, erit locus ſtipulationi, quoquo modo mors ſecuta ſit, quia mors dicitur, quoties anima a corp. ſepa-

ſeparatur.l.ſi mater.C.de inſtitut. &
ſubſtitut. & ſupra late demoſtratum
fuit, & max. in ſocietatib. quæ fiunt
ſuper officijs,quæ licitæ reputantur,
quia ad vitã dantis pecunias fiunt,&
quemadmodum ſi officialis decede-
ret ex quauis morte. Camera,pretiũ
ab officiali ſolutũ acquireret,ita etiã
officialis ſortem ſibi datam in ſocie
tatem ſuper officio per omnem mor
11 tem dantis ſibi pecunias lucrari de-
bet, cum in ſocietate arbitrium boni
viri verſetur,& quod æquum eſt, fie-
ri debeat.l.interpoſita.cum l. ſeq. ff.
pro ſocio. excep. quæ de morte vio-
lenta illata, vel inflicta ab homine
admittitur, vt fallacijs,& fraud. quæ
fieri poſſent ab officialibus occurrat.
12 l. 1. §. cauſa. ff.de ædil.edic.l.1.ff.de
nau. caup. ſtabula. §. illud vero, in
prooem. ff. & vt malitijs etiam offi-
ciali obuietur, iuxta l.in fundo. ff.de
rei.vindict.l.cum hi. §.ſi cum his. &
ibi gloſ.ff.de tranſact.c. plerumque,
de reſcript. quæ fraudes, & malitiæ
ceſſant, ac interuenire negantur,
quando mors violenta caſu fortuito
abſq. aliqua culpa officialis, vel al-
terius hominis prouenisset, vnde cũ
iſto caſu ceſſat cauſa,ex qua moti fue
runt contrahentes ad excipien. mor.
violentam illatam, vel inflictam ab
homine, diſpoſitio quoque ceſſare
debet. l. adigere. §.quamuis. de iur.
patr.c. cum ceſſante, de app. & de
vno caſu ad alium argui, nec exten-
ſio fieri poteſt.

Et propterea etiam ſi N.qui pecu-
nias dedit, fulmine, vel incendio pe-
riret, ſi tamen incendium diuino iu-
13 dicio, vel caſu fortuito, abſque ho-
minis culpa eueniſſet, prout euenire
poſſet.l.ſi finita. ff. de damn. infect.l.
incendium,cum ibi not.C.ſi cert.pe-
tat. l.cum duobus. §. damna. ff. pro
ſoc. Ancharan. conſ.71.Bal.conſ.77.
lib.3.& conſ.174.lib.2.Rolan.a Vall.
conſ. 95. lib. 2. officialis ſortem lu-
crari debet,quia talis mors violenta
non fuit illata ab homine. Sed quia
incẽdium, vt plurimum culpa homi-
nis euenire ſolet, & in dubio præſu-
14 mitur,vt per Bal. & alios in locis ci-
tatis. Ideo licet culpa alias per alle-
gantẽ probari debeat,tamen nõ pro-
cedit in incendio, & in his, quæ non
ſolent ſine culpa euenire. gloſ. Bart.
Bal. in l. creditor. C. de pign. actio.
Bart. in l.ſi quis ex argentariis. §.an
vero. ff. de edendo: igitur hoc caſu
officiali incumberet onus probandi
incendiũ abſque culpa hominis eue-
niſſe.Et generaliter dici poteſt,quod
ſi mors violenta venerit, ex iudicio
Dei, vel aliquo caſu fortuito abſque
tamen hominis culpa, quod ſtipula-
tio facta ab officiali commiſſa ſit in
eius fauorem, vt ſortem ſibi datam
acquirere debeat,nec obſtant illa ver
ba, nec alias quomodolibet violen-
ter inflicta,quia intelliguntur, ac re-
feruntur ſcilicet ab homine: poſtquã
ſupra dixit,telo, ferro,vel veneno,po
ſtea ſubiunguntur illa verba genera-
lia, vt in exceptione omnes mortes
violentæ ab homine illatæ, vel infli-
15 ctæ comprehenderentur, cum verba
præcedentia declarent ſubſequentia,
vulg. l. ſi ſeruus plurium. ff. de leg. 1.
16 & vna pars orationis aliam decla-
rat. l.vtrum.ff.de peti. hæred. cum
omnia ſub vna determinatione po-
nantur,æqualiter debent determina-
ri.l.iam hoc iur. ff. de vulg.& pupill.
ergo debent intelligi, vel alias quo-
modolibet inflicta, ſcilicet ab ho-
mine.

S V M-

SVMMARIVM.

1 *Officialis, an lucretur pecunias, ſi ille, qui dedit ex condemnatione iudicis moriatur.*

2 *Verba generalia generaliter ſunt intelligenda, vt etiam caſum comprehendant priuilegio prȩditum.*

3 *Exceptio vniuerſalis tantũ operatur, quoad quamlibet eius ſpeciem, quantum ſpecialis quoad ſuam ſpeciem.*

4 *Primaua natura, non accidentalis attendenda eſt.*

5 *Accidentia non faciunt diuerſam ſpeciem in homine.*

6 *Cauſa proxima, & non remota attenditur.*

7 *Iudex, qui malos percutit, miniſter Dei dicitur.*

8 *Aequitas nulla maior eſt in natura, quam hominem criminoſum exterminare.*

9 *Reipub. intereſt, vt delicta puniantur.*

10 *Præceptum, Non occidas, non habet locum in iudice.*

11 *Mors data de mandato iudicis non dicitur illata ab homine.*

12 *Homicida, quod facit, ſemper expectat.*

13 *Iudex non poteſt minuere, nec augere pœnam.*

14 *Verba generalia à iure interpretationem recipiunt.*

15 *Promiſſio quælibet recipit interpretationem à iure communi.*

16 *Verba generalia ſecundum mentem contrahentium intelligi debent.*

17 *Caſus aduerſus non debet eſſe in conſideratione.*

18 *Verba generalia reſtringuntur ad id ſolum, quod cogitatum fuit.*

19 *Mens colligitur ex ratione, & cauſa diſponendi.*

20 *Iudicis officium, eſt ſeruare leges.*

21 *Homicidium imputatur homini, & non enſi.*

22 *Mors data delinquenti, non imputatur iudici.*

23 *Officialis etiam, quod inſtigaret contra illum, qui ei dedit pecunias, & iudex iure medio illum ſuſpendi faceret, pecunias acquireret.*

CAP. XXIX.

HInc alia quæſtio ſubnecti poteſt, ſi N. qui dedit pecunias
1 interimeretur condemnatione iudicis, an officialis ſortem acquirere deberet. Et primo aſpectu, videtur negatiue reſponden. cum huiuſmodi mors violenta ab homine inflicta fuerit, exceptio ſubintrat ad fauorem
2 hȩredum N. quia verba ſunt generalia, & indefinita, ergo generaliter, & indefinite intelligen. ſunt, ſcilicet à quocumque homine. l. 1. §. generaliter. ff. de leg. præſt. & etiam in caſu priuilegiato obſeruari debent, vt dicit Bald. in l. in fraudem. §. fi. de milit. teſta. & generalis diſpoſitio omnes etiam alios caſus includit, licet maior ratio ſit in vno, quam in alio. l. 1. §. quod autem. ff. de aleat. l. fin. §. vxori. ff. de au. argen. leg. Dec. conſil. 5. col. 1. immo verba generalia includũt illa, quȩ alias non includerentur, vt per Bart. in l. generali. §. vxori. ff. de vſufr. leg. Ruy. conſ. 149. nu. 10. lib. 2. merito ſub dicta generali clauſula comprehenditur mors violenta, ex ſententia iudicis illata, etiam quod in ea ceſſet ratio, quæ forte eſt quando mors ab officiali, vel ab alio homine illata eſt.

Comprobatur hæc ſententia, quia hæc

Digitized by Google

hæc vniuerſalis exceptio, tãtum ope
3 ratur regulariter, quoad quamlibet
eius ſpeciem, quantum ſpecialis quo
ad ſuam ſpeciem tantum. l. ſi chorus,
de leg. 3. l. ſi duo. ff. de adminiſtr. tut.
Ideo perinde habetur, ac ſi ſpeciali-
ter exceptio expreſſiſſet de morte il-
lata a iudice ex culpa ipſius N. cum
etiam iſta mors ſub generalitate mor
tis violentæ compræhendatur, fa-
ciunt plura per Rolan. a Vall. conge-
ſta. in tract. de dote q. 29. num. 7. cum
ſeq. nec refert, quod talis mors a iudi
ce prouenerit, quia per hoc minime
dici poteſt, quod ab homine illata
non ſit, cum primæua eius natura, nõ
4 accidentalis, attendenda ſit. l. item ve
niunt. §. cum prædiximus. ff. de petit.
5 hæred. Accidentia non faciunt diuer-
ſam ſpeciem in homine. Cagno. in l.
quod attinet. de reg. iur. num. 6. Et ſi
alias diceretur, ſi Clericus officialis
occideret illum, qui ei dedit pecu-
nias ad ſocietatem, ſortem lucrare-
tur: quia diceretur nõ ab homine, ſed
a Clerico occiſus, quod dicendum
non eſt, & talis mõrs ab ipſo iudice
dicitur illata, etiam quod forſan N.
delinquendo cauſam dederit, quia
6 attenditur cauſa proxima, non remo
ta. glo. in c. ſtudeat. in c. ſæpe contin-
git. 50. diſtin.

His tamen non obſtantibus con-
traria ſententia de iure verior vide-
tur, quia talis mors, & ſi violenta ſit,
attamen non ab homine, ſed a iudice
illata dicitur, & iudex, qui malos per
7 cutit, in eo, quod mali ſunt, miniſter
Dei eſt, vt dicit Hiero. ſuper Ezechie.
& ſuper Hierem. homicidas inquit,
ſacrilegos venenarios punire, non eſt
effuſio ſanguinis, ſed legum miniſte-
rium. cap. homicidas. 23. q. 5. & in
c. qui malas. per totam illam quæſt.
8 & in c. quæſitum. 23. q. 4. & nulla eſt
maior æquitas in natura, quam homi
nem criminoſum exterminare, quia
homo nõ eſt, ſed belua, quo ſe armat
contra naturam, vt dicit Bal. in c. ſu-
per hoc. in fi. de renunt. eſt tex. in l. vt
vim. ff. de iuſt. & iu. Vnde non poteſt
iudex maius bonum offerre Deo, quã
de criminoſis iuſtitiã facere, nec pin-
guior victima poteſt mactari, quam
homo iniquus, ſecũdum Senec. vt eũ
refert. Pau. Caſt. in l. nemo deinceps.
C. de Epiſco. audien. eſt tex. in l. nec
9 is. 15. q. 1. & intereſt etiã Reip. vt de-
licta puniautur. l. ita vulneratus. ff. ad
l. Aquil. vt pœna vnius, metus ſit mul
torum. l. 1. C. ad l. Iul. repetund. in
Auth. de mand. Princ. §. homicida.
vbi gloſ. Iudices ergo occidẽdo reos,
mandato Dei occidunt, qui legẽ ſta-
tuit, vt rei occidãtur, & miniſter Dei
eſt vindex in iram ei, qui malũ agit,
10 & illud præceptum, de occidendo
hominem, non intelligitur de iud. c.
11 reos. 23. q. 5. Mors igitur violenta da
ta reo de mandato iudicis, qui iuſte,
& recte proceſſit, non poteſt dici il-
lata ab homine, ſed a lege per mini-
ſtrum Dei, vt dicit Ang. cum homo
iuſte occiditur, lex eũ occidit, non tu.
c. ſi homicidiũ. 23. q. 5. c. quos Deus.
33. quæſt. 2. vbi gloſ. cap. 1. diſtinct. 1.
dicit, quod iudex non infligit mortẽ,
ſed lex, dummodo faciat zelo iuſti-
tiæ, & non per vindictã, & iuris ord.
ſeruato. Matth. de Afflict. in conſt.
Neap. rub. 13. lib. 1. num. 4. quinimo,
qui crimina digna pœna mortis com
mittit, ſeipſum occidere, vel interi-
mere videtur, cũ ſcriptũ ſit Geneſ. 9.
quicumque effunderit ſanguinem hu
12 manum, fundetur ſanguis illius, &
homicida, quod fecit, ſemper expe-
ctet. l. 3. C. de Epiſcop. aud. vbi etiam
habe-

habetur, quod delinquentes non ſunt digni aliqua gratia, & iudex poteſt ſolum ad mortem illos condemnare,
13 quos lex prius condemnauerat, nec iudex poteſt remittere, minuere, augere, vel alterare pęnam a lege ſtatutam. vt in l.1.in fi. ff.ad Senat. Conſ. Turpil.c.de cauſis. & ibi Doct.de off. deleg. immo ſi iudex pœnam remitteret, aut immunitatem cōcederet, ſeſe conſcium illius criminis offenderet. l.2.C.de cōmer.& merci.vbi Bald.& plene per Tiraq. de pœnis, in præfat.

Non obſtant allegata in cōtrariū, quia verba illa generalia a iure com
14 muni interpretationem recipiunt. l. quæro.§.inter locatorem.ff.locati. l. quidam cum filium. ff.de verb.oblig. Igitur illa mors violenta intelligitur excepta, quæ fuiſſet illata ab homine, ſecus ſi a iudice, iuſtitia mediāte: nā qui promittit aliquem tractare, vt filium ſub pœna non incidat in pœnā, ſi de iure eum exhæredet.d.l.quidam cum filium.vbi Doct. & etiam quæli-
15 bet promiſſio debet intelligi, niſi lege permittente contrarium eueniat. vt per Bart. in l. ſocietatem. §.arbitrorum. ff. pro ſoc. vt ſupra dictum fuit, & illa verba indefinita, non violenta, inflicta ab homine, nō poſſunt referri ad mortem violentam illatā a iudice, quæ nō dicitur illata ab homine, ſed a lege, culpa ſua, ideo etiam damnum ſentire debet: nec etiam illa verba generalia debent, nec poſſunt comprahendere mortem violentam incogitatam, cum ſecundū mētem contrahentium intelligi, ac interpretari debeant. l.fi.in princip. C.
16 quæ res pign.oblig.poſſ.l.non omnis. ff. ſi cert. pet.Dec. conſ.374. num.3. nec eſt credendū, quod de tali morte cogitauerint, quia nemo præſumitur, velle delinquere.l.merito.ff.pro
17 ſoc. Bal.in l.moueor.C.ſi ſer. expor. vend. & caſus aduerſus non eſt in cōſideratione.l.inter ſtipulantē.§.ſacram. ff. de verb. oblig. & verba ge-
18 neralia reſtringuntur ſolum ad id, quod cogitatum fuit. Bald. conſ.159. lib. 3. poſt nu. 5. per tex. in l. ſi quis ita.ff.de teſt.tute. Aym conſ.3.nu.11.

Ad id etiam faciunt notata per Paul. Caſtren. conſ. 332. viſo teſta-
19 mento Michaelis lib.1.vbi dicit mētem colligi ex ratione, ſeu cauſa diſponendi, ex qua motus quis fuerit ad ita diſponendū, & illa cauſa, ſeu ratio diſpoſitionem reſtringit per ea, quæ ibi adducit, & in conſ 174. videtur dicendum, quod dictus Iudæus. & conſ.437. quantum ad primum. Aym. d.conſ.3. illa igitur verba, non violenta illata, vel inflicta ab homine, debent reſtringi a cauſa, ſeu ratione, ex qua poſita fuerunt; ſed ratio, ſeu cauſa non reſpicit veriſimiliter hunc caſum incogitatum, igitur illum comprahendere non debet, cū etiam verba non patiantur, quia talis mors non poteſt dici illata ab homine, ſed a lege per miniſterium hominis, tale enim miniſterium conſiderandum non eſt, ſed lex, quæ eſt cauſa, vt ad talem effectū perueniatur, vt deducit Tiraq. in l. ſi vnquā. C.de reuoc. donat.in verbo largitus. nu. 189. ſi enim lex non fuiſſet, vtiq.
20 iudex non eum condemnaſſet, cum iudicis officium ſit leges ſeruare. inſtit.de offi.iud.in princip.& iudex illud ſolum poteſt, quod ius poſtulat. l. nepos Proculo. ff. de verb. ſignif. nam enſis eſt cauſa mediata, quæ interficit hominem, igitur ille conſiderari deberet, ſed quia enſis non interficeret, niſi homo illum moueret,

igitur

igitur homicidium imputatur homi-
21 ni, & non enſi. Cagno. in l. quod quis
ex culpa. ff. de reg. iu. & ſic iſta mors
violenta non imputatur homini, ſed
22 legi. c. quos Deus. 33. q. 2. alias car-
nifex eſſet ille, qui eum occideret,
quod non eſt dicendum, & obiectum,
de Clerico vanum eſt, quia Clericus
non habet a lege poteſtatem occidẽ-
di, prout iudex, & ſi Clericus occide-
ret, puniretur tanquã legis tranſgreſ
ſor: ſecus iudex, qui ſi malos peri-
mit trãsgreſſor legis non dicitur, nec
a cœleſti patria alienus efficitur. c.
reos, in fin. 23. q. 5. c. ſi homicidium,
eadem q. & peccare non dicitur, qui
obtemperat legi, cui Deus eſt auctor.

Et propterea etiam ſi officialis in-
ſtigaret contra N. qui ei dedit pecu-
nias, ſi iudex iuris ordine ſeruato ſe-
23 cundum leges in pœnam vltimi ſup-
plicij condamnaſſet, nihilominus of-
ficialis ſortem acquireret, niſi tamen
aperte conſtaret, id feciſſe animo cõ-
ſequendi tale lucrum, tunc ex im-
probitate præmium cõſequi minime
deberet.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an lucretur ſortem ſibi datam, ſi ille, qui dedit, poſtquam condemnatus fuit ad mortem, a carceribus familiæ aufugit.*

2 *Condemnatus poſt ſententiam, illico ſeruus pœnæ, & inteſtabilis efficitur. & num. 6.*

3 *Lex eſt, quæ homicidam interficit.*

4 *Condemnati ad mortem bis moriũtur.*

5 *Condemnatus non dicitur mortuus, donec anima non ſeparatur a corpore.*

7 *Sub conditione mortis mors naturalis, non ciuilis comprehenditur.*

CAP. XXX.

QVid dicendũ ſi N. qui pecunias
ad ſocietatem dedit, condem-
1 natus fuiſſet in pœnam vltimi ſuppli
cij iure medio, & ante exec. e car-
cere fugiſſet, vel dum ad ſupplicium
duceretur de manibus familiæ ere-
ptus fugiſſet. vt in l. mulier in opus
ſalinarum. ff. de cap. & poſtlim. re-
uerſ. Bart. in l. qui vlt. ff. de pœn. offi-
cialis ſortem lucretur & forte affir-
matiue reſpondendum eſſet, quia
2 poſt prolatam ſententiam, illico ſer-
uus pœnæ factus fuit, & inteſtabilis
quocunque locorum vadit etiam ex
tra territorium iudicis, ſecundum
Bald. in l. 1. in vlt. q. C. de ſumma
Trinit. l. ſi quis filio exhæredato. §.
irritum, ſi quis. ff. de iniuſt. rup. teſta.
vbi Ang. Imo. & Bald. in d. l. qui vlt.
Cor. conſ. 55. lib. 2. & conſequenter
dicitur mortuus, & pro mortuo ha-
betur.

Secundo quia lex eſt, & ſententia
eſt illa, quæ eum occidit, non carni-
fex, igitur ſtatim lata ſententia di-
3 citur mortuus, & ideo non poteſt fa-
cere aliquem actum, quem viuens
facere poſſet. Bal. in Auth. & omnino
C. ne filius pro patre. Innoc. in c. gra-
uem. de ſent. excommu. & dicit Bald.
in l. is qui. C. ſi pẽden. appellat. quod
illi, qui in præſentia damnantur ad
4 mortem confeſtim moriuntur, & bis
moriãtur. primo gladio oris iudicis,
quia fiunt ſerui pęnæ. ſecundo per ſe-
parationem animæ a corpore.

Contrarium tamen reſpondendũ
eſt, quia condemnatus non poteſt ve
5 re dici mortuus, donec anima a cor-
pore ſeparetur. Bal. in l. ſi. C. ſi pẽden.
appell. mors interue. vbi dicit, quod

Digitized by Google

moritur naturaliter dãnatus tēpore realis executionis,ſcilicet quando fit ſeparatio animæ a corpore.Bal.conſ. 8.lib.4. vnde ſeruus pœnæ,licet dica-
6 tur mortuus,non tamen morte naturali,ſed ciuili.Bart.in d.l.qui vlt.Bal. d.conſ.8. vbi dicit,quod cõditio mor
7 tis verificatur per mortem naturalē decapitationis,non per mortem ciuilem damnationis.eſt tex.in l.Statius. ∫.Corn. ff.de iure fiſci. in l.cũ pater. ∫.hæreditatem. vbi Doct. ff.de leg.& licet ciuiliter mortuus dicatur,tamē talis mors ciuilis hoc caſu nõ ęquiparatur naturali,vt infra latius dicetur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an ſortem lucretur, ſi ille, qui eam dedit,occidatur,dum ad ſupplicium ducitur.*

2 *Potentia quando deducitur ad actum, non dicitur quid noui.*

3 *Qui occidi poteſt, pro mortuo habetur.*

4 *Potentia in conditionibus ſignificat actum.*

5 *Bannitus reputatur ille, qui neceſſario banniri debet.*

6 *Bannitus, licet impune occidi poſſit, non tamen quando eſt in manib.Curiæ,vel in carcere.*

7 *Potentia quando non poteſt deduci ad actum.*

8 *Condemnatus licet pro mortuo habeatur,non tamen interfici poteſt.*

9 *Culpa non caret, qui ſe immiſcet in rē non ſpectantem ad ſuum officium.*

CAP. XXXI.

Alia ex hoc quęſtio poſſet reſultare, ſi talis condemnatus eiuſ-
1 modi, qui pecuniã dedit officiali ſub nomine ſocietatis in carcere, vel dũ duceretur ad ſuppliciũ,occideretur; an officialis ſortē acquireret, ex quo habetur pro mortuo, & a quocumq. occideretur,diceretur occiſus a tem-
2 pore ſententiæ non tunc de nouo fictione iuris, quando enim potentia deducitur ad actum, nõ dicitur quid nouum, vt dicunt Bald.& Pau.Caſtr. in l.fin.ff.ſi ex nox. cauſa aga.& pro-
3 pterea, qui poteſt occidi, habetur pro mortuo, cum idem ſit eſſe in habitu,vel in actu.Alberic.in l.fi. C.de Epiſ.& Cler.Dom.in c.licet,in 4.col. de elect.in 6. & in conditionibus po-
4 tentia ſignificat actum.Bal in l.1. C. de inſtitu. vel ſubſtitu.in 8. quæſt. & non reputatur eſſe id, quod neceſſario deſtrui debet. l.fideicommiſſa. ∫. ſi quis.ff.de leg.3. vbi Bal.dicit,quod
5 reputatur bannitus ille, qui neceſſario banniri debet,& qui occidit illũ, qui ad furcas ducitur, non tenetur de homicidio.

Contrarium tamen dicendum eſt, quia condemnatus ad mortem ſecurus in carceribus, & ad locum ſupplicij manere,ac duci debet, vnde licet
6 bannitus ex forma ſtatuti impune occidi queat; ſecus tamen eſt, quando eſt captus, & in poteſtate familiæ, tunc ſi occideretur, occidens in crimen læſæ maieſt. incideret, vt dicit Bar.in l.3.∫.trãſfugas.ff.de ſica.quia tunc dicitur habere ſecuritatem a lege,vt etiam voluit Fely.in c.iuramēto.extra de homic.& in c.quæ Eccleſiarum.col.2.de conſtitutio. Bal.in l. additos. C. de Epiſc.aud.pariter etiã non poteſt offendi, dum eſt in carceribus.l.fi.ff.de cuſto.reorum,nec etiã poſtquam eſt condemnatus. Bart. in l.3.ff.ad l.Iuliam maieſt.Alex.& Iaſ. in l.1.∫.1.ff.ſi quis ius dicendum non

obtemp.

Digitized by Google

obtemp.& in §.pœnales. inſtit.de act. Iulius Cla.in §. fi.q.68.lib.5. & hanc dicit eſſe communem opinionem Pl. in lib.delictorum.cap.37. nu.7.& eſt tex.in c.cum miniſter. 23. q.5. vbi ſi miniſter iudicis occidit eum, quem iudex iuſſit occidi,ſi ſponte fecit,homicida eſt, etiam ſi ſciat occidi debuiſſe,ſecus ſi mandato iudic.c.ſi homicidium.d.q 5.quia tunc non ipſe, ſed ille,cuius auctoritate id facit,facere videtur.c.vt famæ. de ſenten. & excom.

Non obſtant in contrarium allegata,quia licet talis condẽnatus,quo ad effectus ciuiles pro mortuo habeatur, tamen non proprie dicitur mortuus,niſi anima a corpore ſeparetur, & aliud eſt eſſe mortuũ, vel pro mortuo haberi,& doctri. Alber.procedit, quando lex hoc expreſſe dicit; ſed in caſu noſtro lex prohibet condemnatum occidi poſſe, vnde cum abſit potentia ex parte illius,qui condemnatum interficit.Bart.in l.ſuus. §.ſed ſi
7 filio.ff.de hæred.inſtituen. non poteſt illa deduci ad actum a priuato,& ſic non poteſt dici, quod adſit potentia, cum etiam Bal.dicat in d.l.1. in 8.q. quod actus actum ſignificat,& potentia potentiam,per iura per eum allegata: tamen in hoc caſu requiritur actus,ſcilicet execu. ſententiæ ab ipſo iud.vel ab alio de ipſius mandato, & etiam quamuis condemnatus ad
8 mortem pro mortuo habeatur quo ad actus ciuiles,non tamen eſt, quod a priuato interfici poſſit. & Bal.in d. l.fideicommiſſa, non approbat illam opinionem, quod occidi poſſit ille, qui ad furcas ducitur,immo contrarium tenetur, vt colligitur ex iurib. & doctri.alleg. Nec culpa caret, qui
9 rei ad ſuum officium non ſpectanti ſe immiſcet. l.culpa. ff.de reg.iu. vbi glo.immo,qui facit id, quod ad ſe nõ pertinet, etiam ſi bonum ſit,improbatur. 96. diſtin.c. bene quidem.c.dilectis filijs,& quod ibi notat.glo. in verbo iudicauit.de appel.culpa igitur officialis,vel alterius in occidendo condemnatum, vel captum in manibus familiæ, officiali non debet prodeſſe ad lucrum, nec hæredibus occiſi nocere ad damnum.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an ſortem lucretur, ſi dans ei pecunias a familia Poteſtatis occidatur,quia ei reſiſtebat.*
2 *Familia Poteſtatis poteſt reſiſtentem interficere.*
3 *Qui reſiſtit familiæ Poteſtatis in culpa dicitur.*
4 *Dans pecuniam ad ſocietatem, reſiſtendo Curiæ non eſt in dolo, neque puniri poteſt.*
5 *Pœnæ impoſitæ eximenti captum a manibus Curiæ non habent locum, quando captus ipſimet ſe eximit.*
6 *Fuga a carceribus ſine fractura,quando ſit punienda.*
7 *Carcerum violatores puniuntur.*
8 *Opinio Boſſij, & Iulij Clari, quod eximens ſe a manibus Curiæ puniri poſſit,non eſt ſimpliciter tenenda.*

CAP. XXXII.

QVid ſi N. qui pecunias dedit ad ſocietatem a familia Poteſtatis occideretur, quia reſiſtebat, ne ab ea caperetur; an officialis ex tali morte violenta ſortem
1 acquirere poſſet, & videbatur dicen. forte, quod ſic, quando enim familia habet mandatum ad aliquem ca-

 piendum,

piendum,ſi ille reſiſtat,ſi aliter cape-
re non poteſt, cum impune interfice-
re poteſt, vt colligitur ex tex. in l. ſi
2 ſeruus.C.de his, qui ad Eccle. confu.
adnot. Bald. in l. fin. cap. de exhibi.
reor. refert, & ſequitur Angel. de
malef. in verbo fama pub. num. 54.
Boſſ. in tit. de captu.num.12.Hippo.
in l.1.num.25. ff.de ſica. & in §.vlte-
rius,in ſua practica late Capic.deciſ.
41. ſed N. capiendus fuit in culpa
3 in reſiſtendo Curię.vt dicit Iul.Clar.
in §.fin. q.29. lib.5. ſenten. damnum
igitur, quod cauſa ſua quis ſentit,
damnum ſentire non intelligitur. l.
quod quis.ff.de reg.iu.

Sed cōtraria opinio verior eſt,nam
cum N.ex morte violenta deceſſerit,
officialis contra formā ſtipulationis,
& verba contractus, forte lucrari nō
poteſt, & licet N. reſiſtendo familiæ
ab ipſa occidi potuiſſet, non propte-
rea eſt, quia ſtipulatio locum nō ha-
beat,illud enim factum, licet non eſ-
ſet punibile, non tamen poteſt dici,
quod non fuerit illicitum, etiā quod
punibile nō eſſet. l.pen.ff.qui not.in-
fa. & ex facto illicito præmium, aut
lucrum officiali reſultare debet, nec
N. reſiſtendo familiæ fuit in aliquo
4 dolo, ex quo vnicuique licet per fas,
& nefas proprium ſanguinem redi-
mere. l.1.ff.de his, qui ſibi mor. cōſ.
omnes in l. tranſigerem. C. de tran-
ſact.ideo bannitus,licet poſſit ab alio
occidi, tamen ipſe bannitus poteſt ſe
defendere,ne occidatur; cum defen-
ſio ſit de iure naturali, & iura, & do-
5 ctrinę, quæ pœnam eximenti aliquē
de manibus fam. imponunt, loquun-
tur, quando tertius eximit, vt habe-
tur in toto tit.ff.ne quis eū,quis; vbi
Iaſ. in l.3. bene declarat,quæ pœna
ſit eximenti aliquem e manibus fa-
miliæ,habetur etiam per Bart.in l. 3.
ff. ad l.Iul.maieſt. Bald.in l. additos.
C.de Epiſ.aud.Cepol. conſ. 14. Alex.
36. lib.2. Felyn. in cap.1.de offi. de-
leg. Iaſ. in §.pœnales.inſtit. de actio.
& tertius punitur, quia turbat, ac
impedit iuriſdictionem iud. Bart. in
l. 1. §. 1. ff. ſi quis ius dicen. non
obtemp.num.6.vbi ponit remedia,
quæ ſunt prodita contra tertium im-
pedien. iuriſd. iud. ſed ſecus quando
capiendus, vel etiam captus ſe exi-
mit e manibus fam. quia tunc iura,
& doctrinæ ſupra allegata locum
non habent; cum cuilibet liceat ſan-
guinem ſuum redimere,& licet Bart.
in l.relegati. ff. de pœ.dicat eſſe pec-
catum a carceribus aufugere, non
tamen dicit quod poſſet puniri, &
6 tit.de fracto carc.ponderat fracturā,
non ſimplicem fugam.Bald.in d.l.fin.
non dicit, quod fugiendo a fam. ne
capiatur puniri poſſit.glo.in l.ſuccur
ritur. ff.ex quibus cau. maior. dicet
ſolum, quod quis non debet ex car-
ceribus exire,etiam quod poſſet, ſed
dato etiam quod ſimplex fuga eſſet
punibilis,vt dicunt Ang.in l.1.ff. de
frac.carc.& Bald. conſ.32. lib.3. vbi
dicunt, quod punitur pro motu iud.
id tamen eſſet, quando a pub. carce-
ribus aufugeret, quia ſunt ſacræ, &
non licet eas violare, violatoreſque
puniuntur, vt per Cuman. conſ.106.
ſed ſecus eſſet ſi a loco priuato aufu-
geret. Bald. in d.l. ſuccurritur. Boer.
in deciſ.215.num.13.Nat.conſil.499.
7 nu.16. Viui.in lib.commun.opin.in
verbo fugiens a carcere: multo mi-
nus igitur ſi a manibns familiæ au-
ſugeret, & cum aliqua reſiſtentia,
tunc poſſet forte puniri de exceſſu,
non vt aufugere voluerit, & propte-
rea reducitur dubitabilis reſolutio.

Boſſ.

Boſſ. in tit. de captu. n. 17. & Iul. Clar. in §. fi. q. 29. lib. 5. ſenten. dum volunt, quod ille, qui ſeipſum eximit de manibus, familiæ puniri poſſit, ſed eorũ opinio procedere poſſet, propter decretum Mediolanen. de quo mentionem facit Boſſ. igitur N. qui voluit ſe eximere, non poteſt dici in culpa, ſaltem ordinata ad caſum, & licet id cogitare potuiſſet, tam triſtis euentus non eſt in conſideratione, & ideo officialem non poſſe ſortem lucrari in hoc caſu cenſeo.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an lucretur pecunias in ſocietatem datas, ſi dans fuerit condemnatus ad perpetuos carceres.*
2 *Pœna perpetui carceris imponitur loco mortis.*
3 *Pœna perpetui carceris ſubrogatur in loco mortis, ideo eius naturam aſſumere debet.*
4 *Minor pœna eſt ſtatim mori, quamdiu affligi ſine ſalutis ſpe.*
5 *Pœna perpetui carceris, capitalis dicitur.*
6 *Condemnati ad perpetuos carceres ſerui pœnæ ſunt. & nu. 32.*
7 *Condemnati ad perpetuos carceres ſaltem ficte mortui dicuntur.*
8 *Mors ficta morti naturali æquiparatur.*
9 *Mors quæ reſultat ex perpetuo carcere, non dicitur naturalis, nec violenta.*
10 *Diſpoſitio loquens in caſu vero, non habet locum in caſu ficto.*
11 *Aliud eſt eſſe talẽ, vel haberi pro tali.*
12 *Verba ſunt intelligenda naturaliter, & vere, non autẽ ciuiliter, & ficte.*
13 *Verba debent intelligi in potiori ſignificatu.*
14 *Mors ciuilis non dicitur proprie mors, niſi per fictionem.*
15 *Condemnatus ad perpetuos carceres, non dicitur condemnatus ad mortem, ſed ad tędium vitæ.*
16 *Pœna perpetui carceris laicis non datur, nec eſt in vſu.*
17 *Pœna perpetui carceris datæ Clericis, potius datur ad peragendam pœnitentiam, quam in vindictam malorum.*
18 *Clerici ſi in carceribus non emendentur, Curiæ ſæculari traduntur.*
19 *Degradatio actualis morti æquiparatur. & nu. 25.*
20 *Pœna perpetui carceris, & pœna mortis naturalis differunt.*
21 *Mors naturalis eſt vltimum terribilium.*
22 *Damnato ad perpetuos carceres, alimenta relinqui poſſunt.*
23 *Damnatus ad perpetuos carceres, ſi poſtea moriatur, tunc dicitur naturaliter mori.*
24 *Mors naturalis vbi datur de iure ciuili, de iur. can. ſuccedit degrad.*
26 *Pœna carceris perpetui æquiparatur pœnæ damnationis in metallum.*
27 *Quando poſt mortem ciuilem poteſt euenire mors naturalis, tunc mors ciuilis non æquiparatur naturali.*
28 *Regula, quod ſubrogatus, ideſt broccardica.*
29 *Pœna capitalis differt a pœna vltimi ſupplicij.*
30 *Pœna corporalis non reperitur impoſita de iure canonico.*
31 *Mors naturalis quando dicatur impoſita a iudice.*
33 *Condemnati ad perpetuos carceres, an poſſint teſtari.*
34 *Conditio, quod N. moriente, &c. debet impleri in forma ſpecifica.*

C A P. XXXIII.

ALia poſſet forte oriri dubitatio, ſi N. qui pecunias dedit ſuper officio ſub nomine ſocietatis, poſtea
1 a iudice rite ac legitime condemnatus ad perpetuos carceres fuerit, an officialis facta condemnatione ſortem acquirat. Et pro affirmatiua facit, quemadmodum officialis lucraretur, ſi N. fuiſſet condemnatus in pęnam vltimi ſupplicij, vt dictum fuit, pari modo ex tali condemnatione facta executione officialis lucrari de-
2 bet cum talis pœna ſoleat ſaltem Clericis imponi loco mortis. c. quamuis. de pœ. in 6. gl. in c. cum tu Epiſcopus. de off. ordi. & loco pœnæ vltimi ſup-
3 plicij ſubrogatur, & ideo eius naturã ſequi debet, vt in l. eum qui. §. qui iniuriarũ. ff. ſi quis cautio. & in l. 1. vbi plene Bar. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſſ. quod etiam procedit in pęna. Afflict. lib. 1. conſtitut. Neap. rub. 65. num. 9. ideo dicendum eſt, quod talis pœna perpetui carceris pariat eũdem effectum, quem parit pœna vltimi ſupplicij, cum id, quod ſubrogatur, vere id dicatur. Barba. conſ. 2. col. fi. lib. 2. immo Calde. in c. cum non ab homine. de iudi. ſcripſit, quod longe mi-
4 nor pœna eſt, ſtatim mori, quamdiu affligi ſine ſalutis ſpe.

5 Secundo quia talis pœna perpetui carceris, pœna capitalis dicitur. Bart. in l. 1. ff. de pub. iudi. Bald. in l. reos, in princ. de accuſ. Fely. in cap. qualiter. il 2. §. ad corrigendos. de accuſat. & vbi pro delicto imponitur pœna mortis de iure ciuili, de iure canonico Clericis imponitur pęna perpetui carceris, & pariter eius bona publicantur. Oldrad. conſ. 17. & conſ. 4. Cappel. Toloſ. deciſ. 150.

6 Tertio condemnari ad perpetuos carceres ſerui pœnæ efficiuntur. Rolan. a Val. conſ. 2. nu. 53. & 48. & ſeruitutem mori fere comparamus. l. ſeruitutem. ff. de reg. iu. ac inteſtabiles redduntur. Gulieſ. de Bened. in c. Raynutius, in verb. mortuo itaque teſtatore. nu. 129. Bal. conſ. 448. lib. 1. quæritur in primis, & ratio eſt ſecundum eum, quia talis pœna continetur ſub condemnatis ad mortem.

7 Quarto condemnatus ad perpetuos carceres, ſaltẽ ficte dicitur mortuus, ſed idem operatur fictio in caſu ficto, quod veritas in vero. §. ſponſalib. in Auth. de ſanctis Epiſcopis, tradunt Bart. & alij in l. ſi quis pro emptore. ff. de vſucap. vnde quemadmodum per mortem violentam illatam a iudice officialis lucratur ſortẽ, ita
8 etiã per iſtam cum a iure ſint ęquiparata, igitur diſpoſita in vna, cẽſentur etiam in altera eodem modo diſpoſita. §. & quid ſi tantum. l. gallus. ff. de lib. & poſthum. Iaſ. in l. ab emptione. ff. de pact.

Sed contrarium credo verius, quia
9 mors, quæ reſultat ex perpetuo carcere, non poteſt dici naturalis, nec ẽt violenta, cum mors naturalis, vel violenta, tunc proprie dicatur, quando anima a corpore ſeparatur, & damnatus tunc realiter moritur, quando fit ſeparatio corporis, & animæ. Bald. in l. fi. C. ſi penden. appel. mors interue. vt locus igitur ſit ſtipulationi, quę proprie ſtricte intelligi debet, requiritur, quod ille, qui dedit pecunias morte naturali, vel violenta ex cauſa ipſius vere decedat, non autem ficte, etiam quod mors ficta, vel præſumpta pro morte naturali habeatur,
10 quia diſpoſ. loquens in caſu vero, nõ habet

habet locum in caſu ficto. l.3. §. hæc
verba.ff.de neg.geſt.l.quicquid aſtrin
gendæ.in fi.de verb.oblig.vbi Bart.&
cæteri ſcribentes adnotant, quod ſti-
pulatio, ſiue ſtatutum in caſu vero lo
quens, non extenditur ad caſum fi-
ctũ,vt late per Bar.in l.omnes popu-
li. ff. de iuſt.& iur. Aliud enim eſt eſ-
11 ſe talem, vel haberi pro tali.l.rei iu-
dicatæ.ff.ſolut.matr.l.1.C.de his,qui
ſub mo. Bar.& Alex.in addi.in l.ma-
ritus. §. legis Iuliæ. ff. ad l. Iuli. de
12 adult.Et verba ſemper debent intel-
ligi naturaliter,& vere,non autem ci
uiliter,& per fictionem.l.fi. vbi Doc.
C.de his,qui veni.ætat.impetr.dicũt,
quod ſi in diſpoſitione ſit mentio æta
tis legitimæ,debet intelligi de legiti-
ma ætate naturaliter,non autem ciui
liter.l.fideicommiſſum. in princ.ff.de
13 cond.& demonſtr.Et verba etiam de
bent intelligi in potiori ſignificatu.§.
ſed quoties.inſti.de iure natu.gen. &
ci.l.1. §.qui in perpetuum. ff. ſi ager
vectiga.c.ſi pater.de teſta.in 6.eo ma
gis,quia verba ſtipulationis non poſ-
ſunt verificari in morte ficta, vel ciui
14 li,cum illa proprie nõ dicatur mors,
niſi per fictionem. Bal. conſ.8. lib.4.
& niſi quoad actus ciuiles, & à ver-
bis contrahentium recedendum non
eſt; mors namque poſita in conditio-
ne ab homine,intelligitur de vera,nõ
de ficta. Bal. conſ.148 .lib.4. per tex.
in l.ab hoſtibus.§.fi.ff.ſolut.matri.Et
15 damnatus ad perpetuos carceres,nõ
dicitur condemnatus ad mortem,ſed
ad tædium vitæ. Bal.d.conſ.448. lib.
1.Et ſtipulatio collata in tẽpus mor-
tis,habet locum per mortem natura-
lem,non per ciuilem,vt in l.ex ea par
te.§.inſulam.ff.de verb.oblig.& infe-
rius latius dicetur.

Non obſtant modo in contrarium
adducta; ſed primo ſciendũ eſt, quod
pœna perpetui carceris non poteſt
dari, nec eſt in vſu, max. contra lai-
16 cos. l.incredibile. C.de pœn. Io.An-
dr.ad ſpec. in tit.de off.ord.in nouiſſ.
Iul.Clar.lib.5.ſenten.§.fin.q.77.quia
carceres debent eſſe ad cuſtodiam,
non ad pœnam. l.1. l.fi. C. de cuſtod.
reorũ.l.aut damna.§.ſolet.ff de pœn.
c.in memoriam.19. diſt. & licet ali-
quando Clerici pro eorum magnis
ſceleribus in carcerem, in perpetuũ,
vel ad tempus detrudantur. vt in c.
quamuis. de pœn. in 6. & in d. c.tuæ.
eodẽ tit. talis carcer eis datur potius
17 ad pœnitentiam peragendam, quam
in vindictam delictorum, vt in dictis
iurib.& magis expreſſe in c.nouimus
in fi.de verb. oblig. & in c.pe. de hæ-
reti.& in c.Romanus.81.diſtinct. no-
tat Alcia.in c.cum non ab homine.
de iudi.num.29. & licet glo.in c.cum
Epiſcopus. de off. ordi. dicat, quod
carceres fuerũt inſtitutæ ad cuſtodiã
reorum, tamen interdũ ſunt ad pœ-
nam,huiuſmodi tamen pœna non eſt
capitalis, nec morti naturali æquipa
rari poteſt, quia ſi Clerici in carceri-
18 bus nõ emendẽtur, ac incorrigibiles
eſſent,degraderentur,ac Curiæ ſecu-
lari tradereutur, vt moriantur. in c.
cum non ab homine, de iudi. glo. in
c.tuæ.de pœn.& talis actualis degra-
datio æquiparatur morti. Abb. in c.
quoad ſedem, de off. ordi. immo ſi
Clericus valde enorme delictum cõ-
19 mitteret,non debet expectari, vt pœ
niteat, ſed debet ſtatim degradari,
& Curiæ ſeculari tradi, vt in d.c.no-
uimus,de verb.ſignif. Merito eſt diſ-
20 ferentia inter pœnam perpetui car-
ceris, & pœnam mortis naturalis, vt
per Cano. in d. c. cum non ab homi-
ne. Mors enim naturalis,vel violen-

Digitized by Google

ta, per quam anima a corpore ſepa-
ratur,eſt vltimum terribilium, & om
21 nia ſoluit, vt in §. deinceps. in Au-
then. de nup. & in §. illud. in An-
then. de non eligen. ſecund. nub. vbi
glo. in ver. morte. in §. morte. Inſti-
tu. mandati, & poſt mortem natu-
ralem non datur velle,nec nolle,cum
finitum ſit, quod amplius non redit
arbitrium. l. 1. C.de Sacr.ſan.Eccleſ.
22 quod ſecus eſt in damnato ad per-
petuos carceres,cui ſaltem alimenta
relinqui poſſunt. Bal.in l. 1. C. de his,
qui ad liberta. Fely. in c. qualiter, il
2. §.ad corrigendos, de accuſat. Im-
mo ſi damnatus ad perpetuum carce
23 rem, poſtea moriatur, dicitur natu-
raliter mori. Fely. ibi nu. 28. & talis
mors iudicio Dei prouenire dicitur.
Bal.in d.l. 1. vnde, cum damnatus ad
perpetuos carceres,poſſit iterum mo
ri, non poteſt dici,quod per condem-
nationem ad perpetuos carceres,na-
turaliter mortuus ſit,& licet talis pę
na ſoleat dari in caſibus,in quibus de
iure ciuili imponitur pœna mortis,
ſecundum Abb. tamen talis opinio
eſt a multis damnata, vt per Dec. &
Alciat. in d.c.cum ab homine.immo
Anchar.conſ.157.dicit, quod vbicun
que de iure ciuili imponitur pœna
mortis naturalis, de iure can. ſucce-
dit degradatio, & traditio iudici ſe-
24 culari, quod verius eſt, colligitur
per not. per Doct.in d.c.cum ab ho-
mine, ſed quantum attinet ad caſum
noſtrum, etiam quod pœna perpetui
carceris in iure can. imponatur loco
pœnæ mortis naturalis;ideo eſt,quia
ius can. non habet,nec imponit maio
rem pœnam. Bald. conſ.448. lib. 1.
non tamen eſt, quod morti naturali
æquiparetur, neque hoc dicit Abb.
immo in c. ad ſedem. de offi. ordina.
dixit degradationem actualem æqui-
25 parari morti, vt etiam dicunt Inno.
in c.qualiter, il 2. de accuſ. Alc.in d.
c.cum ab homine;num.12. Bart. in l.
imperium. ff.de iuriſdic. omniũ iud.
& l.2. ff.de pub. iudi. Fely.in d. c. ad
corrigendos,& aliqui dicebant,quod
26 pœna carceris perpetui æquipara-
tur pœnæ damnationis in metallum,
vt per Bart. & alios in locis citatis,
nec poteſt dici quòd homini pęna ſit
ſubrogata loco pęnæ mortis natura-
lis, cum etiam damnatis ad perpe-
tuos carceres poſſit dari mors nat.&
27 quando poſt ciuilem caſum poteſt
euenire mors nat. tunc mors ciulis
non æquipollet morti naturali, ſecun
dum doctr. Petri, quam refert, & ſe-
quitur Cyn. in l. Deo nobis. C. de
Epiſc.& Cler.nec tunc parit eundem
effectum, vt ibi per Cyn. & Docto.
in l. ex parte. §. inſulam. ff. de verb.
oblig. Poſſet etiam à Principe à tali
pœna liberari, & in priſtinum reſti-
tui. Fely.in d.c.ad corrigendos,quod
non poſſet, quando naturaliter eſſet
mortuus,& regula,quod ſubrogatum
&c. vt dicunt Io.Faber. Iaſ. in §.fue-
28 rat. Inſtitut. de action. & Ang. in d.
§.qui iniuriarum. eſt broccardica,
cum aliquando reperiatur vera, ali-
quando non, & propterea non ſem-
per procedit vt adnot. Soc.Iun.conſ.
74. nu.21. lib.3. Soc.in tract.regu.in
verbo ſubrogatum; & illam regulam
reſtringit Bart.in l.ſi pater filium. ff.
de inoff.teſta.

Secundo non obſtat, quod pœna
perpetui carceris capitalis dicatur,
non propterea dicitur pœna mortis,
vel vltimi ſupplicij, max.enim eſt dif
ferentia inter pœnam capitalem, &
pœnam vltimi ſupplicij,illa verifica-
29 tur non ſolum in pœna mortis, ſed
etiam

etiam in amiſſione libertatis. gl. in l. 1. in verbo capitali. C. ne Chriſti. manc. Bart. in d.l.2. de pub.iud.immo in dubio pœna capitalis verificatur in exilio. Hippo. in pract. crimi. §. opportune.nu.40. Duen.Reg.393. Iul.Cla. §.fi.q.67.lib.5.ſent. quando igitur Doct. dicunt, quod pœna perpetui carceris eſt pœna capitalis, nō inferunt, quod ſit pœna mortis, & ſi hoc dicerent, forte male ſentirent; quia pœna corporalis non reperitur impoſita de iu.can. vt dicit Fely.in
30 d.c.ad corrigendos,num.78.ver.tertia ſpecies; max.pęna mortis,vel ſanguinis. glo.in c. Archiepiſcopatu. de rapt.c.ſententiam. extra ne Cler.vel Mona.Docto.in d.c.cum ab homine. Mors enim naturalis tunc dicitur a
31 iudice inflicta, quando diceret, laqueo ſuſpendatur, igne comburatur, ſuffocetur torqueo,ſtranguletur, caput a ſpatulis amputetur, & ſimilia verba.vt eſt glo.in l.eius,qui. in verbo, aut ferrum. ff.de teſtam.in l. aut damnum. §.vita.l.capitalium.ff.de pœ. Foller. in ſua pract.crim.in verbo pœnis debitis feriantur. num.47. & licet bona damnati ad perpetuos carceres publicentur, quod forte hodie dicendum eſt contrarium, per tex.in Auth.bona damnat.C.de bon. damna. non propterea officialis fortem ſuperlucrari debet, ex quo conditio,ſub qua lucrum cōſequi debet, non eſt impleta, cum mortuus naturaliter minime dici poſſit.

Tertio non obſtat, quod dānatus ad perpetuos carceres ſeruus pœnæ efficiatur, ac inteſtabilis reddatur, licet hoc enim verum eſſet,non tamē deſunt, qui cum contrarium tenent cum homo liber nō efficiatur ſeruus ex ſupplicio,vt dicit glo.in l.damnū.
32 §. eſt pœna.ff.de pœn.alleg.tex. in Auth.de nup.§.quid autem max.hodie,quia ſecundum iura nouiſ. nemo ſeruus pœnæ efficitur. Auth. ſed hodie. C.de donat.inter vir. & vxo.in his tamen, qui viui remanent poſt condemnationem, prout ſunt damnati in opus metalli, vel ad beſtias, ſed in damnatis,qui ſtatim mori debent gladio, nil eſt immutatum, iſti enim moriuntur ſerui pœnæ, ſecundum Bart.in l. qui vltimo.de pœ.declarant Dec. & Cagnol. in l.ſeruitutem.de reg.iur.Nat.conſ.178.num.3. & an tales dānati poſſint teſtari, eſt
33 quæſtio ſatis a doct.ventilata.vt per Abb.in rub.de teſtam.& per Alex. & Bart.in d.l.2.de pub. iud. tamen etiā quod inteſtabiles eſſent, non propterea dicūtur naturaliter mortui, cum etiam quis inteſtabilis reddatur ex morte ciuili.

Quarto non obſtat, quod dicebatur de fictione, quia fictio non poteſt operari,quod ille vere mortuus ſit, licet in pleriſque pro mortuo habeatur, ſcilicet quoad actus ciuiles,
34 & illa conditio, quod N. moriente &c.debet impleri in forma ſpecifica, & non per æquipollens. l. Mæuius. & l. qui hærede.ff. de cond. & demonſt. & ibi Docto.tradunt Bart. & alij cōmuniter in l.gallus. §.quid ſi tamen. ff. de libe. & poſth. ex quo infertur, quod dato pœna perpetui carceris morti nat.æquipolleret, tamen conditio in iſta morte non fuiſſet impleta, & ſi homini pœna diceretur ficta mors nat.& idem operaretur in caſu vero,ſequeretur,quod per iſtam pœnā Epiſcopus incurreret irregularitatē,prout pro pęna corporali,quod eſt falſum,& ideo morti naturali, vt dictum fuit, æquiparari non poteſt.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

Officialis an lucretur ſortem ſibi datam in ſocietatem, ſi dans in pœnam excommunicationis inciderit.

1 *Iudices delinquentibus triplicem pœnã inferre poſſunt.*

2 *Excommunicatio morti naturali æquiparatur.*

3 *Excommunicatio eſt maior pœna, quæ imponatur de iure canonico. & num.5.*

4 *Excommunicatio occidit animam & eam dat Sathanæ.*

6 *Excommunicati ſunt loco illorum, quibus aqua, & ignis interdicebatur.*

7 *Excommunicationis pœna non dicitur mortalis, ſed medicinalis.*

CAP. XXXIV.

QVoniam ſupra dictum fuit de morte proueniente ex ſententia iudicis, ſciendum eſt, iudi-
1 ces delinquentibus triplicem mortẽ, ſcilicet naturalem, ſpiritualem, & ciuilem, inferre poſſe, vt dicit glo. in §.ſi igitur.in Auth.de conſan.vter. fra.de morte naturali iam dixi, mo-
2 do dubitari poſſet, quid de morte ſpirituali, quam quis conſequitur per excommunicationem, quæ morti naturali æquiparatur. c. per venerabilem, vbi Abb.extra qui filij ſint legit. c.1.de homicid.c.1.de furt. & vbicunque in cano. fit mentio de morte, intelligitur de morte ciuili, hoc eſt de ſententia excõmunicationis. Alex. conſ.145.nu.7. lib.7. Et iſta eſt max.
3 pœna, quæ imponitur de iure cano. ſecundũ Innoc.in c.qualiter.§.ad corrigendos.de accuſa. vbi Fely. nu.51. Iu.Cla.§.fi.q.77.lib.5.ſenten.& ratio eſt, quia occidit animã, & eam dat
4 Sathanæ, vt in c. cũ infirmitas de pœnit. & remiſ. Abb. in rub. de ſenten. excommunica Bal. in c. propterea requiſiſti, de appella. & ideo Beatus Thomas 2. 2. q. 99. articulo vltimo dicit, quod de iure can. non pœna mortis, ſed loco eius eſt excommunicatio, prout eũ refert Fely. in d.c. ad corrigendos. nu.25. & non eſt pœna
5 maior in mundo, quam pœna excommunicationis.l.hi qui ſanctam. C.de apoſt.vnde gloſ.in §.minor. in verbo interdictum. inſtit. de cap. diminu. dicit quod excommunicati ſunt loco
6 illorum, quibus olim aqua & ignis interdicebatur, vnde quemadmodum per mortem nat. illatam iuſte a iudice, illi, qui pecunias in ſocietatem dedit, officialis acquirit ſortem, ita illam per ſententiam excommunicationis acquirere deberet.

Sed contrarium dicendũ eſt: quia pœna excõmunicationis quoad præſentem materiam non poteſt æquiparari morti naturali, nec violentæ, per quam anima ſeparatur a corpore, pœ-
7 na enim excommunicationis non dicitur mortalis ſed medicinalis, vt a delicto deſiſtat, & ſe emendet, vt dicit Bart.in l.2. nu.2. ff.de pub. iudic. per tex.in c.cum medicinalis. de ſenten. excommunicatio.in 6. & opinionem Bart.defendit Alcia. in c. quoad ſedem, de offi.ordina. num.96. vnde excõmunicatus non dicitur mortuus quoad omnia. Bart.& Curt, in l.more. ff. de iuriſdic. omniũ iudic.poteſt enim ipſum pœnitere, & ab huiuſmodi pœna eximi.c.ſacro.de ſenten.excommunicatio.ſecus eſt a morte naturali, merito in caſu noſtro æquiparatio non procedit, & officialis ſortem minime ſuperlucraretur.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Officialis an lucretur ſortem, ſi dans in aliquam religionem approbatam ingrediatur.*
2 *Mors ciuilis duplex eſt.*
3 *Monachus mortuus mundo dicitur.*
4 *Dos ita acquiritur per ingreſſum religionis, ſicut per mortem naturalem.*
5 *Ingreſſio in monaſterium Mendicantium, morti naturali æquiparatur.*
6 *Teſtamentum profeſſi in religione mēdicantium, per profeſſ. confirmatur.*
7 *Mors ciuilis naturali æquiparatur.*
8 *In æquiparatis idē debet eſſe iudicium.*
9 *Stipulatio quomodo intelligi debeat.*
10 *Diſpoſitio loquens in caſu vero, non habet locum in caſu ficto.*
11 *Mors, quæ reſultat ex ingreſſu religionis lucra conferre non ſolet.*
12 *Religioſus quoad naturalia non dicitur mortuus.*
13 *Mors quid ſit.*
14 *Religioſus omnes actus naturales exercet.*
15 *Mors ciuilis non ſemper ęquiparatur naturali.*
16 *Quoad Matrimonium religio, & mors æquiparantur.*
17 *L. Deo nobis. C. de Epiſ. & Cler. hodie eſt correcta.*
18 *Religioſi quoad actus ciuiles habentur pro mortuis, ſecus quoad naturales.*
19 *Pecuniæ in ſocietatem, datæ facta profeſſione erunt hæredis profeſſi.*
20 *Profeſſus poteſt aliquando effici capax bonorum.*
21 *Papæ auctoritas ſemper in votis cenſetur exempta.*
22 *Subſtitutus in caſu mortis non admittitur, ſi hæres fecit profeſſionem in monaſterio incapaci bonorum.*

CAP. XXXV.

CVm aliqua ſupra de morte ciuili dicta fuerint; ſciendū eſt, quod
1 mors ciuilis duplex eſt, vna voluntaria, & meritoria, quæ per iudicem imponi minime poteſt, nec quis ad eam aliquo modo cogi debet, vt eſt illa, per quam quis voluntarie ad frugem melioris vitæ conuocat, veluti ingrediendo, vel profitendo in aliquam approbatam religionem, & ſi loquamur de iſta, forte prima facie videtur di-
2 cendum, officialē lucrari ſortem, ſi N. qui dedit pecunias ſub nomine ſocietatis in aliquam religionem ingredia-
3 tur, cum Monachus mortuus mundo dicatur. cap. placuit. 16. q. 1. & adeo mortuus eſt mundo, quod Papa ſine cauſa non poteſt eum mundo reſtituere, vt dicit Io. Andr. in c. ſemel Deo. de reg. iu. in 6. Soc. in l. gallus. §. & quid ſi tantum. ff. de liber. & poſth. vbi etiam ſcribit, quod ingreſſus in monaſteriū appellatione mortis continetur, & ad hoc allegatur lex in l. Deo nobis. C. de Epiſc. & Cleri. vbi pactum de lucrāda dote in caſu mor-
4 tis, verificatur in morte ciuili per ingreſſum religionis, & ibi plene per Doct. & Soc. in d. §. quid ſi tātū. & dicit iſtam eſſe cōmunem opinionem Iaſ. in l. ſi deceſſerit. ff. qui ſatisd. cog. & in conſ. 135. lib. 2. Roland. a Vall. in tract. de lucro dot. q. 95. Nat. conſ. 282. & idem operatur profeſſio, quod mors, & eo magis ſi N. qui pecunias dedit officiali in monaſterium mendicantium ingrederetur, qui in communi, nec in particulari poſſidere poſſunt, iuxta not. per Bart. in tract. minor. lib. 4. in 2. diſtinct. cap. 2. quia talis ingreſſus morti nat. æquiparatur,

peratur,& ita verificatur cōditio per ingreſſum huiuſmodi religionis, ac ſi per mortem naturalem.Soc.in d.§. quid ſi tantum.Bar. in l.cum pater.§. hæreditatē.in fi.de leg.2.Iaſ.in Auth. ſi qua mulier.C.de ſac.ſan.Eccle.col. 10. verſ.intelligo.vbi dicit,quod in hoc caſu mors ciuilis habet effectum mortis naturalis.Pariſ.conſ.65.lib.2. & ad id facit,quod ſcribit Bal.in cōſ. 42.lib.2.relato ab Alex. in conſ.155. col.1.lib. . Quod fratres minores ordinis mendicantium ſunt adeo mortui mundo, quod mors naturalis nihil in eis operari poteſt, ad id etiam
6 facit,quia teſtamētum profeſſi in tali religione ſtatim per profeſſionem confirmatur,non expectata morte naturali,vt concludunt Bar.Bald.commu.Docto.in l.1.de teſta.habetur plene per Soc.conſ.92. lib.1.in princ. & per Alex.in conſ.13.li.3. igitur mors
7 iſta quæ ciuilis appellatur,morti naturali æquiparatur,& in ęquiparatis
8 idem debet eſſe iudicium. gloſ. in l. ſi quis ſeruo.C.de furt. Docto.in l.1. ff.de leg.1.

Verū iſtis non obſtātibus cōtrariū dicendū eſt, quia ſtipulatio cum fuerit ſolū facta in caſu mortis natura-
9 lis locū habere non poteſt in iſta morte ficta. ſtipulatio enim proprie & ſtricte intelligi debet. l. quicquid aſtringendæ. ff.de verb.oblig.& ſic naturaliter iuxta not.in l.fi. vbi Bal.& Pau.Caſtr.C.de his qui veniam ætat.
10 impetr.Et diſpoſitio loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto, vt per Bart.in l.3.§.hæc verba.ff.de neg.geſt.& in l.1.de font.plene Fel.in rub. de ſponſ. vnde ſi hoc procedit in diſpoſitione ſtatutaria, multo magis in pacto, quia verba pactorū ſunt magis ſtricti iuris quam ſtatutorum, cum in pactis in dubio fiat interpretatio contra eū qui in eo ſe fundat.l. veteribus. ff.de pact.l.ſtipulatio iſta. §.in ſtipulationibus.ff.de verb.oblig. vbi fit mentio de morte intelligitur de naturali non de ciuili. Anchar. & Imo.in rub.de teſta. Alex. conſ.139. nu.3. lib.2.

Mors etiam ficta, quæ reſultat ex
11 ingreſſu religionis non ſolet lucra conferre,ſed ſolum damna euitare,vt dicit Anch.conſ.273.in fi.ad hoc etiā facit,quod ſcribit Alexan. in d. conſ. 139. vbi concludit per ingreſſum religionis non finiri vſumfructum ingredientis, alias ingreſſus monaſterij eſſet ei noxius, & ex actu meritorio damnū reportaret,quod iniquum eſſet,vt dicit Bal.in Auth.excipitur. C. de bon. quæ liber. Bart.in Auth.ſi qua mulier. C.de ſacr.ſanct.Eccle.Et
12 propterea religioſus quoad naturalia non dicitur mortuus,licet forſan quoad ciuilia aliquo caſu mortuus dicatur:ſi igitur monaſterium erit capax bonorum loco illius, qui dedit pecunias ad ſocietatem ſubintrabit, & pecunias ab officiali repetere poterit.glo.in c.quia tua.12.q.1.not.in Auth.ingreſſi. C.de Sac.ſanct.Eccl.ſi vero monaſterium nō erit capax bonorum,nec in particulari, nec in vniuerſali, hæredes illius, qui pecunias dedit, ab officiali repetere poterit ſaltem finita ſocietate, ſi ad tempus facta fuerit. Saly. in d. Auth. ſi qua mulier.

Non obſtat modo in contrarium adducta 1. Quia licet ingrediens monaſterium dicatur mortuus mundo, & habere vocem funeſtam, & tranſlatam conuerſatione cæleſti in corpore,& in anima.c.placuit.il 2.16.q. 1. c. non dicatis. 22.q.1.tamen proprie

Digitized by Google

prie loquendo, non dicitur mortuus.
13 Mors enim præſentis lucis ſubtractio, & animæ a corpore ſeparatio, omnia diſſoluens, & omni profeſſione priuans, & reuerſio in puluerem. §. deinceps. in Auth. de nup. hæc autẽ non parit profeſſio; nam profeſſus corpore viuit, vſum rerum habet, loquitur, teſtificatur, comedit, elegit, &
14 eligitur ad prælaturas, & generaliter omnes actus nat. exercet cap. religioſus, de elect. in 6. Ergo ſtipulatio noſtra, etiam ſi loqueretur ſimpliciter de morte naturali, quæ omnia ſoluit, non autem de iſta impropria, & ficta, quæ inducitur ex ingreſſu monaſterij, vt late oſtendit Alex. d. conſ. 139. Fel. in rubr. de ſponſal. Soc. conſil. 8. in fi. lib. 3.

Et propterea dicunt communiter Doct. quod iſta mors ciuilis nõ æqui-
15 paratur nat. niſi in caſibus a iure expreſſis. gloſ. in d. c. placuit. & in c. ſtatutum, de reſcrip. in 6. in verbo, morte. Cyn. in l. Deo nobis. Alex. in d. cõſ. 139. & ita tenent communiter Cano. vt dicit Iaſ. in d. §. inſulam. in fin. Vnde cum iſto caſu mors ciuilis non reperiatur æquiparata morti naturali, nõ procedit regula æquiparatorum, & ideo non obſtat tex. in d. l. Deo nobis, quia in illo caſu a iure mors ciuilis naturali æquiparatur. vt dicit glo. in d. cap. placuit, & in d. c. ſtatutum, & vbi caſus verus, & fictus a iure expreſſe æquiparantur, & eundem habent effectum, tunc fictus caſus vna cum vero intellig. comprehenſus. Alex. in l. adoptiuum, in princ. ff. de in ius vocan. & in conſ. 178. lib. 2. col. fin. verſ. non obſtat. ſecus quando non ſunt a iure expreſſe æquiparati. d. l. 3. §. hæc verba.

Secundo dici poteſt, quod ideo in d. l. Deo nobis, mors ciuilis naturali æquiparetur, quia in illo caſu mors ciuilis eundem effectum operatur, adeo quod expectare mortem naturalem fruſtra eſſet, vt in matrimonio diſſoluto per mortem ciuilem, tunc non poteſt naturalis aliquid operari, quod enim diſſolutum eſt, amplius diſſolui non poteſt. vt dicunt Docto. in d. l. Deo nobis. Alex. d. conſil. 139. Iaſ. in d. §. inſulam. ſecus quando non operatur eundem effectum, vt in caſu noſtro. per tex. in d. §. inſulam. & in l. Statius. §. Cornelio. ff. de iu. fiſc. & l. cum pater. §. hæreditatem. ff. de leg. 2. Cyn. Bald. & Salyc. in d. l. Deo nobis. Vnde Bart. in d. §. Cornelio,
16 dicit, quod quantum ad matrimonium religio, & mors æquiparantur, quia ſunt eiuſdem effectus, quod non eſt quantum ad fideicommiſſum, vt etiam voluit Bald. in l. cum acutiſſimi. C. de fideicomm. in verſ. ibi poſt mortem.

Dum tamen Doctores dicunt, per mortem ciuilem matrimonium diſſolui, debent intelligi, non ſequuta copula carnali, quia ſi illa ſequuta eſſet, coniugium ſeparari non poſſet, ſi vnus vellet ingredi in religionem altero non conſentiente. c. agatoſa. c. deſponſatam. 22. q. 2. & propterea Doct. dicunt, quod text. in d. l. Deo
17 nobis, hodie eſt correctus ſecundum iura. can. quando eſt ſequuta copula carnalis, quia tunc matrimonium nõ diſſoluitur. c. licite. 32. q. 8. cap. cum ſis. de Cler. coniug. Alex. in l. ſi cum dotem. ff. ſolu. matrim. nu. 11. tamen per mortem naturalem matrimoniũ etiam conſumatum diſſoluitur. c. pe. c. fin. de ſecun. nupt. & ſic quando eſt ſequuta copula carnalis, mors ciuilis non affert eundem effectum, quem affert

Digitized by Google

affert mors naturalis, & ideo non æquiparantur, vt dicit Iaſ. in d. §. inſulam. verſ. ad idem facit, quia per mortem naturalem diſſoluitur Matrimonium, &c.

Hinc etiam videmus, quod per talem mortem ciuilem filius non poteſt petere hæreditatem, nec legitimam, ſed debet expectare mortem naturalem, vt latè deducunt Felyn. & Dec. in c. in pręſentia. de probat. Abb. in c. ſimus. de regu. Guliel. de Benedic. in c. Raynutius, in verbo, mortuo. il 1. nu. 299. de teſtam. Alex. in d. l. ſi cum dotem. Couarru. de teſtam. c. 2. nu. 6. dicit hanc eſſe communem, & nu. 7. ex mente fere omnium Doctorum dicit, quod ſi quis ante profeſſionē, teſtamentum fecerit, per profeſſionem non rumpitur: ſed ſi monaſteriū erit capax bonorum durante vita ipſius, bona ad monaſterium pertinebunt, poſt vero mortem naturalem, ad hæredem inſtitutum c. Abb. & Dec. in d. c. in præſentia. Alex. conſil. 13. lib. 3. & ſic videamus, quod in pluribus caſibus mors iſta ciuilis eundem effectum, quem mors naturalis non operatur.

Nō obſtat, quod dicebatur de profeſſis in aliqua religione, omnino bo-
18 norum, tam in particulari, quam in communi incapace: quia licet quoad bona, & quoad aliquos actus ciuiles mortui omnino cenſeantur, ſecus tamen quoad naturales; & cum hi viuant, comedant, loquantur, & vſum rerum habeant, & generaliter omnes actus naturales exerceant. c. religioſus. de elec. in 6. Ideo naturaliter mortui dici non poſſunt, cum naturaliter mortuus non habeat nec velle, nec nolle. & propterea ſtipulatio facta in morte, non poteſt habere locum in hac morte ciuili, quæ non operatur eundem effectum, iux. not. in d. §. in-
19 ſulam. Vnde pecuniæ datæ in ſocietatem, facta profeſſione in huiuſmodi religione, erunt hæredum profeſſi, qui pecunias dedit ſub nomine ſocietatis. iux. tradita per Salyc. in d. Auth. ſi qua mulier. in fi. Bart. in trac. mino. lib. 4. cap. 3. Alex. in l. ex facto. §. ex facto. ff. ad Trebell. vbi latè. Et iſto caſu ideo teſtamētum per ſolam profeſſionem confirmatur, quia fruſtra eſſet mortem naturalem expectari, cum teſtamentum reuocari nō poſſit, neque etiam in fauorem Conuentus incapacis bonorum, & ideo ſtatim facta profeſſione teſtamētum confirmatur, non propterea eſt, quod in alijs caſibus profeſſus non habeat velle, & nolle, & expectare mortem naturalem ei prodeſſe non poſsit; poſ-
20 ſet enim aliquando effici capax bonorum, vt per Bart. in tract. mino. c. 4. lib. 4. & etiam eximi a voto. Innoc. & Abb. in c. ad monaſterium, de ſtat. Monac. Soc. conſil. 13. num. 19. lib. 1. Pariſ. conſil. 68. lib. 4. nu. 148. ſemper
21 enim in his votis auctoritas Papæ excepta eſſet. Anton. Rub. conſil. 147. Et quod talis mors non æquiparatur naturali, demonſtrat etiam Alex. in d. §. ex facto. vbi dicit, quod ſubſtitutus vocatus in caſu mortis non ad-
22 mittitur ſi hęres facit profeſſionem, etiam in monaſterio incapaci bonorum, tam in particulari, quā in vniuerſali: ſed debet mortem naturalem expectare, & interim hæredes ab inteſtato admittuntur. Bald. 280. lib. 1. igitur ex tali morte ficta officialis pecunias minime lucrabitur, vt etiam ex infra dicendis in ſeq. q. latius apparebit.

SVM-

SVMMARIVM.

Officialis ſicut per mortem naturalem ſortem ſibi datam in ſocietate acquirit, an idem ſit per mortem ciuilem.

1 *Mors ciuilis neceſſaria, quæ dicatur.*

2 *Deportationis pœna.*

3 *Relegationis pœna.*

4 *Bannitus dicitur ciuiliter mortuus.*

5 *Mors ciuilis naturali æquiparatur.*

6 *Officialis ſicut per mortem naturalem, pecuniam acquireret, ita & per ciuilem.*

7 *Fideiuſſor ſicut per mortem naturalem liberatur, ita etiam per ciuilem.*

8 *Subſtitutio facta in caſu mortis, extenditur etiam ad mortem ciuilem.*

9 *Fideicommiſſum ita debetur per mortem ciuilem, ſicut per naturalem.*

10 *Pactum de lucranda dote in caſu mortis purificatur, etiam per mortem ciuilem.*

11 *Societas ſicut finitur per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem.*

12 *In collatione, & vacatione beneficiorum mors ciuilis naturali æquiparatur. & nu. 19. & 28.*

13 *Legitima ſicut debetur filio per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem.*

14 *Patria poteſtas etiam per mortem ciuilem ſoluitur.*

15 *Banniti ſunt liberi a patria poteſtate.*

16 *Lis ſicut finitur per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem.*

17 *Clementina ſi. de procurat. habet etiã locum in morte ciuili contra. nu. 44.*

18 *Mandatum finitur etiam per mortem ciuilem.*

20 *Prouiſio facta in vno caſu, ad omnes ſimiles extenditur.*

21 *Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis, ſed contra. nu. 34.*

22 *Diſpoſitio loquens in caſu vero, quando habeat locum in caſu ficto.*

23 *Mors ciuilis non facit conditionem exiſtere.*

24 *Donatio non cõfirmatur morte ciuili.*

25 *Deportatus non habetur pro mortuo.*

26 *Fideicommiſſi dies non cedit per mortem ciuilem.*

27 *Stipulatio collata in tempus mortis, non committitur per mortem ciuilẽ.*

29 *Vſusfructus conſolidatur per mortem naturalem, non per ciuilem.*

30 *Mors, verbum ab homine prolatum, mortem ciuilem non comprehendit.*

31 *Verba naturaliter, non autem ciuiliter intelligi debent.*

32 *Diſpoſitio loquens in caſu vero, non habet locum in caſu ficto.*

33 *Pro, dictio importat fictionem.*

35 *Mortis naturalis appellatione non venit ciuilis. & nu. 38.*

36 *Diſpoſitio loquens in vno caſu, dicitur alteri repugnare, & illũ excludere.*

37 *Verbum ſpeciale additum alteri verbo generali reſtringit eius ſignificatum.*

39 *Verba ſtipulationis debent intelligi, vt veritati, non autem fictioni conueniant.*

40 *Verba in potiori ſignificatu accipi debent.*

41 *Potior ſignificatio, quæ ſit.*

42 *Mors naturalis æquiparatur ciuili in his, quæ ſimiles ſunt, & eadem ratio concurrit.*

43 *Similitudo ſufficit, quod ſit in eo, quod agitur.*

45 *In paribus cauſis paria iura gubernãt.*

46 *Mors ciuilis etiam ſi in aliquibus pariat eumdem effectum, quem mors naturalis, non tamen eſt mors naturalis.*

47 *An deportatio, interdictio, relegatio, exilium morti nat. cõparari poſſint.*

CAP.

CAP. XXXVII.

ALtera eſt mors ciuilis neceſſa-
ria,quæ a iud. datur, vt quando
1 ob aliquod crimen pœna interdictio-
nis aquæ,& ignis imponitur, loco cu-
2 ius poſtea deportatio ſucceſſit.vt ha-
betur in l.Gallus.§.quid ſi tantũ,vbi
gloſ. ff.de lib.& poſthu.& in l.3.ff.ad
leg.Iul. de pecul. vel quando quis ad
metallum, ſiue opus metalli damna-
tur.l.quidam.l.in metallũ. ff.de pœn.
cuius loco hodie ſucceſſit pœna tri-
remium,vt dicit Carrer.in ſua pract.
fol.567.num.121.Capic.deciſ.153.Et
tales pœnæ, cum homines ſua liber-
tate priuent, ac in ſeruitute ponant.
l.eius. §. fin. ff. de teſta. talis ſerui-
tus dicitur mors ciuilis. vt dicit glo.
in d.§.quid ſi tantum.& in l.quod at-
tinet.& in l.ſeruitutem.ff.de reg.iur.
3 inſtit.de iu.perſon.§.fin. Sed etiam ſi
quis deportatur,vel relegatur in ali-
quem locum,vt in l.capitalium. ff.de
pœn.dicitur mortuus ciuiliter,quam-
uis non perdat libertatem, tamen Ci
uitatem amittit, & Peregrinum ap-
pellat iuriſconſultus in l. ſed & ſi ſub
conditione. §. ſolemus. ff. de hæred.
inſtituen. l.1. C.eod.tit. & alium ho-
minem eſſe dixit iuriſconſultus in l.
ex facto. §.ex facto. ff. ad Trebell. &
hodie loco relegationis ſolet dari exi
4 lium: igitur bannitus dicitur ciuili-
ter mortuus, & pro mortuo habe-
tur. §.relegati. inſtitu.quib.mod.pa.
po.ſol.l.1.C.de hæred.inſtituen.Bald.
conſ. 27.lib.4. maxime quando ban-
nitus impune offendi poteſt, vt ple-
ne per Alex.in conſ.26.lib.1. nu.15.

Quæ mors ciuilis morti naturali
comparatur,vt dicit tex.in d.l.ſerui-
5 tutem, & loco mortis naturalis ha-
betur. vt eſt tex. in l.1. §. quidam fi-
lium.ff.de bon.poſſeſſ.con.tab.

Et propterea dicendum videtur,
quod quemadmodum per mortem
6 naturalem officialis pecuniã ſibi ſub
nomine ſocietatis datam acquireret,
ita etiam per mortem ciuilem lucra-
ri deberet, quæ,vt dictum fuit, com-
paratur, ac loco mortis naturalis ha
betur.d.§.quidam filiũ. vbi quemad-
modum mors naturalis filij non no-
cet nepotibus, ita nec etiam depor-
tatio, quæ loco mortis habetur, vt
etiam dicit tex.in l.ſi necem.§. ſi pa-
tronus.ff.de bon.libert.

Secundo probatur per text. in l. ſi
deceſſerit. ff.qui ſatiſd.cog. vbi Alex.
num.6.Iaſ.num.10.Soc.in vlt.not.di-
cunt mortem ciuilem morti naturali
æquiparari, & ideo quemadmodum
per mortem naturalem fideiuſſor li-
7 beratur, ita etiam per mortẽ ciuilẽ.
facit tex. in l.ſi.ff.quæ ſenten.ſine ap-
pell. reſcin. vbi habetur, quod mor-
tuum exhibere impoſſibile eſt, idem
ſi ſit mortuus ciuiliter, & ibi glo. di-
cit ęquiparari impoſſibilitatem iuris
& naturæ,& latè declarat Horat.Ca-
glien.in conſ.165.lib.1. conſil. Crim.
in fol.nu.6.& 7.

Tertio probatur in l.Gallus.§.quid
ſi tantum.ff.de lib.& poſthu.vbi ſub-
ſtitutio facta de pronepote in caſu
8 mortis, extenditur etiam ad mortem
ciuilem, & ibi fere omnes ſcribentes
dicunt, mortem ciuilem morti natu
rali æquiparari. vt ibi per illuſtrem
Alci.præceptorem meum.

Quarto idem probatur in l.interdi
cit.in fi.ff.de cond.& demonſtrat.vbi
rogatus reſtituere,ſi fuerit ad metal-
9 lum condemnatus, ſtatim fideicom-
miſſum debetur, non aliter expecta-
ta morte naturali. vt late declarat
Alex.

Alex. in d. l. ex facto. ſ. facto. ff. ad Trebel. quia iſto caſu efficitur mortuus pœnæ; ideo pro mortuo habetur. d. l. ex facto. ſ. ſi rogatus, vbi Alex.

Quinto idem probatur in d. l. Deo nobis, in princ. C. de Epiſ. & Cler. vbi pactũ de lucranda dote factum in caſu mortis purificatur in morte etiam ciuili per ingreſſum religionis. ad idem eſt tex. in l. ſed ſi alia lege. ff. de bon. damnat. in princ. vbi maritus dotem lucratur, ſi vxor ſerua pœnæ efficiatur.

Sexto etiam probatur fere in his terminis in ſ. publicatione. inſtit. de
11 ſociet. & in l. actione. ſ. publicatione. ff. pro ſocio, vbi ita finitur ſocietas per mortem naturalẽ, ſicut ſi bona amiſit per deportationem, quia pro mortuo habetur. ad idẽ eſt etiam tex. in l. 1. ff. de bon. damnat. vbi bona publicantur, ſi mors naturalis, vel libertatis, vel ciuitatis, ex ſententia ſequatur.

Septimo id etiam habetur in c. 1. ſ. 1. vbi Gemin. hoc notat. ne ſed. vacant. quod ad collationem bene-
12 ficiorum pariter eſt inhabilis mortuus, & ſuſpẽſus. ad idẽ eſt tex. not. in cap. pe. & ibi glo. 4. hoc notat. de ſup. neg. prę l. in 6. per quem tex. Franc. Marc. deciſ. 1100. nu. 3. dicit mors ciuilis naturali æquiparatur in beneficiorũ vacatione, & ſimile eſt in l. res vxoris. C. de don. inter vir. & vxo. vbi donatio. cauſa mortis confirmatur morte ciuili ſicut naturali.

Octauo ad idem facit in legitima quemadmodum conſideratur tempus mortis naturalis, vt in l. cũ quæ-
13 ritur. C. de inoff. teſta. & in Auth. nouiſſima. C. eodem, ita etiam quando quis damnatus eſt, conſideratur tempus mortis ciuilis, quæ operatur idẽ, quod naturalis, & ei æquiparatur. Bart. in l. 4. C. de his qui ven. æta. impetr. & quemadmodum debetur filijs legitima per mortem naturalem patris, ita etiam per mortem ciuilem. Boſſ. in tit. de public. bono. nu. 6. & ſeq. Roland. a Vall. conſ. 97. num. 39. lib. 2.

Nono probatur, quemadmodum per mortem naturalem patria pote-
14 ſtas ſoluitur, ita etiam per mortẽ ciuilem. l. 1. ſ. fin. ff. de bon. poſſeſ. con. tab. in ſ. cum autem. inſtit. quib. mo. pa. pot. ſol. & cum banniti noſtri tẽporis deportatis æquiparentur ſecundum opinionem glo. in ſ. relegati. inſtitu. eod. & Bart. & Bal. & aliorum in l. 1. C. de hæred. inſtituen. Alexan.
15 conſ. 118. lib. 2. Ideo erunt liberati a patria poteſtate. Alex. conſ. 175. lib. 1. Pariſ. conſ. 175. num. 2. lib. 4. Corne. conſ. 55. n. 23. lib. 2. Scio tamen, quod in hoc multi sũt in cõtraria ſentẽtia. vt per Iul. Clar. in ſ. fi. q. 71. lib. 5. ſenten. crim. ſed nihil ad rem noſtram facit, ſatis enim eſt per diſpoſitionẽ filium a patria poteſtate liberati.

Decimo probatur in l. ex facto. ſ. ſi quis rogatus. ff. ad Trebell. vbi ſcribentes omnes.

Vndecimo probatur, quia his quẽ-
16 admodum finitur per mortem naturalem, ita etiã finitur per mortẽ ciuilem. Caſſiod. deciſ. 3. nu. 6. vt lit. penden. Ægid. deciſ. 156. & alij in c. licet, de offi. deleg. Sebaſt. Vant. in tract. de nullit. ſenten. ex inhabili, ſeu defect. manda. num. 171. Vnde aliqui dicebant, quod diſpoſ. Clemen. fin. de
17 procu. habet etiam locum in morte ciuili.

Duodecimo etiã probatur, quia mãdatum, ſicut finitur morte naturali. l.

18 mandatum. C.mand.ita etiam mor-
te ciuili. vt per Doct. in d.Clemen.ſi.
vbi Cardina. q.14. poſt alios Illuſtr.
Alciꝗ.conſ.24.lib.8.in princ.

Vltimo probatur, quia mors ciui-
lis naturali æquiparatur in beneficio-
19 rum vacationibus,cum ſit eadem ra
tio ſecundũ gloſ. in c.ſi propter tua
debita. de reſcript. in 6. ſuper verbo
vacabit,videlicet morte,renũciatio-
ne,depoſitione,tranſlatione,vel quo-
cunque alio modo. in c.ſi Epiſcopus,
de ſup.neg.Prælat. in 6. & ibi glo.ſu-
per verbo,morte.c.ſi.§.officium. de
offi.poteſt.iud.deleg.lib.6.

Vnde ſi mors ciuilis æquiparetur
naturali,vt habetur in dictis iurib.&
ibi per Doct. ſuccedit regula æqui
paratorum,vt idem iudicium eſſe de-
beat. Et propterea ſtipulatio in caſu
mortis concepta, ad mortem ciuilẽ
extendi debet, vti ſimilem naturali.
20 prouiſio enim facta in vno caſu ad
omnes ſimiles extenditur.Bar.in d.§.
quid ſi tantum. bonus tex. in l. ma-
ter.C.de inſtitut. & ſubſtitut. ibi de-
portatus,vel aliter mortuus, & in l.
qui vxorẽ.ff.de iniuſt. teſt.& in ſimi-
libus idem debet eſſe iudicium. l. ſi
vir.C.de inſt. & ſubſt. Hinc eſt,quod
multi dixere, quod appellatione
21 mortis,venit etiam ciuilis,& ciuilis
naturali æquipollet, vt per Scribent.
in d.§.quid ſi tantum.Bart in l.poſth.
de iniuſt. teſt. Cor. conſ. 249. lib.1.
Alex.in d.l.ſi diſceſſerit.maxime quã
do mors ciuilis eundẽ parit effectũ,
plene illuſtr.Alciat.in lib.2. de verb.
22 ſignif.Et licet diſpoſ.loquens in caſu
vero non extendatur ad fictum, ſe-
cus vbi caſus verus, & fictus a iure
expreſſe æquiparantur, tunc caſus fi-
ctus vna cum vero,intelligitur com-
prehẽſus,vt per Alex.in l.adoptiuũ,
in princip.ff.de in ius vocan. & conſ.
178. lib.2.num.22.Ruyn.conſ.50.nu.
9.lib.3.

In contrarium tamen alia diuerſa
iura allegãtur,& primo tex.in l.cum
pater.§.hereditatẽ.de leg.2.vbi mors
23 ciuilis non facit exiſtere conditionẽ,
ſed naturalis, & per deportationem
non perditur eligendi fideicommiſ-
ſum.l.ex facto.§.ſi quis rogatus.ff.ad
Trebel. declarant ibi Bart. & Docto.

Secundo facit tex.in l.ſed ſi mors,
in princ.ff.de donat. inter vi. & vxo.
vbi donatio.inter virum, & vxorem
24 confirmatur morte naturali, non au
tem per deportationem, & ſic per
mortem ciuilẽ.late habetur per Boſ.
in tit.de bon.publican.nu.35. cũ ſeq.

Tertio habetur etiam in d.l.inter-
25 dicit, in 2. reſponſo. vbi deportatus
pro mortuo non habetur.

Quarto probat.in l.Statius.§.fi.ff.
26 de iu.fiſci. Vbi fideicommiſſum reli-
ctum in diem mortis, non cedit per
mortem ciuilem, ſed naturalem. vt
etiam habetur in d.§.ex facto.

Quinto eſt tex.in l.ex parte.§.inſu
lam. ff. de verb. oblig. vbi fere in his
terminis habetur, quod ſtipulatio col-
27 lata in tempus mortis,committitur
per mortem naturalem,non ciuilem,
& ibi plene per Docto. facit etiã tex.
in l.ſed ſi alia.§.1. de bo. damnat.vbi
mulier per mortem ciuilẽ eſt capax
actionis de dote, tamen non per mor
tem naturalem.

Sexto idem habetur in c.ſuſceptũ.
de reſcrip.in 6. vbi vacatio per mor-
28 tem naturalem,& vacatio per mor-
tem ciuilem ſunt diuerſa,vt ibi gl.&
Doct.adnot.& habetur per Rebuf.in
ſua pract. in reg. de infir.benef. reſi-
gnan.vbi dicit,quod illa reg.non ha-
bet locum in morte ciuili.

Septimo

Septimo facit, quod adnot. Ang. in
Auth. bona damnatorum. C. de bon.
29 proſcrip. nam vſusfructus morte na-
turali vſufructuarij cõſolidatur pro-
prietati, non autem per mortem ci-
uilem: quia illud ius penes fiſcũ re-
manet, donec mors naturalis ſuper-
ueniat, facit in ſimili, quod dicunt
Boer. deciſ. 264. nu. 8. & Ægid. deciſ.
725. quod in bonis feudalibus, & em-
phyteuticis, in quibus certæ perſonæ
ſubintrant morte feudatarij, & em-
phyteutæ, non tamen ſubintrant per
mortem ciuilem.
Octauo ad hoc etiam concurrit di-
ctum Ant. de Butr. in c. cũ ſit, de cler.
coniug. quod quoties ſumus in mate
30 ria ſtricta, & verbum, mors, ab homi
ne prolatum fuerit, nunquam mortẽ
ciuilem comprehendit, quod etiam
habetur in ſum. Syluestri in verbo,
mors, ſed nos ſumus in materia ſtri-
cta, vt habetur in l. quicquid aſtrin-
gendæ. ff. de verb. oblig. igitur.
Nono nam verba in dubio ſemper
naturaliter, nõ autem ciuiliter intel-
31 ligi debent. l. ſi cum ibi not. C. de his
qui ven. ætat. impetr. ergo in caſu no-
ſtro debent intelligi naturaliter, &
ſic de morte naturali, & non ciuili.
Decimo comprobatur, quia diſpo-
ſitio loquens in caſu vero, non habet
32 locum in ficto. Bart. in l. 3. §. hęc ver-
ba. ff. de neg. geſt. & in l. omnes popu-
li, in 6. q. princ. ff. de iuſt. & iur. & in l.
1. ff. de font. vbi ait, quod ſtatutum pu
niens portantes perlas, intelligitur
de veris, nõ de fictis; ſed mors ciuilis
dicitur ficta, & non vera. Doct. in d. §.
quid ſi tantum. igitur ſtipulatio con-
cepta in caſu mortis, in ficta minime
verificari debet. Vnde licet multa iu-
ra dicant, quod deportati, relegati,
habeantur pro mortuis, illa dictio,

33 pro, importat fictionem. Alex. conſil.
115. nu. 8. lib. 2. & aliud eſt eſſe mor-
tuum naturaliter, & aliud loco mor-
tis naturalis haberi.
Propterea multi etiam tenuerunt,
quod appellatione mortis ſolum na-
34 turalis, non autem ciuilis cõprehen-
datur, vt per Alex. in d. §. ex facto, &
in conſ. 139. lib. 2. nu. 3. Grat. conſ. 2.
nu. 42. lib. 1. Guid. Pap. q. 547. proba-
tur etiam in l. verũ. §. fin. ff. pro ſocio.
vbi habetur, quod ſocietas diſſoluí-
tur per maximam, & mediam capitis
diminutionem, & per mortem. igitur
appellatione mortis non continetur,
quando quis amitteret libertatẽ, vel
ciuitatem. §. 1. inſt. de cap. dim. quaſi
communiter dicũt, quod appellatio-
ne mortis, ſolum mors naturalis con
tinetur, & quod mors ciuilis, niſi in
caſibus a iure expreſſis naturali non
equiparatur. glo. in c. placuit. 16. q. 1.
& in c. ſuſceptum, de reſcript. Cyn. &
Doct. in l. Deo nobis. C. de Epiſc. &
Cler. Moder. in d. §. inſulam. Soc. in l.
cum auus. ff. de cond. & demonſtr. Go
meſ. ſuper reg. impetr. benef. vac. per
ob. fami. Card. q. 5.
Quid modo dicẽdum erit? in præ-
35 poſito noſtro animaduertendum eſt,
quia talis quæſtio quodammodo vi-
detur ſuperflua, & inutilis; poſtquam
in omnibus fere contractibus ſimiliũ
ſocietatum de cõmuni vſu obſeruan-
tia ſemper dicitur, quod N. deceden-
te morte naturali, &c. quo in caſu nõ
eſt dubium mortem ciuilem non cõ-
prehendi, poſtquam partes expreſſe
de morte naturali cõuenerunt, & vbi
verba ſunt clara, non debet eſſe quæ-
ſtio voluntatis. l. ille, aut ille. §. cum
in verbis. ff. de leg. 3. cũ ſimil. partes
enim cum miniſterio mortẽ natura-
lem expreſſerunt, igitur illud verbũ,

naturali, non debet eſſe ſuperfluum, ſed aliquid operari debet, vt not. in l. ſi quando. ff. de leg. 1. nec poteſt verificari in morte ciuili, quę appellatione mortis naturalis non venit, cum mors naturalis ſit, quando anima ſeparatur a corpore, igitur nec proprie, nec improprie mortem ciuilem importare poteſt. Vnde dicit Caſtren. in l. in ambiguo. ff. de reb. dub.
36 quod diſpoſitio loquens in vno caſu dicitur alteri repugnare, & illum excludere: hinc etiã eſt, quod licet pœna capitis ſit æquiuoca, & poſſit importare mortem naturalem, & ciuilem, tamen ſi quid addatur, quod importet mortem naturalem, tunc non comprehenderet mortẽ ciuilẽ. Fely. in c. qualiter, & quando. in fi. extra de accuſa. Folle. in ſua prac. in verbo, pęnis debitis feriantur. nu. 47. verbum
37 enim ſpeciale additum veteri verbo generali reſtringit eius ſignificatum. Bart. in l. ſed ſi adijciatur. ff. pro ſoc. Illa igitur conditio in caſu mortis naturalis non poteſt verificari, niſi in morte quando anima a corpore ſeparatur, donec enim aliquid vitę ſupereſt: mortuus non eſt, quia mors omnia ſoluit. §. deinceps. in Auth. de nupt. Dec. conſ. 247. numę. 7. & quod quando ſpecialiter prouiſio eſt facta
38 de morte naturali, nõ veniat ciuilis, firmat Pariſ. conſ. 5. nume. 151. lib. 4. Guid. Pap. q. 547. vbi dicit, quod diſpoſitio facta in caſu mortis naturalis locum non habet, ſi mors ciuilis ſequatur. l. ſed ſi mors, cir. princ. ff. de dona. inter vi. & vxo.

Iura, Doctrinæ, quæ ſupra citatæ loquuntur, quando ſimpliciter in ſtipulatione de morte ſola mẽtio facta extitiſſet, quo in caſu licet aliquando ẽt in morte ciuili verificari poſſet, tamẽ in caſu, de quo agitur etiam ſi ſtipulatio ſimpliciter in morte concepta fuiſſet, arbitror, quod ſolum in mor-
39 te naturali ſtipulatio locũ ſibi vẽdicaret. Verba enim ſtipulationis, ſeu promiſſionis ſemper intelligi debẽt, vt veritati conueniant, & non fictioni, quæ veritati cõtraria eſt. glo. in l. ſiue poſſidetis. C. de pignor. Illuſtr. Alc. in tract. pręſump. in prin. & fictio ceſſat, vbi veritas locum habere poteſt: vnde verba ſemper debent intel-
40 ligi in caſu vero. d. l. 3. §. hæc verba, & in proprio ſignificatu. l. lex Cornelia. de teſta. ff. & ibi Aret. l. non aliter. de leg. 3. & tradit in notabili caſu Alex. conſ. 65. lib. 4. col. 3. ac in potiori ſignificatu. l. 1. §. qui in perpetuũ. ff. ſi ager vect. vel emph. Bar. in l. ſi quis. §. differentia. ff. de acqui. poſſ.
41 potior ſignificatio eſt propria, & ſpecialis ſecundum vnumquodque, & ſimpliciter tale, & per prius, & non per poſterius, & etiam verba naturaliter, & non ciuiliter ſunt regulariter intelligenda: vt habetur in l. fin. C. de his, qui ven. ętat. impetr. per quẽ tex. dicunt ibi Bal. & Saly. quod Emphyteoſis recepta pro ſe, & filijs legitimis, nõ intelligitur recepta pro legitimatis; & per eũdem tex. Nat. conſ. 373. nu. 10. dicit, quod vbi ſit mentio de poſſeſſione, intelligitur de naturali poſſeſſione, quæ organo corporali apprehenditur. vt in l. 1. ff. de acqui. poſ. non autem de quaſi poſſeſſione, quę miniſterio legis introducta eſt, maxime in ſtipulationibus, vbi verba ſemper ſtricte accipienda ſunt. vulg. l. quicquid aſtringẽdæ. de verb. oblig. Vnde aliqui dicebant, quod verbum, mortis, quando ab homine profertur non comprehendit mortem ciuilem. Bal. in conſ. 148. lib. 4. Sum. Sylueſ.

ueſ.in verbo mors,vt ſupra dictum fuit.

Non obſtant multa iura in cōtrarium allegata, quod appellatione mortis etiam mors ciuilis cōprehendatur, quia id nō eſt ex vi vocabuli, ſed ex ſimilitudine rationis, quia ſolum eo quod ſimiles ſunt æquiparan-
41 tur, prout emancipatio in eo quod ſimilis eſt morti naturali, ei comparatur, ac æquiparatur non tamen emancipatio veniret appellat. mortis,vt optime probatur in d. §. quaſi tantū: nā ſi appellatione mortis inter dictio ignis, & aquæ comprehenderetur,ex vi vocabuli Scæuola non re-
42 ſpondiſſet, ad ſimilitudinem mortis cæteri caſus admittendi ſunt. vt ibi Arc.not. Vnde in ſola ſimilitudine rationis ſe fundare videtur,quod idem ſit de interdictione aquæ, & ignis, quod de morte naturali;demōſtratur etiā,nā appellatione mortis emancipatio minime cōprehenditur, tamen Scęuola dicit mortis caſus ad emācipationē porrigitur:& ratio eſt, quia in diſſoluenda ſeruitute emancipatio morti ſimillima eſt.inſt.quib.mo.pa. pot. ſol. & ſimilitudo ſufficit in eo,
43 quod agitur.l.qui liberos.ff. de vulg. & pup. licet in alijs ſit diſſimilitudo. Abb. in c. tranſlato. de conſtitut. & in c.quemodmodū. de iureiu.Et ſi in illo caſu interdictio ſimilis ſit morti, non tamē omne ſimile eſt idē. l.quod nerua. ff.depoſi.immo interdictio, & deportatio in multis caſibus morti diſſimiles ſunt, vt in d. l. interdicit. Alex. in d.§.ex facto.nu.4.Vnde non poteſt dici, quod appellatione mortis comprehendantur, ſi enim comprehenderentur, non eſſent ſimiles, ſed ſemper appellatione mortis inter dictio,& deportatio venirēt: & ſummarium Bart. ibi quod prouiſio facta in vno caſu, ad omnes ſimiles porrigitur, non probaretur, ita & etiam in d. §. publicationem, ideo ibi pro mortuo habetur, quia quando bona confiſcantur,fiſcus ſuccedit, ideo ſocietas diſſoluitur, quia alius in eius locum ſuccedit, prout per mortem naturalē: cum ſocietas non tranſeat ad hæredes. l. nemo. l.ideo. ff. pro ſoc. ex ſimilitudine igitur rationis deportatus ibi pro mortuo habetur, prout in omnibus alijs iuribus in quibus habetur mortem ciuilem naturali æquiparari, ſed vbi ſunt diſſimiles minime æquiparātur. vt dicit glo.in d.§. publicatione, & probatur in d. l. interdicit,de cond. & demonſtr. & in l.ſed ſi alia.ff.de bo. dam. & in d.§.inſulam.Guid.Pap.547.vbi dicit, quod diſpoſitio Clemen. fin. de
44 procu. non habet locum in morte ciuili,in qua eſt diſſimilis ratio. Non tamē talis argumentatio a ſimilitudine rationis eſt reſtringenda, vt dicūt cano. ad caſus ſolum ſimiles in iure expreſſos cum in paribus cauſis paria iura gubernant, & de ſimilibus ad ſimilia generaliter argumētari poteſt. l. non poſſunt.ff.de legi. & ſufficit, quod eadem ſubſit ratio & ſimi-
45 litudo exiſtat in eo,ad quod ſit comparatio, adeo quod non requiritur, vt ſimilitudo ſit in tota re.Bal.in l.illud. col.2. C.de Sacr.ſan.Eccle.Dec. conſ.526.declarat Abb.in cap.tranſlato. num.3. de conſtitut. Dec. conſ. 329.num.4.probatur in l.qui liberis. ff. de vulg.& pupil.Iaſ.in l.creditori. ff.de nou.ope.nun.nu.8.

Nec ex eo, quod mors ciuilis eundem effectum producat, quem mors
46 naturalis, dicendum eſt eſſe mortem naturalem,& morti naturali æquipa-

rari;emancipatio enim in multis caſibus eundem effectum parit, quem mors naturalis: igitur emancipatio mors eſſet, quod non eſt dicendum, quia ex diuerſis aliquando ijdē producuntur effectus. l. 3. §. ex pluribus de acquir.poſſ. l. non vt ex pluribus. ff.de reg.iu. talia arguunt eūdem ef-
47 fectum ex ſimilitudine rationis, non ex identitate in ſubſtantia. Vnde an deportatio, interdictio, relegatio, exiliū poſſint morti naturali comparari, ac æquiparari, ſola ſimilitudo rationis conſideranda eſt, ſi adeſt,de exilio ad mortem naturalem argui poteſt,ſi autem non,vt patet ex iuribus ſupra alleg. quantum vero attinet ad præſentem materiā nullo modo dici poteſt ſimilitudinem rationis adeſſe, quia expectare mortem naturalem non ſolum prodeſt fiſco qui illo interim fructus habebit. l.Statius. §. fi.ff.de iu.fiſ.ſed etiam illi, qui pecunias dedit, qui gratiam conſequi poſſet, & ſortem ab officiali recuperare. Vnde cum talis dilatio meliorē conditionem afferre poſſet; deportatio,relegatio,bannum,& alia ſimilia morti æquiparari non debent. d. §. inſulam. vbi Doct. Alex. in §. ex facto:ſed tamen verum eſt,quod ſi ille, qui dedit pecunias, fuerit deportatus, vel relegatus, ſiue bannitus, quoad commodum ipſius pro mortuo habebitur, & fiſcus in caſibus, in quibus eius bona publicarētur,commodū ſocietatis caperet: ſi vero bona non eſſent confiſcata, commodū remaneret illi, qui pecunias dedit, aut ſuis hæredibus in caſibus,in quibus bona condemnatorū hæredibus reſeruantur, vt in Auth. bona dānatorum.C.de bon.damnat.ſed quantū ad comm[illegible]um,& vtilitatem officialis nunquam pro mortuo habebitur, vt ex dicta morte ciuili ſortem lucrari poſſit.

SVMMARIVM.

1 *Societas diſſoluitur facta publicatione bonorum.*
2 *Fiſcus an ſtatim facta confiſcatione bonorum illius,qui pecunias dedit in ſocietatem,ab officiali exigere poſſit.*
3 *Fiſcus ratione partis totum vendere poteſt.*
4 *Fiſcus ante diem agere, & ſortem repetere poteſt. vide.nu.13.*
5 *Fiſcus fructus ſolutos pro rata temporis reſtituere tenetur.*
6 *Fiſcus non poteſt repetere ſortem ab offidiali durante ſocietate.*
7 *Officialis pro pecunia in ſocietate habita ante diem conueniri non debet.*
8 *Societas non tranſit ad hæredes, quia eſt electa induſtria perſona.*
9 *Societas facta ſuper officio alicuius per publicationem non diſſoluitur.*
10 *Conditio obligationis ex perſona fiſci immutari non debet.*
11 *Fiſcus conuentione ſeruare tenetur.*
12 *Confiſcatio bonorum cum omnibus oneribus fieri debet.*
14 *Fiſcus vbi non reperitur priuilegiatus iure communi vtitur.*
15 *Declaratio ad l.1.C.de cond.ex l.*
16 *Fiſcus priuilegiatus eſt in primipilaria adminiſtratione.*

CAP. XXXVIII.

Sed quoniam ſupra dictum fuit, quod facta publicatione bonorū illius,qui pecunias officiali ſub no-
1 mine ſocietatis tradidit, ſocietas ſoluta eſt.vt in §.publicatione.inſtit.de ſociet. & in l.actione.§.publicatione, & in

Digitized by Google

& in l.verum.§.ſi ff. pro ſoc. aliquan
2 do dubitatũ fuit, an fiſcus ſtatim ſequuta publicatione, ex quo ſocietas finita eſt, poſſit ab officiali ſortem repetere. Et videbatur dicendum quod ſic: quia ſi finita eſt ſocietas, fiſcus, qui ex publicatione bonorum in locum illius, qui pecunias dedit, ſuccedit, illas ab officiali repetere poterit, ac cõſequi debebit.l.actione. in prin. & in §.morte.ff.pro ſoc.& licet ſocietas fuerit inita ad ſex menſes; tamen, quia durante dicto tempore per publicationem bonorum diſſoluta fuit, officialis ſortem receptam fiſco reſtituere tenetur.iux.not.per Alex.conſ. 34.lib.2. eo maxime, quia fiſcus, etiã
3 quod ſocietas diſſoluta non fuiſſet, poſſet illam diſſoluere, & ſortem repetere, vt adnot. Bal.in conſ.171.lib. 1.Dec.conſ.235.nu.7. lib.2. & etiam quamuis tempus in ſocietate appoſi-
4 tum, finitum non eſſet, fiſcus ante diẽ agere, ac ſortem repetere poſſet. vt habetur in l.1. C. de cond. ex leg. & ibi plene Bal.Alex.Iaſ.& Dec.in l.pecuniam quã.ff.ſi cert.pet. Boſſ.in tit. de fiſ. nu. 33. fiſcus tamen teneretur
5 reſtituere fructus anticipate ſolutos pro rata temporis. vt dicit gloſ. & Bald.in d.l.1.

Contrarium tamen reſpondendũ eſſe arbitror; quia regulariter huiuſmodi ſocietates ad ſex menſes, & poſtea ad beneplacitum ambarum partium fieri ſolent, & officialis fructus anticipatos pro ſex menſibus ſoluere ſolet. Vnde durante dicto tempore quemadmodum ille, qui dedit pecunias, illas repetere non valuiſſet,
6 ita nec etiam fiſcus, qui ex confiſcatione ſuccedit in locum illius. l. qui in alterius.ff.de reg.iu. officialis enim ſolum ſortem reſtituere tenetur in ſi-
7 ſex menſium, igitur ante diem conueniri non poteſt.l.1. in ſi.ff.de vſufruc. accreſcen. l.cedere diem. ff.de verb. ſignif. Nam cum ſocietas fuerit facta ad ſex menſes, & fructus pro ſex menſibus ſoluti fuerint, quemadmodum ille, qui dedit pecunias, illas durante ſocietate repetere non potuiſſet, nec ſocietatem ſoluere. l.actione.§.diximus.& §.itẽ, qui ſocietatẽ.ff.pro ſoc. ita nec etiam fiſcus, qui in locum ipſius ſucceſſit, poteſt agere ante tempus, vt ſors ſibi reſtituatur, cum non ceſſerit, nec venerit dies ſolutionis.d. l. cedere diem l. in omnibus obligationibus.ff.de reg.iu.vel ſi ceſſit, non venit, vt dicunt Doct.in d.l.in omnibus, & licet ſocietas per publicationem diſſoluta fuerit, nõ tamen fiſcus ante tempus ſortem ab officiali repetere debet, nec poteſt; cum ſors ad fiſcum cum ſua cauſa tranſierit, vt ſolum finito tempore, & nõ antea exigere valeat; in ſocietatibus enim, quę fiunt ſuper officijs Ro. Cu. ceſſat illa
8 ratio a doct.conſiderata, quod ſocietas non tranſit ad hæredes: quia induſtria perſonæ electa cenſetur, vt per doct. in §. ſoluitur.inſt.de ſocie. quoniam ille, qui dat pecunias ſub nomine ſocietatis ſuper aliquo officio, in d.officio nihil agit, nec in eo ſe intromittit, vt dici poſſit induſtriam illius ad dictum officium electam fuiſſe;
9 merito forte dici poſſet per publicationem ſolutam non fuiſſe, vt dicitur de alijs ſocietatibus publicis. vt in l. 1.ff.quod cui.vniuerſ.glo.in l.verum. §.quod in hęredem.ff.pro ſoc.Franc. Marc. dec.627. nu.7. nec ex perſona fiſci conditio obligationis immutari debet.l.1.§.ex his.ff.de verb.oblig.& auferre officiali commodum temporis.iux.not.in l.ſi mandauero tibi, vt

pro me in diem. ff mand. immo etiã
11 quod ſocietas diſſoluta eſſet, fiſcus tamquam hæres conuentionem, & pacta ſeruare teneretur.l.verum.§.in hæredē. l.hæres ſocij.l.actione.§.mo-
12 do. ff.pro ſoc. Pariſ.conſ.82.lib. .cũ publicatio confiſcatio,& cũ omnibus oneribus facta intelligatur, ad quæ tenebatur condemnatus.l.ex facto.§. ex facto.& ibi Ripa nu.5.ff.ad Trebel. & in l.Papinianus.§. meminiſſe.ff.de inoff.teſta.& in l.ſi ſeruus pluriũ.§.ſi quis ante.ff.de leg.1. & in l.cũ fiſco. ff.ad Sylla.& in l.1. C.in pœ.fiſ.cred. præfec..lib.11. cũ ad fiſcum bona delinquentis cum ſuo onere deuoluantur.l.ſi quis a liberis.§.reſcriptum.ff. de lib.agno. Soc.conſ.30. lib.1.fiſcus igitur non debet poſſe ſortem exigere datam in ſocietate, cum fuerit data cum onere,ne exigatur, niſi finito tempore ſex menſium, & licet fiſcus rem communem diuidere poſſit, & alienare,vt per Bal.in d.conſ.171.nõ propterea iure poterit ſortem exigere, quæ eſt penes officialem ad ſex menſes,ante finitum dictum tempus; etiamſi quod ſocietas finita fuiſſet, quia licet dies ceſſerit, non tamen venit.

Non obſtat, quod fiſcus ante tem-
13 pus a debitore exigere valeat, vt in d.l.1.C.de cond.ex leg. quia id fiſcus ſolum facere poteſt ex cauſa publicæ neceſſitatis, & ipſa Dec.in d. l.pecuniam dicit, quod ibi eſt caſus ſpecia-
14 lis, quod fiſcus ante diem agere poſſit. Et fiſcus vbi non reperitur priuilegiatus, iure priuati regulariter vtitur.gloſ.in l.1.C.de pet.hæred. & maxime quando fiſcus ſuccedit in bonis priuati, tunc iure ſolũ priuati vti debet.l. cũ quidam.§.fiſcus.ff.de vſu. l.
15 in facto.§. fiſcus. ff. de cond. & demonſt. vel dici poteſt, quod diſpoſitio.d.l.1. cũ ſit correctoria iuris communis.l.eum,qui calendis.ff.de verb. oblig. non poteſt, nec debet extendi ad debitorem debitoris,& licet Saly. ibi ſentiat contrarium, tamen debet intelligi,quando fiſcus agit cõtra debitorem debitoris ex iure ſpeciali.vt in d l.1.ſecus ſi de iure communi,vt in caſu noſtro,vt declarat Bar.in l.nõ intelligitur. §.multa. ff. de iure fiſc. Eo maxime,quia cæteris paribus, potius fauendum eſt priuato, quã fiſco, vulg.l.nõ puto,vbi Alex.ff.de iur. fiſ. cum fiſcus in caſu noſtro tractetur de lucro captando, & propterea non habet locum, quod dicitur in d.l.1. vbi fiſcus tractatur de damno euitãdo ex primipilaria adminiſtratione, quia forte Primipilarius recepta a fiſco ſtipendia pro ſe, & militibus ſub ſe, vel vexillo, aut pilo ſuo conſtitutis, quæ non erogauit, vel militiam de-
16 ſeruit, & pro hac adminiſtratione adeo fiſcus erat priuilegiatus,vt non ſolum contra Primipilarium, ſed etiã contra vxorem, & filios, licet non eſſent hæredes, propter vtilitatē publicã agere poterat. l.vtilitas publica.l.cũ ex ſola. C.de Primipil. lib.12. & Lucas de Pen.in d.l.vtilitas. merito poteſt agere etiã contra Primumpilarium,vel contra etiã eius debitorem ante tempus. vt in d.l.1. quæ cũ loquẽs in caſu ſpeciali ad alios trahi non debet.Dec.in d.l.pecuniam.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an ſortem lucrari poſſet, ſi dãs pecunias obiret poſt ipſius bonorum publicationem.*

2 *Societas facta ad tempus etiam durante tempore per mortem finitur, ita etiam*

etiam per publicationem bonorum.

3 *Durante ſocietate iſta verba conditionem important.*

4 *Conditione ceſſante conuentio locum habere non poteſt.*

5 *Datum ſub conditione ſub contraria conditione ademptum cenſetur.*

6 *Conditio prius adimpleri debet quando emolumentum conſequatur.*

7 *Conditio quando ad tempus contractus retrotrahatur.*

8 *Pecuniæ a fiſco exactæ tranſeunt in eum cum ſua cauſa.*

9 *Delictum dantis pecunias in ſocietatẽ officiali nocere non debet.*

10 *Dotis publicatio non nocet marito.*

11 *Pendente conditione non poteſt aliquid fieri, vt eueniente conditione non ſit locus conuentioni.*

12 *Confiſcatio bonorum reuocatur ex ſuperuenientia filiorum.*

13 *Dans pecunias in ſocietatem dicitur creditor officialis conditionalis.*

14 *Ita conditionalia non tranſeunt in fiſcum.*

15 *Fiſcus tenetur ſoluere creditores conditionales purificata conditione.*

16 *Officialis non tenetur reſtituere pecuniã in ſocietate acceptã, durante ſocietate, etiam quod bona illius, qui eas dedit publicarentur, & nu. 19.*

17 *Stipulatio concepta in vno caſu non committitur in alium non expreſſũ.*

18 *Ceſſante cauſa dilationis, dilatio ceſſare debet.*

20 *Res communes remanere poſſunt, etiã quod ſocietas diſſoluatur.*

21 *Conditio licet extiterit, expectanda tamen eſt dies, quæ ſupereſt.*

22 *Cauſa licet ceſſet, effectus tamen ceſſare non debet, quando aliquæ reliquiæ remanent.*

23 *Officialis poteſt mutare cauſam poſſeſſionis.*

CAP. XXXIX.

HInc etiam alia quæſtio oriri poſſet. Quid ſi illius, qui pecunias ad ſocietatẽ ad ſex mẽſes dedit,
1 bona durante ſocietate ex aliquo
delicto publicarentur, & poſtea ipſe infra ſex menſes morte naturali decederet. An officialis ſortem habitam lucrari poſſet, & ſi ſocietas per publicationem eſt finita, vt dixi in præcedenti quæſtione: videtur dicendum, quod non: quia officialis ſoluta ſocietate finito tempore ſex menſium pecuniam receptam fiſco dare, ſiue reſtituere tenetur, etiam infra tempus, ex quo prius ſocietas per publicationem finita fuit, per ea, quæ late dicit Alex. conſ. 34. lib. 2. num. 5. vbi dicit,
2 quod ſocietas facta ad certum tempus finita morte vnius ſociorum, etiã
ſi decedat infra dictum tempus, vnde alius ſocius poteſt agere contra hæredes, vt rationem adminiſtrationis etiam non finito tẽpore reddant, ex quo finita eſt ſocietas, licet iſte caſus expreſſus non fuerit, & officialis non promiſerit reſtituere niſi finito tempore ſex menſium, tamen ſub illo caſu, caſus æquipollens comprehenditur, ſcilicet etiam, quod ſocietas aliquo caſu prius extincta fuiſſet, cum ſocietas ita finiatur per mortẽ, ſicut per publicationem. l. in actione. §. publicatione. ff. pro ſoc. & in d. §. publicationem, inſtitut. de ſociet.

Cũque ſtipulatio ſit concepta, vt ſi durãte ſocietate morte naturali decedat ille, qui pecunias dedit officialis eas ſuperlucretur, ſed tẽpore mortis iam erat finita per publicationẽ bonorũ, merito non poteſt dici, quod durãte ſocietate deceſſerit. Illa enim

verba

Digitized by Google

3 verba,huiuſmodi ſocietate durante .
&c.important conditionem.iux.not.
in l. a teſtatore . ff. de condit. & de-
4 monſtr. quæ conditio,cum per publi-
cationem ceſſauerit, conuentio locũ
habere non poteſt. l. cedere diem. ff.
de verb. oblig.l.pecuniam. ff. ſi cert.
pet. l. lege legata ſub conditione . ff.
de condit. & demonſtr. l. ſi quis ſub
conditione.ff.ſi quis omnis cau. teſt.
l.hæc conditio,in princ.ff.de contra-
hen.empt.

Nam , qui aliquid dat ſub condi-
tione , ſub contraria cenſeretur adi-
5 mere.l.ſi legatum purum.ff.de adim.
leg. l.aliquando . ff. de condit. & de-
monſtr.Ruyn.conſ.107.num.4.lib.3.
6 natura enim conditionis eſt,vt prius
impleatur, quam emolumẽtum quæ-
ratur.l.Thais ancilla.§.Stichus. ff.de
fideicomm. libert. Ruyñ. conſ. 181.
nu.2. lib.1.Cum igitur conditio non
extiterit , quia non deceſſit durante
ſocietate, officialis lucrum conſequi
non debet, maxime ſi teneretur fiſcũ
potuiſſe ante tempus, & ſic infra ſex
menſes ſortem exigere. Et licet con-
7 ditio quando extitit,ad tempus ſtipu
lationis contractæ retrahatur . l. qui
potio. l. qui balneum. ff.qui pot. in-
pign. habe. hoc eſt verum ſi tempore
exiſtẽtis conditionis reperitur extre
mum habile ad obligationem con-
trahendã,ſecus ſi inhabile reperitur,
vt dicit Bart.in l. quoties, in fine. ff.
de nouat. ſed tempore exiſtentis con
ditionis, qui dedit pecunias ad ſocie
tatem , non erat amplius habilis ad
obligandum,igitur conditio non re-
trotrahitur .

Contrarium tamen reſpondendũ
eſt , maxime tenendo fiſcum ab offi-
ciali ſortem, niſi finito tempore ſex
menſium,repetere non poſſe.Si enim
durãte dicto tempore mors natura-
lis ſequatur,ſors irreuocabiliter effi-
citur ipſius officialis , & ſi poſtea fi-
ſcus eam peteret,officialis exceptio-
ne retentionis ſe tueri poterit , quia
cui damus actionem , &c. Si vero fi-
ſcus ſortem ab officiali exigiſſet , &
poſtea durante ſex menſium tempo-
re,ille, qui pecunias dedit morte na-
turali obiret,fiſcus eam reſtituere te-
neretur, quia ad eum cum ſuo onere
8 tranſiuit,ac cum ſua cauſa,vt officia
lis eſſet, ſi ille,qui dedit durante tem
pore ſex menſiũ decederet.l.res quæ.
§.res.ff.de iur.fiſ.Bart.in l.ſi adimen-
do . ff. de adimen. lega. fiſcus enim
reuocabiliter ſortem habuit,ac exe-
git,vt ſuccedente morte naturali in-
fra ſex menſes , pecuniæ exactæ offi-
ciali reſtituerentur,vt dicitur de bo-
nis fideicommiſſo ſubiectis , quæ ſtãt
penes fiſcum,donec veniat conditio,
& poſtea fideicõmiſſario reſtituere
tenetur. l.Statius . §. Cornelio.ff. de
9 iur.fiſ. Delictum enim illius , qui pe-
cunias dedit ad ſocietatem , officiali
minime nocere debet. l.poſt contra-
ctum.ff.de donat.l.ſi quis poſthac. C.
de bon. proſcript. facit ; quod adno-
tat in ſimili Bart. in l. quinque legi-
bus. ff. de bon. damnat. quod ſi dos
vxoris publicatur in caſibus , in qui-
10 bus publicari poteſt,talis publicatio
marito non nocet , quin lucrum do-
tis ſibi ex pacto debitum cõſequi nõ
valeat, ſequitur Rol. a Vall.in tract.
dot. q.59. Cum enim officialis pecu-
nias in ſocietatem receperit cum pa
cto, quod durante tẽpore ſocietatis ,
ſi ille , qui pecunias dedit morte na-
turali obiret, pecunias receptas lu-
cretur, pendente itaque conditione,
11 non poteſt ab altera partiũ aliquid
fieri,quod eueniente conditione, non
ſit

Digitized by Google

ſit locus conuentioni. Alex.conſ.45. lib.5. in princ.& propterea exiſtente poſtea conditione infra ſex menſes, conuentio locum habere debet.l.fin. §.1.ff.de vulg.& pupil. Soc.Iun.conſ. 181.num.22. lib.2. nam quemadmodum ſi banniti, & condemnati filios poſt bannum haberent, confiſcatio
12 facta de iure communi reuocaretur ex ſuperuenientia liberorum. Curt. Sen.conſ.1.nu.9.Bart.conſ.130.num. 78.lib.1.in fol. ita ex ſuperuenientia conditionis,ſcilicet mortis naturalis illius, qui pecunias dedit infra ſex menſes,exactio ſi facta eſt,a fiſco reuocari debet.

Ad idem facit, quia ille,qui pecunias in ſocietatem præſtitit, cum pacto,vt officialis eſſent,ſi morte naturali decederet, dicitur creditor di-
13 ctarum pecuniarum ſub contraria conditione, ſcilicet ſi in dicto tempore morte naturali non decederet,vnde dictum creditum in bonis illius, qui pecunias dedit conditionale reperitur,vnde in fiſcum minime trāſi-
14 re poteſt, cum in fiſcum iura conditionalia non tranſeant, quando conditio ante confiſcationem purificata non eſt, per tex.in l.quoties, in fin.ff. de nouat.& ibi Bart. Curt. Sen.conſ. 59. num.13. gloſ.in l. non ad ea.ff.de condit.& demonſtr.vbi Bart.

Et ſi fiſcus exigiſſet,cum ad officialem pecuniæ ſpectarent ſub condi-
15 tione mortis naturalis, quemadmodum fiſcus tenetur ſoluere omnibus creditoribus delinquentis. Bart.in l. res autem, in princ.de iur.fiſ. Alex.in l.ſi marito.ff.ſolut.mat.ita etiam exiſtente poſtea conditione debet ſoluere officiali creditori, quia purificata conditione ceſſit dies.l.cedere diem. ff.de verb.ſign. Doct.in l.re omnibus. ff.de reg. iur. paria enim ſunt debitū eſſe purum, vel eſſe conditionale, & purificatam eſſe conditionem. l. ſed & ſi de tua.§.1.ff.de acquiren.hæred. Iaſ.in l.quoties in diem. col. 3. ff. de verb.oblig.

Non obſtāt modo ea,quę in cōtrarium adducūtur,primo dici poteſt,vt
16 dixi in præcedenti quæſtione, quod ſocietas non eſt finita ſaltem ad effectum,vt officialis ante tempus pecunias habitas reſtituere teneatur,poſtquam ſolum illas finito tempore ſex menſium, ſi mors naturalis non accideret,reſtituere promiſerit. l. eū,qui calēdis. l.qui hoc anno.l.centeſimis. ff.de verb. oblig. & ſtipulatio conce-
17 pta in vno caſu, non committitur in alium non expreſſum, vt habetur fere in his terminis in l.inter ſocerū.in fin.ff.de pact.dota. Et propterea non poteſt ab officiali plus petere, quam verba promiſſionis ſtricte ſumpta im portant. l. quicquid aſtringendæ, in prin.ff.de verb.oblig. l.in conuentionalibus.ff.eo.tit.& plus petit,qui ante tempus petit, maxime quando tēpus ad commodum promiſſoris appoſitum eſt.

Vnde non obſtant dicta per Alex. in d.conſ.34. lib. 2. quia in caſu ſuo expectare tempus ſex annorum, ad quod ſocietas inita erat,nullum commodum fideiuſſori afferre poterat: igitur ſoluta ſocietate per mortē, fideiuſſor tenetur rationem reddere,
18 ac ſi finita eſſet per lapſum temporis,quia ceſſante cauſa dilationis,ceſſare debet dilatio.l.continuus.§.cum ita.ff.de verb. oblig.ſed ſecus in caſu noſtro, quia officiali affert commodum, pecunias vſque ad ſex menſes retinere,etiam ſi ſocietas finita eſſet. Tum forte, quia non habet pecuniā

præ

19 prę manibus ad reſtituendum, tum quia forte poſſet euenire caſus, vt pecunias habitas minime reſtituere tenerentur, vt ſi ille, qui dedit in dicto tempore morte naturali decederet, quod etiam ex pluribus viribus probatur. Primo per tex. in l. ſi. C. de leg. & in l. ambiguitatem. C. de vſufru. ibi etiam Doct. vbi ſi teſtator alicui vſumfructum relinquat, quouſque filius aget annum duodecimum, ſi filius moriatur prius, quam illam ętatem attingat, propter hoc vſufructuarius non deſineret vſumfructum habere, niſi lapſo tẽpore certo; ſic etiã in caſu noſtro, licet ſocietas finita eſſet, tamen officialis non teneretur reſtituere niſi elapſo tẽpore. d. l. cen-
20 teſimis, & faciunt not. per gloſ. in l. ſi conuenerit. ff. pro ſoc. vbi habetur, quod res poſſunt remanere communes, etiam quod ſocietas dirimatur.

Secundo per tex. in l. vxori vſumfructum villæ. ff. de vſufru. lega. vbi ſi teſtatur fundi vſumfructum vxori in quinquennium legauerit, & poſtea illum fundũ libertis reliquerit, vxor moriatur ante quinquennium; liberti tamen non debet fundum habere, niſi tranſacto toto quinquennio, vbi gloſ. dicit, quod licet conditio extiterit, tamen expectanda eſt dies, quæ
21 ſupereſt: ita etiam, licet ſoluta ſit ſocietas, pro exigendis pecunijs, expectanda eſt dies, quæ ſupereſt.

Tertio per tex. in l. cum hæres. §. 2, ff. de ſtat. liber. vbi ſeruus iuſſus eſt ſeruire Titio per annum, & poſtea liberum etiam, ante annum mortuo Titio ſeruus ſtatim liber non eſt, ſed poſt totius anni tranſitum; ibi ceſſabat cauſa dilationis, ſcilicet vt ſeruiret Titio, non tamen ſeruus ſtatim efficitur liber.

Quarto per illud, quod dicit Spec. tit. de locat. §. nunc aliq. verſ. 145. vbi determinat, quod ſi aliquis acceperit emphyteuſim per ſe, & filijs maſculis, vſque ad annos quadraginta ſi talis emphyteuta infra decem annos moriatur ſine filijs: tamen emphyteuſim non reuertitur ad dominum, niſi poſt quadraginta annos; & ſic in caſu noſtro, licet finita ſit ſocietas, & cauſa dilationis ante ſortẽ officialis, reſtituere non tenetur, niſi elapſo tempore.

Quinto quemadmodum, quando expectare mortem naturalem affert commodum, mors ciuilis non æquiparatur, nec comparatur morti naturali, vt dictum fuit ſupra in quæſt. . & habetur late per Doct. in l. ex parte. §. ſi inſulam. ff. de verb. oblig. ita etiam ſi ſocietas finita per publicationem, non debet æquipararari, quando finitur per lapſum temporis, vt officialis ſaltem pari modo ſortem reſtituere teneatur, & licet ſocietas ceſſauerit, non tamen ceſſat effectus, ex quo ad commodum officialis facta fuit ſocietas, & quando remanent aliquæ reliquiæ, licet cauſa; tamen effe-
22 ctus ceſſare non debet. l. fin. ff. de decur. l. penul. in fi. ff. de quæſt. habetur late per Marſ. ſing. 107.

Nec obſtat dum dicebatur, quod lucrum conſequi debet officialis, ſi ſocietas duret per tempus præfixum: Vnde cum talis conditio non extiterit, quia ſocietas non durauit, ergo lucrum conſequi non debet, quia in procedit ad damnum illius, qui pecunias dedit, non autem officialis, per quem minime ſtetit, vt ſocietas non duraret, quoad eum ſocietas durat, merito damnum ſentire non debet ex culpa alterius locis, adeo ſi in tem

pore

Digitized by Google

pore ſocietatis mors ſequatur, conditio retrotrahitur. d. l. qui potior. d. l. qui balneum. & pecuniæ ſemper præſumuntur fuiſſe ipſius officialis, cum extremum ſit habile, & pecunias retinere, & cauſam poſſeſſionis ex cauſa mutare. l. qui bona fide. §. 1. ff. de acqui. poſſ. l. non ſolum. §. quod vulgo. ff. pro hæred. Bart. in l. huiuſmodi. §. qui ſeruum. ff. de leg. 1. & ſi pecunias officialis non haberet, eas a fiſco recuperare poſſet, poſtquam euenit caſus mortis naturalis infra tempus appoſitū in ſocietate, cum pecuniæ fuerint in fiſcū translatæ reuocabiliter, vt eueniente caſu mortis infra tempus ſex menſium, confiſcatio nulla eſſet per ea, quæ adnot. Soc. conſ. 117. lib. 3. num. 3. verſ. quando non fuiſſet appoſitus terminus. &c.

SVMMARIVM.

1 *Societas durare non poteſt ſuper re, quæ amplius non eſt.*

2 *Societas extinguitur perempta re, ſuper qua contracta eſt.*

3 *Officialis ſuppreſſo officio fructus amplius ſoluere non tenetur.*

4 *Contractus ſocietatis illicitus eſſet, ſi conueniretur, vt ſuppreſſo officio ſocietas duraret.*

5 *Officialis pecunias habitas in ſocietate reſtituere non tenetur, ſi Papa officium ſupprimeret.*

6 *Societas dicitur leonina, ſi damnum commune non ſit.*

7 *Societas non eſſet valida, ſi totum periculum eſſet officialis.*

8 *Caſus fortuiti officiali nocere non debent.*

9 *Officialis poteſt omnia pericula ſuſtinere, poſtquam dans pecunias periculum vitæ ſuſtinet.*

10 *Multa permittūtur ratione incertitudinis, quæ alias non permitterentur.*

CAP. XXXIX.

Finitur quoque ſocietas, ſi Papa off. ſupprimeret, ſuper quo ſocie-
1 tas facta eſt, ſuper enim rem, quæ amplius non eſt, ſocietas amplius durare non poteſt, vt habetur in l. verum. §. fin. iuncta gloſ. ff. pro ſoc. Pet. de Vbald. in tract. de duob. frat. in vlt. parte princ. in ſumma Armil. in verb, ſocietas, nu. 14. vbi dicit, quod ſi contraho ſocietatē cum Titio, vſque ad decennium, & ante capitale perdatur, ſocietas finita eſt. Bal. in l. 1. in 6.
2 q. C. pro ſoc. vbi dicit quod ſocietas finitur ammiſſo capitali. Soc. Iun. cōſ. 58. nu. 9. lib. . vbi ait, quod ſocietas
3 extinguitur perempta re, in qua erat contracta, in his terminis Hier. Gabriel. conſ. 63. num. 19. lib. 2. Nec amplius ab officiali fructus debētur. Rom. conſ. 417. Brun. in tract. de interr. & peremp. conclu. 11. & 16. Auth. Gale. ad firmam Cam. obliga. q.
4 1. ad quar. part. num. 12. Quinimo ſi partes conuenirent, quod ſuppreſſo officio ſocietas duraret, contractus illicitus eſſet, vt per Sarnen. dec. 93. vbi dicit, quod contractus illicitus eſſet cum clauſula, ſi res, ſuper quibus cenſus imponitur alijs bonis ſuis, cenſus eſſet impoſitus, per not. per Bald. in conſ. 447. num. 2. lib. 2. & in l. ſi quis ſub conditione. ff. de condit. & inſtit. vbi & Caſtr.

Sed an hoc caſu officialis pecu-
5 nias habitas ſuper officio ſuppreſſo reſtituere teneatur, & dicendum eſt, quod ſi Papa officium ſuppreſſit, nec pecunias officiali reſtituit, quod pariter, nec etiam officialis illi, qui ei dedit

Digitized by Google

dedit pecuniam in ſocietate, reſtitue
re tenetur, quia vt ſocietas valida ſit,
periculum cōmune eſſe debet. l. cum
duobus. §. quidam. ff. pro ſoc. & in
§. damna. ead. l. l. ſi id quod. §. itē Cel
6 ſus. ff. eod. alias eſſet ſocietas leoni-
na, ſi damnum non eſſet commune,
quam iura improbant. l. ſi non fue-
rit. ff. pro ſoc. vbi iuris conſul. in fin.
dicit, iniquiſſimum enim genus. ſo-
cietatis eſt, ex qua quis damnum,
nō etiam lucrum ſpectet, vt habetur
in l. ſi igitur. eod. tit. ibi æquum enim
eſt, vt cuius participauit lucrū, par-
ticipet etiam damnum. l. ſecundum
naturam. ff. de reg. iur. Quinimo ſo-
7 cietas non valuiſſet, ſi ille, qui pecu-
nias dedit ſuper officio, ad damnum,
& periculum tenere noluiſſet per ea,
quæ adnotat Bal. in l. 1. in 9. q. C. pro
ſoc. vbi ponit quæſtionem de his, qui
dant pecuniam ad negociandum hoc
pactum, vt capitale ſaluum ſit, & ſi lu
crum interueniat, diuidatur, & con-
cludit, quod talis contractus vſura-
riam ſapit prauitatem, & non eſt lici
tus, eum ſequuntur Soc. conſ. 116. lib.
2. Dec. conſ. 116. col. 1. & 2. Ideoque
ſi Papa officium ſupprimeret abſque
pecuniarum reſtitutione, vel ſi offi-
cium nil fructaret, abſque culpa ta-
men officialis, ſed culpa Principis,
vel belli, aut peſtis, vel ex aliquo alio
accidenti, officialis pecunias reſtitue
re minime teneretur, nec fructus con
uentos præſtare, quia periculum com
mune eſſe debet, per iura ſuperius
alleg. & habetur in l. Mutius. ff. pro
8 ſoc. & iſti caſus, tamquam caſus for-
tuiti, ex quo proueniūt ex facto Prin-
cipis, non debent nocere officiali, vt
late habetur per Aym. conſil. 95. vbi
9 plene. Sed quia ille, qui pecunias de-
dit, ſubit periculum ipſius vitæ, non
eſt inconueniens, quod officialis alia
ſubeat, & ſuſtineat pericula, & pro-
pterea ſortem recuperare poſſet, ſi of
ficiū ſupprimeretur per ea, quæ dicta
10 fuerunt ſupra lib. 1. q. 11. multa. n.
permittūtur ratione incertitudinis,
dubijque euentus lucri, vel damni,
quæ alias non permitterentur, vt ple
ne per Tiraquel. in l. ſi vnquam. C. de
reuocan. donatio. in verbo, donatio-
ne largitus. n. 131. & doctrinæ ex ad-
uerſo allegatæ non procedunt in hu-
iuſmodi ſocietate, in qua dans pecu-
nias periculum ipſius vitę, vel alte-
rius ſubiit, quod non eſt in aliis ſocie
tatibus, de quibus leges ſituatæ ſub
tit. ff. & C. pro ſoc. loquuntur.

SVMMARIVM.

1 *Societas finitur per alienationem officij.*
2 *Officialis non poteſt officium vendere, ſed ſolum in manibus Papæ reſignare.*
3 *Officialis poteſt officium ad fauorē certæ perſonæ reſignare.*
4 *Papa poteſt ad ſui libitum reſignationes admittere.*
5 *Officialis officium amittit reſignatione admiſſa.*
6 *Papa debet conferre illi officium, ad cuius fauorem fuit facta reſignatio.*
7 *Reſignatarius habet officium ex prouiſione Papæ, non autem a reſignante.*
8 *Officialis in reſignatione officij poteſt accipere pecunias, ſecus in reſignatione beneficij.*
9 *Officium an ſit obligatum danti pecunias in ſocietate ſuper officio.*
10 *Mutuans ad merces emendas, in illis habet tacitam hypothecam.*
11 *Militia eſt obligata mutuanti pecunias pro illa emenda.*

Officia-

Digitized by Google

12 *Officialis non poteſt officium obligare.*
13 *Prohibita alienatione, cenſetur etiam prohibita hypotheca.*
14 *Prohibita alienatione cenſetur prohibita quæcumque alienatio etiam largiſſime ſumpta in rebus Eccleſiaſticis.*
15 *Prohibita alienari in generali hypotheca non comprehenduntur.*
16 *Res empta ex pecunia mea mihi obligata non eſt.*
17 *Militia triplex erat.*
18 *Militia, quæ vendi, & obligari poterat.*
19 *Militia filio empto in legitimam computatur.*
20 *Militia, quæ nec vendi, nec ad hæredes tranſmitti poterat, non computatur filio in legitimam.*
21 *Militia, quæ vendi poterat, in legitimam filio computatur.*
22 *Officia Ro. Curiæ non poſſunt ad hæredes tranſmitti.*
23 *Officia Ro. Curiæ an per officiales vendi poſſint.*
24 *Officia Ro. Curiæ filio in legitimam computatur.*
25 *Papæ conſenſus non reputatur impoſſibilis.*
26 *Legitima debetur filio ſine onere.*
27 *Legitima debetur de corporeis hæreditarijs non de pecunia.*
28 *Legitima, quæ in re aſſignari debeat, eſt in arbitrio iudicis.*
29 *Legitima non debetur filio in re, quæ habeat onus in ſe.*
30 *Emphyteutica bona non computantur filio in legitimam.*
31 *Filius non habet officium a patre, licet ab eo emptum ſit, ſed ex proviſione Papæ. & nu. 37.*
32 *Cauſa proxima, non remota attenditur.*
33 *Actus attribuitur confirmanti, non autem eligenti:*
34 *Cauſam habere ab aliquo, quando dicatur.*
35 *Donatio quando imputetur filio in legitimam.*
36 *Donatio inter patrem, & filium non tenet.*
38 *Pater ſi quid nomine filij emit, cenſetur ei donare.*
39. *Expenſæ factæ a patre, vt filius conſequatur beneficium, non computantur ei in legitimam.*
40 *Argumentum de beneficio ad officium valet, & tenet.*
41 *Officium emptum nomine filij, vt fructus ſint patris, non computatur filio in legitimam.*
42 *Poſſe non dicitur, quod cum difficultate poteſt.*
43 *Papa non paſſim reſignationes officiorum admittit.*
44 *Reſignans officium, ſi eſt abſens reſignatio non admittitur, niſi elapſis quadraginta diebus poſt reſignationem.*
45 *Societas facta a patre ſuper vita filij pecunia poſita in tali ſocietate, filio non computatur in legitimam.*
46 *Societas facta a patre nomine filij, ſi totum commodum ſpectet ad filiũ, pecunia filio in legitimã imputatur.*

C A P. XL.

Finitur etiã ſocietas, ſi officialis officium, ſuper quo pecunias ſub 1 nomine ſocietatis accepit, in tertiũ alienaret, vel ad fauorem tertij cederet, vel reſignaret. vt in l. ſi id quod. §. ſi ſeruus. vbi Bar. ff. pro ſoc. l. verũ. §. ſi. ff. eod. tit. Quando enim mutatur perſona ſocietas finitur, qui admittitur. l. nemo poteſt. ff. eo. Hiero. Gali. conſil.

conſil.63.num.5.15. & 18. libro 2.

Nec aduertendum eſt, quod offi-
2 cium emptum a Camera non poteſt illud libere alienare, nec vendere, ſed ſolum poteſt in manibus Pontificis concedentis reſignare. l. legatus. ff. de off. præſid. vbi gloſ. & Bat. dicunt, officium temporale iuriſdictionis nõ poſſe renunciari, niſi in manibus Principis, a quo quis cauſam habuit, quod pro ſingulari ponit Roman. ſing. 352. an tabellio. Abb. in c. 2. nu. 20. de reſtit. ſpoliat. Rebuf. in ſua pract. in tit. de reſignat. nu. 14. Franc. Marc. deciſ. 617. num. 4. vbi dicit, quod renunciatio beneficij, aut officij debet fieri in manibus illius, qui poſſet inuitũ deſtruere. & dec. 626. nu. 6. eſt tex. in c. admonet. in c. fin. de renunciat. plene in pragmat. ſanct. in tit. de ſublat. Cle
3 men. litteris, in verbo renunciaſſe. Poteſt igitur officialis ſolũ in manibus Papæ officium reſignare ad fauorem
4 certæ perſonæ, & poſtea in poteſtate Papæ eſt illam admittere, vel non. Rebuf. vbi ſupra nu. 11. & nu. 29. cum ſe-
5 quen. ſi non admittit, officialis officium retinebit. cap. inter. de præben. Si vero admitttit, vt fieri ſolet. Caſſiad. dec. 3. de renunciat. nu. 1. officialis officium amittit. c. quod in dubijs. c. amouet. & ibi Innoc. c. fi. de renunciat. Rolan. a Val. conſ. 11. nu. 9. lib. 2.
6 tunc Papa debet illud illi conferre, in cuius fauorem fuit facta reſignatio, non alteri dare. c. 1. de rerũ per-
7 mut. lib. 6. Rebuff. vbi ſupra num. 15. Et nominatus officium poſtea habebit ex gratia, & prouiſione Papæ, non autem reſignante. Abb. in c. 2. de præ-
8 ſcript. Caſſiad. dec. 15. de preben. nu. 1. & in hoc eſt differentia inter reſignationes beneficiorum, & reſignationes officiorum: in reſignatione beneficiorum ad fauorem, ſi reſignans pretium reciperet ab illo, ad cuius fauorem reſignauit, ſimoniam committeret. glo. & Doct. in c. conſtitutus. de tranſact. Innoc. in c. vniuerſorum. de rerum permut. Rebuf. in ſua pract. de ſimo. reſignat. Sed in reſignatione officij ad fauorem, poteſt reſignans abſque vitio ſimoniæ pecuniam recipere. Non poteſt igitur officialis officiũ libere alienare, nec vendere, ſed requiritur conſenſus Pontificis qui reſignationem admittat, & nominato conferat, ſed an officium ſic alienatũ
9 cum conſenſu Papæ ſit obligatum illi, qui pecunias ſub nomine ſocietatis ſuper officio præſtitit, dubitari poſſet. Et forte videretur dicendum, quod ſic; Primo per gloſ. in Auth. quo iure. C. qui pot. in pigno. hab. vbi
10 dicit, quod mutuans expreſſe ad merces comparandas, in illis habet tacitam hypothecã. Alex. in l. ſi cum dotem. ff. ſolut. matr. Iaſ. in l. creditor. ff. ſi cert. pet. Paul. Caſtr. in l. 1. ff. de pigno. act. vbi dicit, quod ſi reperitur in inſtrumento, quod aliquis mutuauit decem ſuper tali re, iſta verba important, vt illa res obligata ſit, ac cenſeatur hypothecata. Bar. in l. fundus, quẽ. ff. de ann. legat. & in l. Codicillis. §. inſtituto. ff. de leg. 1. Bal. conſ. 182. caſus talis eſt Regis. Cypri. lib. 5. Aym. conſ. 20. nu. 10.

Secundo per tex. in l. fi. & in Auth. ibi poſita. C. de pigno. vbi habetur,
11 quod militia empta ex pecunia expreſſe mutuata ad militiã emendam, etiam, quod militia expreſſe obligata non fuerit, tamen tacite eſt obligata pro pecunia mutuata cum priuilegio prælationis, vt per Neguſan. in tract. de pigno. & hyp. in 4. memb. 2. par. num. 164. & in 2. memb. 5. par. nu. 21.

Alciat.

Digitized by Google

Alciat. lib.8. pater. cap.5.
11 Contrarium tamen reſoluendum
eſt,quia officium ſolum ad vitam of-
ficialis conceſſum eſt;adeo,vt eo de-
cedente ad Cameram libere redire
debet,& durante vita non poteſt offi
cialis illud libere alienare, ſed ſolum
renunciare, vel reſignare in manibus
12 Papæ; & propterea non poteſt illud
obligare, nec hypothecare. iux. not.
per Bart.in l. quorum.in 2. memb.ff.
de pign.per tex.in l.fi. C.de reb. alie-
nand. vel nõ alien. nam licet officium
hypothecatum adhuc officialis rema
neat.l.ſi pignus. C. de pigno. act. l.ſi
cum venditor. ff. de euict. tamen,
quia per obligationem poſſet deue-
niri ad alienationẽ officij. l.2.& 3. ff.
13 de diſtrac. pign. Ideo ſicut prohibet
alienatio abſque conſenſu Papæ, ita
& præambulum.l.oratio. ff.de ſponſ.
& hanc rationem aſſignat Bar.in d.l.
quorum. ſequitur Corn. conſil.154.
lib.4.num.2.Soc.Iun.conſ.119. nu.5.
lib.2.Natt.conſ.474.nu.21. eſt tex.in
l.1. §. eam rem.ff.quæ res pign. obl.
poſſ. ibi eam rem cum quis emere nõ
poteſt, iure pignore accipere non po
teſt. Et licet gloſ.in d.l.fi.dicat,quod
ex quadam interpretatione prohibi-
ta alienatione, cenſetur etiam prohi-
bita hypotheca; ſed vere, & pro-
prie loquendo, & ex proprio ſignifi-
catu prohibita alienatione non cen-
ſetur prohibita hypotheca, & pro-
pterea in diſpoſitione ſtricti iuris,
prohibita alienatione non eſſet prohi
bita hypotheca: vt late proſequitur
Neguſan.in tract. de pigno. & hypo.
14 membro 2.par.num.69.Sed in rebus
Eccleſiæ prohibita alienatione, cen-
ſetur prohibita quæcunque alienatio
etiam largiſſime ſumpta, per quam
ius aliquod transferatur,prout acci-
pitur.in d.l.fi. ſiue a lege,ſiue in con-
tractu, teſtamẽtove prohibita ſit,ita
inquit gloſ.in c. nulli, & ibi Ant. de
Butr.& Abb.de reb. Eccl.non aliena.
Nat,conſ.441.nu.6. gloſ.in l.ſtatu li-
ber. §. quintus. ff.de ſtat.lib. Et illa,
15 quæ prohibita ſunt alienari, non ve-
niunt in generali hypotheca. Bart.in
l.codicillis.instituto.ff.de leg.2.Bald.
in l.1.C.quæ res pigno.obl. poſ.Alex.
conſ.16. lib.2. nu.4. Nat.d.conſ.474.
nu.21.& conſ.1 8.nu.6.lib.2.

Nec obſtant notata per gloſ. in d.
Auth.quo iure, quia communiter te-
16 netur, quod res empta ex pecunia
mea, nõ eſt mihi obligata, niſi expreſ-
ſe obligata ſit,vt not.in l. licet.C.qui
pot.in pig.hab.l.quamuis. la 3. C.de
pign.& hypo. Saly.in d.Auth.& pro-
pterea illa gloſ. communiter repro-
batur, vt dicit Neguſan. in tracta.
de pign.& hyp. in 4.memb. 2.par nu.
163. Rip. in l.1. num.10. ff in quibus
cauſ.pign.& hypo.Io.Bap.de S.Seue-
ri. in l.creditor.ff.ſi cert.pet. vbi re-
probat opinionem Iaſ.& aliorum.

Secundo non obſtat, quod diceba-
tur de militia,quę erat tacite obliga
ta pro pecunia mutuata ad illã emẽ-
17 dam, quia ſciẽdum eſt,quod triplex
erat militia,ſecundum glo. in l.omni
modo. §.fin. C. de in offic.teſta.licet
Bart.in l.1.§.nec caſtrenſe. ff.de col-
lat. bonorum dicat,quod eſt quadru-
18 plex,vt etiam dicunt Bal. & Saly. in
d. §. fin. Vna,quę vendi, & ad hære-
des ſub certa definitione tranſmitti
poterat,de qua loquitur tex.in l. Lu
cius.la 1.ff.de leg.2. & in l.fideicom-
miſſa.§.ſi ſeruus.& in l.his verbis. §.
alunno.de leg.3.& iſta poterat obliga
ri, ac tacite obligata erat pro pecu-
nia mutuata,vt habetur in d.l.fin. C.
de pign. ibi eam tamen, quæ vendi,

vel ad hæredes, &c. & ibi Saly. dum
dicit, dummodo ſit militia, quæ ad
hæredes tranſmitti poſſit, vbi etiam
Bal. ait, quod ille tex. loquitur in mi-
19 litia, quæ vendi poteſt. Bal. conſ. 340.
lib. 3. in 1. quæ etiam filio in legiti-
mam computatur. vt in d. l. omnino.
§. fin. & ibi ſcribentes, ac etiam in
quartam computatur. Bar. in l. illud.
C. de colſat.

Alia erat militia, quæ nec vendi,
nec ad hæredes tranſmitti poterat,
20 de qua loquitur tex. in l. 1. §. ſed an
id. ff. de collat. bonorum. vbi Bart. &
Bal. & Saly. in d. §. fin. ponunt exẽpla,
& iſta non computatur filio in legiti-
mã, ut ibi per Doct. & ratio eſt, quia
cum non poſſint vendi, nec ad hære-
des tranſmitti, nondũ in commercio;
& ideo etiam non confertur. l. ſi filia.
§. Neratius. & §. idem ſcribit. ff. famil.
herciſ. Bal. in d. l. fin. & iſta etiam non
poterat obligari, nec tacite erat obli
gata, quia in iſta ceſſat qualibet pars
diſiunctiue, de qua in d. l. fin. ibi, eam
tamẽ, quę vendi, vel ad hæredes, &c.
vt in ſimili dicit Saly. in d. l. omnimo-
do. §. fin. verſ. quia quædam militia,
&c. & Scribentes in d. l. fin.

Alia erat militia, quæ poterat ven-
di, non tamen ad hæredes tranſmitti,
de qua ponit Bart. exemplum in d.
21 §. nec caſtrenſe. Bald. & Saly. in d. §.
fin. & iſta computatur filio in legiti-
mã, vt ibi dicũt Doct. & pariter obli-
gari poterat. vt in d. l. fin. vbi ſufficit,
quod militia, vel vendi, vel ad hære-
des tranſmitti poſſit, vt obligari va-
leat, & in ea tacita hypotheca indu-
cta ſit, vt in d. l. fin. cum dictio, vel, ſit
alternatiua, ad cuius verificationem
alteram partem verificari ſufficit. l. ſi
ita, quis ſtipuletur. ff. de verb. oblig. §.
penul. inſtit. de hæred. inſtituen.

Officia vero Romanæ Curiæ cla-
rum eſt, quod ad hæredes tranſmitti
22 non poſſunt, quia ſunt perſonalia, &
ad hæredes non tranſeunt. l. 1. ff. de fi-
deiuſ. & commiſ. tut. & ibi Bart. Fran.
Marc. deciſ. 626. nu. 8. & ſupra dictum
23 fuit. Sed difficultas eſt, an dici poſſit,
quòd vendi valeant, ex quo ad fauo-
rem emptoris officialis poteſt in ma-
nibus Papæ officium ſuum reſignare.
Nicol. de Vbal. de Peru. in tract. ſuc-
ceſſ. ab inteſt. col. 17. dicit, quod offi-
cia non tranſeunt ad hęredes, nec vẽ-
di poſſunt, probat duplici fundamen-
to. Primo, quia ſolum poſſunt in ma-
nibus Papæ reſignare, prout alia be-
nef. Eccleſiaſtica. c. quod in dubijs. c.
quod admonet, de renunciat. Secũdo,
quia talis venditio nõ poteſt fieri niſi
cum conſenſu Papæ, qui cenſetur im-
poſſibilis. l. apud Iulianum. §. conſtat.
ff. de leg. 2. ſubdit tamen, ex quo Papa
reddit ſe valde facilem, poſſet aliud
dici, & propterea nihil decidit. Paul.
vero Caſtr. in d. §. fin. l. omnimodo di-
cit, quod licet officia ad hæredes non
tranſmittantur; tamen, quia conſue-
uerunt vendi, ſimpliciter imputantur
24 in legitimam, quanti vendi poterant
tempore mortis patris deductis one-
ribus, vt declarat gloſ. in l. illud. C. de
collat. vt Bart. in l. 1. §. nec caſtrenſe.
ff. de collat. bonorum, vbi dicit, quod
officia cuſtodiæ carcerum portarum,
ſeu publici ludi, & ſimilia, quia vendi
ſolent, imputantur in legitimam, &
cum opinione Paul. Caſtr. tranſeunt.
Iaſ. ibi, & latius in l. illud. C. de collat.
& Saly. in d. §. imputari, vbi dicit, an-
nuos redditus emptos a patre filio in
legitimam computari. Cro. in l. frater
a fratre, nu. 9. ff. de cond. indeb. Rip. in
l. in quartam. ff. ad leg. falcid. nu. 163.
Rolan. a Vall. conſ. 11. num. 12. & 14.

Digitized by Google

lib.2. vbi reprobat opinionẽ Nic. de
Vbald.quia Papa, vt ipſe dicit, ſolet
admittere ſimiles reſignationes ſine
difficultate per ſolam ſupplicationẽ
ſignatam ſine aliqua litterarũ expe-
ditione, & propterea cõcludunt pro-
25 ut Doct. quod conſenſus Papæ non
poteſt reputari impoſſibilis. iux. not.
per Curt. Iun. conſ. 182.nu.12.& per
Iaſ.in d.§.conſtat, vt etiam dum de
capitale poſito ſuper montis Floren-
tiæ pro dotibus filiarum. Corn. conſ.
1. in 6. dubio. lib.4. Rip. in d. l. in 4.
num.156.

Sed contrarium forte teneri poſ-
ſet,quod huiuſmodi officia filio in le-
gitimam computari non debeãt, nec
poſſint, quoniam certiſſimi iuris eſt,
26 quod filius legitimã ſine aliquo one-
re habere debet. l. quando in priori-
bus.C.de inoffi. teſta. l.ſimus, & ibi
Bal.eod.tit. Soc. Iun.conſ.109. num.
3. lib.1. & de corporeis hæreditariis
27 non in pecuniam. d. l. ſimul. §. re-
pletio.Ruy.conſ.56.nu.4.lib.2. Ioan.
Cephal. conſ.42. lib.1.Pariſ.conſ.16.
num.69.lib.2. & conſ.45.num.5.eod.
lib. & de ea debet poſſe ad ſui libitũ,
& liberam voluntatem diſponere.gl.
& Doctor.in l.non amplius.§.fin.vbi
Alex. de leg.1. & etiam,quod ſecun-
dum magis communẽ opinionem ſit
in arbitrio iudicis, quia in legitimã
28 filio aſſignare velit, vt per Alex.in l.
in quartam.ff. ad leg.falc. vbi pleniſſ.
per Pau.de Mont.pic. num.131. cum
ſeq. & per Aertin. conſil.57. & conſ.
29. Alex. conſ.penul.lib.4. Bart. in
l. ſuus quoque, in fin.de hæred.inſtit.
Couarru.in c.Raynutius.§.2.num.5.
de teſta.Nõ tamẽ poſſet iudex filio le
gitimam in pecuniã aſſignare. Bart.
in d. l. ſuus quoque, in fin. vbi etiam
Imol. Saly.in d.§.replet. Alex.conſ.
69.lib.1.Rip.in d.l.in quartam.num.
126.ibi dicit eſſe communem. Debet
igitur iudex aſſignare aliquam rem
hæreditariam, de qua poſſit filius ad
ſui libitum facere, & diſponere.
Pariſ.d.conſ.45. non autem officium
ſibi a patre emptum, de quo non po-
teſt ad ſuam liberam voluntatem di-
ſponere, nec ad hæredes tranſmitte-
re. l. acceptis. ad l. falc. & ibi gloſ.
29 in verb. remanet, quod nec etiam
pater filio pro legitima res, quæ ha-
beret aliquod onus aſſignare poſſet,
quia illã filius acceptare minime te-
neretur.l. ſi libertus patron.ver.quid
ergo.ff.de bonis libert. etiam, quod
deducto onere integra legitima re-
maneret. Bal. in d. l. ſimus,in princ.
Saly. in l. quoniam prioribus. in fin.
C. de inoff.teſta. Rip. in d. l. in quar-
tam.num. 130.Natta conſ.156.nu.11.
vbi dicit, quod nec etiam fructus fi-
lio in legitimã imputãtur. Eo maxi-
me quia filius non habet officiũ a pa
tre, ſed potius a Papa, qui illud ſibi
contulit,& etiam quod ex ſubſtantia
patris prouenitſſet,filio in legitimam
imputari nõ debet. d.§.repletionem.
Doct.in d.l.in quartam. & propterea
multi dixerunt, quod bona feudalia,
& emphyteutica non computantur
30 filio in legitimam, quando feudum,
& emphyteutica ſunt conceſſa patri
pro ſe, & eius liberis, quia tunc filii
habent ex permiſſione concedentis;
non autem a patre, vt tradunt Ang.
in d. l. in quartam. & Paul. Caſtren.
in l.ſi patroni.ff.ad Trebel.Bal.conſ.
110. ſubſtitutio facta lib.5. idem di-
cendum eſt in off. quod filius habet
ex collatione Pontificis, non a pa-
31 tre, & licet multi teneant contra-
rium in bonis feudalibus,& emphy-
teuticis tamen mouentur, qui licet

feudum hæreditarium non ſit, poteſt
pater alienando liberis præiudicare.
Rip. in d.l. in quartam. num. 179. quæ
tamen ratio ceſſat in officio, quod
poſtquam eſt conceſſum filio etiam
mediante pecunia paterna, pater il-
lud alienare nequit.

Nec obſtat, quod mediante pecu-
nia patris filius officium acquiſierit,
quia illa ſola non ſufficit, ſed conſen-
ſus, & collatio Pontificis requiritur,
vt dicitur de feudo. Rip. in l. obliga-
tione. num. 35. ff. de pigno. & hypoth.
& pecunia fuit cauſa remota, quæ at-
tendi nõ debet; ſed collatio Pontificis
32 quæ fuit cauſa proxima, quæ magis
attenditur, vt pluribus modis demõ-
ſtrat Bald. in l. ex placito. C. de rer.
permut. & cauſa immediata ſemper
plus attenditur, quã mediata. l. ſi mu-
lier. ff. rer. amotar. Bal. in l. ſub prætex
tu. la 1. C. de tranſac. Pariſ. conſ. 127.
33 nu. 4. lib. 1. & actus attribuitur cõfir-
mãti, non autem eligenti. Natt. conſ.
244. & ei cuius auctoritate cõficitur.
l. 1. §. omnia. C. de vet. iur. enucl. Nec
poteſt dici, quod filius habuerit cau-
34 ſam a patre: cũ tunc dicatur habere
cauſam, quoniã habet ex aliquo titu
lo a patre cõceſſo. Alex. conſ. 198. col.
2. verſ. ſed hoc conſtat. lib. 7. Aymo.
conſ. 92. nu. 7. pecunia etiam a patre
ſoluta, ſtatim fuit a patrimonio pri-
uatim exempta; igitur non debet filio
in legitimam imputari, quia tempo-
re mortis in patrimonio patris mini-
me reperiebatur. per not. per Paul.
Caſtren. conſ. 250. prout dicitur de
donatione filio facta, quando a prin-
cipio tenet, quæ filio non computa-
35 tur in legitimam, vt habetur in l. ſi
quando. §. fi. C. de inoff. teſtam. & in l.
etiam. §. ſed ſi non mortis. ff. de bon.
liber. Doct. in l. illud. C. de collat.
Alex. conſ. 8. lib. 2. Aym. conſ. 136. ſcri
bentes omnes in d.l. in quartam. vbi
Rip. nu. 153. & 143. dicit nil imputa-
ri ex his, quæ a patre habita ſunt in-
ter viuos, niſi expreſſe caueatur. Co-
uarru. in d. c. Raynaldus, nume. 6. &
quod filius non habeat officium a pa
tre colligitur, quia ſi a patre habe-
ret, ei donatũ cẽſeret, vt per Doct. in
36 l. donat. C. de collat. & donatio inter
patrem, & alium nõ tenet. l. donatio-
nes, quas. C. de don. inter vir. & vxo.
l. 2. C. de inoff. donat. Doct. in l. frater
a fratre. ff. de condit. indeb. & poſt
mortem patris inter filios diuidi de-
beret. d. l. ſi donatione. l. certum. C. fa
mil. hercis. & tamen officium, poſt-
quam eſt collatum in perſona filij ex
prouiſione Pontificis, pater non po-
teſt de eo diſponere, nec diuidere ſi-
cut nec beneficia. c. cum non igno-
res. c. maioribus. de præben. Franc.
Marc. deciſ. 625. vbi per dicta iura di
cit, officia diuidi non poſſe, maxime
ſi dignitatẽ habent. Guid. Pap. quæſt.
476. vbi dicit dignitates diuidi non
poſſe, & propterea de eis filius legi-
timam detrahi non poteſt. Præterea
37 cum talia officia officiales habeãt ex
prouiſione Papæ, qui conferendo of-
ficium filio fam. eius perſonam eli-
giſſe, ac approbaſſe videtur, & ſic erit
perſonale. Franc. Marc. deciſ. 626. Vn
de non poteſt niſi illud in manibus
Pontificis reſignare, & quando offi-
cia ſunt perſonalia, conferri non poſ
ſent. l. 1. §. id quoque. ff. de collat. bo-
no. igitur nec etiam in legitimam im-
putari debet, cum argumentum ne-
gatiue procedat. Iaſ. & Dec. in d. l. il-
lud. Pariſ. conſ. 56. nu. 28. lib. 3.

Et ſi diceretur, quod officiũ filius
habuit ex prouiſione patris, neceſ-
ſario dicendum eſt, quod ei donatum

cenſetur.vt in l.filiæ,cuius.ff.fam.her
ciſ.Dec.in d.l.ſi donatione. in princ.
& nu.38.vbi dicit,quod ſi pater emit
38 aliquid nomine filii, cenſetur dona-
tio,nec pretium etiam ſolutum repe-
tere poteſt. Corn. conſ. 235. lib.1. &
cum talis donatio a princ.valuerit,in
legitimam imputari non debet,vt di-
ctum fuit. Rip. in d.l.in quartam.nu.
143. maxime de illis officiis, de qui-
bus emolumenta ex labore officialis
proueniunt.per not. per Roma. conſ.
409.nu.6.

Et quemadmodum impenſæ, quas
pater facit, vt filius conſequatur be-
39 neficium, præbendam,penſiones,ho-
nores,ac dignitates, non computan-
tur filio in legitimam. vt per Bart.in
d.l.nec caſtrenſe. & per Doct.in d. §.
imputari,vbi Ang.& per omnes in d.
l.in quartam.Aym.conſ.136.num.3.
Ioan.Ceph.conſ.42.n.12.ita nec etiã
40 expenſæ,quas fecit pater,vt filius of
ficium cõſequeretur; primo,quia ſe-
cundum alios valet argumentum de
beneficio ad officium. vt per Oldr.
conſ.211. ad propoſitum.num.4.Soc.
conſ.53.Miror.lib.3.glo.in pragmat.
ſub titulo de annatis. in verbo eccle-
ſiaſticis beneficiis. 2.quia in eis con-
currit eadem ratio; quemadmodum
enim beneficia non poſſunt nec ven-
di,nec tranſmitti,ita etiam nec offi-
cia,quæ ſolum prout beneficia in ma
nibus Papæ reſignantur. Et prædicta
41 maxime procederent, ſi filius ſolum
poſt mortem patris emolumentum
officii haberet,vt ſi pater acquireret
filio officium ea conditione,quod fru
ctus, & facultatem diſponendi de of-
ficio penes ipſum patrem permane-
rent. per not.per Pariſ.conſ.56.lib.3.
nu.19.& fere per totum. Bart.in d.§.
caſtrenſe.nu.6.& col.pen.

Doct. omnes,qui dicunt talia offi-
cia in legitimã imputari debere,mo-
uẽtur per tex.in d.l.omni modo.§.im
putari.qui tex.meo iudicio parum fa
cit,quia loquitur in militia,quæ ven-
debatur,vel mortuo militante ad hæ
redes certa pecunia perueniebat, de
qua etiam militia loquitur tex. in l.
ſi. C.de pign.& ſic dicta iura loquun-
tur de militia, quæ vendi, vel tranſ-
mitti poterat: quod intelligendũ eſt
abſque Principis conſenſu, cum non
42 dicatur poſſe id,quod aliqua neceſſi-
tate ſubiectum eſt.l.nepos Proculo.ff.
de verb.ſignif. l.ſi ſeruus. ff. de noxa.
& poſſe non dicitur, quod poteſt cũ
difficultate. gloſ.in §. pœnales. inſti-
tut.de actio.Aymo.conſ.199. nu.2.&
conſ.182.num.7.Sed officia nec ven-
di,nec tranſmitti poſſunt: igitur nec
in legitimam imputari debent,prout
dicitur de militia,quæ vendi non po-
terat,vt in d.l.nec caſtrenſe.§. ſed ad
id. l.ſi vnius. §. Neratius.vbi gloſ.in
verbo venire.ff.familię herciſ.Ang.in
d.§.imputari,in verbo aut in alia mi
litia. & probatur in d. §. imputari,
quia in officiis ceſſat qualibet pars
diſiunctiue,cum non poſſint nec ven-
di,nec ad hæredes tranſmitti.

Nec etiam obſtat doctrina Bart.in
d.§.nec caſtrenſe,quia loquitur de of
ficiis, quæ vendi poterant ſine aliquo
conſenſu:prout etiam Corn.in d.cõſ.
1.de monte Florentiæ, quod vendi li-
bere poterat. Nec admodum illa ra-
43 tio vrget Papam facilem eſſe in ad-
mittendo officiorum reſignationes,
ad fauorem nominati a reſignante,
quia hoc non ita paſſim procedit, vt
facilis dici poſſit: cum ex cauſis ali-
quando etiam reſignationes non ad-
mittat, vt ſi officialis reſignans eſſet
infirmus, eius reſignatio de facili nõ

Digitized by Google

admittitur, & ſi admiſſa ſit, oportet, quod officialis per viginti dies poſtea ſuperuiuat, cum ſecundum aliquos, vel ſaltem in aliquibus officijs habet locum regula de infir. reſignan. vbi Gomeſ. q. 21. & ſi officialis reſignans à curia abſens ſit, nõ habet lo-
44 cum niſi tranſactis quadraginta diebus à die reſignationis. Rebuff. in ſua practica in regula de infir. benef. reſign. gloſ. 5. ſi etiam nominatus nõ haberet qualitates requiſitas, & hoc reſidet in iudicio principalis, cum non omnes capaces ſint. arg. l. fideicõmiſſa §. ſi ſeruo. ff. de legat. 3. etiam ſi perſona nominata nõ eſt accepta Pontifici, reſignationes nõ admittũtur, poſſem adducere multa exempla, ſed ex induſtria omittuntur, & propterea non poteſt libere dici, quod Papa ſit facilis, merito officialis non habet liberam facultatem officium alienandi, cum ſit penes ipſum cũ iſtis oneribus, & in aliquibus etiam officijs requiritur expeditio litterarũ. Cogita tamen, quia quæſtio in ſe habet difficultatem. Nic. de Vbal. indeciſam reliquit. Aym. in d. cõſ. 136. in prin. conſuluit cauſam componendam eſſe. Rota tamen Romana videtur determinaſſe officia ſiue per propriã legitimam imputandam eſſe. per not. per Rip. in d. l. in quartam. nu. 163. vt in vna Romana bonorum de piaretis corã R. P. Seraphino; tenẽdo, quod officium emptũ à patre non computetur in legitimã poſſe dubitari, an fructus officij deberent conferri; vide Laſ. in d. l. illud. C. de colla.

Ex ſupradictis dici etiam poteſt, quod ſi pater daret pecuniã officia-
45 li ſub nomine ſocietatis ſuper vita filij, ex quo ſocietas non eſt facta cum filio, nec ei aliquod ius ſuper dictis pecunijs acquiſitum fuit, vt dixi ſupra lib. 1. c. . . eidem filio talis pecunia in legitimã imputari non poteſt, quia durãte ſocietate emolumẽtum ſpectat ad patrem, & ea diſſoluta per mortem officialis, vel patris, non ad ipſum filium, ſed ad patrem, vel eius hæredes pecuniæ reſtituendæ ſunt. Si vero pater de ſuis pecunijs
46 nomine filij ſocietatem cõtraheret; & ad ipſum filium commodum ſocietatis, ac facultas ſocietatis diſſoluendi ſpectaret, tunc quia talis pecunia ex cõtractu patris acquiſiuit abſque onere, dicitur profectitia, ideo in legitimam mortuo patre imputari debet. Bart. in d. l. 1. §. nec caſtrenſe. nu. 5. & 6. Pariſ. d. conſ. 56. num. 18. lib. 3. Eſt enim in libera voluntate filij reuocare ſocietatem, & de pecunijs ad libitum diſponere.

SVMMARIVM.

1 *Officia Ro. Curiæ nec alienari, nec obligari poſſunt.*
2 *Officium non eſt obligatum pro penſione ſuper officio conſtituto.*
3 *Penſionarius pro penſione ſuper beneficio conſtituta, habet beneficium obligatum.*
4 *Officium non comprehenditur ſub generali obligatione. & nu. 18.*
5 *Tacite fieri non poteſt, quod expreſſe non poteſt.*
6 *Prohibita alienatione non cenſetur prohibita obligatio.*
7 *Officialis non poteſt officium alienare, nec cedere niſi de conſenſu Papæ.*
8 *Officium eſſet ſolum obligatum, donec eſſet penes illum, qui illud obligauit.*
9 *Reſoluto iure officialis, reſoluitur ius pignoris.*

Officia-

10 *Officialis non poteſt diſponere de officio ad præiudicium Papæ.*
11 *Officium libere trãſire debet ad Papã.*
12 *Officialis habet officium ex benignitate Principis.*
13 *Penſionarius habet penſionem ex voluntate Principis, non ex voluntate conſentientis penſioni.*
14 *Fructus officij obligari poſſunt.*
15 *Fructuum obligatio durat, donec officium erit penes obligantem.*
16 *Officialis non poteſt obligare fructus conferendo hypothecam poſt reſignationem.*
17 *Officia Ro. Curiæ perſonalia ſunt.*
19 *Pretium redactum ex officio an compræhendatur ſub hypotheca.*
20 *Pecunia redacta ex re hypothecata cadit ſub hypotheca.*
21 *Subrogatus ſapit naturam ſubrogati.*
22 *Pecunia redacta ex officio cadit ſub hypotheca.*
23 *Creditor anterior, quando poſſit pecuniam ſolutam ſecundo creditori auocare.*
24 *Fiſcus eſt priuilegiatus, quia poteſt pecuniam ſecundo creditori ſolutam auocare.*
25 *Creditor anterior poteſt pecuniam ſolutam ſecundo creditori ex cauſa lucratiua alias cauſa gratificationis auocare.*
26 *Creditor, quod debeat probare, quando vult auocare pecuniam a ſecundo creditore.*
27 *Excuſſio eſt neceſſaria quãdo primus creditor vult a ſecundo creditore pecuniam auocare.*

C A P. XLI.

Redeundo modo vnde digreſſi ſumus, ſi officia alienari non poſ-
1 ſunt, prout forte verius dici poſſet,
vtique nec obligari valent, vt dictum fuit, & expreſſe probatur a contrario ſenſu in l.fi.C.de pigno. Illa enim ſolum hypothecari poſſunt, quę vendi, vel ad hæredes trãſmitti poſſunt; & ſi eſt prohibita alienatio, cenſetur quoque prohibita hypotheca. vt in l. fin. C. de reb. alien. vel non alienan. Ruy.conſ.123.nu.20.lib.2.

Et licet annua penſio ſuper officio conſtituta fuerit, non tamen officiũ
2 pro dicta annua penſione obligatum
eſt.l.fi.in fin. ff. de contrahen.empt.l. Caius.ff.de an.legat. Talis enim pẽſio debetur ex contractu, & ſic non afficit officium, vt dici poſſit onus reale; ideo non ſequitur quemlibet poſſeſ-
3 ſorem. Guid. Pap. q.9. & licet penſio
ſuper beneficio reſeruata habeat beneficium forte hypothecatum, quod tamen nõ eſt abſolute verum; ſed ſecundum aliquos, quando penſio eſt reſeruata ſuper fructibus beneficij, tunc penſionarius pro penſione reſeruata, quia fructus ſuccedunt loco alimentorum, habet illos obligatos, vt per Gigan. de penſio. q. 51. cum etiã reſeruatio pẽſionis proueniat magis a voluntate Papæ, quam contrahentium. vt per Gigan. in dicto tract. q. 79.nu.2.& q.83. nu.9. ſed in ſocietate voluntas Papæ non interficit: igi-
4 tur officialis officium obligare nõ po
teſt, nec in generali obligatione omnium bonorum ab officiali facta, officium includitur, nec etiam a lege ta-
5 cite obligatum cenſetur, quod enim
fieri non poteſt expreſſe, nec etiam tacite fieri debet, nec cenſetur. gloſ. in l.Lucius.§.penul.ff. ad municip.& tacite non cenſetur, quis id velle, quod expreſſe non poteſt. Aym. conſ.103. nu.16.& tacite hypotheca non intelligitur, niſi a lege introducta ſit; vt

Digitized by Google

probatur in tit. quib.modis pign.tacit.contra. ff.& C. ſed quod officium ſit tacite obligatū nulla lege introductum eſt,igitur nō erit tacite obligatum: vt in ſimili dicit Gigas in d. quæſt.51.

Si autē aliquis tenere vellet, quod
6 prohibita alienatione non cenſeatur prohibita obligatio, vt videtur velle Paul Caſtr.in l.tutor.§.etiam.ff.de pignor.act. & firmat Neguſ.in 3.membro 2.part.num.71. & Philip. Por. in conſ.61.nu.19.cum ſeq.lib.1. & quod ex quo Papa de facili reſignationes officiorum admittere ſoleat, & propterea dicitur, officia vendi poſſe, vt adnot.Paul.Caſtr.& Iaſ.in d.§.imputari, & multo magis poſſe obligari, ac hypothecari: in primis dici poſſet, quod & ſi Papa de facili reſignationes admittat: non poteſt tamen
7 officialis officiū alteri reſignare, nec cedere abſque conſenſu, & admiſſione Papæ.l.1.§.eam rem.ff.quæ res pigno.oblig. & a contrario facit tex.in l.ſed & quod.ff.de pigno. & quemadmodum feudatarius non poteſt obligare feudum ſine conſenſu domini. vt in c.1. §.1. de prohibit. feud. alie. per Federic.item nec etiam officialis officium ſine ſcientia, & patientia Papæ, cuius licentia in alienatione neceſſaria eſt. Alex. in l.filiusfam. §. diui. de leg.primo,& in omnem euen
8 tum talis obligatio, ſiue hypotheca expreſſa,ſeu tacita,quamuis ſubſiſteret,ſolum duraret, donec officium penes officialem obligantem permaneret. Vnde ſi officium poſtea per obitum, vel per ceſſionem, ſeu reſignationem factam ab officiali ad Papam rediret,vel in aliū tranſiret,omne ius quod officialis in officio habebat extinctum eſſet. c.quod in dubijs. c. ſuper hac. c. niſi cum pridem. c. fin. de renunciat. & propterea erit quoque
9 extincta obligatio,& hypotheca,quoniam extincto, ac reſoluto iure officialis obligantis,reſoluitur etiam ius pignoris recipientis ab eo, & ſic hypotheca ſi inducta fuiſſet,vt eſt tex.& ibi Doct.declarant in l.lex vectigali. ff.de pignor.& in l.ſi res.ff.quib.mod. pigno.& hypo.ſol.Ruy.conſ.17.nu.8. lib.1.Bar.in l.tutor.§.fi. ff.de pignor. actio. vbi dicit, quod fundus emphytheuticarius poteſt obligari ſaluo iure domini; ſed finito iure emphyteutico,finitur & ius creditoris, idem dicit Bald.in d.l.vectigalis, quod ſi ego pro dote obligarem domum liuellariam in genere, vel in ſpecie, & poſtea domus ad dominum directū redeat,puta propter canonem non ſolutum, diceretur extincta obligatio facta pro dote.Ad idem facit,quod ſcribit Bart. in l.in diem.ff.de aqu.pluu. arcen.& eum ſequitur ibi Paul.Caſtr. Alex.conſ.38.conſideratis. col.2.ver. alia ratione,lib.2. Non potuit igitur
10 officialis quicquam facere ſuper officio in præiudicium Reuerendæ Cameræ, quia illud habuit cum onere, vt libere ad eam rediret. vt adnot. Fulgoſ.in d.l.ſi res,in fin. verſ.audite aliud ſimile.Paul.Caſtr.in d.§.etiam, in fine. Nat. conſ.474.nu.29. Iaſ.in l. fi. C.de iu.emphyt.nu.84.dicēs,quod maritus poteſt bona feudalia obligare pro dote,donec mariti durant.

Nec obſtat ſi diceretur,quod poſtquam officium fuit obligatum,& hy-
11 pothecatum, cum illo onere ad quēcumque tranſire debeat,cum obligatio,& hypotheca,ſiue eius proſecutio ſit in rem.vt in l.pignoris. C.de pign. l.pignoris.ff.eod.tit.& res hypotheca ta tranſit cum ſuo onere.l.ſi debitor, C.de

C.de diſtrac.pign c.ex litteris.de pi
gno.Matt.de Afflic.deciſ.95. Quoniã
hæc procederent, quando ſimpliciter
res hypothecata trãſiret de hypothe
cante in alium non per viam reſolu-
tionis iuris eius, ſed per viam vendi-
tionis, vel ſucceſſionis, & ſucceſſor
cauſam ab eo haberet: ſecus quando
prouenit ad aliũ, ex reſolutione cau-
ſæ originarij contractus; tunc etiam
reſoluitur & hypotheca.Bald.& Saly.
in l.2. C.de reſcind.vendit.ac ius hy-
pothecantis extinguitur, & perinde
habetur, ac ſi nunquam habuiſſet.
Soc.Iun.conſ.119.lib.2. num.17. Sta-
tim enim, quod officialis libere reſi-
gnat officium, extinguitur omne ius
reſignantis, ac libere tranſit ad Ca-
meram abſque aliquo onere,ex natu-
ra conceſſionis officiali factę,& Papa
poſtea alteri conferendo, cui collatũ
12 eſt,officium habet ex benignitate, &
prouiſione Principis, non autem ex
iure reſignantis,quod per reſignatio-
nem in totum extractum fuerat.Rot.
deciſ. 352. in no. ſi opponatur maxi-
me ſi reſignatio admiſſa eſt. d. c. ad-
monet.d.c.quod in dubijs, de renun-
cia.l.ſi quis vi. §.differẽtia.ff.de acq.
poſſ. Innoc. in c.ſuper hoc,de renun-
ciat.Abb.in c.ſollicite.de reſtit. ſpol.
& reſignatarius dicitur habere offi-
cium ex benignitate, & donatione
Principis. Innoc.& Abb.in c.inter cę
tera.extra de præben.prout etiam di
13 citur de penſione, quia licet rector
beneficij reſeruationi penſionis con-
ſentiat, tamen penſionarius illam ex
voluntate Papæ, non autem conſen-
tientis habere dicitur. c.niſi eſſent.§.
quia ibi, non quidem ex pactione par.
tium. de præben. & inde. 1. §.an ea-
dem, de ſupplen. negl. Prælat. Gigas
de penſio.q.79.nu.2.& q.5.

Fructus vero, & cõmoditates offi-
cij bene obligari, ac pignorari poſ-
ſunt. vt adnot.Bart.in l.is qui. §. an
vſusfructus.ff.de pignor.declarat Iaſ.
in l.fin.nu.78.verſ.limita etiam.ff.de
iur.emphyt. ſed melius declarat Bar.
in l.codicillis. §.inſtit.ff. de legat. 2.
Neguſ.in tract.de pignor. & hypo. in
2.memb.2.par.num.48. Ripa. in l.2.
num.45. ff.de pignor. & hypo. Aym.
conſ.213.nu.2. vbi declarat, & dicit,
15 quod quamdiu durabit officium in
perſona officialis, eius commoda ad
creditorem pertinebunt,ſed extincto
officio in eius perſona, creditor non
amplius fructus recipere poterit.Iaſ.
in §.fin.& in §.cum quoque. inſtit. de
actio.Ruy.d.conſ.17.num.8.lib.1.vbi
dicit, quod d. lex vectigal, procedit
etiam ſi ſola commoditas officij hy-
pothecata eſſet; nec poteſt officialis
16 officium obligare,conferendo hypo-
thecam poſt reſignationem, vel eius
mortem,quia cum tũc officium ſuum
eſſe deſierit: ſed Papæ,vel alterius,ex
conceſſione Pontificis, obligatio, ſeu
hypotheca amplius non ſubſiſteret,
nec rem alienã hypothecare poteſt.
l.neque pignus. ff.de reg.iur. Ruy. d.
conſ.17.nu.8.lib.1.
17 Officia enim Romanæ Curiæ per-
ſonalia ſunt,vt tradit Nic. de Vbald.
in tract.de ſucceſſ.col.8.& propterea
non capiuntur ab hypotheca,quæ ſu-
per rebus, & non perſonali iure con-
ſiſtunt, cum ius reale dicatur. l.eos.
C.qui pot. in hypo.hab. l.pignori. C.
de pignor.
18 Ex hoc etiam inferrebatur, quod
cum officium non veniat ſub hypo-
theca,pariter nec pretium redactum
19 ex venditione officij venire debet,tũ
quia pecunia, non comprehenditur
ſub hypotheca.ex l.ſi non expedierit.
ff.de

ff.de bon. Auth. iud.poſſi.l.pupillus. ff.de his,quæ in frau.cred. vbi omnes ea ratione maxime,quia vigilãtibus, & non dormientibus iura ſubueniũt, & ita dicit fuiſſe iudicatum. Matt.de Afflict.deciſ.190.ſequitur Pariſ.conſ. 64. lib.4.vbi per plura iura,rationeſque dictam deciſionem comprobat, & commendat, & eam ſequitur Grãmat.q.1. poſt ejus deciſ.Capic.deciſ. 78. num.1.& 2. & nonnulli alij: per ſolutionem enim factam ſecundo creditori ſtante commiſſione,& conſumptione, pecunia fuit effecta ipſius recipientis.l.ſi alieni nummi. ff. de ſolut.Bart.& Doct.in l.ſingularia. ff. ſi cert. pet. vbi Iaſ. nnm.13. Dec. nu.6.dicit eſſe communem; tum etiã quia forte opinio contraria procede-
20 re poſſet, quando pecunia redacta fuiſſet ex re, quæ cadit ſub hypotheca per not.per Bart.in l.1.de diſtrac. pigno.quia cum pretium tunc ſuccedat loco rei, hypothecaria agere poſſet ad pretium ex re obligata redactum.Iaſ.in l.ſi cum ſeruum, in fin. ff. ſi cert.pet. nu.7. Neguſan. de pigno. & hypothe.in ſecundo memb. ſecundæ part.num.25.& in 1. memb. ſextæ par.num.48.ſecus ſi redactum fuit ex re, quæ non cadebat ſub hypotheca,
21 ex regula,quod ſubrogatum ſapit naturã ſubrogati, & fruitur priuilegijs eius, in cuius locum ſubrogatur.l.eũ, qui.§.iniuriarũ. ff.ſi quis caut.§.fuerat.inſt.de act.l.filius:vbi Bar.de leg. Tiraquel.de retract.§.32.glo.1.num. 10. in fine.

Contrarium tamen in his proprijs terminis reſolutum fuit, quod licet officium ſub hypotheca non cadat, tamen pecunia ex eo redacta cõpre-
22 henditur.per l.cum taberna.§.finali. ff.de pigno.vbi Bart. dicit, quod in obligatione generali, venit etiam pecunia quocũque modo quæſita. Neguſant.de pigno.in 4. memb.2. part. nu.166. cum etiam in pecunia hypotheca conſiſtat.l.idemque.§. finali.ff. qui pot. in pign. hab. quod procedit etiam ſi pecunia bona fide cõſumpta ſit.l.pecuniam: vbi glo. C. de priuil. fiſci.Neguſant.in d. tract.in 2.memb. 2.par.nu.17. & in 4.memb.2.par.nu. 116. Moder. Strach. de decot. c. fin. nu.29. vbi reprobat deciſ. Matth. de Afflict.Nec enim conſiderandũ eſt,ex qua re pecunia peruenerit, nam ſtatim,quod redacta fuit ex officio,fuit facta propria ipſius debitoris,merito cõprehẽditur ſub hypotheca generali,& trãſit poſtea in ſecũdũ creditorẽ cum ſua cauſa,& onere,merito põt a ſecũdo creditore auocare,nec pretiũ ſuccedit,nec ſubrogatur loco officij. l.qui vas.§.finali,de furt.plene Tiraquel.de retract.§.32. glo.1. nu.20. & ita videtur reſolutũ fuiſſe in vna Romana potioritatis coram Thoma de Thanis,die 17.Maij 1546. quæ deciſ. meo quidem iudicio ſubſiſtere poſſet, ſi pecunia vel eſſet penes debitorem, vel penes ſecundum creditorem ex cauſa lucratiua ſiue mala fide conſumpta fuiſſet, per not.per Iaſ.in l.rogaſti.§.finali.num.5.ff.ſi cert.pet.per gloſ.in l.ſi filius, in verb.conditionẽ. ff.eo.quia ſi mala fide conſumeretur, diceretur creditor dolo deſiiſſe poſſidere, & ideo fingitur pecuniam extare,& vendicare poſſet a primo creditore. Iaſ. in d.§.fin. & facit diſtinct. Bart.in d.l. pupillus. vbi concludit,
23 quod anterior creditor poteſt per hypothecariam reuocare ſolutionem poſteriori creditori factã, qui poſterior dolo poſſidere deſit. Idem dicit Io.Andr.ad Spec. in tit.de obligat.&

ſolut.

ſolut. in rub. verſ. ex quo videmus, vbi inquit, quod ſic poteſt auocare per hypothecariam pecunia ſoluta, quãdo extat ita pari modo cum dolo deſit poſſidere, ergo ſi bona fide fuerit conſumpta, non poterit a priori creditore moleſtari. per not. per Doct. in l. non omnis. §. pupillus. ff. ſi cert. pet. & ibi per Iaſ. & Dec. & alios. Natt. conſ. 547. nu. 34. & iſto caſu procedit deciſ. Afflict. quando bona fide pecunia a ſecundo creditore conſumpta eſt, tunc ſecundum creditor moleſtari non poterit, nec per actionem hypothecariam, vt per Afflict. in d. deciſ. & alios ſequaces, nec per actionẽ in factum. vt Straeh. cenſuit. Bar. enim in d. l. cum taberna, loquitur ſi pecunia eſſet penes creditorem, tunc caderet ſub generali hypotheca. tex. & glo. in d. l. pecunia, & in l. deferre. §. vlt. ff. de
24 iure fiſc. loquuntur in fiſco, qui eſt priuilegiatus, & poteſt ex iuſta cauſa pecuniam ſecundo creditori ſolutam auocare, quando aliter ſatisfieri non poſſet, quæ iuſta cauſa probari debet. Cephal. conſ. 86. num. 14. vel etiam in quocumque alio priuilegiato, iuxta communes Doct. traditiones, vt per Couarru. pract. q. cap. 29. Michael de Graſſis li. 1. com. opi. q. 12. & q. 14. & pariter tex. in l. finali. §. & ſi præfatã. C. de iure deliberan. loquitur in creditore priuilegiato, cum etiam ibi loquatur, quando ab hæredibus a iudice compulſus, ſit ſolutio debitoribus ipſius defuncti. vt Couarru. in d. cap. 29. conſiderat, vel dicta iura loquuntur quando ſolutio facta eſt ſecundo creditori ex cauſa lucratiua, vel cau-
25 ſa gratificationis. Roma. conſ. 111. Bart. in d. l. pupillus. ſecus ſi ex cauſa oneroſa. vt dixit Io. Faber. in §. itẽ ſi quis in fraudem, nu. 23. inſtit. de act. quẽ ſecuti fuerunt Grãmat. in d. l. 1. Menoch. conſ. 25. lib. 1. nu. 13. adnot. Bart. in l. 1. de diſtra. pign. in q. quã dicit de facto habuiſſe, & dixit mulierem poſſe agere ad pretium peruentum ad fratrem ex ipſa venditione, quia ex cauſa lucratiua, ſecus ſi ex cauſa oneroſa, ſequitur Neguſant. in 1. memb. 5. par. nu. 48. Ceph. d. conſ. 86. nu. 17. & 22.

Nec ex eo ſolo, quod pecunia peruenerit ad ſecundum creditorem, poterit primus creditor contra eũ age-
26 re hypothecaria, niſi etiã probet ad eũ pecunias perueniſſe, & penes ipſum extare vel dolo deſiiſſe poſſidere, vel doloſe conſumpſiſſe; ſola enim prouentio non ſufficit. l. ſi ipſa res. ff. quod metus cauſa cum pecuniæ præſumantur bona fide conſumptæ, cum ſint de rebus, quæ ſeruando ſeruari nequeũt. l. 2. §. fin. l. 5. §. 1. de vſu, & earum rerum, quæ vſu conſũ. cũ quotidie conſumentur, cũ ſint ad vſum deſtinatæ, & ſemper diſtractioni paratæ. Bal. in l. finali, ad finem. C. compenſa. Iaſ. §. item ſeruiana. n. 47. de actio. Natt. conſ. 496. nu. 14. ſed ſi eadem pecunia adhuc appareret, nec commixta eſſet, tunc abſque dubio poſſet primus creditor actione hypothecaria dictam pecuniam auocare. Paulus Caſtren. Alex. & Iaſ. in d. l. non omnis. §. finali. in his vero caſibus, in quibus primus creditor ratione ſuæ hypothecæ in ſubſidium pecuniam ſolutam reuocare poteſt. vt in l. ſi non
27 expediatur. §. 1. ff. de bo. aucto. iud. poſ. excuſſio facienda ſemper eſt, vt ibi per Bart. & Ceph. d. conſ. 86. lib. 1. nu. 8. & n. 12. vbi ampliat etiam procedere vbi de æquitate, & ſola facti veritate agitur. Menoch. d. conſ. 25.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecunias ſub nomine ſocietatis ſuper officio, an poſſit poſt officij alienationem fructus exigere.*

2 *Fructus exacti poſt alienationem officij reſtitui debent.*

3 *Societas diſſoluitur per alienationem officij.*

4 *Vita periculum vbi ceſſat, fructus exigi non debent.*

5 *Dans pecunias, ſi eſt in bona fide, quia alienationem ignoraſſet, fructus exigere poſſet.*

6 *Societas ad commodũ illius, qui ignorauit non reputatur ſoluta.*

7 *Dans pecunias in ſocietatem ſi ſciuit alienationem officij fructus exigere non poteſt.*

8 *Pecuniam ex pecunia lucrari, vſura eſt.*

9 *Creditor ſi neglexerit exigere, intereſſe ei non debetur.*

10 *Creditor ſi prorogat terminum officiali fructus exigere non poteſt.*

11 *Creditor tenetur interpellare debitorem.*

CAP. XLII.

MOdo occurrit notabilis indagatio, an facta officij alienatio
1 ne, ille, qui dedit pecunias officiali ſub nomine ſocietatis, fructus cõuentos exigere valeat: & ſi illos exegit, in ſortem computare debeat: & videbatur dicendum non poſſe, nec debere amplius fructus percipere, exactoſq.
poſt alienationem in ſortem computãdos eſſe. Soluta enim ſocietate per alienationem officij, cuius vigore fructus ſoluebantur, cum officium amplius non extet, nec fructus amplius exigi debent, alias vſura eſſet. Syluest. in verbo vſura. 2. q. 3. nu. 6. & exactos reſtitui debet, poſtquã illos ſine cau-
2 ſa recepit. toto tit. ff. de condit. ſine cau. Alex. conſ. 198. in fine. lib. 7. Statim enim, quod officium fuit per officialem alienatum, vel ceſſum, ſocie-
3 tas diſſoluta fuit, quia ſuper re, quæ contracta fuit, amplius non eſt, iuxta not. in l. verum. §. fin. ff. pro ſoc. adeo, quod ſi ille, qui pecunias dedit officiali, poſt alienationem officij decederet, pecunias datas non amitteret, quod non poſſit dici durante ſocieta
4 te deceſſiſſe: vnde ſi ceſſat periculum vitæ, ita & commodum percipiendi fructus ceſſare debet: poſtquam fructus ratione periculi percipere permittuntur. §. illud. inſtitut. pro ſoc. l. ſecundum naturam. de reg. iur. illicite igitur fructus percipiuntur poſt alienationem officij, quia finita eſt ſocietas. Hiero. Gabr. conſ. 78. lib. 1. & conſ. 63. nu. 16. lib. 2.

Tamen dicendum eſſe arbitror,
5 quod ſi ille, qui dedit pecunias, fuit in bona fide, quia ignoraret officium alienatum, ſeu ceſſum in alium eſſe, & ignorantia præſumitur. l. verius. ff. de præſumptionibus. c. præſumitur. de reg. iur. in 6. Rolan. conſ. 36. & iſto caſu licite fructus exigerentur, & exactos poſt alienationem officii in ſortem computare minime deberent, quia bona fide exacti fuerunt, ex quo exigens alienationem ignorauit, in ſumma Syluest. vbi ſupra, & eſt tex. in l. ſed, & ſocius. §. ſi abſenti. ff. pro
6 ſocio, vbi ſocietas ad cõmodũ illius, qui ignorat, non reputatur diſſoluta, ſed ſolum ad commodum illius, qui ſciuit. argu. l. ſed & ſocius. §. 1. ff. pro ſoc. Pet. de Bel. pert. in l. beneficium. ff. de conſt. Princ. l. in actione. §. item ſi ali-

ſi alicuius. ff. pro ſocio. ne ille, qui pecunias dedit, dammũ patiatur. vt per Alex. conſ. 60. lib. 7. & hæc procedere poſſent in officiali, qui tenebatur diſſoluta ſocietate ſortem reſtituere, ſed malitioſe ſorte alienationem tacuit, ne ſors repeteretur, & malitia & culpa ſua alteri damnoſa eſſe non debet, ſecus forte in tertio, qui bonam fidem recognouit, & veriſimiliter alienationem ignorauit, vt inferius dicetur.

Si vero ille, qui pecunias dedit, of-
7 ficium in alium alienatũ, vel ceſſum fuiſſe ſciuiſſet, ſortemque non repeteret, ſed in exactione fructuum poſt ſcientiam alienationis officij continuaret, tũc fructus exactos, poſt ſciẽtiam reſtituere tenetur, vel in ſortẽ computari poſtquam ſoluta ſocietate, ſciẽter fructus ex re, quæ amplius non extabat, exegit, & fuit in mala fide, poſtquam repetere ſortem diſtulit, & contentus de mora fuit illius, qui pecunias reſtituere tenebatur, vt
8 ex eius pecunia pecuniam lucraretur, quo caſu vſura eſſet. Armil. in ſua ſum. in verb. vſura. nu. 10. Quando
9 creditor neglexit, vel exigere non curauit, intereſſe ei non debetur. Ruyn. conſ. 104. lib. 4. poſt nu. 10.

Et idem ſi ille, qui pecunias dedit, terminum ad ſoluendum illi, qui pe-
10 cunias reſtituere tenebatur prorogaſſet. Abb. in c. cõſuluit. de vſur. nu. 7. Sylueſt. in ſua ſum. in verb. vſura. nu. 25. Dec. conſ. 111. col. 2. verſ. quia reſpondetur. per text. in l. tecta. §. conſortis. ff. ſi cert. pet. vbi omnes. Ruy. conſ. 104. col. fi. in fi. lib. 4. Natt. conſ. 417.

Nec in his caſibus, etiã aliquid pro
11 intereſſe peti poſſet, poſtquam ipſe de mora debitoris contentus fuit, cum nunquam eſt, vt ſolueret, interpellauerit. l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. oblig. l. quod te. ff. ſi cer. pet. vbi Doct. l. ſocium. ff. pro ſoc. ibi autem mora non fecerit. Ioan. Cephal. conſ. 56. nu. 50. lib. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Dans pecunias ſub nomine ſocietatis, ſi interpellauit officialem ſoluta ſocietate fructus conuentos exigere poteſt.*

2 *Pactum de aliquid dando loco intereſſe valet.*

3 *Socer etiam quod habuerit dilationẽ ad ſoluen. dotem, tenetur aliquid annuatim ſoluere, ſi ita conuentũ ſit.*

4 *Creditor licet ad intereſſe agere poſſit contra debitorem moroſum, non tamen ad intereſſe conuentum.*

5 *Promiſſio facta de certa quantitate loco intereſſi non valet. nu. 8.*

6 *Aſſertioni partium ſuper intereſſe non ſtatur.*

7 *Intereſſe per veras probationes probari debet.*

9 *Statutum, quod de intereſſe ſtetur aſſertioni partium non valet.*

10 *Anima cunctis rebus præferenda.*

11 *Opinio, quæ fauorem animæ reſpicit amplectenda eſt.*

12 *Conuentio de ſtando ſuper intereſſe aſſertioni partis nõ valet in mutuo.*

13 *Præſtatio ſi eſt vniformis eſt ſuſpecta.*

14 *Officialis ad intereſſe conuentum non tenetur.*

15 *Officialis ad intereſſe liquidandum tenetur, ſi fuit in mora ſortem reſtituendi. & nu. 17.*

16 *Vſura pro quantitate intereſſe eſt permiſſa.*

18 *Moroſi tenentur ad intereſſe liquidandum.*

Digitized by Google

19 *Creditor ſuum intereſſe probare debet.*

CAP. XLIII.

Sed quid, vbi ille, qui dedit pecunias interpellauit illum,qui pecunias habuit poſt diſſolutam ſocietatem,vt pecunias habitas reſtitueret,
1 & ille in mora reſtituendi eſſet: an ad fructus conuentos, ſcilicet ad rationẽ duodecim pro centenario agere poſſet: cum in contractu ſocietatis ſemper dici ſoleat, quod poſt diſſolutam ſocietatem, loco damnorum, & intereſſe, ac lucri ceſſantis, vſque ad integram reſtitutionem fructus ad rationem duodecim pro centenario ſoluere teneatur, &c. Et videtur dicendũ,quod ſic, per ea , quæ adnotat Ioan.And.in c.ſalubriter.& in c.naui
2 ganti,extra de vſur.vbi dat doctrinã, quod licitum eſt vltra ſortem paciſci aliquid dandum loco intereſſe,quando debitor eſt in mora,& eum ſequitur Ant.de But.ibi adno.Cy.in Auth. ad hæc.C.de vſur. prout eos refert,& ſequitur.Alex.conſ.36.lib.6.num.14. Hoc etiã probatur per not. per Abb. in d.c.ſalubriter. vbi vult,quod licet
3 ſit data dilatio ſocero ad ſoluen. dotem,poteſt tamen cõueniri de ſoluẽdo certũ quid annuatim , donec dos ſoluatur, dummodo ſit homo ſolitus negociari, tunc licite capit aliquid pro intereſſe. ſequitur Alex.cõſ.220. ſuper tit.quæſtionis.lib.2. Dec.conſ. 111.col.fin. & in c.cum venerabilis. de excep.nu.14.verſ.putarem tamẽ. Alex. conſ.200.lib.6.nu.6. Soci.conſ. 176.lib.2.Roma.conſ.517.nu.5. cum ſeq.Couarru.cap.4.lib.3. varia.reſolu. nu.5. vbi hanc eſſe communem opinionem teſtatur.

Contrarium tamen dicendum arbitror; creditor enim ſi debitorẽ in-
4 terpellauit, & in mora eſſet,licet ratione moræ ad intereſſe agere valeat, vt eſt tex.in l.ſocium.ff.pro ſoc.Aret. conſ.9. vbi dicit iſtam eſſe communẽ opin.Nat.conſ.56.nu.7.lib.1.non tamen intereſſe conuentum, ſcilicet ad rationem duodecim pro centenario petere poterit,niſi vere tale fuiſſe in-
5 tereſſe probet,quia taxatio facta,vel certa quantitas promiſſa pro intereſſe non valet. Io. Andr.in d.c.ſalubriter.dicens,quod ſi maritus, cui facta fuit promiſſio dotis ſub certo termino, & in termino conuenit, vt certos denarios pro libra accipiat,talis conuentio illicita eſt . Sequitur Pet. de Anchar.conſ.146. Alex.conſ.120.lib. 2.ad hoc etiam eſt notab. deciſ. Bal. in l.rogaſti.§.ſi tibi.verſ.quid ergo ſi mutuo tibi.ff.ſi certum petat.vbi dicit, ſi quis promiſit certam ſoluere quantitatem in nundinis , & ſi non ſoluit ex nunc, promittit cẽtum pro intereſſe,talem certam conuentionẽ non valere,niſi aliter de veritate intereſſe probetur. ſequitur Alex.conſ. 17. col. fin. lib. 4. Alber.in l.1.C.de Sum. Trinit.Paul.Caſtr. & Alex.in l. inſulã.§.vſuras.ff.ſolut.matr.& quod
6 non ſtetur aſſertioni inſtrumenti, ſed verum intereſſe probandum ſit, not. in l.qui teſtamentum.ff.de probat.ad not.etiam Bal.in l. cunctos populos. col.4.verſ.deinde oppono.C.de Sum. Trin.vbi etiam ad hoc allegat tex.in l.ſi ita ſtipulatio.ff.de ope.lib.adnot. Pet.de Ancha.conſ.150. vbi loquitur de hæredibus viri, qui promiſerunt mulieri 10. pro centenario, nomine alimentorum, donec integraliter eſſet ſatisfacta de dote, & tenet talem conuentionem non valere, &

quamuis

quamuis intereſſe pecuniæ non ſolu-
tę in termino,iure canonico,& ciuili
peti poſſit, tamen dicit ipſe ſe intelli
gere hoc,vbi conſtat de intereſſe per
7 probationes,nõ per aſſertionem par
tium, quæ non ſufficit ad proban. &
taxandum intereſſe, alias ſemper poſ
ſet fieri fraus, & dicere,quod tenere-
tur decẽ pro damno, & intereſſe ſol-
uere, & fraudibus obuiandum eſt. c.
quamuis.de diuort.l.cum hi.§.ſi præ-
tor.ff.de tranſa. & quod talis conuen
8 tio non valeat, firmant quoque Dec.
conſ.36. & conſ.116. & conſ.119. &
conſ.183.Nat.conſ.417.& 490.Aym.
conſ.189.nu.5.6.8.Alex.conſ.27. lib.
4.nu.11.Ant.Rub.conſ.20.in fin. Ca-
gno.in l.curabit.de act.empt. Io.Ce-
phal.conſ.290.nu.7.vbi hanc eſſe cõ
munem opinionem, & in iudicando
recipiendam firmat in his terminis
Dom.Soto.de fuſ.& fur.lib.6.q.6. ar-
tic.2.in fi. & quod non valeret ſtatu-
9 tum in contrarium atteſtatur Ruyn.
conſ. 53. nu.26. lib.2. & conſuetudo
contraria tamquam peſtis eſt fugien
da. Abb.Fel.& Dec.in c.ad noſtram.
probat Aym.conſ.87.in fi.Aret.conſ.
151. & 156. Ruyn. conſil.104. lib.4.
col.fi. vbi concludit,ita communiter
teneri.

Ex his colligitur hanc quæſtionem
valde dubiam eſſe, propter varias ra
tiones, quæ ab vtraque parte addu-
cuntur,& Doct.tã iuris ciuilis,quam
canonici, non ſolum inter ſe diſſen-
tiunt,ſed multi etiam ſibimet cõtra-
rij ſunt, & diuerſimode in facto re-
ſponderunt,adeo quod ſi Decius poſt
Petr. de Anch.in conſ.111. non affir-
maret, potius in hac materia ſtandũ
eſſe Doctoribus iuris canonici,quam
Theologis, ipſis Theologis deciden-
10 dam relinquerem. Sed cum agatur
de peccato, ac periculo animæ, quæ
cunctis rebus præferenda eſt.l.ſanci-
mus. C.de Sacr.ſan.Eccle.& nil pro-
deſt homini,ſi vniuerſum Mundum
lucretur, animæ vero ſuæ detrimen-
tum patiatur.cap.Matthęus.de ſimo.
Igitur illam opinionem, quod talis
conuentio non valeat,amplector,tã-
quam tutiorem pro anima, iuxta ſen
tentiam gloſ.in Clem. exiui.§.item,
quia.de verb.ſignif.Alex.conſ.73.in
fin.lib.4.Iaſ.in l.1. C.de Sum. Trinit.
11 num.56. vbi dicunt,quod ſemper eſt
amplectenda illa opinio, quæ fauo-
rem animæ reſpicit. Et prima opinio
in aliquibus caſibus ſolum procedit,
vt in venditore, vel genero; in illis
enim diuerſa eſt ratio, cum tractent
de damno euitãdo; vt dicit idẽ Aym.
conſ.87.in fi. Pariſ. conſ.60.lib.1. ſed
etiam in conuentione facta cum em-
ptore,vel ſocero,multi teneant,quod
non valeat, ſed quia nos ſumus extra
iſtas conuẽtiones,in illis me remitto
ad notata per Aym. in d. conſil.189.
vbi late diſtinguit plures caſus,prout
etiam Couarr.c.1.& c.4.lib.3.varia.
reſolut.Sed ſatis eſt,quod in alijs ca-
ſibus omnes fere conſentiunt talem
conuentionem non ſubſtinere. Dec,
12 conſ.167.dicit non valere in mutuo.
Anchar. conſ.376. nec etiam in alijs
cõtractibus.Aym.conſ.87. & d.conſ.
189.& maxime in ſocietate; tũ,quia
eſt promiſſa certa quantitas habito
reſpectu ad ſortem principalem, &
13 quando præſtatio eſt vniformis indi-
cat non pro intereſſe, quod ſolet eſſe
incertum, & varium, ſed pro vſura-
rio lucro.Roma.conſ.520. Nat.conſ.
417. nu.5. Tum etiam,quia diſſoluta
ſocietate per alienationẽ, aut ceſſio-
nem factam ab officiali, de officio,
pecunia data officiali apud eũ pure
in de-

Digitized by Google

in dabito, & non in ſocietate remanſit, ergo idem dicendum de eo, quod de alio debito, ex identitate rationis, vt in ſimili adnotat Abb. conſ.77. in fin. verb. lib.1. Sed debitor non tenetur ad intereſſe conuentum, vt dictũ fuit per not. in d.l. qui teſtamentum, & in l. cum quis decedens. §. codicillis. §. Titia. ff. de leg. 3. & per alios, quos allegat Alex. cõſ.80. col.1. lib.3. Natt. d. conſ.490. igitur nec officialis
14 ad intereſſe conuentum tenetur.
Sed reiecto pacto, ac ſi appoſitum
15 non fuiſſet, officialis finita ſocietate ad intereſſe tenebitur, ſi in reddendo pecuniam, morã adhibuit. vt eſt tex. in l. ſocium. ff. pro ſocio. ibi licet non quaſi vſuras, ſed quod ſocij interſit moram eam non adhibuiſſe. l.3. in ſub ff. de eo, quod cer. loc. l. atqui natura. §. non tantum. ff. de neg. geſt. omnes ſcriben. in l.2. C. de vſur. Vſura enim
16 pro concurrenti quantitate intereſſe eſt omni iure permiſſa. c. peruenit, & ibi glo. in verb. ſeruent indemnem. de fideiuſſ. c. conqueſtus, & ibi glo. Doct. de vſur. optima glo. in l. cum allegas. in fin. C. de vſur. quam valde adnotat Bal. ibi. in fi. dicens hoc procedere in quocunque contractu. habetur per Alex. Dec. & alios ſupra allegatos, iſtam eſſe communem opinionẽ, de-
17 bitorem teneri ad intereſſe liquidãdum, ſi fuit in mora reſtituendi ſortem principalem. Aretin. in d. conſ.9. & Grat. conſ.56. n.7. lib.1. dicẽs, quod in iure notiſſimum eſt in quacunque
18 materia à moroſis intereſſe peti poſſe, ſcriben. in l. vinum. in l. quod te. ff. ſi cert. pet. Aym. d. conſ.189. colum. fi. & multos refert Couarru. d. c.4. qui cum pluribus Theologorũ auctori-
19 tatibus comprobat Ruy. d. conſ.104. in princ. lib.4. Creditor igitur debet

probare per legitimas probationes ſuum intereſſe cauſatũ ex mora debitoris. vt dicunt Doct. in locis citatis, & habetur per Rolan. conſ.35. li.1. vbi plene etiam docet, qualiter intereſſe a creditore probandum ſit. Matt. de Afflict. deciſ.22. & deciſ.20. plene Menoc. de arb. iudi. caſus 119. lib.2. Ceph. conſ.290. Natt. conſ.450. ex quorum dictis, etiã colligitur; an dans pecunias poſſit petere pro intereſſe fructus ad rationẽ duodecim
pro centenario, ex quo ſi officialis 8
ei ſuas pecunias reddidiſſet, illas in ſocietate ſuper alio officio ponere potuiſſet, & totidem pro fructibus percepiſſet, vt etiã plene habetur per Ruy. d. conſ.104. lib.4. nu.6. cũ ſeq. & prædictum tamen procederetur, ſi officialis, vel eius hæres, vel fideiuſſores principaliter obligari in mora reſtituendi pecunias eſſent, cũ intereſſe ſine mora non debeatur. l. mora.
ff. de vſur. glo. & Doct. in l. quod te, 9
& in l. certum. ff. ſi cert. pet. vnde ſi officialis neſciret mortem illius, qui ei pecunias dedit; nil ei imputari poſſet, ſi pecunias heredibus ipſius non reſtituerit, ſecus ſi ſocietas finita eſſet ex parte officialis, qui propter ſcientiã in mora eſſet. l. euictis. C. de vſur. vbi Saly. tunc ad intereſſe tenetur, vt reſpõdit Hier. Gab. conſ.78. in fi. lib.1. & infra c.50. declarabitur.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum de ſtando aſſertioni creditoris de damnis, & intereſſe paſſis ratione retardatæ ſolutionis an valeat.*
2 *Pactum de ſtando priuatæ alicuius ſcripturæ non valet, ſed contra. n 7.*
4 *Pactum de ſtando aſſertioni creditoris ſuper damnis, & intereſſe valet, ſed*

Digitized by Google

ſed poteſt reuocari ante declarationem.

4 *Creditoris arbitrium debet regulari ſecundum arbitrium boni viri.*

5 *Creditoris arbitrium ad arbitrium boni viri reduci debet.*

6 *Conuentio, quod ſtetur dicto creditoris valet.*

8 *Creditor ſi excederet in declarando intereſſe, iudex ad congruam quantitatem reducere poſſet.*

9 *Facultas data creditori declarãdi intereſſe, reuocari non poteſt, niſi noua cauſa ſuperuenerit.*

10 *Creditor ante declarationem iurare debet.*

11 *Tutor non poteſt facere conuentionẽ de ſtando dicto creditoris pupilli.*

12 *Hæres creditoris ſuper damnis, & intereſſe non poteſt iurare.*

13 *Debitor ſi probaret quantitatem dãni, & intereſſe, tunc dicto creditoris ſtandum non eſſet.*

CAP. XLIV.

SEd quia ſæpe, & vt plurimum, officiales, qui pecunias in ſocietatẽ accipiunt, promittere ſolent, ſi pecunias, diſſoluta ſocietate, non reſtituerint, damna, expenſas, & intereſſe ſoluere, quod occaſione retardata ſolutionis patietur ille, qui pecunias dedit, pro quibus promiſit ſtare ſimplici eius dicto, vel verbo, etiam abſque iur. & taxatione iudicis, &c.

1 Dubitari poſſet; an huiuſmodi cõuẽtio valeat. Cy. in l. ſi quis in cõſcribendo. C. de Epiſcopis, & Clericis. Bal. in l. 1. col. 1. C. de ſenten. quæ pro eo, quod intereſt. Specul. in tit. de probat. §. videndum. verſ. quid ſi poſt nonnullos antiquos dicunt, talẽ conuentionem, ſiue pactum non valere, & ratio illorũ potiſſima eſt: quia ille, qui pecunias dat ad delinquendũ inuitaretur, & vbi poſſet quis ad delinquendũ inuitari, eius dicto ſtandũ non eſt. Ideo dicunt Ang. & Paul. Caſtr. in l. pactum inter hæredem. ff. de pactis. poſt Innoc. in c. cum primo tabellio de fid. inſtr. non valere pactũ
2 de ſtando priuatæ alicuius ſcripturæ, quia materia delinquendi daretur. arg. l. conuenire. de pact. Doct. l. & ſi vnus. §. illud. ff. de pact. Roma. conſil. 204. Soc. in l. 1. §. fin. ff. de verb. oblig. Iaſ. in l. iusiurandũ, quod ex conuentione. col. 1. nu. 2. ff. de iureiur. & propterea pactum non valere tenent Salyc. in l. fin. ff. de præto. ſtipulat. Homod. conſil. 12. & conſil. 38. Bart. vero in l. fin. ff. de præto. ſtipulat. format iſtam quæſtionem, eamque re-
3 ſoluit, quod talis promiſſo, & pactum tenet; ſed antequam declaratio facta fuerit, poſſit reuocari, ſecus poſt declarationem, niſi iniqua, vel iniuſta foret, & tunc poſſet petere, vel ad arbitriũ boni viri reduceretur: & propterea ceſſat ratio Cy. & aliorũ, quod per hoc ad delinquendum inuitaretur. Quia eius dictum iniquum ad arbitriũ boni viri reduci poteſt, quod nunquam ſublatum cenſetur, vbi dolus præſumitur; & tunc præſumitur, ſi plus debito declarauerit, & opinionẽ Bar. ſequuntur Ang. Paul. Caſtren. & alij in d. l. fi. Alex. conſ. 37. nu. 31. lib. 2. & conſ. 47. nu. 4. lib. 1. Et ratio eſt, quia licet quando declaratio arbitrio tertij cõmitteretur, differẽtia ſit, an verba arbitrium boni viri, vel liberã voluntatẽ importent, tamẽ ſi committitur aduerſario, quibuſcunque verbis quis vtatur, ſemper, vt bo-
4 nus vir declarare tenetur; quia ita videtur commiſſum propter ſuſpitio-

nem proprii commodi, vt per Bar. & omnes in d.l.fin.&.ibi Imo. hoc ponderat. Et niſi ita diceretur, tenēda eſſet opinio Cy. quod pactum non valeat, quia materiā delinquendi præberet. Ideo dicunt Doct. vt hoc euite
5 tur eius arbitrium iniquum ad arbitrium boni viri reduci debet. Ruy. conſ. 104. lib. 4. n. 8. Matth. de Afflict. deciſ. 91. col. 4. Nat. conſ. 450. num. 8. & 9. Bart. conſ. 168. quidam habens. in fi. Alex. conſ. 67. nu. 4. lib. 2. vbi te
6 net, quod hæc cōuentio valeat, quod ſtetur dicto creditoris, niſi de eius iniquitate probetur ſecundū veras, & magis communes concluſiones. Idē Alex. in conſ. 113. lib. 4. nu. 6. vbi dictum Innocen. reprobat, dum dice
7 bat, per pactū induci non poſſe, quod quis cogatur ſtare priuatæ ſcripturæ alicuius; quia ſi poteſt ex diſponētis authoritate dari robur dicto vnius priuati viri, ergo etiam, & voci mortuæ, ideſt priuatæ ſcripturæ alicuius, & reſpondet ad rationes Innocentij, vt etiā habetur per Dec. in c. veniēs. nu. 19. de teſt. & in c. 2. nu. 10. de fid. inſtrum. Et iſta opinio, quod valeat. huiuſmodi conuentio eſt vera, communis, & ſeruatur, vt dicit Iaſ. in d. l. iuſiurandum, quod ex conuentione. col. 1. vbi reſpondet ad omnia cōtraria Boer. ſingul. in verb. expenſæ. nu. 6. vbi dicit tale pactum debere intelligi ad arb. boni viri. Natt. conſ. 213.
8 nu. 5. Alex. conſ. 54. col. 1. lib. 2. Vnde ſi creditor in declarando excederet, iudex intereſſe ad congruam quātitatē reducere, ac taxare poſſet. Nat. d. conſ. 450. n. 12. Hipp. in l. patre, vel marito. ff. de quæſtio. nu. 62. vbi plene ponit practicam qualiter poſtea per iudicem taxatio fiet.

Sed dum Bart. dicit, quod poteſt debitor talem conceſſionem ante factam declarationem reuocare, in hoc Alex. in d. l. iuſiurandum. quod ex conuentione dicit, quod cōiter
9 reprobatur, quia talis poteſtas reuocari non poteſt. Idem Alex. in conſ. 130. lib. 1. nu. 6. vbi dicit communem opinionem eſſe contra Bart. Matth. de Afflict. deciſ. 91. num. 11. opinio Bart. ſaluatur, vt procedere poſſit quando aliqua iuſta cauſa reuocandi ſuperuenerat; vt quia eſſet debitor factus homo malæ conditionis, & famæ, vt dicunt Angel. in d. l. fin. Iaſ. in d. l. iuſiurandum. Natt. conſ. 213. alias ſine noua cauſa ſuſpitionis allegata, & probata reuocari non poſſet.

Et tenendo opinionem Bart. conuentionem valere, quæ eſt magis
10 communis, opinio 1. limitatur, vt tunc demum procedat, ſi creditor iurat; quia etiam quod pactum ſimpliciter dicat de ſtādo ſimplici dicto creditoris, intelligitur cum iuramento. per tex. in l. Theopompus. ff. de do. prælega. Iaſ. in d. l. iuſiurandum. n. 6. quamuis Alex. in conſ. 54. lib. 2. contrarium ſentire videatur.

Secundo limitatur, in tutore, qui talem faceret conuentionem, quia
11 tunc non valeret. Bar. in l. iuſiurandum. Iaſ. in d. l. iuſiurandū poſt nu. 6.

Tertio limitatur vt non procedat in hæredem creditoris, qui tale iu
12 ramētum ſuper damnis, expenſis, & intereſſe pręſtare nō poterit, vt notatur in addit. ad Bar. in d. l. fin. Didac. in c. quamuis. in 1. parte. §. 5. num. 7. de pact. in 6. Menoc. de ar. iud. quæſt. 68. lib. 1. num. 31. Tiraq. de retract. ligna. §. 2. gloſ. 2. nu. 6.

Quarto limitatur, vt nō procedat,
13 ſi debitor per legitimas probationes de

de quantitate damni, intereſſe,& expenſarum probaret; tunc non crederetur dicto creditoris, & contra eius dictum admitteretur probatio in contrarium, vt plene poſt alios adnotat Hippo.in rub.de probatione.num.137.

SVMMARIVM.

1 *Dans pecunias officiali in caſu reſtitutionis, an officialis, & fideiuſſores interpellandi ſint, vt in mora dici poſſit.*
2 *Dies ſocietatis finitæ pro homine interpellat.*
3 *Societas finitur morte ſine interpellatione.*
4 *Dies tacita ſicut expreſſa interpellat.*
5 *Officialis ſoluta ſocietate a morte conſtituitur abſque interpellatione.*
6 *Finita, vel reuocata ſocietate iſta verba conditionem important.*
7 *Conditionis euentus debitorem in mora abſque interpellatione non conſtituit.*
8 *Dies incerta dicitur per verba ſoluta ſocietate.*
9 *Dies incerta non interpellat.*
10 *Fideiuſſores poſſunt ignorare ſocietatem eſſe finitam.*
11 *Mora non committitur ſine culpa.*
12 *Hæres non eſt in mora niſi interpelletur.*
13 *Tempus ignoranti minime currit.*
14 *Hæres debitoris debet certior fieri per oſtenſionem inſtrumenti bebiti.*
15 *Hæres cum beneficio legis, & inuentarij, & cum interpellatione non conſtituitur in mora.*
16 *Interpellatio extraiudicialis ad conſtituendum debitorem in mora ſufficit.*

CAP. XLV.

QVoniam ſupra dictũ fuit, quod ſoluta ſocietate, officialis, & fi-
1 deiuſſores tenentur ad damna, & intereſſe a die moræ, dubitari poſſet an interpellandi ſint, vt fortẽ reſtituãt, vt in mora dici valeant. Et quoad officiale videtur forte dicen. quod nõ,
2 quia dies ſocietatis finitæ ipſum interpellat. l.magnã.C.de contr.& cõmitten.ſtipul. l.2.C.de iur.emphy.c. potuit extra locat. Alex.conſ.198.n. 12.lib.7. vbi dicit, quod ſocietas fini
3 tur morte ſine aliqua denũciatione. Gig.in tract.de penſ.quęſt.77.nu.11. Et licet in tali promiſſione de die nihil dicatur, tamen ex quo officiialis eſt obligatus ſoluta ſocietate ad intereſſe, vſque ad totalẽ reſtitutionẽ, videtur ſatis comprehendere diem ſolutæ ſocietatis, ad cõſtituen. ipſum
4 in mora; cum dies tacita ſicut expreſſa interpellat. Alex.conſ.74.nu.11.li. 5.& conſ.176.nu.21.lib.6.& tempus ſaltem tacite fuit limitatum ad reſtitutionem vſque ad diſſolutam ſocietatẽ, per ea, quæ dicunt Bar.& Ang. in l.cum ſtipulatus ſim mihi a Proculo. ff. de verb. oblig. vbi ſi promitto dare centũ vſque ad Paſcha, & ab eo die ad ſuam petitionem, adueniente Paſchate debitor eſt in mora abſque interpellatione. Et plus dicit Bal. in l.fi.§.præterea. C.de iur.dot. Quod ſi ex forma ſtatuti debitores frumenti propter careſtiam non poſſint exigi infra annum, ſed poſt annum, elapſo anno, abſque alia interpellatione debitor eſt in mora. Sequitur Alex.cõſ. 157.lib.6.nu.4.ſic in caſu noſtro dici
5 poteſt, quod ſoluta ſocietate officialis abſque interpellatione in mora

K 2 conſti-

conſtituatur,cum dies ſolutæ ſocieta
tis illum interpellet,per not.per Soc.
conſ.288.nu.28.lib.2. & tenendo iſtã
opinionem, pluribus modis limitari
poteſt, vt per Giga. dicta quæſt. 77.
nn.14.cum ſequen.

Sed quia fere in omnibus contra-
ctibus, qui ſolent fieri ſuper huiuſmo
di ſocietatibus,dici ſolet,diſdicta,vel
ſoluta ſocietate,officialis,& fideiuſſo
res ſortem principalem reſtituere te
neantur, & vſque ad integram ſolu-
tionem ſoluere ratam partem fru-
ctuum dicti officij teneantur, & c.
9 dici poteſt, quod illa verba,diſdicta,
vel ſoluta ſocietate, conditionem im
portent, iuxta tex.in l.a teſtatore. ff.
de cond.& demonſt.& in l.ſi quis ita.
§.ſi duo. ff.de ſtat. lib.quod procedit
etiam,quod verba interuenerint,quę
modum denotant. Alex.in conſ. 102.
col.1.lib.1. Bar.in l.quibus diebus.§.
Termilius. col.1.ff. de condit. & de-
7 monſtr. Sed euentus conditionis de-
bitorem in mora abſque interpella-
tione non conſtituit, vt per Iaſ.in l.ſi
ex legata cauſa . num.11. ff. de verb.
oblig.Dec.conſ.2.vbi etiam loquitur
quando promiſſio habet diem, & cõ-
ditionem, tunc ante euentum condi-
tionis actio nata minime eſt,nec obli
gatio, & euentus conditionis, qui cũ
die currit,non facit debitorem in mo
ra eſſe, ideo neceſſaria eſt interpella-
tio, maxime, quia non poteſt dici,
8 quod dies certa ſit, cũ illa verba ſo-
luta ſocietate importãt,ac ſi dictum
fuerit,cũ ſocietas ſoluta fuerit. Quo
in caſu dies incerta dicitur,l. ſi dies.
§.ac ſi incerta.ff.quando dies leg.ce-
dat. l. ſi quis legata.ff.de cond.& de-
mõſtr.Hinc dicunt Cyn.& Bal.in d.l.
magnã,quod ſi quis promittat, quod
alius ratificabit,cum ad talẽ ætatem
peruenerit, quod talis promiſſio eſt
conditionalis.Ideo promiſſor abſque
interpellatione in mora non eſſet, &
dicit eſſe notan.Bal.in l.ſi pacto,quo
pœnam. col.3. C. de pact.ad limit.d.
9 l. magnã, quę dicit procedere in die
certa.Dec.d.conſ 2.nu.6.Soc.d.conſ.
288.verſ.circa quartam . Corn.conſ.
206.num.3.lib.2.ſecus ſi dies incerta
ſit,tunc interpellatio requiritur.Soc.
conſ.180.lib.2.col.4. verſ.2.quia.

Et prædicta eo maxime procedũt
10 in fideiuſſoribus, & in hærede offi-
cialis, qui veriſimile ignorantiam
habere poſſunt, quod ſocietas diſſo-
luta fuerit, & propterea in culpa di-
ci non poſſunt,ſi ſortem principalem
non reſtituunt,& mora non commit-
titur ſine culpa. l. quod te. ff.ſi certũ
11 petatur.vbi Doct. Corn. conſ.312. l.
4. & in culpa non videtur eſſe, qui
ignorat, l. quicunque,vbi Bart. C.de
12 ſeruis fugit. Et quod hæres non ſit
in mora, niſi interpelletur, adnot.
Bart. in conſ. incip. Domine Iacobe.
Iaſ.& Dec. in l.vinum. num. 10. ff. ſi
cert. pet. hanc opinionem credo ve-
riſſimam, propter probabilem igno-
rantiam: quicquid in contrarium di-
cat Natt.conſ.226.num.4. cum tem-
13 pus ignorãti minime currat, vt late
per Tiraq.de retract.ligna.§.35. glo.
4. num. 1. cum pluribus ſequen. mo-
ra enim requirit aut ſcire, aut ſcire
debere,Bal.in l.ſed ſi ſtipulatus.ff. de
verb.oblig. per tex. in d. l. quod te;
quinimo interpellatio hæredi facta
de obligatione non ſua, ſed præde-
ceſſoris, illum in mora non conſti-
tuit, niſi de ipſa obligatione certio-
retur per oſtenſionẽ inſtrumenti, aut
alio modo,vt per glo.in l.qui in alte-
rius. vbi etiam Bar.ff.de reg.iur.glo.
in l.qui ius.§.nemo,& plene per eun-

dem

dem Tiraq. de retractu conuentio. glo. 6. num. 5. Hinc eſt quod in actione pro ſocio poſt moram veram, vel fictã veniunt vſuræ, & intereſſe contra ſocium, ſecus contra hæredem ſocij, vt in d. l. ſocium. ff. pro ſoc. & ibi Bart. & ſi hæres eſſet hæres, cum beneficio legis, & inuentarij: nec etiam cum interpellatione in mora conſtitueretur, niſi facta liquidatione, quod hæreditas ſoluenda eſſet. Aym. conſ. 89. nu. 5.

Interpellatisq. extraiudicialis etiã
16 ſufficit ad conſtituendum debitorem in moram, vt habetur per Doct. in l. vinum. ff. ſi cert. pet. vbi late Iaſ. nu. 15. ponit regulam cum ſuis limitationibus. Habetur etiam latiſſime per Tiraq. de retract. conuentio. §. 4. glo. 6. num. 39. Iaſ. etiam in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb. oblig. Corn. conſil. 166. nu. 5. lib. 4.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſi pecunias receptas in ſocietatem alteri accommodauit, qui onus ſocietatis in ſe ſuſcepit, contractus valet.*

2 *Officialis non tenetur alteri cum ſua iactura ſubuenire.*

3 *Societas finitur quando perſona mutatur.*

4 *Officialis ſi pecunias ſuper ſuo officio recepit, & illas alteri dedit, poteſt ab illo fructus exigere.*

5 *Damnum, quod quis ſua culpa ſentit, ſibi & non alteri imputari debet.*

6 *Officialis eſt in culpa alienando officium durante ſocietate.*

7 *Periculum in ſe ſuſcipiens non tenetur, quando culpa partis illud euenit.*

8 *Vnus ex facto alterius lædi non debet.*

9 *Notarius pro altero ſtipulari poteſt.*

10 *Officialis culpa in omittendo ei obeſſe non debet.*

CAP. XLVI.

Accidit etiam quandoque, quod officialis, qui pecuniam ad ſo-
1 cietatem accepit ſuper eius officio, cum illam reddere vellet, amicus eũ rogat, vt ſibi illam pecuniam præſtet, & fructus ſoluet, & indemnem ipſum, & ſuos fideiuſſores conſeruabit, & officialis ei omne onus, & emolumentum ſocietatis cedit: talis contractus de iure validus reputari debet, officialisque poterit ab illo, qui pecunias accommodauit fructus percipere, vt ſoluere poſſit, cui pecunias dedit, per ea, quæ adnotat Iaſ. in l. 1. C. de Sum. Trinit. num. 52. vbi ponit quæſtionem de ſcholare, qui accommodauit ſocium de pecuniis, ex quibus pignus luere volebat, quod licite a ſocio vſuras pete-
2 ret; non enim officialis tenebatur alteri cum ſui iactura ſubuenire. c. ſi non licet. 23. quæſt. 5. l. naturalis. ff. de præſcript. verb. ita inquit Archid. in cap. vſuram. 24. quæſt. 3. Salyc. in Auth. ad hæc, quæſtio. 16. C. de vſur. adnot. Natta conſil. 490. in fin. Anchar. in c. nauiganti. de vſur. vel officialis accommodauit nomen officii alteri, qui vere pecunias habuit, bonamq. fidem recognouit; & in forma promiſit, &c.

Quid ſi poſtea officialis officium alienaret: an ille, qui ab eo pecunias accepit, fructus poſtea ſoluere teneatur, & vt ſupra dictum fuit, ſi ille, qui pecunias dedit, notitiam habuit de alienatione, ob quam ſocie-
3 tas diſſoluta fuit (quãdo enim muta-

Digitized by Google

tur perſona, ſocietas finitur.) Tunc
ille, qui pecunias dedit, non poſſet
fructus ab officiali exigere, nec pari-
ter officialis ab eo, cui pecunias ac-
commodauit; & in hoc nulla eſt du-
bitatio, vt ſupra dictum fuit.

Sed quid ſi ille, qui pecunias dedit,
alienationem ignorauit, an fructus
ab officiali exigere poſſit, & ſupra
dictum fuit quod ſic, ex quo fuit in
bona fide: ſed an officialis iſto caſu
fructus poſſit exigere ab illo, cui ip-
ſe pecunias accommodauit, & po-
ſtea de alienatione facta ignorantiã
4 habuit, & videtur dicendum quod
non: immo ſi ſoluit in ſortem com-
putare debet, cum officialis in culpa
fuerit; ſi enim illi, cui pecunias accõ-
modauit, de alienatione officij cer-
tioraſſet, vtique veriſimiliter pecu-
nias, vel officiali, vel illi, qui eas de-
dit, reſtituiſſet, poſtquam ſocietas
erat ſoluta per officii alienationem;
Nec onus ſoluendi fructus amplius
ſubſtinere voluiſſet, poſtquam erat
ſublata ſpes conſequendi lucrum per
mortem illius, qui pecunias dedit,
ſi durante ſocietate obiiſſet; merito
nec fructus amplius ſoluere voluiſ-
5 ſet, & damnum quod ſua culpa quis
ſentit, ei, & non alteri imputandum
eſt. l. quod quis. ff. de reg. iur. c. dam-
6 num. eodem titulo in 6. ſed officialis
fuit in culpa in alienando officium
durante ſocietate, & in omittendo,
ex quo non certiorauit illum, qui ha-
bebat pecunias ſub nomine ſocieta-
tis ſuper eius officio, vt tenebatur, &
propterea fuit in culpa, igitur eius
erit damnum, licet alias non tenere-
tur, vt notatur in l. quod te. ff. ſi cert.
pet. Goza. conſ. 38. n. 7. illa enim, quæ
proueniunt ex culpa officialis, ei
imputari debent. Abb. in c. quia di-

uerſitatem. de conceſſ. pręben. Fely. in
c. cum inter. de excep. Goza. conſ. 27.
num. 15.

Et prædicta procedere poſſunt in
caſu præpoſitæ quæſtionis, quia ille,
qui pecunias dedit officiali, qui po-
ſtea Titio dedit, non poteſt contra
Titium ad fructus agere, quia cum
eo minime ſocietas contracta fuit.
Titius nihil ei promiſit, niſi quando
officialis pecunias Titio conceſſit,
Not. pro illo, cuius erant pecuniæ,
ſtipulatus fuiſſet, ſed tantum contra
officialem ad fructus agere poſſet,
& licet officialis poſſet poſtea agere
contra illum, cui pecunias conceſſit,
ex quo indemnem cõſeruare promi-
ſit, talis promiſſio intelligi debet,
niſi damnum culpa officialis eueniſ-
7 ſet, prout dicitur de eo, qui in ſe pe-
riculum ſuſcepit, quod non tenetur
quando culpa partis illud euenit. l.
cum proponas, vbi Bart. & Bal. C. de
naut. fen. Alex. conſ. 84. col. 2. lib. 6.
Corn. conſ. 203. col. pen. lib. 2. Aymo.
conſ. 119. in fin. & negligentia ipſius
in non certiorando, alteri nocere non
debet, l. rem hæreditariam, in fine.
ff. de euict. & iuri naturali refraga-
8 tur, vt vnus ex facto alterius lędatur.
l. 1. C. vt nullus ex vica. lib. 12.

Sed ſi ille tertius, qui pecunias ac-
cepit ſub nomine ſocietatis ſuper
officio Titij, ſe obligaſſet ſoluere fru-
ctus illi, qui pecunias dedit, vel No-
9 tarius pro eo ſtipulatus fuiſſet: iuxta
not. in l. 2. ff. rem pupil. ſal. fo. tunc ſi
ille, qui pecunias dedit, fructus etiã
poſt alienationem ab eo, qui pecu-
nias habuit, exegit, ſi alienationem
officii ignoraſſet, in ſortem compu-
10 tari non deberet, culpa. n. officialis
in omittendo fieri notificationem, ei
obeſſe non debet. c. non debet alteri.

de

de reg. iur. in 6. l. ſiue hæreditaria. ff. de neg. geſt. quin poſſit agere ad fructus contra obligatos. Bal. conſ. 226. lib. 1. num. 3. Et is fructus exegit, ex quo fuit in bona fide, in ſortem computari non debet, cum non poſſit dici; quod negligens fecerit, ſi ſortem poſt alienationem officij non petierit, ſi alienationem ignorauit.

SVMMARIVM.

1 *Promiſſio facta de nunquam renunciãdo ſocietatĕ, an valeat. nu. 7. & 22*
2 *Societas etiam, quod in perpetuum inita ſit, per mortem diſſoluitur.*
3 *Pactum de non diuidendo in perpetuum valet, ſed contra. nu. 21.*
4 *A proprietate verborum receditur propter naturam ſocietatis.*
5 *Prohibitio diuiſionis facta vſque ad mortem valet.*
6 *Societas vſque ad centum annos valet.*
7 *Pactum de non diuidendo nihil valet.*
8 *Societas in æternum coiri non poteſt.*
9 *Conuentio, per quam in perpetuum communio inducitur, non valet.*
10 *Societas tamdiu durat, quamdiu beneplacitum ſociorum durat.*
11 *Societas diſſenſu vnius diſſoluitur.*
12 *Societas eſt duorum, vel plurium conuentio.*
13 *Pactio ab ipſa ſocietate ſeiuncta ſocietatis eſſentiam vitiat.*
14 *Promiſſio de nunquam diuidendo, reſtricta ad vitam promittentis cenſetur.*
15 *Dictio, omnimodo, habet præciſam naturam.*
16 *Dictio, omnimodo, idem importat, quod in perpetuum.*
17 *Ratio vera. §. ſi conueniat. l. in hoc iudicium. ff. commu. diuid.*
18 *In ſocietate coeunda nihil eſt de renunciatione cauere.*
19 *Societas contracta ad tempus, ante tempus diſſolui non poteſt, niſi iuſta cauſa interueniente.*
20 *Societas poteſt coiri, vt toto tempore vitæ ſociorum duret.*
23 *Societas contracta ad vitam, etiam ante mortem diſſolui poteſt.*
24 *Pœnitentia in contractu ſocietatis habet locum.*
25 *Societas poteſt diſſolui, ſi officialis debito tempore fructus non ſolueret.*
26 *Promiſſio de non renunciando ſocietatem poteſt ex cauſa renunciari.*
27 *Facultas renunciandi ſocietatem reciproca eſſe debet.*
28 *Contractus ſocietatis eſt bonæ fidei.*
29 *Contractus bonæ fidei claudicare non debet.*
30 *Pactum inconſuetum non valet.*
31 *Societas ſi ad beneplacitum vnius diſſolui poteſt, debet etiam ad beneplacitum alterius diuidi poſſe, vt ſeruetur æqualitas.*

CAP. XLVII.

Contracta ad tempus ſocietate, ille, qui pecunias in ſocietate officiali præſtitit, poſtea nunquam ſocietati renunciare promiſit: dubitatũ fuit, an huiuſmodi promiſſio ſubſiſtat. & pro eius validitate facere videtur text. in l. 1. ff. pro ſoc. vbi Paul. inquit ſocietatem coire poſſe in perpetuum, ideſt dum viuunt: ideo per talem promiſſionem videtur voluiſſe ſocietatem durare eius vita durante,
2 cum ſocietas, etiã quod in perpetuũ inita ſit, per mortem diſſoluatur. l. actione. §. morte. l. adeo. in prin. l. verũ. §. fi. l. nemo. ff. pro ſoc. conſenſuſq. finitur. §. ſoluitur. inſtit. eod. facit

tex.in c.ſi gratioſe.de reſcriptis in 6.
Bart.in l.centeſimis. §.fin.ff.de verb.
oblig.Bal.in d.l.adeo.Curt.Sen.conſ.
52.vnde Floria.in §.conueniat. l.in
hoc iud. ff.commu.diui.dicit pactum
3 de non diuidendo in perpetuum va-
lere, quia intelligitur durante vita
4 paciſcentis; creditur enim a vi ver-
borum propter naturam ſocietatis,
quæ poſt mortem durare non poteſt,
& verba contractus intelliguntur ſe-
cundum ſubiectam materiam,& na-
turam contractus,ſcilicet,ſi vno l. in
principio.ff.loc.l.ita ſtipulatus.ff. de
vſu. ideo Alex. in addit. in d.§.con-
ueniat, dicit de facto reſpondiſſe,
quod prohibitio diuiſionis facta vſ-
que ad mortem valet, per d. l.1. iun-
cta. l. nulla. ff.pro ſocio, & idem di-
5 cit in conſil. 59. num.9. lib.5. Corn.
conſ.310.lib.4.vbi dicit, quod valet
ſocietas vſque ad cētum annos, quia
intelligitur vſque ad eius vitã, pro-
6 ut eſſe valet ſocietas,donec partes vo
luerint, & finitur morte, quia per
mortem voluntas expirat.Alex.conſ.
136. num.1.lib.5. Opinionemq. Flo-
riani ſecuti fuerunt Iaſ.in l.ſi non ſor
tem. §. ſi centum.nu.9.ff.de cond.in-
deb.Dec.in l.ſi quis in conſcribendo.
C.de pact. & conſ.264. & Grat.conſ.
68.lib.2. vbi reprehendit Socinum,
qui dicebat opinionem contra Flo-
rianum eſſe magis communem, vt ip
ſe, quod opinio Floriani ſit commu-
nior ſentire videtur.
Sed in contingentia facti contra-
rium reſpondendum, promiſſionem
de nunquam ſocietatem diſdicendo
non valere, quia eſt contra naturam
7 & formam eiuſmodi ſocietatis, vt
non liceat ab ea vnquam recedere;
merito tale pactum nullas habet vi-
res, vt habetur in d. §.ſi conueniat.
nec ex eo naſcitur etiam naturalis
obligatio,vt inquit Ang.in conſ.225
& Bar.in l.ſi conuenerit.ff.pro ſocio
8 quod pactum de non diuidendo ni
hil releuat, & Azo in ſumma C. pro
ſocio. num. 22. tale pactum eſſe ſu-
peruacuum, vt etiam firmat Saly.in
l.ſed ſi ſocius.§. ſocietatem.ff.pro ſo-
cio:eo magis quando pactum eſt de
nunquam diuiden. cum dictio nun-
quam importet perpetuitatē,ſcilicet
nullo tempore renũciare.vt eſt Gloſ.
in verbo nunquam. l. prouidendum.
C.de poſtulan nec recipit vllã reſtri-
ctionem. Aymon. conſ.244. & nulla
ſocietas in æternum coita eſt. d. l.
9 nulla. & ideo Alexan. conſ.18.lib.2.
in prin. dicit,quod pactum de nunq.
diuidendo, etiam quod iuratum ſit,
non valet. Oldrad.conſ.241. & Mar-
ſil.ſing.9. licet aliqui vbi adeſt iura-
mentum contrarium ſentiant: ſed
vbi non adeſt iuramentum,quod pa-
ctum non valeat, voluit etiam Alex.
conſ.110.nu.10. lib.3.Corn.conſ.48.
lib.3.& conſ.13.lib.4. Curt.Sen.conſ.
68. num.15. & conſ.52. col.2. Pariſ.
conſ.127.lib.4. in princ. Anch.q.54.
& hãc dicit eſſe communem opinio-
nem. Soc.conſ.68.nu.15.lib.2.vt non
valeat cōuentio, per quam in perpe-
10 tuum cōmunio induceretur. per tex.
in d. l. nulla. ſequitur Gomeſ. in §.
quædam,nu.11.& 12. inſtit. de actio.
quaſi impediatur liberum arbitrium,
vt adnot. Roma. conſ.13.& conſ.166.
Curt. Sen.dict.conſ.68.tam diu nem-
11 pe durat ſocietas, quam diu durat
beneplacitum ſociorum. l. tamdiu
ff. eod. ergo altero nolente ſocietas
diſſoluitur, prout eſt Gloſſ. Bart. &
Paul.Caſtr.in l.ſi non ſortem. §. cen-
tum, de conditio. indeb. vbi dicunt,
quod ſicut nemo poteſt compelli ad
com-

communionem inchoandam, pari modo nec ad retinendã iam inchoatam, ſeu ad perſiſten. in ea: ſocietas, & ſi ſit contractus, quod conſenſu
12 duorum, vel plurium contrahatur, tamen & conſenſu vnius diſſoluitur. l. ſocietatem coire. §. diſſoluitur. ff. pro ſocio. Corn. conſ. 54. col. 1. lib. 1. Succeditque doctrina Bald. in l. cum precario. ff. de preca. qui in his, quæ pendent ex mera voluntate mea non poſſum mihi legem imponere, quominus liceat reuocare, prout in teſtamento, in procuratorio, & precario, & ſimilibus, vt per Alexan. d. conſ. 18. ſic erit in ſocietate, quæ a mera voluntate dependet. Curt. Sen. d. conſ. 68. nu. 7.

Nam cum ſocietas ſit duorum, vel
13 pluriũ conuentio ob commodiorem vſum, & vberiorem quæſtum. Azo. in ſumma. C. pro ſocio, & fraternam quandam inferat communionem. l. verum. in princip. ff. pro ſocio. reſultaret iniquitas, ſi ab ea alter ſocius recedere nõ poſſet, & cogeretur eius vita durante ſemper in communione durare. contra tex. in l. fin. C. commu. diuid. & contra naturam ſocietatis, quæ eſt vt duret, donec ei fuerit renunciatum. d. l. tamdiu. Corn. conſ. 48. col. 2. lib. 3. & pactio ab ipſa
14 ſocietate ſeiuncta ſocietatis eſſentiã vitiat. l. ſi non fuerit. §. 1. ff. pro ſocio. Ancha. q. 54.

Difficultas modo eſt ad contraria reſpondere, cũ, vt in dictũ fuit, multi
15 teneant promiſſionẽ etiam de nunquam renunciando valere, quia reſtricta ad vitam promittentis videtur. iuxta. l. 1. ff. pro ſocio, & tenentes iſtam opinionem dicunt, quod tex.
16 in d. §. ſi conueniat, loquitur quando quis promiſit nullo modo, nec vllo tẽpore diuidere, ſed perpetuo, & in æternum in communione permanere: & ſic quando promiſſio vitam ſociorum excedit, iuxta tex. in d. l. nulla. ff. eod. propter illam dictionem omnimodo poſitam in d. §. ſi conueniat, quæ habet præciſam naturam, & ſignificat nullo modo, nullo tempore poſſe diuidi, ſed indiſtincte omni tempore in communione perdurare, vt in c. ſi Chriſtus. vbi Abb. de iureiur. Sed quod ratio deciſionis illius tex. ſit fundata in illa dictione omnimodo, minime placet; quia dictio, omnimodo, idẽ etiam importat quod in perpetuũ. per Gloſ. vbi Card.
17 in Clem. 1. de vita, & honeſtat. clerico. Bero. in c. 2. n. 51. extra de probat. Vnde quemadmodum verbum, perpetuum, quod ſui natura importat perpetuitatem ſine tẽporis præfinitione, recipit in ſocietate coeunda modificationem, & reſtrictionem ad vitam, ſic & illa dictio, omnimodo, dictam reſtrictionem recipere poſſet, cum etiam & iſta dictio, aliquando, modificationem recipiat, vt per Bar. in l. ſtipulatus ſum damam. ff. de verb. oblig. Dec. & Curt. in l. ſi quis in conſcribendo. C. de pactis: ideo
18 diſpoſitio illius. §. ſi conueniat. non poteſt dici fundata in illa dictione omnimodo, vt etiam expreſſe colligitur ex verſ. ſequen. vbi diſponitur, quod ſi fiat conuentio, vt intra certũ tempus non diuidatur, valet, arguẽdo igitur a contrario, ſi fiat ad incertum tempus non valebit, cum dictio, autẽ, aduerſetur in iure, & in facto. l. hoc amplius, vbi Gloſſ. & Bart. ff. de damno infecto. Vnde cum in dicto verſiculo, ſin autem, loquatur, quãdo certum tempus eſt appoſitum ſupra in §. ſi conueniat. loquitur

tur

tur quando nullum tempus, vel incertum oppoſitum eſt, quo caſu pactum non valet, vt ibi dicunt Bart. & Alberic. vnde ratio illius text. potius erit, quia eſt contra naturam ſocietatis, vt quis in ea inuitus permanere compellatur, vt in d. §. ſi centum, & in d. l. fin. C. commu. diuid. quę loquitur etiam in contract. ſocietate, vel retinenda, vt dicunt Gloſ. & Docto. in d. §. ſi centum. Marſ. ſing. 9. cōmunio nempe ſolet diſcordias excitare, & ſuæ rei quiſque debet moderatorem eſſe, quod non poſſet ſi a cōmunione recedere nequiret, vt dicit Saly. in d. l. fin.

Ideo in ſocietate coeunda nihil attinet de renunciatione cauere, vt in-
19 quit tex. in l. ſed ſi ſocius. §. fin. ff. pro ſocio, cum non obſtante pacto a ſocietate, ſi eſt facta in perpetuum, vel ad incertum tempus recedere licet, niſi tamen renūciatio eſſet nimis intempeſtiua, quia tunc ipſo iure, intempeſtiua renunciatio venit in æſtimationē, ſecus ſi non eſſet intempeſtiua, ſed tempeſtiua, tunc renunciatio non obſtante pacto, teneret, nec ſocius contra renunciantem agere poſſet, quia nil intereſt non renunciari, cum non conſideretur intereſſe ſolum vnius ſocii, ſed totius ſocietatis, vnde pactum de non renunciando ſuperuacunm eſt: pactum vero etiam de recedēdo intempeſtiue, vtile erit, & ſi ſocietas inita ſit ad tempus, ante tempus recedere non poteſt. d. §. ſi cōueniat. in fine. l. actione. §. item qui ſocietatem. vbi Gloſ. niſi iuſta
20 rat. interueniente, vt quia mors ſequeretur, vel conditio, & pacta, cum ſocietas inita erat, non fuerint ſeruata, vel ſocius eſſet minus moleſtus. vt habetur in l. ſi conuenerit. §. fin. ff. pro ſocio. vbi Saly. Corn. conſ. 310. col. 2. & 3. lib. 4. & ita declaratur per Azo. in ſumma. nu. 12. C. pro ſocio. & gloſ. in l. actione. §. Labeo, quam ſequitur ibi Saly. ff. pro ſocio, dicit quod inter-
21 dum pactum adiicitur, ne perpetuo liceat diſcedere, & non valet. arg. d. l. fin. C. commu. diuid. interdū poſt initam adiicitur pactum, vt non liceat vſque ad tempus diſcedere, pactū adhuc non valet, & eſt fruſtratorium. d. l. ſi conuenerit. Interdum ſocietas ab initio contrahitur vſque ad certum tempus, & ſocietas tenet ad temporis pactum, interdum pactum adiicitur, vt poſt certum tempus abire liceat, & pactum tenet, ſed pactum igitur de non diuidendo nullas habet vires, immo ſuperuacuum reputatur. vt per Bart. Azo. Alberic. Saly. Ang. Corn. & alios citatos.

Multo fortius ſi pactū fuerit, quod nunquam fiat diuiſio, & quod ſemper communio permaneat: quia tunc abſolute non valet, vt dicunt prædicti Doctores. Alex. Soc. & Curt. in dictis
22 conſiliis, eſt etiam de mente Floriani, quod iſto caſu non valeat, dum dicit, quod aliud eſt dicere, quod nullo tempore diuidatur, & tunc pactum non ualet, & iſto modo intelligit. §. ſi conueniat: & aliud eſt dicere, quod in perpetuum non diuidatur, quia tunc ſecundum eum valet. Vnde cum in caſu præſenti fuerit dictum nunquam diſdicere, eſt ac ſi dictum fuiſſet nullo tempore renunciare: quo caſu, vt diximus, non valet ſecundum Floria. & alios: dum poſtea Florianus ſubiungit, quod ſi dictum ſit in perpetuum non diuidere, pactum valere: loquitur contra opinionē Bart. & Alber. in d. §. conueniat, qui ſumunt illum text. quod pactum ne perpetuo diui-

diuidatur nō valet. Ideo opinio Dec. & Grat. redditur dubia, poſtquam volunt valere conuentionem, vt perpetuo ſocij in cōmunione permaneant, ac nunquam diuidere valeant, quia loquuntur contra magis communem opinionē, & contra etiam opinionem Floriani, qui ſentit pactum, vt nullo tempore diuidatur, non ſubſiſtere, quia eſt cōtra tex. in d. §. ſi cōueniat.

Nec obſtat, quod ſocietas in perpetuum, ideſt dum viuunt, coiri poſſit. d. l. 1. & ibi Saly. & Doct. firmant,
23 quod partes poſſunt ſimul conuenire, vt ſocietas, & communio toto tēpore vitæ ſociorū duret. vt per Alex. d. conſ. 59. nu. 5. quia non propterea
24 ſequitur, quod ſocietas facta ad vitā ante mortem diſdicere non valeat. Nam licet in cōtractibus nominatis non habeat locum pœnitentia, fallit
25 tamen in ſocietate. vt not. gloſ. Bar. & omnes in l. pecuniam, in prin. ff. de condit. & demonſtr. & in l. ſicut. C. de actio. & oblig. & diſſenſus vnius ſufficit. Abb. in cap. noſtr. de electio. nu. 4. Corn. d. conſ. 47. hinc dicit Bald. in conſ. 169. imp. ſcien. eſt lib. 5. quod ſi poſui pecuniam in ſocietate, poſſum quandocunque ab ea recedere, & pecunias repetere, & ſi non habeo cauſam repetēdi teneor ad intereſſe. inſtit. pro ſocio. §. manet autem. vnde ſi ille, qui pecunias præſtitit haberet aliquam cauſam ſocietatem diſdicendi, vt puta, quia officialis debito tem
26 pore fructus non ſolueret, abſque dubio poterit a ſocietate recedere. Bar. & omnes in dicto §. ſi conuenerit. vbi dicunt, quod pactum de non diuidēdo, intelligitur, ſi promiſſa ſeruentur, Azo. in ſumma eod. tit. nu. 12. adnot. Capic. deciſ. 174. nu. 16. vbi ex mente Nicolai de Vbal. in tract. ſocietat. dicit quod ſocietas inita ad tempus poteſt ante tempus renūciari, ſi promiſſa, & pacta non ſeruentur, idem Capic. deciſ. 135. nu. 3. Vnde etiam, quod quis promiſerit ſocietati nunquam renunciare, non eſt quin poſſit
27 renunciare ex cauſis, ex quibus permiſſa eſt renunciatio. vt in d. l. ſi conuenerit, & in l. actione. §. labeo. ff. pro ſocio. Corn. d. conſ. 310. num. 4. & ita audiui fuiſſe pronunciatum in vna Albanen. ſocietatis a Locumtenente Auditoris Cameræ.

Præterea vſus talem contractū ſocietatis tollerauit ea lege, vt poſſent partes ad eorum beneplacitum poſt
28 ſex menſes ſocietatem renunciare, quæ facultas renunciandi reciproca eſſe debet. Vnde non debet valere pactio, quod vnus non poſſit ſocietatem
29 diſdicere, cum huiuſmodi cōtractus ſit bonæ fidei. §. actionum. inſtit. de
30 actio. claudicare non debet. l. ſi id, quod. §. ſi. ff. de reſcin. vendit. vbi dicit tex. bonæ fidei non conuenire, vt eo pacto ſtetur, quod alteri captioſum ſit. idem dicit tex. in l. 1. ff. eod. tit. ibi. nam quod Ariſto. dixit poſſe ita paciſci, vt vnus maneat obliga-
31 tus nō eſt verū; tale enim pactū, tanquam non conſuetum in iſtis ſocietatibus apponi non valet. Alex. conſil. 38. nu. 5. lib. 2. Matth. de Afflict. deciſ. 107. vbi dicit, quod conceſſio in emphyteuſim facta in perpetuum contra ſolitum, eſt nulla. Vnde ſi ſocietas poteſt diſſolui ad beneplacitū vnius, vt ſeruetur æqualitas, quæ in contractibus locum habere debet. vt not. in l. cum proponas. C. de pact. & in l. cū emptor. ff. de reſcin. vendit. etiam ad beneplacitum alterius ſocietas diſſolui poſſe debet. vt in ſimili adnot. Dec. conſ. 140 col. 1.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Fructus ſoluti per illum, qui pecunias accepit poſt officij alienationem, an repeti poſſint.*

2 *Officialis, qui nomen officij accommodat, nullum commodum ex ſocietate percipit, nec damnum ſentire debet.*

3 *Officialis non tenetur notificare alienationem officij a ſe factam.*

4 *Quod ſit ob gratiam alicuius, in eius damnum redundare non debet.*

5 *Qui pecunias recepit ſuper officio alterius, fructus ſoliti poſt alienationem, in ſortem computari debent.*

6 *Fructus non debent ſolui, niſi durante ſocietate.*

7 *Fructus loco intereſſe non debentur, niſi præcedente mora.*

8 *Tertius accipiens pecunias ſuper officio alterius, non tenetur ad illarum reſtitutionem, niſi intimata alienatione officij.*

9 *Bonæ fidei poſſeſſor licet faciat fructus ſuos, illos tamen reſtituere tenetur.*

10 *Ignorantia non excuſat illum, qui tenetur in perquirendo diligentiam adhibere.*

11 *Tertius non tenetur ad ſolutionem fructuum ſoluta ſocietate.*

C A P. XLVII.

1 SEd an ille ad cuius commodum ſocietas facta fuit, fructus ſolutos poſt alienationem officii ab officiali factam, repetere poſſit, ex quo de tali alienatione ipſum minime certiorauit per regulam, qui cauſam damni dat, damnum dediſſe videtur, & culpa ſua ei, & non alteri nocere debebit.

Contrariū tamen dicendum arbitror, quia officialis in d. ſocietate nil habuit, niſi parum nomen, & ſui nomen officii ſimpliciter accommodauit, nec aliquod commodum ex ſocietate conſecuturus erat: ideo nec damnum ſentire debet. l. ideoque. §. ſi mandauero. ff. mand. l. cū duobus. §. quidam ſaginaria. l. ſi vnus ex ſociis. §. 1. ff. pro ſocio. Roma. conſil. 375. in 2. dub. Aym. late conſ. 247. nu. 2.
3 Nec ei culpa imputari poteſt, ſi nō certiorauit, ex quo de alienatione certiorem reddere minime tenebatur, & culpa non imputatur non facienti, quod facere nō tenetur. Aret. conſil. 3. col. fin. Aym. conſil. 4. nu. 24.
4 Nec iura volunt, quod id, quod fit propter gratiam alicuius, in eius odium retorqueatur, vt in reg. quod ob gratiam. de reg. iur. ſed officialis in gratiam illius, qui pecuniam accepit, eius officium accommodauit, igitur in eius damnum retorqueri non debet.

5 Sed forte, & tutius in contrarium dici poteſt, quod ille, qui pecunias recepit poſt officii alienationem ad fructus non teneatur; & ſi illos ſoluit, in ſortem computari debere per alios ratione enim officii, (vt iam dictum fuit) ſocietas finitur, etiam quod de tali alienatione ille, qui pecunias dedit ignorantiam habuiſſet. Alex. conſ. 60. lib. 7. Merito poſt alienationem pecunias recipiens ad fructus amplius non tenebatur, qui ſolū durante ſocietate debebatur, tam ex verbis contractus, quam ex iuris diſpoſitione. vt in l. ſocium. ff. pro ſocio. ſicut enim ille, qui pecunias dedit, ſi poſt officii alienationē obiiſſet, ſortem datā minime perdidiſſet, ita etiam lucrari fructus non debet, cum illa

illa ceſſat ratio, ex qua fructus ex ſuis pecuniis percipere permittitur, & ceſſante cauſa ſolutio fructuum ceſſare debet. c.cum ceſſante.de appel.c.conſuluit.cum not.de vſur.& ſi fructus ſoluti eſſent, in ſortem imputari deberent, vt not. in c.conqueſtus.de vſur.

7 Nec etiam fructus loco damnorum, & intereſſe, niſi præcedente mora, debentur.l.mora.§.fin.ff.de vſur. not.in l.quod te.ff.ſi cer.pet. Cũ igitur accipiens pecunias officii alienationem ignorauerit, non poteſt dici in mora fuiſſe ad ſortis reſtitutionem, cum interpellatus nõ fuerit; & quãuis in inſtrumento dicatur, quod diſſoluta ſocietate, ſortem reſtituere teneatur, id tamen ſolum reſpectu officialis intelligi debet, qui de alienatione, & de ſocietatis diſſolutione ſcientiam habuit, & ideo propter
8 moram ad intereſſe tenetur, ſecus in tertio, qui pecunias accepit, & veriſimiliter de officii alienatione ignorantiam habuit, & ignoranti moram aſcribi non poteſt, cum ei imputari non poſſit, cur pecunias non reſtituerit: & ſi diceretur, quod nec etiã danti pecunias negligentia imputari non poſſit, ſi non interpellauit, vt ei pecuniæ reſtituerentur, ex quo nec etiam ipſe de alienatione officii ſcientiam habuit, & bona fide fructus recepit, quia adhuc ſocietatem durare credidit. Reſponderi poteſt, quòd in tertio, qui bonam fidem recognouit, plura concurrunt. Primo quia bona fide ſoluit, credens adhuc ſocietatem durare: Ideo illos repetere poteſt. Bal. in l. apud antiquos, col.2. verſ. modo quæro. C. de furt. dicens quod bonæ fidei poſſeſſor ſoluens pro libero, quem credebat eſſe ſeruum, repetit. Secundo quia in hac ſocietate bona fides non patiatur, quod quis fructus ex pecunia ſua abſque periculo vitæ percipiat. Tertio quia iſte, qui bonã fidem recognouit, de damno euitãdo tractat, dans vero pecunias in ſocietate, de lucro captãdo, & iura magis fauent illi, qui tractat de damno euitando, quam illi, qui tractat de lucro captando.

9 Quinimo licet bonę fidei poſſeſſor ſuos faciat fructus, illos tamen reſtituere tenetur, quatenus eſt factus locupletior. Bar.in l.ſi vi. C.de met. cau.in vlt. col. Alex. conſ.20. lib.4. Bertachi. in verb. bonæ fidei poſſeſſor. Cum etiã dici poſſit, quod ignorantia non excuſet illum, qui pecu-
10 nias dedit, ex quo non adhibuit diligentiam in perquirendo, an officium, ſuper quo ſocietas facta fuit, eſſet amplius penes officialem, & ignorantiam non excuſat illum, qui non adhibuit diligentiam in perquirendo illud, quod inquirere tenebatur. c.penul.ante fin.c.fin. 32.diſt.c. pen.cum ſua glo.de reg.iur.gloſ.magiſtra.in c.innotuit, in verb.ignorantiam. de elect. facit tex. in l. regula. §.ſed facti, ibi verum eius, qui eam rem diligenter inquirendo notã habere poſſunt. ff. de iu.& fac.igno. l.ſi auiam, in fi. C.de ingen. manu. Nec recipiens pecunias notificare tenebatur danti pecunias, quod ſocietas per alienationem, vel per mortem
11 officialis ſoluta eſſet. Ideo a tempore alienationis officii, vel mortis officialis, ex quo ſocietas finita eſt. §. ſoluitur. Inſtitut.pro ſoc.l.adeo morte. ff. eo. tit. ad fructus ſolutionem minime tenetur. Alex.conſ.198. in fin. lib.7.

SVM-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Fructus finita ſocietate exigi non poſſunt.*

2 *Creditor, vt finita ſocietate poſſit exigere fructus, debet feciſſet omnes diligẽtias pro exigẽda ſorte principali.*

3 *Diligentias quando quis feciſſe dicatur.*

4 *Pactum eſt illicitum, quod finita ſocietate fructus loco damnorum, & intereſſe ad rationem duodecim pro centenario ſoluantur.*

5 *Fructuum taxatio ad rationem ſeptem pro centenario admittitur.*

C A P. XLIX.

QVamuis ſupra cap.44. diximus, pactum non valere, quod officialis teneatur ad fructuum ſolutionem non ſolum durante ſocietate, ſed etiam illa reuocata, ac finita vſque ad diem reſtitutionis ſortis principalis, ad rationem duodecim pro centenario; quia taxatio intereſſe a
1 principio facta vſura eſt: ideoque fructus finita ſocietate, amplius minime deberi, nec exigi poſſunt. §. manet. inſt. de ſociet. l. act. §. diſſenſu. ff. pro ſocio. Dom. Soto. de iuſt. & iure lib. 6. q. 6. artic. 2. in fin. Nec ſufficit, quod ſocietas reuocata fuerit, & officialis forſan interpellatus ad reſtituẽdam ſortem, quia ſecundum declarationem S.D.N. Pij V. vt dicitur ver-
2 bo Auditori Cameræ fact. creditor non ſolum tenetur interpellare officialem, ſed etiam omnes alias diligentias pro exigenda ſorte principali facere, & tunc diligentias feciſſe dice-
3 retur, ſi remedijs oportunis vſus fuerit, ſi vero illis non vtitur, negligentia arguitur. Ang. conſ. 132. nu. 4. remedia autem oportuna ſunt, citatio, relaxatio mandati, ac exequutio perſonalis, ſiue realis, donec creditor ſatisfactus fuerit. Soc. conſ. 273. nu. 3. & 6. lib. 2. & licet agere cœperit ſi non perfecit, non dicitur diligentias feciſſe, cum factum minime dicatur, ſi aliquid faciendum ſupereſt. l. penul. ff. ad Syllania. & donec exequutio facta nõ fuerit, res nõ dicitur perfecta. Bart. in l. metum. §. ſed quod Prætor. nu. 1. ff. quod met. cauſa. illudque dicitur perfectũ, cui nihil addi poteſt. Soc. in l. poſſidere. §. ex pluribus. nu. 17. ff. acqui. poſſeſ. immo in caſu Socini, creditor debitorem carcerari fecerat, non tamen dicitur feciſſe diligentias, ſi a carcere relaxari permiſerit. & factis debitis diligentijs, Rota cenſuit creditorẽ poſſe exigere aliquod honeſtum lucrum arbitrio iudicãtis: in vna coram D. Fabio Accorambono, de Anno 1555.

4 Verum, quod pactum ſit illicitum, vt finita ſocietate loco damnorum, & intereſſe fructus ad rationem duodecim pro contenario ſoluantur, Rota Romana pluries determinauit: diſſoluta enim ſocietate, fructuum perceptio licita non eſt, cum ceſſet periculum vitæ, & ideo purum, & merũ mutuum remanet, & ſolum totidem pecuniæ reſtitui debent, niſi aliũde probetur intereſſe lucri ceſſantis, vel dãni emergentis aſcẽdere ad huiuſmodi taxationem; vt per Dec. conſ. 322. Couarru. lib. 3. varia. reſolut. capite 1. nu. 8. Rebuf. in l. vnica. num. 270. verſ. amplia. C. de ſenten. quæ pro eo, quod inter. Accoramb. in d. deciſ. vbi dicit, quod Rota ſemper ſecuta fuit diſtinctionem Paul. Caſtren. in l. 3. §. fi. ff. de eo, quod certo loco. & ita etiam fuit reſo-

reſolutum.31.Iulij. 1575.in vna Ro. ſocietatis pro Epiſcopo Gadrien.coram R.P.D.Cotto,qui etiam adducit deciſ. Mohedani 28. nec tale pactum aliqua Curiæ cõſuetudine validatur quæ in vſuris,niſi ad euitandam pœnam operatur. Aymo.conſ.115.cum etiam ex bullis ſuper eiuſmodi ſocietatibus editis omnia pacta illicita reprobentur. vt fuit conſideratũ in vna Romana ſocietatis. 25. Aprilis. corã R.P.D.Lancellotto; ſed ſi taxatio eſſet correſpectiua ad fructus, Rota habuit taxationẽ pro licita,& Dominis placuit opinio Dec.in cap. venerabilis.num.14.de excep. quam ſequitur Cagno. in l.curabit.nu.57. C. de act. emp.Couarr.d.cap.1. Dec.conſ.111. col.fin. Anton.Gabr.de empt.& vendit.concluſ.4. ſub nu.25.Gozad.conſ. 55.n.11.Necuſ.conſ.74.Alciat.cõſ.8. in fi. vbi firmant taxationem ad quinque pro centenario eſſe licitã,vt fuit concluſum in vna Tiburtina. die 19. Martij.1574 coram R.P.D.Cotto,& in alia Placentina pecuniarum,quinimo etiam taxatio ad ſex pro centenario admittitur.Plot.in l.ſi quando. de iureiur. ſecundum diſtinctionem Ruyn.conſ.77.n.3. lib.1.& Rota
5 Ro.aliquando taxationem ad ſeptem cum dimidio pro cẽtenario admiſit. prout in vna Rom. vſurarum coram R. P. D. Groperio,& coram R. P. D. Seraphino reſolutum fuit.

Et ideo finita,vel diſſdicta ſocietate, ſi ille, qui pecunias reſtituere debet eſt in mora ſortem principalẽ reſtituendi,A.C.ac alij iudices Ro.Curiæ ſolent condemnare ad reſtituen. ſortem vna cum damnis,& intereſſe; ad rationem ſeptem pro centenario; præſertim ſi eſt facta aliqua diligentia per illum, qui pecunias datas exigere,& recuperare intendit,& ita audiui, ac vidi in Cu.Ro.ſeruari.

SVMMARIVM.

1 *Societas facta ſuper officio ad tempus, finito tempore ſoluta eſt.*

2 *Permiſſum ad tempus,poſt illud cenſetur prohibitum.*

3 *Tempus habet vim tacitæ renunciationis.*

4 *Societati certo tempore præſtituto finito,abſque alia interpellatione finitam eſſe ſocietatem.*

CAP. L.

1 SOcietas etiam finitur per lapſum temporis, per quod ſocietas contracta fuit; nam ſi facta fuiſſet ad ſex menſes,vel ad damnum, tunc elapſis ſex menſibus , vel elapſo anno ſocietas diſſoluta eſſet,nec amplius duraret.l.actione.§.item qui ſocietatem. vbi glo.in verb. ſine dolo. ff. pro ſoc. Paul.Caſt.cõſ.415. iſta fuit ſocietas. nu.2.& conſ. 104.lib.1.Petr.de Vbal. in tract.de duob.fratrib.part.3.num. 39.verſ.in cõtrarium facit. Dec. in l. ſi ſocius.nu.4.ff.ſi cert.pet.& l.qui cũ alio.nu.2. de reg. iur. Pariſ. conſ.88. nu.10.lib.1.Strach.in tract.de merc. tit.de contractibus.nu.13.

2 Et facit illud, quod dici ſolet permiſſum ad tempus, poſt illud videtur prohibitum. l. ſi inſulam. ff.de verb. oblig. vbi Doct.l.ſtatu liberum.§.Stichum.ff.de leg.2.l.ſi vnus.§.ſi cũ reo, & in l.epiſtola.§. fin.ff. de pact.late habetur per Tiraq. de retract. conuent. §.1. glo.2. nu.46. Cum tempus habeat vim tacitæ renunciationis. Bald.in l.1. C.de integr.reſtit.& in l. bonorum. ff. rem rat.hab. plene Tiraq.

taq. vbi ſupra, nu. 50. & de retract. ligna. §. 3. glo. 4. nu. 2. quia etiam deficit conſenſus, cum fuerit ad tempus limitatus, & conſenſus limitatus limitatam ſocietatem eſſe facit, iuxta regulam. l. in agris. ff. de acquiren. rer. dom. & ideo abſque alia interpellatione ſocietas finita erit, vt dicunt Doct. ſupra citati, quicquid in contrarium dixit Iaſ. conſ. 33. lib. 3. in fi. & Petr. de Vbal. ab ipſo citatus contrarium aſſerit.

SVMMARIVM.

1 *Societas an tacite renouata finito tempore cenſeatur.*
2 *Societas etiam tacito conſenſu contrahitur.*
3 *Societas verbis & facto renouatur.*
4 *Factum eſſe debet tale, vt nou poſſit fieri citra nomen ſocietatis.*
5 *Finito primo ſemeſtre, ſi ille, qui pecunias in ſocietatem dedit, illas penes officialem dimiſerit, non ex eo ſolo dicitur ſocietas renouata, vel continuata.*
6 *Ad renouandam vel conſtituendam ſocietatem requiritur conſenſus vtriuſque.*
7 *Actus, qui citra ius, & nomen ſocietatis fieri nequeat, requiritur ad renouandam ſocietatem.*
8 *Societas non dicitur renouata per dimiſſionem capitalis penes alterum ex ſocijs.*
9 *Officialis non dicitur delinquere retinendo pecunias, vt ſocietas renouata cenſeatur.*
10 *Negligentia non petetis ſibi ſortem reſtitui officiali nocere non debet.*
11 *Intereſſe in materia ſocietatis ſolet taxari à partibus vſque ad duodecim pro centenario.*
12 *Renouatio ſocietatis intelligitur facta per tantum tempus, quantum prius durabat.*
13 *Societas intelligitur renouata cum eiſdem pactis, & conditionibus, niſi alia forma tradita ſit.*
14 *Renouatio ſocietatis facta à partibus fideiuſſoribus non nocet.*
15 *Fideiuſſor non tenetur de tempore prorogato.*
16 *Fideiuſſor obligatur ad tempus, extra tempus non tenetur. & n. 17.*
18 *Fideiuſſor renouata ſocietate an teneatur ad ſortem principalem.*
19 *Fideiuſſor per nouationem liberatur.*
20 *Fideiuſſores finita ſocietate liberati ſunt.*
21 *Fideiuſſores, donec ſors reſtituta non fuerit, reſtitutione ſortis liberati non ſunt.*

CAP. II.

SEd quid ſi finito tempore nihil partes dicant, an ſocietas ſal-
1 tem tacitè renouata cenſeatur, cum ſocietas non ſolum expreſſe, ſed etiã tacito cõſenſu contrahatur, l. plane. ff. pro ſoc. Ancha. conſ. 302. & conſen-
2 ſus nõ ſolũ verbis, ſed etiã factis declaratur. l. de quibus. ff. de leg. ibi Ancha. Soc. conſ. 87. nu. 11. lib. 1. vnde ſi partes declararent velle ſocietatẽ poſt finitum tempus ſex menſium continuare, abſque dubio ſocietas
3 renouata cenſeretur. l. ſocietatem. ff. pro ſoc. idem ſi non verbis, ſed aliquo facto colligi poſſet, vt partes ſocietatem renouare voluerint, vt reſponderunt Caſtr. conſ. 73. lib. 1. Abb. conſ. 87. lib. 2. Pariſ. conſ. 82. nu. 35. lib. 1. requiritur tamen, vt factum ſit tale,

Digitized by Google

4 tale, quod non poſſit fieri, vel non ſoleat citra ius: & nomen ſocietatis, vt in §. altero. l.Titium, & Meuium ff. de adm. tuto. Corn.conſ.54.lib.1. num.2.faciunt.not.per Bar.in l.item quæritur.§.qui impleto.ff.locat.Soc. conſ.87.num.8.lib.1.Ruyn.conſil.92.
5 num.5. lib.2. Nec ex eo ſolo, quod qui pecuniam in ſocietatem dedit, illam poſt finitum primũ ſemeſtrem penes officialem reliquerit, vel dimiſerit, ſocietas renouata, vel continuata cenſetur, quia, & ſi eo animo forſan penes officialem pecuniam reliquerit, vt ſocietas continuaretur,
6 officialis non eo forſan animo retinuit, & ad renouandam, continuandamque ſocietatem conſenſus vtriuſque neceſſarius eſt.l.& ſi pro ſocio.ff. pro ſoc. tradunt. Petr. de Vbald. in tract.de duob. fratr. in 3. par.nu.16. Alex. conſ.132.num.10. lib.5. Corn. conſil.54. nu.4. lib.1. ſocietas enim, vt per aliquos actus factos renouata cenſeatur, requiritur, vt ſit actus,
7 qui citra ius, & nomine ſocietatis fieri nequeat. Paul. Caſtr. conſ.73. in cauſam, quæ vertitur in Gabriel. verſ.reſtat.lib.2. Dimiſſio igitur ſola ſortis penes officialem eſt actus, qui etiam ex cauſa fieri valuit, vt dicit Crot. conſ.15. num.15. Ideo per ſolam dimiſſionem ſortis penes officialem, ſocietas renouata non erit. ideo Paul.Caſtr.conſ.415. iſta ſocietas, in 2.dub.lib.1. Alex.d.conſ.132. num.10. Crot.d.conſ.15. Dec.conſil.
8 21. num.6. dicunt, per dimiſſionem capitalis penes alterum ex ſociis, ſocietas nõ dicitur renouata, quicquid nonnulli in contrariũ dixerint, quorũ ſane ſententię in his ſocietatibus minime procedũt, ſi.n.pecuniæ aĩo renouandi ſocietatem penes officialem relictæ fuiſſent, vtique, qui eas reliquit fructus anticipatos pro ſecundo ſemeſtre voluiſſet, prout voluit; quando a principio inita fuit, quod argumẽtũ etiã Paul.Caſt.d.conſ.77.facit.
9 Nec officialis diceretur delinquere, pecunias retinendo, vt ſocietas renouare cenſeatur.adnot.per Doct. in l.item quæritur.§. qui impleto, & l. qui ad certum. ff. locat. cum non fuerit in culpa, nec in mora, niſi quanſio interpellatus, & ſine iuſta cauſa reddere recuſaſſet. l. mora, in princip.ff.de vſur.l.quod te.ff.ſi cert. pet.Alex.d.conſ.132.poſt nu.10.Negligentia namque non potentis ſor-
10 tem ſibi reſtitui officiali nocere non debet, qui, & in reſtituendo moram adhibuiſſet, ſolum ad intereſſe teneretur.l.ſocium, qui in eo. ff. pro ſoc.Hier.Gabriel.conſ.78.in fi.Quod ſolet a partibus taxari vſque ad duodecim pro centenario, quæ taxatio, an licita ſit, infrà dicetur, & præfata intellige quando ſocietas eſt facta ad ſex menſes tantum, vel ſimpliciter ad ſex menſes: ſed quia huiuſmodi ſocietates fieri ſolent, ad ſex menſes,
11 & deinde ad beneplacitum partium cum diſdicta quindecim dierũ; quid tunc reſpondendum ſit, infra diſcutietur: verũ ſi officialis finito primo ſemeſtre, fructus alterius ſecũdi ſemeſtris ſolueret, & ille, qui pecunias dedit, fructus pro ſecundo ſemeſtro acciperet, & tunc, quia ille, qui pecunias in ſocietate dedit fructus licere accipere non poſſet, niſi nomine ſocietatis, igitur ſocietas pro alio ſemeſtre renouata cenſetur, Corn. d. conſ. 54. num.2. lib.1. Ancharan. conſ.302.nu.4.Iaſ.conſ.33.nu.3. Vn-
12 de ſi 1. ad ſex menſes facta fuit ſi tacite renouata erit, pariter ad ſex mẽ-

Digitized by Google

13 ſes cum eiſdem pactis, & conditionibus renouata cenſeretur.l.in his.§.vxor.ff.ſolut.mat.l.2.§.ſed ſi iudex.ff. de iud.adnot. Bald.conſ.449.punctus ſuper quo, lib.4. qui loquitur in ſocietate, quando tacite reuocata eſt. Dec. conſ.407. nu.8. ſi vero in renouatione alia forma data eſſet,illa attendenda foret.l.pen.C.pro ſoc.l.con plures. §.dicta. ff.locat. Bald.d.conſ. 449. in fin.

Sed tamen hæc expreſſa, vel tacita renouatio ſocietatis a partibus fa
14 cta fideiuſſoribus, ſeu expromiſſoribus non nocet; quia poſt finitum tempus liberati ſunt, ſi vlterius non conſenſerunt. l. item quæritur.§.qui impleto. ff. locat.vbi tex. dicit,quod ſi locaui domum ad annum, dato fideiuſſore, ſi poſtmodum ad aliud
15 tempus tacite locaui, fideiuſſor non eſt amplius obligatus, niſi de nouo promittat, vt ibi per Bar.& eſt tex.etiam in l.Labeo.ff.de arbitr.declarat Abb.in c.conſtitutus.extra de fideiuſ.num.1.Bar.in l.Lutius.§.Paulus. ff. de adm.actor.& in l.2.§.fin.ff. de præt. ſtipul.& in l.item quæritur. §. qui impleto.ff.loca.habetur in plu ribus aliis locis citatis a Tiraq.de re tract. conuentio.§.2. gloſ.7. num.32. Alex. & Dec. vbi dicit communem opinionem in l. lecta. ff. ſi cert. pet. vbi Cur. & Cagno. Grat. conſil. 126. lib. 1. Ruyn. conſ.99.lib.50. num.30. Pariſ. de Put. in tract. de ſindic.de fi-
16 deiuſſo. officii.cap.1.fideiuſſorem.n. obligatum ad tempus, extra tempus ope exceptionis eſſe liberandum, & non poſſe conueniri, vt in l.ſi fideiuſſor.§.fi. & ibi Bart.ff.mandat. Simon de Pretis conſ.186.num.2.

Vnde ſi creditor prorogat term. debitori fideiuſſor liberatur.l. ſi cum Hermes.C.locat.l.Labeo,la 2.in fi.ff. de arbitr. Capella Tholoſ.deciſ.181. Ant. Galaſ. ad for. Cam. oblig.de vi inſtr.obligat.Cam.nu.23.

17 Sed hæc vera ſunt, quod de futuro fideiuſſor amplius non tenetur, ſcilicet ad fructus qui poſt finitum tempus ſex menſium currerent, vt habetur in dictis iuribus. glo. in dicta l. ſi cum Hermes. Alex.conſ.72.lib.6.nu. 4. Petr. de Vbald. in tracta.de duob. fratr. in vlt. par. princip. num.7. niſi tamen fideiuſſor prorogationi, ſiue renouationi conſenſiſſet. Felyn. in cap.1. de iureiur.Pariſ.conſ.48.num. 15. lib.4.

Sed an de præterito teneatur, ſcilicet ad reſtitutionē principalis ſor-
18 tis datæ officiali ad principiū ſocietatis,& forte negatiue videbatur reſpondendum, quia ex quo ille, qui pecunias dedit ſocietatem prorogauit, ſeu renouauit primā obligationē
19 renouaſſe videtur: quo in caſu fideiuſſor liberatus eſt. Spec. in tit.de fideiuſſor. §.1.Ant.de Butr.in d.c.conſtitutus.per tex. in l.ſi creditor.ff.de nouat. Bar.in l.aliam,eo.tit.vnde multi tenent quod fideiuſſor, qui pro certo tēpore interceſſit facta tēporis prorogatione liberetur. vt per Ang. in l.ſi vnus. §. ſi cū reo.ff. de pact.maxime quia ſocietas tantum ad ſex menſes inita fuit, & ſic ad tempus quo elapſo fideiuſſores liberati eſſe debent. per not.per Bar.in d.l.Lutius.la 2. §.
20 Paulus. Alex.& Iaſ.in l.1. C. de iud. idem Iaſ.in l.lecta.ff.ſi cert.pet.

Contrarium tamen in caſu noſtro dicendum videtur, quia officialis ſortem habitam finita ſocietate reſtituere promiſit, cui promiſſioni, N. & N.acceſſerunt ac principaliter, & inſolidum ad præmiſſa ſe obligarunt.

Quo

Quo caſu donec ſors principalis reſtituta non fuerit, non ſunt liberati, etiã quod per officialem,& illum qui ſortem dedit, ſocietas prorogata fuiſſet, per ea, quæ adnotat glo. in d.l.ſi cum Hermes.& Bar.in d.§.Paulus. in eo, qui promiſit Caſtrum per ſex menſes cuſtodire, & poſtea reſtituere, licet per tempus prolixius in eo remanſerit, non propterea fideiuſſores ſunt liberati, quin Caſtrum reſtituere teneantur, vt late habetur per Alex. d.conſ.72. num.4. lib.6. & idem Alex. & Iaſ. in l. 1. C.de iudic. Grat. conſ.126. lib.1. declarat Dec. poſt Fely.in c.de cauſ.col.4.ver.præterea. de off. deleg. Soc.conſ.21. nu. 10.lib.1.Abb.in c. conſtitutus, de fideiuſſo. num. 11. & ibi in addit. Domini de Rota deciſ.859. penes Titiũ in antiq.Puteus deciſ.58. lib.3.in fin. Galeſ. vbi ſupra. Simon de Pretis conſ.186.num.3.vbi plene.

SVMMARIVM.

1 *Prorogatio, ſiue renouatio ſocietatis facta, ſi officialis interim fiat non ſoluendo, an fideiuſſores ſint liberati.*

2 *Creditoris culpa in prorogando tempus ſolutionis fideiuſſori nocere non debet.*

3 *Culpa creditoris in exigendo ad ipſum ſpectare debet.*

4 *Mors ſua vnicuique nociua eſt.*

5 *Creditor non eſt in culpa, ſi non exegit finito tempore.*

6 *Fideiuſſores non ſunt liberati,etiã quod creditor exigere diſtulerit.*

7 *Fideiuſſores non ſunt liberati per prorogationem debitori factam.*

CAP. LII.

Sed quid ſi propter prorogatam, ſeu renouatam ſocietatẽ,vel mõram illius, qui pecunias in ſocietate dedit, in repetendis illis,poſt ſocieta
1 tem finitam officialis effectus fuiſſet non ſoluendo,vel officium alienaſſet, adeo, quod illi, qui obligationi officialis acceſſerunt, non poſſunt amplius ab ipſo indemnes releuari, ex quo officialis in tempore prorogato eſt factus non ſoluendo, an talis prorogatio ſiue mora noceat illis, qui promiſſioni acceſſerunt, ac tamquã principales ſe obligarunt. Et forte videbatur dicendum quod non, quia fideiuſſores quando ſocietas prorogata,vel renouata eſt,ad ea, quæ occurrent poſt tempus, non tenentur, vt habetur in d. l.ſi cum Hermes. C. locati; culpa enim creditoris, quĩ
2 fuit in mora in non exigendo, vel in prorogando ſocietatem; fideiuſſoribus, & aliis expromiſſoribus nocere non debet, ſed tantum creditori, qui in non exigendo, ſed in prorogando ſocietatem, ſe in periculo poſuit.l.2. §. ſi quis tamen cum poſſit.
3 ff.ſi quis caut. Vnde omne periculum ad ipſum ſpectare debet. l. ſi tutor conſtitutus.ff.de adminiſt.tut.l.2. C. de arbitr. Iaſ.in l. vbi periculum.ff.ſi cert.pet.Ruy.conſ.45 lib.5.nu.5.per tex. in l. ſi fideiuſſore. ff. de fideiuſſo, vbi Paul.Caſt.Soc.conſ.273.lib.2.dicit,quod negligentia creditoris in nõ exigendo; fideiuſſori nocere non debet, quando.n.creditoti aliquid imputari poteſt, cur a debitore non exegit, qui incipiebat effici non ſoluendo, fideiuſſor eſt liberatus. d. l. ſi fideiuſſor. gl. in l.fideiuſſor creditor,

Digitized by Google

ff.de fideiuſſ. Iaſ.Cur.& commu. Do-
ĉto. in l. ſi ergo. ff. ſi cert. pet. Grat.
4 conſil.53.num.59.lib.1.Mora.n.ſua
cuique eſt nociua,c.mora.de reg.iur.
in 6. & difficultas ſuperueniens in
exigendo imputatur ei, qui exigere
tenebatur.Ruy.conſ.44.num.7.lib.1.
tex.eſt cum glo.in l. tutores,qui poſt.
§. pericu. ff.de adminiſt. tut. l.debi-
toribus.C.eo.tit.

Contrariũ tamen dici poteſt,quod
5 ſi N. qui pecunias dedit, poſt ſolu-
tam ſocietatem ſortem repetere, &
exigere ab officiali diſtulerit: non
propterea dicendum eſt, quod fue-
rit in culpa. vt in l. ſi extraneus.ff.de
iur. do.adnot. plene Angel.conſ.312.
6 & eum ſequitur Matth.de Afflict.de-
ciſ. 150. num.34. & ideo ſi officialis
efficeretur nõ ſoluendo, vel aliquid
occurreret infra tempus, quod exi-
gere diſtul t,non propterea fideiuſſo-
res,vel expromiſſores liberati eſſent.
vt per Angel. in d.conſ.312. cum di-
latio non fuit ad commodum credi-
toris, ſed ad fauorem,& commodum
officialis debitoris: damnum igitur
ad creditorem, qui diſtulit ex actio-
nem ſpectare non debet. per not. per
7 Iaſ.in d. l.1. C.de iudi. colum. penul.
vbi plene dicit,quod per prorogatio-
nem factam debitori, fideiuſſor non
liberatur per plura fundamenta. Do-
mini de Rota d. deciſ. 859. in antiq.
& pariter etiam in negligens in exi-
gendo a vero debitore creditor exti-
tiſſet,non tamen fideiuſſores liberati
eſſent. l.ſi fideiuſſor creditori. ff.de
fideiuſſo. vbi glo. & Bart.reſpondent
ad d. l. ſi fideiuſſores, quæ loquitur,
quando fideiuſſores in eo, quod fue-
runt accepti, quod debitor ſeruari
non poſſet, & in his etiam terminis
loquitur Ruyn. dicto conſil.45.ſecus
quando fideiuſſores ſimpliciter da-
ti fuiſſent, vt declarat Bart. in d.
l. ſi fideiuſſor. Curt. in d. l. ſi ego.
num.5. Abb. in cap. fin.de fideiuſſor.
nu.1.& 3.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſor pro ſocietate contrahenda an teneatur, ſi ſocietas contracta non fuerit.*

2 *Fideiuſſor ſimpliciter ſuper ſocietate, ſi ſocietas non ſit inita, & pecuniæ datæ ſint conuerſæ in cauſa mutui, tenetur ex mutuo.*

3 *Fideiuſſio propter ſtipulationem in ea neceſſariam, eſt ſtrictiſſime intelligenda.*

4 *Verba ſunt contra ſtipulatorem interpretanda.*

5 *Fideiuſſor in cauſa principali,non tenetur in cauſa appellationis.*

6 *Fideiuſſor pro prima conditione, non tenetur pro ſecunda.*

7 *Fideiuſſor in vno contractu non tenetur pro alio.*

8 *Stipulator ius metitur ex ſtipulationis forma.*

9 *Verba contractus ſunt diligenter inſpicienda, vbi de obligatione agitur.*

10 *Fructus ſolui non debent, ſi ſocietas contracta non ſit.*

11 *Obligatus in ſolidum, etiam quod ſocietas non ſit contracta,tenetur.*

12 *Societas poteſt contrahi ſuper officio emendo.*

CAP. LIII.

FVit quandoque dubitatum, quid ſi Titius dedit Sempronio ſcuta 200. ad ſocietatem, pro emendo quoddam officium, & in euentum, quod

Digitized by Google

quod non emeret in mutuum dedit, cũ pactis & conditionibus in ſimilibus ſocietatibus apponi ſolitis, pro qua ſocietate N. fideiuſſit, & ſimpli-
1 citer, & in ſolidum ſe obligauit; an mortuo Sempronio abſque eo, quod officium emerit.ff.fideiuſſor ad reſtitutionem pecuniarum obligatus eſ-
2 ſet, aliqui dicebant, quod non, quia ſocietas fuit nulla, ex quo non conſtabat de officii emptione, prout cõſtare debebat, vt fideiuſſor cõueniri poſſet, ad not. in c. 1. & 2. de fid. inſtrum. fideiuſſio enim relationem habebat ad ſocietatem, quæ non reperiebatur: igitur non ſubſiſtebat. l. quæ cõtra. ff. de fideiuſſo. & fideiuſſor videtur ſolum ſe obligaſſe ſuper ſocietate contrahenda, quæ ſi poſtea non fuit, licet officialis ex cauſa ſaltem mutui pecunias reſtituere teneretur; quia pecuniæ datæ ex cauſa ſocietatis fuerunt in mutuum conuerſæ. Dec. in l. 2. lectura. ff. ſi cert. pet. l. certi condictio. §. fi. num. 4. eod. tit. Aret. inſtitut. quibus mod. re. contr. obliga. ſed ſecus videtur in fideiuſſore, cum fideiuſſio ſit ſtricte intelligẽda ob ſtipulationem in ea neceſſariam. l. blanditus. C. de fideiuſſ. l. 1. §. ſatis acceptio. ff. de verb. oblig. Aret. & cęteri. Inſtit.
3 de fideiuſſ. in 1. Afflict. deciſ. 39. nu. 1. Dec. conſ. 93. nu. 30. ſtrictiſſimeque intelligenda ſit. l. quicquid aſtringendæ, de verb. obligat. Vnde cum in cauſam ſocietatis fideiuſſor promiſerit, non videtur teneri ex contractu mutui, quod a ſocietate differt, & ſtipulationis verba accipienda ſunt vt minus promiſſorem obligẽt. Ang. conſ. 67. ad fin. Dec. conſ. 423. num. 8. & contra ſtipulatorẽ ſunt interpretanda. l. veteribus. ff. de pact. l. Labeo
4 ſcribit. ff. de contradictione emptio. Dec. conſil. 313. num. 4.

5 Ad hoc facit, quia fideiuſſor, qui promiſit in cauſa principali, non tenetur in alia, puta appellationis. l. cũ apud Sempronium. ff. iud. ſolui. l. non a iudice. §. 1. ff. de iud. gloſ in l. 2. C. de procur. Alex. in l. 1. num. 16. de le-
6 gat. 2. prout nec etiam fideiuſſor pro prima conditione non tenetur de
7 2. l. ſi cum Hermes. C. locat. Ideo fideiuſſor pro vno contractu non videtur teneri pro alio, ſcilicet pro mutuo, quod differt a ſocietate, ex diuerſitate nominis. l. ſi idem. C. de con-
8 dic. ſtipulatorque ius metitur ex ſtipulationis forma, & reus eodem modo aſtringitur. Ang. in l. Iulianus. col. 5. ff. qui ſatiſd. cogan. Vnde verba contractus ſunt diligenter inſpicienda, vbi de obligatione agitur. Socin.
9 conſ. 47. col. 1. lib. 1.

Præterea reſtitutio pecuniarum fienda per fideiuſſores, venit fienda finita ſocietate: igitur præſumitur prius ſocietatem præceſſiſſe. arg. ff de verb. oblig. ſi enim in dictum euentũ concepta fuit obligatio, ergo non empto officio fideiuſſores non tenentur, & quando aliquid fieri d m eſt, fieri debet, quamprimum poteſt, ad not. in l. ratio. de ſolut. & ideo volebat. Angel. in l. vero. §. ſed ſi. ff. de ſolut. quod ſtipulatio rati committitur, ſi in continenti, quod poteſt non ratificatur; ergo quamprimum erat emendum officium, alias poterat, qui pecunias dedit, illas quaſi cauſa non ſecuta repetere, ad not. in l. ſi hæres. ff. de condit. ob cau. & tamen contra fideiuſſores, aliquod repetere non poterat, ad tempus ſex menſium haberet, & ſic ante conueniri non poterat. l. 1. ff. de vſufruct. accreſcen. l. cedere diem. ff. de verb. ſignif.

Digitized by Google

& ſic eſt aliqua diuerſitas in obligatione fideiuſſorũ, & principalis, obligatio enim fideiuſſorum ſolum incipit a die, quo erit emptum officium; cum aliter non ſit veriſimile, quod ſe obligaſſent, cũ non eſſent cauti, prout eſſent, quando officium emptum eſſet, & licet fideiuſſores videantur promittere in omnẽ caſum, id verum eſt, vbi omnimoda ratio eſſet, & veriſimilitudo mentis fideiuſſoris, quod hic non cadit, quia non videntur ſibi bene conſulere, niſi intellexiſſent promittere empto officio. l. fideiuſſ. Magiſtratuũ, iuncta gloſ. in §. pro Aurelio. ff. de fideiuſſo, & fideiuſſor, qui pro ſorte promiſit, non cenſetur pro vſuris fideiuſſiſſe. adnot. in l. ſi fideiuſſor, C. de fideiuſſ. & faciunt not. in l. ſi pignore. ff. de fideiuſſo. vbi fideiuſſor, qui pro debitore mutuum recipiente promiſit, non poteſt conueniri pro pignore tradito a debitore pro mutuo: pariter non debent poſſe conueniri in cauſa mutui, cum ſolum cenſeantur promiſiſſe in euentum emptionis officij, & dato euẽtu, vt principales iudicantur, ſed ante euentũ, differt fideiuſſio a promiſſione principalis, qui tenetur pecunias reſtituere, at fideiuſſores ſolum in euẽtu emptionis officii tenentur, alias contractus vſurarius cenſeretur.

Sed contrarium in Rota Romana deciſum fuit, quia N. ſe obligauerat, vt principalis debitor, quo caſu non habet locũ d. l. qui contra. cũ principalis obligatio relationem ad aliam non haberet, ſed per ſe ſubſiſtit, vt late probat Caſtr. in conſ. 53. tria ſunt lib. 2. col. fi. nec obſtat tex. in Auth. ſi quis in aliquo. C. de eden. quia limitatur in fideiuſſione, quæ ſi facit mentionem de alia obligatione, non requiritur, quod illa producatur, vt per Iaſ. ibi col. fi. Alex. & alij in l. ſciendũ, ff. de verb. oblig. & ideo N. tenetur, dummodo Titius numerationem pecuniæ factam fuiſſe probet, quia ex quo non conſtat de ſocietate, N. tenetur ex mutuo, in quo requiritur actualis numeratio, & ita in Rota reſolutũ fuit, vt per Sarnen. deciſ. 123. ſed talis
10 fideiuſſor minime ad fructus tenetur, quia cum conueniatur ex cõtractu mutui, cum de ſocietate non appareat, fructus ſoluere nõ tenentur, vt per eundem Sarnen. deciſ. 135.

11 Fideiuſſor, qui ſocietati ſuper officio emendo contractæ ad ſex menſes, vt principalis in ſolidũ acceſsit, ad reſtitutionẽ pecuniarũ, quas ille pro quo promiſerat, tenetur, ſi offi-
12 ciũ non fuerit emptum, cũ ſocietas contrahi ſuper officio emendo poſſit. l. ſi fratres. §. ſi quis ſocietatem. l. cũ ſocietas. l. actione. §. item ſi ſocietatem. ff. pro ſocio. Inſtit. de ſociet. in prin. ſi ergo contractus valet, fideiuſſor tenebitur, ſicut & principalis tenetur, qui enim recipit pecuniam ex cauſa ſocietatis contractæ ſuper officio emendo, videtur promittere ſe officium empturum. l. actione. §. ſi rẽ certam. ff. pro ſocio. & cũ principalis promiſerit omnia, & ſingula adimplere, videtur etiam promiſiſſe ſe officium emere, & ſi non emit, tenetur nedum ad reſtituendam pecuniam acceptam in eam cauſam ad quam tenetur actione pro ſocio, ex natura ipſius ſocietatis. d. l. ſi fratres. §. ſi quis ſocietatem, ſed etiam ad dãna, & intereſſe. per reg. l. ſtipulationes nõ diuiduntur. §. Celſus. ff. de verb. obligat. & cum fideiuſſores, qui pro eo acceſſerunt, teneantur in omnẽ cauſam, in qua tenetur ipſe principalis,

præ-

Digitized by Google

præſertim prouenientem ex natura contractus. l. ſi quis pro eo. §. ſi. nummos. ff. de fideiuſſo. Alexand. conſil. 34. lib. 2. ſequitur, quod & ipſi tenentur ad reſtitutionem pecuniarum, ſi officium non ematur, licet fructus non debeantur, ex quo officium emptum non fuit ſed ſortem principalem reſtituere tenetur, immo ſi actum fuiſſet de fructibus ſoluendis, & ſoluti fuiſſent repeterentur. c. debitores. de iureiur. & ita deciſum fuit in vna Romana, vt habetur in deciſ. Put. 67. lib. 3.

SVMMARIVM.

1 *Pactum, quod a ſocietate recedere non liceat, non valet; ad tempus tamen valet.*

2 *Societas ad tempus; ante tempus diſſolui non poteſt.*

3 *Officialis non poteſt dare alium officialem, qui tenere pecunias ſuper eius officio, nolente creditore.*

4 *Nemo cogitur mutare debitorem.*

5 *Societas, ſi pacta non ſeruentur, ante tempus diſſolui poteſt.*

6 *Societas limitata ad tempus, poſt illud ſoluta eſt.*

7 *Tempus vbi eſt limitatum, argumentum ſumitur a contrario ſenſu, etiã ad correctionem iuris.*

8 *In contractibus nullum verbum ſine effectu operandi eſſe debet.*

9 *Societas inita ad tempus, elapſo tempore finita eſt, ſi partes velle durare non declarauerint.*

10 *Ad beneplacitum iſta verba important conditionem.*

11 *Societas ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, pro ſex menſibus purã eſt, poſtea conditionalis, contra num. 13.*

12 *Societas ante tempus diſſolui non poteſt.*

14 *Societas facta ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, ſemper durat donec beneplacitum reuocetur.*

15 *Bart. opinio in l. centeſimis. §. ſi. non eſt communiter recepta.*

CAP. LIV.

SEd quoniã ſocietates ſuper officijs Rom. Cu. fieri ſolent ad ſex
menſes, vel ad annum, deinde ad be-
neplacitum ambarum partium, cum
1 diſdicta tamen quindecim dierum,
licet pactum non valeat, quod quis
non poſſit vnquam a ſocietate rece-
dere, valet tamen, quod non poſſit
ad tempus diſcedere. l. in hoc iudiciũ
§. ſi conuenit. ff. com. diuid. Capic. de-
ciſ. 174. num. 7. ſup. c. 48. & ideo du-
2 rante tempore ſex menſium ſocietas
durat, vt illo interim ſolui non poſſit.
l. actionem. §. diximus. §. item, qui ſo-
cietatem. ff. pro ſoc. Et ſi quis eam
diſſoluere vellet, replicari poſſet,
quod nimis intempeſtiue renunciat.
l. ſi conuenerit. §. quid tamen. l. ſed &
ſocius. §. fin. ff. pro ſoc. In tantum hoc
3 etiam procedit, quod officialis di-
cere non poſſet: volo tibi pecunias
cum fructibus reſtituere, vel alium
officialem dare, qui ſuper eius offi-
cio tuas pecunias in ſocietate tene-
bit; nec etiam dans pecunias dice-
re poſſet: inuenio alium, qui lo-
co mei, tibi pecunias ſuper tuo of-
ficio det, vt habetur per Iaſ. poſt a-
lios in l. qui Romæ. nu. 29. ff. de verb.
4 oblig. nemo enim cogitur debitorem
mutare, aliumque debitorem, vel
creditorem accipere. l. ſi mandato. §.
1. ff. manda. l. ſi Stichum. §. ſi. ff. de no-
uat. tamen ſi pacta ſeruata non fuiſ-

5 ſent ; etiam ante tempus ſocietas ſolui poſſet. Capic. deciſ. 174. numero 16.

Sed an finitis ſex menſibus ſocietas finita dicatur, dubitari poſſet : & pro parte affirmatiua dici poſſet,
6 quod cum ſocietas ad ſex menſes limitata fuerit, poſt illud tempus ſoluta cenſetur.l.ſtatu liberum. §. Stichum,de leg.2.l.ſi vnus.§.ſi cum reo. l.epiſtola. §.fin. de pact. Et hoc adeo
7 verum eſt, quod vbi tempus limitatum eſt,argumentum a contrario ſenſu ſumitur etiam ad iuris correctionem. Bald.in l.obſeruare.§.ſi proficiſci.q.3. de offic.proconſ. vnde ſi tempus in ſocietatem præfixum finitum ſit, ſocietas diſſoluta dicitur. d. l. actione. §. item qui ſocietatem, vbi gloſ. & Paul.Caſtren. conſ.415. iſta fuit ſocietas.lib.1. alias illa verba ad ſex menſes eſſent ſuperflua, & fruſtra adiecta fuiſſent contra.l.ſi quando.ff.
8 de leg.1. c.ſi Papa. de priuileg. lib.6. & in contractibus nullũ omnino verbum ſine aliquid operandi effectu eſſe debet.vt dicit Bald.in rubr.de contrahen. empt. & ita in ſimili arguit Tiraq.de retract.conuent.§.1.gloſ.2. num.45.

Et illa poſtea verba,deinde ad beneplacitum, poſſunt, & debent intelligi,ideſt ſi partes poſt ſex menſes ſo-
9 cietatem velle durare declararint, quæ declaratio ſi facta non fuerit. ſocietas finita erit, per ea,quæ tradit Bart.in l.centeſimis. §.fin. ff.de verb. oblig. vbi inquit, ſi iudex aliquem ponat de confinia ad eius beneplacitum non erit confinatus, niſi iudex ſe ita velle declarauit, quia illa verba, ad beneplacitum, faciunt conditionem, & ibi etiam hoc adnotat. Ang.& Alex.in conſ.72. nu.14. lib.5. vbi dicit, quod præpoſitio, ad,conditionem facit. Sic ergo in propoſito
10 videtur,quod ſocietas inita poſt ſex menſes ad ambarum partium beneplacitum,locum habeat. tunc demũ, ſi partes poſt ſex menſes velle in ſocietate perdurare declarauerint,cum illa clauſula, & deinde ad beneplacitum, conditionem faciat, vt oſtendit Corn. in conſil. 92. lib.2. Ideo dicit, quod declaratio poſt ſex menſes requiritur, alias ſocietas finita eſt. Fel. in c.litteris.de conſtit. num.10. verſ. ſubdit per Bart. ad propoſitum noſtrum.Ruy.conſ.7.num.12.lib.2.

Societas igitur pro ſex menſibus pura eſt, poſt conditionalis erit propter verba adiecta,quæ conditionem
11 important, maxime quia verbum, ad, eſt adiectum verbis, futuri temporis ibi, duratura, & ſic actui qui poteſt ſe habere ad eſſe, vel ad non eſſe, & tunc diſpoſitio conditionalis dicitur, & non poteſt habere effectum, niſi prius facta fuerit declaratio voluntatis, & beneplaciti,vt colligitur ex verbis Bart. in l.1. ff. de condit.& demonſtrat.vt habetur per Bero.conſil.202.num.8. cum ſequen. lib.3.

Contrarium tamen de iure credo verius, quia præfata ſocietas facta ſub ſupraſcripto modo, ſtatim a principio per ſex menſes valida fuit, vt per dictum tempus a partibus, vna contradicente, reſolui non poterat, quia ſocietas contracta ad tempus durante tempore diſſenſu, vel renunciatione vnius diſſolui nequit. Etſi
12 ante diſſentitur, dicitur intempeſtiue diſſentiri, quæ intempeſtiua renunciatio a lege excluditur. l. ſed & ſocius.§.fin.l.actione.§.Labeo.ff.pro ſoc.Pariſ.conſ.82.nu.27.lib.1.

Digitized by Google

Poſt vero ſex menſes ſocietas etiã
13 durat, & pura eſt, ſed ad beneplacitum ambarum partium, vel vnius diſſolui poteſt, vt declarant Doct. in d. l. centeſimis. §. fin. & Dec. conſil. 108. num. 5. vbi dicit, quod quando obligatio eſt ſucceſſiua, prout in caſu iſto, dictio, ad, apponitur cauſa limitandi obligationem, vt notat Bar. in l. eum qui ita. §. qui ita. ff. de verb. obligat. Et quod obligatio facta ad ſex menſes, & poſtea ad beneplacitum duret etiam poſt ſex menſes, probatur in c. ſi gratioſe, de reſcript. inducendo. prout per Dec. in d. conſil. 108. hoc idem firmat, late Goza. conſil. 22. vbi ſuſpenſio erat facta per tres dies, vltra ad beneplacitum, & dicit ſuſpenſionem valere donec reuocata non fuerit. Grat. conſil. 92. lib. 2. Corn. conſ. 235. lib. 2. poſt num. 5. vbi dicit, quod etiam poſt ſex menſes ſocietas durat, donec beneplacitum reuocetur, quia ſocietas a principio pura fuit, erat tamen ſub conditione reſoluenda, ſi beneplacitum reuocaretur, vt in ſimili habetur in l. 2. ff. de in diem adiect. Dec. d. conſil. 108.

Non obſtant adducta in contrarium, quod quando tempus eſt limitatum, poſt tempus prohibitum cenſetur, quia id procedit, quando ſolum dictum fuiſſet ſimpliciter ad ſex
14 menſes, ſecus quando etiam dictum fuit, deinde ad beneplacitum, quia tunc tempus limitatum dici non poteſt, niſi vſque ad beneplaciti reuocationem, vt dicunt Doct. ſupra citati, & faciunt not. per Iaſ. in conſ. 34. in fin. lib. 3.

Nec vlla verba, ad ſex menſes ſuperflua eſſent, ſatis enim operantur. quod infra ſex menſes per diſſenſum vnius ſocietas diſſolui non poſſet, prout poſt ſex menſes bene ad beneplacitum ambarum partium, vel vnius tantum poſſet.

Non obſtãt not. per Bar. in d. l. cen-
15 teſimis. §. fin. quia contra eum tenet Rapha. Cuma. Imo. Alex. & Iaſ. ibi, & Dec. d. conſil. 108. vbi dicit opinionem contra Bart. eſſe communem, & veriorem, quia omni caſu, & ſemper ſocietas pura eſt, quamuis reuocatio conditionalis ſit, & illa verba, ad beneplacitum, a principio conditionem non important, ſed tamen ſocietas venit reſoluenda, ſi beneplacitum reuocatum fuerit, vt omnes Cano. præſupponunt, in d. c. ſi gratioſe, in 6. Capic. deciſ. 136. Vnde non obſtat, quod dicit Corn. conſil. 92. & Fely. in d. cap. litteris, quia opin. Bar. vt iam dictum fuit, eſt a pluribus reprobata, vt late ibi per Iaſ. & idemmet Corn. in d. conſil. 235. ſentit contrarium, quia ſocietas pura eſt, ſed reſoluenda ſub conditione reuocationis voluntatis, ſeu beneplaciti. & quatenus eſſet conditionalis, eſſet conditio reſolutiua, non autem ſuſpenſiua. & Bero. loquitur quando beneplacitum dependet a voluntate alterius, non autem contrahentium; vt habetur per eum, ibi num. 11. cum ſequen. & num. 23.

SVMMARIVM.

1 *Societas inita ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, ſolum per alios ſex menſes durat.*

2 *Menſura temporis prorogati non eſt maior, quam menſura temporis principalis. & num. 25.*

3 *Poteſtas data prorogandi compromiſſum, intelligitur pro eodem tempore*

pore, pro quo prius factum fuerat. & num. 24.

4 *Officium datum ad certum tempus, & deinde ad beneplacitum, tale beneplacitum ad tempus, quod a principio expreſſum erat, reſtringitur.*

5 *Quod ab initio temporaliter diſponitur ad infinitatem deduci non debet.*

6 *Societas in perpetuum fieri non poteſt.*

7 *Beneplacitum poſtquam ſemel declaratum eſt amplius declarari non poteſt.*

8 *Voluntas non ſolum verbis, ſed etiam facto declaratur.*

9 *Beneplacitum regulariter durat vſque ad mortem.*

10 *Societas poteſt inter aliquos contrahi, donec voluerint.*

11 *Societas contracta ad beneplacitum, durat, donec beneplacitum reuocetur.*

12 *Diſdicere eſt negare.*

13 *Beneplacitum aliquando etiam per mortem non reuocatur.*

14 *Voluntas licet morte extinguatur, non tamen reuocatur.*

15 *Voluntas per mortem ceſſat, non tamen reuocatur.*

16 *Societas morte extinguitur.*

17 *Voluntas ſemper durare præſumitur, niſi expreſſe reuocetur.*

18 *Societas poteſt inter partes contrahi donec vixerint.*

19 *Ad beneplacitum ſunt verba indefinita.*

20 *Verba vniuerſalia ab homine prolata reſtrictionem non recipiunt.*

21 *Verba quando ſunt apta infinitatem importare, infinitas admittitur.*

22 *Qualitas ad ſex menſium non cenſetur repetita in ſequenti oratione, & deinde ad beneplacitum.*

25 *Tempus compromiſſi poteſt prorogari a partib. vltra tempus expreſſum in compromiſſo.*

26 *Officium datum ad beneplacitum durat, donec beneplacitum a principe reuocatum fuerit.*

27 *Officialis tenetur expectare ſucceſſorem.*

28 *Societas ad vitam contrahi poteſt.*

C A P. LV.

SEcundo dubitari poſſet, an illa
verba, & deinde ad beneplacitũ,
1 faciant, quod ſocietas ſemper duret,
donec a partibus beneplacitum reuo
cetur, an vero intelligenda ſint, vt ſo-
lum pro aliis ſex menſibus beneplaci
tum duret, quod forte dicendum vi-
detur, vt illa verba, deinde ad bene-
placitum, intelligantur dũmodo tem
porale ſit; ſecundum, quod principa-
liter ſocietas ad ſex mẽſes facta erat;
vt illa qualitas ſex menſium repetita
cenſeatur, argumento l. Seiæ. §. Gaio.
ff. de fundo inſtr. & quod ibi tradit
Bar. vt menſura temporis prorogati,
2 non ſit maior, quam menſura tempo-
ris principalis, vt dicit Bald. in conſ.
101. nobili viri, verſ. venio ad quin-
tum. lib. 3. vbi per hoc cõcludit, quod
3 poteſtas data prorogandi cõpromiſ-
ſum, intelligitur pro eodem tempo-
re, pro quo prius factũ fuerat: Pariſ.
conſ. 43. nu. 9. lib. 1. Hipp. ſing. 52. &
propterea videtur dicendum, quod
per illa verba, deinde ad beneplaci-
tum, videtur ſolum prorogata ſocie-
tas ad alios ſex menſes.

Et fere in his terminis, ita firmat
Matth. de Afflict. in c. 1. col. ſi. quibus
mod. feud. conſtit. po. vbi dicit, quod
4 ſi in conceſſione alicuius officij, vel
beneficij certum tempus expreſſum
fue-

Digitized by Google

fuerit, puta per vnum annum, & de-
inde ad beneplacitum, tale benepla-
citum reſtringitur ad tempus, quod n
principio fuit expreſſum, videlicet
ad alium annum; vt eũ refert, & ſequi
tur. Soc. Iun. conſ. 63. lib. 2. num. 8. vbi
etiam ſubdit, quod non debet dedu-
5 ci ad infinitatem, quod ab initio tem-
poraliter diſponitur. vt voluit Bal. in
ſimili. in l. 1. verſ. & hic eſt argumen-
tum ad quæſtionem. C. vt in poſſ. le-
gat. Alex in l. qui bona. §. ſi. 2. colum.
verſ. facit etiam ad id, quod ſingula-
riter. ff. de damn. infect. ſocietas enim
6 per partes in perpetuum creari non
poteſt. l. nulla. ff. pro ſoc. Rom. conſ.
106. Grat. conſ. 66. nu. 8. lib. 2.

Prædicta q. eo maxime procedere
videntur, ſi officialis, vel qui pecu-
nias ad ſocietatem recepit, finitis
ſex menſibus fructus anticipatos per
alios ſex tantummodo menſes ſoluiſ
ſet ei, qui pecunias dedit. hoc caſu
partes videntur declaraſſe beneplaci
tum, niſi per alios ſex menſes durare
7 velle, & poſtquam ſemel eorum de-
clararunt voluntatem, amplius decla
rare nequeunt. Bal. conſ. 104. dilatio
prorogatoria. lib. 3. & non ſolum ver-
8 bis, ſed etiam facto voluntas declara-
tur. l. Paulus reſpõdit. ff. rem ra. hab.
l. de quibus. de leg. qualiſque fuerit
voluntas, ex his, quæ ſequuntur de-
monſtratur. §. pauonum. inſtit. de re.
diuiſ. l. ſed & Iulianus. ad Maced.

Contrarium tamen reſpondendũ
eſt, quia ex com. ſcribent. ſententia,
beneplacitũ regulariter durat vſque
9 ad mortẽ, niſi prius a partibus reuo-
catũ fuerit, vt per Cano. in d. c. ſi gra-
tioſe. de reſcript. in 6. & per Legiſt. in
l. centeſimis. §. fi. ff. de verb. oblig. per
tex. in l. 4. ff. locat. Ang. conſ. 217. col.
9. Dec. d. conſil. 108. Io. Calder. conſ.
3. de reſcrip. Goza. conſ. 22. Didac. li.
3. varia. reſolu. c. 15. Menoch. de arb.
iud. quæſt. 69. lib. 1. Ruy. conſ. 104. nu.
9. lib. 5. Hippol. in rub. de prob. num.
251. Alex. conſ. 136. lib. 5. nu. 1. vbi te
10 net, quod ſocietas poteſt in volunta-
te contrahentium conferri; vnde ſi
eſt contracta ſocietas inter aliquos
donec voluerint, valet, & morte
vnius ex ſociis finitur, quia per mor-
11 tem voluntas expirat. Beneplacitũ
igitur donec expreſſe reuocatum non
fuerit a partibus, vel ab altera earũ,
ſocietas durabit. l. tamdiu. C. pro ſoc.
quod etiam expreſſe inter partes cõ-
uentum eſt per illa verba, cum diſdi-
cta 15. dierum, ad quarum verifica-
tionem expreſſa reuocatio beneplaci
12 ti requiritur; nã diſdicere eſt negare,
quod dictum eſt, vnde reuocatio ne-
ceſſaria eſt, vt late deducit Dec. d. cõ-
ſil. 108. Gozad. conſ. 22. Grat. conſ. 92.
lib. 2. in fi. Bero. conſ. 204. in prin. li. 3.

Et licet beneplacitum per mortẽ
13 reuocetur, tamen ſecus eſt vbi illa
verba, cum diſdicta 15. dierum, adeſ-
ſent, tunc per mortem nõ eſſet extin-
ctum, ſed expreſſa reuocatio a ſucceſ
ſore fienda requireretur, vt omnes
præfati Doct. affirmãt per tex. in c. ſi
delegatus. de off. deleg. in 6. habetur
per Docto. in l. more. ff. de iuriſ. om.
iud. Dec. in c. ex litteris. de conſtit. li-
14 cet enim voluntas morte extingua-
tur. d. l. 4. ff. locati. non tamen induci-
tur reuocatio, quę contrariam volun
tatem expoſtulat, aliud enim eſt vo-
luntatem ceſſare, quia tunc ponitur
voluntatem non eſſe, & aliud eſt vo-
luntatem reuocare, quia tunc volun
tas contraria exponitur. Ruy. conſil.
115. lib. 1. nu. 7. Vnde cum in caſu no-
ſtro requiratur diſdicta, & per conſe-
quens voluntas reuocatoria non ceſ-
ſat

Digitized by Google

ſat per ceſſationem voluntatis obue-
15 nientis per mortẽ, tunc ſolum dicitur voluntatem ceſſare, nõ autem reuocatam eſſe. vt per Soc. conſ. 77. lib. 3. col. 1. & 2. & maxime prædicta procedunt in cõtractibus, in quibus per mortem beneplacitum non dicitur reuocatum. l. 1. in prin. iuncta l. quæſitum. §. 1. ff. de præca. adnot. Bart. & ſequuntur com. Doct. in d. l. centeſimis. §. fin. vbi Bar. dicit, quod ſi iudex dicat, pono te ad confinia, donec te reuocauero, tũc dicit ſi verba intelligũtur, prout in cõtractibus, per mortem, non inducitur reuocatio. Soc. d. conſ. 77. col. 1. ſecus in pęnalibus cum pœnæ ſint moliendæ, per mortem beneplacitum reuocatum cenſeretur. Saly. in l. ſuper rebus. C. de contrah. emptio. in fi.

Societas igitur in caſu noſtro per mortem non eſſet extincta, quia beneplacitum fuit reuocatum, ſed quia
16 ſocietas ipſa etiam quod inita fuiſſet per mille annos, morte extinguetur, vt ſupra dictum pluries fuit. adnot. gloſ. in l. verum. §. fin. ff. pro ſoc. vbi dicit, quod ſocietas, quę morte finitur, eo tempore, quo anima ſeparatur a corpore, finiri dicitur: & tunc etiam dicitur finiri voluntas; quia mors omnia ſoluit. l. in ſumma. ff. de reg. iur. not. in l. ideo. in princip. & in l. nemo. ff. pro ſoc.

Sed ante mortem vnius ex ſociis ſocietas finita non eſſet, niſi expreſſe de reuocatione appareret, cum volũ-
17 tas ſemper durare præſumatur, niſi expreſſe reuocata fuerit. l. cum tacitum. ff. de probat. Ruyn. d. conſ. 115. nu. 7. immo cum partes beneplacitũ non reuocauerint, ſaltem tacite conſentire videntur ſocietatem perdurare velle. l. qui patitur. ff. mãd. eſt tex. in l. tamdiu. C. pro ſoc. vbi Bal. & Sa-
18 ly. & ſocietas contrahi poteſt inter partes, quouſque vixerint. l. 1. ff. pro ſoc. Grat. conſ. 66. nu. 15. lib. 2.

Non obſtant in contrarium adducta, quia illa verba, & deinde ad be-
19 neplacitum, cũ indefinita ſint æquipollent vniuerſali. l. ſi pluribus. ff. de leg. 2. c. ſolite, de maio. & obe. cap. vt circa, de elec. in 6. & verba vniuerſa-
20 lia ab homine prolata reſtrictionem non recipiunt, per not. per Bar. in l. generali. §. vxori. de leg. 3. voluerunt etiam Bald. in l. fin. col. 1. C. ſine cenſ. vel reliq. Ruy. conſ. 32. n. 5. & vbi ver-
21 ba contractus ſunt apta infinitatem importare, tũc admittitur infinitas, ſi natura verborũ hoc patitur. Alex. in l. ſi finita. ff. de dam. infec. in princ. in conſ. 145. col. 2. lib. 2. Rolan. a Val. conſ. 58. num. 4. lib. 1. & illa qualitas, ſex menſium, poſita in prima oratio-
22 ne non poteſt cenſeri repetita in ſequenti oratione, deinde ad beneplatum. l. qui fundũ. ff. de contrahen. emptio. l. ſi ita quis, in princip. ff. de verb. oblig. & idem Bart. in l. Seiæ. §. Gaio. ff. de fun. inſtruc. lega. & in l. in repetendis. de leg. 3. & in l. 4. §. eritq. differentia. ff. vi bon. rapt. cum perpetuum eſſe vel collatum ad beneplacitum alicuius, paria videantur. glo. in Clem. & ſi populis, in verbo, electionem, de reſcript. & in cap. ſi. in verbo, perpetuas, de reſcript. in 6. Nat. conſ. 184. num. 3.

Non obſtat quod menſura temporis progata non poſſit eſſe maior, quam menſura temporis principalis,
23 per tex. in d. l. ſcimus. C. de fideiuſſo. quia Bald. loquitur in prorogatione per arbitros ex poteſtate eis data in compromiſſo: illa enim debet limitari ad tempus in compromiſſo expreſſum,

preſſum, vt etiam adnotat Bald. in c. fin. de conſuet. Fely. in c. de cauſis. de off. delega. colum. 2. verſ. 2. limita. licet idem Bald. in l. 1. C. vt in poſſ. legat. aliter loquatur, vbi ait, quod ſi arbiter fuit electus ad arbitrandũ cum termino decem dierum cum po
24 teſtate prorogandi, cum tempus ad litis celeritatem appoſitum ſit, non poſſet ad litis infinitatem prorogare: immo nec vltra tres menſes, & ſic ſentit, quod poſſit vltra tempus in compromiſſo appoſitum prorogare. Alex. autem in conſ. 70. lib. 2. dicit, quod dictum eſt de prorogatione non poſſe fieri pro maiori tempore, quam fuit appoſitum in compromiſſo, procedit quando poteſtas prorogandi
25 fuit data arbitris ab ipſis partibus, ſecus ſi a lege. Sed quicquid ſit in caſu, quando poteſtas arbitris data eſt, tã quando partes ipſæ prorogant pro maiori tempore, quod eſſet expreſſum, prorogare poſſunt. Vnde etiam quod in compromiſſo tempus vnius menſis appoſitum eſſet, partes poſſunt poſtea prorogare etiam vſque ad annum, vt declarat Bald. in l. ſi quis ex conſenſu. C. de Epiſcopali aud. Dec. in d. c. de cauſis. col. 1. de off. delega.

Et propterea deciſio Afflicti non credo, quod de iure ſubſiſtat, & eſt contra deciſiones ſuperius citatas, & practica quotidie contrarium ſer-
26 uat. omnia enim officia fere ſtatus Eccle. a ſummo Pont. ad ſex menſes, vel ad annum dantur, & deinde ad beneplacitum, & multoties beneplacitum durat, nec eius officium finitur: immo officialis a principe creatus, quamdiu ſuæ voluntati placuerit, pro perpetuo reputatur, Emanel. ſingula. 119. per tex. in l. iuriſperitos. ff. de excuſat. tut. Bar. in l. de pupillo. §. ſi quis ipſi Prætori. num. 12. ff. de op. no. nuncia. vbi idem dicit, ſi eſt poſitus ad beneplacitum, & ibi Iaſ. tenetur enim expectare ſucceſſorẽ. l. meminiſſe. ff. de off. proconſ. l. 1. §. adminiſtratores. C. vt am. cau. Doct. in l. eum, qui. §. iudicare. ff. de iur. om. iud. c. & ſi Chriſtus. de iureiur. etiam
27 quod officium finitum ſit. Bal. in l. ex diuo. C. loca. In caſu vero Socini Iun. multa concurrebant, quæ in noſtra quæſtione minime concurrunt, nec ratio ipſius Socini de infinitate procedit, cum partes, vel altera ipſarum ad ſuum beneplacitum ſocietatem diſſoluere poteſt, & talem infinitatem reuocare, & quatenus non reuocarent, ſocietas ſolum ad vitam ip
28 ſorum contrahentium duraret, cum ſocietas ad vitam contrahi poſſit, vt in l. 1. ff. pro ſoc. Grat. conſ. 66. lib. 2. & altero decedente ſocietas finita eſſet. §. ſoluitur. Inſtit. pro ſoc. Alex. conſ. 136. nu. 1. lib. 5.

SVMMARIVM.

1 *Societas, vt diſſolui poſſit, voluntas ambarum partium concurrere debet.*

2 *Contractus poſtquam perfectus eſt, vna pars ab eo recedere non poteſt. & num. 13.*

3 *Quod procedit, etiam ſi contractus conditionalis eſſet.*

4 *Emptio, ſiue locatio non poteſt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus.*

5 *Societas diſſenſu vnius diſſolui non debet. & nu. 8.*

6 *Contractus ex conuentione partium legem recipit.*

7 *Societas finitur, ſi vna pars beneplacitum*

tum reuocat.
9 *Poteſtas diſſoluenti ſocietatem eſt viciſſitudinaria.*
10 *Factum ſub certa conditione, ſub contraria ademptum cenſetur.*
11 *Conuentio dat legem contractibus.*
12 *Contractus, & ſi in volũtatem vnius conferri non poſſit, ſecus tamen reſolutio contractus.*

CAP. LVI.

QVoniã in contractu huiuſmodi ſocietatis dici ſolet, quod poſſit ſocietas diſſolui ad beneplacitum
1 ambarum partium, forte aliquis diceret, quod requiritur, vt reuocatio beneplaciti ab ambabus partibus facta ſit, adeo, quod renouatio vnius partis non ſufficeret; cum con-
2 tractus poſtquam perfectus eſt, vna pars ab eo recedere nequit, ſed voluntas vtriuſque requiritur. l. ab emptione. ff. de pact. vbi Bart. l. prout quiſque. ff. de ſolut. l. ſicut. §. ſi. ff. de nouat. l. id quod noſtrum. ff. de reg. iur. quod etiam procedit, ſi illa verba,
3 ad beneplacitum, conditionem importarent, cum etiam a contractu conditionali vnus ex contrahentium altero inuito diſcedere non poſſit, vt dicit gl. in l. neceſſario. §. ſi ita res. ff. de peri. & commo. rei vend. & in l. 1. in prin. C. eo. tit. §. 1. Inſtit. de emption. & vend. & quẽadmodum emptio, & locatio non poteſt conferri
4 in voluntatẽ vnius ex cõtrahentibus. l. 3. de contrahen. emptio. §. emptio. Inſtit. eo tit. l. quod ſi nolit. §. ſi quid ita. ff. de Aedili. edi. l. ſi in lege. ff. loca-
5 ti. notant Doct. in l. in vendentis. C. de contra. empt. quod etiam procedit in reſolutione contractus, ideo diſſenſu vnius ſocietas diſſolui non debet. l. actione. §. diſcimus. ff. pro ſoc.

Contrarium tamen verius eſt, nã contractus ex conuentione partium legem recipit. l. 1. §. ſi conueniatur. ff. de poſſi. l. legem. C. de pact. l. Cæſar. ff. de plublic. Dec. in l. cum quid, in vltimo not. ff. ſi cer. pet. & conſ. 119. ad fi. & in contractibus in primo attendendum eſt, quod inter partes
6 actũ ſit. l. ſemper in ſtipulationibus. ff. de reg. iur. l. in conuentionibus. ff. de verb. ſignif. & in l. ſocietatibus volũtas contrahentium ſeruanda eſt. l. penul. C. pro ſoc. Vnde cum contrahẽtes expreſſe cauerint, quod poſt ſex
7 menſes ſocietas ad beneplacitũ partium duraret, ſi altera pars ſocietatem reuocat, non poteſt dici beneplacitum de conſenſu partium durare, & per conſequens ſocietas diſſenſu vnius finitur. l. actione. §. diſcimus. in fin. ff. pro ſoc. vbi habetur, quod ſi
8 finitum ſit tempus, liberum eſt vnicuique recedere, & poteſtas renun-
9 ciandi ſocietatẽ eſt viciſſitudinaria. Saly. in fin. C. pro ſoc. cum ſocietas duret ad beneplacitum ſociorum. l. tamdiu. C. pro ſoc. & ibi Bald. Cyn. & Salyc. & in §. manet. Inſtit. de ſociet. cum facta ſub certa conditione, ſub contraria demptum cenſetur. l. ſi
10 pecuniam. ff. ſi cert. pet. l. ſi alij. ff. de adi. lega. l. quod pure. ff. quã. die. lega. ce. & illa pluralitas ambarum partium reſoluitur, in pluras ſingularitates, vt in ſimili reſpondet Alexan. conſ. 136. nu. 2. lib. 5.

Nec obſtat, quod contractus poſtquã perfectus eſt, ab eo recedere non poſſit, quia hoc intelligitur, niſi aliter conuentum inter partes ſit: conuentio enim dat legem cõtractibus. l. 1. ff. de pact. l. legẽ. eo. tit. l. pen.

C. pro

11 C. pro ſoc. & ſi contractus in volun-
tate vnius conferri nequeat, ſecus
12 vero reſolutio ipſius contractus. l.2.
C. de pact. inter empt. & vend. c. ad
noſtram. de empt. & vend. Cyn. &
Angel. in d.l. in vendentis. Fabia. de
empt. in 5. quæſt. in prin. par. 2. quęſt.
13. eſt tex. in c. illo vos. de pigno. vbi
Hoſtien. Io. And. But. Abb. nu. 2. An-
char. nu. 4. Imol. nu. 9. Io. Fab. in d. §.
emptio. & tunc ſion licet a contra-
13 ctu recedere, quando tempore con-
tractus non fuit conuentum, vt lice-
ret. Alexan. & Iaſ. in d.l. ab emptio-
ne.

SVMMARIVM.

1 *Societatem, qui reuocare vult, talem reuocationem per dies 15. ante finitam ſocietatem facere debet.*
2 *Cum dictio importat conditionem.*
3 *Conditio debet impleri in forma ſpecifica.*
4 *Societatis reuocatio vt valeat, debet fieri per 15. dies ante, & non poſt, nec prius: ſed contra. nu. 11.*
5 *Conditio temporis pro forma eſt.*
6 *Tempus contractus qui non obſeruat, eius formam non obſeruat.*
7 *Creditor ante tempus ſuas pecunias recipere non cogitur. & nu. 12.*
8 *Ratio eſt conſideranda, vt fundamentum actus.*
9 *Ratio quare renunciatio debeat fieri per 15. dies ante finitam ſocietatem.*
10 *Tempore indigemus, vt aliquid maturius agamus.*
13 *Reuocatio ſocietatis non poteſt fieri poſt quindecim dies.*
14 *Quod certo tempore fieri debet, ſi poſtea fiat non tenet.*
15 *Reuocatio facta, poſtquam quis recepit fructus pro ſecundo ſemeſtri, tenet, niſi illo finito.*
16 *Reuocatio per actum contrarium tollitur.*
17 *Factum non videtur, quod non durat factum.*

CAP. LVII.

Pars vero illa, quæ beneplacitum
reuocare intendit, & ſocietatem
1 initam diſſoluere, tenetur talē reuo-
cationē, ſiue diſdictam, (cum diſdice-
re ſit negare, vt dictū eſt, vt per Dec.
in conſ. 108. per gloſ. in l. 2. ff. de in
die. adie. vbi ponderat verbū diſdice-
re) facere per dies 15. ante finitam
ſocietatem, cum inter partes, ita con
uentum ſit, per illa verba cum, diſdi-
cta 15. dierum præcedentium. Nam
2 dictio, cum, importat conditionem. l.
1. & ibi Docto. ff. de condit. & de-
monſtr. l. ſi Titio. ff. quando dies leg.
ce. l. quodcunque. §. pen. ff. de verb.
3 oblig. Dec. conſ. 401. in prin. quę con-
ditio in forma ſpecifica adimpleri
debet. l. melius, qui hæredi. ff. de con-
4 dit. & demonſtr. vnde dicendū forte
videretur talē diſdictā, ſiue reuoca-
tionē ſolū fieri poſſe per dies 15. an-
te diem finiēdam ſocietatis, vt facta
antea, vel poſt non valeret, quia for-
ma ad vnguem adimpleri debet. l. cū
hi. §. ſi Prætor. ff. de tranſact. l. conſti-
tutionibus. ff. ad municip. late Fely. in
c. cum dilecta. de reſcript. cū etiā con
5 ſtitutio, ſiue determinatio temporis
pro forma ſit, vt ſi tempns conſtitu-
tionis ſeruatum nō fuit, non dicitur
eius forma obſeruaſſe. Auth. quæ ſup-
plicatio. C. de prec. Imper. offer. iun-
cta gloſ. & ibi Bald. Saly. & Iaſ. & eſt
tex. in l. ſcire oportet. §. conſequens.
ff. de excuſ. tuto. ibi, non aliter audire
tur, niſi obſeruauit conſtitutum tē-
pus.

ſus. Paul. Caſtren.& Iaſ.in l.qui Ro-
mæ. §. Callimachus . de verb.oblig.
Paul. Caſtr. in l. ſi in lege,in princ.ff.
locati. Fely.in cap.cum dilecta,verſ.
6 octauum ſignum. qui enim non obſer
uat tẽpus contractus,eius formã non
obſeruat,vt late oſtendit Iaſ.in conſ.
48.& conſ.53.lib.3.tempus enim ap-
poſitum a contrahentibus ſeruandũ
eſt.Bald.in l.pen.C.de fideicom.circa
7 medium. Vnde creditor ante tempus
ſnas pecunias recipere non cogitur.
Doct.in d.l.qui Romæ,in princ.

Sed ſi conſideretur ratio, ſiue cau-
ſa, quare contrahentes moti fuerint,
vt reuocatio per 15. dies præcedẽtes
8 fieret,prout conſiderari debet,vt fun
damentũ actus,vt inquit Bald.in c.&
ſi Chriſtus.extra de iureiur.per l.fi.ff.
de hered.inſt. & in l.pater.§.dulciſſi-
mis.ff.de leg.2.nulla alia aſſignari po
9 teſt,niſi vt officialis aliquod ſpatium
temporis habeat ad inueniendum pe
cunias habitas ſuper eius officio, vt
eas poſtea tranſactis illis 15. diebus,
& ſic finita ſocietate, reſtituere poſ-
ſit: & officalis eſſet, qui beneplaci-
tũ reuocaret, vt ille, qui ei pecunias
pſæſtitit, tempus habeat ad ſuas pe-
10 cunias commodandas, tẽpore enim
indigemus, vt aliquid maturius aga-
mus. c.ponderet. diſtinct.50. faciunt
not.per Alex.in l. Æmilius. ff.de mi-
nor. Put.deciſ.68.lib.3.tempus igitur
eſt appoſitum gratia vtriuſque Doct.
in d.l.qui Romæ.

Qua ratione ſtante,dico talem re-
11 uocationem fieri poſſe, etiam ante
15. dies, vt poſtea finitis ſex menſi-
bus ſocietas reſoluta eſſet,quia nullũ
præiudicium ſequitur, nec officiali,
nec illi,qui pecunias dedit:immo ma
iorem commoditatem vtraque pars
conſequitur,& quemadmodum, quã
do nullum damnum nec creditori,
12 nec debitori ſequitur, ſolutio ante
tẽpus præfixũ fieri poteſt.vt per Do-
cto.in d.l.qui Romæ. multo magis ta
lis reuocatio etiam ante 15.dies fieri
poterit,& ita ſeruatur.

13 Sed ſi talis reuocatio poſt 15. dies
fieret,quia officiali,vel illi,qui pecu-
nias dedit, præiudicare poſſet, non
valeret,nec teneret; illud enim quod
14 certo tempore fiendum eſt, ſi poſtea
fiat,nõ proſit. l.Thays.§.intra certa.
ff.de fideicom.libert. Bal.in l.1.in pe.
not.C.qui admitt.eſt tex.in l.ſi man-
dauero tibi,in prin.ff.mand.vbi man
datum, vt fiat aliquid certo tẽpore,
vt fieri poſſit poſt illud tempus, non
extenditur. Pariſ.conſ.91.lib.1.nu.9.

Et prædicta de plano procedunt,
15 quando reuocatio infra primos ſex
menſes fieret; ſed ſi poſt ſex menſes,
& poſtquam ille, qui dedit pecunias
fructus recepit pro ſecũdo ſemeſtre:
quandocunque reuocatio fieret ante
15.dies,nihilominus pro toto ſecũdo
ſemeſtre ſocietas duraret,adeo quod
etiam ſi ille, qui pecunias præſtitit,
etiam poſt reuocationem in dicto ſe-
meſtre, pro quo fructus ſoluti fue-
rint,decederet, officialis pecunias lu
craretur,non obſtante reuocatione,
quæ per actum contrarium, ſcilicet
per receptionem fructuum ſublata
16 fuit.iux.not.in l.pro hærede.§.Papi-
nianus. ff. de acquir. hæred. quando
enim actus ſequẽs eſt cõtrarius pro-
teſtationi,dicitur a proteſtatione re-
ceſſum,vt per Soc.Iun.conſ.107. lib.
2.nu.3.& 6.& in reuocatione non vi-
detur durare poſtquam recepit, vel
fructus ſoluit,nec videtur factum,
17 quod non durat factum.l.ſi pro par-
te. §.verſum.ff.de in rem verſo. Io.
Cephal.conſ.77.nu.44. & poſtquam
fructus

Digitized by Google

fructus per ſex menſes recepit, videtur tacite per dictum tempus ſocietatem durare velle. l. qui in futurum. ff. de pact.

Si vero ille, qui pecunias accõmodauit, finito primo ſemeſtre, fructus pro alio ſemeſtre non recepiſſet, poſſet quandocunque beneplacitum reuocare, & ſocietatem renunciare, & tranſactis 15. diebus ſortem repetere, ex quo fructus non recepit, nec ſocietas dicitur renouata, ſed ſolum ad beneplacitum durat, quod poteſt etiam ad voluntatem vnius partis quandoque reuocari; & reuocato beneplacito, ſi ille qui pecunias dedit decederet, officialis pecunias receptas minime lucraretur.

SVMMARIVM.

1 *Societate diſſoluta fructus non debentur.*
2 *Commodi cauſa ceſſante, commodum ceſſare debet.*
3 *Ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus.*
4 *Officialis ſi eſt in mora ad reſtituendũ ſortem, ad dãna, & intereſſe tenetur.*
5 *Reuocatio ſocietatis ſola non ſufficit ad conſtituendũ officialem in mora.*
6 *Proteſtatio ſolum declarat animum proteſtantis.*
7 *Reuocatio facta ad vnum effectum, alium operari non debet.*
8 *A mora ex iuſta cauſa excuſatur.*
9 *Mora ſine interpellatione non committitur.*
10 *Negligens in exigendo intereſſe, illud petere non poteſt.*

C A P. LVIII.

SEd multi poſt finitum primũ, vel ſecundum ſemeſtre ſocietatem reuocant, nec fructus recipiunt, ne in caſu mortis pecunias datas in ſocietate amitterent; ſed differunt ſortem repetere, ut illo interim fructus currant: ſed iudicio meo valde decipiuntur, quia poſt diſſolutam ſocietatem,
1 fructus non amplius debentur, cum ſocietas, ob quam fructus ſoluuntur, per reuocationem diſſoluta ſit, & fructus ab illo, qui pecunias dedit licite propter periculum vitæ percipiũtur:
2 Vnde commodi cauſa ceſſante, commodum etiam ceſſare debet. l. eũ qui iurauit, in prin. ff. de iureiur. vbi Bar. Alex. & Iaſ. in 1. not. & facit regula vulg. quod ceſſante cauſa ceſſare de-
3 bet effectus. plene per Tiraq. in tract. ceſſante cau. in princ.

Et ſi diceretur, quod officialis tenetur ad damna, & intereſſe conuentum, ſcilicet ad rationem 12. pro centenario pro tempore, quo pecunias poſt ſocietatis reuocationem retinuit, cum eas ſtatim non reſtituerit, (vt tenebatur) quia promiſit ſtatim finita ſocietate pecunias habitas reſtituere, & per reuocationem videtur interpellatus, & monitus ad reſtituẽdum, ex quo ſtatim non reſtituit vi-
4 detur in mora fuiſſe, & ideo ad intereſſe teneri, iuxta not. in l. quod te. ff. ſi cer. pet. & in c. potuit. extra locati. Abb. in c. licet Hely. de ſimo. Hier. Gab. conſ. 78. in fi.

Dici poteſt, quod officialis fuit in bona fide, ſi pecunias non reſtituit, ex quo expectabat, vt peterentur, vt ſo-
5 litum eſt fieri, nec ſola reuocatio ad conſtituendum in mora ſufficit, quia per ipſam ſolum declaratur animus, & eius voluntas, quod non intendebat amplius in ſocietate durare velle, vt dicitur de proteſtatione, iuxta not. per Doct. in l. Neſẽnius. vbi Bar.

ff. de negoc. geſt. Pariſ. conſ. 162. num. 28. lib. 4. vbi dicunt, quod proteſta-
6 tio declarat animũ proteſtantis, nec vltra, quam verba patiantur, operatur. Bald. in l. & ſi quis. §. plerique. ff. de relig. Bar. in l. non ſolum. §. morte. ff de ope. no. nunc. vnde cum reuoca-
7 tio fuerit facta ad effectũ, vt officialis ad reſtituen. pecunias ſe præpararet, alium effectum operare non debet, & propterea dici non poteſt, officialem fuiſſe interpellatum ad ſoluẽdum, nec in mora fuiſſe, a qua etiam
8 ex iuſta cauſa excuſaretur, iuxta glo. in verſ. cum petitum eſſet. l. vinum, & glo. in verb. detrimen. l. quod te. ff. ſi cert. pet. & ibi Dec. & Doct. Soc. Iun. conſ. 72. nu. 10. lib. 2. in his enim ſotatibus (vt ſupradictum fuit) mora
9 ſine interpellatione nõ committitur. faciunt not. per Matt. de Afflict. dec. 150. in fi. & licet promiſerit ſtatim finita, & diſſoluta ſocietate pecunias habitas reſtituere, intelligi tamẽ debet, facta interpellatione, prout de iure requiritur. Dec. conſ. 74. col. 4. in fi. Tiraq. in gl. 2. §. 8. de retract. ligna. Vnde cum ex mala intentione pecunias poſtea non petierit, intereſſe non debetur, quia intentio ſemper inſpi-
10 cienda eſt. glo. in c. ſacerdotes 16. quæſt. 3. & negligens in exigendo intereſſe, petere non poteſt. Ruyn. conſ. 104. lib. 4. poſt nu. 10. Alex. conſ. 132. nu. 10. in fi. qui de reſtitutione capitalis vere loquitur, & quod dicit Gabriel. d. conſ. 78. in fi. procedere poſſunt quando dies reſtitutioni appoſita fuit, ſecus ſi appoſita non ſit, quia tunc requiritur interpellatio ad reſtituen. vt debitor in mora ſit, & ita in ſpecie declarat dictum Gabriel. Menoch. conſ. 121. num. 107. & 108. libr. 2.

S V M M A R I V M.

1 *Reuocatio beneplaciti neceſſaria eſt ad diſſoluen. ſocietatem.*
2 *Dictio, cum, importat conditionem.*
3 *Conditio importat formam.*
4 *Forma non ſeruata actus corruit.*
5 *Officialis non poteſt pecunias receptas in ſocietatem reſtituere ante reuocationem ſocietatis.*
6 *Societas non eſt ſoluta, niſi reuocatio præcedat.*
7 *Reuocatio ſocietatis per 15. dies ante, quare neceſſaria.*
8 *Reuocatio cui fienda eſt.*
9 *Reuocatio poteſt etiam fieri fideiuſſori.*
10 *Denunciatio debet fieri ei, a quo prius habuit titulum.*
11 *Reuocatio ſi non eſt facta principali, contra fideiuſſores agere non poteſt.*
12 *Reuocatio poteſt fieri extraiudicialiter.*
13 *Reuocatio extraiudicialiter facta debet per duos teſtes probari.*
14 *Reuocatio poteſt fieri tempore feriato.*
15 *Reuocatio an in ſcriptis fieri debeat.*
16 *Reuocatio domi fieri poteſt dimiſſa copia.*
17 *Reuocatio ſi ſit domi, in ſcriptis fieri debet.*

C A P. LIX.

Reuocatio beneplaciti neceſſaria eſt ad diſſoluendam ſocietatẽ, cũ
1 pro formã tradita ſit, poſtquam partes conuenerunt ſocietatẽ ad beneplacitum durare, cum diſdicta 15. dierum, dictio, cum, importat conditionem,

tionem, & conditio formam, & quā-
2 do aliquid ponitur, cōditionaliter il-
lud tale dicitur eſſe de forma. Bal. in
Auth. matri, & auiæ. col. 1. quando
mul. offi. tut. fung. po. Matth. de Affl.
3 deciſ. 355. nu. 5. & forma non ſeruata
actus corruit. Bal. in l. humanum, col.
2. C. de legib. Anchar. conſ. 35. Angel.
conſ. 89. Tiraq. de retract. §. 36. glo. 2.
num. 29. vbi late loquitur de denun-
4 ciatione fienda.

Et ideo ſi officialis pecunias habi-
tas ſuper eius officio nulla prius fa-
cta reuocatione reſtituere vellet, vti
que ille, qui eas dedit recipere nō co
5 geretur, ſed poſſet replicare, nullam
fuiſſe factam reuocationem, & pro-
pterea velle 15. dies ad collocandum
ſuas pecunias, & illo interim offi-
cialis fructus ſoluere teneretur, quia
imputandum eſt ei, ſi non fecerit,
6 iuxta conuenta, reuocationem, qui
enim vult a ſocietate recedere, de-
nunciare tenetur. l. actione. §. de-
nunciare. ff. pro ſoc. Salyc. in l. ſi pa-
trus, in princip. C. commu. vtriuſ.
iud. Corn. conſ. 75. lib. 3. in princ. cum
talis diſdicta requiratur ad finem, vt
7 ille, qui pecuuias preſticit, poſſit eas
locare, nec libellus habet vim noti-
ficationis. Corn. d. conſ. 75. Pariter e-
tiam ſi ille, qui dedit pecunias, vult
ſocietatem reuocare, & pecunias re-
cuperare non poſſet, niſi prius facta
reuocatione per dies 15. antea.

Huiuſmodique reuocatio debet
fieri officiali, vel per officialem illi,
qui pecunias accommodauit, cum
8 quo principaliter contraxit, & pecu-
nias habuit, vel dedit, arg. legis mi-
nor. §. ſi ſeruus. ff. de euictio. l. 1. C. de
pericu. & cōmo. rei ven. c. ſi. de empt.
& vendit. Adnotat Dec. conſ. 74. in
princ. Bal. in l. auctore. C. de euict. vbi
dicit, quod denunciatio principali,
non autem fideiuſſori fieri debet.

Sed, quia in inſtrumentis harum
9 ſocietatum dici ſolet, quod talis re-
uocatio etiam vni ex fideiuſſoribus
fieri poſſit, ſatis erit, quod fiet aut
principali, aut vni ex fideiuſſoribus,
vt illa verba aliquid operetur, iuxta
not. per Bal. in rub. C. de contrahen.
empt. l. ſi quādo. de leg. 1. c. ſi Roma-
norum. 15. diſtinct. Sed ſi dicta verba
non adeſſent, reuocatio ſeu diſdicta
principali, non autem fideiuſſori-
bus fieri deberet per iura ſuperius
allegata. notat Bald. in l. libera, col.
fin. C. de ſentent. vbi dicit, quod de-
nunciatio debet fieri ei, a quo prius
10 habuit titulum per tex. in d. §. ſi ſer-
uus, adeo, quod ſi huiuſmodi reuo-
catio officiali facta non fuiſſet, con-
tra eius fideiuſſores agere nō poſſet,
arg. l. emptor fund. C. de euictio. vbi
ſi non fuit facta denunciatio vendi-
tori, emptor nec contra venditorem,
nec fideiuſſores regreſſum habet
Abb. in d. c. ſi. de empt. & vend. igitur
11 vt ille, qui pecunias dedit, contra
fideiuſſores agere poſſit, debet prius
officiali reuocationem ſocietatis no-
tificare. d. l. auctore. d. l. emptor fun-
di. Dec. d. conſ. 74. col. 4.

Poteſt etiam reuocatio extraiudi-
12 cialiter fieri, prout dicitur de inter-
pellatione iux. not. per glo. Alexan.
Iaſ. & Dec. in l. vinum. ff. ſi cert. pet.
& in l. qui Romæ. vbi Bar. & Alex. in
§. cohæres. ff. de verb. oblig. Iaſ. in l.
quod te. ff. ſi cert. pet. & in §. ſupereſt.
nu. 64. & in §. ſic itaque. num. 42. In-
ſtit. de actio. Probare in l. ſi ex legati
13 cauſa. ff. de verb. oblig. in l. mora. in
princip. ff. de vſur. Corn. conſ. 196. lib.
4. num. 4. Pariſ. conſ. 123. lib. 4. nu. 9.
Boer. in tract. de mora. num. 17. hu-

iuſmodi tamen reuocatio extraiudicialiter facta debet legitime probari per duos teſtes conteſtes, vt late deducit Corn.d.conſ.196.lib.4.nu.4.vt fuit dictum in vna Romana ſocietatis coram R.P.D. de Griſſis, vbi etiã habetur, quod ſi reperiatur reproducta in die dominico, vel alio die feriato in honorem Dei, & ſine teſtibus, non creditur Notario in extraiudicialibus ſine teſtibus, prout not. per Tiraq. de retract. lign. §. 1. gloſ. 10. num. 90.

Poteſt etiam fieri tempore feriato, vt dicitur de proteſtatione. vt per
14 Bart. in d. §. morte. dum dicit, quod fieri poteſt omni tempore, quod non ſolum procedit in proteſtatione declaratoria, ſed etiam in illa, per quã quis in mora conſtituitur, vt per Fely. in c. cum M. de conſtit. nu. 55. Pariſ. conſ. 123. nu. 3. lib. 4. vbi etiam dicit, quod ſufficit, quod ſemel huiuſmodi reuocatio facta fuerit, & etiam habetur in dicta deciſ.

Sed an talis reuocatio ſine ſcriptis fieri poſſit, dicerem, quod quãdo per-
15 ſonaliter fit, tunc ſine ſcriptis fieri poſſet, ſed coram teſtibus. per not. per Fely. poſt alios in d. cap. cum M. nu. 59. per tex. in l. fi. ibi in ſcriptis, & ſine ſcriptis. C. de negoc. geſt. ſi vero fieret domi (prout fieri poteſt)
16 vt late per Tiraq. de retract. §. nono. glo. 2. nu. 1. vbi etiam ponit ad quam domum fieri debeat, & regulariter in inſtrumento ſocietatis dici ſolet, quod etiam fieri poſſet domi dimiſſa copia, ſecundum Bart. in l. empti. C. de euiction. Ang. & Imol. in l. executione. §. in ſolidum. ff. de verb. oblig. Cardina. in Clem. cau. in fin. de elect. inferens ex eo, quod omnis intimatio, quæ obligat ad aliquod præiudiciale, in forma fieri debet. Si igitur copia dimittere tenetur, ſequitur, quod in ſcriptis fieri debet, & ita ſemper obſeruatur, quod talis reuocatio fit in ſcriptis per curſorem, & poſtea in actis alicuius Notarii ponitur, vt de ea ſemper apparere poſſit. Et quod
17 in ſcriptis fieri debeat, quando reuocatio fit domi, late habetur per Tiraq. in d. glo. 2. num. 8. vbi late habetur, quæ requirantur quando citatio, ſeu denunciatio fit domi.

SVMMARIVM.

1 *Societas an ſit reuocata, ſi reuocatio non reperitur in actis reproducta, licet reperiatur facta.*
2 *Societas poſtquam reuocata eſt, non durat amplius.*
3 *Reproductio non eſt neceſſaria.*
4 *Reuocatio etiam extraiudicialiter fieri poteſt.*
5 *Reuocatio ſi non eſt reproducta habetur pro non facta.*
6 *Reuocatio facta ad inſtantiam procuratoris, de cuius mandato non conſtat, non valet.*
7 *Intimatio non eſt perfecta, ſi non eſt facta relatio.*

C A P. LX.

Sed quid, ſi fuit ſocietas reuocata, & officiali intimata, nõ tamen in actis reproducta, & ille, qui pecunias præſtitit poſt reuocationem, ſed
1 ante reproductionem deceſſit, & poſt eius mortem hæredes reuocationem in actis reproduxerunt, ac pecunias datas officiali repetunt, an audiri debeant? & forte videbatur dicendũ audiendos eſſe, quia poſtquam ſocietas fuit reuocata, & officiali intimata,

mata,ſocietas amplius non durabat,
2 & propterea officialis per obitum il lius, qui pecunias dedit, non poteſt illas lucrari;cum iam ſocietae per reuocationẽ finita eſſet. Dec.conſ.108. nu.4. & licet reuocatio ante mortem
3 reproducta non fuerit, hoc nocere non debet, quia reproductio non eſt
4 neceſſaria, cum reuocatio poſſit fieri etiam extraiudicialiter, dummodo de ea conſtet, vt quia ſit facta coram notario, vel teſtibus. Card. Clem. 1. de renunciat.num. 14. verſ.5.quæro, & in actis voluntariæ iuriſdictionis ſufficit, quod citationis relatio quan docunque ſuperueniat. Fely.in c.Eccleſiæ ſanctæ Mariæ.col.10. circa fin. verſ.limita cum.Bal.de conſtit.in his enim magis attenditur veritas,quam probatio.

Attamen in Ro.Rom.propter fraudes, quæ oriri poſſent ex noua productione, deciſum fuit, quod pecuniæ repeti non poterant, ſed per officialem lucratæ erant, vt per Veral. deciſ.101. lib.2. diſdicta ſocietate. Cum enim diſdictam non reprodu-
5 xerit, videtur ea voluiſſe vti, & non vti,prout ſibi videbatur. ideo ei prodeſſe nõ debet.l.ſi actioni.§.diximus. ff.pro ſoc.maxime ſi eſſet facta ad inſtan. principalis, ſeu eius procuratoris, & ſic incerta, ſi non conſtabat, quis eſſet procurator,neque de illius mandato, quod erat inferendum,ali-
6 ter non creditur, maxime ſi reuocatio in ſcriptis facta fuerit, & in principio cedulæ ſcriptum ſit. A. C. & ſic apparebat fore factam animo reproducendi coram A. C. eum non fecerit, videtur declaraſſe animum ſuum nolle amplius illa vti, vt dicitur de citatione. Anchar.in Clemen.2.circa fin.verſ.poſt lapſum.vt lite pẽden.

7 Fely.in c.illud.col.penul. verſ.2.concluſ.de præſcript. nec intimatio cenſetur perfecta,niſi a curſore,vel nuncio ſit facta relatio. Fely.in c.gratũ, col.2.de officio deleg.Iaſ.in l.nequicquam. §.vbi decretum.de offic. proconſ. Ioan.Cephal. conſ.77. num.52. & ita fuit concluſum coram R. P. D. Achille de Graſſis; die vltima Auguſti. 1553.

SVMMARIVM.

1 Societas per reuocationem diſſoluitur.

2 Societas durat etiam pes 15. dies,ſi reuocatio fuit facta per dies 15. ante finem ſex menſium.

C A P. LXI.

SEd an facta reuocatione ſocietas diſſoluta ſit, & videbatur dicen. quod ſic,quia ſocietas per renunciatio-
1 nem diſſoluitur, vt habetur per Bar.conſ.35.lib.1.contrarium tamen
2 deciſum fuit, quod ſocietas durat etiam per illos 15. dies, ſi reuocatio per 15. dies ante finem ſex menſium facta fuerit, vt per Put. deciſ.68.lib. 5. in vna Romana. adeo, quod ſi intra illos 15. dies ille, qui dedit pecunias, morte naturali decederet, non obſtan. reuocatione, officialis pecunias ſuper eius officio receptas lucraretur, quia iu ſocietate diceretur deceſſiſſe; cum illa etiam per illos 15. dies perduret, & fructus pariter currunt. Put.in d.deciſ.

SVMMARIVM.

1 Reuocatio debet fieri per 15. dies ante finem ſex menſium.

2 *Dies iſti an debeant eſſe artificiales, vel naturales.*
3 *Dies ſimpliciter prolatus intelligitur de die naturali.*
4 *Dies reuocationis an in termino 15. dierum computari debeat.*
5 *Lex more Romano etiam in contractibus ſeruari debet.*

C A P. LXII.

REuocatio, ſeu diſdicta (vt dictũ fuit) per 15. dies præcedẽtes fie-
1 ri debet, dubitari poſſet de duobus.
2 Primo an debeant eſſe 15. dies artificiales, videlicet 12. horarum vel 15. dies naturales. 24. horarũ & dici debet, quod debent intelligi de diebus naturalibus, vt in l. more Romano. ff. de fer. cum n. ſimpliciter de die actum eſt, intelligitur de die naturali 24. horarum. l. cum qui certarum
3 ff. de verb. obl. §. in diẽ. Inſtit. de verb. oblig. Iaſ. in d. l. more Rom. vbi aliã aſſignat rationem. plene habetur per Gomeſ. in reg. de infir. reſign. quæſt. 38. vbi concludit, quod dies 20. de quibus loquitur illa regula, de diebus naturalibus intelliguntur, & plenius per Tiraq. de retract. lignag. §. 1. glo. 11. num. 7. Secundo an dies factæ reuocationis in termino 15. die-
4 rum computari debeat. Et licet variæ ſint opiniones, an dies termini computari in termino debeat, vt per Tiraq. in d. glo. num. 18. & multi dicant, tempus debere computari de momento ad momentum, tamen in caſu noſtro crederem diem reuocationis minime cõputari debere, nec poſſe fieri computatio de momento ad momentum, cum in intimatione reuocationis non ſoleat apponi hora, & illa dies non computatur. Alex. in l. 1. ſi quis cautio. num. 10. Vnde ſi reuocatio eſſet facta vltima die Aprilis, illi 15. dies inciperent a media nocte ſubſequenti, adeo quod die 15. Maii vſque ad mediam noctẽ. d. diei 15. dies eſſent finiti, vt in d. l. more Rom. vbi Doct. & in cap. conſuluit de off. deleg. Vnde ſi N. qui dedit pecunias reuocaret ſocietatẽ, die vltima Aprilis, & poſtea decederet die 25. Maii ante mediam noctem d. diei, diceretur infra 15. dies deceſſiſſe, per ea, quæ adnot. Archid. in cap. quod a partibus, in verbo, ſabbathi. diſtinct. 75. vbi dicit, ſi quis promiſit ſe quicquam facturum, vel daturum aliquo certo die, adimpleuit ſi dedit, aut fecit infra mediam noctem ſequentem illum diem. Dec. in d. cap. conſuluit. Tiraq. vbi ſupra num. 7. Gomeſ. in d. reg. quæſt. 37. Baſ. in d. l. more. Fely. in d. c. conſuluit, vbi dicit, quod in contractib. & aliis actib. debet
5 ſeruari d. lex more. Alexan. in d. l. 1. §. ſi quis cau.

S V M M A R I V M.

1 *Societas diſſoluta ante tempus fructus percepti pro rata temporis reſtituuntur.*
2 *Fructus percepti, non percipiendi ſoluto matrimonio, debent diuidi pro rata temporis.*
3 *Ablatiui abſoluti durãte ſocietate conditionem important.*
4 *Repetitio datur fructuum ſolutorum pro rata, ſi ſocietas per ſex menſes non durauit.*

C A P. LXIII.

1 SEd poſſet dubitari, quid ſi officialis fructus anticipatos ſoluiſſet pro ſe-

Digitized by Google

pro ſemeſtre, & deinde ad paucos dies decederet, quo in caſu ſocietas diſſoluta eſſet; quia etiã, quod ſocietas ad ſex menſes facta fuiſſet, intelligitur tamen, niſi mors interuenerit. Anchar.conſ.244. Alex.conſ.34. lib. 2. Dec.conſ.214.in princ. Ruyn.conſ. 90. poſt nu.11. lib.1. & hæredes officialis, ſiue fideiuſſores pecunias reſtituere tenerentur, an hæredes, vel fideiuſſores poſſent ab illo, qui recepit fructus pro toto ſemeſtre, repetere illos a die diſſolutæ ſocietatis. & dicendum eſt, quod ſic, per ea, quæ
1 dicit Soc.poſt Cuma.in l. qui Romæ, num.21. ff. de verb. oblig. vbi dicit, quod ſi aliquis aliquam rem ad vitam emerit, & is moriatur fructibus pendentibus, illi pro rata tẽporis inter venditorem, & hæredem emptoris diuidi debent, vt etiam late explicat Couarru.in lib.1. varia. reſolut. cap.15. poſt num.6. Doct. in l.diuortio. ff. ſoluto matrim. vbi dicunt, quod ſoluto matrimonio fructus percepti vel percipiẽdi debent diuidi pro rata temporis, & de penſione iã ſoluta in princ. anni, adnot.Saly.in l. fructus.C.de act.empt.colum.fi.verſ. alij dicunt. Et idem dicendum eſt, ſi
2 ſocietas per mortem violentã illius, qui pecunias dedit, diſſolueretur, etiam iſto caſu fructus pro rata temporis, etiam quod anticipate ſoluti fuiſſent, diuidi deberent, & pro rata excomputari, cum die mortis ſocietas finita ſit, nec fructus amplius debeantur, eo magis, quia in dictis ſocietatibus ſoleat apponi clauſula, cum pacto, & conuentione, quod ſi ſocietate durante, perſona nominata moriatur morte naturali quod officialis ſuperlucretur ſortẽ principalem, & teneatur ſolũ ad ſolutionem fructuum, huc uſque tunc decurſorũ. Vnde etiã, quod fuerint ſoluti anticipate, intelliguntur ſoluti, ſi ſocietas per ſex menſes perduraret, quia
3 ille ablatiuus abſolutus, durante ſocietate, cõditionẽ importat, quæ conditio cũ ceſſauerit, fructus a die ceſſationis reſtitui debent, etiã qui a principio ſimpliciter ſoluti fuiſſent. l.itẽ quod dictum. l. Imperator. ff. de in
4 diem adiect. & repetito datur ex capite ſocietatis non ſecutæ, vel non continuatæ. l.cum a te. C. de pact.inter empt.& vendit. Bar.& omnes in l.fin.ff.de condit.ca. dat. Cauſa enim ſolutionis factæ eſt redacta ad non cauſam, vel ad cauſam illicitam vt dicit Saly.in d.l.fructus, col.fi.illicitũ, ſane eſſet, quod fructus etiam ſoluti, ſoluta ſocietate retinerentur.

SVMMARIVM.

1 *Officialis, qui pecunias in ſocietatem recipit, ſemper dare ſolet fideiuſſores pro fructibus ſoluendis, & ſorte reſtituenda.*

2 *Fideiuſſores in omni obligatione accedere poſſunt.*

3 *Fideiuſſores principaliter, & in ſolidum obligati dicuntur duo rei debendi.*

4 *Fideiuſſores ſi diuerſo tempore in diuerſis inſtrumentis ſe obligent, etiam quod in ſolidum ſe obligauerint, dicuntur tantum fideiuſſores.*

4 *Idem ſi expreſſe hoc actum fuit.*

6 *Creditoris ſcientia quid eſſent fideiuſſores an ei præiudicet.*

7 *Fideiuſſores retinent naturam fideiuſſorum, etiam quod principaliter ſe obligauerint, quando negocium ſolum ad officialem ſpectat.*

8 *Creditor poteſt agere contra omnes in*

ſolidum obligatos, etiam quod pecunia ad vnum ſolum peruenerint.

9 *Fideiuſſor principaliter obligatus exceptionẽ excuſſionis opponere nequit.*

10 *Fideiuſſor in ſolidum obligatus poteſt dicere, quod ſumptibus ipſius principalis prius conueniatur.*

11 *Fideiuſſores in ſolidum obligati quo ad officialem, retinent fideiuſſorum naturam.*

12 *Solutio facta ab vno ex conreis prodeſt alteri.*

13 *Creditor vnica ſolutione debet eſſe contentus.*

C A P. LXIV.

OFficialis, qui pecunias ſub nomine ſocietatis recipit, ſemper
1 premittere ſolet huiuſmodi ſocietati facere accedere, ac dare duos fideiuſſores principaliter, & in ſolidum obligatos, cum in omni obligatione fideiuſſores accedere valeãt. l. 1. ff. de
2 fideiuſſ. §. 1. inſtit. eod. qui fideiuſſores poſtea informati ad plenum de ſocietate, omnibuſque in ea contentis, & ſcientes ſe non teneri, ſed teneri, & obligatos eſſe volentes, ſponte ex certa ſcientia, ſpontaneaque voluntate (quæ clauſula multum operatur. vt per Alex. conſ. 157. lib. 7. col. fi. & cõſ. 61. lib. 2.) dictæ ſocietati, & omnibus in ea cõtentis, vt principales, & principaliter in ſolidum acceſſerunt, & promiſerunt ſeſe ex nunc de ipſorum proprio principales faciendo, & conſtituendo debitores in fauorem N. creditoris. Nam fideiuſſores ſic pro-
3 mittentes reſpectu N. creditoris dicuntur duo rei principaliter, & in ſolidum obligati, & principaliter, & in ſolidum conueniri poſſent. Bart. in l. fin. & in l. 2. & in l. eadem. ff. de duob. reis. non aliter etiam diſcuſſo principali, ex quo ſimul, & ſemel cum dicto officiali ſe obligarunt, vt dicunt Pau. Caſtr. in l. ſed Iulianus. in princ. ff. ad Macedo. Roma. conſ. 114. viſis Alex. conſ. 29. nu. 36. lib. 7. Iaſ. conſ. 58. lib. 3. Bar. Ang. Paul. Caſtr. & Imol. in l. 2. in l. reos. ff. de duobus reis. Aret. cõſ. 33. Aymo. conſ. 91. nume. 4. Hippo. in rub. de fideiuſſo. num. 62. Cappel. Toloſ. deciſ. 23. Natta conſ. 52. Gratia. conſ. 128. & conſ. 87. nu. 25. vbi dicit, quod eo maxime procedit, ſi obligatio eſſet in forma Cameræ.

Sed ſecus ſi principaliter, & in ſolidum diuerſo tempore, & in alio in-
4 ſtrumento ſe obligaſſent, tunc non dicerentur duo rei, ſed fideiuſſores, &
5 eis beneficium excuſſionis competeret. Alex. d. conſ. 29. lib. 7. n. 39. Iaſ. d. conſ. 58. Laurent. Sylua. conſ. 84. nu. 3. vel niſi etiam expreſſe actum foret, quod etiam reſpectu creditoris fideiuſſores eſſent, vt dicit Paul. Caſt. in d. l. ſed ſi Iulianus. Natta d. cõſ. 52. nu. 6. Bart. Paul. Caſtr. in l. reos. Doct. in l. 3. §. vbi, & ibi Roncagal. poſt nu. 166. ff. de duobus reis. Aret. conſ. 33. num. 8. Guid. Papa. quæſt. 570. col. fin. Ruy. conſ. 140. nu. 8. lib. 1. & conſ. 19. nu. 9. lib. 4. Pariſ. conſ. 110. nu. 25. lib. 1. Sola tamẽ ſcientia creditoris, quod
6 vere eſſent fideiuſſores non ſufficeret, quin ipſe contra omnes in ſolidũ agere poſſet. Paul. Caſtr. & Docto. in d. §. vbi, & ibi Roncagal. num. 169. & 170. vbi ad Doctr. Bar. reſpondet, qui ſolam ſcientiam creditoris ſufficere tradidit, cuius opinio ſequenda eſt ſecundum Aret. ibi propter auctoritatem Gloſſ. & Bar. vnde ad fugien. has controuerſias non approbo recognitionem bonæ fidei ad præſentiam creditoris fieri.

Aliqui

Digitized by Google

Aliqui etiam dicunt, quod ſi appareret negocium ſolum ad officialem
7 ſpectare, & ad ipſum perueniſſe pecunias, etiam quod alij principaliter & in ſolidum ſe obligauerint naturam fideiuſſorum retinent, & beneficio fideiuſſorum gauderent, vt adnot. Guliel. de Cun. in d. l. ſed Iulianus. §. idem ait ſi duos. Bart. in d. §. vbi duo. num. 15. & ibi Aret. & alij hanc opin. ſequuntur: & propterea officialis prius conueniendus eſſet. per tex. in l. actione. §. ſi cõmunis pecunia. ff. pro ſocio. vbi habetur, quod ſi communis pecunia ſit penes aliquẽ ſociorum, vt, quia fecerunt ipſum diſpoſitarium ſeu burſarium, prius agendum eſt cum illo, quam cum alijs. Rafael Cuma. conſ. 183. col. 1. & circa fin. Io. de Anan. conſ. 61. Soc. conſ. 24. lib. 1. col. 4. Bar. in rub. iudic. ſol. col. 2. verſ. quærit. Di. allegat l. fideiuſſoris de pact. vbi fideiuſſor habetur pro principali, & è contra ratione emolumenti; hanc etiam opin. videtur tenere Franc. Cremen. ſing. 28. Paul. Caſtr. conſ. 409. cõſideranda. lib. 1. & in conſ. 351. in cauſam Syluestri, lib. 1. dicens principalem eum cenſeri, qui commodum habuit: quicquid in contrarium verbis actum fuerit. Guid. Papa d. quęſt. 570. num. 6. Ex quo enim pecuniæ
8 ad officialem peruenerunt, ipſe eſt principalis, alij vero fideiuſſores, etiam quod principaliter ſe obligauerint. Alex. in l. Marcellus. ff. de fideiuſſo. Sequitur hanc opin. & ſecundum eam dicit fuiſſe obtentum. Corn. conſ. 124. col. 2. lib. 1. & conſ. 316. col. 1. lib. 4. Alex. conſ. 106. col. 1. & conſ. 149. lib. 2. & conſ. 66. lib. 4. & 116. lib. 6. Dec. conſ. 278. Roncagal. vbi ſupra, plene habetur per Hippol. in rub. de fideiuſſo. num. 370. & num. 65. & in ſingul. 2. multos etiam pro iſta parte allegat Tiraq. de retract. ligna. §. 1. num. 8. Io. Cephal. conſ. 220. nu. 17. Aret. in §. ſi plures, num. 8. Inſtitut. de fideiuſſ. vbi dicit, quod hoc procedit, niſi eſſet renunciatum beneficium Epiſtolæ Diui Adriani, & de fideiuſſoribus, & de duobus reis, tunc vt principales conueniri poſſent propter dictas renunciationes. Papien. in for. libelli contra plures reos debendi. verſ. vlterius quæritur. Boer. deciſ. 245. num. 5. & multa dicit. Barba. conſ. 12. col. 3. & conſ. 86. lib. 4. & plene per Roncagal. in d. §. vbi duo. num. 186. & ideo, quando pecunia datur in ſocietatem, & non cedit ad commodum officialis, ſed tertij, qui bonam fidem recognoſcit, & indemnem officialem, & alios obligatos conſeruare promittit, tunc non laudarem recognitionem ad præſentiam creditoris fieri, quia ſi habet notitiam ad quem commodum peruenit, contra illum prius forte agere deberet. Bar. & Aret. in d. l. eadem. ff. de duob. reis.

Sed ſupradicta ſententia, quod ſemper ſit agendum contra illum, ad quem pecuniæ peruenerunt, non ita paſſim eſt intelligenda, vt ſemper procedat, vt videtur ſentire Hippo. in d. rub. Nam Roman. in conſ. 114. dicit, quod opin. Guliel. eſt falſa, & propterea quando plures principaliter ſunt obligati, etiam quod ad vnum pecuniæ peruenerint, tamẽ quilibet pro rata tenetur niſi in ſolidum obligati eſſent. Franc. Aret. conſ. 33. num. 8. dicit, quod quando conſtat pecunias ad vnum perueniſſe, quia ad effectum reſultantem inter ipſos con-

conreos alij dicuntur fideiuſſores, cæterum quoad creditorem non videntur adinuicem fideiubere, ſed omnes ſunt principaliter obligati, & in ſolidum a creditore cõueniri poſſunt, quia tunc obligationem alienã ſuam fecerunt. Natta conſ. 161. nu. 3. Paul. Caſt. in d. l. ſed Iulianus. Natta conſil. 52. Vnde cum in caſu noſtro præfati N. N. non ſolum principaliter ſe obligauerint, & in ſolidum ſe principales debitores cõſtituerint, in ſolidum a creditore conueniri poterunt, tamque plures rei debendi, Aret. in §. huiuſmodi, & in §. 1. Inſtit. de duob. reis, & ideo eſt in facultate creditoris, quem ſolum in ſolidum conuenire velit. §. ſi plures. Inſtit. de fideiuſſo. vbi Aret. & in l. 3. ff. de duobus reis. licet ad vnum tantum pecuniæ peruenerint, l. ſi non ſinguli. C. ſi cert. pet. vbi Bald. in 1. notabili, & Saly. Et licet creditor ſciuerit ad quẽ pecuniæ peruenerint, tamen non erat alias daturus, pecuniam in ſocietatem, niſi quoque alios in ſolidum haberet obligatos, vt dicit Aret. in d. l. 3. §. vbi duo. ff. de fideiuſſo. & plene per Roncagal. in loco citato, num. 169. vbi ad omnia contraria reſpondet, & declarat, quando procedunt. & in l. reos. num. 28. de duob. reis. & ideo Paul. Caſtr. in d. l. ſed Iulianus, & in d. l. reos. poſt Bart. dicit, quod duo rei debendi, quo ad creditorem non dicuntur adinuicem fideiubere, adeo quod ſi creditor agat contra vnum in ſolidum, ille beneficium excuſſionis opponere poſſit, ex quo ad officialẽ pecuniæ peruenerũt niſi fuerit expreſſe actũ, vel niſi color quæſitus in fraudem legis fuerit, vt ibi declarat Paul. Caſtr. Alex. conſ. 66. lib. 4. per totum. Angel. conſ. 48. Soc. conſ. 71. lib. 3. Ruyn. conſ. 142. lib. 1. col. 1. igitur quando non eſt expreſſe actum cum creditore, ſi creditor agat contra vnum, etiã quod ad eum pecuniæ non peruenerint, exceptio excuſſionis opponere non poterit, ex quo principaliter & in ſolidum teneri voluit. Paul. Caſtren. in d. §. ſi duo, alias illa verba principaliter, & in ſolidum ſe debitores conſtituerunt, ſuperflua eſſent, vt ibi Paul. Caſtr. conſiderat, ſequitur Hippol. in rub. de fideiuſſo. nu. 62. creditor igitur poterit agere contra quem maluerit ex pluribus in ſolidũ obligatis, etiam quod pecuniæ ſolum ad officialẽ perueniſſent. Alex. conſ. 19. lib. 7. num. 36. Soc. conſ. 71. lib. 3. Nec reus cõuentus

9 beneficium excuſſionis fiendæ opponere poterit, iuxta Auth. præſente. C. de fideiuſſo. idem Laurent. d. conſ. 84. num. 3. ſed ſolum competeret beneficium diuiſionis, ſecundum Auth. hoc ita. C. de duob. reis. niſi illi beneficio renunciaſſet. Natta conſil. 51. Roncagal. vbi ſupra, etiam quod creditor ſciuiſſet ad quem pecuniæ perueniſſent, quo caſu captio, vel color quæſitus dici poſſet, iuxta not. in l. ſed Iulianus. §. 1. ad Senat. conſul. Maced. bene declarat Roncagal. in l. reos, nu. 42. ff. de duob. reis.

Sed bene poterit ille, qui pecunias non habuit, ſi prius conueniatur,

10 dicere, quod prius ſuis sũptibus pecunias ac ſuo periculo ille, qui habuit diſcutiatur, & tunc ſaltem de æquitate creditor facere cogitur. Bar. in l. in duobus. §. ſi duo. nu. 15. ff. de duob. reis. per tex. in l. vnde quæritur. ff. commod. vbi etiam Bar. nu. 12. & Paul. Caſtr. & Bar. in l. cum plures. §. veſtimenta. ff. locati. Angel. Imol. Paul. Caſtren. in d. l. reos, & in d. §. ſi duo

Digitized by Google

duo, & in l.2. §. vbi. ff.de duob.reis.
Aret.in §.duo plures. Inſtit.de duob.
reis.Roman.conſil.114.num.4. Io.de
Ana.conſ.60.& ibi Ludo.Bolo.in ad-
dit.Bald.conſ.266.lib.1. in addit. ad
Abb.in cap.2. de fideiuſſo. & ita fuit
iudicatum in Rota Rom. Sarnen.de-
ciſ. 142. executio per vnum ex obli-
gatis. Natta d.conſ.52.num.7. Ron-
cagal. in d.§. vbi, num.166.quod ta-
men intelligit Aretin.in d.§.duo plu-
res, ſi non eſt difficilis, ſecus ſi diffi-
cilis eſſet, tunc creditor cogi nõ poſ-
ſet: & an ſit difficilis arb. iudicis re-
linquitur, vt ibi dicit Aretin. nu.4.
per tex. in d.§. veſtimenta. vbi Bart.
Angel.in l.2. C. de curat. bon. dand.
Alex. in l. ſi cum dotem. §.tranſgre-
diamur. nu.7.ſolut.matr. Bal.autem
in conſ.266.lib.1. hoc ponit in volun-
tate creditoris. Et prædicta procede-
rent niſi eſſet renunciatum beneficio
Epiſtolæ Diui Adriani, de fideiuſſo.
& de duobus reis. Aret.in §.ſi plures.
Inſtit.de fideiuſſo. Abb.in d.c.2.nu.6.
de quibus renunciationibus habetur
per Alex.Hippol.in rub. de fideiuſſo.
num.7.cum ſequen.

Quo vero ad ipſum officialem fi-
11 deiuſſores reputantur, cũ negocium
non ad ipſos, ſed ad officialem ſpe-
ctet. Io.Faber.in rub.Inſtit.de fideiuſ
ſo.Alex.conſ.41.in prin.lib.5.Et pro-
pterea ſolutum ab officiali repetere
poſſent.l.vir & vxori.§.fi.ff.ad Velle.
vbi Fulg.& Caſtren. Bart.in d.l.reos.
Franc.Aret.conſ.33. Corn.conſ.316.
lib. 4. col.1. verſ. tamen his non ob-
ſtan.Bald.conſ.466.lib.5. Paul.Caſtr.
conſ.331. lib.1. in cauſam Sylueſtri.
col.2.in princ. Aymo. conſ. 17.nũ.3.
Natta conſ.260.

Et ideo ſi pecuniæ non ad officia-
lem, ſed ad alium tertium perueniſ-
ſent, qui bonam fidem recognouiſ-
ſet, ac omne commodum, & incom-
modum in ſe ſuſcepiſſet, ipſe indem-
nem non ſolum officialem, ſed etiam
fideiuſſores; & principaliter obliga-
tos, ſi ſoluiſſent, cõſeruare teneretur,
cum negocium ad illum, qui bonam
fidem recognouit, & pecunias ha-
buit, ſpectet, vt habetur in locis ſu-
pra citatis, & in Auth.de fideiuſſo.&
ibi glo.Hiero.Gabr.conſ.63.lib.2.

Solutio autem facta ab vno ex con-
reis prodeſt alteri. Barr. in l.ex duo-
12 bus, de duobus reis. creditor enim
qui duos conreos debẽdi habet, vni-
13 ca ſolutione debet eſſe contentus,
alias eius intẽtio reijcitur, vt inquit
Bar.in d.§.vbi duo. n.3.& bonæ fides
non patitur, vt his idem exigatur. l.
bona fides. de reg.iur.vbi Doct.quod
non ſolũ procedit in vera ſolutione,
ſed etiam in acceptilatione, quæ ficta
dicitur ſolutio. l.ſi ex pluribus. ff. de
acceptil. Bart.in d.l.ex duobus, in 2.
quæſt. quod procederet, etiã ſi fieret
pactum, quod ſolutio alteri non pro-
deſſet, quia nulla lex reperitur, quæ
poteſtatẽ vni ex conreis ſoluendi, &
ſe liberandi præſtet, ita vt alteri non
proſit, vt voluit Cuma.in l.& per iuſ-
iurãdum.§.ſi legatorum. de accepti-
la.Ang.in l.ſi plures pecuniam.in fin.
ad Trebell.Soc.& Gallia.in l.ſi tamẽ
hominem. de verb.oblig.licet Bar.in
d.l.ex duobus, in 2. queſtione.contra-
rium tenuerit, & idem in acceptila-
tione facta cum pacto, vt alteri non
proſit, quicquid dicat Bart. quæ fieri
nõ poteſt. Aret.in d.l.ex duobus.Iaſ.
in d.l. ſi tamen hominem. Dec.in l.1.
C.de tranſact.ex quibus apparet hãc
eſſe communem opinionem, vt dicit
Petrus Beninten. in deciſ. Bonon.81.
nu.9.cum ſequen.

S V M-

Digitized by Google

SVMMARIVM.

1 *Societas an ſit perfecta, ſi officialis non dedit duos fideiuſſores, prout promiſerat.*

2 *Creditor ſi agit contra vnum ex duobus reis, tenetur ſoluenti cedere actionem.*

3 *Creditor ſi non poteſt cedere actionem, obſtat ei exceptio cedendarum. & num. 7.*

4 *Fideiuſſor promittere videtur etiam contemplatione alterius confideiuſſoris.*

5 *Promiſſio de dando duos fideiuſſores dicitur facta ad fauorem creditoris, in eius damnum redundare non debet.*

6 *Creditor poteſt renunciare fauori ſuo, etiam tacite.*

7 *Exceptio cedendarum ſi abſque culpa creditoris actionem cedere non poteſt, ei non nocet.*

CAP. LXVI.

Alia etiam quæſtio ſubnecti poteſt, quæ forſan alias ventilata fuit. Officialis, qui ſcuta 100. in ſo-
1 cietatẽ receperat ſuper eius officio, promiſit dare fideiuſſores huiuſmodi ſocietati, & omnibus, & ſingulis in ea contentis principaliter, & in ſolidum acceſſuros, videlicet Franciſcum, & Antonium, quos promiſit indemnes releuare, &c. Deinde Franciſcus certificatus per Notarium de dicta ſocietate, & omnibus in ea contentis ſciens &c. ſponte &c. dictæ ſocietati vti principalis, & in ſolidum acceſſit, ac in forma Cameræ ſe obligauit: Antonius vero minime acceſſit, nec ſe obligauit; officialis poſtea obiit, per cuius mortẽ ſocietas finita fuit. Petrus, qui pecunias dedit, a Frãciſco ſortem, & fructus repetit, cum principaliter, & in ſolidũ ſe obligauerit. Franciſcus replicat non teneri, quia ſocietas non habuit effectum, ex quo officialis non fecit accedere Antoniũ alium fideiuſſorem, vt promiſit, vel ſaltem ſi effectũ habuit, ex quo alter fideiuſſor non ſe obligauit, non poteſt Franciſcus ſe præualere contra fideiuſſorem, vel conreum: & Petrus, qui repetit ſortem non poſſet contra An-
2 tonium Franciſco actiones cedere: creditor enim ſi agit contra vnum ex duobus reis, vel contra vnum ex fideiuſſoribus, tenetur etiam inuitus fideiuſſori ſoluenti cedere iura, & actiones contra confideiuſſorem, vel conreum. l. cum aliter. l. 2. C. de fideiuſſo. l. fideiuſſoribus. ff. eod. tit. l. 1. & ibi notatur. C. de duob. reis. l. Modeſtinus. ff. de ſolut. Soc. conſ. 200. col. 1. lib. 2. & vbicunque petitur, quod cre-
3 ditor actionẽ cedat, & ex aliqua cauſa cedere nõ poteſt, tunc ei obſtat exceptio cedendarũ. l. Stichum. §. ſi venditor. il 2. ff. de ſolut. l. ſi pupillus alterũ. ff. de admin. tut. & vtrobiq. per Bar. & in l. ſi ſtipulatus. §. 1. ff. de fideiuſſor. Matth. de Afflict. deciſ. 181. Ill. præc. meus Alc. conſ. 87. lib. 6. tom. 2.

Franciſcus enim videtur non ſolũ contemplatione officialis promiſiſſe,
4 ſed etiam Antonij ratione mutui periculi, quia a princ. promiſit, quod ẽt Antonius principaliter, & in ſolidum accederet. declarat Bart. in d. l. ſi ſtipulatus. §. fin. vbi & Caſtr. per tex. in l. Modeſtinus. ff. de ſolut. Salyc. in l. 2. C. de fideiuſſo. Imol. in l. reos. ff. de duobus reis. col. fin. verſ. pro prædictis, vbi inquit, quod quando duo ad idem ſe obligant, etiam ex cauſa lu-

cratiua

Digitized by Google

cratiua, videntur ſe obligare reſpectu periculi communis, Franciſcus enim ſolus non ſe obligaſſet, niſi vidiſſe alterum ad idẽ ſe obligare, & ſic vnus propter alium reſpectiue promiſiſſe videtur. Neguſan. in tractatu de pigno. & hypothecis, in 3. membro 5. partis.nu.36.verſ.5.fallit.Io.Cephal. conſ.120.num.9. Et cum facto ipſius creditoris euenerit quo minus Antonius ſe obligauerit, quia debet procurare, antequam pecuniam perſolueret, vt promiſſa per officialem adimplerẽtur, ſcilicet vt faceret prius Antonium obligare, vnde cum ex facto creditoris euenerit, vt ceſſio Franciſco fieri non poſſet ſaltem pro dimidia, vt per Sal.in rub.& per Cyn.in l.2. C. de fideiuſſ. obſtat ei exceptio cedendarum, & cum cauſa agitaretur audiui per iudicem primæ inſtantiæ fuiſſe ſententiatũ Franciſcum ſolum teneri ad medietatem dictorum ſcutorum 100. cui reſolutioni, ſiue ſententiæ creditor minime quieuit, quia

5 promiſſio facta ab officiali de dando duos fideiuſſores, &c. fuit ad fauorem, & maiorem cautelam creditoris, ergo ſi ambo non acceſſerunt in eius odium, & damnum redundare non debet, arg. l.fin. ff. de vſu, & habit. Iaſ.in l.ius autem ciuile.col.pen. ff. de iuſt. & iure, quod non videtur dicendum. l. quod fauore. ff. de legibus.c.quod ob gratiam. de reg.iur.in 6. Bar.in l.quamuis.ff.de pign.actio. vbi dicit, quod ſi quis promiſit centũ dare ad certum tempus, aut pignora, aut fideiuſſores, ſi debitor poſtea vellet dare fideiuſſores, vel pignora, non poterit, ſi creditor velit cẽtum, ne illud, quod fuerat inductum ad fauorem, & cautelam creditoris in eius odium redũdare t.ſequitur Alex. poſt Caſtren.in l.3.§. ex conuentione.nu. 5. ff. de re dub. ille enim, qui pecunias officiali præſtitit, voluit duos fideiuſſores, vt magis cautus eſſet, non autẽ vt ſibi præiudicaret, & actus vltra eius intentionem operari nõ debet. l. non omnes. ff. ſi cert.pet. Fel.in c.inter cæteras.de reſcript.verſ.fallit

6 2.& fauori ſuo renunciare potuit. l. ſi quis in conſcribendo. C. de Epiſc.& Cleric. l. penul. C. de pactis, & in pulchro caſu conſuluit Anchar.conſ. 141. & Dec. conſ.12. & Afflict.deciſ. 378. nu.5. Quæ renunciatio non ſolũ expreſſe ſed etiam tacite fieri potuit, prout quando quis poteſt opponere, non opponendo fauori ſuo renunciare videtur, vt plene tradit Dec.in l.in ambiguis.§.non eſt nouum, & in l.res iudicata.ff.de reg. iur. vnde cum datio duorum fideiuſſorum principaliter, & in ſolidum obligatorum ad fauorem tenderet creditoris, eo volente intelligi debet. Anchar. conſ. 141. Dec. d.conſ. 12.col.2. Vnde cum non petierit, & pecunias ante promiſſionem fiendam per alium fideiuſſorem perſoluerit, videtur ſaltem tacite ſe de fideiuſſore iam dato contentum remanſiſſe: præſtatio enim fideiuſſorum onus erat officialis, qui ad ipſos præſtandos ſe aſtrinxit. Ancharan.d. conſ. 141. col.1.in fi. & quod alicuius onus eſt factum, in eius commodum redundare non debet. l. legatorum. ff. de interdict. relega. Et propterea nec officialis, nec F. principaliter, & in ſolidum obligari propter inobſeruantiam promiſſorum ex parte ipſorum ſocietatem fuiſſe irritam dicere poſſunt, & ſi alter fideiuſſor, vel expromiſſor nõ acceſſit, vt officialis, & F. promiſerunt. Ancharan. d.conſ. 141.col.1. Culpa enim, & mora ipſorum

rum ipſis,& non alteri nociua, & nõ proficua eſſe debet. c. mora, de reg. iur.in 6.facit d.l.legatorum.

Ideoque exceptio cedendarũ minime creditori obſtat, qui non ex culpa ipſius, ſed officialis, & F. factum fuit quin ipſe actionem cedere poſ-
7 ſit, quo in caſu non obſtat creditori exceptio cedẽdarũ. l.his. §.ſi duos.ff. de ſolut. & oblig. & iura ex aduerſo allegata habent locũ, quando obligatio facta fuiſſet per fideiuſſores, & creditor vnum liberaſſet vel aliter in culpa fuiſſet,vt iam poſt factam obligationem actionem cedere non poſſet, vt habetur in d.l.Stichum.§. penul. ff.de ſolut. & per Soc.conſil.200. Doct.in l.iubemus. C.ad Velle. Cyn. in d.l. 2. Sed in caſu propoſito creditor non fuit in culpa,ſed & officialis, & etiam F. qui principaliter,& in ſolidum ſe obligauit ad omnia contenta in contractu ſocietatis,& propterea etiam ipſe tenebatur facere accedere alium fideiuſſorem; vnde cum non adimpleuerit, nec procurauerit alium accedere, imputandum eſt ſibi, ſi exinde damnum ſecutum fuerit. l. quod quis.ff.de reg.iur.prima igitur ſententia,vt audiui,& bene iudicio meo reuocata fuit.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio a creditore fideiuſſori, vel correo ſoluenti fieri debet.*

2 *Fideiuſſori etiam principaliter obligato aduerſus creditorem exceptio cedendarum competit.*

3 *Etiam ſi ceſſio contra cedentem reſultaret.*

4 *Etiam ſi fideiuſſor in forma Cam. obligatus eſſet.*

5 *Ceſſio eſt neceſſaria, aliter fideiuſſor nõ poſſet agere contra confideiuſſorem.*

6 *Exceptio cedendarum non competit, ſi ei fideiuſſor renunciaſſet.*

CAP. LXVII.

CEſſio a creditore fideiuſſori aduerſus aliũ fideiuſſorem,& a correo aduerſus conreum fieri debet, & etiam inuitus cogitur, tam actiones perſonales, quam hypothecarias ſoluenti cedere, vt per Bar.Bal.& Saly.
1 in l. 2. C. de fideiuſſoribus, & in l. 1.C.de duob.reis.Soc.conſ.200.lib.2.
2 & ideo fideiuſſori etiam principaliter obligato competit exceptio cedendarum aduerſus creditorem, vel ceſſionarium eius perſonam repræſentantem,iux. tex.in l.in fideiuſſoribus,& in l. vt fideiuſſor. ff.de fideiuſſoribus, & in l. Modeſtinus. ff.de ſolutio. & in Auth. præſent. C.de fide-
3 iuſſoribus, quod procedit etiam ſi ceſſio contra ipſum cedentem reſultaret,vt declarat Alex.in l.de die. §. ſi fideiuſſor. ff. qui ſatiſd.cogan. Dec. conſ.104. col.2. Neguſan.in tract.de pigno.hypoth.in 3.memb.5.part.nu. 32. Soc.conſ.206. prout etiam habet locum non obſtante quod fideiuſſor
5 obligatus ſit in forma Cameræ. Ant. Galleſ.in tract.ad for.Cam.in 1.queſtione.4.part.nu.10. quia huiuſmodi obligatio non habet ſpecificam, & expreſſam renunciationem exceptionis cedendarum, ſed ſolum habet generalem omnium exceptionum, quæ non impedit,quo minus exceptio cedendarum opponi poſſit, vt originaliter voluit Bald.in d.Auth.præſente, num.4.verſ.dicit ſtatutum. Roman. conſ.472. Alex.in addit.ad Bar.in l.ſi ex duobus. §. ſi a Titio.ff. de duobus reis, & in l. ei,qui. in vltima add. ff.

de

de fideiuſſoribus,& in conſ.196.num. 9. lib.6. Dec.conſ.99. num.3.& conſ. 104. & conſ.446.Fely.in c.ex parte, il 2. 10. fall.de offic. delegat. Hippo. in rub. de fideiuſſo.nu.28. Pariſ.conſ. 110.num.98.lib.1. & adeo neceſſaria eſt huiuſmodi ceſſio, quod ſi illa non
5 fieret,actio fideiuſſori, vel conreo ſoluentibus contra alios fideiuſſores, vel conreos non competeret. d. l. fideiuſſoribus. ff. de fideiuſſo.l.1.l.cum aliter,vbi Gloſ.Bar.& Bal. C.de fideiuſſo. Eiuſmodi tamen exceptio fideiuſſori vel ei, qui ſoluit, non competeret, ſi beneficio cedendarum renunciaſſet.Neguſan.in d. tracta.in 3. memb. 5.partis nu.36. verſ.4. fallit, quæ tamen exceptio ſublata non eſſet ex generali renunciatione. Paul. Caſt.in l.ſi ſtipulatus.§.ſi ex duobus. ff.de fideiuſſ.num.9.Dec.conſ.99.non tamen deſunt, qui contrarium te-
6 nent. Corn. conſ. ſi. lib.2. Soc.conſ. 220.lib.2.Neguſan. vbi ſup. num.21. Matth.de Afflict.deciſ.182.

SVMMARIVM.

1 *Ceſſio in ipſa ſolutione, & non poſt, fieri debet.*
2 *Ceſſio in continenti facta præſumitur.*
3 *Fideiuſſori etiam poſt ſolutionem ceſſio fieri poteſt.*
4 *Officialis ſi ſoluit, etiã quod actio ceſſa ei fuerit, non poterit tamẽ agere cõtra alium principaliter obligatum.*
5 *Officialis contra illum, qui vere pecunias habuit, poterit agere virtute ceſſionis.*
6 *Officialis, qui tantum purum nomen accommodauit, an poterit virtute ceſſionis agere contra fideiuſſorem principaliter obligatum.*
7 *Principalis dicitur qui vere pecunias habuit alij fideiuſſores dicuntur.*
8 *Filiusfamilias, qui pecunias habuit, dicitur principalis,etiam quod alius cum eo ſe principaliter obligauerit.*
9 *Mulier etiã quod ſe principaliter obligauerit, ſi ad alium pecunia peruenerit fideiuſſor dicitur.*
10 *Color quæſitus vbi eſt,qui habuit pecuniam principalis dicitur,alij fideiuſſores.*
11 *Societas quando dicatur ſimulate contracta.*
12 *Officialis ſemper principalis dicitur. & num.25.*
13 *Fideiuſſores principaliter in ſolidum obligati quo ad creditorem dicuntur plures rei debendi, quo ad officialem dicuntur fideiuſſores.*
14 *Qui obligationi accedit,dicitur officialis fideiuſſor, non autem illius, qui bonam fidem recognouit.*
15 *Officialis quo ad illum, qui recognouit bonam fidem dicitur fideiuſſor, ſecus quo ad alios.*
16 *Factum illius, qui bonam fidem recognouit, fideiuſſorib. nocere non debet.*
17 *Qualitates diuerſæ in eadem perſona ſtare poſſunt.*
18 *Color quæſitus quando faciat,vt principalis ſit fideiuſſor, & fideiuſſor principalis.*
19 *Si ille, qui pecunias habuit, efficeretur principalis, ſocietas non ſubſiſteret.*
20 *Officialis remanet principalis, etiam quod alius bonam fidem recognoſcat,vt ſocietas ſubſiſtat.*
21 *Contractus ſocietatis cum perſona ſuppoſita in fraudem vſurarum non ſubſiſteret.*
22 *Perſona ſuppoſita non attenditur, ſed perſona,cum qua vere contrahitur.*

Simulatio

23 *Simulatio facta in fraudem vſurarũ prohibita eſt.*
24 *Simulatio deduci non poteſt ex geſtis poſt contractum ſocietatis.*
26 *Fideiuſſores in gratiam officialis, & debitoris obligationi accedunt.*
27 *Si vnus ex reis debendi ſoluat, & a creditore ceſſionem habeat, qualiter contra correos agere valeat.*
28 *Officialis remanet principalis quoad fideiuſſores, etiam quod alius bonam fidem recognoſcat.*

CAP. LXVIII.

CEſſio in ipſa ſolut. fieri debet, ſi enim poſt ſolutionem fieret, nul
1 lius eſſet momẽti. l. Modeſtinus. ff. de ſolution. ſi tamen fieret incontinenti poſt ſolutionem, valeret, vt ibi per Gloſ. Bart. & Docto. omnes, & in l. cum his. ff. de fideiuſſoribus. & in dubio in continenti, & non ex inter-
2 uallo facta præſumitur, vt actus valeat, vt dicit in terminis Bal. in l. 1. in fi. C. de oper. liber. verũ ſi ſolutio per
3 vnum ex fideiuſſoribus fieret, & ceſſio etiam poſt ſolutionẽ fieri poſſet, & virtute dictæ ceſſionis contra alios fideiuſſores agere poterit. Bart.
4 in d. l. Modeſtinus, & in d. l. cum his. firmat Hier. Gabriel. conſ. 63. lib. 2. Sed ſi ſolutio facta fuerit ab officiali, vel ab eo, qui bonam fidem recognouit, & vere pecunias habuit, licet ei a creditore ceſſio fiat, vigore talis ceſſionis contra alios etiã principaliter, & inſolidum obligatos agere nõ poterit, quia erat debitum propriũ ipſius ſoluentis, vt adnot. Paul. Caſtr. in d. l. Modeſtinus, ſub num. 4. verſ. ſi in nihilum aut ceditur. ff. de ſolutio. & ibi Imol.

Verum ſi officialis, qui tantum purum nomen officii accommodauit, diſſoluta ſocietate coactus fuit ſortem reſtituere, vel durante ſocietate
5 fructus ſoluere, & a creditore in ſolutione cõtra alios etiã obligatos ceſſionẽ obtinuerit, contra illũ, qui vere pecunias habuit, ac bonã fidẽ recognouit, abſque difficultate virtute ceſſionis inſolidum agere poterit, vt per Doct. in l. 1. C. de duob. reis. & in d. l. Modeſ. Bar. in l. lege falcidia. ff. ad leg. falc. Ang. in l. vnde quęritur. ff. cõmod. Matth. ſing. 220. Alex. cõſ. 38. in fi. lib. 5. & ita communiter tenetur. Ant. Gabr. de fideiuſſ. concluſ. 1.

6 Sed difficultas eſt, an vigore eiuſmodi ceſſionis contra alios fideiuſſores agere poſſit, qui principaliter obligationi officialis, qui tantũ purũ nomen accommodauit, acceſſerunt, quia forte ille, qui bonam fidem recognouit, & vere pecunias habuit, decoxit, vel factus eſt non ſoluendo, vel forte abſens eſt: Et videtur poſſe, quia certiſſimi iuris eſt, quod fideiuſſor, qui ſoluit virtute ceſſionis ſibi a creditore facta, poteſt contra alios confideiuſſores inſolidum agere, etiam quod ad ipſos nullum peruenerit commodum. Bart. & Doct. omnes in d. l. Modeſtinus. in l. fideiuſſor. in l. vt fideiuſſor. in l. his cui. ff. de fideiuſſo. & in l. 1. & in l. cum aliter. C. de duob. reis. Sed officialis, qui nudum nomen officij accommodauit, potius fideiuſſor, quam principalis dicitur, quia ille, qui vere pecunias habuit, principalis eſt, alii vero etiam quod principaliter, & inſolidum teneri voluerint, fideiuſſores dicuntur, vt per Docto. in l. 3. §. vbi duo. ff. de duob. reis. Bal. conſ. 496. nu. 8. lib. 1. Paul. Caſtr. conſ. 331. in cauſa. Sylueſtri. colum. 1. lib. 1. vbi dicit

cum

eum principalem cenſeri, qui ſolum commodum habuit, quid in contrarium verbis actum fuerit, & conſ. 409.lib.1. Raphael. Cuma.conſ.183. col.1.circa fi. Roma.conſ.114. Corn. conſ.316. col.1. lib.4. & plene habetur locis ſuperius citatis. Vnde hæc ſententia communis eſt, & pro hac opinione adduci quoque poteſt, doctri.Bart. & Dyn.in rub.ff.de iud.ſol. vbi principalis habetur pro fideiuſſore, & econtra,ratione emolumenti percepti,& eos ſeq. Aret. in d.l.3. §.vbi duo. vbi quoque dicit, licet proprie fideiuſſor dici non poſſit, ex quo eſt eadem ratio æquitatis in eo, quę in fideiuſſore beneficium conceſſum fideiuſſori,ad eum etiam extendi debet.

Comprobatur ex l.ſed Iulianus. §. 1. ff.ad ſenat.conſul.Maced. vbi ſi filiusfam. & Titius ſe in ſolidum obligauerint,vti duo rei debendi, tamen
8 quia pecunia tota ad filiumfamilias peruenit, lex declarauit filiumfamiliam eſſe principalem, Titium vero fideiuſſorem, prout etiam habetur in l. quamuis.§.ſi cum eſſet.C.ad Macedo. vbi mulier cum vellet pro alio fideiubere, actum eſt, vt principali-
9 ter obligationem ſuſcipiat, vt benef. Velleia. vti non poſſit,tamen mulier erit fideiuſſor, & Velleiano iuuabitur, hoc quod eſt ratione fraudis vel coloris quæſiti, qui rei veritatem mutare non poteſt, Ang. conſ.48. in 1. parte. quo fit, quod vbi eſt color quæſitus,etiam quod plures inſolidū
10 obligati ſint, tamen qui vere pecunias habuit,dicitur principalis, alii vero fideiuſſores, & in hoc omnes ſcribentes conueniunt, in d. l.reos. Socin. conſ.71.lib.3. Alex. conſ.166. lib.4.Ruy.conſ.142. lib.1.col.1.in fi. & ex contrahendi forma in hac ſpecie colligitur, quod color quęſitus fuit, Titius enim, qui bonam fidem recognouit,cum nō haberet officium
11 ſuper quo ſocietatem cōtrahere poſſet alium ſuppoſuit, qui officium haberet, vt pecunias in ſocietate ad eius commodum ſuper eius officio acciperet, adeo quod ſimulate inter ipſum officialem,& illum, qui pecunias dedit, ſocietas coita fuit, vt per Alberic.in l.contra legem.de legibus. Dyn.in cap.fin.de reg.iur.in ſexto.

His tamen minime refragantibus ſententia contraria ex ſtricto iure ve
12 rior mihi videtur; de eſſentia enim huiuſmodi ſocietatis requiritur,quod pecunias accipiens officium habeat, ſuper quo ſocietas contrahatur, & ille in ſocietate principalis erit, alii vero, qui accedunt, vel obligationem officialis in ſe ſuſcipiunt,fideiuſſores dicuntur. l.1. l. fideiuſſor obligati. §. ſi fideiuſſor. ff.de fideiuſſo.Aret.in d.§.vbi duo.vbi ait, quod licet verba conuentionis innouant omnes eſſe principales in obligatione,tamē illi, qui veritate inſpecta alienam obligationem ſuſcipiunt, fideiuſſores dicuntur. Marſil.in rub.de fideiuſſo.col.1.Pariſ.conſ.90.num.69. lib.1. Et licet reſpectu creditoris, etiam quod conſtet ad vnum pecunias per-
13 ueniſſe, tamen omnes dicantur plures debendi,& inſolidum a creditore conueniri poſſunt,poſtquam vti principales ſe obligarunt, ac ſe vti principales debitores cōſtituerint. l.ſi nō ſinguli.ff.ſi cert.pet.l. ea propter. C. eod.Marſil.in rub.de fideiuſſo.nu.62. Paul.Caſtr.in d.§.vbi duo, & ibi Moder.aſſignant rationem, quia forte creditor etiā ignarus veritatē facti

Digitized by Google

non erat alias pecunias in ſocietatē daturus, niſi omnes in ſolidum tenerentur, vt habetur in l.ſi quis aliam. ff.de ſolutio. vbi gloſ. alias ad hoc leges allegat, maxime quia beneficium diuiſionis renunciarunt, vt per Marſil. d. rub. num. 7. Bald. in l. ſi vt certo. §. fin. ff. commod. & in l. cum plures. ff. locat. & in d. §. veſtimenta. Bal. conſ. 166. lib. 1. Tiraq. de retract. lignag. §. 31. num. 10. ſane quo ad officialem fideiuſſores dicuntur, ex quo ſuæ obligationi acceſſerunt, & principales debitores pro eo ſe conſtituerunt. Guid. Papa quæſt. 170. in fi. Alex. conſ. 32. nu. 2. lib. 4.

Nec aliquo modo fideiuſſores illius qui bonam fidem recognouit, ac
14 pecunias habuit, dici poſſunt; quia eius obligationi minime acceſſerunt, nec pro eo principaliter ſe obligarunt, nec debitores conſtituerunt, fideiuſſioque non poteſt eſſe, vbi non eſt ſtipulatio. §. fi. Inſtit. de fideiuſſo. l. verbis. de actio. & obl. Gloſ. in §. 1. in Auth. fideiuſſo. Matth. de Afflict. deciſ. 39. in princip. Et licet officialis
15 quo ad illum, qui pecunias habuit, ex quadam æquitate fideiuſſor dici poſſit, vt per Bart. & ſeq. in d. §. vbi duos. Bal. conſ. 466. lib. 5. nu. 8. & conſil. 198. n. 7. lib. 1. Ang. in l. vnde quæritur. ff. commod. tamē reſpectu aliorum obligatorum, ad quos nullū cōmodum peruenit; fideiuſſor dici non poteſt, quia ceſſat æquitas à Docto. conſiderata in d. l. reos, & in l. 1. C. eod. Officialis igitur quo ad illos, qui ſuæ obligationi acceſſerunt; principalis erit, quo ad illum; qui bonā fidem recognouit, ex quadā æquitate tacite fideiuſſor erit, iuxta traditiones Doctorum in d. §. vbi duo, & in d. l. reos, & in d. l. 1. Aret. conſ. 32. col. 3. verſ. 1. vbi dicit, quod duo rei debendi videntur adinuicem fideiubere, quatenus pecunia ad alium peruenit, quantum ad effectum, qui inſurgit inter ipſos conreos, cæterùm quantum ad creditorem inuicem fideiuſſores non videntur.

Et omnes doctrinæ ſupra allegatę pro contraria opinione loquuntur, quando plures inſolidum ſe obligarunt, vnus tamen tantū pecunias habuit, ille erit principalis, & alii fideiuſſores, ſi ille, qui habuit pecunias; erit capax principalis obligationis, non autem quantum ad alios, qui nihil emolumenti perceperūt, quia nec etiam inter ipſos videntur fideiubere. vt per Docto. in d. l. reos. vbi mo-
16 der. Roncagal. Nec factum illius, qui bonam fidem recognouit, aliis nocere poteſt, vt fideiuſſores officialis nō remaneāt. arg. nouellæ. de duob. reis. cum alteri per alterum iniqua conditio inferenda non ſit. l. non debet alteri. l. id quod noſtrum. de reg. iur. l. debitorem. C. de pact. gloſ. in d. nouella: & quamuis ille, qui pecunias habuit, bonam fidem recognouerit, & principaliter ſe obligauerit, & officialem alioſque indemnes conſeruare promiſerit, non tamen receſſum eſt a prioris forma obligationis. arg. l. non ad ea. ff. de condit. & demonſtr. quamobrem Caſtr. in d. l. reos. dicit, non deſinere eos eſſe reos, quia fideiuſſores fiant, nec qualitates reorum ammittere: vnde licet officialis quo ad illum, qui pecunias habuit, fideiuſſor ſit, non tamen eſt, quin remaneat principalis quo ad alios, qui pro eo promiſerunt, etſi iſtæ qualitates di-
17 uerſo videantur iure, ſimul in eadem perſona ſtare poſſunt, Soc. conſ. 244. ante fi. verſ. præterea. Roncagal. in d. l. reos.

l.reos.nu.5.quemadmodum, vt cau-
ſentur diuerſę ſpecies actionum vnũ,
& eundem actum factũ videtur con-
templatione diuerſarum perſonarũ,
ita etiã officialis eſt principalis quo
ad illos, qui ſuæ obligationi acceſſe-
runt, quo vero ad illũ, qui bonam fi-
dem recognouit, fideiuſſor erit, & im-
putet ſibi, qui voluit ita ſe obligari, &
recognitio bonæ fidei, & promiſſio
indemnitatis facta ab illo, qui pecu-
nias habuit, licet facta ſit ad fauorẽ
officialis, etiam eſt ad fauorem fide-
iuſſorum, ergo in eorum damnũ re-
torqueri non debet. l. quod fauore. ff.
de legibus.

Nec obſtat, quod vbi eſt color
quæſitus principalis, efficitur fideiuſ-
18 ſor, & fideiuſſor principalis, quia id
procedit in prohibitis, & factis in
fraudẽ legis, & creditor fraudis parti
ceps eſt, ſecus quando ſumus in non
prohibitis, tunc officialis remanet
principalis, etiã quod ad eum pecu-
niæ non peruenerint. Caſtr. in l. ſed
Iulianus. n. 4. vt ſocietas ſuſtineatur.
19 Si enim qui habuit pecunias efficere
tur principalis ſocietas non ſubſiſte-
ret, quia eſſet incapax principalis
obligationis, quæ ſine officio non
ſubſiſteret, nec pecunias habere po-
tuiſſet. arg. l. ſi ex duobus. §. ſi a Titio.
ff. de duob. reis. adnot. Alex. conſ. 66.
lib. 4. vbi reſpondet, ſi capax vna cũ
incapace ſe obligarat, & pecuniæ
perueniſſent ad incapacem, ex quo
incapax non eſt capax principalis
obligationis, obligatio non ſubſiſte-
ret, nec etiam fideiuſſio teneret. §. 1.
§. fideiuſſores. inſtit. de fideiuſſo. l. 1. &
ibi Docto. ff. eod. & exceptio, quæ cõ-
petit principali, competit etiã fide-
iuſſori. d. l. ſed Iulianus. §. non ſolum.
20 vbi Saly. quo fit, vt ſocietas ſubſiſtat,
qui pecunias habuit, nõ poteſt effici
principalis quo ad illos, qui obliga-
tioni officialis acceſſerunt, ſed offi-
cialis remanet principalis, vt actus
valeat. vt habetur in l. quoties. de
reb. dubiis, & in d. §. ſi a Titio. alias ſi
officialis efficeretur fideiuſſor, exce-
ptio, quę cõpetiiſſet illi, qui pecunias
habuit, quatenus efficeretur princi-
palis quod ſocietas cum eo non ſubſi-
ſtit, cõpeteret etiam officiali. vt in d.
l. ſed Iulianus. & in d. l. quãuis. §. ſi cũ
eſſet. C. ad Macedo. Alex. d. conſ. 66.
Din. in c. fi. de reg. iur. verſ. Fit etiam
fraus de contractu ad contractum; ſi
enim in caſu noſtro eſſet color quęſi-
21 tus, prout in terminis dictarũ legũ,
vt quia ille, qui volebat pecunias mu
tuare Titio ad rationem duodecim
pro cẽtenario, cum id minime agere
poſſet conſenſit, vt Titius officialem
ſubponeret, vt ſecurius ſub intereſſe
ſuas pecunias Titio præſtare poſſet,
cõtractus tãquã ſimulatus, & vſura-
rius nõ valeret. l. eos. §. fi. vbi Cyn. C.
de vſuris. l. ſi quis. C. plus valere
quod agitur, cum eſſet fraus, & ſimu-
latio de perſona ad perſonã, ex quo
officialis ficte interpoſitus fuit, &
perſona ficte, & ſimulate interpoſita
22 attẽdi nõ debet, ſed ſola perſona ve-
ra, ſcilicet ille, qui pecunias habuit,
licet expreſſa nõ ſit. Bart. & alii in l. ſi
filii. C. de donatio. inter virũ, & vxo.
& in l. Mancipia, & in l. ſi falſum. C.
plus valet, quod agitur. Soc. conſ. 129.
nu. 12. lib. 4. Dec. conſ. 543. n. 5. Pariſ.
conſ. 55. num. 17. lib. 1. quæ ſimulatio
etiam opponi poſſet, ſi inſtrumentum
in forma Camerę eſſet. Ant. Galleſ. in
ſuo tract. ad for. Cameræ in 2. quęſt.
in 4. parte. nu. 5. Quæ ſimulatio cum
fuerit facta in fraudem vſurarũ pro-
22 hibita eſt. d. l. eos. §. fin. vbi Cyn. Din.
in c.

in c. fin. de reg.iur.Paul.Caſtr.in d.l. ſed Iulianus. Alberic. in l.contra legem,de legibus.

Sed ſi de huiuſmodi ſimulatione creditor particeps non fuiſſet,qui cū officiali ſocietatē contraxit,quia vere credebat velle ad eius cōmodū ſocietatem contrahere: cum in dubio actus factus ad propriam vtilitatem præſumatur.l. magis.de ſolutio.cum concord.ſi officialis poſtea alteri pecunias daret,creditori minime noceret, quia de geſtis poſt ſocietatis cōtractum ſimulatio deduci minime po-
24 teſt. vt per Bal.in l. 1. in vltima col. verſ.10.quæro ſi ſeruus.Iaſ.in §.item ſi quis.inſtit.de actio.nu.8.& factum a conreis vel fideiuſſoribus creditori non præiudicat. Saly. in Auth.hoc ita. quæſt.10.C.de duob.reis.

Ex quibus ſatis clare colligitur, officialem eſſe principalem, nō fide-
25 iuſſorem, & illi, qui eius obligationi acceſſerunt abſque eorum commodo,etiam principaliter promiſerint, quo ad officialem ſunt fideiuſſores, vnde officialis virtute ceſſionis ei a creditore facta non poteſt contra ipſos agere, ſi ad eos pecunia non peruenit. Paul.Caſtr.in d.l.Modeſtinus. col.2.verſ. contra fideiuſſorem actio non conceditur. & verſ. & principali ſoluēti,&c.Bal.conſ.466.lib.5.in fin. Et licet fideiuſſor virtute ceſſionis poſſit cōtra cōfideiuſſores agere,etiā quod ad eos nil commodi peruenerit,vt in d.l.Modeſtinus, id eſt, quia lex magis fauet fideiuſſoribus,qui alterius omni ſubſtinēt, quam officiali, qui propria volūtate ſuum officiū accommodauit,& ſe principalem fecit,vt per Saly.in Auth.hoc ita.q.12. C.de duob.reis.l.fin.in princ.de his, qui in frau. credit.l.ſi duo rei.de ſolutio. Fideiuſſores namque in gratiam
26 ſeu cauſam debitoris,& ſic officialis obligationi accedunt. Alex.conſ.106. col.1. lib.1. Soc.conſ.123.col.fi.verſ. & pro reſolutione n.26. inconueniēs eſſet, quod officialis ageret contra eius fideiuſſores, qui ad eius contemplationem ſe obligarunt,& cum officialis, vt dictū fuit,non ſit fideiuſſor ceſſat,quod de fideiuſſore dicitur.

Nec obſtat, quod omnes in ſolidū ſint obligati, & tāquam conrei a creditore in ſolidum conueniri poſſint, vnde ſi officialis ſoluit virtute ceſſionis ei factæ contra alios conreos agere valeat,vt per Doct. in l.1.C.de duob.reis,cū creditor ei ceſſerit ius, quale apud eum erat.l.Stichum.§.penul.ff.de ſolutio.l.2. C.de fideiuſſo. d. l. 1. vbi Cyn.col.fi.Bart.in d.l.Modeſtinus. num.10. ſed creditor habebat ius in ſolidum contra omnes igitur ſi officialis ſoluit,poterit etiam in ſolidum contra alios cōreos agere. Quan-
27 do enim ſumus in pluribus reis, ceſſio intelligitur facta cōtra ſimul obligatos prout pondus, & onus debiti iam ſoluti in effectu, & in ſubſtantia reſpicit illū, contra quem ceſſio poſtulatur; & ideo ſi ad conreum tota pecunia perueniſſet, in ſolidū ſoluenti ceſſio eſt fienda ſi pro parte pro illa parte tantum, quæ ad eum peruenit, ſi nihil ad conreos perueniſſe, in nullo ceſſio fieri debet.vt per Ang.in d.l.Modeſtinus. nuu.4.& ibi Caſtren. Saly.in d.l.1. per tex.in l.cum poſſeſſor.ff.de cenſib.Alex.conſ.38. in fine
28 lib.5. imputet enim ſibi officialis, quod ſocietatē vti principalis cōtraxerit ſuper eius officio,quia alii, qui eius obligationi acceſſerunt,fideiuſſores dicuntur, ſi cōmodum ad eos non peruenit, etiā quod principaliter ſe obliga-

Digitized by Google

obligauerint. Caſtren. in d. l. Modeſtinus. col. 2. verſ. idem ſi principaliter, tamen reputatur fideiuſſor, quia vtilitas ad eum non peruenit, &c. non potuit igitur officialis vti ceſſione contra eius fideiuſſores, licet reſpectu creditoris omnes in ſolidum teneantur, quia beneficio diuiſionis renunciarunt, tamen talis renunciatio non reſpicit fauorem conreorũ, igitur ab eis opponi non poteſt. Moder. Roncagal. in d. l. reos. nu. 27. officialis enim ſemper principalis cenſetur quo ad eũ, qui pecunias dedit, cum contractus ſocietatis ab eo, qui officium nõ habet, fieri nequeat, & omnes alii ſunt fideiuſſores, etiam quod vti principales, & in ſolidum ſe obligent, & ſi pecunia ad vnum ex promiſſorum perueniſſet; quia forte poſt contractã ſocietatem illam habuit ab officiali, qui vere ſocietatem contraxit, & bonam fidem recognouit, & omnes indemnes conſeruare promiſit, non tamen dicitur principalis, ex quo cum eo ſocietas contrahi nõ potuit, & ita Domini de Rota in vna Romana ſocietatis coram Domino Rebaſto deciderunt, vt refert, & ſequitur Hiero. Cabr. conſ. 63. lib. 2.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſi non præſtat alium fideiuſſorem in caſu abſentiæ, uel mortis alicuius ex fideiuſſoribus datis, an ſocietas duret.*

2 *Officialis ſi non præſtat alium fideiuſſorem, ac promiſſa non ſeruat ſocietas diſſoluitur.*

3 *Officialis non eſt interpellandus, vt alium præſtet fideiuſſorem.*

4 *Dies vbi adeſt, mora committitur ſine interpellatione.*

5 *Fideiuſſor, qui promiſit dare, non dando dicitur in mora.*

6 *Iuramentum operatur, quod committitur mora abſque interpellatione. declara. vt nu. 25.*

7 *Dictio, perinde, denotat ſimilitudinẽ.*

8 *Contractus redditur nullus, ſi conditiones non ſeruantur.*

9 *Mora purgari non poteſt, quando propter non obſeruantiam contractus reſoluitur.*

10 *Contractus ſocietatis a principio pure celebratus fuit, licet poſtea fuerit in eo pactum reſolutiuum.*

11 *Pactum reſolutiuum tunc habet locum, ſi creditor vult.*

12 *Creditor pactum reſolutiuum ad ſui fauorem factum quando renunciare videatur.*

13 *Ius, quod quis ignorat renunciare non præſumitur.*

14 *Ignorantia quando non ſit excuſabilis.*

15 *Ignoranti tempus non currit.*

16 *Officialis erat certiorandus de receſſu fideiuſſoris, vt in mora dici poſſit.*

17 *In obligatione aliquid dandi, vel faciendi pœna non habet locum, niſi promiſſor ſit in mora.*

18 *Mora non committitur ſine interpellatione.*

19 *L. Magnum. C. de contrahen. Emp. habet locum, quando ante diem erat nata obligatio.*

20 *Dies interpellat pro homine, quando dies eſt certa, ſecus incerta.*

21 *Dies incerta pro conditione habetur. & num. 24.*

22 *Verbum, in euentum in quem, importat conditionem.*

23 *Contractus conditionalis quando non vitietur ex cauſa non ſequuta.*

26 *Promiſſor ſi ignorat, in mora dici non poteſt.*

27 *Societas potius dicitur modalis, quam conditionalis.*

28 *Non adimplens, vt priuari poſſit commodo contractus, certioran. eſt.*

29 *Monitio requiritur, vt quis priuetur iure iam quæſito.*

30 *Dictio ſuſpenſiua, vel reſolutiua quando dicatur.*

31 *Promiſſio de dando alium fideiuſſorem ad commodum creditoris ſtipulata fuit.*

32 *Reſolutio contractus quando fit ipſo iure.*

33 *Clauſula reſolutiua contractus habet tacitam intelligentiam, ſi pars illa vti velit.*

C A P. LXIX.

QVoniam officialis ſemper in his
ſocietatibns promittere ſolet,
quod in euentum mortis receſſus ab
vrbe, vel deteriorationis fideiuſſorũ,
vel alicuius eorum, officialis tenea-
tur dare alium æque idoneum infra
octo, vel quindecim dies tunc proxi-
mos, alias ad reſtituen. pecunias te-
neri voluit, & cogi poſſe perinde ac
ſocietas finita foret abſque alia de-
ſuper indictum euentum fienda re-
1 nunciatione. Dubitatum fuit, ſi vnus
ex fideiuſſoribus decederet, vel ex
vrbe recederet, & officialis alium nõ
præſtaret: deinde, qui pecunias præ-
ſtitit morte naturali obiret, an offi-
cialis pecunias lucretur: & pro parte
negatiua aliqui reſpondebant, quia
pacta, & conuentiones in ſocietate
factæ ad vnguẽ ſeruari debent, prout
partes ordinarunt, & conſtituerunt.
l. ſi non fuerit. ff. pro ſocio. inſtit. eod.
in princ. l. 1. §. ſi cõueniatur. ff. depoſ.
Pariſ. conſ. 84. n. 4. lib. 1. Gratus conſ.
15. lib. 1. nu. 1. Vnde cũ officialis iux-
2 ta promiſſa alium fideiuſſorem non
prçſtiterit, ſocietas diſſoluta fuit, ac
ſi expreſſe reuocata fuiſſet, & cum of-
ficialis contractum ex parte ſua non
adimpleuerit, non poteſt, nec debet
ex illo contractu commodum habe-
re, quia contractum non oaſeruans
ex parte ſua ab omni commodo con-
uentionis cadit. l. cum proponas. C.
de pactis. l. quçro. §. inter locatorem,
vbi Bar. ff. locati. l. ſi conueniat. ff. pro
ſocio.

Nec offidialis interpellandus erat,
vt alium præſtaret fideiuſſorem, quia
3 in contractibus vltro, citroqũe obli-
gatoriis mora abſque aliqua inter-
pellatione contrahitur, etiam ſi dies
appoſita non ſit. vt in l. curabit. C. de
actio. empt. l. Iulianus. §. ex vendit. ff.
eod. ti. Alex. in l. quod te. ff. ſi cer. pet.
Menoc. de arbitrio iudic. lib. 2. caſus
220. num. 22. Et cum huiuſmodi con-
tractus ſit vltro, citroque obligato-
rius, & creditor, qui dedit pecunias
ex parte ſua adimpleuerit, officialis
quoque in caſu mortis, vel receſſus
ex vrbe fideiuſſoris, alium abſque
aliqua interpellatione præſtare tene
batur, eo maxime, quia dies fuit in-
terpoſita ad aliam præſtan. fideiuſſo-
rem, & vbi adeſt dies, mora abſque
4 interpellatione cõmittitur, quia dies
pro homine interpellat. l. Magnũ. C.
de contr. & committ. ſtipul. l. 2. & ibi
late notant Moderni. C. de iur. em-
phyteu. Bart. in l. ſtipulatus. & in l. ſi
inſulã. ff. de verb. oblig. not. in c. po-
tuit. de locat. & in l. quod te, & in l.
vinum. vbi Alex. nu. 3. Dec. nu. 9. Bar.
& Bal. in l. ſi poſt tres. de arbit. Iaſ. &
alii. in l. ſi ex legati cauſa. ff. de verb.
oblig. Dec. conſ. 451. nu. 9. vnde cum
officialis non præſtiterit fideiuſſorẽ

in tem-

Digitized by Google

in tempore promiſſo fuit in mora; merito ex contractu ſocietatis ſe iu-
5 iuare nõ poteſt. Gozad.conſ.31.nu.7. vbi vult, quod qui promiſit dare fideiuſſores infra aliquod tempus, ſi non præſtiterit, non poteſt ex illo contractu commodum reportare, immo omni commodo priuatur. Peregri. Audit.Rotæ 2.deciſ.91.

Præſertim quia fuit appoſitum iuramentum, quo in caſu non requiritur aliqua alia interpellatio, vt per Alex.in l.2. §. voluntate.ff.ſolut.ma-
6 tri.& in l.ſi quis maior.vbi cęteri Docto.C.de tranſactio. Bart. & alij in d. l.ſi inſulam. Dec.in d.l.quod te.in 1.lectura.num.11. in 2.num.43. Gozad. conſ.57.num.11.& conſ.27.nu. 20. vbi dicit eſſe communem opin. Aymon.conſ.64.lib.2.Rolan.a Valle conſ.56. nu.45. Aymon.conſ.57.nu. 2. Afflict. deciſ. 174. num.5. Viuius in l.b. commu. opin.in verbo mora; dicens hanc eſſe communem opin. & eſt tex.in l.ſancimus. C.de fideiuſſo. vbi aduerſus ſpondentem alium intra certum tempus exhibere, elapſo tempore datur actio pœnalis, quia per lapſum tẽporis conſtituitur in mora. Vnde cũ officialis in mora fuerit, pecunias lucrari nõ poteſt, tũ ex ratione moræ, tum ex clauſula iuramenti, ex quibus ab omni commodo vtilitateque dicti contractus priuatus fuit, & conſequenter pecunias lucrandi. Curt. & alii in l. ſi quis maior. C. de tranſactio. in l.lecta.nu. 26.ſi cert.pet. Dec.conſ.452. num. 10. Roland. conſil. 31. num.7. lib.1.

Quinimo contractus ſocietatis ſtatim ex non adimplemento reſolutus
7 fuit, perinde ac ſi ſocietas reuocata fuiſſet, dictio enim perinde omnimodam denotat ſimilitudinem. Bar. in l. 1.de recept. & in l. ſacrilegij. ad l.Iuliam pecu. Bald.& Ang.in l.ſed ſi lege.§.perinde. ff. de petition. hæredit. ſed ſi ſocietas per reuocationem finita fuiſſet, officialis amplius pecunias lucrari per mortem creditoris non potuiſſet, pari modo poſtquam diſſoluta eſt, ex implemento ab officiali non ſecuto, vt teuebatur propter verba reſolutiua, ac ſi ſocietas diſſoluta foret, contractus enim nullus redditur, ſi conditiones in eo appoſitæ non ſeruantur, toto titulo.
8 ff.de conditio. & demonſtratio.Bald. in l. Aretuſa. ff. de ſtat. homin. & in l.ſi pecuniam.ff.ſi cert.pet. §. omnis. Inſt. ff. de verb.oblig.Pariſ.conſ.187. lib.4.nu.7.Nec mora purgatur quando per inobſeruantiam fit reſolutio
9 contractus.Bal.in c. 1.in princip.quo tempore.mil. arg.l.commiſſione. C. de pact.inter emptor.& vendito.Angel. & Alex. in d.l.ſi inſulam. Matth. de Afflict.deciſ.174.nu.3.Grat.conſ. 49.num.23.& conſ.93.num.61. lib.1. nec tunc interpellatio requiritur. Soc.conſ.174.lib.2.col.fin.

Pro parte vero affirmatiua, quod ſocietas ſoluta non fuerit, adeo ſecuta morte illius, qui pecunias dedit ſub ipſius vitæ periculo officialis il-
10 las lucrabitur. Conſideratur quod contractus ſocietatis a princ. libere ac pure celebratus, ac perfectus fuit, licet fuerit in eo poſitum poſtea factum pęnale ſiue reſolutum ad fauorem, & commodum creditoris, iux. not.per Iaſ.poſt Angel.per illum tex. in l.rogaſti.col.2.ff.ſi cert.pet. & per Bar.in l.qui exceptiouem. ff.de conditio.indebi. Dec.in l.venia. num. 1. C.de ius vocan.& in conſ.12.num.7. verſ. quarto, conſideran.eſt Aymon. conſ.

conſ.131.num.15. Pute.in conſ.118.
num.9. Anchar.conſ.141. Matth. de
Afflict. deciſ.378. nu.5. Tamen illud
pactum tunc demum locum habere
debet ſi creditor velit, & declaraue-
rit, iux.tex.not.in l.2. ff.de leg.com-
miſ. vbi illud pactum, quod fundus
ſit inemptus, ſi empto ſuo tempo-
re precium non ſoluerit, ita demum
procedit, ſi venditor id velit. Idem
probatur in l. Sabinus. ff. de in diem
adiectio.& in l.2.iuncta gloſſ. in ver-
bo,volente.C.de iur.Emphyt.vbi Do
cto. Dec. conſ.139. Caſſiodor.deciſ.
2. de pœn. & deciſ.12. de reſcript.
& propterea pactum reſolutiuũ con
tractus ad fauorem creditoris tunc
ſubintrat, ſi creditor voluerit: vnde
cum creditor nunquam declaraue-
rit velle alium fideiuſſorẽ,vel a ſocie
11 tate recedere velle, ſocietas ſemper
perdurauit, eo maxime ſi poſt receſ-
ſum, vel mortem fideiuſſoris fructus
recepit quo in caſu non ſolum decla-
rauerit nolle reſolutionẽ ſocietatis,
ſed pactum ad ſui fauorem appoſitũ
renunciaſſe videtur, cum renuncia-
tio non ſolum expreſſe, ſed tacite fie
ri poſſit.Matt.de Afflict.d.deciſ.178.
nu.5. & renunciatio tacita per actũ
contrarium inducitur,iux.not.in l.2.
de iur. domin. impetran. c. priuile-
gium.11.quæſt.3.c.cum acceſſiſſent.
vbi Abb.& Fely.de conſtit. arg. l. ad
ſolutionem. C.de iudic.c.gratum.de
off. delegat. Ruyn. conſ.9. num.237.
Aymon. num.3. Io. Cephal. conſ.3.
num.85.

Et ſi diceretur,quod creditor,quia
forte ignorauit receſſum,& mortem
fideiuſſoris, ideo in ſocietatem con-
tinuauit, & fructus percepit, & iu-
13 ri,quod quis ignorat, renunciare nõ
præſumitur.l.mater decedẽs.de inoff.
teſta. l. nec his,qui.§.fin.ff.de acqui.
hæred. Soc.conſ.105.col.fi.lib.5. Ce-
phal. d. conſ.3. num. 100. Replicari
poteſt quod huiuſmodi ignorantia
tollerabilis non eſt, quia tenebatur
ad perquirendũ,& inueſtigandum,cũ
ad eius vtilitatem tendebat, vt offi-
cialis alium præſtaret fideiuſſorem.
Bero.conſ.160.n.9. lib.3.& ignoran-
tia ſua alteri nocere non debet.l.ini-
quiſſimum. ff. de iur. & fact. igno-
ran. & præſertim ſi etiam officialis
receſſum, vel mortem fideiuſſoris
ignorauit, quæ ignorantia in offi-
ciali præſumitur, tum quia in his,
quæ tempore variantur, non præſu-
mitur de præterito in præſenti, per
tex. in c. præſentia de probat. vt ibi
dicit Bero. cũ etiam, vt ſocietas ſub
ſtineatur,vt volunt communiter Do-
cto.in l. finali.§.emptor. C. commu.
de legat. Bero.conſ.205.num.3. lib.
3. tum & quia officialis tractat de
damno euitando, & amittendo ius
etiam, quod lucroſum ſit. gloſſ.in l.
1.§. ſi quis autem. ff.de itin.actuque
priuat. Alex. in l.3.de damno infect.
Grat. conſilio.76. num.4. & propter
14 talem iuſtam ignorantiam tempus
octo dierum minime decurſit, iuſte
enim ignoranti tempus non currit,
vt in l.penul.vbi Gloſſ.Bal.& alij.C.
15 qui admitt.Bero.d.conſ.105.num.4.
& ideo officialis erat ſaltem certio-
randus de receſſu,vel obitu fideiuſſo-
ris, vt poſtea in mora dici poſſet.vt
per Iaſon.in l. ſi ex legati cauſa.num.
20.de verb. oblig. Ripa in d. l. quod
te. Alex.conſ.135.lib.7. aliter lapſus
termini non conſtituit officialem in
mora, niſi prius fuerit certioratus
de receſſu,vel obitu fideiuſſoris,vt fir
mat Ruy.conſ.139.num.7.& 8.lib.5.
cum obligatus ſub conditione non

dicatur

Digitized by Google

16 dicatur in mora,niſi prius certiore-
tur.§.conditio adimpleta eſt.Gozad.
conſ.1.nu.4.
Præterea in obligatione aliquid
dandi, vel faciendi nunquam pœna
locum habet, niſi promiſſor ſit in
mora dandi,vel faciendi. Bart. in l.ſi
duo.§.prætor ait.verſ.hæc autem ver
ba.de cō.pec.& in l.ita ſtipulatus. 7.
op. nu.25.& n.54.verſ.ſed tamen his
non obſtan. de verb.obl.& conſ.566.
num.1. & mora non committitur ſi-
17 ne interpellatione.l.mora.ff.de vſu-
ris. Docto. in l. ſi ex legati cauſa. ff.
de verb. oblig.Iaſ.Docto.in d.l.quod
te. Sed cum non appareat de aliqua
interpellatione facta officiali de aliū
18 præſtando fideiuſſorē, ſequitur quod
nunquam fuit in mora. Dec. d.conſ.
2.Paul. Caſtr.conſ.165.videtur,quod
d. Io. Paulus, vbi conſuluit, quod fi-
deiuſſor, qui promiſit aliquem re-
præſentare intra octo dies, non dici-
tur eſſe in mora etiā poſt tēpus octo
dierum,niſi requiſitus fuerit,per tex.
in l. ſi deceſſerit. ff. qui ſat.dat. cog.
adnot.etiam Matth. de Afflict.deciſ.
370. nu.7. vbi vult quod conſtitutio
Neapolitana, quod ſoror ſuccedat
vna cum fratre, ſi frater eam mari-
tare diſtulerit, infra ſexdecim an-
nos, non procedit; niſi ſoror infra
19 dictum tempus, vel & poſt fratrem
interpellauerit vt etiam ſentit in d.
conſtitut. num.69. & tex. in l. ma-
gnam. C.de contr. & committ.ſtipu-
lat. & alia iura procedunt, quando
ante diem erat nata obligatio; alias
ſecus, & ita reſpondet Dec.d.conſ.2.
num.5.

Et licet pactum diem continere
videatur, ſcilicet intra octo vel quin
decim dies alium fideiuſſorem dare
teneatur, & dies regulariter pro ho-
mine interpellet,etiam ſi dies tacita
ſit,vt per Bar.Alex. Iaſ.& alios in d.
l.ſi inſulam. Alex conſ.176. n.21.lib.
6. & conſ.74. num.11. lib.5. & conſ.
190. num.20. lib.6. Hæc etiam com-
20 munis concluſio tunc demum ſecun-
dum omnes procedit, quando dies
certa eſſet,ſecus ſi incerta,prout in
caſu præſenti,quia erat incerta dies,
quando fideiuſſores erant receſſuri,
vel morituri, ideo aduentus huiuſ-
modi officialem in moram non
conſtituit,vt plene habetur per Bar.
in l. ita ſtipulatus. num.41. de verb.
oblig. & ibi Aret. & in d.l.ſi inſulam
Bal. in l.ſi poſt tres.num.24.ff.ſi quis
cautionibus.Iaſ. poſt Alex.in l.vinū.
num.9.ff.ſi cert.pet. Iaſ.in l.quoties.
col.2. de verb. oblig. Socin.conſ.726.
num.5. lib.1.plene Bero.d.conſ.205.
nu.7.lib.3.

Confirmatur,quia pactum nō ſolū
continet diem incertam,quę pro cō-
ditione habetur.l.dies incertus.ff.de
21 condit.& demonſtr.l.ſtipulatio iſta.
§. inter certum de verb. oblig.Alex.
conſ.55.lib.2.num.2.Corn.conſ.156.
lib.1. num.1.Sed etiam continet ex-
preſſam conditionem,ibi in euentū
in quē, &c. quæ verba expreſſam im-
portant conditionem.Bar. in l.1.col.
5. in fin. nu.23. de condit. & demon-
22 ſtr. Vnde pactum de alium dando fi-
deiuſſorem in conditione reſoluitur,
ſi fideiuſſores dati recederent ex vr-
be, vel decederent,vt explicat Bero.
d.conſ.205.num.10.poſt Cyn.& Bal.
in d.l.magnam:ſed euentū conditio-
nis non conſtituit promiſſorem in
mora abſque interpellatione: vt per
Dec.in d.conſ.2.& per Iaſ.in d.l.ſi ex
legati cauſa. num.11, ea ratione,
quia non eſt conueniens, quod eodē
tempore, & momento purificetur,&
veniat

Digitized by Google

veniat conditio, vel certificetur dies, & in mora conſtituatur. Bart. in d. l. ſtipulatus. num. 40. & 50. Dec. d. conſ. 2. Promiſſio enim, quæ habet diem, & conditionem, ante eius aduentum non parit obligationem. l. cedere diem. ff. de verb. ſignif. & euentus cōditionis, quando concurrit cū die, facit quod promiſſor non conſtituitur in mora ſine interpellatione, vt in caſu præſenti receſſus vel deceſſus, & tempus concurrunt, cū hoc totum ſit in conditione, interpellatio requirebatur. Bero. d. conſ. 105. num. 10.

Vlterius contractus conditionalis nō vitiatur ex cauſa modi nō impleti, ſeu cauſę non ſecutæ, niſi culpa
23 habentis implere interuenerit. vt eſt tex. in l. pecuniam. C. de condit. ob cauſam. & ibi Bart. & communiter Docto. & adnotant Bart. Bal. & Saly. in l. ſi pecuniam. in princ. in eod. tit. probatur per tex. in §. ſed ſi accepit, & §. ſequen. ead. l. ſi pecuniam. Vnde cū officialis mortem, ſeu diſceſſum ſi deiuſſoris ignorauerit, quę ignorantia in facto alieno præſumitur, officialis moneri debebat, & ſi monitus nō fuerit, ſocietas irritari nō debet, quia alios non dederit fideiuſſores. facit l. emptor. C. de euictio. c. ſi venditor. de empt. & vendit. Corn. conſ. 102. lib. 3. vbi etiam in fine dicit, quod imputandum eſt creditori, quia officiali non intimauit.

Non obſtant in contrarium adducta, quod in contractu citro vltroque obligatorio interpellatio nō requiratur, quia hoc procedit, quando quis eſt obligatus ipſo iure, vt in tempore vel venditore, qui ſtatim facta emptione tenetur ad pretium, & venditor ad rei traditionē, ſed ſecus quando oblig. eſt collata in aliquo die incerto, vel ſub aliqua conditione, vel pēdent a ſtipulatoris voluntate: tunc vt promiſſor in mora cōſtitutus certioratio, declaratio, atque interpellatio requiritur. vt late declarat Goza. d. conſ. 1. num. 39. cum ſeq. Bero. d. conſ. 205.

Et vt dictum fuit dies, ex quo erat incerta, & promiſſio ſub conditione per lapſum diei, vel aduentum conditionis promiſſor non dicitur in
24 mora, niſi de aduentu diei, vel conditionis certioretur, vt per Bart. & omnes in l. quoties in diem. de verb. obl. & in d. l. ita ſtipulatus. in 2. quęſtione principali. ver. ſi vero dies. ubi & Aretin. Ideo etiam quod conditio fuerit impleta requirebatur etiā interpellatio. Bero. conſ. 160. nu. 7. lib. 3. per tex. in l. quod dicimus. ff. de ſolut. non enim dicitur officialem ſtetiſſe, niſi interpellatus fuerit. d. l. ſi ex legati cauſa. & in l. quod te. ff. ſi cert. pet. Gloſſ. fin. in l. ſi poſt tres. ubi Bal. & Ang. ff. ſi quis cautio. & dies quando eſt certa pro homine interpellat, quia poteſt promiſſor ſe ad implēdū præparare, ſecus quando eſt incerta, & requiritur declaratio ſtipulatoris, quia tunc nō poteſt diuinare de die, nec de ſtipulatoris uoluntate, unde in mora dici non poteſt. Iaſ. d. l. ſi ex legati cauſa, poſt n. 12. ver. confirmo. Quinimò etiam poſt aduentum incertæ diei, & conditionis non ſufficit interpellare, ſed requiritur, quod promiſſor fiat certus conditionem adueniſſe. Bart. in l. non ſolum. §. morte. ff. de ope. nou. nunc. quod procedit etiam ſi iuramentum interpoſitum fuiſſet. vt per Alex. in d. l. quod te. Aret. in l. ſi ex legati cauſa. Bauer. in tracta. de mora. par. 2. num. 21. & 22. Plaut.

Digitized by Google

25 22. Plaut. in d. l. quod te, num.24. & 25.qui alios eiuſdem opinionis recenſet, cum militet eadem ratio abſurditatis ne eod.tempore obligetur, & in mora conſtituatur, & promiſſor ſi ignorat, in mora dici non poteſt, 26 quæ rationes, & in iuramento militant. Gozad. eo. conſ.27. num.5. Curt.Iun.in d.l. quod te. num.26. & 27.Iaſ.in l.quoties. col.1. de verb.oblig.vbi dicunt, quod iura reputant iniquũ,& abſurdum,quod quis vno, & eodem tempore per iuramentum obligetur, in moraque conſtituatur.

Nec demum obſtat,quod illud pactum fuerit reſolutiuum, ideo ex non implemento ſecuto ab officiali ſocietas diſſoluta fuit, quoniam a principio ſocietas libere, & pure contracta fuit, & officiali ius acquiſitum vt durante ſocietate ſi creditor morte naturali decederet, pecunias lucraretur, quæ ſocietas ſic pure,& ſimpliciter concepta, veniebat poſtea reſoluenda in euentum,in quem fideiuſſores dati decederent, vel recederẽt, vel eorum conditio deterior fieret, ſi officiclis alios fideiuſſores non præſtitiſſet, perinde ſi ſocietas diſdicta foret; ſocietas igitur potius modalis quam conditionalis fuit, tum, quia 27 potius modus,quam conditio præſumi debet,l.quæro.§.inter locatorem. ff.locati.Cyn.& Bar.in l. cum mora. C. de tranſact. Bald.in d. l. & ſi poſt tres.Aret.d.conſ.150. tum etiã, quia ad cognoſcendum modum a conditione debet inſpici,an illa verba adiecta in euẽtũ, in quem, &c. veniant adimplenda poſt ius quæſitum, & conceſſum, vel ante ius quæſitũ vel conceſſum, ſi ante, dicitur conditio ſuſpenſiua, ſi poſt, dicitur modus, vt declarat Bart. in l. quibus diebus. §. Termilius. & in l. 1. ff. de condit. & demonſtr.Sed poſtquam ſocietas contracta fuit, & ius officiali acquiſitũ in pecuniis receptis eueniente morte creditoris, fuit adiectum illud onus,quod officialis in caſibus ibi expreſſis, licet talis adiectio operetur, quod niſi per officialẽ adimpleatur omni commodo ſocietatis priuetur. vt in d.§.Termilius.vbi Bart. Tamen requiritur, quod debens adimplere 28 in mora adimplendi cõſtitutus fuerit, alias commodo non eſt priuandus.arg.l.ita ſtipulatus,la grande.ff. de verb. oblig. & ibi Bart. in penul. car. verſ. ſed circa prædicta dubitatur, & vbi contractus incipit a præcedenti diſpoſitione ſimplici, vt priuatio ſequi poſſit propter non adimplemẽtum, interpellatio requiritur, l. ſi penum. ff. quando dies leg. ced. Bar.poſt Dyn.in d.l.ita ſtipulatus,& in l. ſuus quoque.§. filio.ff.de hæred. inſtit.Bal.in d.l.& ſi poſt tres, in vlt. car.verſ.ſed videtur idem in contractibus. Aret. d.conſ.150. col.2. verſ. his tamen non obſtan.

Vlterius cum de priuatione iuris iã quæſiti agatur, nunquam poteſt di-
29 ci illo iure priuatus, niſi monitio pręceſſerit. vt voluit Bart. in Auth. hoc amplius. C.de fideicommiſſ. Sed ſocietas fuit ſimpliciter cõtracta, & ius ſocietatis officiali acquiſitũ fuit ſub modo, & onere alios dandi fideiuſſores alias ius ſocietatis diſſolueretur,illo igitur iure officialis priuatus non fuit, niſi prius ad dandum alium fideiuſſorem interpellatus fuerit.vt per Aret.in d.cõſ.150.per text. in c.1.§.licet.ſi de feud. fuerit contr. inter dom.& agna.iunct.c.1.§. illud. in quibus ca.feu.amit.

Pręterea quãuis illa verba,in euẽtum

tum

tum iu quem,&c. conditionaliter ſta
re poſſent, huiuſmodi conditio nō di
ceretur ſuſpenſiua,ſed reſolutiua,cu-
30 ius effectus eſt præſupponere ſocie-
tatem contractam ſimpliciter,& pu
re fuiſſe, vt ex ea ſtatim dicatur ius
officiali quęſitū,quod creditore dece
dente morte naturali, pecunia rece-
pta in ſocietate lucraretur,ſed reſol-
uendam eſſe ſub conditione adiecta.
l.2. & ibi Gloſſ. ff. de in diem adiect.
Bar.in d.l.quibus diebus.§.quidam,il
2. quæ conditio reſolutiua licet vene
rit, ex quo pendet a præcedenti con-
tractu ſimplici,talis contractus pure
factus reſolui non poteſt, niſi officia-
lis certioratus, & interpellatus fue-
rit conditionem eueniſſe, & propte-
rea aliū,ſiue alios præſtaret fideiuſſo-
res,vt per Affl.deciſ.370.nu.8.& de-
ciſ.159.& in aliis locis ſupra citatis.

Promiſſioque de dando alium fi-
deiuſſorem alias ad pecuniarum re-
ſtitutiunem cogi poſſit,cum ad com-
modum creditoris ſtipulata fuerit,
31 habet tacitam conditionem ſi credi
tor voluerit,declarauerirque aliū fi-
deiuſſorem in locum mortui, vel ab-
ſentis velle. iux. not. per Bero. in d.
conſ.160.lib.3.nu.9. & 11.arg.d.l.2.
ff. de leg. commiſ. & in l.fin. 1.ff.quo
rum legatorum, & in caſu præſenti
reſolutio contractus nō fuit facta ip-
32 ſo iure, vel ipſo facto, vt loquuntur
iura, & deciſiones in contrariū alle-
gatæ,ſed per verba, quæ requirebant
creditoris factum,cum ad eius com-
modum adiectio talis facta fuerit, &
propterea in caſu. Matth.de Afflict.
deciſ.174. d.declarauerat,nam reſo-
lutio contractus per non dationem
fideiuſſoris, non fuit in facto eſſe,ſed
in potētia fieri creditore volente. vt
declarat Dec.conſ.138. col. 2.maxi-
me ſi dictū fuit, alias ad reſtitutionē
pecuniarū cogi poſſit, quæ verba vo-
luntatem creditoris important.l.ſæ-
pe audiui Cęſarem.ff.de officio præſi
dis, & miniſterium iudicis, cum ne-
mo ſua propria auctoritate ius ſibi
dicere poſſit, & propterea illa verba
ſolum operantur ad fauorem credito
ris,vt in facultate ipſius ſit diſſoluere
ſocietatem,ſi alii fideiuſſores nō pręſ-
ſtentur,cum alias facere non potuiſ-
ſet, alias talis declaratio non fuiſſet
ad commodū creditoris,nec amplius
potuiſſet fructus percipere ſi ſocietas
ipſo iure diſſoluta eſſet, ſed cum fru-
ctus poſtea perceperit, videtur ſatis
declaraſſe illos in cauſa ſocietatis
percepiſſe,vt debitum fugiatur.l. me
rito. ff.pro ſocio,cum aliter percipe-
33 re nō potuiſſet abſque crimine vſu-
rarum,& in clauſula annullatiua con
tractus ſemper ſubintelligitur condi
tio, ſi pars ad cuius fauorē eſt appo-
ſita vtatur, vel ei non renunciet, ita
cōmuniter teneri ait Caſſiodo. deciſ.
12.in reg.cancell.nu.7. Cephal.conſ.
25. nu. 29. lib.1. alios citat Gabriel.
in ſuis concluſionibus,de clauſ.lib.6.
concl.3. num.25. & 26. quod in caſu
præſenti videtur eueniſſe per fru-
ctuum perceptionem.

SVMMARIVM.

1 *Officialis ſi duos fideiuſſores dare promiſerit, & vnum tantum dederit, an ſocietas oontracta ſit.*

2 *Contractum non obſeruans ex parte ſua omni commodo caret.*

3 *Pœna l. ſi quis maior. C. de tranſact. etiam in contractu ſocietatis locum habet.*

4 *Societatis contractus eſt contractus nominatus, qui non reuocatur propter*

pter inobſeruantiam.

5 *Contractus non annullatur ob non implementum ſecutum niſi interueniente monitione.*

6 *Clauſula reſolutiua contractus operatur, vt ſocietas non dicatur contracta.*

7 *Solutio penſionis ratificationem contractus inducit.*

8 *Emphyteuta cadit a iure ſuo ex alienatione, vel Canone non ſoluto, ſi Dominus voluerit.*

9 *Societas poteſt finiri, ſi conditio, ſub qua facta eſt, impleta non fuerit.*

10 *Clauſula reſolutiua contractus poſita in fine an referatur ad aliam partem contractus.*

11 *Fructus reſtituendi ſunt pro rata temporis, ſi ſocietas infra tempus diſſoluatur.*

CAP. LXIX.

CVm dictum ſit ſupra, quod in contractu huiuſmodi ſocietatis pro maiori cautione illius, qui pecunias ad ſocietatem officiali præſtat, ſoleat ſemper officialis promittere dare duos fideiuſſores, vti principales, & principaliter, & in ſolidũ
1 obligatos pro ſolutione fructuum, & ſortis reſtitutione. Dubitatum fuit, an ſocietas contracta dicatur, ſi poſtea, niſi vnus fideiuſſor non acceſſerit, & qui pecunias dedit, pro ſemeſtri iã fructus perceperat, & videbatur dicendũ ſocietatem minime con tractam fuiſſe, vt officialis in caſu mortis lucrum conſequi valeat, quia
2 contractus pro eius parte non adimpleuit, & non obſeruans contractum ex parte ſua, ab omni commodo con uẽtionis cadit. l. ſi conuenerit. §. fin. ff. locati. c. peruenit, de iureiurãdo. cõtractuſque vires in non obſeruando conuenta per alterã partiũ diſſoluuntur, vt per Doct. in l. ſi quis maior. C. de tranſact. quæ etiam ad terminos noſtros trahi poteſt, cum generaliter loquatur, & habet locum in omni contractu, vt ibi communiter per Doct. maxime ſtante iuramento, vt per Corn. conſ. 25. nu. 11. lib. 2. Vnde cũ officialis non ſeruauerit ea, quæ in cõtractu ſocietatis ſeruare promiſit, quia non dedit duos fideiuſſores,
3 non poterit in caſu mortis pecunias lucrari. Corn. conſ. 121. lib. 1. verſ. ponderandũ eſt, vbi dicit, quod pœna dictæ legis, ſi quis maior, vendicat etiã locũ in contractu ſocietatis, eo magis ſi talis contractus innominatus eſſet, vt dictum fuit ſupra c. 9. in 1. part. per not. per ſcriben. in l. cum proponas. C. de pactis, etiam quod contractus ſocietatis eſſet in forma Cameræ, tamen exceptio huiuſmodi nõ ad implementi officiali agẽti obſtaret. Ant. Galleſ. ad formam Cameræ obligatio. quæſt. 1. in 4 parte n. 7. & ita fuit reſponſum in Rota Romana in cauſa Romana pecuniarum. 18. Decembris 1573.

In contrarium facit, quia contractus ſocietatis eſt contractus nominatus, qui poſt executionẽ non reuocatur propter inobſeruantiã, ſed ad implementum, vel ad intereſſe agi-
4 tur. l. ea conditione. C. de reſcinden. vendit. l. fin. ff. de condit. ob cauſam. Corn. conſ. 102. lib. 2. n. 21. Ruy. conſ. 128. nu. 9. lib. 5. Decius, & Moder. in d. l. cum proponas. Vnde contractus cũ a principio fuerit perfectus, quia officialis pecunias habuit, & ille, qui illas dedit, fructus percepit, non reſcinditur per fideiuſſores poſtea non præſtitos, vt in dictis iuribus habetur,

tur,& in l.In ciuile.C.de rei vendica. & not. in l.ſi pecuniam.de condit.ob cauſam.Corn.conſ.208.lib.1.nec cõ-
5 tractus annullatur ob non implementum ſecutum, niſi interueniente monitione adimplen. Corn. conſil. 102. lib.3.Dec.conſ.452.nu.11.Aret.conſ. 149.ad fi.Aymo.conſ.104.nu.25.

Sed pro reſolutione conſiderandũ
5 eſt, an in inſtrumento adſit clauſula reſolutiua contractus, ſi enim adeſſet,tunc ſocietas contracta nõ eſſet,
6 vel ex non præſtatione fideiuſſorum reſoluta fuiſſet, vt dicimus in pacto. l.commiſſione. quod idem eſt in omnibus contractibus habentibus clauſulam reſolutiuam.vt per Dec. conſ. 187. nu.4. pactum enim reſolutiuum ſtatim operatur ſtante declaratione
7 per creditorem facta. Alex.in l.inſulam.16.fallen.de verb.oblig.nec pendet a voluntate creditoris, ſed a negligentia debitoris negligentis, id quod tenebatur perficere, nec eſt ferendũ,vt quis ex eo contractu,quem nõ impleuit commodũ conſequatur. l.Iulianus.§.offerri.de act.empt.Gozad.conſ.1.nu.1.& conſ.31.n.4. præſertim ſi adeſt pactum, quod eo ipſo intelligatur ſocietas reuocata, cũ ad effectum, vt quis conſequatur actionẽ, vel exceptionem ex cõtractu, debet ante omnia docere,pro parte ſua adimpleuiſſe. Aym.conſ.151.& conſ. 192.num.1520. Nam alias,qui dedit pecunias, contracturus non fuiſſet,l. in conuentione. de verb.oblig.nec requiritur,vt probetur officialem fuiſſe in mora dandi fideiuſſorem.Bar.in l.ſi duo.§.hæc verba.de cõſtit.pecun. cum non ſimus in caſu, in quo mora requiratur,cum non poſſit lucrifacere ex eo contractu, quem non adimpleuit.Dec.in l.cum proponas. nu.4. C. de pact. & ita fuit reſolutum per Dominos de Rota in vna Rom. duorum millium,vt habetur in deciſ.Seraphi. die 18.Decembris 1573. & die 19.Martii 1574.

Si vero clauſula reſolutiua non ſit expreſſa, ſocietas eſſet contracta,ſed creditor ſemper agere poſſet,vt fideiuſſores præſtentur, cũ enim fructus perceperit videtur voluiſſe ſocietatẽ coire. Paul.Caſtr. conſ.383. factũ ſic ſe habet. vbi dicit,quod ſolutio penſionis ratificationem contractus inducit vt eum refert,& declarat Natta conſ.26.nu.7. lib.1. immo per receptionem fructuum videtur approbaſſe cõtractũ,& a reſolutione ipſius receſſiſſe. vt in l.de lege.§.fi.ff.de leg. & commiſ. facit tex.in l.ſi eũ dies.§. fi.cum l. ſequen.ff.de arbitris,& in l. 2.in princ.ff.ſi quis cautio. probatur expreſſe recte intuenti in l. poſt diẽ. ff.de leg.& commiſ.iuncto §.vltimo. & l.præcedendum,vt bene conſiderat Aretin. conſ. 149. num. 12. verſ. ſed quæritur.hinc dicit Bal.in cap.1.quo temp.min. inueſt, quod ſi poſt diem, & menſem Dominus recepit vaſſallũ ad obedientiam videtur ſibi ingratitudinem remiſiſſe,ob quam vaſſallus a iure ſuo ceciderat, & ſi emphyteuta alienat, vel debitum canonem intra debitum tẽpus non ſoluerit,a iure ſuo cadit,tunc demum ſi Dominus voluerit,& declarauerit. vt per Alex. conſ.106. li.3.& conſ. 125.lib.5. Soc. Iun.conſ.111.lib.2.late Cephal.conſ. 25.nu.29.lib.1. & recipiendo penſionem, caducitatem reducere videtur. Gloſ.magna in l. 2. C.de iur.emphyteu.c.potuit.in gloſ.penul.extra locati.Dec.conſ.452.num.23.Caſſiad.deciſ.2. & ſeq. de locat. & conduct. hoc enim ſimul minime compatiuntur, quod

quod creditor fructus perceperit, & retineat,& ſocietas non ſit cōtracta, poſſet bene creditor etiam quod fructus receperit, agere, vt officialis aliū pręſtat fideiuſſorem,alias ſocie-
5 tatē reuocare per tex.in l.ſi non conuenerit. ff. pro ſoc. vbi ſi ſocietas eſt facta ad certum tempus, poteſt ante
9 tempus ab ea recedere, ſi conditio, ſub qua coita fuit, impleta non fuerit,fructus tamen pro rata temporis reſtituere deberet, poſtquam ceſſat cauſa, ex qua licita erat eorum perceptio,& retentio, & creditor tenebatur inueſtigare, & perquirere an fideiuſſores eſſent dati, ex quo ad eius commodum tendebat. Aymon. conſ.168.nu.4.Ruy.conſ.46.lib.5.qui proprie loquitur in eo, qui fideiuſſores dare promiſit.

Si vero clauſula reſolutiua in dandis fideiuſſoribus poſita non eſſet,ſed
10 ſolum in renouandis in caſu abſentiæ,vel mortis,an tunc talis clauſula referri etiam poſſit ad dandos fideiuſſores. & DD. de Rota inclinarunt referri debere ex veriſimili mente cōtrahentium.iuxta not.in l.tale pactū.§.fi.ff.de pactis,quia ratio diuerſitatis aſſignari non poteſt,habetur deciſ. Oradini in vna Romana. 200. de anno 1566. die 12. Martii, & die 28.Iunii, & ſi diceretur, ſocietatem non eſſe contractam, vel reſolutam, conuentio illicita eſſet,ſi dans pecunias, fructus ſaluo capitali lucrare-
11 tur.Ideo dicendum eſt fructus perceptos,reſoluto cōtractu ſocietatis,reſtituendos eſſe,per not.per Alex.cōſ. 117.nu.3.lib.1. vel ſolum fructus lucrabitur pro rata tēporis, quo ſocietas durauit,vt dixerunt DD.de Rota in ead.cauſa, die 9. Maii 1567. vt in deciſ. Oradini habetur.

SVMMARIVM.

1 *Fideiuſſores qui ad ſex menſes, & non vltra promiſerunt,an intra ſex menſes conueniri poſſint.*

2 *Obligaito ex diſſenſu diſſoluitur.*

3 *Tempus, cum ſimpliciter apponitur, intelligitur de immediate ſequenti.*

4 *Vltra,iſta dictio cuius ſit natura.*

5 *Fideiuſſores tenentur in omni caſu, in quo ipſe principalis tenetur.*

C A P. LXX.

SEd an fideiuſſores, qui ſocietati contractæ ad beneplacitum cum diſdicta quindecim dierum ad ſex menſes, & non vltra acceſſerunt,re-
1 uocata ſocietate, intra ſex menſes cōueniri valeant. Et dicebatur non poſſe,cū integrū ſemeſtre habere debeant, illud enim tempus ad eorum commoditatem habere cenſentur, & ſi intra tempus conueniātur plus debitō petere dicitur.§.plus autē.Inſti. de actio.& minus ſoluere dicitur, qui commodum dilationis habet, vt declarat Soc.conſ.151.col.2.lib.1.Nā fideiuſſores integrum ſemeſtre habere putarunt,& ſi ille, qui pecunias dedit, diminui intendebat,nō fuit orta aliqua obligatio, cū valeat argumētum de plus debito,de loco ad tēpus, de re ad tempus,de cauſa ad tēpus. vt per ſcriben.in d.§.plus autē.
2 vnde ex diſſenſu obligatio vitiatur. arg.l.dotē.ff.locat.vbi ſi locator ſenſit de maiori, conductor de minori, locatio non tenet,cum in plus fideiuſſores eſſent obligati,ſi minus tempus haberent, & cum fuerit dictum ad ſex menſes cum diſdicta quindecim dierum, illi quindecim dies intelli-

guntur

guntur immediate ſequentes, quia
3 vbi ſimpliciter de tempore proferimus de immediate ſequēti intelligimus.l.eum,qui calendis,vbi late Iaſ. de verb. obl. ne dilatio coarctetur.l. 2. C.de tempo.appella.c.non poteſt. §.1.de prob.in 6.accedit tex.in l.3.ff. mandat.ibi namque iniquum eſt, nō eſſe mihi eum illo actione ſcindi, ille vero ſi velit. Vnde inconueniēs eſſet, vt in facultate illius eſſet, qui pecunias dedit, computare tempus a die diſdictæ, vel a die ſemeſtri finiti, ſecundum l.eum,qui Calendis.

In contrarium dicebatur, quod cū fideiuſſores promiſerint ad ſex menſes,& non vltra, cenſentur etiam intra ſex menſes poſſe conueniri, ſi infra ſex menſes ſocietas legitime diſſolueretur, & eſſet locus repetitioni pecuniarum, cum dictio,vltra,ſui na
4 tura excludat, & includat: excludit tēpus vltra ſex menſium, & includit tēpus intra ſex menſes. Bar.in l.cum ita.ff.de dot.prælegat. Ang. & Bal.in l. ſi vltra. C.de fideiuſſo.Angel.conſ. 194. Dec.in l.in actione.num.9.C.de tranſact. & cum principalis, ſecuta reuocatione poſt quindecim dies,cōueniri potuiſſet, etiam ipſi fideiuſſores conueniri poſſent, quia videntur
5 voluiſſe teneri in omnem caſum, in quo ipſe principalis tenetur, & conueniri poſſe.l.ſi quis pro eo.§.ſi nummos.ff.de fideiuſſo.Alex.conſ.34.li.2. præſertim ſi eſt expreſſum, fideiuſſores teneri veluti principales,& in ſolidum ad omnia, ad quæ principales tenebantur, quo in caſu nulla deformitas in obligatione cēſetur.l.Iulianus.de leg.3.Roma.conſ.44. in 3.dubio.Ang.& Imo.in l.damni infecti. ff. de dam.infect. Gozad.conſ.59.col.3. & ſi intra ſex menſes fideiuſſores cōueniri nō poſſent, nec illis elapſis,cū voluerint, teneri ad ſex menſes tantum, & nō vltra,eorum obligatio,& promiſſio eluſoria redderetur.c.ſi ciuitas de ſent.excom.lib.6.glo.in cap. quamquam. de vſur.eo.lib.Fely.in c. Rodulphus. col.22. de reſcript. & licet fideiuſſores non potuiſſent conueniri durātibus ſex menſibus, tamē non erat prohibitum ſocietatem intra ſex menſes diſdicere,ſiue reuocare ad effectum ſaltem,vt finita ſocietate ſolutio fieret, & nil factum erit contra conuentionem,& ita deciſum fuit in Rota Romana, fideiuſſores poſſe conueniri, quando ſocietas infra ſex menſes diſſoluitur,vel reuocatur.per not.per Bar.in l.c.cum ita. de dolo.Bal.& Ang.in l.ſi vltra. C.de fideiuſſo. & per Puteum 58. deciſ. lib.3.

SVMMARIVM.

1 *Creditores anteriores præferendi ſunt poſterioribus,tam in ſorte,quam in vſuris.*
2 *Creditor anterior præfertur poſterioribus in fructibus decurſis ante litem motam.*
3 *Societas per mortem, vel decoctionem finitur.*
4 *Societate diſſoluta fructus amplius non currunt.*
5 *Fructus decurſi, vel decurrendi pendente iud. ſuper ſorte non debentur. & nu.2.*

C A P. LXXI.

Licet anteriores creditores veniāt & ſint præferendi tā reſpectu ſortis principalis,quā fructuū an
1 te litem motam maturatorū. vt in l. Lucius.

Lucius. ff. qui pot.in pigno. hab. vbi quo ad vſuras, tamquã acceſſorias, primus creditor ſecundo præferatur, vt ibidem per Bar. qui ſummando d. l. dicit, qui potior eſt in ſorte, eſt potior in vſuris, & ibi per Angel. Bal. Saly. & Neguſ. de pign. & hypothecis in ſecundo memb. 5. par. n. 10. & in 1. membr. 5. par. nu. 14. & 15. quod tamen non procederet, quo ad pœnam, in qua primus creditor, ſecũdo non præfertur. vt per Matth. de Afflict. deciſ. 186. vt ibi in additionibus Cæſar. Arſil. declarat, nec etiam in fructibus pendente iud. maturandis, quia pendente iud. ſuper ſorte, vſuræ, & fructus etiam per ſtipulationem debiti, peti nequeũt. Saly. in l. 1. n. 4. C. de iudic. & in materia noſtra omnis ceſſat difficultas, licet enim bona officialis ſint pro ſorte, & fructibus obligata, tamen mortuo officiali, vel decocto in cõcurſu creditorum, qui pecunias ei in ſocietatem dedit, & ſic pro ſorte, & fructibus
2 decurſis vſque ad mortem, vel decoctionem, ſi eſt anterior poſterioribus creditoribus prẽferatur, quia pro fructibus obligatio retrotrahitur ad diẽ promiſſionis, vt in d. l. Lucius. idem, & ſi eſſet tacita hypotheca. vt per Neguſ. in d. 1. membr. 5. part. qui reprobat Soc. qui in conſ. 41. lib. 4. in tacita hypotheca contrarium dixerat, ſed in fructibus decurrendis pendente iud. non ſolum non ſubeſt aliqua hypotheca, ſed nunquam etiam aliqua actio competit: ſtatim enim, quod crediur ex cauſa ſocietatis ſortem recepit, videtur animum habere ſocietatis diſtrahẽdę. l. actione. ff. pro ſocio. & actio pro ſocio durante ſocietate non datur. l. tamdiu. C. eod. Pet. de Vbal. in tract. de duob. fratribus, vndecima part. princ. col. 3. ver. 7. finitur Pract. Papien. in ſor. libelli in cauſa ſocietatis, ver. nec perſeue-
3 rare. nu. 2. præſertim quia pęr decoctionẽ, ſiue mortem ſocietas finitur. l. 1. §. diſſoluitur. ff. pro ſoc. d. l. in actione. §. pen. Aret. in. §. ſoluitur. Inſtit. de ſociet. l. pro verum. ff. pro ſoc. Decius conſ. 213. & in Curia Romana indubitatum eſt, vt dicit Hier. Gabr. conſ. 63. lib. 2. n. 15. & finita ſo-
4 cietate fructus amplius currere nequeũt. l. ſocium, qui in eo. ff. pro ſoc. & periculum vitæ ceſſat. Hier. Gabr. conſ. 78. lib. 1. & d. conſ. 63. n. 16. & ita
5 in queſtione propoſita vidi reſponſum fuiſſe per doctiſſimũ Dominum Robertum Lancellottum Peruſinum mihi vti fratrem obſeruandiſſimum.

SVMMARIVM.

1 *Officialis an facta ceſſione officij pecunias receptas in ſocietate lucrari poſſit, ſi ille, qui illas dedit, ante admiſſionem ob erit.*

2 *Reſignatio officij habet tacitam conditionẽ, ſi ius ceſſionario acquiratur.*

3 *Ceſſio ante admiſſionem non dicitur perfecta.*

4 *Reſignans beneficium ante admiſſionẽ illud non perdit.*

5 *Papa forte non poteſt conferre officiũ, niſi perſonæ, in cuius fauorẽ eſt facta reſignatio.*

6 *Reſignatio facta de offi. donec non fuerit admiſſa, officialis officium retinet.*

7 *Reſignatio facta cum clauſula, nec aliter, nec alio modo, eſt conditionalis.*

8 *Officialis reſignans officium ab omni iure ſuo cadit.*

9 *Reſignans beneficium ipſo iure beneficio priuatur.*

O *Reſi-*

10 *Reſignatarius non dicitur habere officium a reſignante, ſed à Papa.*

11 *Reſignatio facta de offi. dicitur perfecta quo ad reſignantem etiam ante admiſſionem.*

12 *Fructus officij a die reſignationis ad reſignatarium ſpectant.*

13 *Ius ſemel extinctum amplius reuiuiſci non poteſt.*

14 *Officialis dicitur officium alienaſſe ſtatim, quod illud reſignauit.*

C A P. LXXII.

SOcietas vt dictum fuit Cap. . . per alienationẽ, ſiue reſignatio-
1 nem ab officiali factam de off. ſuper quo ſocietas inita erat, diſſoluitur; ſed quid ſi poſt reſignationem, antequam reſignatio admiſſa fuerit, ille, qui pecunias dedit obierit, an officialis pecunias in ſocietate receptas
2 lucrari poſſit; & pro affirmatiua dicebatur; quod reſignatio officii facta ad fauorem certæ perſonæ habet in ſe tacitã conditionem, ſi ius reſignatario acquiratur. Iaſ. in l. ſi quis. C. de inſtitut. & ſubſtit. Io. Paul. deciſ. 105. Mohed. per ſolam reſignationẽ adhuc non admiſſam reſignatio per-
3 fecta non dicitur, quia reſignatario nullum ius acquiſitum fuit, nec ab officiali ius ſuum abdicatũ tenetur. Caſſad. deciſ. 2. de renunciat. num. 4. & 5. Pute. deciſ. 94. in 2. vbi reſignans
4 beneficium, donec reſignatio admiſſa non fuerit, illud non perdit, cap. fin. de renuncia. in poteſtate enim Papæ eſt reſignationem factam recipere, vel non. Io. Andr. in c. ex ore, de his, quæ fi. a maio. par. cap. Caſſad. d. deciſ. 2. num. 6. & ſic pendet a voluntate Papę. Abbas in c. quod in dubiis, ſub num. 8. de renunciat. licet non poſſet illud forte conferre, niſi perſonæ, ad cuius fauorem reſigna-
5 tio facta fuit. glo. in c. olim. in verb. traditum, de reſtit. ſpoliat. c. inter. de præben. tamen donec reſignatio admiſſa non fuit, officialis officium re-
6 tinet cum non dicatur factum, donec aliquid faciendum reſtat, vnde officium nec reſidere in perſona reſignantis, nec ius ſuum ab eo abdicatum dicitur, donec reſignatio admiſſa non fuerit, nec dicitur alienatum, quod adhuc in domino reſignantis manet. l. alienatum. in princ. de verb. ſignif. præſertim ſi reſignatio facta eſſet cum clauſula, nec aliter, nec alio modo, quę reddit actũ conditionalem. Iaſ. conſ. 86. in vlt. du-
7 bio. lib. 3. ideo donec non fuerit ſecuta admiſſio, officium penes officialẽ reſidet. Caſſad. d. deciſ. 2. num. 6. Hier. Gabr. conſ. 185. lib. 1. qui alias deciſiones allegat, nec reſignatio dicitur perfecta ante admiſſionem. adnot. plene Tiraq. de retract. §. 1. glo. 2. nu. 21. & donec officium penes officialem reſidet, ſocietas durare debet, merito lucrum conuentum durante ſocietate officialis conſequi debet.

In contrariũ conſiderabatur, quod facta reſignatione officii, ſtatim ſocietas diſſoluta fuit, quia per reſignationẽ officii, reſignãs omne ius, quod
8 in eo erat, a ſe abdicauit. Innoc. & alii in c. ſuper hoc. de renunciat. Caſſad. deciſ. 4. de reſtit. ſpol. Rot. deciſ. 23. & deciſ. 252. ſi opponatur. in no. & deciſ. 67. nota quod reſignas. 205. in antiq. & reſignatio facta in manibus Papæ valuit, & ſtatim ſuum effectum ſortita fuit. c. ſuper hoc. c. tranſmiſſa. de renuncia. c. quam periculoſum. 7. q. 1. etiam ſi reſignatio aliquo defectu nulla eſſet. d. c. quod in dubiis

Digitized by Google

dubiis. vbi Abbas dicit, quod priuatur ipſo iure; ſequitur Ripa. in cap.
9 2.de reſcript. nu.23. & reſignans pro mortuo habetur. Pariſ. conſ.143.nu. 8.lib.4.& licet reſignatarius ad Papã recurrere debeat, vt illum admittat. Rot. deciſ. 397. in antiq.tamen reſignatio ad præiudicium cedentis valet, & tenet.Io.And. Cald.conſ.4. de renuncia. Caſſa. deciſ.2.de renuncia. gloſ. in cap.1. 17. q.2. Paul. Caſtren. conſ.313.lib.2. viſo tenore ſupraſcriptæ Bullæ. Ad fauorem ſolum Principis introductum fuit, vt reſignatio officij per Papam admitti debeat, vt ſcire valeat in cuius perſona officium reſideat, & facta admiſſione reſignatarius non dicitur officium ab officiali habere, qui iam ſuum ius ceſſerat, ſed a Papa. Abbas in c.
10 2. de reſcript. Caſſad. deciſ.15. poſt prin.nu.1. de præbẽ. prout ita firmare videntur Domini de Rota in vna Ro.ſocietatis coram R.P.D.Seraphino ſub die 23.Iunii 1579. vbi conſtituerunt differentiam inter reſignationes beneficiorum, & reſignationes officiorũ: in beneficialibus enim nullum eſt commercium, & ſine licẽtia ſui ſuperioris non poteſt Clericus neque tacite, neque expreſſe beneficium renunciare, vel dimittere. c. admonet.de renuncia.Abb.in cap.ex ore ſedentis, de his quæ fi. a maio.
11 par.cap.& ſi aliter facta fuit,non tenet ad præiudicium renunciãtis, ſiue reſignantis. Abb. in c.2.num.10.de reſtit.ſpol.cũ illicita renunciatio nemini præiudicat. glo. in d. cap. 1. & poſſet Clericus reſignans antea admiſſionem, & præſtitum conſenſum pœnitere. Rota deciſ.7.in antiq. in officiis aliud eſt,in eis enim eſt commercium, cum æquiparentur bonis patrimonialibus, & pactiones nõ ſunt prohibitæ ſicut in beneficialibus, & a Papa paſſim reſignationes admittuntur, & officia in cõmercio noſtro videntur. ad not. per Caſtren. in l. continuus. §.cũ quis. ff.de verb. obligat.num.5.& reſignatio, recepta pecunia facta tenet, & poſt reſignationem reſignãs pœnitere nequit; vn
12 de reſignatio dicitur perfecta etiam antequam admiſſio ſecuta fuerit. l. neceſſario.§.ſi ita res.ff.de peric.cõmo. re vend. adeo quod ab ea cedens diſcedere non poteſt. glo. ibi, & in l. 1.C.eod.tit.& fructus officii non ipſi cedenti, ſed ceſſionario a die ceſſionis ſpectant. Caſſio. deciſ.4. num.6. de reſtit.ſpol. Sarnen. in regu.de publi. reſignan. q. 7. Alexan.conſ.121. num.6.lib.4. Hiero. Gabr. conſ.192. lib.1.& admiſſio non requiritur ad perfectionem reſignationis, ſed ratione intereſſe Principis, cui intereſt ſcire in cuius perſona officium ceſſum, & alienatum fuit,& etiam propter emolumẽta,quæ ex reſignatione proueniũt, ſed res reſpectu cedentis ex quo fecit quantum in ſe fuit, reſignatio dicitur perfecta, & reſignans facit ſe ab officio alienum. ad not. per Tiraq.de retract.§.1.glo.9.n.37. cũ nihil habeat ſpiritualitatis, adeo quod ſine aliqua licentia reſignatio fieri poteſt, & ante admiſſionẽ valet. Caſſad. d.deciſ.2.n.3.de renuncia. & admiſſio eſt executio ad actum perfectum. Caſſad.deciſ.1. de renunc.& ideo vt dictum fuit eſt differentia inter reſignationes beneficiorum, & reſignationes officiorum, & rerum temporalium.Rot.deciſ.306. ſi actor in no.vt etiam dixerunt domini in illa Ro.ſocietatis,& licet quo ad ſuperiorem attinet, illa non valeat, niſi

O 2 admiſſa

admiſſa fuerit, effectus tamen renunciationis quo ad ipſum renũciãtem attinet, inductus cenſeri debet. Anch. conſ. 34. num. S. & ſi Papa ceſſionem forte non admitteret, dici poſſet officialem in off. nõ continuare, ſed de nouo officium acquirere, ad not. per Caſſad. deciſ. 4. de reſtit. ſpolia. glo. in d. cap. inter cætera, in verb. aſſignari, in fi. Ius. n. ſemel finitum per ceſſionem, reuiuiſcere non poteſt, l. qui res. §. arcam. ff. de ſolut.
13 tradit Soc. conſ. 206. col. 4. lib. 2. vel dici poſſet, quod reſignatio fuerit perfecta, ſed tamen reuocabiliter, donec admiſſa fuerit, & ſtatim facta admiſſione ad diem reſignationis factæ retrotrahitur, adeo quod officialis dicitur officium alienaſſe, ſtatim, quod illud reſignauit. Caſſad. d. deciſ. 1. & 2. de renuncia. Io. Paul.
14 deciſ. 30. Paleott. nunc Cardinalis meriti. deciſ. 72. verſ. immo reſpondetur, ideo fructus officii a die reſignationis reſignatio debentur, etiam quod interueniſſet aliquod temporis interuallum a die reſignationis, & a die admiſſionis, prout interuenire poſſet, ſaltem modo, quod non ſufficit ſola ſupplicatio, ſed etiam neceſſe eſt litteras expedire: nec obſtat, quod in reſignationibus beneficiorum cum clauſula, non alias. Et ius nõ abdicare, quia procedit in beneficialibus, quia alias reſignans non erat dimiſſurus, ſed in reſignationibus officiorum, quæ fiunt libere in manibus Papæ, reſignans nil aliud quærit, niſi pretium iam acceptum habere, vt poſſit alteri cedere, ſi forſan admiſſio non repareretur, & ideo magna eſt differentia, vt dictum fuit.

SVMMARIVM.

1 *Lucrum proueniens ex morte illius, qui pecunias dedit in ſocietate, ad illum peruenire debet, qui vere pecunias habuit, & bonam fidem recognouit.*
2 *Promiſſio indemnitatis, quid in ſe contineat, remiſſiue.*
3 *Incommodum, qui ſentit, & commodum ſentire debet.*
4 *Societas ſecunda facta pro extinctione primæ præſumitur facta nomine illius, cuius ſocietas prima inita fuit.*
5 *Actus præſumitur factus nomine illius, ad quem negotium ſpectat.*
6 *Officialis, qui ſolum purum nomen in ſocietate accommodauit, lucrum conſequi non debet, ſicut nec damnum ſentire debet.*

CAP. LXXIII.

Dvbitatum aliquãdo etiam fuit ſi ſocietas inter Titiũ officialẽ, & Petrũ inita fuit, ſed vere pecuniæ in ſocietatem receptæ per officialẽ in ſeruierunt Sempronio, qui bonam fidem recognouit, & officialem indẽnem ſeruare promiſit. Petrus, qui pecunias accommodauerat, ſocietatem reuocauit, & egit contra d. Titiũ officialem pro pecuniarum reſtitutione, qui officialis cum pecuniam præ manibus non haberet, pro illis reſtituendis, aliam ſocietatem cũ N. cõtraxit, qui durãte ſocietate deceſſit, modo Titius officialis prætendebat pecunias receptas a N. in d. ſocietate
1 lucrari, quia ſocietas cũ eo, & non cũ Sempronio contracta fuit, nec Sempronius nominatus fuit; nec eius præſtitit conſenſum, & ex actu, quem

non

Digitized by Google

non approbauit, lucrum conſequi nō debet, cum ſocietas vere cum officiali contracta fuit, vt dictum fuit. 5. in cap. . non autem cum eo, qui vere pecunias recepit.

Rota tamen Romana in vna Romana ſocietatis coram R.P.D. Blanchetto, die 28. Octobris 1580. cōtrarium determinauit, quia ſicut ad Sēpronium totum incommodum etiā ſecundæ ſocietatis ſpectabat, ex permiſſione facta in prima ſocietate, in qua bonā fidem erga officialem recognouit, & commodum, & incommodum ſocietatis in ſe ſuſcepit, officialemque indemnem conſeruare, &
2 releuare promiſit. ad not. per Ruyn. conſil. 187. num. 3. lib. 1. Socin. Iun. conſil. 94. num. 17. lib. 3. igitur, & commodum ſecundę ſocietatis conſequi debet. l. ſecundum naturam. ff. de reg. iur. qui enim ſentit onus,
3 lucrum etiam habere debet. cap. qui ſentit. de reg. iur. in 6. ſecunda enim ſocietas fuit facta per officialē ad extinctionē primæ factæ ad inſtantiam, & commodum Sempronij, qui ſe obligauit indemnem officialem releuare, & pecuniæ receptæ ex dicta ſecunda ſocietate, fuerunt
4 verſæ in extinctionē primæ ſocietatis, igitur cenſetur nomine Sempronii facta. Bald. in l. ei, qui ſeruo. verſ. ſed venio. C. quod cum eo, cum etiam ipſo inuito ſecundam ſocietatem potuit officialis inire pro reſtituendis pecuniis in prima ſocietate receptis, & ſecunda ſocietas præſu-
5 mitur facta nomine illius, ad quem negocium pertinet. per not. per Bar. in l. familiæ. C. famil. hercis. Tiraquel. de contract. ligna. §. 36. gloſſ. 2. num. 6. ſi igitur ſecunda ſocietas potuit fieri etiam inuito Sempronio, potuit etiam abſque eius conſenſu, & ſcientia contrahi. l. qui poteſt inuitus. de reg. iur. Iaſ. in l. 4. poſt princip. de fideicommiſſ. libert. adnot. Ruyn. conſil. 107. lib. 1. num. 1. & 2. & quemadmodum ex prima
6 ſocietate commodum, & lucrum fuiſſet ipſius Sempronii, etiam quod ſocietas cum eo contracta non eſſet, quia omne incommodum ſentiebat, & commodum ſequitur incommodum, ita etiam ex ſecunda conſequi debet, cum loco primæ ſucceſſerit, ſubrogatarum fuerit, vnde iure ſubrogationis, debet ſortiri eandem vim, & naturam. l. ſi cum. §. iniuriarum. ff. ſi quis caut. cap. Eccleſia. il 1. vt li. pen. Clemen. prima de ſupplen. neglig. Prælat. Dec. conſ. 190. colum. 3. verſ. hoc idem. Si enim Sempronius tenetur reſtituere pecunias in ſecunda ſocietate receptas, & fructus ſoluere, & omne onus ſubire, debet etiam habere commodū. Clemen. prima. de cenſibus, quod procedit tā quo ad commoda, quā quo ad incommoda. vt tradunt Bart. in l. 1. §. hæc actio. ff. ſi quis teſta. lib. eſſe iuſ. Gozad. conſ. 65. nu. 12. Socin. Iun. conſ. 74. nu. 4. lib. 3.

FINIS.

LEO X.

DE SOCIETATIBVS OFFICIORVM ROMANAE CVRIAE.

LEO EPISCOPVS ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Romanum Pontificem, in quo fidei orthodoxæ fundamenta a Deo ſunt conſtituta, & qui Chriſtianæ veritatis aſſertor extitit, in primis ſumma ope niti decet, ne contrahentium in hac alma vrbe, in qua Ro. Pontifice regimini vniuerſalis Eccleſiæ præſidente, aliquo modo animæ ſaluti præiudicium afferri contingat, ſed quæ ex huiuſmodi commercijs procedunt, ſine aliqua labe, ac in ſinceritate fidei inuiolata permanere debeant, ne vnde ius oritur, exinde naſcatur iniuria, & qui documenta ſalutis cæteris præſtare conſtituit, exempla tribuat delinquendi. Ea igitur cura moti, libenter ad ea intendimus, per quæ non ſolum Curiales, quantum Domino poſſumus, ſine aliqua labe in bono conſeruentur ſtatu, & ex eorum laboribus, ac laudabili exercitio commode, honeſteq; ſe ſubſtentare valeant. Sed omnis prorſus illiciti lucri via eis præcludatur, & eorum diſpendijs obuiitur. Cum itaque fide dignorum teſtimonio acceperimus, quod officiales Romanæ Curiæ pecunijs indigentes partem aliquam officiorum, quæ obtinent, alijs pro certa pecuniarum ſumma communicant, & ad reſpondendum de emolumentis pro dicta rata cum aliquibus pactis minus licitis ſe obligant. Aliqui vero officia ipſa de pecunijs aliorum ementes, & illa in propria perſona exercentes, etiam cum ad illa exercenda plurimum apti exiſtant, in eorum ingenio, & induſtria confidentes, aliquas ſuper illis ineunt conuentiones. Nos ſuper his opportunum remedium adhibere volentes, per quod huiuſmodi contrahentiū animarum ſaluti, ac conſcientiæ puritati, & indemnitati conſulatur, per præſentes, motu proprio, & ex certa noſtra ſcientia de Apoſtolicæ poteſtatis plenitudine perpetuo duraturas ſancimus, & ordinamus, vt quicumque officialis tam in Romana Curia, quam extra eam officia ad Romanæ Pontificis ſedem, ſeu ad vitam illa ementium vendi ſolita, cuiuſcumque ſtatus, & conditionis, aut dignitatis, vel honoris exiſtat, partem magnam, ſeu minimam aliquam dictorum officiorum, quæ obtinet, ſeu illorum fructus vendere, donare, ſeu quouis titulo in alium extra Rom. Curiam abſentem, qui conuentionem partis officij, & illius emolumentorum facere, & finire per procuratorem in Ro. Curiam conſtituendum, poſſit, & valeat tranſferre, vendere, donare, aut alias alienare voluerit, tam ei, quam ipſis emptoribus, donatarijs, ſeu quibuis alio titulo partem ipſam recipientibus pro quauis ſumma, ſeu pretio inter eos conueniendo vendere, donare, & (vt præfertur) tranſferre; ipſique emptores donatarij, & alij quouis titulo, ad certum tempus, ſeu

ad

Digitized by Google

ad eorum vitam, prout partes ipſa conuenerint, libere, & licite accipere, & retinere. Illorumque, fructus, & emolumenta, etiam propria auctoritate de manibus ipſorum officialium fructus iuxta eorum conuentionem per ſupplicationem manu noſtra propria ſignatam approban. recipere, & exigere, nec non in alios alienare, & diſponere, prout titulum habentes libere, & licite valeant. Et cum mulieribus propter rerum inexperientiam de earum dotibus, & pecunijs, quibus ſe ſubſtentare debent, commercia facere non conueniat, ac propterea quandoque occurrat, eas perſonas, quibus pecunias pro aliqua vtilitate habenda concedunt defraudari, & decipi, & aliquando non ſolum fructibus ſed capitali priuari: quandoque vero etiam in animarum ſuarum periculum minus honeſta lucra per eas recipi contingat, ſexui earum imbecillitati, ac etiam neceſſitati, vt (ſine conſcientia ſcrupulo, & animarum ſuarum, ac perditionis, & amiſſionis bonorum ſuorum periculo fructus ex earum ſubſtentatione conſequi valeant) prouidere volentes, ordinationem, & facultatem huiuſmodi, quoad officia Præſidentium, & portionum Annonæ Ripæ dumtaxat, etiam ad ipſas mulieres extendimus: ita quod ipſis mulieribus, tam puellis, quam maritatis, & viduis, tam in Romana Curia, quam extra eam exiſtentibus, liceat partem officiorum præſidentium, & portionum huiuſmodi, dummodo in perſonis earum orationes, & officia ipſa non ſint, quouis titulo ad tempus, vel ad vitam habere ab hominibus, in quorum perſonis portiones, & officia ipſa fuerint, ſtatuentes, & ordinantes quod officij ſaltem tertiam partem valoris officij, ſeu portioni huiuſmodi habere debeat. Et ſi contingat eum decedere, per talis decedentis obitum, pars, quæ ad ipſum decedentem tunc ſpectabat, & non aliæ, quæ ad alium, vel alios in dicto officio partem habentes ſpectabant, vacare cenſeantur, ac de titulo, & parte vacantibus dumtaxat, ſimili modo ſi alium, ſeu alios, etiam fœminam, partem ſeu partes in huiuſmodi officijs habentes decedere contigerit, partes ſic decedentium vacare cenſeantur, & de illis per Rom. Pont. aut ſedem, ſeu Cameram Apoſtolicam libere diſponi poſſit. Et ſi titulum, vel partem habentes delinqueret, & propterea priuari contigerit, pœna priuationis ſuum teneat auctorem, & alteri partem habenti, vel e conuerſo minime noceat. Et ad obuiandum fraudibus, quæ in præmiſſis fieri poſſent, volumus, decernimus, & mandamus, quod ſuper huiuſmodi rata parte, ſeu portione ſic quouiſmodo communicanda, ſupplicatio manu noſtra, ſeu Ro. Pont. pro tempore exiſtentis haberi debeat: cuius ſupplicationis ſolam ſignaturam ſufficere, & per Datarium, & Regiſtrum ſupplicationum, more ſolito, mitti, & pro ſignatura, & gratia communicationis officiorũ, huiuſmodi ad vitam, vel aliud tempus vltra annum cum dimidio, quinque pro anno vero cum dimidio, aut minori tempore communicationis officiorum huiuſmodi quouis modo faciendorum, duo ducati auri de Camera pro quolibet centenario ad dictam rationem reſpectiue, pro qua præfata rata, ſeu portio communicata fuerit, recipi, & conſenſus communicationis, ſeu ad partem admiſſionis vigore ſupplicationis deſuper ſignatæ huiuſmodi, coram vno ex Cameræ Apoſtolicæ Notarijs dumtaxat præſtari, & per eum in vno in dicta Camera, & alijs libris penes ipſum Datarium pro tempore exiſtentem conſtruendis regiſtrari debeat, & pro tali regiſtratura, & labore cuiuſque por-

Digitized by Google

tionis cuiuſcumque ſummæ vigore vnius ſupplicationis alteri communicata vltra vnum groſſum, leonem nuncupatum, ab altera partium recipi non poſſit. Decernentes quaſcumque ſocietates, communicationes, & contractus de cætero faciendos ſine expreſſa noſtra, ac Rom. Pont. pro tempore exiſten. Et canonice intrantis approbatione, & ſignatura, irritas, & inanes, ac portionem alteri quouis modo pro tempore ſine approbatione, & ſignatura noſtris aſſignatam, ſeu communicatam, d. Cameræ Apoſtolicę applicatam, & applicatas, ac quæcumque pacta, & conuentiones ſuper dictis officijs ſine noſtra, aut dictæ ſedis licentia pro tempore inita, tamquam ſuſpecta, & illicita, nulla declaramus. Adijcientes, quod ſi aliquam partem pecuniarum ſuper officijs huiuſmodi ad tempus nondum effluxum habentes, ac beneficio huius conſtitutionis, ad ſaluandum pecunias officialibus ſuper eorum officijs mutuatas in euentum obitus eorumdem officialium, vti volentes modo præmiſſo ſoluentes, & ſupplicationes deſuper ſignatas obtinentes, pecunias officialibus huiuſmodi mutuatas in euentum eorum obitus de pretijs officiorum vendendorum recuperare debeant, præmiſſaque omnia in alijs officijs dictæ Curiæ ad Camerarium, Vicecancellarium, Pænitentiarium maiorem, & ſacri Palatij Apoſtolici Auditores ſpectanda, dummodo ad hoc ipſorum, quorum intereſt, expreſſus acceſſerit aſſenſus, locum ſibi vendicare volumus, atque decernimus. Ac pro ipſorum officialium, & contrahentium indemnitate, motu, ſcientia, & poteſtate ſimilibus etiam decernimus, quod in euentum, in quem contingerit hanc noſtram conſtitutionem aliqua ratione, vel cauſa in toto, vel in parte extingui, ſeu reuocari, aut ipſos officiales, vel contrahentes, declaramus, quo minus emolumenta, iuxta conuentionem inter eos factam, ſeu faciendam, percipere libere poſſent, quomodolibet impediri, aut moleſtari, nos, & ſucceſſores noſtros, & Cameram Apoſtolicam præfatam, & eius bona in vim validi, & efficacis contractus ipſis officialibus, vel contrahencibus pro tempore exiſtentibus, obligamus. Si vero fuerit facta aliqua diminutio emolumentorum huiuſmodi ad ſoluendum, & ſatiſfaciendum ipſis de ſumma, quam eoſdem contrahentes pro huiuſmodi minutione amiſiſſe conſtabit. Si autem præſentes litteras reuocari contigerit, ad reſtituendum, ſeu reſtitui faciendum eiſdem contrahentibus, tunc pro tempore exiſtentibus, totam illam ſummam, quam pro eiſdem ſocietatibus ſoluiſſe conſtabit, in quibus nullo modo, nullaue ratione, vel cauſa computari debeant, ſeu poſſint in toto, vel in parte emolumenta per eos interim percepta, ſed eos, & eorum quemlibet, iuſto, & legitimo titulo emolumenta percepta ſibi acquirere, & vt ſua retinere poſſe, & debere. Mandamus præterea prædicto Camerario, & Cameræ Apoſtolicæ, Clericis præſidentibus, quos ſuper præfatis ſocietatibus conſeruatores proprios ſpeciales, & ordinarios iudices deputamus, vt in huiuſmodi concernentibus negocijs efficacis defenſionis præſidio aſſiſtant. Decernentes, quod in præmiſſis Camerarij, vel clericorum prædictorum determinationi omnino ſtetur, nec cuiquam ab eorum decreto appellari, aut ipſos contrahentes ad aliud tribunal etiam vigore reſcriptorum Apoſtolicorum trahere liceat, neque Clerici ipſi ſuſpectibus alligati, etiam prætextu portionum, & officiorum per aliquem ex eis obtentarum, & obtentorum poſſint, cum veriſimile non ſit, iudicia tot præſtantiſſimorum virorum, in quorum fidei, ac prudentiæ præfatæ

Eccleſiæ

Digitized by Google

Eccleſiæ patrimonium creditur, aliqua ratione à rectitudine declinatura, quatenus ipſi ad infraſcriptarum, & ſupradictarum ſententiarum, & pœnarum declarationem & executionem, ſummarie, ſimpliciter, & de plano omni iudiciaria tela poſtpoſita iuxta ſtylum, & morem Cameræ, ſola facti veritate comperta, procedentes, cum effectu, quotiens requiſiti fuerint, & id nouerint expedire, prædicta omnia, & ſingula obſeruent, & alijs faciant, ſub pœna eorum arbitrio imponendis, inuiolabiliter obſeruari, ſcripturaſque neceſſarias, & opportunas obligationes de ſuper faciant obligationem per nos ſic factam recognoſcentes, & ſequentes, eiſque officialibus, vel contrahentibus ſuper præmiſſis, & eorum plena, & inuiolabili obſeruatione, quodcumque publicum inſtrumentum obligationis bonorum. S.R.E. & Cameræ earumdem ad ipſorum contrahentium requiſitionem, & in euentum prædictum abſque alterius declarationis, ſeu mandati expectatione, de præmiſſis debitam, & integram ſatisfactionem faciant. Decernentes quicquid per Cameram ipſam ſuper hoc ſit actum, geſtum, determinatumque fuerit, ac ſententiatum, & iudicatum, perpetuo ratum, firmum, & inuiolabile eſſe debere, ac irritum, & inane, ſi ſecus ſuper his, a quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari. Non obſtan. conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis contrarijs quibuſcumque, aut ſi aliquibus communiter, vel diuiſim ab eadem ſit ſede indultum, quod interdici, ſuſpendi, vel excommunicari, ſeu ad prædictæ Curiæ iudicium trahi non poſſint, litteras Apoſtolicas non facientes plenam, & expreſſam, ac de verbo ad verbum, de inducto huiuſmodi mentionem, & quibuslibet alijs priuilegijs, indulgentijs, & litteris Apoſtolicis, generalibus, vel ſpecialibus, quorumcumque tenorum exiſtant, per quæ præſentibus non expreſſa, vel totaliter non inſerta, effectus earum impediri valeat quomodolibet, vel differri, & de quibus, quorumque totis tenoribus habenda foret in noſtris mentio ſpecialis, quæ quoad hæc eis nullatenus volumus ſuffragari. Vt autem præſentes litteræ ad omnium notitiam deducantur, ac per omnes inuiolabiliter debeant obſeruari: volumus illas in valuis Cancellariæ Apoſtolicæ, & audientiæ litterarum contradictarum noſtrarum, & in Camera Apoſtolica affigi, legi, & publicari, vt hi, quos litteræ ipſæ concernunt, ſeu concernere poſſunt quomodolibet in futurum, quo ad illorum notitiam non peruenerint, vel illas ignorauerint, quominus eos arctent, perinde ac ſi eis perſonaliter intimatæ forent: nullam poſſint excuſationem prætendere, vel ignorantiam allegare. Volumus etiam, & dicta auctoritate decernimus, quod illarum tranſumptis vnius Notarij manu ſcriptis, & alicuius Prælati, vel perſonæ in dignitate conſtitutæ ſigillo munitis, ea prorſus fides indubia adhibeatur, quæ præſentibus noſtis litteris adhiberetur, ſi eſſent exhibitæ, vel oſtenſæ. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ ſanctionis, ordinationis, extenſionis, ſtatuti, decreti, mandati, declarationis, adiectionis, obligationis, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire, ſi quis autem hoc attentare præſumpſerit indignationem omnipotentis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Romæ apud Sanctum Petrum. Anno incarnationis Dominicæ. M. D. XIIII. Pridie Idus Ianuarij. Pontifici noſtri Anno II.

SVPER

Digitized by Google

SVPER SOCIETATIBVS OFFICIORVM ROMANAE CVRIAE.

PAVLVS IIII.

PAVLVS Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam, inter cæteras curas, quibus ex miniſterio Apoſtolatus nobis diuina gratia munere, commiſſi aſſidue premimur, illa nos maxime vrget, vt praua conſuetudines, & abuſus quos in hanc almam Vrbem noſtram malitijs hominum irrepſiſſe cernimus, noſtra diligentia tollantur. Cum itaque (ſicut fide dignorum relatione nobis innotuit) diuerſæ vtriuſque ſexus perſonæ, tam ipſius Vrbis ciues, ſeu originarij, quam Romanam Curiam ſequentes ſub prætextu, quod in dicta Curia ſuper illius officijs ſocietates ad rationem duodecim, & quandoque plurium pro centenario paſſim fiant, & ſocietates huiuſmodi licitæ reputentur, propterea, quod officia ipſa fructus ſuos veriſimiliter ad eandem rationem reddant, & pecunias ipſas in ſocietatem recipientes, ſi illas dantes, aut ſinguli alij tunc ab eis nominati moriantur, ſortem principalem pecuniarum per eos in ſocietatem receptarum, lucrentur, & e contra ſi recipientes pecunias in ſocietatem moriantur, eo quod officia, ſuper quibus ſocietates huiuſmodi contractæ fuerint, ipſis morientibus deficiant, eorum hæredes, aut fideiuſſores ſortem receptam reſtituere cogantur, pecunias ſuas ſub nomine ſocietatis, non tamen ſuper aliquo eiuſdem Curiæ officio mutuent, & duodecim, & quandoque plura pro centenario, nomine quidem fructuum ipſius ſocietatis, ſed re vera pro vſuris pecuniarum per eos mutuatarum, exigant, vſurariam prauitatem committendo, & diuerſi præfatæ Curiæ officiales ſuper officijs per eos tempore obtentis diuerſas ſocietates cum diuerſis perſonis etiam vltra valorem ipſorum officiorum, & cum pactis aliquando minus licitis ſæpius ineant, & ſingulis perſonis pecunias ſuas eiſdem officialibus intra valorem eorumdem officiorum, abſque eo, quod vna aliam ſciat, credentibus tam pro ſorte principali, quam pro fructibus dictarum ſocietatum fideiuſſionem præſtent aliorum officialium, qui officia ſua alijs pro maiori pecuniarum ſumma, quam ille valeant, obnoxia, & hypothecata habent, & exinde fiant, vt officia ipſa quandoque vltra decuplum eius, quo vendi poſſent, obligata reperiantur, & tam illi principales debitores, quam fideiuſſores non ſolum fidem fallant, & creditores ſuos pecunijs, quas illi eiſdem officialibus eorum, & fideiuſſorum ſuorum fidem ſequentes credunt, priuent, & fruſtren-

tur,

Digitized by Google

tur, etiam iuramentis per eos in ſocietatibus huiuſmodi præſtitis temere contraueniendo, verum etiam facilitate ſocietates huiuſmodi clam ineundi, ſeipſos, & ſuam familiam depauperent, ſuamque, & illorum ſubſtantiam diſſipent, & anibilent, in animarum periculum, & eiuſdem Curię ignominiam, ac complurium, qui in præmiſſis non delinquunt, detrimentum. Nos cupientes, quantum cum Deo poſſumus, animarum periculis obuiare, & alijs inconuenientibus prædictis occurrere, motu proprio non ad alicuius nobis ſuper hoc oblatæ petionis inſtantiam, ſeu ex certa ſcientia, & mera deliberatione noſtris per præſentes decernimus, & declaramus omnes, & ſingulas ſocietates ad rationem certæ, & determinatæ pecuniarum ſummæ, quolibet menſe, vel anno, aut alio ſtatuto tempore ſoluendæ, etiam ſub periculo mortis alicuius, alias quam ſuper officijs præfate Curiæ de cætero faciendas illicitas, & iniuſtas fore, & vſurariam prauitatem continere, & ex eis alicui ius, aut actionem acquiri non poſſe. Et inſuper hac noſtra perpetuo valitura conſtitutione ſancimus, atque ſtatuimus, & ordinamus, quod de certo perpetuis futuris temporibus, nullus tam in dicta Curia, quam in tota ditione Eccleſiaſtica officialis, cuiuſcunque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, conditionis, & præeminentiæ exiſtat, aliquam ſocietatem ſuper officio, vel officijs ad noſtri ſeu ſedis, vel Cameræ Apoſtolicæ, vel Camerarij, Vicecancellarij, Pænitentiarij maioris, & cauſarum Palatij Apoſtolici, Auditorum diſpoſitionem quomodolibet pertinente, ſeu pertinentibus, quæ vendi conſueuerint, per eum pro tempore obtentis cum aliqua, ſeu aliquibus, perſona, ſeu perſonis, communi, collegio, vel vniuerſitate, vltra dimidium valoris officij, ſeu officiorum huiuſmodi, & niſi præcedente ſignatura a nobis aut Romano Pontifice pro tempore exiſtente obtenta, in qua ſubſtantia rei ad hoc, vt diſcerni poſſit, an licita ſit, vel illicita facere præſumat: & quod ſocietates ſuper officijs huiuſmodi aliter factæ, non valeant, nec viribus ſubſiſtant, earumque prætextu nullatenus agi poſſit. Nos enim ſignaturas huiuſmodi (quas abſque aliarum litterarum expeditione, regula contraria non obſtante, ſufficere volumus) per noſtrum Datarium ad inſtar reſignationem officiorum huiuſmodi expediri, & pacta in his ſocietatibus pro tempore appoſita, ad hoc, vt licita tantum ſtatuantur, examinari, ac ſocietates ipſas, vt omnibus innoteſcere poſſint, nec vltra dimidium pretij ipſorum officiorum fiant, in aliquo particulari libro apud ipſum Datarium adnotari, & pro expeditione ſignaturæ, & adnotatione huiuſmodi, dimidium vnius, pro quolibet centenario per partes ipſas præfato Datario ſolui; & vt fraudes, ac pacta illicita, non præmiſſis hactenus facta detegantur, ac illis in tempore occurri poſſit, ſocietates hactenus factas, & adhuc vigentes eidem Datario, ſeu ab eo pro tempore deputatis cum opportuna ſpecificatione eorum, qui illas tam actiue, quam paſſiue fecerunt, & officiorum, ſuper quibus, ac pecuniarum, pro quibus, & temporis, de quo, & ad quod factæ fuerint infra tres menſes a die publicationis præſentium, modo infraſcripto faciendæ computandos, notificari volumus, & mandamus, ac niſi, vt præfertur, notificatæ fuerint, eas ijſdem tribus menſibus elapſis penitus, & omnino extinctas eſſe, nec ius aut actionem aliquam tribuere poſſe, ſicque, & non alias in præmiſſis omnibus, & ſingulis per quoſcunque etiam Auditores præfatos, ac Cameræ huiuſmodi Clericos, in quauis cauſa, & inſtantia

ſublata

Digitized by Google

ſublata eius, & eorum cuilibet, quauis aliter iudicandi, & interpretandi auctoritate, & facultate iudicari, & definiri debere, & ſi ſecus ſuper his, a quoquam quauis auctoritate ſcienter, vel ignoranter contigerit attentari, irritum, & inane decernimus. Non obſtantibus conſtitutionibus, & ordinationibus Apoſtolicis, cæteriſque contrarijs quibuſcunque. Vt autem præſentes litteræ ad omnium, quorum intereſt, aut intereſſe poterit, quomodolibet in futuram notitiam deducantur, nec vllus ſe aduerſus eas excuſare, aut ignorantiam prætendere poſſit. Volumus eaſdem litteras in valuis Cancellariæ Apoſtolicæ, & acie Campi Floræ per aliquos ex Curſoribus noſtris legi; & publicari, ac affigi, affixaſque inbibi aliquo temporis ſpatio dimitti, & poſtmodum tolli earũ exemplo cum originali collationato loco illarum affixo, & dimiſſo. Nulli ergo omnino hominum liceat paginam noſtri decreti, declarationis, ſanctionis, ſtatuti, ordinationis, mandati, & voluntatis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſit indignationem omnipotentis Dei; & beatorum Petri, & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Dat. Romæ Apud Sanctum Marcum Anno incarnationis Dominicæ. M. D. LV. Non. Octobris. Pont. noſtri Anno I.

Io. Barengus.

PIVS PAPA IIII.

MOTV proprio, &c. Cum ſicut accepimus fœ. re. Paulus Papa IIII. Prædeceſſor noſter certis tunc expreſſis cauſis motus, quod nullus tam in curia, quam in tota dictione Eccleſiaſtica officialis cuiuſcumque ſtatus, gradus, ordinis, dignitatis, conditionis, & præeminentiæ exiſteret, tunc & pro tempore aliquam ſocietatem ſuper aliquo, ſeu aliquibus officijs ad tunc ſuam, ſeu ſedis, aut Cameræ Apoſtolicæ, ſeu Camerarij, Vicecamerarij, Pœnitentiarij maioris, & cauſarum palatij Apoſtolici, Auditoris diſpoſitionem quomodolibet pertinentibus, quæ vendi conſueuerunt per eum, obtinendo pro tempore cum aliqua alia perſona, ſeu perſonis communi Collegio, ſeu vniuerſitate niſi præcedente ſignatura ab eo, ſeu Ro. Pont. pro tempore exiſten. obten. in qua pacta, & conuentiones partium exprimi deberent pro cuius expeditione, & certa adnotatione medium pro centenario quolibet ſcutorum, ſeu ducatorum cogeretur ſoluere, inire præſumeret, & ſocietates aliter quam ſic initæ non valerent, & earum prætextu agi non poſſe, & forſan alia tunc expreſſa ſua conſtitutione, motu proprio ſub datum Romæ apud ſanctum Marcum anno incarnationis Dominicæ milleſimo quingēteſimo quinquageſimo quinto, nonis Octobris, Pontificatus ſui anno primo, ſtatuerit, & ordinauerit, prout in ea latius continetur, & habetur. Nos conſiderantes ſicut fideli relatione præcepimus, quod ex huiuſmodi conſtitutione multæ, ac diuerſæ tam noſtræ Vrbis, quam dictionis Eccleſiaſticæ, & extra eam perſonæ, quæ earum pecunias in ſocietatibus officiorum huiuſmodi contractare ſolitæ erant, ea prohibitione, vti re noua territæ earum ſocietas, quæ in notabili numero, & ingeniti pecuniarum ſumma exiſtebant ſtatim diſdixerunt, & reuocarunt, ad extractionemque pecuniarum ſic in ſocietatibus datarum agere, & officiales, eorumque fideiuſſores cogere cœperunt, & enixe inſtiterunt. Quo factum eſt, vt officiales ipſi, & eorum fideiuſſores, tum etiam ob mala tempora, quæ interuenerunt promptam non haberent, quam reſtituerent pecuniam, nec ab alijs propter huiuſmodi conſtitutionis difficultatem pecunias in ſocietatem reperirent, eorum officia, ſeu bona alia viliori etiam pretio vendere, & alienare, vel pecunias alias ſub grauioribus etiam illicitis vſuris capere, vel potius, quod pluribus contingit decoquere, & ab Vrbe aufugere, & ſic creditores defraudare omnino cogerentur, ob quod grauia damna, & incommoda tam Vrbi, quam ipſis particularibus officialibus, & perſonis illata fuerint, quæ etiam hodie ſuſtinent. Cupientes, quantum cum Deo poſſumus, his malis obuiare pro tempore futuro, ac officiales ipſos, & alios intereſſe putantes ab huiuſmodi grauibus, & damnatis vſuris condebitis exactionibus liberare, ſupplicationibus dilectorum filiorum noſtrorum, Populi Rom. & conſeruatorum almæ Vrbis noſtræ ſuper hoc nobis porrectis, inclinati, eiſque inſtantibus, & cum eis more pij patris benigne agere volentes. Motu ſimili ex certa noſtra ſcientia, ac de Apoſtolicæ vtilitatis plenitudine dictam

conſtitu-

Digitized by Google

conſtitutionem per dictum Paulum quartum, vt præmittitur, factam cum omnibus in ea appoſitis clauſulis, cuius tenorum, ac ſi de verbo ad verbum inſereretur, pro expreſſis haberi volumus, caſſamus, irritamus, & annullamus, ac pro caſſatis, irritis, & anullatis haberi volumus, illamque viribus tempore futuro penitus euacuamus, volentes, & auctoritate noſtra decernentes, quod de cætero ipſis officialibus, ſuper tamen eorum officiales ſocietates quaſcunque, cum pactis tamen licitis, & honeſtis, prout, & quemadmodum ante conſtitutionem præfatam ſolitum erat, etiam nulla a nobis ſeu Ro. Pont. pro tempore exiſten. Deſuper expedita ſupplicatione, ſeu ſignatura non tamen vltra valorem officiorum, ſuper quibus illas fieri contingit, ita quod ad requiſitionem ſecum ſocietates contrahentium teneantur in ipſo contractu ſpecialiter exprimere alias ſocietates ſuper eodem officio contractas, ſi quæ ſint, & ſi eas falſo negauerint, vel expreſſerint in toto, vel in parte pœnam priuationis officiorum ipſorum, ſuper quibus ſocietates huiuſmodi contracta fuerint, ſine tamen præiudicio creditorum, quatenus aliunde illis ſatisfieri non poſſit, ipſo iure incurraut. Et nihilominus tam ipſi, quam fideiuſſores deſuper præſtiti ad ſatisfactionem ſocietatum, & debitor, deſuper contractorum teneantur, & obligati exiſtant facere, & inire, ac pecunias recipere, & contractus deſuper celebrare, qui alias tamen legitime initi, validi, & efficaces exiſtant, & executioni demandari debeant, libere, & licite poſſint, & valeant licentiam, & facultatem concedimus per præſentes. Dicta conſtitutione cæteriſque in contrarium quomodolibet facientibus, non obſtantibus quibuſcunque præmiſſorum omnium, & aliorum ſic forſan neceſſario exprimendorum tenores pro plene, & ſufficienter expreſſis habentes.

INDEX

INDEX
LOCVPLETISSIMVS
IN FRANCISCI CASTRACANII
TRACTATVM
DE SOCIETATIBVS OFFICIORVM
ROMANAE CVRIAE.

ABLATIVI abſoluti, durante ſocietate important conditionẽ. Cap.63.nu.3.pag.179

Accidens debet probari per illum, qui in accidenti ſe fundat.cap.24.nu.20. 80

Accidentia non faciunt diuerſam ſpeciẽ in homine. cap. 29.nu.5. 91

Actus iudicatur ex principali intentione.cap.8.nu.7. 30

Actus attribuitur confirmanti, non autẽ eligenti.cap.40.nu.33. 128

Actus præſumitur actus nomine illius, ad quem negocium ſpectat. cap. 73. num.5. 209

Actus qui citra ius, & nomen ſocietatis, fieri nequeat, requiritur ad renouandam ſocietatem.cap.51.nu.7. 157

Ad bellum proficiſcens dicitur ſe periculo exponere.cap.23.nu.2. 76

Ad beneplacitum iſta verba important conditionẽ.cap.54.nu.10. 164

Ad beneplacitum ſunt verba indefinita. cap.55.nu 19. 168

Aequitas nulla maior eſt in natura, quã hominem crimino ſum exterminare. cap.29.nu.8. 91

Alia res pecuniarum loco in ſocietatem ſuper officijs dari poteſt.cap.7.nu.3. 28

Aliquem ex pariter mortuis non præſumitur prædeceſſiſſe.cap.27.nu.9. 85

Aliud eſt damnum non pati, & aliud eſt lucrum non acquirere.c.19.nu.16. 67

Aliud eſt eſſe talem, & haberi pro tali. c.33.nu.11. 99

A mora ex iuſta cauſa excuſatur. c.58. num.8. 174

An contractus ſocietatis ſuper officijs licitus ſit.cap.4.nu.1. 14

An deportatio, interdictio, relegatio, & exilium morti naturali cõparari poſſint.cap.37.nu.47. 114

Ang. parum honeſte locutus fuit de Curia Romana.cap.1.nu.9. 5

Anima cunctis rebus præferenda.c.43. num.10. 39

Annuum redditũ ad vitam emere licet. cap 4 nu.28. 17

Appellatio incerta niſi intra decem dies declaretur, non valet.c.8.nu.12. 31

Appellatio a mandato de extendendo obligationem ſecundum dicta teſtium conceditur.cap.11.nu.12. 43

Apodiſſa, quæ ſolet per notarium fieri de ſocietate contracta, & ab officiali ſubſcripta

Digitized by Google

ſcripta de perdito inſtrumento, an probet, & quando. cap. 11. num. 15. 44. & num. 18. 45
Apodiſſæ huiuſmodi an executionem paratam habeant. cap. 11. nu. 16. 44
A proprietate verborum receditur propter naturam ſocietatis. c. 47 n. 4. 148
Argumentum de beneficio ad officium valet. c. 40. nu. 40. 13
Aſſertioni partis ſuper intereſſe non ſtatur. c. 43. nu. 6. 138
Atteſtationes teſtium in ſcriptis redactæ ſunt, an & quando habeant executionem paratam. cap. 11. nu. 10. 43
Auaritia eſt radix omnium malorum. cap. 8. nu. 2. 60

B

BAnnitus reputatur ille, qui neceſſario banniri debet. cap. 31. nu. 5. 94
Bannitus licet impune occidi poſſit, non tamen quando eſt in manibus Curiæ, vel in carcere. c. 31. nu. 6. 161
Bannitus dicitur ciuiliter mortuus. cap. 37. nu. 4. 108
Banniti ſunt liberi a patria poteſtate. cap. 37. nu. 15. 109
Bart. opinio in l. centeſimis. §. fin. ff. de verb. oblig. non eſt communiter recepta. c. 54. nu. 15. 165
Beneficium conceſſum Curialibus non debet extendi ad Iudæos. cap. 13. numero 9. 48
Beneficium impetrans per mortem Titij, ſi fuit cauſa mortis Titij, beneficium non obtinebit. c. 17. nu. 25. 59
Beneficium impetrans per reſignationem cum clauſula; ſiue quouis olio modo, compræhendit etiam vacationem. cap. 20. nu. 2. 2
Beneplacitum importat conditionem. cap. 54. num. 10. vide, Ad beneplacitum. 164
Beneplacitum poſtquam ſemel declaratum eſt, amplius declarari non poteſt. cap. 55. nu. 7. 167
Beneplacitum regulariter durat vſque ad mortem. c. 55. nu. 9. ibid.
Beneplacitum aliquando etiam per mortem non reuocatur. c. 55. nu. 13. ibid.
Beneplacitum ſunt verba indefinita. cap. 59. nu. 12. 168
Bona delinquentis tranſeunt in fiſcum cum omni onere. c. 14. nu. 6. 51
Boua illius, qui ſibi mortem conſciuit, quādo confiſcantur. c. 22. nu. 13. 74
Bona fides excuſat quamdiu durat, c. 5. nu. 20. 23
Bonæ fidei poſſeſſor iuſte fructus percipit. cap. 6. nu. 20. 27
Bona fidei poſſeſſor licet faciat fructus ſuos, illos valet reſtituere tenetur. cap. 48. nu. 9. 153
Bulla Leonis ſuper ſocietatibus Romanę Curiæ. c. 3. nu. 31. 12

C

CArcerum violatores puniuntur. c. 32. nu. 7. 96
Caſum, fortunamque aduerſam ſperare in ciuile eſt. c. 4. nu. 48. 19
Caſus aduerſus non debet eſſe in conſideratione. c. 24. nu. 17. 92
Caſus fortuiti officiali nocere nō debent. c. 39. nu. 8. 122
Cauſæ impulſiua, & finalis definitio. c. 18. nu. 16. 62
Cauſa proxima, non remota eſt attendenda. c. 18. nu. 18. p. 62. & c. 29. nu. 6. p. 91. & c. 40. nu. 32. 128
Cauſa immediata quando nihil agit in abſentia cauſæ remotæ, illa remota attenditur. c. 19. nu. 12. 66
Cauſa excluſionis mortis violentæ, quæ fuerit. c. 22. nu. 11. 74
Cauſa licet ceſſet, effectus tamen ceſſare non

non debet, quando aliquæ reliquiæ remanent.cap.39.nu.22. 120
Cauſam habere ab aliquo quando dicatur.c.40.nu.34. 128
Certitudo lucri non eſt de genere probibitorum.c.4.nu.51. 20
Ceſſante cauſa dilationis, dilatio ceſſare debet.c.39.nu.18. 119
Ceſſante cauſa, ceſſare debet effectus.c.58.nu.3. 173
Ceſſio a creditore fideiuſſori, vel conreo ſoluenti fieri debet.c.67.nu.1. 186
Ceſſio ante admiſſionem nõ dicitur perfecta.c.72.nu.3. 206
Ceſſio eſt neceſſaria, alias fideiuſſor non poteſt agere contra confideiuſſorem.c.67.nu.5. 187
Ceſſio in ipſa ſolutione, & non poſt, fieri debet.c.68.nu.1. 188
Ceſſio incontinenti facta præſumitur.c.68.nu.2. ibid.
Reliqua vide infra in verbo Creditor, & in verbo Fideiuſſori.
Chriſtiani debent ſe abſtinere a commercio Iudæorum.c.13.nu.21. 50
Clauſulæ, quæ ſolent de ſtylo Curiæ apponi, debent ſubintelligi, ſi non fuerint expreſſæ.c.8.nu.6. 32
Clauſula, quæ reſtituunt ſubſtantiam actus, ſeu obligationem, a notario addi non poſſunt.c.8.nu.17. 33
Clauſulæ, quæ ponuntur de conſuetudine notariorum, pro appoſitis habentur.c.8.nu.20. 34
Clauſula quod moriente perſona nominata, & interim ipſo N. cuius ſit effectus.c.8.nu.14. 31
Clauſula, quæ ſolet apponi in inſtrumento ſocietatis, quod rata promiſſa ſit libera, & immunis ab omnibus oneribus, quid operetur.c.9.nu.4. 37
Talis clauſula eſt contra naturam ſocietatis.c.9.nu.5. ibid.
Clauſula, vel alias quomodocumque comprehendit omnem mortem violentam.c.20.nu.3 70
Clauſula rebus in eodem ſtatu permanentibus, intelligitur in omni diſpoſitione.c.22.nu.4. 75
Clauſula reſolutiua contractus habet tacitam intelligentiam, ſi pars illa vti velit.c.69.nu.33. 100
Clauſula reſolutiua cantractus operatur, vt ſocietas non dicatur contracta.c.69.nu.6. 202
Clauſula reſolutiua contractus poſita in fine, an referatur ad aliam partẽ contractus.c.69.nu.10. 202
Clement.fin.de procur. babet etiam locũ in morte ciuili.c.37.nu.17. 109
Clerici ſi in carceribus non emendantur, Curiæ ſeculari traduntur.c.33.nu.18. 99
Collatio officiorum eſt de fructibus Papæ.c.2.nu.13. 8
Colonus ſi quid anticipate ſoluit vltra vitam Prælati concedentis, damnum ipſe feret.c.2.nu.12. 8
Color quæſitus vbi eſt, qui habuit pecuniam principalis dicitur, alij fideiuſſores.c.68.nu.10. 189
Color quæſitus quando faciat, vt principalis ſit fideiuſſor, & fideiuſſor principalis.c.68.nu.18. 191
Commodi cauſa ceſſante, commodum ceſſare debet.c.58.nu.2. 173
Condemnatus poſt ſententiã illico ſeruus pœnæ, & inteſtabilis efficitur.c.30.nu.2. pag.93.& nu.6. 94
Condemnati ad mortem bis moriuntur.c.30.nu.4. 93
Condemnatus non dicitur mortuus, donec anima non ſeparatur a corpore.c.30.nu.5. ibid.
Condemnatus licet pro mortuo babeatur, non tamen interfici poteſt.c.31.num.8. 94
Condemnati ad perpetuos carceres ſerui

P pœnæ

pœnæ ſunt.c.33.n.6.98.& n.32. 101

Condemnati ad perpetuos carceres ſaltē fictē mortui dicuntur.c.34.n.7. 98

Condemnatus ad perpetuos carceres non dicitur condemnatus ad mortem, ſed ad tædium vitæ.c.33.nu.15. 99

Condemnato ad perpetuos carceres alimenta relinqui poſſunt. c.33.nu.22. vide, Damnato. 100

Condemnatus ad perpetuo, carceres, ſi poſtea moriatur, tunc dicitur naturaliter mori.c.33. num.23. vide, Damnatus. ibid.

Condemnati ad perpetuos carceres an poſſint teſtari.c.33.num.33. 101

Conditio quod N. moriente, &c. debet impleri in forma ſpecifica.c.33.num.34. ibid.

Conditio obligationis ex perſona fiſci immutari non debet. c.38.nu.10. 116

Conditione ceſſante, conuentio locum habere non poteſt.c.39.nu.4. 118

Conditio prius adimpleri debet quod emolumentum conſequatur. c.39. num.6. ibid.

Conditio quando ad tempus contractus retrotrahitur.c.39.nu.7. ibid.

Conditione pendente non poteſt aliquid fieri, vt eueniente conditione non ſit locus conuentioni. c.39. num.11. vide Pendente. 118

Conditio licet extiterit, expectanda tamē eſt dies, quæ ſupereſt. c. 39. num.21. 120.

Conditionis euentus debitorem in mora abſq; interpellatione non conſtituit. c. 45.nu.7. 144

Conditione ſub certa factum, ſub contraria ademptum cenſetur.c.56. num. 10. vide, Factum. 170

Conditio debet impleri in forma ſpecifica.c.57. nu.3. 171

Conditio importat formam. c.59. numero 5. 175

Conductor equi poteſt conducere equū, vt periculum ſpectet ad locatorem. c. 7.nu.11. 38

Conductor nō tenetur de caſu proueniēte ex culpa locatoris.c.22.n.5. 75

Confiſcatio bonorū cū omnibus oneribus fieri debet.c.38.nu.12. 166

Confiſcatio bonorū reuocatur ex ſuperuenientia filiorum.c.39.nu.12. 119

Conſenſus vtriuſq; requiritur ad renouādam, vel continuandam ſocietatē. c.51.nu.6.vide, Ad renouandam. 157

Conſilium dans ad maleficium, punitur. c.19.nu.9. 65

Conſtitutio temporis pro forma eſt. c. 57.nu.15. 172

Conſuetudo, & vſus poteſt facere licitū. c.4.nu.20. 16

Conſuetudo excuſat à pœna, nō autem facit contractum illicitum licitum eſſe. c.4.nu.22. ibid.

Conſuetudo non poteſt inducere exercitiū vſurarum.c.4.nu.23. ibid.

Conſuetudo poteſt facere contractum licitum quando dubitatur an licitus ſit. c.4.nu.24. ibid.

Conſuetudo à crimine, & à pœna excuſat etiā, quod iniuſta ſit.c.5.n.23.24

Conſuetudo facit licitum eſſe, quod alias illicitum eſſet.c.5.nu.24. ibid.

Conſuetudo licet excuſet à pœna, non tamen excuſat apud Deum, nec a peccato.c.5.nu.25. ibid.

Conſuetudo, quæ permitteret fœnerari, non valeret.c.5.nu.26. ibid.

Conſuetudo reddit contractum alienū ab omni ſuſpicione.c.10.nu.25. 41

Contra naturam ſocietatis eſſet percipere aliquid vltra valorem fructuum. c. 10.nu.18. 41

Contractus dignitate afficit.c.2.num.31. 11.

Contractus ex conuentione partium legem accipiunt.c.3.num.4. 12

Con-

Contractus ſocietatis ſuper officijs an licitus ſit.c.4.nu.1. 14

Contractus ſocietatis inducit votum captandæ mortis.c.4.nu.8. ibid.

Contractus ſocietatis contrahitur ad ſimilitudinem cuiuſdam fraternitatis. c. 4.nu.13. 15

Contractus ob incertitudinẽ vitæ licitus reputatur, quamuis alias forſam illicitus eſſet.c.4. nu.41. 18

Contractus licitus eſt, ſi datur Eccleſiæ fundus, vt ab Eccleſia toto tempore ſuę vitæ alatur.c.4.nu.46. 19

Contractus ſocietatis ſuper officijs, vt validus ſit, plura concurrere debent. c.6. num.1. 21

Contractus licitus reputatur quãdo inter bonos viros frequentatur. c. 5. num. 29. 25

Contractus cenſetur factus in fraudẽ legis, quando alia tertia perſona ſupponitur.c.5.nu.10. 22

Contractus ex intentione illicitus reputatur.c.8.nu.6. 30

Contractus ſub conditione celebratus, ruit conditione non impleta.c.8. num. 26. 35

Contractus factus nomine alterius, ſi ille ratum non habet, valet ad commodum contrahentis. c. 8. numero 27. ibid.

Contractus quando claudicat, vſurarius reputatur.c.9.nu.7. 37

Cõtractus factus inter officialem, & illũ, qui dat pecuniam ſuper officio, potius eſt contractus innominatus quã contractus ſocietatis.c.9.nu.15. 38

Contractus omnes de mundo, quos conſuetudo de nouo inuenit, ſunt contractus innominati.c.9.nu.16. ibid.

Contractus indicatur ab effectu, nõ à verbis contrahentium.c.9.nu.17. ibid.

Contractus aliter illicitus, ratione dubij licitus reputari ſolet.c.10.nu.8. 40

Contractus ſocietatis de communi obſeruantia in ſcriptis reduci ſolet. c. 11. nu.1. 42

Contractus regulariter valet ſine ſcriptura, niſi aliud actum ſit.c.11. numero 4. ibid.

Contractus ſocietatis per teſtes probari poſſet.c.11.nu.5. ibid.

A verbis contractus recedendum non eſt. c.2.nu.2. 70

In contractibus magis attenditur mens contrahentium, quam verba. c. 15. num.6. 54

Contractus ſocietatis propter incertitudinem vitę dantis pecunias, permittitur.c.16.nu.6. 55

In contractu ſocietatis quare apponitur illa clauſula, non tamen violentam. c.21.nu.18. 70

Contractus ſocietas illicitus eſſet ſi conueniretur, vt ſuppreſſo officio ſocietas duraret.c.39.nu.4. 121

Contractus bonæ fidei claudicare non debet.c.47.nu.29. 151

Contractus ſocietatis eſt bonæ fidei. c. 47.nu.28. ibid.

Contractus poſtquam perfectus eſt, vna pars ab eo recedere non poteſt. c. 56. nu.2.170.& nu.13. 171

Quod procedit etiam ſi contractus eſſet conditionis.c.56.nu.3. 170

Contractus ex conuentione partium legem recipit.c.56.nu.6. ibid.

Contractus, & ſi in voluntatem vnius conferri non poſſit, ſecus tamen reſolutio contractus.c.56.nu.12. 171

Contractus ſocietatis cum perſona ſuppoſita in fraudem vſurarum non ſubſiſteret.c.68.nu.21. 191

Contractus redditur nullus, ſi conditiones non ſeruantur.c.69.nu.8. 195

Contractus ſocietatis à principio pure celebratus fuit, licet poſtea fuerit in eo pactum reſolutiuum.c.69.nu.10. 195

I N D E X.

Contractus conditionalis quando non vitietur ex cauſa non ſecuta. cap. 69. num.23. 198

Contractum non obſeruans ex parte ſua omni commodo caret. c. 69. numero 2. 201

Contractus nõ annullacur ob non implementum ſecutum, niſi interueniente monitione.c.69.nu.5. 202

Contrahentes poſſunt contrahere etiam ſub alia forma, quam conſueta. c.8. nu.19. 34

Contrahentes debent intelligere clauſulas appoſitas in contractu, & notarius eas declarare tenetur. c.8. numero 21. ibid.

Conuentione nuda non poteſt fieri concurſio, niſi pecunia ſit ſolutioni parata.c.7.nu.13.vide Nuda. 28

Conuentio de certa quantitate lucranda in ſocietate, non valet.c.10.nu.3.39. & nu.5. 40

Conuentio de ſtando ſuper intereſſe aſſertioni partis, non valet in mutuo. c.43. nu.22. 139

Conuentio, quod ſtetur dicto creditoris valet.c.44.nu.6. 142

Conuentio, per quam in perpetuum communio inducitur, non valet. c.47. numero 9. 148

Conuentio dat legem contractibus. c.56. nu.11. 171

Conuerſio de vno contractu in aliũ, quãdo fieri poſſie.c.7.nu.14. 28

Copula, &, quando requirat concurſum omnium.c.15.nu.8. 54

In correlatiuis diſpoſitum in vno cenſetur diſpoſitum & in alio.c.4.n.56. 18

Creditor ſi neglexerit exigendo, intereſſe ei non debetur.c.42.nu.9. 137

Creditor ſi prorogat terminnm officiali, fructus exigere non poteſt. c.42. nu. 10. ibid.

Creditor tenetur interpellare debitorem. cap.42. num.11. ibid.

Creditor licet ad intereſſe agere poſſit contra debitorem moroſum, non tamẽ ad inteereſſe conuentum. c.43. numero 4. 138

Creditor ſuum intereſſe probare debet. c.43.nu.19. 140

Creditoris arbitrium debet regulari ſecundum arbitrium boni viri. c. 44. num.4. 141

Creditoris arbitrium ad arbitrium boni viri reduci debet.c.44.nu.5. 142

Creditor ſi excederet in declarando intereſſe, iudex ad congruam quantitatẽ reducere poſſet.c.44.nu.8. ibid.

Creditor ante declarationem iurare debet.c.45.nu.10. ibid.

Creditor, vt finita ſocietate poſſit exigere fructus, debet feciſſe omnes diligentias pro exigendà ſorte principali. c. 49. nu.2. 154

Creditoris culpa in prorogando tempus ſolutionis, fideiuſſori nocere non debet. c.52.nu.2. 159

Creditor uon eſt in culpa, ſi non exigit finito tempore.c.52.nu.5. 1c0

Creditor ante tempus ſuat pecuniat recipere non oogttur.c.57.nu.7. 172

Creditoris ſcientia quod eſſent fideiuſſores an ei præiudicet.c.6. 180

Creditor poteſt agere contra omnes in ſolidum obligatos, etiã quod pecuniæ ad vnum ſolum peruenerint. c.64. nume.8. 181

Creditor vna ſolutione debet eſſe contentus.c.74.nu.13. 183

Creditor, ſi agit contra vnum ex duobus reis, tenetur ſoluenti cedere actionem.c.65.nu.2. 184

Creditor ſi non poteſt cedere actionem obſtat ei exceptio cedendarum. c. 65. nu.3. 184.& nu.7.186

Creditor poteſt renunciare fauori ſuo etiam tacite.c.65.nu.6. 185

Creditor anterior poteſt per hypothecariam reuocare ſolutionem poſteriori creditori factam.cap.41.nu.23. 134
Creditor poteſt reuocare pecuniam ſolutam ſecundo creditori,quando ſolutio eſt facta, ſecundo creditori ex cauſa lucratiua, vel cauſa gratificationis. cap.41.nu.25. 137
Creditor, qui vult agere hypothecaria ad pecuniam ſecundo creditori factam quid probare teneatur.c.44.n.26.ibi.
Creditores anteriores præferendi ſunt poſterioribus,tam in ſorte,quam in vſuris.c.71.nu.1. 204
Creditor anterior præfertur poſterioribus in fructibus decurſis ante litem motam.c.74.nu.2. 205
Creditor pacto reſolutiuo ad ſui fauorẽ facto,quando renunciare videatur. c. 69.nu.12. 196
Cui licet quod plus eſt, licet quod minus eſt.c.2.nu.33. 11
Culpa cum culpa, dolus cum dolo compenſari debet. c.6. num.10. limitatur. nu.14. 26
Culpa non poteſt alteri imputari,ex qua commodum ſentit.c.6.nu.15. *ibid.*
Culpa ſi non eſt ordinata ad cauſam conſiderabilis non eſt.c.18.nu.25. 63
Culpa non ordinata ad caſum non nocet. c.23.nu.1. 76
Culpa non imputatur ei, qui facit, quod alÿ faciunt.c.23.nu.6. 88
Culpa non caret,qui ſe immiſcet in re nõ ſpectante ad ſuum officium.c.31.nume.9. 95
Culpæ creditoris in exigendo ad ipſum ſpectare debet.c.12.nu.3. 159
Culpoſus ex ſua culpa commodum reportare non debet.c.18.nu.24. 63
Cum dictio importat conditionem. c. 57. nu.2.171.& c.59.nu.2. 175

D

Dans pecunias officiali ſub nomine ſocietatis,ſi proficiſcatur ad bellum, ibidemque decedat an officialis lucretur pecunias ſibi in ſortem datas.cap. 23.nu.1. 76
Dans pecunias in ſocietatem, ſi acceſſit ad bellum,&c.cap.24.nu.1. 77
Dans pecunias in ſocietatem reſiſtendo Curiæ non eſt in dolo,&c. cap.32.nume.4. 96
Damnato ad perpetuos carceres alimenta relinqui poſſunt.c.33.nu.22. 100
Damnatus ad perpetuos carceres, ſi poſtea moriatur, tunc dicitur naturaliter mori.c.33.nu.23. ibi.
Damnum,quod quis ſua culpa ſentit,ſibi imputandum eſt.c.18.nu.23. 63
Damnum in ſocietate ad ipſum ſpectat, cuius culpa contingit.c.22.nu.6. 76
Damnum quod quis ſua culpa ſentit,ſibi & non alteri imputari debet.c.46.nume.5. 146
Danti operam rei licitæ nil imputandum eſt.c.23.nu.4. 76
Dans pecuniam ex cõtractu ficto,lucrũ conſequi non debet.c.5.nu.8. 22
Dans pecunias in ſocietate,dicitur creditor officialis ſub conditione. c.39.nu. 13. 110
Dans pecunias ſuper officio,ex quo periculum vitæ ſubÿt poteſt nolle ſuſtinere alia pericula.c.9.nu.8. 37
Dans pecunias ſub nomine ſocietatis ſuper officio,an poſſit poſt officÿ alienationem fructus exigere. cap.42. nume.1. 136
Dans pecunias ad ſocietatem ſuper officio nullum ius habet in officio. cap.14. nu.9. 52
Dans pecunias ſi eſt in bona fide: quia alienationem ignoraſſet fructus exige

Digitized by Google

re poteſt.cap.42.nu.5. ibi.
Dans pecunias in ſocietatem, ſi ſciuit alienationem officij, fructus exigere non poteſt.cap.42.nu.7. 137
Dans pecunias ſub nomine ſocietatis, ſi interpellauit officialem ſoluta ſocietate, fructus conuentos exigere poteſt. c.43.nu.1. 138
Dans pecunias officiali in caſu reſtitutionis, an officialis fideiuſſores interpellare debeat, vt in mora dici poſſint. c.45. num.1. 143
Reliqua vide in verbo pecunias.
Dari poteſt alia res pecuniarum loco in ſocietatem ſuper officijs. c.7.nu.3. vide, Alia res. 28
Datum ſub conditione, ſub contraria conditione videtur ademptum. c. 39. nume.5. 118
Dans pecunias officiali ſub nomine ſocietatis, ſi decedat morte violenta, an officialis pecunias ſibi datas lucretur. c.17.nu.1. 56
Dans pecuniam in ſocietatem ſi ſe ipſum interimeret, officialis ſortem lucraretur. c.22.nu.1. 73
Debitor ſi probaret quantitatem damni, & intereſſe, dicto creditoris non eſſet ſtandum. c.44.nu.13. 142
Debitum ex vna cauſa in aliam conuerti poteſt. c.7.nu.7. 28
Declaratio ad l. primam. C. de cond. ex l. c.38.nu.15. 116
Degradatio actualis morti æquiparatur. c.33.nu.19. 99. & nu.25. 100
Delictum dantis pecunias in ſocietatem, officiali nocere non debet. c. 39. num. 9. 118
Delinquens perdit beneficium ſibi conceſſum. c.19.nu.14. 66
Denunciatio debet fieri ei, a quo habet titulum. c.59.nu.11. 175
Deportationis pœna. cap. 37. num. 2. pag. 108
Deportatus non habetur pro mortuo. cap.37.nu.25. 110
Deus ſæpe paruulis reuelat, quod maioribus non reuelauit. in præfat. nu.7. 2
Dictio, cum, importat conditionem. cap. 59.nu.2. 175
Dictio, vel, ponitur inter diuerſa. c.21. nu.4. 70
Dictio, quoquomodo, eſt vniuerſalis, & comprehendit omnes caſus. c. 21. nume.5. ibi.
Dictio, quomodocumque, non recipit interpretationem reſtrictiuam. c.21. nume.6. ibi.
Dictio, quomodocumque, ſolum comprehendit alios caſus ſimiles expreſſis. c. 21.nu.9. & nu.11. 71
Dictio, omnimodo, habet præciſam naturam. c.47.nu.15. 149
Dictio, omnimodo, idem importat, quod in perpetuum. c.47.nu.16. 149
Dictio, perinde, denotat ſimilitudinem. c. 69.nu.7. 195
Dictio ſuſpenſiua, vel reſolutiua quando dicatur. c.69.nu.30. 200
Dies ſocietatis finitæ pro homine interpellat. c.45.nu.2. 143
Dies tacita ſicut expreſſa interpellat. c.45. nu.9. ibi.
Dies incerta dicitur per verba, ſoluta ſocietate. c.45.nu.8. 145
Dies incerta non interpellat. c.45. nume.9. ibi.
Dies an debeat eſſe artificialis, vel naturalis c.62.nu.2. 178
Dies ſimpliciter prolatus intelligitur de naturali. c.62.nu.3. ibi.
Dies reuocationis an in termino 15. dierum computari debeat. c.62.nu.4. ibi.
Dies vbi adeſt, mora committitur ſine interpellatione. c.69.nu.4. 194
Dies interpellat pro homine, quando dies eſt certa, ſecus incerta. cap.69. nume. 20. 197

Dies incerta pro conditione habetur. cap. 69. nu. 21. ibi. & nu. 24. 198

Dilatio ceſſare debet dilationis cauſa ceſſante. cap. 39. nu. 18. vide, Ceſſante cauſa. 119

Diligentias quando quis feciſſe dicatur. c. 49. nu. 3. 154

Diſdicere eſt negare. c. 55. nu. 12. 167

Diſpoſitio officiorum eſt de regalibus. c. 2. nu. 9. 8

Diſpoſitio loquens in caſu vero non habet locum in caſu ficto. c. 33. nu. 10. 98. *& c. 35. num. 10.* 104. *& c. 37. nu. 32.* 111

Diſpoſitio loquens in caſu vero, quādo habeat locum in caſu ficto. c. 37. nu. 22. pag. 110

Diſpoſitio loquens in vno caſu dicitur alteri repugnare, & illum excludere. c. 37. nu. 36. 112

Diuiſio operis tria operatur. in præfat. nu. 8. 2

Dolus non ſit volenti, nec fraus ſcienti. c. 6. nu. 9. 26

Donatio, quæ morte viri confirmatur, ſi vir ſibi mortem intulerit, non confirmatur. c. 17. nu. 4. 57

Donatio ne dum morte naturali, ſed etiam violenta confirmatur. c. 17. nu. 16. 58

Donatio morte violenta confirmatur, niſi donatarius cauſam mortis præbuiſſet. c. 17. nu. 24. 59

Donatio non confirmatur morte, ſi vir & vxor ſimul obierint. c. 27. n. 10. 86

Donatio non confirmatur morte ciuili. c. 37. nu. 24. 110

Donatio quando imputetur filio in legitima. c. 40. nu. 35. 128

Donatio inter patrem, & filium non tenet. c. 36. nu. 43. ibi.

Dos iſa acquiritur per ingreſſum religionis, ſicut per mortem naturalem. c. 35. nu. 4. 103

Dotis publicatio non nocet marito. c. 39. nu. 10. 118

Durante ſocietate, iſta verba conditionē important. c. 39. nu. 3. ibi.

E

EMere, & vendere ſunt correlatiua. c. 4. nu. 31. 17

Emens oues ab illo, qui in veritate illas non habet, vt de illis habeat annuum cenſum, contractus non tenet. c. 5. nu. 6. 22

Emptio annui reditus ad vitam valet. c. 4. nu. 52. ibi.

Emptio, & venditio ſine re non valet. c. 5. nu. 7. ibi.

Emptio, ſiue locatio non poteſt conferri in voluntatem vnius ex contrahentibus. c. 56. nu. 4. 170

Emphyteuta cadit à iure ſuo ex alienatione, vel canone non ſoluto, ſi dominus voluerit. c. 69. nu. 8. 202

Emphyteutica bona non cōputantur filio in legitimam. c. 40. n. 30. 127

Et eſt dictio copulatiua. cap. 15. num. 2. pag. 53

Ex dictio cauſam proximam denotat. c. 18. nu. 17. 62

Exceptio verba vniuerſalia declarat. c. 28. nu. 10. 88

Exceptio vniuerſalis tantum operatur quoad quamlibet eius ſpeciē, quantum ſpecialis quoad ſuam ſpeciem. c. 29. nu. 3. 91

Exceptio cedendarum non nocet creditori, ſi actio abſque eius culpa cedi non poteſt. c. 65. nu. 7. 185

Exceptio cedendarum non competit, ſi ei fideiuſſor renunciaſſet. c. 57. num. 6. pag. 187

Excommunicatio morti naturali æquiparatur. c. 34. nu. 2. 102

Excommunicatio eſt maior pœna, quæ

Digitized by Google

imponatur de iure canonico. cap.34. nu.3.& nu.5. ibi.
Excommunicatio occidit animam, & eã dat Sathanæ.cap.34.nu.6. ibi.
Excõmunicationis pęna non dicitur mortalis, ſed medicinalis.c.34.nu.7. ibi.
Excuſſio eſt neceſſaria, quando primus creditor non vult ſecundo pecuniam auocare.c.41.nu.27. 135
Excommunicati ſunt illorum loco quibus aqua, & ignis interdicebatur. c.34. nu.6. 102
Expenſæ factæ à patre, vt filius conſequatur beneficium, non computantur ei in legitimam.c.40.nu.39. 129
Exules habentur pro mortuis.c.14. numero 13. 52
In æquiparatis idem debet eſſe iudicium. c.35.nu.8. 104
Aeſtimatio facit emptionem, ſi res detur aeſtimata.c.7.nu.5.vide,Res. 28

F

Faciens actum, qui communiter aeſtimatur licitus; licet illicitus ſit, tamen illicitũ nõ videtur facere.c.4.n.21. 16
Factũ debet eſſe tale, vt non poſſit fieri citra nomen ſocietatis.c.51.nu.4. 157
Factum non videtur, quod non durat. c. 57.nu.17. 172
Factum illius, qui bonam fidem recognouit, fideiuſſoribus nocere non debet.c.68.nu.16. 190
Factum ſub certa conditione, ſub cõtraria ademptũ cenſetur.c.56.nu.10. 170
Facultas data creditori declarandi intereſſe, reuocari nõ poteſt, niſi noua cauſa ſuperueniente.c.44.nu.9. 142
Facultas renunciandi ſocietati reciproca eſſe debet.c.47.nu.27. 151
Familia Poteſtatis poteſt reſiſtentem interſicere.c.32.nu.2. 66
Fideicommiſſum ita debetur per mortem ciuilem, ſicut per naturalem. cap.37. nu.9. 109
Fideicommiſſi dies non cedit per mortem ciuilem.cap.37.nu.26. 100
Fideiuſſio eſt ſtricti iuris, & ſtricte intelligenda.c.15.nu.3. 53
Fideiuſſio propter ſtipulationẽ in ea neceſſariam, eſt ſtrictiſſime intelligenda. c.53.nu.3. ibi.
Fideiuſſor officialis non tenetur ad pœnã maleficij pro ipſo officiali, ſed ſolum ad damnum, & intereſſe Reipublicæ. c.15.nu.4. 54
Fideiuſſor, qui promiſit in vno caſu, ad alium non tenetur. c.15.nu.5. ibi.
Fideiuſſor ſicut per mortem naturalem liberatur, ita etiam per ciuilem. c.37. nu.7. 109
Fideiuſſor non tenetur de tempore prorogato. cap.51. num. 15. 16. & 17. pag. 158
Fideiuſſor renouata ſocietate an teneatur ad ſortem principalẽ.c.51.nu.18. ibi.
Fideiuſſor per renouationem liberatur. c.51.nu.19. 161
Fideiuſſor pro ſocietate contrahenda, an teneatur, ſi ſocietas contracta non fuerit.c.53.nu.1. ibi.
Fideiuſſor ſimpliciter ſuper ſocietate ſi ſocietas non ſit inita, & pecuniæ datæ conuerſæ ſint in cauſa mutui, non tenetur ex mutuo.c.53.nu.2. ibi.
Fideiuſſor in cauſa principali, nõ tenetur in cauſa appellationis.c.53.nu.5. ibi.
Fideiuſſor pro prima conductione non tenetur pro ſecunda.c.53.nu.6. ibi.
Fideiuſſor pro vno contractu non tenetur pro alio.c.53.nu.7. ibi.
Fideiuſſor principaliter obligatus exceptionem excuſſionis opponere nequit. c.64.nu.9. 181
Fideiuſſor in ſolidum obligatus poteſt dicere, quod ſumptibus ipſius principalis prius conueniatur.c.64 nu.10. ibi.

Digitized by Google

INDEX.

Fideiuſſor promittere videtur etiam contemplatione alterius confideiuſſoris. cap.65.nu.4. 184
Fideiuſſori etiam principaliter ſe obligato aduerſus creditorem exceptio cedendarum competit.cap.67.nu.2. 186
Etiam ſi ceſſio contra cedentem reſultaret.cap.67.nu.3. ibid.
Etiam ſi fideiuſſor in forma Cameræ obligatus eſſet.c.67.nu.4. ibid.
Fideiuſſori etiam poſt ſolutionem ceſſio fieri poteſt.c.68.nu.3. 188
Fideiuſſorem qui promiſit dare,non dando dicitur in mora.c.69.nu.5. 195
Fideiuſſores dati ab officiali de reſtituendo ſortem diſdicta ſocietate, an ſint obligati ſi ſocietas per mortem diſſoluatur.c.15.nu.1. 53
Fideiuſſores ſemper videntur promiſiſſe omnia ea,quæ ſunt de natura illius obligationis, ſuper qua fideiuſſerunt. c.45.nu.7.& 9. 54
Fideiuſſores poſſunt ignorare ſocietatem eſſe finitam.c.45.nu.10. 144
Fideiuſſores finita ſocietate liberati ſunt. c.51.nu.20. 158
Fideiuſſores donec ſors reſtituta non fuerit a reſtitutione ſortis liberati non c.51.nu.21. 159
Fideiuſſores nõ ſunt liberati etiã,quod creditor exigere diſtulerit.c.52.n.6. 160
Fideiuſſores non ſunt liberati per prorogationem debitori factã.c.52.n.7.ibid.
Fideiuſſores in omni obligatione accedere poſſunt.c.64.nu.2. 180
Fideiuſſores principaliter, & in ſolidum obligati dicuntur duo rei debendi. c. 64.nu.3. ibid.
Fideiuſſores, qui ad ſex menſes, & non vltra promiſerũt, an intra ſex menſes conueniri poſſint. c.70.nu.1. 203
Fideiuſſores tenetur in omni caſu in quo ipſe principalis tenetur.c.70.n.5. 204
Fideiuſſores ſi diuerſo tempore in diuerſis inſtrumentis ſe obligent, etiam quod in ſolidum ſe obligauerint, dicuntur tamen fideiuſſores.c.64.nu.4. 180
Idẽ ſi expreſſe hoc actum ſit.c.64.n.3.ibi.
Fideiuſſores retinent naturã fideiuſſorũ etiam, quod principaliter ſe obligauerint, quando negotium ſolum ad officialem ſpectat.c.64.nu.7. 181
Fideiuſſores in ſolidum obligati,quoad officialem retinent fideiuſſorum naturã. c.64.nu.11. ibid.
Fideiuſſores principaliter in ſolidũ obligati quoad creditorem dicuntur plures rei debendi, quoad officialem dicuntur fideiuſſores.c.68.nu.13. 189
Fideiuſſores in gratiã officialis, & debitoris obligationi accedũt.c.68.n.26. 192
Filia non præſumitur matri prędeceſſiſſe.c.27.nu.7. 84
Filius non habet officium a patre, licet ab eo emptum ſit, ſed ex prouiſione Papæ.c.40.nu.31. 127
Filiusfamilias,qui pecunias habuit, dicitur principalis, etiã quod alius cum eo ſe principaliter obligauerit. c.68. nume.8. 188
Finita,aut reuocata, vel diſdicta ſocietate: iſta verba important conditionem. c.45.nu.6. 144
Finito primo ſemeſtre, ſi ille, qui pecunias in ſocietatem dedit,illas pœnes officialem dimiſerit, non ex eo ſolo dicitur ſocietas continuata,vel renouata. c.51.nu.5. 157
Fiſcus eſt iniqui lucri acquiſiti iuſtus ablator.c.6.nu.18. 27
Fiſcus, ſi ob delictum officialis, officium confiſcatur, tenetur illi, qui pecunias dederat ſuper officio illas reſtituere. c. 14.nu.5. 51
Fiſcus loco hæredis habetur.c.14.num.7. 51.& nu.12. 52
Fiſcus creditoribus delinquentis ſatisfacere tenetur.c.14.n.8.51.& n.13.52

Fiſcus

Fiſcus eſt duræ ceruicis, & ſemper rigoroſus.cap.14.nu.16. 52
Fiſcus ſi detinet bona delinquentis, tenetur fideiuſſores delinquentis indemnes conſeruare.cap.14.nu.17. ibid.
Fiſcus an ſtatim facta confiſcatione bonorum illorum, qui pecunias dederunt in ſocietatem, ab officiali exigere poſſit.c.38.nu.2. 115
Fiſcus ratione partis, totum vendere poteſt.c.38.nu.3. ibi.
Fiſcus ante diem agere, & ſortem repetere poteſt.c.38.num.4. vid. num. 13. ibi.
Fiſcus fructus ſolutos pro rata temporis reſtituere tenetur.c.38.nu.5. ibi.
Fiſcus non poteſt repetere ſortem ab officiali durante ſocietate. c. 38. num.6. pag. ibi.
Fiſcus conuentiones ſeruare tenetur. c. 38.nu.11. 116
Fiſcus priuilegiatus eſt in primipilaria adminiſtratione.c.38.nu.16. ibi.
Fiſcus eſt priuilegiatus quia poteſt in Curia ſecundo creditori auocare.cap. 41.nu.24. 135
Fiſcus vbi non reperitur priuilegiatus iure communi vtitur. c.38.n.14. 116
Fiſcus tenetur ſoluere creditoribus conditionalibus purificata conditione. c. 39.nu.15. 119
Forma non ſeruata, actus corruit. c.59. nu.4. 175
Fructus in berba non valet quantum frumentum.c.4.nu.45. 19
Fructus ex pecunia nō poſſunt recipi cōtra legem in præiudicium proximi. c. 6.nu.12. 26
Fructus ſoluti ſoluta ſocietate in ſortē computantur.c.8.nu.37. 36
Fructus officiorum ſolent taxari ad rationem duodecim pro centenario.c.10. nu.7. 40
Fructus officiorum poſſunt taxari ad rationem xij.pro cētenario, quando ſunt incerti. cap.10.nu.11. 40.& 41
Fructuum taxatio ad rationem ſeptem pro centenario tolletur. cap. 49.nu.5. pag. 155
Fructus decurſi, vel decurrendi pendente iudicio ſuper ſortem debentur. c.71. num.5. 205
Fructus officiorum, ſi ſunt certi nō debēt taxari ad rationem xij.pro centenario. c.10.nu.12. 40
Fructus officij obligari poſſunt. cap.41. nu.14. 133
Fructus exacti poſt alienationem officij reſtitui debent.c.42.nu.2. 136
Fructus ſoluti per eum, qui pecunias accepit poſt officij alienationem an repeti poſſint.c.48.nu.1. 152
Fructus non debent ſolui niſi durante ſocietate.c.48.nu.6. 153
Fructus loco intereſſe non debentur, niſi præcedente mora.c.48.nu.7. ibid.
Fructus finita ſocietate exigi non poſſunt.c.49.nu.1. 154
Fructus ſolui non debent, ſi ſocietas contracta non ſit.c.53.nu.11. 162
Fructus percepti, non percipiendi, ſoluto matrimonio debent diuidi pro rata temporis.c.63.nu.2. 179
Fructus reſtituendi ſunt pro rata temporis, ſi ſocietas infra tempus diſſoluatur.c.70.nu.11. 203
Fructum repetitio datur ex capite nominationis non ſequutæ.cap.8. num.24. pag. 25
Fructum obligatio durat, donec officium erit penes obligantem. c. 41. num.15. pag. 133
Fructuum taxatio ad rationem ſeptem pro centenario admittitur. c.49 nu.5. pag. 155
Fuga à carceribus ſine fractura quando ſit punienda.c.32.nu.6. 69
Fructus officij à die reſignationis ad reſignata-

Digitized by Google

gnatarium ſpectant.cap.75.num.12. pag. 207.

G

GEneralitas verborum nō extenditur ad caſum non prouiſum, nec à iure permiſſum.cap.21.nu.15. 72
In generali ſermone perſona ſtipulantis non comprahenditur. cap.22.num.7. pag. 73
Genus omnes ſuas ſpecies comprahendit. c.17.nu.20. 59

H

HAeredi officialis, ſi officialis, & ille, qui pecunias dedit ſimul obirēt onus probandi incumbit officialem ſupraurixiſſe, ſi lucrum conſequi velit. c. 28.nu.15.vide, ſi officialis. 86
Heredes quando ſortem repetere poſſint. c.8.nu.35. 36
Hæres tenetur probare mortem, & qualitatem mortis.c.24.nu.15. 79
Hæres dantis pecunias in ſocietatem, mortem violentam probare tenetur.c.24. nu.22. 81
Hæres dantis pecunias, quando mortem probare teneatur illius, de cuius vita dubitatur.c.24.nu.17. 80
Hæres creditoris ſuper dānis, & intereſſe non poteſt iurare.c.44.n.12. 142
Hæres non eſt in mora, niſi interpelletur.c.45.nu.12. 144
Hæres debitoris debet certior fieri per oſtenſionem inſtrumenti debiti. c.45. nu.14. ibid.
Hæres cum beneficio legis, & inuentarij etiam cum interpellatione non conſtituitur in mora.c.45.nu.15. 145
Homines ſunt proni ad malum. cap.18. nu.1. 60
Homicidia quod fecit, ſemper expectet. c. 30.nu.12. 91
Homicidium imputatur ei, qui dedit cauſam proximam, non remotam.cap.19. nu.8. 65
Homicidium imputatur homini, & non enſi.c.30.nu.21. 93

I

INcertitudo vitiat contractum. c.8. nu.11. 31
Ignorantia nō excuſat illum, qui tenetur in perquirendo diligentiam adhibere. c.48.nu.10. 153
Ignorantia quando ſit excuſabilis. c. 69. nu.14. 196
Ignorantia cauſat bonam fidem.c.6.nume.19. 27
Ignorantia ſupina, & craſſa non prodeſt. c.6.nu.22. ibid.
Ignoranti tempus non currit. c. 69. nu. 15. 196
Ille, qui ſibimet manus intulit, puniendus eſt.c.22.nu.15. 75
Illud, quod habet in ſe potentiam plus, vel minus, non dicitur excedere modum.c.10.nu.12. 40
Immunitas conceſſa hominibus habitantibus in certo loco, etiam ad Iudæos ibi habitantes extenditur. c.13.num.14. pag. 49
Impubes præſumitur puberi prædeceſſiſſe.c.28.nu.6. 84
Impuberes non poſſunt exercere officia. c.12.nu.4. 46
Incendium culpa hominis euenire ſolet. c.78.nu.14. 89
Incertitudo vitiat contractum.c.8.num. 11. 31
Inclusus intelligitur, quod non excipitur. c.22.nu.2. 73
In æquiparatis idem debet eſſe iudicium. c.35.nu.8. 104
Inæqualitas in ſocietate arguit ſuſpicionem vſurarum. c.4.nu.18. 15

Infir-

INDEX.

Infirmitas, quid ſit: cap. 17. num. 11. pag. 62
Ingreſſio in monaſterium mēdicantium morti naturali æquiparatur. cap. 35. nu. 5. 104
In qualibet diſpoſitione intelligitur clauſula rebus in eodem ſtatu permanentibus. c. 22. nu. 4. 75
Inſtrumentum nō iudicatur ab eo, quod inter partes actum eſt. c. 5. nu. 14. 23
Inſtrumentum eſt probatio probata. c. 11. nu. 8. 43
Partes per inſtrumentum efficacius obligantur. c. 11. nu. 9. ibid.
Inſtrumenti amiſſio probatur per iuramentum cum alijs adminiculis. c. 11. nu. 13. ibid.
Inſtrumenti ammiſſi tenor per teſtes probari poteſt. c. 11. nu. 14. 44
Intentio contrahentium ſpectanda eſt. c. 5. nu. 11. 22
Intentio licita facit contractum licitum. c. 5. nu. 19. 23
Inter agentem, & patientem differentia eſſe debet. c. 22. nu. 9. 74
Intereſſe in pactum deduci poteſt, non tamen ſub certa quantitate. c. 10. n. 4. 39
Intereſſe debet taxari vſque ad valorem fructum, quos emptor percepit, vel percipere poſſet. c. 10. nu. 15. 40
Intereſſe per veras probationes probari debet. c. 43. nu. 7. 139
Intereſſe in materia ſocietatis ſolet taxari à partibus vſque ad xij. pro centenario. c. 51. nu. 11. 157
Interpellatio extraiudicialis ad conſtituendum debitorem in mora ſufficit. c. 45. nu. 16. 145
Intimatio non eſt perfecta, ſi non eſt facta relatio. c. 60. nu. 7. 177
Ira conditionalia non tranſeunt in fiſcū. c. 39. nu. 14. 119
Iudæi commerciū cum Chriſtianis habere non debent. c. 13. nu. 2. 47
Iudæi bona ſtabilia acquirere non poſſunt. c. 13. nu. 3. ibid.
Iudæi non poſſunt emere, nec exercere officia publica. c. 13. nu. 4. ibid.
Iudæi poſſunt emere iura introitus alicuius prouinciæ. c. 19. nu. 5. 48
Iudæi ſunt inhabiles ad honores, & dignitates. c. 13. nu. 6. ibid.
Iudæi an poſſint contrahere ſocietatem ſuper officio Chriſtiani. c. 13. numero 8. ibid.
Iudæi ſunt peiores alijs infidelibus. c. 13. nu. 10. ibid.
Iudæi poſſunt in aliquibus habere commercium cum Chriſtianis. c. 13. numē. 12. ibid.
Iudæi vtuntur iure communi Romanorum. c. 13. nu. 15. 49
Iudæi ſunt capaces, & participes ſtatutorum. c. 13. nu. 16. ibid.
Iudæi cum Chriſtianis, & cum Eccleſia contrahere poſſunt. c. 13. nu. 17. ibid.
Iudæis eſt prohibitum exercere vſuras cum Chriſtianis. c. 13. nu. 20. ibid.
Iudæos Eccleſia tollerat, & quare. c. 13. nu. 18. ibid.
Iudicis officium eſt ſeruare leges. c. 29. nu. 20. 92
Iudices delinquentibus triplicem pœnam inferre. c. 34. nu. 1. 102
Iudex veritatem, non apices iuris attendere debet. c. 15. nu. 12. 55
Iudex, qui malos percutit miniſter Dei dicitur. c. 29. nu. 7. 91
Iudex non poteſt minuere, nec augere pœnam. c. 29. nu. 13. 92
Iuramentum operatur, qui committitur mora ſine interpellatione. c. 69. nu. 6. 195. & nu. 25. 199
Ius ſemel extinctum amplius reuiuiſci non poteſt. c. 72. nu. 13. 208
Ius, quod quis ignorat renunciare non præſumitur. c. 69. nu. 13. 196

Legiſlator

L

Legiſlator facta hominum pro cauſa materiali aſſumit in legibus condendis. in præfat. nu. 2. 1

Legum conditores conati fuerunt omnibus caſibus prouidere. in præfat. nu. 3. ibid.

Legum conditores non omnibus caſibus prouidere potuerunt. in præfat. num. 4. ibi.

Legitima ſicut debetur filio per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem. cap. 36. nu. 13. 109

Legitima debetur filio ſine onere. cap. 40. nu. 26. 127

Legitima debetur de corporibus hæreditarijs, non de pecunia. c. 40. numero 27. ibi.

In legitima filio quando imputetur donatio. c. 40. num. 35. vide, donatio. pag. 128

Legitima quæ in re aſſignari debeat eſt in arbitrio iudicis. cap. 40. numero 28. pag. 127

Legitima non debetur in re, quæ habet onus in ſe. c. 40. nu. 29. ibi.

Lex quare neceſſaria. in præfat. num. 1. pag. 1

Lex vbi deficit quando procedendum ſit. in præfat. nu. 5. 2

Lex Iulia de ambitu ceſſat in Romana curia. c. 8. nu. 5. 18

Lex pœnalis loquens de emptore, attenditur etiam ad cōdictorem. c. 4. n. 34. 18

Lex eſt, quæ homicidam interficit. c. 30. nu. 3. 93

L. Deo nobis. C. de Epiſcopis, & Cler. hodie eſt correcta. cap. 39. num. 17. pag. 105

L. pri. C. de cond. ex leg. declaratur. c. 38. nu. 15. vide, Declaratio. 116

L. more Romano etiam in contractibus ſeruari debet. cap. 62. numero 5. pag. 178

L. magnum. C. de contrah. empt. habet locum, quando ante diem erat nata obligatio. c. 69. nu. 19. 197

Licita ſint omnia ſi non reperiantur probita. cap. 7. num. 4. vide, omnia. pag. 28

Lis ſicut finitur per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem. c. 36. num. 16. pag. 109

Lucri certitudo non eſt de genere prohibitorum. c. 4 num. 51. vide, certitudo. pag. 20

Lucrum, quod debetur vxori per mortē viri, debetur etiam ſi maritus occiſus fuerit. c. 17. nu. 17. 58

Lucrum ex officio commune eſſe debet proportionabiliter, vt ſocietas valida ſit. c. 7. nu. 2. 28

Lucrum ex maleficio ſuo, vel culpa ſua quis conſequi non debet. c. 17. numero 29. 60

Lucrum proueniens ex morte illius, qui pecunias dedit in ſocietate, ad quam peruenire debeat. c. 73. nu. 1. 208

M

Mandatum finitur etiam per mortem ciuilem. c. 36. nu. 18. 110

Maritus ſi cauſa fuit, vt vxor in partu decederet lucrum ex ſocietate non conſequitur. c. 17. nu. 22. 63

Maritus occidens vxorem ei ſuccedere non poteſt. c. 17. nu. 26. 59

Maritus occidens vxorem in adulterio repertam lucrum dotis conſequitur. c. 20. nu. 3. 68

Medicis etiam ſine iuramento creditur. c. 18. nu. 21. 63

Medicorum iudicio ſtandum eſt, an mulier ex partu deceſſerit. c. 18. numero 20. ibi.

Mens

Mens contrahentium ſemper attendi debet. cap.21. num.1.69. & nume.17. pag. 72
Mens colligitur ex ratione, & cauſa diſponendi.cap.21.nu.19. 92
Militia eſt obligata mutuanti pro illa emenda.c.40.nu.11. 124
Militia triplex eſt. c.40. nume.17. pag. 125
Militia, quæ vendi, & obligari poterat. c.40.nu.18. ibi.
Militia filio empta in legitima computatur.c.49.nu.19. 126
Militia,qua nec vẽdi,nec ad hæredes trãſmitti poterat,non computatur filio in legitimam.c.40.nu.20. ibi.
Militia, quæ vendi poterat,computatur filio in legitima.c.4.nu.21. ibi.
Miſera eſſet fortuna principium, ſi nihil alienare poſſent. c.1.pag. 6. c.2. nu. 15. 9
Monachus mortuus mundo dicitur.c.35. nu.2. 103
Monitio requiritur, vt quis priuetur iure iam quæſito.c.69 nu.29. 199
Montium loca empta a Titio ſub nomine Sempronij,remanent Titij. c.8.nu. 38. 30
Mora non committitur ſine culpa.c.45. nu.11. 144
Mora ſua vnicuiq; nociua eſt. c.52.numero 4. 160
A mora ex iuſta cauſa excuſatur. c.58. nu.8. 174
Mora ſine interpellatione non committitur.c.58.nu.9. ibi.
Mora purgari non poteſt quando propter non obſeruantiam contractus reſoluitur.c.69.nu.9. 195
Mora non committitur ſine interpellatione.c.69.nu.18. 197
Moroſi tenentur ad intereſſe liquidandũ. c.43.nu.18. 140
Mors eſt omnibus communis. cap. 8. num.9. 30
Mors ciuilis morti naturali æquiparatur.cap.14.nu.15. 51
Mors quando proferitur ab homine, tũc mors ciuilis naturali non æquiparatur.cap.14.nu.12. 52
Mors,& ſi certa ſit, dies tamen mortis incertus eſt.c.16.nu.3. 55
Mors dicitur caſus fortuitus.c.16.nu.4. & nu.5. 55
Mors poſita in conditione,intelligitur de naturali, non de violenta. c.17. numero 8. 57
Mors dicitur quando anima ſeparatur a corpore.c.17.nu.12. ibi.
Mors violenta dicitur iudicio Dei peruenire, ſicut naturalis. c. 27. num. 13. 58
Mors ciuilis differt à naturali. cap.17. nu.21. 59
Mors violenta idem operatur quod naturalis.c.17.nu.22. ibi.
Mors violenta apud Deum non dicitur fortuita.c.17.nu.23. ibi.
Mors naturalis quando dicatur.cap.17. num.3. 61
Mors ex varijs cauſis procedere poteſt. c.18.nu 4. ibi.
Mors naturalis ex quibus cauſis contingat.c.18.nu.6. ibi.
Mors naturalis dicitur etiam ſi quis ob lætitiam,vel dolorem obiret.c.18.nu. 7. ibi.
Mors naturalis etiam dicitur quando mulier in partu decedit.c.18.num.9. pag. 62
Mors violenta quæ dicatur. cap. 19. num.1. 64
Mors violenta aliquando ex facto hominis, aliquando naturæ prouenit.c. 19.nu.2. ibi.
Mors non præſumitur,niſi probetur. c. 24.nu.5. 78
Mors qualiter probetur.c.24.nu.17. 80

Mors naturalis potius, quam accidentalis præſumitur. cap. 24. nu. 18. ibi.
Mors in homine naturalis eſt. cap. 25. nu. 19. ibi.
Mors ex pluribus cauſis accedere ſolet. c. 24. nu. 21. 81
Mors violenta quãdo præſumatur. c. 24. nu. 24. ibi.
Mors data de mãdato iudicis, non dicitur data ab homine. c. 29. numero 11. pag. 91
Mors data delinquenti non imputatur iudici. c. 29. nu. 22. 93
Mors naturalis, & non ciuilis comprehenditur ſub conditione mortis. cap. 30. numero 7. vide, Sub conditione. pag. 94. 94
Mors ficta naturali æquiparatur. c. 33. nu. 8. 98
Mors, quæ reſultat ex perpetuo carcere non dicitur naturalis, nec violenta. c. 33. nu. 9. ibi.
Mors ciuilis non dicitur propriè mors, niſi per fictionem. c. 33. numero 14. pag. 99.
Mors naturalis eſt vltimum terribiliũ. c. 33. nu. 21. 100
Mors naturalis vbi datur de iure canonico ſuccedit degradatio. c. 33. num. 24. ibi.
Mors ciuilis non æquiparatur naturali quando poſt mortem ciuilem poteſt euenire mors naturalis. c. 33. nu. 27. vide, quando. ibi.
Mors naturalis quando dicatur impoſita à iudice. c. 33. nu. 31. 101
Mors ciuilis duplex eſt. c. 35. nu. 1. 103
Mors ciuilis naturali æquiparatur. cap. 35. nu. 7. 104
Mors, quæ reſultat ex ingreſſu religionis lucra conferre non ſolet. c. 35. num. 11. ibi.
Mors quid ſit. c. 35. nu. 13. 105
Mors ciuilis non ſemper æquiparatur naturali cap. 35. nu. 15. ibi.
Mors, & religio quoad matrimoniũ æquiparãtur. cap. 35. n. 16. vide, quoad. ibi.
Mors ciuilis naturali æquiparantur. c. 36. nu. 7. & c. 36. nu. 5. 108
Mors ciuilis neceſſaria, quæ dicatur. c. 36. num. 1. ibid.
Mors ciuilis naturali æquiparatur in collatione, & vacatione beneficiorum. c. 36. nu. 12. 109. & nu. 19. & 28. 110
Mors ciuilis non facit conditionem exiſtere. c. 36. num. 23. ibid.
Mors verbum ab homine prolatum, mortem ciuilem non comprehendit. c. 36. num. 30. 111
Mors naturalis æquiparatur ciuili in his, quæ ſimilis ſunt, & vbi eadem ratio concurrit. c. 36. nu. 42. 113
Mors ciuilis etiam ſi in aliquibus pariat eundem effectum, quẽ mors naturalis, non tamen eſt mors naturalis. c. 36. nu. 46. ibi.
Morte nil certius, nil incertius hora mortis. c. 4. nu. 42. 18
Mortem qui ſibi conſciuit, non dicitur occiſus, nec mortem violentam ei illatã eſſe. c. 22. nu. 5. vide, qui ſibi. 73
Mortem probare tenetur, qui in ea ſe fundat. c. 24. nu. 9. 78
Mortis appellatione non venit violenter occiſus. c. 17. nu. 3. 57
Mortis appellatione de naturali intelligitur. c. 17. nu. 5. ibi.
Mortis appellatione etiam mors violenta continetur. c. 17. nu. 15. 58
Mortis naturalis, & violentæ deſcriptio. c. 18. nu. 5. 61
Mortis appellatione venit etiam mors ciuilis. c. 36. nu. 21. 100. ſed contra eod. cap. nu. 34. 111
Mortis naturalis appellatione nõ venit ciuilis. c. 36. nu. 35. 111. & nu. 38. 112
Mortis violẽta excluſionis cauſa quæ fuerit. c. 22. nu. 11. vide cauſa mortis. 74

Mor-

Mortuus omnis non dicitur occiſus, ſed omnis occiſus dicitur mortuus. c.17. nu.19. vide, omnis. 59
Mortuus naturaliter dicitur, qui in carcere, vel in itinere decedit. c.18.n.8. 62
Mortuus repertus in puteo non præſumitur quod ipſemet ſe præcipitauerit. c.22.nu.16. 75
Mortuus præſumitur, qui ad bellum acceſſit in longinquas partes, & de eo aliquod nouum non habetur, nec reperitur. c.24.nu.2. 77
Mortuus præſumitur poſt lapſum quinquennium ab illo tempore, quo de eius vita dubitatur. c.24.nu.3. 78
Mortuus non præſumitur niſi de morte certus nuncius adſit. c.24.nu.7. ibi.
Mortuus ex vulnere quando quis præſumatur. c.25.nu.3. 82
Mulier poteſt dare ſuas pecunias in ſocietatem. c.12.nu.10. 46
Mulier prægnans valetudinaria dicitur. c.18.nu.10. 62
Mulier decedens in partu dicitur naturaliter decedere. c.18.nu.14. ibi.
Mulier quod ex partu deceſſerit cui incumbat onus probandi. c.18.n.19. vide, quod mulier. 63
Mulier etiam quod principaliter ſe obligauerit, ſi ad alios pecuniæ peruenerunt fideiuſſor dicitur. c.68.nu.9. 189
Mulieres officia Romana Curia nec emere, nec exercere poſſunt. c.12.n.3. 346
Mulieres grauidæ plura habent priuilegia remiſſiue. c.18.nu.13. 62
Multa permittentur ratione incertitudinis, quæ alias non permitteretur. c.39.nu.10. 122
Mutare debitorem nemo cogitur. c.54. nu.4. vide nemo. 163
Mutuans pecuniam ſuper officijs vſuram committit. c.4.nu.2. 14
Mutuãs ad merces emendas in illis habet tacitã hypothecham. c.40.nu.10. 124
Mutuo nõ licet dare pecuniã ſub nomine ſocietatis. c.5.nu.17. vide, nõ licet. 23

N

Atura primæua non accidentalis attendenda eſt. cap.30.nu.4. 91
Naturalis cauſa, non accidentalis eſt attendenda. c.17.nu.6. 57
Nauigatio quo tempore fieri debeat. c.27.nu.5. 88
Nauigatio periculoſa, & incerta eſt. c.29.nu.3. 87
Negligentia non petentis ſibi ſortem reſtitui officiali nocere non debet. c.51. nu.10. 157
Negligens in non exigendo intereſſe, illud petere non poteſt. c.58.nu.10. 174
Nemo alteri inſeruire cum damno ſuo tenetur. c.5.nu.22. 24
Nemo præminm conſequi debet ex ſua culpa. c.19.nu.10. 65
Nominatio debet fieri infra annum. c.8. nu.10. 30
Nominatio ſi facta non fuerit infra tempus appoſitum, ſocietas non dicitur contracta. c.8.nu.23. 34
Nominatio eſt de ſuperbia quando ſocietas eſt contracta ſuper vita perſonæ nominandæ. c.8.nu.3. 31
Nominatus nullã habet actionem, nec ad fructus, nec ad ſortem. c.8.nu.32. 36
Non eſt in culpa, qui nauigando naufragium patitur. c.28.nu.4. 87
Notarius poteſt apponere in inſtrumento clauſulas ſolitas. c.8.nu.15. 32
Notarius poſtquã inſtrumẽtũ eſt cõfectũ, & copia data parti nõ põt aliquid addere, nec etiã clauſulas ſolitas. c.8.n.18. 33
Notarius an poſſit cogi ad conficiendum inſtrumentum vigore apodiſſæ factæ ſuper ſocietate. c.11.nu.20. 45
Notarius pro altero ſtipulari poteſt. c.46.nu.9. 146
Nouatio non inducitur, niſi expreſſe facta. c.7.nu.15. 29

Obli-

O

Obligatio ex diſſenſu diſſoluitur.cap. 70.nu.2. 203
Obligatio facta in vno caſu extenditur ad alium ſimilem.cap.15.nu.11. 54
Obligatio eſt reſtringenda,quando materiā delinquendi præberet.c.19.n.6. 65
Obligationi, qui accedit, dicitur officialis fideiuſſor,non autem illius,qui bonam fidem recognouit.c.64.num.14.vide Qui obligationi. 190
Obligatus in ſolidum etiam quod ſocietas nō ſit cōtracta,tenetur.c.53.n.11.162
Occidens aliquem ad ſui defenſionem pœnam non meretur.c.20.nu.2. 67
Officia,quæ accepto pretio in Rom.Cur. concedi ſolent. in proœm.nu.4. 3
Officia multa in Rom.Cur.in proœm. nu.7. ibid.
Officia militum ſancti Petri, & ſancti Pauli,& aliorum militum.in proœm. nu.8. ibid.
Officia Rom.Cur.vendi ſolent.cap.1.nu. 16. 6
Officia Rom.Cur.ad vitam emptoris conceduntur,nec ad hæredes tranſeunt. c. 2.nu.1. 7
Officia Rom.Cur.ſunt vacabilia. cap.2. nu.2. 7
Officia Ro.Cur.in manibus Papæ ad fauorē emptoris reſignantur.c.2.n.3. 7
Officia tanti valent, quanti communiter vendi poſſunt.c.6.nu.6. 26
Officia Rom.Cur. a quibus perſonis emi, ac exerceri poſſunt.c.12.nu.2. 46
Officia Rom.Cur.conceduntur vt ad hæredes non tranſeant.c.14.nu.3. 50
Officia Rom.Cur.non poſſunt ad hæredes tranſmitti.c.40.nu.22. 125
Officia Rom.Cur. an per officiales vendi poſſint. c.40.nu.23. ibid.
Officia Rom.Cur. filio in legitimam computantur.cap.40.nu.24. ibid.
Officia Rom.Cur.nec alienari,nec obligari poſſunt.cap.41.nu.1. 131
Officia Rom.Cur. perſonalia ſunt.c.41. nu.17. 133
Officij nomen eſt generale,& multis ſumitur modis.in proœm.nu.2. 3
Officiorum diſpoſitio eſt de regalibus.c.1. nu.12. 6
Officiorum collatio ad Principem ſpectat. in proœm.nu.3. 3
Officiū ſumitur pro omni adminiſtratione,ſiue miniſterio.in proœm.n.1. ibid.
Officium Auditoris Cameræ pro pretio conceditur.in proœm.nu.5. ibid.
Officiū Theſaurariæ antiquitus pro pretio concedebatur. in proœm.nu.6. ibid.
Officium ſi nihil fructaret,vel Papa aliquot menſium prouentus retineret,officialis non teneretur ad ſolutionem fructuum.c.9.nu.3. 37
Officium non ſolum per mortem naturalem,ſed etiam ciuilem ad Cameram reddit. c.14.nu.10. 50
Officium an ſit obligatum danti pecunias ſuper officio in ſocietatē.c.40.n.9. 124
Officium emptum nomine filij, vt fructus ſit patris,non computatur ei in legitimam.c.40.nu.41. 129
Officium non eſt obligatum pro penſione ſuper officio conſtituta.c.41.nu.2.131
Officium emens a Papa, ſimoniam, nec ambitum committit.c.1.nu.7. 5
Officium non comprehenditur ſub generali obligatione.c.41.nu 4. 131
Officiū eſſet ſolum obligatum donec eſſet penes illū,qui obligauit.c.41.n.8. 132
Officium libere tranſire debet ad Papam. c.41.nu.11. 132
Officium datum ad certum tēpus, & deinde ad beneplacitum, tale beneplacitum ad tempus, quod a principio expreſſū erat reſtringitur.c.55.n.4.166
Officium datum ad beneplacitum durat,

donec beneplacitum fuerit a Principe reuocatum.cap.55.nu.26. 169

Officiali onus probandi incumbit ſocium non ex vulnere deceſſiſſe. cap.25. nume 2. 82

Officiali incumbit onus probandi perſonam nominatam durante ſocietate obiiſſe.c.27.nu.3. 84

Officiali incumbit onus probandi mortẽ Domini.c.23.nu.12. 79

Officialis non poteſt recipere pecunias ſuper eius officio in ſocietate vltra valorem officij.c.6.nu.1. 25

Officialis non poteſt recuſare fructus ſoluere de pecunijs perceptis vltra valorem officij.c.6.nu.8. 26

Officialis poſt mortem illius,qui pecunias dedit, non tenetur ſoluere fructus ſocietatis.c.8.nu.36. 36

Officialis etiã quod non ſuſcipiat periculum officij, contractus claudicare non dicitur.c.9.nu. 10. 38

Officialis pecuniam ſibi datam nomine ſocietatis lucratur, ſi ille,qui eas dedit durante ſocietate obierit.c.16.num.2. pag. 55

Officialis ſi pecuniam recepit in ſocietate ſuper vita alicuius mulieris, ſi illa in partu decederet ſortem non acquireret.c.18.nu.15. 62

Officialis ſi eſt cauſa mortis violentæ,lucrum ex ſocietate non conſequitur. c.19.nu.3.64.& nu.6. 65

Officialis mandans interfici illum, qui ei pecunias dedit ſuper eius officio, illas non lucratur.c.19.nu.11. ibid.

Officialis ſi lapidem ex domo proijceret, & caſu occideret illum, qui ei dedit pecunias in ſocietatem, illas non acquireret.c.19.nu.15. 66

Officialis dans venenum ei, qui pecunias ei in ſocietatem dedit,ſi non conſtat ex veneno deceſſiſſe an pecunias lucretur. c.19.nu.17. 67

Officialis occidens lege permittente illum, qui ſuper eius officio ſocietatem contraxit, an ſortem lucretur. cap.20. nu.1. ibid.

Officialis ſi occiderit illum, qui contraxit ſocietatem ſuper eius officio,poſtquam bannitus fuit,ſortem habitam lucrari debet.c.20.nu.5. 68

Officialis intentio inſpicienda eſt.cap.20. nu.6. ibid.

Officialis præfertur fiſco.cap.22. nu.14. pag. 74

Officialis ſi ſe defendendo occiderit illum, qui ei dedit pecunias ſub nomine ſocietatis,ſortem acquireret. cap.22.nume.1. 75

Officialis ex culpa ſibi dantis pecunias damnum ſentire non debet. c.22.nume.7. 76

Officialis ſi vulneret illum, qui ei dedit pecunias in ſocietatem,an illas lucrari poſſit.c.25.nu.1. 82

Officialis occidens in colluctatione illum, qui cum eo ſocietatem contraxit, an ſortem ſibi datam lucretur.cap.26.nume.1. ibid.

Officialis occidens dantem ſibi pecunias in ſocietatem in duello illas lucrari non poteſt.c.26 nu.2. 83

Officialis occidens dantem ſibi pecunias eo etiam volente,eas non lucratur. c. 26.nu.3. ibid.

Officialis debet probare vxorem prædeceſſiſſe viro, ſi lucrum conſequi velit. c.27.nu.14. 86

Officialis an lucretur pecunias receptas in ſocietatem, ſi ille,qui dedit in flumine,vel in mari perierit.c.28.nu.1.87. & 13. 89

Officialis an lucretur pecunias,ſi ille,qui dedit ex condemnatione iudicis moriatur.c.29.nu.1. 90

Officialis etiam,quod inſtigaret contra illum, qui ei dedit pecunias, & iudex

iure

*iure medio eum ſuſpendi facerent pecunias acquireret.cap.*29.*nu.*23. 93
Officialis an lucretur ſortem ſibi datam, ſi ille, qui dedit poſtquam condemnatus fuit ad mortem, a carceribus, vel a manibus familiæ aufugit. cap. 30. *num.*1. *ibid.*
*Officialis an ſortem lucretur, ſi ille, qui eam dedit, occidatur dum ad ſupplicium ducitur cap.*31.*nu.*1. 94
*Officialis an ſortem lucretur, ſi dans ei pecunias a familia Poteſtatis occidatur, quia ei reſiſtebat. cap.*32.*num.*1. *pag.* 95
*Officialis an lucretur pecunias in ſocietatem datas, ſi dans fuerit condemnatus ad perpetuos carceres. cap.*33.*nume.*1. 97
*Officialis an lucretur ſortem ſibi datam in ſocietatem, ſi dans in pœnam excommunicationis inciderit. cap.*34.*per tot. pag.* 102
*Officialis an lucretur ſortem ſi dans in aliquam religionem approbatam ingrediatur. c.*35.*nu.*1. 103
Officialis pro pecunia in ſocietate habita ante diem conueniri non debet. cap. 38.*nu.*7. 145
*Officialis ſicut per mortem naturalem, ita & per ciuilem.c.*37.*nu.*6. 180
*Officialis an ſortem lucrari poſſet, ſi dans pecunias obiret poſt ipſius bonorum publicationem.c.*39 *nu* 1. 117
*Officialis non tenetur reſtituere pecuniã in ſocietatem acceptam, durante ſocietate etiam, quod bona illius, qui eas dedit publicarentur.c.*39.*num.*16.119. *&* 19. 120
*Officialis poteſt mutare cauſam poſſeſſionis.c.*39.*nu.*23. 121
*Officialis ſuppreſſo officio, fructus amplius ſoluere non tenetur. cap.*39.*nume.*3. *ibid.*
*Officialis pecunias habitas in ſocietatem reſtituere non tenetur, ſi Papa officiũ ſupprimeret.cap.*40.*nu.*5. 122
*Officialis poteſt omnia pericula ſubſtiuere poſtquam dans pecunias periculũ vitæ ſuſtinet. cap.*39.*nu.*9. 122
Officialis non poteſt officium vendere, ſed ſolum in manibus Papæ reſignare. c.40.*nu.*2. 124
*Officialis poteſt officium ad fauorem certæ perſonæ reſignare.c.*40.*nu.*3. *ibid.*
*Officialis officium amittit reſignatione admiſſa.c.*10 *nu.*5. *ibid.*
*Officialis in reſignatione officij poteſt accipere pecunias, ſecus in reſignatione beneficij.c.*40.*nu.*8. *ibid.*
*Officialis non poteſt officium obligare. c.*40.*nu.*12. 125
*Officialis non poteſt officium alienare, nec cedere niſi de conſenſu Papæ. c.*41.*nu.*7. 132
*Officialis non poteſt diſponere de officio ad præiudicium Papæ. cap.*41.*nu.*10. *pag.* *ibid.*
*Officialis habet officium ex benignitate Principis.c.*41.*nu.*12. 133
*Officialis non poteſt obligare fructus conferendo hypothecam poſt reſignationem.c.*41.*nu.*16. *ibid.*
*Officialis ad intereſſe conuentum non tenetur c.*43.*nu* 14. 140
Officialis ad intereſſe liquidandum tenetur, ſi fuit in mora ſortem reſtituendi. c.43.*nu.*15.*&* *nu.*17. *ibid.*
*Officialis ſoluta ſocietate in mora conſtituitur abſque interpellatione. cap.*45. *nu.*5. 143
Officialis ſi pecunias receptas in ſocietatem alteri accommodauit, qui onus ſocietatis in ſe ſuſcepit contractus valet. c.46.*nu.*1. 145
*Officialis non tenetur alteri cum ſua iactura ſubuenire.c.*46.*nu.*2. *ibid.*
Officialis, ſi pecunias ſuper ſuo officio recepit, & illas alteri dedit, poteſt ab

Digitized by Google

illo fructus exigere.cap.46.nu.4. 146
Officialis eſt in culpa, alienando officium durante ſocietate.cap.46.nu.6. ibid.
Officialis culpa in ommittendo ei obeſſe non debet.c.46.nu.10. ibid.
Officialis, qui nomen officij accommodauit, nullum commodum ex ſocietate, aut damnum ſentire debet.c.48. nume.2. 152
Officialis non tenetur notificare alienationem officij a ſe factam.cap.48. nume.3. ibid.
Officialis non dicitur delinquere retinendo pecunias, vt ſocietas renouata cenſeatur.c.51.nu.9. 157
Officialis non poteſt dare alium officialem, qui teneat pecunias ſuper eius officio, nolente creditore. cap.54.num.3. pag. 163
Officialis tenetur expectare ſucceſſorem. c.55.nu.27. 169
Officialis ſi eſt in mora ad reſtituendum ſortem, ad damna, & intereſſe tenetur. c.58.nu.4. 173
Officialis non poteſt pecunias receptas in ſocietatem reſtituere ante reuocationem ſocietatis.c.59.nu.5. 175
Officialis, qui pecunias in ſocietatem recipit ſemper dare ſolet fideiuſſores pro fructibus ſoluendis, & ſorte reſtituenda.c.64.nu.1. 180
Officiales an facta ceſſione officij pecunias receptas in ſocietate lucrari poſſint. c. 22.nu.1. 206
Officialis reſignans officium ab omni iure ſuo cadit.c.72.nu.8. ibid.
Officialis dicitur officiũ alienaſſe, ſtatim quod illud reſignauit. cap.72. nu.19. pag. 208
Officialis, qui ſolum purum nomen in ſocietate accommodauit lucrum conſequi non poteſt.c.73.nu.6. 209
Officialis, ſi ſoluit, etiam quod actio ceſſa ei fuerit, non poterit tamen agere contra alium principaliter obligatum. cap.68.nu.4. 188
Officialis contra illum, qui vere pecunias habuit, poterit agere virtute ceſſionis. cap.68.nu.5. ibid.
Officialis, qui tantum purum nomẽ accõmodauit an poterit virtute ceſſionis agere contra fideiuſſorem principali obligatum.c.68.nu.6. ibid.
Officialis ſemper principalis dicitur.cap. 68.nu.12.189.& nu.25. 192
Officialis quoad illum, qui recognouit bonam fidem dicitur fideiuſſores, ſecus quoad alios.c.68.nu.15. 190
Officialis remanet principalis, etiam quod alius bonam fidem recognoſcat, vt ſocietas ſubſiſtat.c.68.nu.20. 191
Officialis remanet principalis quoad fideiuſſores, etiam quod alius bonam fidem recognoſcat.c.68.nu.28. 193
Officialis ſi non præſtat aliũ fideiuſſorem in caſu abſentis, vel mortis alicuius ex fideiuſſoribus datis; an ſocietas duret.c. 69.nu.1. 194
Officialis ſi non præſtat alium fideiuſſorem, ac promiſſa non ſeruat, ſocietas diſſoluitur.c.69.nu.2. ibid.
Officialis non eſt interpellandus, vt alium præſtet fideiuſſorem.c.69.nu.3. ibid.
Officialis erat certiorandus de receſſu fideiuſſoris, vt in mora dici poſſit. c.69. nu.16. 197
Officialis ſi duos fideiuſſores dare promiſerit, & vnum tantum dederit, an ſocietas contracta ſit.c.69.nu.1. 200
Officialium fallacijs, & fraudibus occurrendum eſt.c.29.nu.12. 89
Omnia ſunt licita, ſi non reperiantur.c. 7.nu.4. 28
Omnia ſunt permiſſa, niſi probibita reperiantur.c.13.nu.11. 48
Opinio Boſſ.& Iul.Clar. quod eximens ſe a manibus Curiæ puniri poſſit, non eſt ſimpliciter tenenda.c.33.nu.8. 97

Opinio

Opinio, quæ fauorem animæ reſpicit, an plectenda eſt. cap. 44. nu. 11. 139
Origo contractus, non titulus inſpicitur. cap. 5. nu. 12. 22

P

PActa, quæ fiunt in ſocietatibus ſuper officijs ſunt contra naturam ſocietatis. c. 9. nu. 14. 38
Pactio ab ipſa ſocietate ſeiuncta, ſocietatis eſſentiam vitiat. c. 48. nu. 13. 149
Pactum, quod inducit votum captandæ mortis a lege reprobatur. c. 4. nu. 9. 15
Pactum, quod poteſt ſe habere ad lucrũ, & ad damnũ licitum eſt. c. 4. nu. 29. 17
Pactum valet, quod vnus ex ſocijs damnum tantummodo ſentiat, & lucrum commune ſit. c. 9. nu 9. 37
Pactum contra accidentalia contractus valet. c. 9. nu. 12. 38
Pactum ab æqualitate alienum non valet. c. 10 nu. 20. 41
Pactum de lucranda dote in caſu mortis, purificatur etiam in morte ciuili. cap. 37. nu. 10. 109
Pactum de aliquid dando loco intereſſe valet. c. 43. nu. 2. 138
Pactum de ſtando aſſertioni creditoris de damnis, & intereſſe paſſis ratione retardatæ ſolutionis an valeat. c. 44. nu. 1. 141
Pactum de ſtando priuatæ alicuius ſcripturæ non valet. c. 44. nu. 2. 142. *ſed contra. eod c. nu. 7.* ibid.
Pactum de ſtando aſſertioni creditoris ſuper damnis, & intereſſe, valet, ſed poteſt reuocari ante declarationem. c. 44. nu. 3. 141
Pactum de non diuidendo in perpetuum valet. c. 47. nu. 3. 148. *ſed contra eod. nu. 21.* 150
Pactum inconſuetum non valet. cap. 47. nu. 30. 151
Pactum quod a ſocietate recedere non liceat non valet, ad tempus tamen valet. c. 54 nu. 1. 163
Pactum eſt illicitum, quod finita ſocietate fructus loco damnorum, & intereſſe ad rationem 12. pro centenario ſoluantur. c. 49. nu 4. 154
Pactum de non diuidendo nihil valet. c. 47. nu. 7. 148
Pactum reſolutiuum habet locum, ſi creditor vult. c. 69. nu. 11. 196
Papa poteſt legibus poſitiuis derogare. c. 1. nu. 2. 4
Papa poteſt officia etiam iuriſdictionalia ex cauſa vendere. c. 1. nu. 3. 4
Papa ſymoniam committere non poteſt. c. 1. nu. 4. 5
Papa non poteſt vendere ſpiritualia c. 1. nu. 5. 5
Papa poteſt vendere officia temporalia. c. 1. nu. 6. ibid.
Papa poteſt non ſolum alienare officia, ſed etiam magnas ciuitates ex cauſa neceſſaria c. 1. nu 14. 6
Papa poteſt alienare illa, quæ ſunt ſolita alienari. c. 1. nu. 17. 6
Papa an poſſit vendere officia, vt poſt obitum officialis per aliquod tempus non vacent. c. 2. nu 4. 8
Papa quando poſſit ſucceſſorem obligare. c. 2. nu. 5. 8
Papa ex conſuetudine nõ ſolet officia niſi ad vitã emptoris alienare. c. 2 n. 7. ibi.
Papa non poteſt alienare, ſi per alienationem dignitas Pontificatus grauiter lederetur. c. 2. nu. 14. 9
Papa poteſt alienare, & caſtra Eccleſiæ donare. c. 2. nu. 16. ibid.
Papa poteſt officia concedere vt ad hæredes tranſeant. c. 2. nu. 17. ibid.
Papa, ſi non poſſet alienare, hominũ commercio priuaretur c. 2. nu. 19. ibid
Papa poteſt diſponere de rebus Eccleſiæ. c. 2. nu. 23. 10

Digitized by Google

Papa poteſt alienare etiā non ſolita alienari ſi dignitas non læditur.cap.2.nu. 25. ibid.
Papa poteſt concedere vſumfructum de aliqua re Monaſterij ad vitam. c. 2. nu.26. ibid.
Papa quando poſſit præiudicare ſucceſſori.c.2.nu.28. 11
Papa non poteſt per legem, nec ſibi, nec ſucceſſori præiudicare.c.2.nu.30.ibid.
Papa poteſt Eccleſiæ Caſtra donare, & infeudare etiam ſine conſenſu Cardinalium.c.2.nu.32. ibid.
Papa poteſt in Eccleſia Monarchia quicquid poteſt Princeps in Regno ſuo. c. 2.nu.24. ibid.
Papa licet officia vendere poſſit, non tamen illa emere licet.c.4.nu.3. 14
Papa licet non ligetur, tamen delinquens cum eo ligatur.c.4.nu 4. ibid.
Papa vendens officium, emptorem diſpenſare videtur.c.4 nu.38. 18
Papa concedens beneficium inhabili videtur tacitè ſuper illa inhabilitate diſpenſare.c.4.nu.39. 18
Papa ſuper vſuris in particulari diſpenſare poteſt.c.4.nu.40. ibid.
Papa poteſt dare ius ad beneficia vacatura.c.4.nu.50. 20
Papa non poteſt in vniuerſali vſuram permittere.c.5.nu.27. 24
Papa permittendo huiuſmodi ſocietates fieri, diſpenſare videtur.c.16.nu.7. 56
Papa poteſt ad ſui libitum reſignationes admittere.c.40.nu.4. 124
Papa debet conferre illi officium, ad cuius fauorem fuit facta reſignatio. c. 40.nu.6. ibid.
Papa non paſſim reſignationes officiorū admittit.c.40 nu.43. 129
Papa non poteſt officium niſi perſonæ, in cuius fauorem eſt facta reſignatio, conferre.c.72.nu.5. 206
Papæ poteſtas legum poteſtati ſubiecta non eſt. cap.1.nu.1. 4
Papa ſcientia multum operatur. cap.4. nu.25. 17
Papæ auctoritas ſemper in votis cenſetur excluſa.cap.35.nu.21. 100
Papæ conſenſus non reputatur impoſſibilis.c.40.nu.25. 127
Paria ſunt occidere, vel cauſam mortis præbere.c.19.nu 4. 65
Paria ſunt non eſſe, & eſſe, & non apparere.c.24.nu.14. 79
Paribus in cauſis paria iura gubernant. c.36.nu.45. 113
Ex pariter mortuis non præſumitur aliquem prædeceſſiſſe.c.27.nu.9. 85
Pars vna orationis aliam declarat. c.28. nu.16.vide, vna. 89
Pater præſumitur prius deceſſiſſe quam filius.c.8.nu.5. 30
Pater præſumitur prædeceſſiſſe filio, niſi eſſet impubes.c.27.nu.11.& n.12. 86
Pater ſi quid nomine filij emit, cenſetur ei donare.c.40.nu.38. 129
Patria poteſtas etiam per mortem ciuilem ſoluitur.c.37.nu.14. 109
Patrimoniū Eccleſiæ, & fiſcus non ſunt idem.c.14.nu.14. 52
Paulus IV. ordinauit, vt non poſſet accipi in ſocietatem ſuper officijs niſi vſque ad dimidium valoris officij. c. 6. nu.2. 25
Peccatum non remittitur, niſi reſtituatur ablatum.c.6.nu.17. 29
Pecunia quando datur pro pecunia, vſura eſt.c.4.nu.11. 15
Pecunia pecuniam parere non poteſt. c. 4.nu.12. ibid.
Pecunia ex ſe lucroſa nō eſt.c.5.n.15. 23
Pecunia emuntur officia, quæ ad hunc effectum reperta eſt.c.7.nu.8. 28
Pecunia ſi ſolutioni parata nō ſit cōtractus emptionis non poteſt conuerti in contractum ſocietatis.c.7.nu.11.ibid.
Pecunia ad honeſtum lucrum in ſocietatem

tem poteſt dari cap.10.nu.2. 39
Pecuniam ſi quis daret communitati vt annuatim aliquid loco fructuum conſequatur, vſura eſt.cap.4.nu.5. 14
Pecuniam ſi licet dare ſuper beneficio, licet & accipere.cap.4.num.35.vide, ſi licet. 18
Pecuniam recipiens ad ſocietatem ſuper officio, officiū habere debet.c.5.n.4. 22
Pecuniam dans ex contractu ficto, lucrū conſequi non debet.c.5.nu.8. ibid.
Pecuniam non licet dare Titio vt reſpondeat quemadmodum reſpondet alia pecunia mercatori data c.5.nu.16. 23
Pecuniam ex pecunia non licet cum dāno proximi recipere.c.5.nu.28. 24
Pecunia redacta ex venditione officij an cadat ſub hypotheca.c.41.nu.19. 133
Pecunia redacta ex re, quæ cadebat ſub hypotheca, an dicatur hypothecata.c.41.nu.20. 134
Pecunia relicta ex officio cadit ſub hypotheca.c.41.nu.22. 134
Pecuniam dans ad ſocietatem ſuper officio, nullum ius habet in officio.c.14.nu.9. vide Dans pecuniam. 51
Pecuniam dans in ſocietatem ſi ſe ipſum interimeret, officialis ſortem lucratur.c.22.nu.1.73.& nu.15. 75
Pecuniam dans ſub nomine ſocietatis ſuper officio, an poſſit poſt officij alienationē fructus exigere.c.42.nu.1.136
Pecuniam ex pecunia lucrari vſura eſt.c.42.nu.8. 137
Pecuniarum loco alia res dari poteſt in ſocietatem ſuper officijs.c.7.nu.3.vide, Alia res. 28
Pecunias dans ſuper officio, ex quo periculum vitæ ſubit poteſt nolle ſubſtinere alia pericula.c.9.nu.8. 37
Pecunias dans officiali nomine ſocietatis, ſi decedat morte violenta, an officialis pecunias ſibi datas lucretur.c.17.nu.1. 56
Pecunias dans officiali ſub nomine ſocietatis, ſi proficiſcatur ad bellum, ibidemque decedat, an officialis lucretur pecunias ſibi in ſortē datas.c.23.n.1.76
Pecunias dans in ſocietatem, ſi acceſſit in bellum, & per multos annos nil de eo auditum ſit, an præſumatur mortuus morte naturali, vel violenta. cap.24 nu.1. 77
Pecuniæ, quæ loco fructuum ſoluantur ab officiali, non debent excedere verā quantitatem fructuum.c.10.n.1. 39
Pecuniæ in ſocietatem data, facta profeſſione erunt hæredis profeſſi. cap.35.nu.19. 106
Pecuniæ a fiſco exacta tranſeunt in eum cum ſua cauſa.c.39.nu.8. 118
Pecunias qui recepit ſuper officio alterius, fructus ſolutos poſt alienationē in ſortē cōputare debet.c.48.n.5. 125
Pœna dantiū pecunias alijs perſonis pro officio conſequendo.c.1.nu.11. 6
Pęna illius, qui accepit pecuniā ſuper eius officio vltra valorē officij.c.6.nu.4. 25
Pœna perpetui carceris imponitur loco mortis.c.33.nu.2. 98
Pœna perpetui carceris ſubrogatur in locum mortis, ideo eius naturam aſſumere debet.c.33.nu.3. ibid.
Pœna minor eſt ſtatim mori, quam diu affligi ſine ſalutis ſpe.c.33.nu.4.vide, minor. 98
Pœna perpetui carceris capitalis dicitur.c.33.nu.5. ibid.
Pœna perpetui carceris laicis non datur, nec eſt in vſu.c.33.nu.16. 99
Pœna perpetui carceris impoſita Clericis potius datur ad peragendam pœnitentiam, quam in vindictam malorum.c.33.nu.17. ibid.
Pœna perpetui carceris, & pœna mortis naturalis differunt.c.33.nu.20. ibid.
Pœna ꝑpetui carceris æquiparatur pęna dānationis in metallū.c.33.n.26. 100

*Pœna capitalis differt a pœna vltimi ſupplicij.cap.*33.*nu*.29. *ibid.*

*Pœna corporalis non reperitur impoſita de iure canonico.cap.*33.*nu*.30. 101

*Pœna non habet locum in obligatione aliquid dandi, vel faciendi, niſi promiſſor ſit in mora.cap.*69.*nu*.17. *vide,in obligatione.* 19

*Pœna l. ſi quis maior. C. de tranſact. etiã in contractu ſocietatis habet locum. c.*69.*nu*.3. 201

*Pœna impoſita eximenti captum a manibus Curiæ, non habent locum quando captus ſe ipſum eximit.c.*32.*nu*.5. 96

*Pœnitentia in contractu ſocietatis habet locum c.*47.*nu*.24. 151

*Penſionarius pro penſione ſuper beneficio conſtituta habet beneficium obligatum.c.*41.*nu*.3. 131

*Penſionarius habet penſionem ex voluntate Principis, non ex voluntate conſentienti penſioni.c.*41.*nu*.13. 133

*Periculum vitæ facit contractum ſocietatis licitum c.*8.*nu*.2. 30

*Periculum in ſe ſuſcipiens non tenetur quando culpa partis illud euenit.c.*46.*nu*.7. 146

*Permiſſum ad tempus poſt illud cenſetur prohibitum.c.*50.*nu*.2. 155

*Perſona ad quam loquimur non intelligitur excepta in generali ſermone. c.*22.*nu*.3. 73

*Perſona occiſi a perſona occidentis diſtingui debet.c.*22.*nu*.12. 74

*Perſona ſuppoſita nõ attenditur,ſed perſona, cum qua vere contrahitur.c.*68.*nu*.22. 191

*Pius IV. bullam Pauli IV. ſuper ſocietatibus quæ fiunt ſuper officijs Ro.Cur. annullauit. c.*5 *nu*.2. 25

*Pius IV. reuocauit bullam Pauli IV. & vſque ad integrum valorem officiali ſocietates fieri poſſe permiſit.cap.*6.*nume*.3. 25

*Pontifices plures ſocietates ſuper officijs permiſerunt.cap.*4.*nu*.26. 17

*Poſſe non dicitur, quod cum difficultate poteſt.c.*40.*nu*.42. 129

*Poſſeſſor bonæ fidei licet facit fructus ſuos, illos tamen reſtituere tenetur. c.*48.*nu*.9. *vide,Bonæ.* 153

Potentia quando deducitur ad actum,nõ dicitur, quid noui.c 31.*nu* 2. 94

*Potentia in conditionibus ſignificat actũ. c.*32.*nu*.4. *ibid.*

*Potentia quando non poteſt deduci ad actum.c.*32.*nu*.7. 95

*Poteſtas data prorogandi cõpromiſſum intelligitur pro eodem tempore, pro quo prius factum fuerat. c.*15.*nu*.3. 166.*& nu*.24. 169

*Poteſtas diſſoluendi ſocietatem eſt viciſſitudinaria.c.*56.*nu*.9. 170

*Præceptum non occides,non habet locum in iudice.c.*30.*nu*.10. 91

*Prædeceſſiſſe quis præſumatur, an qui pecunias dedit,vel perſona nominata. c.*27.*nu*.2. *vide,quis.* 83

*Prædeceſſiſſe aliquem vbi eſt fundamentum intentionis alicuius,ei non incumbit onus probandi.c.*27.*nu*.4. 84

Prædeceſſiſſe pater præſumitur filio,niſi filius eſſet impubes.c 27.*nu*.11.*& nu*.12.*vide,pater.* 86

*Prædeceſſiſſe aliquem ex pariter mortuis non præſumitur.c.*27.*nu*.9.*vide,Aliquem.* 85

*Prædia fiſcalia,ſeu Principis alteri locata in perpetuum, vel ad tempus non poſſunt per ſucceſſorem auferri ab eo, cui ſunt locata.c.*2.*nu*.34. 11

*Prælati non habent ſucceſſorem, & fructus debentur ei, qui ſubrogatus. c.*2.*nu*.11. 8

*Prælatus non poteſt diſponere de rebus futuris Eccleſiæ in præiudicium ſucceſſoris.c.*2 *nu*.10. 8

Pramiũ cõſequẽs ex delicto alterius illud habere

habere

habere non debet ſi illud delictum fieri procurauit.cap.17.nu.27. 59

Præmium,& pœnam quis ex eadem cauſa conſequi non debet.cap.19.nu.5. 95

Prȩſtatio annua vniformis eſt vſuraria. c.4.nu.13. 15

Præſtatio ſi eſt vniformis ſuſpecta.c.43. nu.13. 139

Præſumptio de voto captando iure ciuili tolli poteſt.c.4.nu.49. 20

Præſumptio de voto captando eſt de iure ciuili.c.4.nu.47.vide, votum. 19

Pretium redactum ex officio,an comprehendatur ſub hypotheca.c.41.nu.19. pag. 133

Primæua natura non accidentalis attendenda eſt.c.29.nu.4. 91

Princeps nõ poteſt alienare taliter,quod principatum deformet.cap.2.num.22. pag. 10

Principum fortuna miſera eſſet, ſi nihil alienare poſſent. c.1.nu.15.6. & c.2. nu.15. 9

Principalis dicitur qui vere pecunias habuit, alij fideiuſſores dicuntur. c. 68. nu.7. 188

Pro dictio importat fictionem. cap.37. nu.33. 111

Procurator quando teneatur probare vitam Domini.c.24.nu.10. 79

Profeſſus poteſt aliquando effici capax bonorum.c.35.nu.20. 106

Proficiſcens ad bellum dicitur ſe periculo exponere.c.23.n.2.vide,ad bellũ.76

Prohibita alienatione,cenſetur etiam prohibita hypotheca.c.40.nu.13. 125

Prohibita alienatione,cenſetur prohibita quæcumque alienatio etiam largiſſime ſumpta in rebus Eccleſiaſticis.c. 40. nu.14. ibid.

Prohibita alienari in generali hypotheca non cõprehenduntur.c.40.n.15. ibid.

Prohibita alienatione: non cenſetur prohibita obligatio.c.41.nu.6. 132

Prohibitio alienationis facta vſque ad mortem valet.cap.47.nu.5. 148

Promiſſio generalis à lege recipit intelligentiam.cap.21.nu.10.71. & numero 18. 72

Promiſſio de nõ offendẽdo recipit ex mẽte legis conditionem, niſi promittens prouocatus fuerit.c.22.nu.2. 75

Promiſſio indemnitatis ab omni lite intelligitur,niſi lis ſua culpa venerit.c.22. nu.3. ibid.

Promiſſio quælibet recipit interpretationem à iure communi.c.29.nu.15. 92

Promiſſio facta de numquam renunciando ſocietati an valeat.c.47.nu.1.147. & 7.148.& 22. 150

Promiſſio facta de certa quantitate loco intereſſe non valet.c.43.num.5.138. & nu.8. 139

Promiſſio de non diuidendo reſtricta ad vitam promittentis cenſetur.cap.47. nu.14. 149

Promiſſio de dando duos fideiuſſores dicitur facta ad fauorẽ creditoris,ideo in eius damnum redundare non debet.c. 66.nu.5. 185

Promiſſio indemnitatis quid in ſe contineat.c.73.nu.2. 209

Promiſſio de dando fideiuſſorem,ad commodum creditoris ſtipulata fuit.cap. 69.nu.31. 200

Promiſſione facta de non renunciando ſocietati, poteſt ex cauſa renunciari.c. 47.nu.26. 151

Promiſſione ſi ignorat, in mora dici non poteſt.c.69.nu.26. 198

Prorogatio ſeu renouatio ſocietatis facta ſi officialis interim fiat non ſoluendo, an fideiuſſores ſint liberati.c.52.numero 1. 159

Proteſtatio ſolum declarat animum proteſtantis.c.58.nu.6. 174

Prouiſio facta modo terminato,ſuos non excedit terminos.c.28.nu.8. 88

Prouiſio facta in vno caſu non includit aliud,imo penitus excludit. cap. 28. nu.9. ibid.

Prouiſio facta in vno caſu ad omnes ſimiles extenditur.cap.37.nu.20. 110

Pupillus notarius creari non poteſt.c.12. nu.5. 46

Pupillus poſſet conſequi ſimplicem dignitatem.c.12.nu.6. ibid.

Pupillus poſſet ob eius virtutem ad officium habilitari c.12 nu.7. ibid.

Pupillus poteſt conſequi officium militum S.Petri.c.12.nu.8. ibid.

Pupillus cum debitis ſolemnitatibus poſſet ſuas pecunias in ſocietatem dare. c.12.nu.9. ibid.

Q

QValitas quando eſt cauſa actionis, illam agens probare tenetur. c.24. nu.16.79.& 23. 81

Qualitas ad ſex menſes non cenſetur repetita in ſequenti oratione, & deinde ad beneplacitum. cap.55. num.22. pag. 168

Qualitates diuerſæ in eadem perſona ſtare poſſunt.c.67.nu.17. 190

Quod fit ob gratiam alicuius,in eius dãnum redundare non debet.c.48.nu.4. pag. 152

R

RAtificatio ex perceptione fructuũ inducitur.c.8.nu.22. 24

Ratificatio ex falſa cauſa non præiudicat,nec ad ignorata ſe extendit.cap.8. nu.23. ibid.

Ratio,quæ ſola aſſignari poteſt, pro expreſſa habetur.c.21.nu.13. 71

Ratio vera l.in hoc iudicio ſi conueniat. ff.de com.diuid.c.47.nu.17. 149

Ratio eſt conſideranda,vt fundamentum actus.cap.57.nu.8. 172

Ratio quare renunciatio debet fieri per xv.dies ante finitam ſocietatem. cap. 57.nu.9. ibid.

Recognitio bonæ fidei ab eo,qui vere pecunias habet, ſi fit in præſentia eius, qui pecunias dedit,ei nocet. c.5. num. 21. 23

Redditus monaſterij ad vitam concedi poteſt.c.4.nu.43. 19

Regalia poſſunt per Principem ſupremũ alienari c.1.nu.11. 6

Regalia poſſunt alienari,ſi ſolita ſunt alienari.c.2.nu.27. 11

Regaliorum conceſſio per Papam facta non præiudicat ſucceſſori. c.2.num. 8. 8

Regula Adriani VI. de quibus officijs loquatur.c.2.nu.21. 110

Regula qui ſubrogatus, &c. eſt broccardica.c.33.nu.26. 100

Regulæ,quæ reuocant contractum prædeceſſoris,odioſæ ſunt.c.2.nu.20. 9

Reipublicæ intereſt,vt delicta puniãtur. c 30.nu.9. 91

Relegationis pœna. cap. 36. numero 3. pag. 108

Religioſi quoad actus ciuiles habẽtur pro mortuis,ſecus quoad naturales. c.35. nu.18. 106

Religioſus quoad naturalia non dicitur mortuus.c.35.nu.12. 104

Religioſus omnes actus naturales exercet.c.35.nu.14. 105

Renouatio ſocietatis intelligitur facta per tantum tempus,quantum prius durabat.c.51.nu.12. 157

Renouatio ſocietatis facta à partibus,fideiuſſoribus non nocet. c.51. num.14. pag. 158

Renouatione ſocietatis facta, ſi officialis fiat non ſoluendo,an fideiuſſores ſint liberati. c.52.nu.1. vide,Prorogatio. pag. 160

Renun-

Renunciare quis non præſumitur iuri, quod ignorat. cap.69.nu.13.vide, Ius. pag. 196
Repetitio datur fructuum ſolutorũ pro rata, ſi ſocietas per ſex menſes non durauit.c.63.nu.4. 179
Reproductio non eſt neceſſaria, cap. 60. nu.3. 177
Res ſi detur æſtimata, talis æſtimatio facit emptionem.c.7.nu.5. 28
Res ſuccedit loco pretij. cap. 7. numero 6. ibid.
Sed contra eod.c.nu.9. ibid.
Res communes remanere poſſunt etiam, quod ſocietas diſſoluatur. c.38. num. 20. 120
Res empta ex pecunia mea, mihi obligata non eſt c.40.nu.16. 125
Reſignans officium ſi eſt abſens, reſignatio non admittitur, niſi elapſis 40. diebus poſt reſignationem.c.40.num.44. pag. 130
Reſignatarius habet officium ex prouiſione Papæ, non autem à reſignante.c. 40. nu.7. 124.& cap.72.numero 10. pag. 207
Reſiſtẽdo Curiæ qui dedit pecunias in ſocietatem, non eſt in dolo, neque puniri poteſt.c.32.nu.4.vide, Dans. 96
Reſiſtentem familia Poteſtatis poteſt interficere.cap.32. num.2. vide, Familia. ibid.
Qui reſiſtit familiæ Poteſtatis in culpa dicitur.c.32.nu 3. ibid.
Reſolutio contractus quando fit ipſo iure. c.69.nu 32. 200
Reſoluto iure officialis, reſoluitur ius pignoris.c.41.nu.9. 132
Reſtitutio quæ fit per viam iuſtitiæ tranſit etiam ad bona alienata. c.14. nu.15. 52
Reuocare qui vult ſocietatẽ, talem reuocationem per dies xv. ante finitam ſocietatem facere debet.c.57.nu.1 vide, ſocietatem. 171
Reuocatio ſocietatis, vt valeat, debet fieri per xv. dies ante, & non poſt, nec prius.cap.57.nu.4.vide, ſocietatis.ibid. Sed contra eod.cap.nu.11. 172
Reuocatio ſocietatis non poteſt fieri poſt xv.dies.c.57.nu.13. ibid.
Reſignatio officij habet tacitam conditionem ſi ius ceſſionario acquiratur.cap. 72.nu.2. 206
Reſignans beneficium ante admiſſionem, illud non perdit.c.72.nu.4. ibid.
Reſignatio facta de officio, donec non fuerit admiſſa, officialis officium retinet. c.72.nu.6. ibid.
Reſignatio facta cum clauſula nec aliter, nec alio modo, eſt conditionalis.cap.72. nu.7. ibid.
Reſignans beneficium ipſo iure beneficio priuatur.c.72 nu.9. 207
Reſignatio facta de officio dicitur perfecta quoad reſignãtem, etiam ante admiſſionem.c.72 num.11. ibid.
Reuocatio facta poſtquam quis recipit fructus pro ſecundo ſemeſtri, non tenet, niſi illo finito.c.57.nu.15. 172
Reuocatio per factum contrarium tollitur.c.57.nu.16. ibid.
Reuocatio ſocietatis non ſufficit ad conſtituendum officialem in mora. cap.58. nu.5. 173
Reuocatio facta ad vnum effectum, aliũ operari non debet. cap. 58. numero 7. pag. 174
Reuocatio beneplaciti neceſſaria eſt ad diſſoluendum ſocietatem. cap.59. numero 1. ibid.
Reuocatio ſocietatis per xv. dies ante, quare neceſſaria. cap. 59. numero 7. pag. 175
Reuocatio cui fienda eſt.cap.59. numero 8. ibid.
Reuocatio poteſt etiam fieri fideiuſſori.c. 59.nu.9. ibid.

Re-

Reuocatio ſi non eſt facta principali, cõtra fideiuſſores agi non poteſt. cap. 59. nu. 11. ibid.
Reuocatio poteſt fieri extraiudicialiter. cap. 60. num. 12. 175. & cap. eod. numero 4. 177
Reuocatio extraiudicialiter facta debet per duos teſtes probari. c. 59. numero 13. ibid.
Reuocatio poteſt fieri tempore feriato. c. 59. nu. 14. 176
Reuocatio an in ſcriptis fieri debeat. cap. 59. nu. 15. ibid.
Reuocatio fieri poteſt domi; dimiſſa copia. c. 59. nu. 16. ibid.
Reuocatio ſi ſit domi, in ſcriptis fieri debet. c. 59. num. 17. ibid.
Reuocatio ſi non eſt reproducta habetur pro non facta. c. 60. nu. 5. 177
Reuocatio facta ad inſtantiam procuratoris de cuius mandato non conſtat, nõ valet. c. 60. nu. 6. ibid.
Reuocatio fieri debet per xv. dies ante finem ſex menſium. cap. 62. numero 1. pag. 178
Reuocationis dies an in termino 15. dierum computari debeat. cap. 62. nu. 4. pag. 178

S

SCientia ſi ſuperuenirent, fructus illegitime perciperentur. cap. 6. nu. 21. pag. 27
Scriptura non eſt de ſubſtantia contractus. c. 11. nu. 2. 42
Scriptura in aliquibus contractibus requiritur. c. 11. nu. 3. ibid.
Scriptura ideo ſit, vt quod datum eſt facilius probetur. cap. 11. numero 7. pag. 43
Scriptura priuata non habet executionem paratam. cap. 11. numero 17. pag. 43
Senex præſumitur citius mori, quam iuuenis. cap. 8. nu. 4. 30. & cap. 27. num. 13. 86
Sententia Paul. de Caſt. quod in terminis l. iurabit. C. de except. empt. poſſit fieri taxatio ad rationem xij. pro centenario, licet minus fructus valeant, non eſt tuta. c. 10. numero 13. pag. 40
Sequentia declarant præcedentia, & conuerſo. c. 28. nu. 15. 89
Sermo vniuerſalis ab homine prolatus non recipit interpretationem, nec reſtrictionem. c. 21. nu. 7. 70
Similitudo ſufficit, quod ſit in eo, quod agitur. c. 37. nu. 43. 113
Simonia non eſt dare palam pecuniam Papæ pio officio. cap. 1. numero 10. pag. 5
Simulatio facta in fraudem vſurarum prohibita eſt. cap. 68. numero 23. pag. 191
Simulatio deduci nõ poteſt ex geſtis poſt contractum ſocietatis. c. 68. num. 24. pag. 192
Si vnus ex reis debendi ſoluat, & a creditore ceſſionem habeat qualiter contra reos agere valeat. cap. 68. numero 27. ibid.
Socer etiam quod habuerit dilationem ad ſoluendum dotem tenetur aliquid annuatim ſoluere, ſi ita conuentum ſit. c. 44. nu. 3. 138
Societas dici non poteſt vbi pactio ſit de certa annua, vel menſtrua quantitate ſoluenda. c. 4. nu. 10. 15
Societas non eſt licita vbi lucrum eſt cõmune, ſed non periculum. cap. 4. num. 14. ibid.
Societas quid ſit. cap. 4. numero 16. ibid.
Societas non valet quando dans pecuniã nullum

nullum damnum, vel periculum ſubire vult. cap. 4. nu. 17. ibid.
Societas ſuper officijs Rom Cur. licita, & honeſta habetur. cap. 4. nu. 19. ibid.
Societas facta, vt dans pecuniam habeat xij. pro centenario ad vitam, ſi recipiens non habeat officium valida non eſt. c. 5. nu. 5. 22
Societas licita non eſt, ſi pecuniæ datæ non cedunt ad commodum officialis, ſed alterius, qui officialem non habet. c. 5. nu. 9. ibid.
Societas ſuper officio emendo, valet, & tenet c. 5. nu. 30. 35
Societas in eo, quod vltra valorem officij datur, non ſubſiſtit. cap. 6. num. 7. pag. 26
Societas ſuper officijs, vt valeat, vere officiali pecuniæ ſuper eius officio dari debent. c. 7. nu. 1. 27
Societas ſuper officijs, vt licita ſit debet fieri ad vitam dantis pecuniam, & ſi fieret cum conditione, quod ad hæredes tranſiret, non valeret. cap. 8. num. 1. pag. 30
Societas non debet fieri ſuper vita alterius, quam ipſius dantis pecuniam. c. 8. nu. 3. ibid.
Societas etiam ſuper vita alterius, quod dantis fieri poteſt. c. 8. nu. 8. ibid.
Societas tacite quando inducta cenſeatur. c. 8. nu. 25. 35
Societas facta ſub vitæ periculo alicuius nominandi, ante nominationem non dicitur contracta. cap. 8. numero 29. ibid.
Societas cenſetur contracta cum illo, qui pecunias dedit, ante nominationem c. 8. nu. 30. ibid.
Societas non eſt contracta cum non nominato. c. 8. nu. 33. 36
Societas diſſoluitur per mortem illius, qui pecunias dedit. c. 8. nu. 34. ibid.
Societas ſuper officijs Rom. Curiæ vt valeat; ille, qui dat pecunias ad omne periculum officij ſtare debet. cap. 9. nu. 1. 37
Societas tunc valida eſt quando damnũ, & lucrum communicatur. cap. 9. nu. 2. ibid.
Societas cum quibus perſonis contrahi poſſit. c. 12. nu. 1. 45
Societas an poſſit cum Iudæis contrahi. c. 13. nu. 1. 47
Societas cum Iudæis tamquam cum officialibus contrahi non poteſt. c. 13. numero 7. 48
Societas cum Iudæis contrahi poteſt. c. 13. nu. 13. ibid.
Societas cum Iudæis quando contrahi poſſit. c. 13. nu. 19. 49
Societas facta ſuper officio per mortem finitur. c. 14 nu. 1. 50
Societas non tranſit ad hæredes. cap. 14. nu. 2. ibid.
Societas etiam per mortem ciuilem finitur. c. 14. nu. 4. 51
Societas morte finitur, nec ad hæredes tranſit. c. 15. nu. 9. 54
Societas per mortem officialis, & etiam illius, qui ei pecunias dedit ſub nomine ſocietatis diſſoluitur. c. 16. num. 1. pag. 55
Societas diſſoluitur per obitum illius, qui pecunias dedit ſub periculo vitæ alterius etiam quod perſona nominata ſuperuiuat. c. 27. nu. 1. 83
Societas ſicut finitur per mortem naturalem, ita etiam per ciuilem. c. 37. numero 11. 109
Societas per mortem, vel decoctionem finitur. c. 71. nu. 3. 205
Societas diſſoluta fructus amplius non currunt. c. 71. nu. 4. ibid.
Societas facta ad tempus, etiam durante tempore per mortem finitur, ita etiã per publicationem bonorum. cap. 39. nu. 2. 117

Societas

Societas durare non poteſt ſuper re, quæ amplius non eſt. cap. 39. nu. 1. 121
Societas diſſoluitur perempta re, ſuper qua contracta eſt. c. 39. nu. 2. ibid.
Societas dicitur Leonina, ſi damnũ commune non ſit. c. 39. nu. 6. 122
Societas non eſſet valida, ſi totum periculum eſſet officialis. cap. 39. numero 7. pag. ibid.
Societas finitur per alienationem officij. cap. 40. num. 1. 123. & cap. 42. nu. 3. pag. 136
Societas ſi facta ſit a patre ſuper vita filij pecunia poſita in tali ſocietate, computatur filio in legitimam. c. 40. nu. 45. 130
Societas ſi facta ſit à patre nomine filij, vt totum commodum ſpectet ad filium, pecunia filio in legitima imputatur. c. 40. nu. 46. ibid.
Societas ad commodum illius, qui ignorauit, an reputatur ſoluta. c. 42. numero 6. 136
Societas finitur morte ſine interpellatione. c. 45. nu. 3. 143
Societas finitur quando perſona mutatur. c. 46. nu. 3. 145
Societas etiam quod in perpetuum inita ſit per mortem diſſoluitur. c. 47. nume. 2. 147
Societas vſque ad centum annos valet. c. 47. nu. 6. 148
Societas tam diu durat, quam diu beneplacitum ſociorum durat. c. 47. numero 10. ibid.
Societas diſſenſu vnius diſſoluitur. cap. 47. nu. 11. ibid.
Societas eſt duorum, vel plurium conuentio. c. 47. nu. 12. 149
Societas contracta ad tempus diſſolui non poteſt, niſi iuſta cauſa interueniente. c. 47. nu. 19. 19
Societas continuata, vel renouata nõ dicitur ex eo ſolo, quod finito primo ſemeſtre, ille qui pecunias in ſocietatem dedit, illas penes officialem dimiſerit. c. 51. nu. 5. vide, Finito. 157
Societas poteſt coiri vt toto tempore ſociorum duret. c. 47. num. 20. 150
Societas contracta ad vitam, etiam ante mortem diſſolui poteſt. cap. 47. numero 21. ibid.
Societas poteſt diſſolui, ſi officialis debito tempore fructus non ſolueret. cap. 47. nu. 25. 151
Societas ſi ad beneplacitum vnius diſſolui poteſt, debet etiam ad beneplacium alterius diuidi poſſe vt ſeruetur æqualitas. c. 47. nu. 31. ibid.
Societas etiam durat per 15. dies ſi reuocatio fuit facta per 15. dies ante finem ſex menſium. c. 51. nu. 2. 177
Societas facta ſuper officio ad tempus: finito tempore, ſoluta eſt. c. 50. num. 1. pag. 155
Societas per reuocationem diſſoluitur. c. 51. nu. 1. 177
Societas certo tempore præſtituto, finito tempore, abſque alia interpellatione finitur. c. 50. nu. 4. 155
Societas an tacite renouata, finito tempore, cenſeatur. c. 51. nu. 1. 156
Societas etiam tacito conſenſu contrahitur. c. 51. nu. 2. ibid.
Societas verbis, & facto renouatur. c. 51. nu. 3. ibid.
Societas non dicitur renouata per dimiſſionem capitalis penes alterum ex ſocijs. c. 51. nu. 8. 157
Societas intelligitur renouata cum eiſdẽ pactis, & conditionibus, niſi alia forma tradita ſit. c. 51. nu. 13. 158
Societas poteſt contrahi ſuper officio emẽdo. c. 32. nu. 12. ibid.
Societas ad tempus, ante tempus diſſolui non poteſt. c. 54. num. 2. 163. & c. eod. nu. 12. 164
Societas ſi pacta non ſeruentur, ante tempus

pus diſſolui non poteſt. cap.54. num. 5. ibid.

Societas limitata ad tempus poſt illud ſoluta eſt. cap.54.nu.6. ibid.

Societas inita ad tempus, elapſo tempore finita eſt, ſi partes velle durare non declarauerint. c.54.nu.9. ibid.

Societas ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, pro ſex menſibus pura eſt, poſtea conditionalis c.54 nu.11. ibid.

Contrarium eod. c. nu.13. 165

Societas facta ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, ſemper durat, donec beneplacitum, reuocetur. c.54. num. 14. ibid.

Societas inita ad ſex menſes, & deinde ad beneplacitum, ſolum per alios ſex mēſis durat. c.55.nu.1. 166

Societas in perpetuum fieri non poteſt. c.55.nu 6. 167

Societas poteſt inter aliquos contrahi, donec voluerint. c.55.nu.10. ibid.

Societas cōtracta ad beneplacitum durat donec beneplacitum reuocetur. cap.55. nu.11. ibid.

Societas morte extinguitur. cap.55. nu. 16. 168

Societas poteſt inter partes contrahi donec vixerint. c.55.nu.18. ibid.

Societas ad vitam contrahi poteſt. c.55. nu.28. 169

Societas, vt diſſolui poſſit, voluntas amborum partium concurrere debet. c.56. nu.1. 170

Societas diſſenſu vnius diſſolui non debet. c.46.nu 5. & nu.8. ibid.

Societas finitur, ſi vna pars beneplacitum reuocat. c.56.nu.7. ibid.

Societas non eſt ſoluta, niſi reuocatio precedat. c.59.nu.6. 175

Societas an ſit reuocata, ſi reuocatio non reperiatur in actis reproducta, licet facta reperiatur. c.60.nu.1. 176

Societas poſtquam reuocata eſt, non durat amplius. cap.60.nu.2. ibid.

Societas per reuocationem diſſoluitur. c. 61.nu.1. 177

Societas durat etiam per xv. dies, ſi reuocatio fuit facta per dies xv. ante finē ſex menſium. c.61.nu.2. ibid.

Societas an ſit perfecta, ſi officialis nō dedit duos fideiuſſores prout promiſerat. c.66.nu.1. 148

Societas quando dicatur ſimulate contracta. c.68.nu.11. 186

Societas potius dicitur moralis, quā conditionalis. c.68.nu.27. 199

Societas poteſt finiri, ſi conditio, ſub qua facta eſt, impleta non fuerit. cap.69. nu.9. 202

In ſocietate partes debent eſſe vti conuentum erit. c.3.nu.6. 12

In ſocietate ſuper officijs non ſolum requiritur conſenſus, ſed etiam pecunia. c.7. nu.12. 28

Societate finita, aut reuocata vel diſdicta, iſta verba important conditionem. c. 46.nu.3. 146

In contractu ſocietatis quare apponatur illa clauſula non violenta. cap.21. nu. 12. 71

In ſocietate, certa lucri quantitas taxari non debet. c.9.nu.6. 37

In ſocietate arbitrium boni viri verſatur, & quod æquum eſt, fieri debet. c. 28.nu.11. 89

In ſocietate coeunda nihil eſt de renunciatione cauere. c.47.nu.18. 149

Ad renouandam, vel conſtituendam ſocietatem requiritur conſenſus vtriuſque. c.51.nu.6. 157

Societate diſſoluta, fructus non debentur. c.59.nu.1. 173

Societate diſſoluta, ante tempus fructus percepti pro rata temporis reſtituuntur. c.63.nu.1. 179

Societates, quæ fiunt ſuper officijs Rom. Cur. ab alijs ſocietatibus differunt. in præ-

præfat.nu.6. 2
Societates ſuper officijs Rom.Cur.quomodo,& qua de cauſa principium habuerint.c.3.nu.1. 12
Societates ſuper officijs Rom.Cur.quomodo fieri debeant.c.3.nu.2. ibid.
Societates ſuper officijs propter periculum vitæ tollerantur.c.4.nu.17. 17
Societates ſuper officijs debent fieri cum pactis licitis,& honeſtis.cap.5.num.3. pag. 21
Societates fieri ſuper officijs vſus permiſſit cum pecunia,igitur in alia re cenſetur prohibita.c.7.num.10.vide,Vſus. pag. 28
Societates,quæ fiunt ſuper officijs Rom. Cur.proprie non poſſunt dici ſocietates.c.9.nu.13. 38
In ſocietatibus partes debent eſſe æquales.c 3.nu 4. 12
In ſocietatibus ſuper officijs, qui plus æris, & periculi ſuſtinet, plus emolumenti habere debet.c.3.nu.5. ibid.
In ſocietate partes debent eſſe vti conuentum eſt c.3.nu.6. ibid.
In ſocietatibus ſuper officijs fructus ſolent taxari ad rationem xij.pro centenario.c.3.nu.7. ibid.
Inſtrumentū ſocietatis ſuper officijs qualiter formetur.c.3.nu.9. ibid.
Societatis contra naturā eſt aliquid percipere vltra valorem fructuum. c. 10.nu.18.vide,contra. 41
Societatis contractus fit ad ſimilitudinē cuiuſdam fraternitatis.c.4.n.15.vide Contractus. 15.
Societatis in contractu quare apponantur illa verba,nō tamen violenta,&c. c.21.nu.12.vide,In contractu. 71
Societatis contractus eſt bonæ fidei. c.47. nu.28.vide,contractus. 151
Societatis contractus, eſt contractus nominatus qui non reuocatur propter inobſeruantiam.c.69.nu.4. 201
Solutio facta ab vno ex correis prodeſt alteri.cap.64 nu.12. 183
Solutio penſionis ratificationem contractus inducit.c.69.nu.7. 202
Si ſoluat vnus ex correis debendi, & a creditore ceſſionē habeat,qualiter contra correos agere valeat. cap.68.n.27. vide,ſi vnus. 192
Spes longæ vitæ non eſt conſiderabilis. c. 4.nu.44. 19
Statutum prohibens venditionem,prohibet,& emptionem.c.4.nu.33. 17
Statutum de lucro dotis per mortem vxoris non habet locum in morte violenta cap.17.num.7. ſed contra eod.cap. nu.18. 57
Statutum non valet, ſi prębet occaſionē delinquendi.c.17.nu.11. 67
Statutum dans præmium occidenti bannitum,illud conſequi non debet,ſi doloſe procurauit aliquem banniri,vt poſtea eum occidere poſſit.c.17.nu 28. 59
Statutum contra turbantes ciuitatem intelligitur principale non ſecundario. c.18 nu.26. 64
Statutum dans præmium reuelanti bannitū,bannito ſe ipſum reuelante, locū non habet.c.22.nu.6.& nu.8. 74
Statutum quod de intereſſe ſtetur aſſertioni parti,non valet.c.43.nu.9. 139
Stipulantis perſona in generali ſermone non compræhenditur.cap.22. num.7. pag. 74
Stipulatio in caſu mortis,ita vere dicitur in morte violenta, ſicut in morte naturali.c.17.nu.14. 58
Stipulatio collata in tempus mortis non committitur per mortem ciuilem. c. 37.nu.27. 110
Stipulatio concepta in vno caſu non committitur in alium non expreſſum. c. 39.nu.17. 119
In ſtipulationibus id primum ſequitur, quod actum eſt.c.28.nu.2. 87

Stipula-

Digitized by Google

Stipulator ius metitur ex ſtipulationis forma.c.53.nu.8. ibid.

Subſcribens fateri videtur omnia deſcript[illegible].11.nu.19. 45

Subſtitutio facta in caſu mortis extenditur etiam ad mortem ciuilem. cap.37. nu.8. 108

Subſtitutus in caſu mortis non admittitur ſi hæres fecit profeſſionem in Monaſterio.c.35.nu.22. 105

Succeſſor in Papatu quando contractum prædeceſſoris obſeruare teneatur . c.2. nu.6. 8

Succeſſor non poteſt venire contra contractum ſucceſſoris.c.2.nu.29. 11

Subrogatus ſapit naturam ſubrogati. c. 41.nu.21. 134

T

TAcite fieri non poteſt,quod expreſſe non poteſt.c.41.nu.5. 131

Taxatio ad rationem xij. pro centenario quando tollerari poſſit.c.10.nu.9. 40

Taxatio fructuũ debet fieri iuxta quantitatem fructuum.c.10.nu.14. ibid.

Temporaliter,quod ab initio diſponitur, ad infinitatem deduci non debet . c.55. nu.5.vide,Quod. 167

Tempore certo quod fieri debet, ſi poſtea fiat, non tenet. cap.54. num.14 vide, Quod. 172

Tempore indigemus , vt quod maturius agamus.c.58.nu.10. ibid.

Temporis prorogati menſura non eſt maior,quam menſura temporis principalis.c.55.nu.2.166.& nu.23. vide Menſuris. 168

Temporis conſtitutio pro forma eſt.c.57. nu.5. 171

Tempus compromiſſi poteſt prorogari a partibus vltra, &c. cap.55. nume.25. pag. 169

Tempus facta ſocietatis,non tempus emptionis officij conſiderandum eſt circa valorem officij.cap. 6.nu.5. 26

Tempus contractus qui non obſeruat,eius formam non obſeruat.c.57.nu.6. 172

Tempus ignoranti minime currit.cap.45. nu.13. 144

Tempus habet vim tacitę renunciationis. c.50.nu.3. 155

Tempus vbi eſt limitatum, argumentum ſumitur a contrario ſenſu etiam ad correctionem iuris.c.54.nu.7. 164

Tempus cum ſimpliciter apponitur intelligitur de immediate ſequenti. cap.70. nu.3. 204

Terminato modo promiſſo facta ſuos non excedit terminos.c.28.nu.8. vide Promiſſo. 88

Tertius accipiens pecunias ſuper officio alterius, non tenetur ad illarum reſtitutionem,niſi intimata alienatione officij.c.48.nu.8. 153

Tertius non tenetur ad ſolutionem fructuum,ſoluta ſocietate.c.48.num.11. pag. ibid.

Teſtamentum ingreſſi in religionem mendicantium per profeſſionem confirmatur.c.35.nu.6. 104

Teſtes qualiter deponere debeant , vt eorum atteſtationes habeant executionem paratam.c.11.nu.11. 43

Turpitudinis in pari cauſa melior eſt conditio poſſidentis.c.6.nu.11. 26

Tutor poſſet pecunias pupilli ſub vita pupilli in ſocietatem dare . cap.12. num. 11. 46

Tutor non poteſt facere conuentionem de ſtando dicto creditoris pupilli. c.44. nu.11. 141

V

VAſſallus offendens dominum ſe defendendo,non punitur.c.20.nume.4. 68

Vendere, ſi eſt permiſſum, eſt permiſſum emere.cap.4.nu.32. vide, ſi eſt. 17
Venditio officiorum eſt probibita de iure poſitiuo.cap.4.nu.37. 18
Verba debent intelligi vere, & naturaliter.c.17.nu.2. 57
Verba debent intelligi immediate. c.17. nu.9. ibid.
Verba ſunt reſtringenda, vt delinquendi occaſio tollatur.c.17.nu.10. ibid.
Verba generalia non alterant diſpoſitionem, vt extendatur ad caſum diſſimilem, & habentem aliam rationem. c. 21.nu.16. 72
Verba generalia a ratione reguntur. c. 21.nu.19. ibid.
Verba generalia ad cauſam reſtringi debet.c.22.nu.10. 73
Verba generalia generaliter ſunt intelligenda, vt etiam caſum priuilegiatũ compræhendant. c.21.nu.2. 90
Verba generalia a iure interpretationem recipiunt.c.30.nu.14. 92
Verba generalia ſecundum mentem contrahentium intelligi debent. c.30. nu. 16. ibid.
Verba generalia reſtringuntur ad id ſolum, quod cogitatum fuit. c.29. nu. 18. 92
Verba ſunt intelligenda naturaliter, & vere, non autem ciuiliter, & ficte. c. 33.nu.12. 99
Verba debent intelligi in potiori ſignificatu.c.33.nu.3.99 & c.37.nu.40. 112
Verba naturaliter, non ciuiliter intelligi debent.c.37.nu.31. 111
Verba ſtipulationis debent intelligi, vt veritati, non autem vt fictioni conueniant.c.37.nu.39. 112
Verba ſunt contra ſtipulatorem interpretanda c.53.nu 4. 161
Verba contractus ſunt diligenter inſpicienda, vbi de obligatione agitur. c.53. nu.9. ibid.
Verba vniuerſalia ab homine prolata reſtrictionem non recipiunt.cap.55.nume.20. 168
Verba quando ſunt apta infinitatem importare, infinitos admittitur. cap.55. nu.21. ibid.
A Verbis cõtractus recedendum non eſt. c.21.nu.8. 70
Verborum a proprietate receditur propter naturam ſocietatis.c.47. num.4. vide, A proprietate. 148
Verbum ſpirituale additum alteri verbo generali reſtringit eius ſignificatus. c.37.nu.37. 112
Verbum nullum in contractibus debet eſſe ſine effectu operandi c.54. nu.8.vide, In contractibus. 164
Verbum in euentum, in quẽ, &c. importat conditionem.c.69.nu.22. 197
Veritas potius quam ſcriptura inſpici debet.c.5.nu.13. 22
Viſus intrare in bellicam cladem, nec viſus exire, an præſumitur mortuus.c. 24.nu.25. 82
Vita præſumitur durare vſque ad centũ annos.c.24.nu.6. 78
Vita potius, quam mors præſumitur. c. 24 nu.11. 79
Vitæ periculum ſolum non facit contractum illicitum c 5.nu.18. 23
Vitæ periculum, vbi ceſſat, fructus exigi non debent.c 42.nu.4. 136
Vniformis præſtatio facit contractum illicitum c.10.nu.7. 40
Vnus ex facto alterius lædi non debet. c. 46 nu.8. 146
Voluntas non ſolum verbis, ſed etiam facto declaratur.c.55.nu.8. 167
Voluntas licet morte extinguatur, non tamen reuocatur.c.55.nu.14. ibid.
Voluntas per mortem ceſſat, non tamen reuocatur.c.55.nu.15. 168
Voluntas ſemper durare præſumitur, niſi expreſſe reuocetur.c.55.n.17. ibid.

Votum

Digitized by Google

I N D E X.

Votum captandæ mortis de per ſe non facit contractum illicitum. cap.4. n.47. pag. 19

Vſura ſola ſpe contrahitur.cap.4. nu.7. pag. 14

Vſura non eſt mutuare pecuniam Pontifici ſuper officijs.c.4.nu.30. 17

Vſuras animas deuorat, & facultates exhaurit.c.10.nu.21. 41

Vſura etiam in modico committitur.c.10. nu.22. ibid.

Vſura pro quantitate intereſſe eſt permiſſa.c.43.nu.16. 140

Vſura ſunt probibitæ recipienti,non autem ſoluenti.c.6.nu.13. 26

Vſus toller auit,quod etiam quando fructus ſunt certi taxatio fiat ad rationẽ xij.pro centenario.cap.10.nu.24. 41

Vſusfructus conſolidatur cum proprietate per mortem naturalem,non per ciuilem.c.37.nu.29. 111

Vxor tenetur expectare virum per quinquennium,poſtquã de eius vita dubitari cepit.c.24.nu.4. 78

Vxor an præſumatur viro prædeceſſiſſe, ſi ſimul perierint.c.27.nu.5. 84

Vxor præſumitur viro prædeceſſiſſe fauore lucri dotis.c.27.nu.8. 85

Vltra,iſta dictio cuius ſit natura. c.70. nu.4. 204

F I N I S.

R E G E S T V M

A B C D E F G H I K L M N O P Q.

Omnes ſunt Quaterniones, præter Q, qui eſt Quinternio.

Digitized by Google

Digitized by [illegible]

Digitized by Google

Digitized by Google